

ARISTOTELIS STAGIRITAE ORGANUM,

SEU LIBRI AD LOGICAM ATTINENTES.

Seuerino Boetio Interprete,

AD OPTIMORUM EXEMPLARIUM Græcorum fidem nuper recogniti, & in capita distincti.

Cum Scholijs, varijsque Argumentis, Conclusionib[us] singulo quoque capite contentis, ac varietatibus lectionum, aptis etiam figuris, opportune appositis.

Diligentiori quidem emendatione iam editi.

VENETIIS, MDXCI.

Apud Hæredem Hieronymi Scoti.

CATALOGVS EORVM quæ in Organo Aristotelis continentur.

Porphyrij Introductio seu Communium quinque Vocum, vel Prædicabilium Liber.

Arist. Categoriæ, siue decem Genera, seu prædicamenta.

Boetio Seuerino Interprete.

Gilberti Porretani De sex Principijs.

Hermolao Barbaro Interprete.

Perihermenias, siue De Interpretatione.

Analyticon Proteron, seu Resolutiuorum Priorum Libri. II.

Analyticon Hysteron, siue Resolutiuorum Posteriorum Libri. II.

Boetio Seuerino Interprete.

Topicorum, seu De Arte inueniendi Libri. VIII.

Elenchi, seu De Sophisticis Reprehensionibus seu Fallacibus & captiosis. lib. 2.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete

CATA-

CATALOGVS LIBRORVM ARIST.

VNiuersos Aristotelis libros periti redigunt ad quatuor classes quarũ prima continet eos, qui dicendi persuadendiq;, rationem tradunt. Ad hanc referri possunt ea, quæ de Poetica, Musica, prouerbiisq;, scripsit, aut si quod est aliud simile. Secunda, qui disserendi ratiocinandiq;, scientiã docent. Tertia, qui moralẽ ciuilemq; disciplinã tradunt. Quarta, qui de naturalibus ac supernaturalibus tractãt. Nũc quid in quaq; clesse nobis perierit, aut extet, uelut in tabula depingatur. In prima, quæ Rhetoricen docet, qui Græci extant hi sunt, Rhetorices ad Theode ent, Libri tres, cum Laertius non numeret nisi duos, testans tamen illũ de Rhetorica bis, duobus oluminibus tractasse. Ad Alexandrum de ciuilibus sermonibus, lib. 1. De Poetica, lib. 1. in secũda, quæ Dialecticen tradit, extant hæc. De prædicamẽtis decẽ lib. 1. De enunciatione, lib. 2. quẽ nunc secant in duos. Analyticorũ priorum, lib. 9. cũ nobis extẽt tantum duo, nisi fortassis hi sunt, quos Laertius hoc titulo cõmemorat, Syllogismorum duo, Analyticorũ posteriorum, siue demonstrationũ, lib. 2. Topicorum, lib. 8. Elenchorum, liber unus, quẽ nescio quis secuit in duos. In tertia, quæ moralia cõtinet, hæc supersunt. Ethicorum ad Nicõachũ

Inter græ ec impre sos non extat.

Hic nup à Iulio Martiano Rota lacinitate dõn tus est.

 lib. 10.

ib.10.Ethicorũ ad Eutidemum,lib.Octo,ficuidetur,est.n.septimus lõgissimus.Ethicorũ,quæ magna moralia uocantur,lib.2.Politicorum,lib.8.Oeconomicorũ,lib.2.quorũ alter nothus est. In quarta supersunt hæc.Naturaliũ auscultationũ lib.8.Meteorologicorũ,lib.4.De cælo,lib.4.Historiæ animalium,lib.10 De Partibus animaliũ,lib.4.De Generatione animalium,lib.5.De Generatione & corruptione,lib.2.De mundo ad Alexandrum,lib.1.De Coloribus,lib.2.* De Plãtis,lib.1.De Sensu & Sẽsibili,lib.1.De Iuuẽtute & Senectute,lib.1.De Somno & vigilia, lib.1. De Insomniis,lib.1.De Diuinatione in somnis,lib.1 Problematũ sectiones permultæ.De vita et Morte,lib.1.De Respiratione,lib.1.De Flatu,lib.1.De Physiognomicis,li.1.De Anima,lib.3.De Memoria & Reminiscẽtia,lib.1.De Mechanicis,lib.1.De Lineis insecabilibus,lib.1.De Xenophanis,Zenonis,& Gorgiæ placitis,lib.1.Supernaturaliũ,lib.14.Tãtum nobis superest,& quidem Græce. Nunc accipe quæ in quaq; classe desiderẽtur.De prima desiderãtur hæc.De Poetis,lib.3.De Rhetorica,lib.1.cui titulus Gryllus. Nerinthus,li.1. De Enthymematibus rhetoricis,li.2.Artis Poeticæ tractatio,lib.2.De consilio,li.1.De Homericis ambiguitatibus,lib.6.Liberaliũ disciplinarũ li.2.Parabolarum,lib.1. Ἀτάκτων id est,inordinatorum, lib.12.Olympionicæ,li.1.Pythionicæ,lib.1.Pythionicum elenchi, lib.1. Dionysiacæ uictoriæ,lib.1.Pyticus musices,lib.1.De Tragœdys lib.1.De Doctrinis,lib.1.Prouerb.lib.1.Car-

Inter græce impressos non extat.

Hic nuper à Iulio Martiano Rota latinitate donatus est.

men

men. ad Phyloxenũ. Scripsit & elegias. His adiungi possunt Mathematicus, lib. 1. de Magnitudine, lib. 1. De Musica, li. 1. Ex secunda desiderãtur hæc. Sophista, lib. 1. Menexenus, li. 1. De sciẽtijs, lib. 1. Solutiones contentiosorum, li. 1. Diuisiones sophisticæ, li. 4. De contrarijs, li. 1. De speciebus & generibus, lib. 1. De proprijs, lib. 1. Cõmentaria aggreßoria, lib. 3. De Instantia, lib. 1. de his quæ aliquot modis dicũtu, aut iuxta additionẽ aut propositũ vt reddidit Diogenes interpres cũ Aldina editio habeat κατὰ πρόςτιων, lib. 1. De Scientia, lib. 1. Diuisiones decem & septem. Diuisibilium lib. 1. De interrogando, et respondendo, lib. 2. De Propositionibus, li. 1. Propositionum contentiosarum, li. 4. De Syllogismo li. 1. De Quæstionibus, li. 1. Methodicorũ lib. 8. De Syllogismis, lib. 2. Syllogisticorũ & definitionu lib. 2. De Eligibili & contingenti, lib. 1. De his quæ ante locos sunt, li. 1. Topicon ad finitiones, lib. 2. Diuisionũ, lib. 1. Definitionũ. li. 3. Epicheremat ũ, lib. 3. Quæstiones aggressoriæ, li. 25. Artiũ collectio, lib. 2. Ars, li. 1. Ars alia, lib. 2. Compendiũ artis, lib. 1. Artis Theodecti cõtractio, lib. 1. Enthymematũ diuisiones, lib. 1. De dictione, lib. 3. Collectionum, lib. 2. Aduersus Gorgiam, li. 1. Problematum ex Democrito, li. 6. de doctrina, lib. 1. Aduersus Zenonis scita, lib. 2. Encycliorum, li. 2. Ex tertia interciderunt hæc. De iustitia li. 4. De philosophia, lib. 3. De repub. lib. 2. Amatorius. li. 1. Conuiuium, li. 1. De diuitijs, li. 1. Exhortationum, lib. 1. De Nobilitate, li. 1.

*De Voluptate, li. 1. Alexāder seu de colonis, li. 1. De Regno. lib. 1. De Bono, lib. 3. De Platonis legibus, li. 3. De Rep. Plato lib. 2. De Amicitia, li. 1. Quid sit affici aut affectum esse, lib. 1. Propositiones de uirtute, li. 3. De Perturbationibus Iræ lib. 1. De Imperio, li. 1. De Meliori, lib. 1. De Affectibus, lib. 1. De Volūtario, lib. 1. De Pulchro, lib. 1. Quæstionum de amicitia, li. 2. Polyt. lib. 2. De Iustis, lib. 2. Iustificationum lib. 2. Iura, li. 1. Lex cōmendatitia, lib. 1. Legū, lib. 4. Politiæ Ciuitatum, lib. 12. & seorsim de democratia, oligarchia, aristocratia, & tyrānide. Addātur his epistolæ ad Philip. Selymbriorum epistolę. Ad Alexādrū. 4. Ad Antipatrū nouē. Ad Mētorē vna. Ad Olympiadē vna. Ad Hephæstionē una. Ad Themistagorā, vna. Ad Philoxenū vna. Ex quarta interciderūt hęc. De Elementis, li. 3. De Motu, lib. 1. De Idea, lib. 1. Quæstionū de Anima li. 1. De Natura li. 3. Physicus, lib. 1. De Architę philosophia, libr. 3. De Speusippi & Xenocratis philosophia, li. 1. De Timæi & Architę libris decerpta, li. 1. Aduersus Melissi dicta, li. 1. Aduersus Pythagoricos, li. 1. Aduersus Alcmeonis placita lib. 1. Aduersus Xenocratē, lib. 1. De Pythagoricis. li. 1. De incisionibus, li. 8. Excerptio incisionum, lib. 1. De Cōpositis animalibus, lib. 1. De Fabulosis animalibus, li. 1. De nō gignendo, li. 1. *De Plātis, li. 2. Medicinaliū, lib. 2. De signis tēpestatū, lib. 1. Astronomicus speculatiuus, li. 1. De motu, lib. 1. Inspectorum problematum, libr. 2. Expositam generatim, libri quatuordecim.*

Hi Libri nuper inuēti mox edentur.

De

DE ARISTOTELIS OPERIBVS CENSVRA.

Plinius de ipso Arist.

PLINIVS secundus lib. Septimo Historiæ naturalis inquirit, q̄d nam existimetur maximum fuisse ingenium, ex his quidem quorum extet memoria, vel suis ipsorum, vel alienis monumentis, & eam tantæ ambitionis palmam videtur ad homerum vatem deferre, secutus Græciæ iudicium, quę illum fontem ingeniorum appellat. Sed mihi tamen acrius eam rem intuenti, atque examināti subtilius nullum videtur fuisse ingenium Aristotelico præstātius. Legenti opera eius attente ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quam ab vltimis principijs deducit abditissima & profundissima rerum omnium. quā acute refellit aliena, quam fortiter communit & corroborat sua, quo ordine digerit singula, & quod est in tradēdis artibus perutile, quanta frugalitate verborum. nihil est in eo vacans, aut inane, omnia solida & plena: nusquam sinit lectorem oscitari, aut aliud agere. De hoc vere dici potest, quod Lisiæ Atheniensi minori de causa attribuitur, ruituram structuram vniuersam, si vel verbulum vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autem illa vniuersalia, quis non admiretur in omni argumento, & materia tā multa esse ab illo excogitata vera, & perpetua, quibus sequens ætas in tanto decursu seculorum vix exceptionem vllam annotauit? Scripserunt veteres philosophi ante Aristotelē pauca, atque ea confuse. Primus omniū Plato elegan-

Quātum fuerit Aristot. ingenium.

ter sane multa, & docte, sed ad docendum discendumque parum accommodate. Aristotelis omnia ordine, & formam habent institutionis ac disciplinæ, nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. omnia vero sunt illi certis præceptis, & formulis conscripta, ea breuitate & grauitate verborum ac sententiarum, vt accipi facile retineriq; possint, & ad vsum cum res postulat, accommodari: Verba autem nullus Græcorũ habet æque apposita, ita vt ex rebus videantur nasci, quas tractat. Non persequitur rerum flosculos, & orationis deliciolas, queis instar oblectamento desinit & lectorem teneat, postea emittat vacuum. Plena est illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum sciri dignarum, non captat præsentem gratiam leuem ac momentaneam, sed affert diuturnam vtilitatem. idcirco nec ad quemlibet gustum facit tantus author, nec quemlibet lectorem desiderat: Volunt Aristotelis opera lectorem ingenij non acuti tantum, sed etiam profundi, solidi, sani circumspecti, volunt attentum diligentem, imbutum lectione variorum authorum, & cognitione rerum multarum, hæc si desint, nihil Aristotelicis libris existimabitur asperius, insuauius, inamœnius, quemadmodum nonnulli de eo iudicant, vel propter ignorantiam, vel propter teneritudinem ingeniorum, pondus non ferentes tantæ doctrinæ, quemadmodum infirmis oculis lux solis, & diei splendor molestus est. quo nihil est sanis, & valentibus iucundius. verum vt Aristoteles primus inueniebat prope omnia, ita nõ poterat noua inuenta omnino vnus excolere, atque expolire. Erant eti, in non nulla, quę propter nouitatem nondum habebat satis explorata, & percognita. Accedebat ad hæc ingenium viri tectum, & callidum, & metuens reprehensionis: quod inhibebat eum, ne proferret interdum aperte, quæ sentiret, inde tam multa per eius opera obscura, & ambigua.

DE LIBRIS ILLIVS.

Libri eius diu latuerunt, cũ bibliotheca Theophrasti discipuli, quæ ad hæredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris, & squalore iacuit, vsque ad tempora L. Syllæ Dictatoris, qui bibliothecam illam coemit, & libros describendos, in ordinemque redigendos Tyrannioni dedit grammatico sicut authores sũt Plutarchus Chæronæus, & Strabo. Post ea tempora fuerunt in omnium manibus, sed non magno in pretio, ꝓp difficultatẽ sensuum, quos pauci penetrabant quousque Alexander Aphrodisiensis, Antoninorum temporibus diligens Aristotelis lector, commentarios in multa illius opera conscripsit, tum primũ cœpit Aristot. & legi, & intelligi, & versari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verum non omnia illius ingenij monimenta, etiam quæ L. Sylla inuenit, ad nostram ætatem peruenerunt: quod est intelligere ex ijs quæ a veteribus memoriæ scriptoribus citantur. M. Tullius in 2. lib. de Natura deorum, argumentum adfert Aristo. quo ille Dei prouidentiam ex consideratione pulchritudinis ordinisque mundi huius colligebat atqui argumentum hoc apud Aristotelem, quem habemus, nusquã legitur. Idem Cicero libros Aristotelis de nat. Deorum visos a se testatur. Seruius grammaticus Aristotelem citat dicentem, aliqua numina mori. Isidorus, non Hispalensis antistes, sed antiquior quidam, & Clemens in Stromatibus, asserunt Aristotelem de dijs localibus mentionẽ fecisse, qui vrbibus & regnis præsiderent. Transeo quæ de Aristo. scriptis recenset Laertius, qui voluminum eius summam ad quadringenta perducit, de quibus quidem nihil dubitetur, & multo aliter distinguit libros q̃ nos. Ac vt non oĩa Arist. habemus, ita quædã sub nõie illius aliena circunferunt, qđ est Arist. cũ oĩbus fere magni nominis scriptoribus cõe. Iam de singulis dicimus libris.

PERI-

PERIHERMENIAS.

Liber hic dicitur de interpretatione, qm in eo Philosophus interpretatur, quid sit nomen, quid verbum quid oratio, quid pronunciatum, quæ sunt quidem partes grammatici. explicat tn illa Aristoteles in opere dialectico, ꝙ grammatica nondum esset illa ætate inuenta, hæc vtique grammatica, qua nunc vtimur. nam ol im prisci homines cognitionẽ elementorum, & syllabarum, scriptionem rectam ac legitimam, tum pronunciationẽ germanam & propriam cuiusq; linguæ, grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri seculo. Itaque grammatici munere Aristoteles fungit r in prima operis huius parte. Vnus est liber περὶ ἑρμηνείας non duo. Disputatio autem illa de futuris indefinitis, quæ contingentia nũcupãtur, perplexa est & difficilis, atque eo magis, quod Aristoteles disputat secum ipse, obijcit sibi argumenta, & dissoluit, confusis omnino distinctionum notis, ita vt dialogismus sit absque personis, sed si distinctiones diligenter animaduertantur, dilucidior fiet tota tractatio.

CATEGORIAE.

Opus hoc de sumptum est ex prima philosophia, quæ μετὰ τὰ φυσικὰ nominatur, sed hæc tractantur illic, vt res, in categorijs autẽ vt voces, res illas significantes. idcirco categoriæ nominantur, quasi prædicationes, vt vulgo vertunt, vno autem verbo Latine dicere perdifficile. Sunt aũt hæc modi quidam, & velut rationes, queis primas essentias, hoc est singula rerum denominamus, consignamus, configuramus, conuestimus, seu quod aliud vocabulum magis placet aut si quod est istis aptius. Dicimus.n. Socratem animans esse, & album, & procerum & maritum, & Atheni, & quæ sunt eiusmodi. Sed denominationes istę ex rebus pendent. atq; vt res separare, ac segregare operosum est, & arduũ, ita & categorias istas. multũ tn ab Aristo. est profectum, plurimum confectũ vix vno decursu.

PRIORA

PRIORA ANALYTICA.

Post explicatas pronunciationes rationesq; aliorũ de alijs pronunciandi atq; iudicandi, tradit Aristoteles præcepta, quemadmodum in ratiocinationẽ cõnectantur. Vocat autem analytica, hoc est, resolutiua, qđ ratiocinationes in partes suas dissoluit, & ex quibus constent perhibeat. Ipsum totum facile est cuiuis intueri, etiam imperitissimo, nosse autem ex quibus cõponatur, quasiq; constetur, & id docere non nisi docti atq; artificis. Nihil excogitari potuit ad omne artium ac scientiarum genus conducibilius, quam syllogismorum formulæ, nihil rursum molestius quam quæ de necessario, possibili, impossibili, & contingẽti, comparat, & coniungit inter se, magno quidem illa acumine, quis neget? sed inutiliter.

POSTERIORA.

Duo sunt in syllogismo, tanquam in homine corpus & animus. In corpore est materia, & dispositio ac ordo partium, in animo vis, & vita, & actio: in superioribus analyticis Aristoteles velut de syllogismi præcipit corpore, hoc est, de partibus, deque illarum nexu, & compositione, ideoque priora nominantur. In his aũt posterioribus, hoc est, interioribus, & magis recõditis de anima ipsa syllogismi, nempe de demonstratione de vi & efficacia rationis. Analytici libri sub Arist. nomine multi olim circumferebantur, sed hi quatuor ex orationis filio, totiusque præcipiendi rationis modo ac facie, Arist. sunt adiudicati, cæteris reiectis.

TOPICA.

Hoc est loci, vnde ducuntur argumenta. Opus' est octo voluminibus, distinctũ, variũ sane, hoc est multæ eru-

tæ eruditionis, & obseruationis rerum diuersarum: Sed vt illa omnia primus ipse pariebat, non potuit tam multa simul edere, simul expolire, itaque relicta est volut ingens quædam materia, & diues, & ad extruendum pulcherrimum ædificium. Eruere ex quantumlibet sedula & attenta lectione illorum librorum rationem inueniendi argumenta, haud facile quisquam possit. Rhetoribus hoc debent dialectici, qui obscuritatem hanc illustrauerunt, & tradiderunt, q's esset materiæ istius vsus, quod Cicero præstitit in topicis ad Trebatium. Nam partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auide occupauerunt tāquam suam, & dialectici verecunde cesserunt tanquam alienam, nō id recenti vitio, vt alia permulta, sed ab Stoicis ipsis factitato, qui philosophorum omnium acerrimi sunt Dialectici existimati.

ELENCHI.

Elenchus multa significat, sed hoc loco pro redargutione sumitur. Libri sunt duo, ad cauendas sophisticas captiones & ne in disserendo falsa pro veris per ignorationem colligamus, aut admittamus. Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo. ostenduntur illic pauci quidem doli disputatoris captiosi, Aristoteles autem rem omnem, vt solet a primis initijs cōplexus, digessit in ordinem & formulas. Cauendum tamen, ne & Latini homines fallantur, dum Græcæ linguæ exempla parum congruenter aptantur ad Latinam. Absoluta est ijs libris omnibus dialectica omnis, & de inueniendo argumento, & de inuentis iudicando.

PORPHY-

PORPHYRII COMMVNIVM QVINQVE VOCVM SIVE PRAEDICABILIVM Liber, In Aristotelis dialecticam Introductio.

Seuerino Boetio Interprete.

SVMMA HVIVS LIBRI.

De quinque prædicabilium seu Quinque vocum natura, & de Communitatibus, ac Proprietatibus, & Differentijs eorundem.

Præfatio ad Chrysaorium. Cap. I.

CVM sit necessarium Chrysaori, & ad eam, quę est apud Aristotelem prędicamẽtorum doctrinam, nosse quid sit genus, quid differẽtia, quid species quid proprium &, quid accidens: & ad diffinitionum assignationẽ, & omnino ad ea, quæ de diuisione & demonstratione sunt: vtili existente istarum rerum speculatione, compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta sunt aggredi: ab altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores uero mediocriter conjectans. Mox de generibus, & speciebus, illud quidem siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: Et siue subsistentia corpoc

Vtilis potius, quã necessariæ st ista quinque vocũ notiti a.

Harum quæstionũ solutiones vide. 7. Metaph.

corporalia sint, an incorporalia: Et vtrum separata, an in sensibilibus posita, & circa hæc consistentia, dicere recusabo. altissimum. n. huiusmodi negotium & alius maioris egens inquisitionis. Illud vero, quemadmodum de his, ac de propositis [magis) probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare.

λογικώτερον magis logice

De genere. Cap. II.

Generis nomē æquocū est intentio uero uniuoca.

Interpres usus ē hoc noie Romanorū, quod hec Latinis sit notius uerū in Grecis legit: ἡρακλειδῶν. Heraclidarū.

*Anti. Codez habet genus habent.

* quam.

VIdetur autem neque genus, neq; species simpliciter dici. Genus. n. dr & aliquorum quodam modo se habentium ad vnum aliquod, & ad seinuicem collectio. Secundum quam significationem, * Romanorum dicitur genus, ab vnius. s. habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo ad nuicem eam, quę ab illo est, cognationem, secūdum diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autem & aliter rursus genus quod est uniuscuiusque generationis principium: uel ab eo, q. genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestem quidem dicimus a Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule. & rursus, Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem vero Atheniensem. Et enim patria principium quoddam est uniuscuiusq; generationis, quemadmodum, & pater. Hęc autem uidetur promptissima esse significatio. Romani enim dicuntur qui ex genere descendunt Romuli, & Cecropidæ, qui a Cecrope, * & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus uniuscuiusque generationis principium. dehinc etiam multitudo eorum, qui sunt ab uno principio, ut a Romulo: [quod * diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus oēm illam collectionem Romanorum genus. Aliter autem rursus dicitur, cui supponitur species: ad horum fortasse similitudinem dictum. Etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum, quę

sub

ſub ipſo ſunt.ſpecierum. videtur etiam & multitudinem cõtinere omnium ſpecierum,quæ ſub eo sũt. Tripliciter igitur,cum genus dicatur, de tertio apđ p'hos ſermo eſt: quod etiam deſcribentes aſſignarunt.Genus eſſe dicentes quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, vt animal. Eorum enim, quæ prędicantur, alia quidem de vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua, vt Socr. & hic, & hoc.alia vero de pluribus quemadmodum genera & ſpecies, & differentia, & propria, & accidentia communiter, ſed non proprie alicui. Eſt autem genus quidem, vt animal, ſpecies vero vt homo:differentia autem, vt rationale:proprium, vt riſibile:accidens,vt album,nigrum, ſtare, ſedere. Ab ijs igitur,quæ de vno ſolo prædicantur, differunt genera, eo quod hęc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem, quæ de pluribus:a ſpeciebus quidem, quoniam ſpecies, etſi de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus ſpecie,ſed [numero * homo.n. cum ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur, qui non ſpecie a ſe inuicem differnnt, ſed numero: animal vero cum ſit genus, de homine,& boue,& equo prædicatur,qui differunt a a ſe inuicem ſpecie non numero ſolum. A propio vero differt genus: quoniam proprium quidem de vna ſola ſpecie,cuius eſt proprium prędicatur,& de ijs, quæ ſub ipſa ſpecie ſunt indiuiduis quemadmodum riſibile de homine ſolo, & particularibus hominibus. genus autem non de una ſpecie prædicatur, ſed de pluribus & differentibus. A differentia uero, & ab ijs, quæ communiter ſunt accidentia.differt genus: qm & ſi de pluribus, & differentibus ſpecie prædicantur differentiæ,& communiter accidentia, non tamẽ in eo quod quid eſt prædicantur,[ſed in eo, quod quale quid eſt. * Interrogantibus enim aliquibus quid eſt illud de quo prædicantur hæc,genus reſpondebimus,

Generis deſciptio. Idem.1. Top.c:2.

*Numero ſolum.

*al. l. ſed magis in eo qđ eſt uel quomodo ſe habens.

* a. l. & debimus, differentias autem [& accidentia * non re-
cōiter ac spondebimus, nō enim in eo quod quid est prædi-
cidentia. cantur de subiecto, sed magis in eo quod quale qd
est . interroganti enim, qualequid est homo? dici-
mus . quod rationale; & in eo, quod quale quid est
coruus, dicimus, quod nigrum. Est autem rationa
le quidem differentia, nigrum vero accidens. quan-
do autem quid est homo interrogamur, animal re-
spondemus. est autem hominis genus animal. Qua-
re de pluribus predicari diuidit genus ab ijs, quę de
vno solo eorum quæ sunt indiuidua, prędicantur.
Hoc vero, de differentib us, specie, separat ab ijs, quæ
sicut species prædicantur, vel sicut propria. in eo au-
tem, quod quid est prędicari, diuidit a differentijs &
cōiter accidentibus, quæ non in eo quod quid est, sed
in eo quod quale quid est, vel quomodo se habet vnū
quodque, prædicatur de ijs, de quibus prædicantur Ni
hil igitur superfluum, neque minus continet generis
dicta descriptio notionis.

De specie. Cap. III.

Primū q dē spēs, Eupitidis uersus.

SPecies autem dicitur quidem & de vniuscuius-
que forma, ẽm quam dictum est, Prima quidem
species digna est imperio. Dicitur autem spe-
cies & ea, quę est sub assignato genere: secundum quā
solemus dicere hominem quidem speciem animalis
cum sit genus animal, album autem coloris speciē,
triangulum vero figuræ speciem. Quod si etiam ge-
Obiectio nus assignantes speciei meminimus dicentes, quod
de pluribus & differentibus specie in eo, quod quid
est prędicatur, & speciem dicimus id, ꝙ sub assigna-
Solutio. ro genere est; Nosse oportet quod, & quoniam ge-
nus alicuius est genus, & species alicuius est species,
vtrunque vtriusque, idcirco necesse est in vtrorum-
que rationibus vtrisque uti. Assignat ergo, & sic
speciem.

peciem. Species est, quæ ponitur sub genere, & de qua genus in eo quod quid est prędicatur. Amplius autem sic quoque: Species est, quæ de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est prędicatur. sed hęc quidem assignatio specialissimæ est, & quę solum species est, non autem & genus: aliæ vero & sunt etiam non specialissimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prędicamento sunt quędam generalissima, & rursus alia specialissima, & inter generalissima, & specialissima sunt alia: quę genera & species dicuntur eadem. Est autem generalissimum quidem, supra quod nullum aliud sit superueniens genus. Specialissimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalissimum autem & specialissimum alia, quæ genera & species sunt eadem: ad aliud tamen, & ad aliud sumpta. Fiet autem in vno quidem prędicamento manifestum quod dicitur. Substantia est quidem & ipsa genus: sub hac autem est corpus: & sub corpore animatum corpus, sub quo animal, sub animali vero, rationale animal, sub quo homo: sub homine vero, Socrates & Plato, & qui sunt particulares homines. Sed horum substantia quidem generalissimum est, & quod genus solum: homo vero specialissimum, & quod solum species. corpus autem species quidem est substantię, genus vero animati corporis. sed & animatum corpus species quidem est corporis, genus vero animalis: rursus animal species quidem est corporis animati, genus vero rationalis animalis, sed rationale animal species quidem est animalis, genus autem hominis. homo vero species quidem est rationalis animalis, non autem genus particularium hominum, sed solum species & omne quod ante indiuidua propinquæ prædicatur, species erit solum, non etiam genus.

Genus est principiū totius naturalis positionis speciei sub genere; non sic aūt indiuiduū sub genere est

DESCRIPTIO ORDINIS Generum ac Specierum in Prædicamento ſubſtantiç.

Genus	*Subſtantia*	*Generaliſſimũ*
Species	*Corpus*	*& Gen⁹*
Species	*Corp⁹ aĩatũ*	*& Genus*
Species	*Animal*	*& Genus*
Species	*Rõnale aĩal*	*& Genus*
Species	*Homo*	*Specialiſſima*
Particulares	*Soc. et Pla.*	*Homines*

Quemadmodum igitur ſubſtantia cum ſuprema ſit, eo quod nihil ſupra eam ſit genus eſt generaliſſimum: ſic etiam homo, cum ſit ſpecies, poſt quam non eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorũ quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolũ indiuidua (indiuiduum.n. eſt Socra. & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolum, & vltima ſpecies, &, vt dictum eſt ſpecialiſſima. quæ vero ſunt in medio eorũ quidẽ, quæ ante ipſa ſunt, erũt ſpecies, eorum aũt, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam, quæ eſt ad ea, quæ antecedunt, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dñr: & eã, quæ eſt ad poſteriora, ẽm quam genera ipſorum eſſe dicuntur. Extrema vero vnã habẽt habi-

habitudinem. Nam & generalissimum ad ea quidem quæ posteriora sunt, hēt habitudinē, cū sit genus omnium id, quod est supremum, eam uero, quæ ad superiora, nō habet, cum sit supremum & primum principium, & diximus, supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum aūt unam habet & ipsum habitudinē. hāc quidē, quæ est ad superiora, quorum est species: hanc uero quę est ad posteriora, non diuersam habitudinem, sed eandem, & spēs indiuiduorum dicitur. sed spēs quidē dicitur indiuiduorū, velut ea continens, species aūt superiorum, uelut quę ab eis continetur. Determinant igitur generalissimum genus ita, qđ cū genus sit, nō est spēs. Et rursus, supra quod non est aliud superueniens genus. Spālissimā uero speciem sic, quæ cū sit species, non est genus. Et quæ cum sit species [in species diuidere* non possumus. Adhuc aūt, & quæ de pluribus, & differentibus numero in eo quodquid est prędicatur. Ea uero, quę in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera, & species unumquodque ipsorum speciem esse, & genus ponūt, ad aliud tñ & aliud sumptum. ea. n. quæ sunt ante specialissima usque ad generalissimum ascendentia, & genera dñr, [& species subalterna,* ut Agamennon, Atrides, & Pelopides, Tantalides, & vltimum Iouis. Sed in familijs quidē plerunque ad unū reducuntur principium, u.g. ad Iouem: in generibus uero & speciebus non sic se habet. Neq; .n. est comune unum genus oium ens. nec oīa eiusdem generis sunt ſm unum supremū genus, quemadmodū dicit Arist. sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est,) prima decē genera, quasi prima decē principia. Etsi oia quis entia uocet, æquiuoce, inquit, nuncupabit, sed non uniuoce. Si. n. unū esset cōe omnium genus ens, uniuoce omnia entia dicerentur. Cum uero decē sint prima, cōiō ſm nomen est solum, non tñ ſm rationem, quæ ſm

*a.l. ī species āpli diuidere

* al. l. & species & subalterna genera

Ens nō ē genus uniuoce dictum de decem generibus entium.

nomen est. Decem igitur generalissima quidem sunt, specialissima vero in numero quidem quodā sūt, nō tn̄ infinito: indiuidua autem quæ sunt post specialissima infinita sunt. Quapropter vsque ad specialissima a generalissimis descendentes iubebat Plato quiescere, descendere autem per media diuidentes specificis differentijs. Infinita vero, inquit, relinquenda sunt. [neq;.n. eorum * scientiā posse fieri. Descendentibus igitur ad specialissima necesse est diuidentes per multitudinem ire, ascendentibus vero ad generalissima necesse est colligere multitudinem in vnum. Collectiuū.n. multorum in vnam nām species est, & etiam magis id, quod genus est. particularia vero & singularia econtrario semper in multitudine diuidunt id, qđ vnum est. Participatione .n. speciei plures homines, vnus, particularibus autem & singularibus vnus cōis plures. diuisiuum .n. sp̄ est quod singulare est collectiuū autem adunatiuum, quod commune est. Assignato aūt genere, & specie quid sit vtrunque eorum, & genere quidem vno existente, speciebus vero pluribus (semper .n. in plures species, diuisio generis est) genus quidem semper de specie prædicat, & oīa superiora de inferioribus, sp̄s aūt neque de proximo sibi genere neque de superioribus, neque .n. conuertitur. Oportet .n. aut ęqua de æquis prædicari, vt hinibile de equo, aut maiora de minoribus vt aīal de hoīe, minora vero de maioribus minime. neque .n. dices aīal esse hominem, quemadmodū hominē dices esse aīal. De quibus aūt spēs prædicantur, de ijs necessario, & spēi genus prædicabit, & generis genus vsque ad generalissimum. si.n. verum est dicere Socrat. hominem, hominem aūt animal, aīal autem substantiam. verum est, & Socratem aīal dicere, atque substantiam. [semper.n. cū * superiora de inferioribus prædicentur, species quidē de indiuiduis prædicabūtur, genus aūt, & de spe, & de indiuiduo], generalissimū vero de genere, vel generibus

* a.l. neq; enim aliquādo eorum Genus extēsiue magis collectiuum ē quā spes non aūt intensiue

Idē in ante prædicamē. c. 4.

Regula maiora sunt magis vniuersalia, quæ nō nisi p̄ accidēs de minorib⁹ .i. minus vniuersalibus, vel inferioribus prędicantur.

*a.l. sem p̄ igitur cū.

neribus,si plura sint media,& subalterna,& de specie, & de indiuiduo.dr.n.generalissimum quidem de oibus sub se positis gñribus, & speciebus,& indiuiduis genus aũt,q ante spālissimum est,de oibus specialissimis,& indiuiduis.solum aũt species de oibus[indiuiduis * indiuiduum autem de vno solo [particulari, *indiuiduum autem dicitur Soc.& hoc album,& hic veniens Sophronisci filius,si solus sit ei Socr.filius.Indiuidua autem dñr hmõi,qm ex proprietatibus consistit vnũquodq; eorũ,quarũ collectio, nunquã in alio eadem erit.Soc.n.proprietates nunquã in aliquo alio particulariũ erunt eędem,eę vero,quæ sunt hois proprietates(dico autem eius,qui est cõis)erunt eædem in pluribus,magis autẽ & in oibus particularibus hominibus,in eo q homines sunt.Continetur igitur in diuiduum quidẽ sub spẽ,spẽs autẽ sub genere Totũ enim quiddam est genus,indiuiduum autẽ pars, species vero,& totũ est,& pars.sed pars quidem alterius. totum autem non alterius,sed in alijs, in partibus.n. totum est.De genere igitur & specie, & quid generalissimum,& quid specialissimum,& quę gña eadem, & species sint,quę etiam indiuidua,& quot modis genus & species dicantur,sufficienter dictum est.

*a.l. in diuiduis,vt homo.

*a.l.p rticularium idiuiduorum.

Genus est totũ vniuersale, pars autẽ diffinitiua, spẽs totũ quodam diffinibile & vniuersale pars autem inferior genere.

Genus,cum collectionem ciuium,ac multitudinis ciuilis principium dicatur significare,nec non id esse dicãt Philosophi, cui supponitur species,iure ex æquiuocis acceptum illud esse dicitur,quod de pluribus differẽtibus specie in eo,quod quid sit prædicatur.

Genus generalissimum est quod cum sit genus non habet supra se aliud supra ueniens genus.

Genus subalternum est,quod cum sit genus, potest esse species varijs tamen relationibus.

Species dicitur aliquando forma,non nunquam id quod ponitur sub genere,& de qua genus prædicatur.

Species est qua de pluribus differentibus numero in eo quod quid sit prædicatur.

Species & genus sunt correlatiua.
Generalissima sunt tantum decem sub nullo tamen genere contenta.
Ens non est genus decem prædicamentis.
Specialissima sunt in definito numero, nobis tamen incerto.
Indiuidua cum sint infinita, ab arte sunt penitus relinquenda.

De differentia. Cap. IIII.

Differentia vero & communiter, & proprie, & ꝓprijssime dicat̃. Nã cõiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate differt quocunque modo, vel a seipso, vel ab alio. differt .n. Socr. a Platone alteritate, & ipse a seipso, & puero existente & viro facto, & faciente aliquid, vel quiescente: & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Proprie autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterũ ab altero differt. Inseparabile vero accidens est, vt cæsitas oculorum, aut nasi curuitas. aut circatrix, cum ex vulnere occalluerit. Proprijssime autem differre alterum ab altero dicitur, quãdo specifica dr̃ia differt. quẽadmodum homo ab equo specifica differentia differt rõnali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia addita alicui alteratum facit. sed eæ quidem, quæ & communiter, & propriæ sunt, alteratum faciunt, quæ vero proprijssime, aliud. Quæ quidẽ igitur aliud faciunt specificæ vocantur, illæ vero, quæ alteratum simpliciter drĩæ: animali enim adueniens rõnalis differentia, aliud fecit: eius autem, quod est moueri, alteratum solum a quiescẽte fecit. quare hæc quidẽ aliud, illa vero alteratum solum fecit. Secundo igitur aliud facientes differentias, diuisiones generum fiũt in species, & diffinitiones assignantur, quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs: Secundum autem eas, quæ solum alteratum faciunt, alteritates solũ consistunt, & ali-

& aliquo modo se habentes permutationes. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarũ quidem alias esse separabiles, alias vero inseparabiles moueri enim & quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunque his proxima sunt, separabilia sunt. at vero aquilinum esse, vel simum, vel rationale, vel irrationale inseparabilia sunt. Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ vero per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinę esse susceptiuum. at uero aquilinum esse, vel simũ per accidens, & non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud, illæ vero, quę secundum accidens, nec in substantię ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum Quæ quidem igitur per se sunt, non suscipiunt magis & minus, quæ vero per accidens, etsi inseparabiles sint, intẽsionem accipiũt, & remissionem. nam neq; genus aut magis, & minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus neque generis differentiæ, secundum quas] diuiditur* ipsę enim sunt quæ vniuscuiusq; rationem complẽt esse autem vnicuique vnum, & idem neque intensionem, neque remissionem suscipiens est. aquilinum autem esse, vel simum, vel coloratum, aliquomodo, & intenditur, & remittitur. Cum igitur tres species differentiæ considerentur: & hæ quidem sint separabiles illæ vero inseparabiles: & rursus inseparabiliũ hæ q-dem sint per se, illæ vero per accidens. rursus earum, quæ per se sunt differentiarum, aliæ quidem sunt, ſm quas diuidimus genera in species, aliæ vero, secundũ quas ea, quæ diuisa sunt, specificantur, vt cum per se differentiæ omnes huiusmodi animalis sint, animatum, & sensitiuum, rationale, & irrationale, mortale & immortale: animati quidem, & sensitiui differẽtia constitutiua est substãtiæ animalis (est enim animal substãtia animata sensitiua) mortalis vero, & immortalis differentia, & rationalis, & irrationalis diuisiuæ

*al. l. diuiditur genus spẽs.

ſunt animalis differentiæ: per eas enim genera in ſpēs diuidimus. Sed eæ quidem, quæ diuiſiuę ſunt differentiæ, generum completiuæ fiunt, & conſtitutiuæ ſpērum. Diuiditur.n.animal rationalis, & irrationalis differentia, & rurſus mortalis, & immortalis differentia sed rationalis, & mortalis differentiæ conſtitutiuæ fiunt hominis, rationalis vero, & immortalis Dei: irrationalis autē & mortalis, irrationalium aialiū. Sic vero & ſupremæ ſubſtantiæ, cum diuiſiuæ ſint animati, & inanimati differētiæ, & ſenſitiui, & aſenſitiui, animata quidem & ſenſitiua vna cum ſubſtantia acceptę animal perfecerunt, animata vero, & inſenſitiua perfecerunt plantam. Quoniam ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ fiūt cōſtitutiuæ, aliquo modo autem diuiſiuæ, ſpecificæ oēs vocantur; & his maxime opus eſt ad diuiſiones generum, & ad diffinitiones, ſed non his, quæ ſēm accidens, inſeparabiles ſunt, neq; etiam magis ijs, quæ ſunt ſeparabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia eſt qua abundat ſpēs a genere. Homo enim plus habet quamquam animal, rationale, & mortale: animal.n. nihil horum eſt. Nam vnde ſpecies haberent differētias? neque vero oēs oppoſitas habet, quoniam idem ſimul habebit oppoſita. Sed quemadmodum cenſent, poteſtate quidem habet oēs eorum, quę ſub ſe ſunt, differentias, actu vero nullam ac ſic, neq; ex ijs, quæ non ſunt aliquid fit, neq; oppoſita circa idē erunt. Diffiniunt autē eā & hoc modo. Differentia eſt, quæ de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. Rationale enim & mortale de homine prædicatum in eo quod quale quid eſt homo dicitur. ſed non in eo quod q̄d eſt. quid eſt enim homo, nobis interrogatis, conueniens dicere animal: quale autem animal inquiſitis, quod rationale, & mortale eſt conuenienter aſſignabimus. *Rebus enim ex materia, & forma conſtantibus vel ſecundum proportionem ad materiam, & formā conſtitu-

Eſt.n. differētia extranea a conceptu generis, vel p̄ter ipſum genus intriſeca autē ipſi ſpēi.

*Sunt aūt hæc natu

constitutionem habentibus, quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis & specialis ex materia quidem, proportionaliter cōsistit ex genere, ex forma autem, differentia. totum autem hoc animal rationale mortale, homo est, quemadmodum illic statua. Describūt autem & hoc modo, Differentia est quod aptum natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim & irrationale, hominem, & equum, quę sub eodem genere sunt, quod est animal, diuidunt. Assignant autem & hoc modo, Differentia est qua differunt a se singula. Nanque homo & equus, secundum genus non differunt, sumus enim animalia, nos, & eq. sed additū rationale desiunxit nos ab illis, & rationales sumus & nos & dij, sed mortale appositum diuisit nos ab illis. Exactius autem pertractantes ea, quæ ad differentiam pertinent, dicunt nō quodlibet diuidentium ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differētiam, sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & q. rei pars est. Neque enim, quod natum est nauigare, est hominis differentia, & si sit proprium hominis. dicere enim possumus animalium hęc quidem apta esse ad nauigādum, illa vero minime, diuidentes hominē ab alijs, sed aptum natum esse ad nauigandū non est substantiæ completiuum, nec eius pars, sed aptitudo solum ipsius: idcirco, quia non est talis differentia, quales sunt quæ specificæ dicuntur differentię. Erunt ergo specificæ differentiæ, quæcunq; alteram faciunt speciem, & quæcunq; in eo quod quid erat esse accipiuntur. Et de differentia quidem tot sufficiant.

ra & artificialia.

Differentia tripliciter dicitur: communiter, proprie, & magis proprie.

Differentiarum: aliæ separabiles, aliæ vero inseparabiles.

Differentiarum aliæ alteratum, & alterum faciunt, aliæ vero aliud.

Diffe-

Differentia communiter faciunt alterum, propria vero alte[r]ũ & alteratum, propriissime faciunt aliud.

Differentiæ aliæ sunt diuisiuæ, aliæ constitutiuæ, diuisiuæ generis, constitutiuæ specierum.

Differentia est qua species abundat a genere.

Differentia est qua differunt a se singula.

Differentia est quæ conducit ad esse, & rei pars est.

Differentia est quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quòd quale quid sit.

De proprio. Cap. V.

Vide. 1. Top. c. 2.

PRoprium vero quadrifariam diuidunt. Nam & id quod soli alicui speciei accidit, & si non omni, proprium dicitur, vt homini medicum esse, vel geometram. Et quod oĩ accidit speciei, & si non soli, quemadmodum homini esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando, vt omni homini in senectute canescere. Quartum aũt id, in quo conuenerunt, & soli, & omni, & semper: quemadmodum homini esse risibile. Nam & si non semper rideat, tamẽ risibilis dicitur, non ꝙ rideat semper, sed ꝙ sempee aptus natus sit vt videat, hoc aũt ei semper connaturale est, quemadmodum, & equo hinnibile. Hæc aũt & proprie ꝑpria dicuntur, qm̃ etiam conuertuntur. Si quid enim equus ẽ, hinnibile est, & si q̃d hinnibile est. equus est.

Hoc priũ quarto mõ natura cõsequitur, cætera vero, varia con sequũtur rerum accidentia.

Proprium dicitur quatuor modis.

Proprium primo modo est quod conuenit soli & si si non omni non tamen semper.

secundo *Proprium primo modo est quod conuenit omni, & si non soli neque semper, sed aliquando.*

Proprium tertio modo est quod conuenit omni, soli, sed non semper.

Proprium quarto modo est quod conuenit soli, omni & semper & conuersim prædicatur.

D. acci-

De accidente. Cap. VI.

ACcidens autem est quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo. nanque hoc eius separabile est, illud vero inseparabile. est.n. dormire separabile accidens, nigrum vero esse inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Pōt enim intelligi, & coruus albus, & Aethiops abijciens colorem, præter subiecti corruptionem. Diffiniunt autem sic quoq; Accidens est quod contingit eidem inesse, & non inesse. Et quod sic, neq; genus est, neq; differētia, neque species, neq; proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus autem determinatis, quæ proposita sunt (dico autem genere, specie, differētia, proprio, & accidente) dicendum est quæ eis communia sunt, & quæ propria.

Idem. 1. Top. c. 2.
Accidens cōsequit naturam idiuidui.
Adesse, & abesse .i. affirmari & negari.

Accidentium aliud separabile, aliud inseparabile.
Accidens est quod adest & abest præter subiecti corruptionem.
Accidens est quòd neque est genus, neque species, neque differentia, nec proprium, sed per tamen est in subiecto subsistens.

DE COMMVNITATIBVS ET Differentijs Quinque vocum.

COMMVNE quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodū dictū est. Sed genus quidē de ōibus sub se spēbus & indiuiduis: & differētia silr. species aūt de ijs, quę sub ipsā sunt, indiuiduis. at vero propriū, & de specie cuius est propriū, & de ijs, quę sub specie sūt indiuiduis. accidens autem & de speciebus & de indiuiduis. Nanque animal de equo & boue prædicatur, quæ sunt species, & de hoc equo, & de hoc boue, quæ sunt indiuidua. irrationale vero & de equo, & boue,

De oīum communitate.

& de ijs,qui sunt particulares,prædicatur,species autem,ut homo,solum de ijs,qui sunt particulares homines,prędicatur,proprium vero de specie, cuius est proprium.& de ijs,quę sub specie sunt, indiuiduis vt risibile de homine & de ijs,qui sunt particulares. nigrum autem & de specie coruorũ, & de ijs, quę sunt particulares,quod est accidens inseparabile:& moueri de homine.& de equo,quod est accidens separabile sed principaliter quidem de indiuiduis, secunda ratione autem de ijs,quæ continent indiuidua.

De cõitatibus generis & differẽtię

Commune aũt est generi,& differentiæ continentia specierum.Continet.n.dĩa species,& si nõ omnes quot genera.rationale enim,etsi non continet irrationalia,quemadmodum animal,tamen continet hominem,& *Deum quę sunt species.Et quæcunque prędicantur de genere,vt genus,& de ijs, qua sub ipso sunt speciebus prædicantur,& quæcunque prędicantur de differentia,vt differentia,& de ea, quæ ex ipsa est specie,predicabuntur.Nam,cum genus animal sit, non solum de eo prædicantur vt genus,substantia,& animatum & sensibile,sed etiam de ijs,quę sunt sub animali speciebus omnibus prædicãtur hæc,vsq; ad indiuidua . cumq; differentia sit rationale, prædicatur de ea,vt differentia,id,quod est ratione vti : & nõ solum de eo,quod est rationale, sed etiã de iis, quæ sunt sub rationali,speciebus prædicabitur ratione vti . Cõe ẽt est perempto genere,vel differentia,simul perimi quę sub ipsis sunt.Quemadmodum enim si nõ sit animal non est equus,neq; homo,ita si non sit rationale,nullum erit animal,quod vtatur ratione.

*a. l: Angelum.

De differentijs generis & differẽtię

Proprium aũt est generi de pluribus prædicari quã differentia,& species & proprium & accidens.Aial.n. de homine & equo,& aue,& serpente prędicatur.quadrupes vero de solis 4.pedes habentibus: homo vero de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solum, & de ijs, qui sunt particulares:& accidens similiter de paucio-

paucioribus. Oportet autem differentias accipere, q. bus diuiditur genus, non eas, quæ complent substantiam generis, sed quæ sunt diuisiuę. Amplius, Genus continet differentiam potestate (animalis enim hoc quidem, rationale est, illud vero irrationale) differentiæ vero non continent genera. Amplius. Genera quidem priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differētijs propter quod simul quidem eas auferunt, non autem simul auferuntur ab eis, Sublato .n. animali, aufertur rationale & irrationale. differentiæ vero non amplius simul auferunt genus, nā etsi omnes interimātur, tñ substantia animata sensitiua intelligitur, quę est animal. Amplius, Genus quidem in eo quod quid est, dr̄ia vero in eo quod quale quiddam est, quemadmodum dictum est, prædicatur. Amplius, Genus quidem vnum est s̄m vnamquanque spēm, vt nominis id, quod est animal, dr̄iæ vero plures sunt, vt rationale, mortale, mentis & disciplinæ perceptiuum, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiæ, formæ vero differentia. Cum autem sint & alia communia, & propria generis & differentiæ, nunc ista sufficiant.

De cōitate generis & specie.

Genus aūt & species commune quidem habent de pluribus, quemadmodum dictum est, prędicari. Sumatur autem species, vt species, solum, sed non vt genus. si fuerit idem species & genus. Commune autem his est, & priora esse ijs, de quibus prędicantur. Et totum quoddam esse vtrunque.

De differētijs ipsorum.

Differunt aūt eo quod genus quidem continet species sub se, species vero continetur, & non continet genera, de pluribus enim genus, quam species, prædicatur. Amplius: genera quidem præiacere oportet & informata specificis differentijs perficere species, vnde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimētia, sed quæ nō simul interimūtur, & species qui dem cum sit, est & genus omnino, genus vero cū sit,

non

non omnino erit species. Et genera quidem vniuoce de speciebus prędicantur: species vero de generibus minime. Amplius, Genera quidē abundant earum, quæ sub ipsis sunt specierum continentia, species vero * a generibus, abundant proprijs differentijs. Amplius. Neque species fiet vnquam generalissimum, neque genus fiet vnquam specialissimum.

*genus exuperant.

Decōitatibus generis & proprij.

Generis autem, & proprij commune quidem est sequi species. si quid.n. homo est, animal est: & si quid homo est, risibile est. Et æqualiter prędicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant indiuiduis. æqualiter.n. & homo, & bos animal est. & Cato, & Cicero risibile est. Commune autem est etiam vniuoce prædicari genus de proprijs speciebus, & proprium de ijs, quorum est proprium.

De differētia generis & proprij

+ pluribus

Differunt autem, qm̄ genus quidem prius est, posterius vero proprium, oportet enim esse animal, dehinc diuidi differentijs & proprijs. Et genus quidem de ~~vna sola~~ speciebus prædicatur, proprium vero de vna sola specie, cuius est proprium. Amplius, Proprium, quidem conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, genus vero de nullo conuersim prędicatur. nam neq; si quid animal est, homo est, neque si quid animal est, risibile est. si quid uero homo est, risibile est, & conuerso. Amplius, Proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper, genus uero oi quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius, propria quidem interempta, non simul interimunt genera, genera uero interempta simul interimūt species, quarum sunt propria, quare & his, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul inrerimuntur.

De cōitate Generis & Accidentis.

Generis uero & accidentis commune est, de pluribus quemadmodum dictū est, prædicari siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabiliū. Et enim moueri de pluribus, nigrum de coruis, & de Aethiopibus,

pibus,& aliquibus inanimatis prædicatur.

Differt autem genus ab accidente, qm̄ genus ante species est: accidentia vero speciebus posteriora sunt,nā et si inseparabile sumatur accidēs,& prius est illud,cui accidit, quam accidens. Et genere quidem quæ participant,æqualiter participant,accidente vero non æqualiter.intensionem;.n. & remissionem suscipit accidentium participatio: generum vero minime.Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt, genera vero & species nāliter priora sunt indiuiduis substantijs Et genera quidem in eo quod quid est prædicantur de ijs,que sub ipsis sunt,accidentia vero in eo quod quale aliquid est,vel quomodo se habeat vnumquodque,qualis.n.est AEthiops interrogatus, dices niger. & quemadmodum se Socrates habeat dices, ꝙ sedet,vel ambulat. Genus igitur quo ab alijs quatuor differat dictum est.

Differentia generis & accidentis.

Cōtingit autem etiam vnumquodq; aliorū differre ab alijs quatuor:quare cum quinque quidem sint, vnūquodq; aūt ab alijs quatuor differat,quater quinque,viginti fiunt omnes differentiæ. Sed nō ita se habet,semper deinceps enumeratis, & duobus quidem vna differentia deficientibus (propterea qm̄ iam sumpta est)tribus vero duabus,quatuor vero tribus,quinque vero quatuor,decem omnes fiunt differentię quatuor, tres,duæ,vna. Genus.n.quo differt a differentia,& specie,& proprio, & accidente,dictum est,quatuor igitur differentiæ.Differentia vero quo differat a genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur.reliquū est igit̄ quo differat dr̄ia a specie,ꝓprio,& accidente dicatur,& fiunt tres.Rursus species quo quidem differat a dr̄ia dictum est, quando quo differt a specie differētia dicebatur. quo etiā differat species a genere dictum est, quando quo differt genus a specie dicebatur. reliquum est igitur vt quo differat species a proprio, & accidente dicatur.duæ igitur sunt

tur sunt

tur sunt & hę differentiæ Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur. nam quo a specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus vero differentię, duabus autem speciei, vna vero proprij ad accidens decę erunt omnes, quarum quatuor quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

NVMERVS DIFFERENTIARVM
Quinque Pręcicabilium.

Genus.	Species.	Differentia.	Proprium.	Accńs.
1	2	3	4	

Omnes reddunt 10.

De cõitata speciei & differẽtiæ.

Commune ergo differentiæ speciei est, æqualiter participari. homine. n. æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam est & semper adesse ijs: quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo.

De differẽtijs ipsorũ

Propriũ autem differentiæ quidem est in eo quod quale est prædicari, speciei vero in eo quod quid est nam, etsi homo velut quale quid accipiatur, non tñ simpliciter erit quale sed secundum id quod generi aduenientes differentiæ eum constituerunt. Amplius Differentia quidem in pluribus sæpe speciebus consideratur, quemadmodũ quadrupes in pluribus aiali bus specie differentibus, species vero in solis ijs, quæ sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius, differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam, simul. n. ablatum rationale interimit hominẽ, homo vero intereptus non aufert rationale, cũ sit Deus* Amplius

*Græ. Angelus.

Differen-

Differentia quidem componitur cum alia differentia. (rationale enim & mortale compositum est in substātia hominis) species vero speciei non componitur, vt gignat aliam aliquam speciem. quædam enim equa cuidam asino pmiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter asino composita, nunquam perficeret mulum.

Differentia vero & proprium commune quidem habent æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. æqualiter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et semper & omni adesse commune vtrisque est. etsi.n. curtetur qui bipes est, tamen ad id, quod natum est semper, *dicitur: quoniā & risibile in eo quod natum est* habet semper, sed non in eo, quod semper rideat. *Proprium autem differētia est quòd hęc quidem de pluribus speciebus dicitur sæpe, vt rationale de Deo, & homine: propriū vero dicitur de vna sola specie, cuius est proprium. Et differentia quidē illis est consequēs, quorū est differēt a, sed non conuertitur; propria vero conuersim prædicantur de ijs, quorū sunt propria, propterea, q conuertuntur.

De communitate, pprij, & differētię.

*al. l. hec.

* a. l. hęc vt semp rideat q̃ uis.

Differentiæ autem & accidenti commune quidem est de pluribus dici. Commune vero est & ad ea, quæ sunt inseparabilia accidentia, semper & omni adesse. Bipes enim semper adest omni homini, & omnibus coruis nigrum esse similiter.

De differentijs ipsorū. De communitate accidentis, & differētiæ.

Differunt autem, q̄m differentia quidem continet species, & non continetur. continet enim rationale Deum & hominem: accidentia vero aliquo quidem modo continēt, eo quòd in pluribus sint, aliquo vero modo continētur, eo quòd non vnius accidētis susceptiua sint subiectiua, sed plurium. Et differentia q̄dē in intensibilis est, & irremissibilis, accidētia vero magis & minus suscipiunt. Et impermixtæ quidem sunt contrarię differentię, mixta vero nonnunq sunt contraria accidentia. Huiusmodi q̄dem cōiones, & pro-

De differentijs ipsorum.

prietates differentiæ, & cæterorum sunt. Species vero quo quidem differt a genere, & differentia dictum est, in eo quod dicebamus, quo genus differt a cæteris, & quo differentia differt a cæteris* reliquum est quo differt a proprio & accidente, vt dicatur.]

* Vetus exẽplar Græcum hęc non habet.

De cõitate speciei & ꝓprij.

Speciei autem & proprij commune quidem est ad inuicem conuersim prædicari. Nam si quid homo est, risibile est: & si quid risibile est, homo est. Risibile vero ꝙ secundum id quod natum est ridere sumendum, sæpe iam dictum est. Commune autem est & æqualiter esse.] Aequaliter enim adsunt* species ijs, quæ illis participant. & propria ijs, quorum sunt propria.

Et hæc non hẽt vetus exẽplar.

*a.l. sunt.

De ipsorum differentijs.

Differt aũt species a proprio, quoniam species quidem potest, & aliorum genus esse, proprium vero aliarum specierum esse proprium impossibile est. Et species quidem ante subsistit quam proprium, proprium vero post fit in specie, oportet enim hominem esse vt sit risibile. Amplius. Species quidem semper actu adest subiecto: proprium vero aliquando, & potestate. Homo enim semper actu est Socr. nõ vero semper ridet, quamuis natus sit semper vt sit risibilis. Amplius, quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt differentia. Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus è differentibus numero in eo quod quid est prædicari &c. huiusmodi: proprij vero & soli, & omni, & semper adesse.

De cõitate speciei & accidẽtis.

Speciei vero & accidentis commune quidem est de pluribus prædicari. Raræ vero sunt aliæ communitates, propterea quòd plurimum distant abinuicem accidens, & id, cui accidit.

De ipsorum differentia.

Propria vero sunt vtriusque, speciei quidem in eo quod quid est prædicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo quod quale quiddam est, vel quomodo se habens est. Et vnamquamque substantiã vna quidem specie participare, pluribus autem accidentibus, & separabilibus & inseparabilibus. Et species

quidem

quidem præintelliguntur accidentibus, etsi etiam sint inseparabilia: oportet enim esse subiectum, vt illi quidem accidat, accidentia vero posterioris generis, sunt & aduentitiæ naturę. Et speciei quidem participatio æqualiter est: accidentis vero, & si inseparabile sit, non ęqualiter. Aethiops .n. ad Aethiopes habere posset colorem vel intensum, vel remissum secundnm nigredinem. Restat autem de proprio & accidente dicere. quo enim proprium a specie, & differentia, & genere differt, dictum est.

De cōmunitate ꝓprij & accidentis.

Commune autem proprio & inseparabili accidenti est, quòd præter ea nunquam consistant illa, in quibus considerantur: quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo, ita nec pręter nigredinē subsistit Aethiops. Et quemadmodū semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

De differentijs ipsorum.

Differunt autem, quoniam proprium vni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile vero accidens, vt nigrum, non solum Aethiopi, sed etiam coruo adest & carboni. & ebeno, & quibusdam alijs. Amplius, proprium conuersim prędicatur de eo cuius est proprium, & æqualiter est: inseparabile vero accidens conuersim non prędicatur. Et propriorum quidem ęqualis est participatio, accidentium vero vel magis uel minus. Sunt quidem alię communitates, vel proprietates ijs, quę dicta sunt, sed sufficiunt & hę ad discretionem eorū, communitatisq; traditionem.

INTRODVCTIONIS PORPHYRII FINIS.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PRAEDICAMENTA.

Seuerino Boetio Interprete.

SVMMA HVIVS LIBRI.

De nonnullis principijs ad prædicamentorũ notitiam vtilibus. De ipsis prædicamentis & de quibusdam ad ipsa consequentibus. De quibusdam denique vocibus de quibus actum est in prædicamentis.

TRACTATVS PRIMVS.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis, & eorum quæ dicuntur partitio. Cap. I.

Ratio substantiæ ipsa est diffinitio.

AEQVIVOCA dicũtur quorum nomẽ solum cõe est, ẽm nomen vero substãtiæ ratio diuersa: vt animal, & homo, & quod pictum est. Eorum enim solũ nomen cõe est, ẽm nomen vero substãtiæ rõ diuersa. Si.n. quis assignet q̃d sit eorũ utrũq; quo aialẽ, ꝓpriã assignabit utriusq; rõnẽ.

Vniuoca vero dicuntur, quorum & nomen commune est, & ẽm nomen eadem substãtiæ ratio: vt animal, & homo, atq; bos. communi enim nomine horũ vtrũque animal nuncupatur, & est ratio substantię eadem. Si quis enim assignet vtriusque rationem, quid vtrumque est quo animal est, eandem assignabit rationem.

Denominatiua vero dicuntur, quæcũq; ab aliquo, differentia casu, ẽm nomen habent appellationem: vt a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis.

Eorum,

Eorum,quæ dicuntur,alia quidem ſm cumplexionem dicuntur,alia vero ſine complexione.Ea igitur, quæ ſecundum complexionem dicuntur,ſunt,vt homo currit,homo uincit,Ea vero,quæ ſine complexione dicuntur,ſunt,vt homo,bos,currit,uincit.

De his quæ dicũtur.

Aequiuoca dicuntur,quorum nomẽ eſt commune, & ratio ſubſtantia ſecundum illud nomen eſt diuerſa.

Vniuoca dicuntur quorum nomen eſt commune & ratio ſubſtantia ſecundum illud nomen eſt prorſus eadem.

Denominatiua dicuntur quæcunq; ab aliquo,differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem.

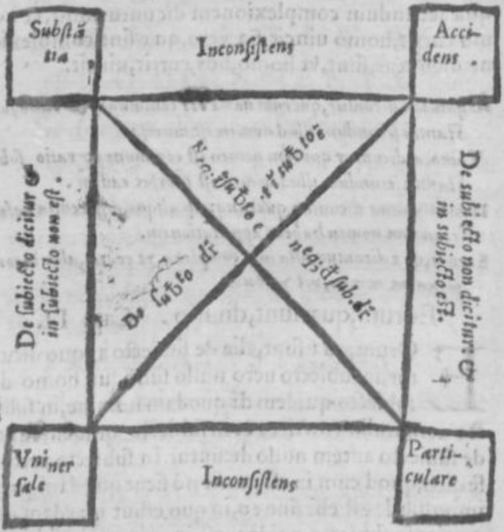
Earum,quæ dicuntur,alia ſunt complexa,vt oratio,alia incomplexa,vt nomen,vel verbum.

Eorum,quæ ſunt,diuiſio. Cap. II.

EOrum,quæ ſunt,alia de ſubiecto aliquo dicuntur,in ſubiecto uero nullo ſunt, ut homo de ſubiecto quidem dr̃ quodam homine,in ſubiecto uero nullo eſt.Alia aũt in ſubiecto quidem ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur.In ſubiecto uero eſſe dico,quod cum in aliquo ſit nõ ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo,in quo eſt.ut quædam grãmatica in ſubiecto quidem eſt in anima, de ſubiecto vero nullo dicitur,& hoc album in ſubiecto quidem eſt corpore,omnis enim color in corpore eſt,de ſubiecto autem nullo dicitur Alia vero de ſubiecto dicuntur,& in ſubiecto ſunt,vt ſcientia in ſubiecto quidem eſt in anima,de ſubiecto vero dicitur, vt de grammatica.Alia vero neque in ſubiecto ſunt,neque de ſubiecto aliquo dicuntur,vt quidam homo, & quidam equus.Nihil enim talium neque in ſubiecto eſt,neque de ſubiecto aliquo dicitur.Simpliciter autẽ quæ ſunt indiuidua,& vnum numero d e ſubiecto nullo dicuntur.in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe.quædam enim grammatica in ſubiecto eſt,at de ſubiecto nullo dicitur.

Eſſe in ſubiecto qd ſit.

Figura eorum quæ sunt.

ENTIVM DIVISIO.

Entium aliud est
- Substātia
  - Vniuersalis dr̄ de subiecto.
  - Particularis nō dr̄ de sub̄to
- Accidēs
  - Vniuersale—Dr̄ de subiecto
  - Particulare—Nō dr̄ ā sub̄to

Substantia non est in subiecto.

Substantia uniuersalis neque est in subiecto, et dicitur de subiecto.

Accidens est in subiecto.

Accidens uniuersale est in subiecto & dr̄ de subiecto inferiori.

Esse in subiecto est quod cū sit in aliquo non sicut quadam pars impoßibile est esse sine eo in quo est.

Indiuidua & singularia, de nullo subiecto dicuntur.

Regula de prædicatis essentialibus. Cap. III.

QVando alterum de altero prædicatur, vt de subiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur dicuntur oīa etiam de subiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prędicatur, animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo est, & animal.

Vt de subiecto. i. vt de īferiori, & sic effugies sophismata.

Quicquid prædicatur de prædicato ut de subiecto, prædicatur etiam de subiecto.

Regula distinguens genera subalterna a non subalternis. Cap. IIII.

DIuersorum generum, & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species & differentiæ, vt animalis, & scientiæ animalis enim differētiæ sunt, gressibile, bipes, & volatile, & aquatile, scientiæ vero nulla earum est. neque enim scientia a sciētia differt in eo quod bipes est. Subalternorum vero generū nihil prohibet easdem esse differētias.* superiora enim de ijs, quæ sub ipsis sunt generibus prædicantur. quare quotcunque differentię prædicati fuerint, totidem & subiecti erunt

Secunda regula de qua vide. 1. To. c. 4. & 6. Top. *a. l. cum specie. *a. l. differentias & si nonomnes.

Diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ sunt species differentiæ, subalternorū uero non inconuenit easdem esse differentias.

Diuiduntur incomplexa in decem prædicamenta, & ostẽditur quo modo affirmationem & negationem constituant. Ca. V

De decẽ prædicamẽtis generatim.

FOrum, quæ secundum nullam complexionẽ dicuntur, vnumquodq; aut substantiam significat, aut quantũ, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut situm esse aut habere, aut agere, aut pati. Est aũt substantia quidẽ, vt in figura dicatur, vt homo, equus. Quantum autem, vt bicubitum, tricubitum. Quale, vt album, grammaticum. Ad aliquid vt duplum, dimidium, maius. Vbi vero in foro, in lyceo. Quando autem, vt heri, superiore anno. Situm vero esse, vt iacet, sedet. Habere autem, vt calceatum esse, armatum esse. Agere vero, vt secare, vrere. Pati, vt secari, vri. Singula igitur eorum, quæ dicta sunt ipsa quidem secundum se, in nulla affirmatione dicuntur, vel negatione, horum autem ad seinuicem complexione, affirmatio vel negatio fit. omnis enim affirmatio, aut negatio videtur vel vera vel falsa esse, eorum aũt, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neque falsum est, vt homo, album, currit, vincit.

Prædicamenta sunt decem, Substantia, Quantitas, Qualitas, ad Aliquid, Vbi, Quando, Situs, Habere, Actio, Passio.

Nullum ex prædicamentis affirmationem vel negationem cõstituit, nisi alteri coniunctum, vel ab altero separatum.

TRACTATVS SECVNDVS.

De substantia. Cap. I.

SVbstantia autem est, quæ proprie & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est, vt quidam homo, & quidam equus.

Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus eæ, quæ principaliter substantiæ dicuntur, insunt

& hæ

& hæ quidem, & harum specierum genera, vt quidam homo in specie quidem est in homine, genus vero speciei animal est. secundæ igitur hæ substantiæ dicũtur, vt est homo, atque animal.

Manifestum est autem ex ijs, quæ dicta sunt, quod eorum, quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen & rationem de subiecto prędicari, vt homo de subiecto quodam homine dicitur. prędicatur etiam & nomen, hominem enim de quodam homine prædicabis, & ratio quoq; hominis de quodam homine prędicabitur, quidam enim homo & homo est, & animal. quare & nomen & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum vero, quæ in subiecto sunt plurimis quidem neque nomen, neque ratio prædicatur de subiecto, in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet prędicari aliquando de subiecto, rationem vero impossibile est, vt album, cum in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, (dicitur enim corpus album) ratio vero albi nunquam de corpore prædicabitur.

Alia vero omnia aut de subiectis dicuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum est ex ijs, quæ per singula proponuntur, vt animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est, ergo & in quodam corpore. Nam, si nõ in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore. Quare alia omnia aut de subiectis primis dicũtur substantijs, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentib⁹ primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum esse. *Secundarum vero substantiarum, magis substantia est species, quã genus, propinquior enim est primę substantię, si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius & conueniẽtius assignabit spẽm quam genus assignans. Vt hominem quendam aliquis assignans manifestius assignabit hominem quã animal,

*Alias in latina trãslatione addebat: Omnia enim aliæ aut prędi.

animal assignans. illud. n. proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem communnius. & cum quandam arborem assignauerit, manifestius assignabit, assignando arborem quàm plantam. Amplius, primæ substantiæ, ideo quòd alijs omnibus subijciuntur, & omnia alia vel de ipsis prædicantur, vel in ipsis sunt, propter hoc maxime substantiæ primæ dicuntur, quemadmodũ autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet. subijcitur enim species generi. genera. n. de speciebus prædicantur, species autem cum generibus non conuertuntur. * Quare & ex ijs * species genere magis substantia est. Ipsarum vero specierum quæcunque non sunt genera, nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim familiarius assignabis de quodam homine, hominem assignando, quam de quodam equo equum. * Similiter autem & in primis substantijs nihil magis alterũ altero substantia est. Nihil enim magis quidam homo substantia est, quàm quidam bos. Merito igitur * post primas substantias, sola aliorum omnium species & genera secundæ substantiæ dicuntur. Sola enim hæc, eorum, quæ prædicantur, primam substantiam indicant. quẽdam enim hominem siquis assignauerit quid est, speciem quidem, quam genus assignando, familiarius demonstrabit, & manifestius faciet hominem assignando, quam animal. aliorum verum omnium quidquid assignauerit quis, assignabit extranee, vel vt albũ, aut currit, aut aliud quodcunq; talium assignans. Quare merito hæ solæ aliorum secũdæ substantiæ dicuntur.

Amplius, primæ substantiæ eo ꝙ alijs oĩbus subijciuntur, & omnia alia de illis prædicantur, vel in ipsis sunt, proprijssime substantiæ dicuntur. sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita genera & species primarum substantiarum ad reliqua oĩa se habent de his enim reliqua omnia prædicantur. quendam enim hominem dices grammaticum esse, ergo & homi-

cãtur de eis, aut in subiectis eis sunt quare nõ existentibus primis substãtijs impossibile est aliorũ aliquid esse. Quæ verba in antiquo co. græco reperiunt, i alijs autẽ a nobis uisis nomine.

* al. l. ex his manifestũ, qđ.
* Cõm. 6.
* Cõm. 7.
* a. l. autẽ.

hominem & animal grammaticum dices. Similiter autem & in alijs.

Cõm. 8.

Commune autem omni substantiæ est in subiecto non esse. Prima nanque substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum vero substantiarum constat quidem etiam sic, quod nulla est in subiecto. homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur. in subiecto vero non est. neque enim in quodam homine homo est. similiter autem, & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, non est autem animal in quodam homine. Amplius, Eorum quę in subiecto sunt nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem vero impossibile est. secundarum vero substantiarum de subiecto & ratio prædicatur, & nomen, rationem .n. hominis de quodam homine prædicabis, & animalis similiter: quare non erit eorum substantia, quę sunt in subiecto. Non est autem proprium substantię hoc, sed & differentia eorum est, quę non sunt in subiecto. bipes .n. & gressibile de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto vero non est, neque enim in homine est bipes, neque gressibile. Ratio quoque differentię de illo prędicatur, de quocunque ipsa differentia dicitur, velut, si gressibile de homine prędicatur, & ratio gressibilis de homine prędicabitur, est enim homo gressibilis.

Dubiu.

Non conturbent autem nos substantiarum partes, quę ita sunt in toto*, quasi in subiecto sint, ne forte cogamur eas non esse substantias confiteri. Non enim ita ea, quæ sunt in subiecto, dicebantur quasi vt partes inessent alicui. Inest antem substantijs & differentijs omnia vniuoce prędicari. Omnia enim quę ab his prędicata sumuntur, aut de indiuiduis prędicantur, aut de speciebus, a prima nanque substantia nulla est prędicatio, de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum vero substantiarum species quidem de indiuiduo

* al. l. in toto corpore.

Cõm. 9.

A prima substãtia nulla ē p

prædica-

prædicatur,genus vero & de ſpeciebus & de indiuiſiduis.Similiter autem & differentiæ,& de ſpeciebus & de indiuiduis prędicantur.Et rationem quoque ſuſcipiunt primę ſubſtantiæ ſpecierum,& generum & ſpecies generis,quęcunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de ſubiecto dicentur.ſimiliter aũt rationem differentiarum ſuſcipiunt & ſpecies & indiuidua.vnivoca aũt erant,quorum & nomẽ commune eſt,& ratio eadem.Quare omnia,quæ a ſubſtantijs & differentijs ſunt,vniuoce prædicantur. * Omnis autem ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igitur ſubſtantijs indubitabile, & verum eſt, quod hoc aliquid ſignificant Indiuiduum enim & vnum numero eſt quod ſignificatur. In ſecundis vero ſubſtantijs, vr̃ quidem ſimiliter ꝑ ꝑ appellationis figurã hoc aliquid ſignificare,qñ quis dixerit,hominem, vel aĩal, non tamen verum eſt,ſed magis quale aliquid ſignificant.neque enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quẽadmodum prima ſubſtantia, ſed de multis homo dicitur,& animal. Non autem ſimpliciter quale quid ſignificat,quemadmodum album(nihil.n.aliud ſignificat album,quam qualitatem)at ſpecies & genus circa ſubſtantiam qualitatem determinant.qualem.n.quãdam ſubſtantiam ſignificant. plus aũt in genere determinatio fit quàm in ſpecie.dicens.n.animal plus cõplectitur,quam qui hominem. Ineſt autem ſubſtantijs nihil illis eſſe contrariũ.Primæ n.ſubſtantiæ quid erit contrarium,vt cuidam homini vel cuidam animali?at vero nec homini, nec animali aliquid eſt contrarium.Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium.ſed etiam multorum aliorum, vt quantitati.bicubito.n, vel tricubito nihil eſt contrarium.at vero nec decem, nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. Determinatorum vero quantorum nullum nulli eſt contrarium.

Marginal notes: ſe & artificialis ꝑdicatio. qua ... ali- qui inno- teſcit. cui nõ obſtat ĩdiuiduũ, de vno ſo lo, videlicet de ſe- ipſo, ꝑdicari,natu rali quadam prædicatione magis, q̃ ex arte. * Cõ. 10. Com.2. Nullum nulli eſt contrariũ cux negationes.

Videtur

Videtur autem substãtia non suscipere magis & minus. Dico autem, non quòd substantia non est a substã tia magis, & minus substantia (hoc.n.dictum est, quòd est,) sed quòd vnaquæque substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus. vt si est eadem substantia homo, non erit magis & minus homo, neque ipse seipso, neque alter altero. non enim est alter altero magis homo: sicut est album alterum altero magis & minus album: & bonum alterum altero magis & minus bonum: sed & ipsum seipso magis, & minus dicitur. vt corpus cum sit album, magis nunc album esse dicetur quam prius, & cum calidum sit, magis, & minus calidum dicitur. Substantia vero non dicitur magis, neque minus. nihil enim homo magis nunc homo quam prius dicitur: neque aliorum quic quam quæcunque substantiæ sunt. Quapropter non recipiet substantia magis, & minus. Maxime vero proprium substantiæ esse videtur, cum vnum & idem numero sit, contrariorum susceptiuum esse: vt in alijs quidem non habet quisquam quod proferat tale, quecunque non sunt substantiæ: quòd, cum sit vnum numero, susceptibile contrariorum sit. velut color, qui est, vnus & idem numero, non dicitur* albus & niger: neque eadem actio: & vna numero, praua* & studiosa similiter autem & in alijs quæcunque non sunt substantiæ. Substantia vero, cum vnum & idem numero sit, susceptiua contrariorum est, vt quidam homo, cũ vnus & idem sit, aliquando quidem albus, aliquando fit niger, & calidus & frigidus, & prauus, & studiosus. in alijs autem nullis aliquid tale videtur. Nisi quis forsitan instet, dicens orationem & opinionem contrariorum esse susceptibilia. eadem enim oratio vera & falsa videtur esse veluti, si vera sit oratio, sedere quendam, eo surgente ipsa eadem falsa erit: similiter autem, & de opinione. si quis, enim verum* putet aliquem sedere, surgente eo falso putabit,

negãt, & tantum est, ac si dicatur nullum alij cuilibet ẽ cõtrarium.

Cõ. 12.

*a.l. est.

*al.l. numero nõ erit, praua.

Instãtia.

*a.l. vere

tabit, eandem de ipso opinionem habens. Sed si quis & hoc suscipiat, tamen modo differt. Nam ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidé mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidum enim ex calido factum mutatur (alteratur enim) & nigrum ex albo, & studiolum ex prauo, similiter autem & in alijs vnumquodque eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est. Oratio autem & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseuerant: cum vero res mouetur, contraria circa ipsa sunt. oratio nanque eius quòd sedeat aliquis, permanet eadem cum vero res mota sit, aliquando quidem vera, aliquando autem falsa dicitur. * similiter autem est in opinione. Quapropter saltem modo proprium substantię est, vt secundum mutationem suijpsius susceptibilis sit contrariorum. Siquis autem recipiat etiam hæc, orationem & opinionem susceptibilia * esse contrariorum, non est hoc verum. Oratio namque & opinio non in eo quòd ipsa aliquid recipiant, contrariorum susceptibilia esse dicuntur, sed eo quod circa alterum aliqua passio facta sit. Nam in eo quod res est, aut non est, in eo etiam oratio vera, vel falsa esse dicitur, non eo quod ipsa susceptibilis sit contrariarum. simpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur. quapropter non erunt susceptibilia contrariorum, cum nulla contrarij * passio in eis sit facta. Verum substantia in eo quòd ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorum dicitur. languorem enim & sanitatem suscipit, & candorem & nigredinem: & vnumquodque talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, cum vnum & idem numero sit secundum suijpsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sint.

*a. l. falsa sit.

*a. l. & oppositioné dicens susceptibilia. Idé infra c. de priore.

*al. l. cum nulla in ipsis sit.

Prima

Prima substantia, quæ proprie principaliter & maxime dicitur, est quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in aliquo subiecto est.

Secundæ substantiæ dicuntur species & genera, in quibus primæ substantiæ sunt.

Quæcunq; substantiarũ de subiecto dicuntur, vt genera et species de suis inferioribus, necesse est vniuoce prædicari.

Peremptis primis substantiis impossibile est aliquid aliud remanere.

Ex secundis substantiis magna substantia est species, quam genus.

Nulla substantia est magis substantia, quam altera.

Post primas substantias, species & proxima genera secundæ substantiæ dicuntur.

Nulla substãtia, quamq; ex eis secunda de subiecto dicatur, est in subiecto, & substantiæ partes in toto potius quam in subiecto esse dicuntur:

Substantiis, & earum differentiis inest vniuoce prædicari.

Prima substantia videtur hoc aliquid significare, secunda vero substantia quale quid magis.

Inest substantiis, quamquam non soli, nihil illis esse contrariũ.

Substantiæ proprium est, quòd vna & eadem numero existens susceptiua sit contrariorum.

De quanto. Cap. II.

QVanti autem aliud quidem est discretũ, aliud autem continuum: & aliud quidem ex habentibus positionem ad seinuicem in ipsis partibus constat, aliud aũt ex non habentibus positionem Est autem discretum quidem, vt numerus, & oratio: continuum vero, vt linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc locus & tempus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quem copulantur partes eius. vt quinque, si sunt denarij partes, ad nullum terminum cõem copulantur quinque & quinque, sed semper discreta sunt. & tria & septem ad nullum communem terminum copulãtur. neque

Com. 2.

omnino

omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, sed semper discretę sunt. quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio. Quod etenim quantum est oratio, manifestũ est: mensuratur enim syllaba breui & longa. dico autem cum voce orationem factam. ad nullum enim communem terminum particulæ eius copulantur. non n. est communis terminus ad quem syllabę copulentur: sed vnaquæq; diuisa est, ipsa ẽm seipsam. Linea vero cõtinua est. est. n. sumere communem terminum punctum, ad quem partes eius copulentur: & superficiei lineam, plani nanq; partes ad aliquem communem terminum copulantur. similiter aũt & in corpore habeas sumere* communem terminum, lineam vel superficiem, ad quam corporis partes copulantur. Est aũt talium & tempus & locus: præsens. n. tempus copulatur ad præteritum, & ad futurum. rursus locus continuorum est: locum. n. quendam partes corporis obtinent, quę ad communem terminum copulãtur: ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuũ erit & locus, ad vnũ. n. communem terminũ eius partes copulantur. Amplius autem, Alia quidem constãt ex partibus, quę in eis sunt, positionem habẽtibus ad seinuicem, alia autem ex non habentibus positioné. vt lineæ quidem partes positionem habent ad seinuicem. singulæ nanq; earum sitæ sunt alicubi: & habeas vnde distinctè sumas, & assignes vbi singulæ sitæ sint in plano, & ad quam partem reliquarũ copulantur. similiter autem partes plani positionem habent aliq. similiter n nanq; assignaret vnaquęq; vbi iacet: & quę copulantur ad seinuicé. sed & solidi partes similiter, & loci. In numero aũt non poterit quisquam ostendere, quemadmodũ partes eius positionem aliq habent ad seinuicé, aut vbi iacẽt, aut quæ partes ad seinuicẽ conue-

* a. l. sumere, & assignare.

Com. 2.

Com. 3.

connectuntur: Neque eę, quę temporis sunt, nihil.n. permanent partes temporis. quod autem non ęst permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam dices habere; eo quòd aliud quidem prius sit tpis, aliud vero posterius. Sed & in numero similiter, eo ꝙ prius numeratur vnus, q̃ duo, & duo q̃ tria: sic habebunt aliquem ordinem positionem vero non omnino accipies. Sed & oratio similiter, nulla enim remanet partium* sed dictū est simul, & non est hoc amplius assumere. Quapropter non erit nulla positio partium eius: si quidē permanet. Igitur alia ex habentibus positionem partibus* constant: alia ex non habentibus positionem. Proprie aūt quanta hæc dicuntur sola, quæ dicta sūt alia vero omnia secundum accidens: ad hęc enim aspicientes, & alia dicimus quanta, vt multum dicit album, eo ꝙ superficies multa sit: & actio longa, eo ꝙ tempus multum sit, & motus multus. Neq; enim horum singulum per se quantum dicitur: vt si quis assignet quanta actio est, tempore diffiniet annuam vel sic aliquo modo assignans: & album quantum quid sit assignans superficie definiet, quanta eīn fuerit superficies, tantum album esse diceret. quare sola propriè secundum seipsa dn̄r quanta, quę dicta sunt: aliorum vero nihil per se, sed si forte per accidens. Amplius. Quanto nihil est contrarium. *In definitis enim manifestum est, ꝙ nihil est contrarium, vt bicubito, vel tricubito, vel superficio, vel alicui taliū: nihil enim illis est contrarium, Niū quis forte dicat multum pauco esse contrarium, vel magnū paruo. Horum autem nihil est quantum, sed magis eorum quę sunt ad aliquid. Nihil.n. ipsum per sepsum magnū vel paruū dicitur: sed eo ꝙ ad alterū refertur. vt mōs quidē paruus dicitur, miliū vero magnū: ꝙ hoc ijs, quę sunt sui generis, maius sit, illud vero ijs quę sui sūt generis, min⁹: ergo ad alterū est eorum relatio

* a.l. partiū ipsius

* al. l. pōnem ad seinuicē partibus.

Com

Instantia

nam si per seipsum magnũ per paruũ diceret, nũquã mons quidem aliquãdo paruus, milium vero magnũ diceretur. Rursus, in vico quidem plures homines esse dicimus, Athenis vero paucos, cum sint illis multo plures. & in domo quidem multos in theatro vero paucos, cum fiat plures. Amplius, Bicubitum quidem & tricubitum, & vnumquodque talium quantũ significat: magnum vero vel paruum non significat quantum, sed magis ad aliquid: qm̃ ad alterum consideratur & magnum & paruum. quare manifestum est, qđ ipsa sunt eorum, quæ ad aliquid. Amplius, Siue aliquis ponat quanta esse hæc, siue non ponat, nihil est, in illis contrarium, quod.n. nõ potest sumi ꝑ seipsum, sed ad alterũ refertur, qũo huic aliq̃d erit cõtrarium? Amplius autem, Si sunt magnum & paruũ contraria, contingет idem simul contraria suscipere & ea ipsa sibimet esse contraria. contingit.n. simul * idem paruum esse magnum. est.n. ad hoc quidem paruum, ad aliud vero idipsum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit quare simul contraria suscipere. Sed nihil est, quod videatur simul contraria suscipere posse. vt in substantia quidem susciptibilis .n. contrariorum esse vr: sed nullus simul sanus est & æger, neque album & nigrum est simul: nihilque aliud simul contraria suscipiet. Et eadem sibiipsis contingit esse contraria. nam, si est magnum paruo cõtrariũ; ipsum aũt idem simul est magnum & paruum: ipsum sibi erit contrarium. sed impossibile est aliquid sibiipsi esse contrarium non est igitur magnum paruo contrarium, neq; multum pauco. Quare nisi & eorum, quæ ad aliquid, quis dicat, sed quanti, nihil contrarium habebũt Maxime autem circa locum esse videtur contrarietas quãt: sursum.n. ei, qꝑ est deorsum, cõtrariũ ponũt locum, qui in medio est, deorsum dicentes eo quod plurima distãtia est medij ad mũdi terminos. vidẽtur

autem

* r.l.n. aliquando. nl.

Dubiũ hæc solui tur a Gi lib. Porre tano in si bro sex. pricipio rum, in

autem & aliorum contrariorum ab his afferre diffinitionem. quæ enim plurimum a seinuicem distant eorum, quæ sint sub eodem genere, contraria esse definiunt. Non vr̃ autem quantum suscipere magis, &* minus: vt bicubitum, neque.n. alterum altero magis bicubitum.* neque in numero, vt tria quam quinq; nihil magis quinque, aut tria dicuntur, neq; quinque quam tria, nec tempus alterum altero magis tempus dicuntur. nec in nullo eorũ, quæ dicta sunt omnino, magis & minus dicitur. Quare quantum non suscipit magis & minus. Proprium autem maxime quanti est, ꝙ æquale & inęquale dicitur. Vnumquodque enim eorum, quæ dicta sunt. quantorum, ęquale & inæquale dicitur, vt corpus, æquale & inęquale dr̃. & numerus & tempus, ęquale & inæquale dicitur. similiter autem & in alijs, quæ dicta sunt, vnumquodque ęquale & inæquale dicitur. In cęteris vero quęcunque quanta non sunt, non prorsus videbitur æquale & inæquale dici. vt dispositio ęqualis & inæqualis non omnino dicitur, sed magis similis & dissimilis. & album æquale & inæquale non omnino dicitur, sed simile* vel dissimile. Quare quanti maxime sit proprium, ęquale & inæquale dici.

cap. de bicubito circa fi. de nĉ. Cõ. 5.

* al. magis & minus bicubitum.

Cõm. 6.

* al. le. sed magis simile.

Quantitatis alia continua, vt linea, superficies, & corpus: Alia discreta, vt numerus, & oratio.
Quantitatis, alia constat ex partibus, vt discreta.
Tria oportet habere, quæ positionem habent, ordinem partium permanentiam, & ad aliquem communem terminum continuationem.
Quantitati nihil est contrarium.
Quantitas non suscipit & minus.
Quantitatis proprium maxime est secundum ipsam æquale & inæquale dici.

De his: quæ ad aliquid. Cp. III.

AD aliquid vero talia dicuntur, quæcunq; hæc ipsa quę sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodo libet aliter ad alterum. vt maius hoc ipsum qđ est alterius dicitur: aliquo.n. maius dicitur. & duplum alterius dicitur hoc ipsum qđ est: alicuius enim duplum dicitur. similiter autem & alia quæcunque hmői sunt. At uero sunt etiam & hæc ad aliquid: vt habitus, dispositio, sensus, scientia, positio. hæc enim omnia, quę dicta sunt, hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodo libet aliter ad alterum & non aliud quiddam. habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia & positio alicuius positio: & alia quoque similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunque hęc ipsa quę sunt, aliorum esse dicuntur, uel qũolibet aliter ad alterum: vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus.n. mons dicitur ad aliquid) & simile alicui simile, & cętera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt aũt & accubitus, & statio, & sessio positiones quędam. positiones vero ad aliquid sunt: iacere aũt & stare vel sedere, ipsa quidem non sunt positiones: denominatiue vero dicunt ab ijs, quę dictæ sunt pōnibus. Inest aũt & contrarietas in ijs, quę sunt ad aliquid: vt virtus vitio contrarium, cum sit vtrunque eorũ ad aliquid: & scientia ignorantię. Non aũt omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid insunt contraria * duplici.n. nihil est cõtrarium, neq; triplici, neque vlli talium. Videntur aũt & magis & minus ea, quę ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim & dissimile magis & minus dicitur: & ęquale & inęquale magis & minus dicitur, cum vtrunque sit ad aliquid. simile enim alicui simile dicitur, & inęquale, alicui inæquale. Non autem omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis & minus. duplum.n. nõ dicitur magis & minus duplũ, nec aliquid taliũ. Omnia autem,

Cõm.2.

* a.l. aliquid inẽ contrarietas.

autem,quæ sunt ad aliquid,ad conuertentiã dicũtur. vt seruus domini seruus: & dominus serui dominus esse dicitur:& duplũ dimidij duplum,& dimidiũ dupli dimidium,& maius minore maius: & minus maiore minus,similiter autẽ & in alijs. Sed casu aliquotiens different ſm locutionẽ vt scientia scibilis scia dicitur,& scibile scia scibile,& sensus sensibilis sensus: & sensibile sensu sensibile. At vero aliquotiens non videbitur conuerti: nisi conuenienter ad quod dicitur assignetur,sed peccet is,qui assignat. vt ala si assignetur auis,non conuertitur, vt sit auis alæ. non.n.prius conuenienter assignatum est ala auis, neq; enim quatenus auis est,eatenus ala ipsius dicit̃: sed eo ꝙ alata est.multorum enim & aliorum alæ sunt,quę nõ sunt aues.Quare si assignetur conuenienter,& conuertitur vt ala alati ala est:& alatum ala alatum. Aliquotiẽs autem forte & nomen fingere necesse erit,si non fuerit nomen impositum,ad quod conuenienter assignetur: vt temo si assignetur nauigij, non est assignatio conueniens:neq; enim eo quòd nauigium est, eo ipsius temo dicitur.sunt.n.nauigia,quorũ temones non sunt,quare non conuertitur.nauigium.n. non dicitur temonis nauigium. Sed forte conuenientior assignatio erit,si sic quodammodo assignetur:temo temonatę rei temo est, aut quomodocunque aliter. nomen enim nõ est positum. & conuertitur si conuenienter assignetur:temonatũ enim temone temonatum est. Similiter autem & in alijs.vt caput conuenientius assignabitur capitati caput,quam si aĩalis assignet̃. neque.n.eo ꝙ est animal,caput habet. multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autẽ fortasse facillime quis sumet,quibus posita non sunt nomina,si ab ijs,quæ prima sunt,& ijs,ad quæ cõuertuntur, nomina ponantur vt in ijs,quę prædicta sunt ab ala alatum,a temone temonatum. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur,si conuenienter assignentur, ad con

uertentiã dicuntur. quoniã si ad quodlibet aliud assignentur, & nõ ad id, ad quod dicuntur, nõ conuertũtur. dico aũt, quoniam neq; eorũ, quæ in confesso ad conuertentiam dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia, assignentur, & non ad id, ad quod dicuntur, vt seruus, si non domini assignetur, sed hominis, vel bipedis, vel cuiuscunq; talium, non conuertitur. neque. n. dici potest, homo est serui homo: non. n. conueniens est assignatio. Præterea si quidem conuenienter assignetur ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcunq; accidentia sunt, relicto aũt solo illo, ad quod assignatum est conuenienter, semper ad ipsum dicetur. vt si seruus ad dominum dicitur, circunscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, vt esse bipedem, vel scientiæ susceptibilem, vel hominem, relicto vero solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur seruus enim domini seruus dicitur. Si autem non cõuenienter ad id, ad quod dicitur assignetur: circunscriptis omnibus alijs, relicto autem eo solo, ad quod assignatum est: non dicetur ad ipsum. assignetur enim seruus hominis, & ala auis, & circunscribatur ab homine esse dominum, non sane amplius seruus ad hominem dicetur. cum enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter & de aue, si adimitur eam alatam esse: non enim amplius erit ala ad aliquid. cum enim non sit alatum, nec ala erit alicuius. Quare oportet assignare ad id, ad quod cõuenienter dicitur. Et si sit nomẽ positum, facilis erit assignatio: si autem nõ sit, fortasse necessarium erit nomen fingere. si autem sic assignentur, manifestum est, quoniam omnia, quæ ad aliquid sunt, ad conuertentiam dicuntur. Videntur autẽ ipsa ad aliquid simul esse natura. & in plurimis quidem verum est: in aliquibus vero non verum. simul enim duplum & dimidium sunt: & cum sit dimidiũ, duplum est, & cum sit dominus, seruus est: & cum

sit ser-

ſit ſeruus, dominus eſt. ſimiliter autem his & alia. Simul autem hæc auferunt ſe ſeinuicem. ſi. n. non ſit duplum, non erit dimidium. & ſi non ſit dimidium non erit duplum. ſimiliter autem & in alijs quæcunq; talia ſunt. Non autē in omnibus his, quæ ad aliquid, verum videtur eſſe ſimul natura: ſcibile. n. ſcientia prius videbitur eſſe. nanque in pluribus præexiſtentibus rebus ſcientias accipimus: in paucis enim vel nullo qſquam hoc perſpiciet ſimul cum ſcibili ſcientiam eſſe factam. Amplius, Scibile ſublatū ſimul aufert ſcientiam: ſcientia vero ſimul non aufert ſcibile. nā ſi ſcibile non ſit, non erit ſcientia : nullius enim erit * ſcientia. ſcientia vero ſi non ſit, nihil prohibet eſſe ſcibile. vt circuli quadratura, ſi eſt ſcibilis, ſcientia quidē eius nondum eſt, ipſa vero ſcibilis eſt. Amplius, Animali quidem ſublato non erit ſcientia: ſcibilium vero plurima eſſe contingit. Similiter autem his ſeſe habēt ea, quæ de ſenſu ſunt. ſenſibile enim prius quam ſenſus eſſe videtur. ſublatum enim ſenſibile, ſimul auffert ſēſum: ſenſus vero ſenſibile non ſimul aufert. ſenſus. n. circa corpus & in corpore ſunt. ſenſibili autem ſublato, aufertur & corpus. ſenſibile enim corpus eſt* cum autem corpus non ſit, aufertur & ſenſus. quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum. Senſus vero ſenſibile non ſimul aufert, ſublato. n. animali, ſenſus quidem aufertur, ſenſibile autem erit corpus: vt calidum, * dulce, amarum, & omnia alia quæcunque ſunt ſenſibilia. Amplius, ſenſus quidem ſimul cū ſenſitiuo ſit: ſimul enim ſit aīal, & ſenſus: ſenſibile vero ante animal, aut ſenſum eſt. ignis. n. & aqua, & alia huiuſmodi, ex quibus ipſum animal conſtat, ante ſunt quam animal omnino ſit, aut ſenſus, quare prius ſenſibile quam ſenſus eſſe videbitur. Habet aūt dubitationem, vtrū nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodū videtur, ſi hoc * contingit ſm quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtantijs verum eſt. nam

*a.l. amplius erit.

*a.l. ſenſibilium .n. & corpus eſt.

*a.l. ſenſibile autē nō vt calidum.

Dubium.

* a. le. an hoc.

neque tota, neq; partes primarum substantiarum di-
cuntur ad aliquid. nam quidam homo nō dicitur ali-
cuius quidam homo, neq; quidam bos alicuius qui-
dam bos. Similiter autē & partes, quædam enim ma-
nus non dicitur alicuius quædam manus, sed alicuius
manus. & quoddā caput non dicitur alicuius quod-
dam caput, sed alicuius caput. Similiter autem & in
secundis substantijs, atque hoc quidē in pluribus, vt
homo non dr̄ alicuius homo nec bos alicuius bos,
nec lignum alicuius lignum, sed alicuius possessio di-
citur, in huiusmodi ergo manifestum est, quoniā nō
sunt ad aliquid. In aliquibus vero secundis substan-
tijs habet dubitationem. vt caput alicuius caput dr̄,
& manus alicuius dicitur manus, & singula hmōi.
quare hæc fortasse ad aliquid esse videbuntur. Si igi-
tur sufficienter eorum, quę sunt ad aliquid, deffinitio
assignata est, aut omnino difficile, aut impossibile est
ostendere, quòd nulla substantia eorum quæ sunt ad
aliquid dicitur. si autem non sufficienter, sed sunt ad
aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodā
modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur.
Prior vero diffinitio sequitur quidem omnia ea, quæ
sunt ad aliquid, non tamen in ipsis idem est cum eo,
quod est esse ad aliquid, ipsa quæ sunt, aliorum dicā-
tur. Ex his autem manifestum est quod, si quis aliqd
eorum, quæ sunt ad aliquid, definite sciet, & illud ad
quod dicitur definite sciturus est. Manifestum igitur
& ex ipsis est. si. n. nouit aliquis hoc quod aliquid est
(est autē esse ijs, quæ ad aliquid sunt, idem ac ad ali
quid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod
hoc aliquo modo se habet. si. n. non nouit omnino ad
quod hoc aliquo modo se habet neque si ad aliquid
hoc aliquo modo se habet, noscet. Sed & in singulis
palam hoc est. vt si quid nouit quis definite, quòd du
plum est, & cuius duplū est, mox definite nouit. si. n.
nullius definitorum nouit ipm duplū esse, neq; si sit
duplum

duplũ oĩno nouit. Similiter aũt & hoc aliqđ si nouit quis ꝙ melius est,& quo meliꝰ est statim definite necessariũ est nosse. Propter hæc aũt non indefinite hoc cognoscet, ꝙ hoc est peiore melius. suspicio.n. hæc est nõ scientia. non.n. adhuc sciet exacte ꝙ est peiore melius. si.n. sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palam est, ꝙ necessariũ est si nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id, ad quod dicitur, definite necesse est nosse. Caput vero & manus, & eorũ singula, quæ substãtiæ sunt ea ipsa, quę sunt, sciri definite possunt, ad quod vero dicantur non est necessarium scire cuius.n. hoc caput, vel cuius hæc manus sit, nõ est scire definite, quare non erũt hæc ad aliquid. Si vero nõ sunt hæc eorũ quæ sunt ad aliquid, verum erit dicere ꝙ nulla substãtia eorum est quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus vehementer asserere, nisi ea sæpe pertractata sint. dubitasse autẽ de horum vnoquoque non est inutile.

Dubitare de singulis nõ est inutile, vide de hoc primo Top. Cap. 1.

Ad aliquid ea dicuntur quæcunque hoc ipsum quòd sunt aliorum esse dicuntur.

Nonnulli relatiuorum contrarietatem inesse contingit.

Relatiua, suscipiunt magis, & minus, & si non omnia.

Omnia relatiua si conuenienter assignẽtur, ad conuertentia dicuntur.

Relatiua sunt simul natura & intellectu.

De quali & qualitate. Cap. IIII.

QVALITATEM vero dico, secundum q̃ quales quidam esse dicuntur. Est autem qualitas, eorum quæ multipliciter dicuntur. Vna quipem igitur species qualitatis, habitus & dispositio dicantur. Differt autem habitus a dispositione, ꝙ permanẽtior * diuturnior est. Tales vero sunt scientiæ & virtutes. scientia enim videtur esse permanentiũ, & diuturnorum.

Vide pro hoc. 5. Meta. 9. * a. l. qđ multo permanentior.

rum.*si quis vel mediocriter sumat scientiam, nisi grādis permutatio facta sit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiusmodi. similiter autem & uirtus, vt iustitia & temperantia, & singula talium non vidétur posse facile moueri, neque facile permutari. Dispositiones vero dicuntur, quæ sunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & sanitas & quæcunque alia huiusmodi. afficitur enim quodā modo secundum eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudiné transit. similiter autem & in alijs, nisi aliqua earundé contingit per temporis longitudinem congenita & immobilis, vel omnino difficile mobilis existens, quā iam quispiam vt*habitum vocet. Manifestum est autem, quòd hæc volunt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, & difficilius mobilia. Nanq; disciplinas non multum retinentes, sed facile mobiles existentes, nō dicunt habitum habere, & tamen dispositi sunt aliquo modo secundum scientiam peius, meliusue. quare differt habitus a dispositione, quòd hæc quidem facile mobilis sit, ille vero diuturnior & difficilius mobilis. Sunt autem habitus & dispositiones: dispositiones vero non necesse est habitus esse. qui enim retinēt habitum, & quodammodo dispositi sunt secundū ipsos: qui autem dispositi sunt, non omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis est. secundum quod pugillatores vel cursores, vel salubres, vel insalubres dicimus, & simpliciter quæcunque secundum potentiam naturalem, vel impotentiā dicuntur. Non enim quoniam sunt dispositi aliquo modo, vnumquodque huiusmodi dicitur: sed quod habét naturalem potentiam, vel impotétiam facile aliquid facere vel nihil pati, vt pugillatores, vel cursores dicūtur, nō quòd sint dispositi aliquo modo, sed quòd habeāt potentiam naturalem vel impotentiam aliquid facile faciendi. Salubres autem dicuntur, eo ꝙ habeant potentiam

a. l. difficiliter mobiliū.

*a.l. quispiam fortasse.

tentiam

entiam naturalem.vt nihil a quibuslibet accidentibus facile patiantur:insalubres vero, ꝙ impotentiam habeant naturalem nihil facile a quibuscunq; accidẽtibus patiendi. Similiter autẽ his durum & molle se habent.durum enim dicitur,quod habeat potentiam non facile secari: molle vero quod eiusdem ipsius habeat impotẽtiam.Tertium vero genus qualitatis est passibiles qualitates & passiones.* Sunt autem huiusmodi,vt dulcedo & amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata.amplius,& calor,& frigus,& albedo, & nigredo.Quod quidẽ igitur & hæ qualitates sunt, manifestum est.quęcunq;.n.has susceperint,ipsa qualia dicuntur secundum ipsas:vt mel, quoniam dulcedinem suscepit,dicitur dulce:& corpus album,qm̃ albedinem suscepit.similiter & in cæteris.*Passibiles vero qualitates dicũtur,non ꝙ ea quæ illas susceperint qualitates aliquid patiantur.(neq; enim mel,quoniã aliquid passum sit,dicitur dulce,neq; aliq̃d aliud huiusmodi.)Similiter autem his, & calor & frigus passibiles qualitates dicuntur,non quòd ea, quæ illas suscipiunt,aliquid passa sint,sed quoniam secundũ sensus vnaquæque dictarum qualitatum passionis effectiua est,passibiles qualitates dicuntur.dulcedo enim passionem quandam secundum gustum efficit: & calor secundũ tactũ.similiter aũt & aliæ. Albedo autem & nigredo,& cæteri colores non eodẽ modo ijs, quæ dicta sunt,passibiles qualitates dicuntur, sed eo quod ipsę ab aliqua passione innascuntur. Quòd enim fiũt propter aliquam passionem multæ colorum mutationes,manifestum est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est,& timens pallidus, & vnumquoq; talium:quare etiam si quis natura aliquid talium accidentium perturbationem'ue passus est,similem* colorem verisimile est eum habere.quæ enim affectio nũc in eo quod verecũdetur circa corpus facta est, etiam secũdum naturalem constitutionem eadem fieri po-

*a.l.qualitates vel passiões.

*a.l.ceteris se habet.

*a l.quare & si qs natura talium aliquam.

paſſionũ te ſt affectio, vt & naturalis color ſimilis ſit. Quæcun.
paſſus eſt que igitur talium accidentium ab aliquibus paſſion[1]
ex aliq- bus difficile mobilibus & permanẽtibus principium
bus natu ſumpſerunt, paſſib les qualitates dicuntur. ſiue. n. ſm
ralib⁹ ac naturalem cõſtitutionem pallor fit, aut nigredo, qua-
cidẽtibus litates dicuntur (quales enim ſecundum eas dicimur)
ſimilem. ſiue propter ęgritudinem longam, vel propter æſtum eidem, contingit nigredo, vel pallor, & non facile prę tereunt, vel etiam per vitam permanent, paſſibiles qualitates & ipſæ dicuntur, ſimiliter enim quales ſecundum eas dicimur. Quæcunque vero ex ijs, quæ facile ſoluuntur, & cito tranſeunt, fiunt, paſſiones dicũtur, qualitates vero minime. non enim aliqui ſecundum ipſas dicuntur quales. neque enim qui propter verecundiam rubeus factus eſt, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorem venit, pallidus eſt: ſed magis eo ꝙ aliquid paſſus eſt. quare paſſiones quidẽ huiuſmodi dicuntur, qualitates vero minime.

Similiter autem his, & ſm animam paſſibiles qualitates & paſſiones dicuntur. quæcunque enim mox innaſcendo ab aliquibus paſſionibus difficulter mobilibus fiunt qualitates dicuntur & ipſæ, vt amentia, mẽtis alienatio, & ira, & alia huiuſmodi, quales enim ſecundum eas dicuntur. i. iracundi, atque amentes. ſimiliter autem & quæcunque alienationes non naturales, ſed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ ſunt difficiles prætereuntes, & omnino immobiles, qualitates ſunt ẽt hmõi: quales enim ſecundum eas dicuntur. Quæcunque vero ab ijs, quæ facile & cito prætereunt, fiunt, paſſiones dicuntur. vt ſi quis contriſtatus, iracundior fiat* non enim dicĩ iracundus, q huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſſiones quidem huiuſmodi dicũtur, qualitates vero minime. Qu*artum vero genus qualitatis eſt forma, & circa vnumquodque conſtans figura. amplius autem ad hæc rectitudo & curuitas, &

*al. l. fiat paſſio dicitur.

* liber habet tex. græ.

tas, & si quid aliud his simile est. fm.n. vnumquodq; eorum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrãgulum esse quale quid dicitur, & rectum aut curuum. & secundum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & spissum, & asperũ & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena hmôi putantur esse a diuisione, quæ circa quale est. quandam enim positionem magis videntur partium vtrunq. monstrare. spissum. n. dicitur, eò quòd partes sibijpsis propinquæ sint: rarum vero, eò ꝙ distent a seinuicem. & lene quidẽ, ꝙ in rectitudine aliquomodo partes iaceant: asperum vero, ꝙ hæc quidem superet, illa vero sit inferior. fortasse quidẽ igitur alius quispiam modus apparuerit qualitatis: sed ferè qui maxime dñr hi sunt, qualitates itaq; sũt quæ dictæ sunt. Qualia vero sunt, quæ secundũ has denominatiue dñr, vel quomodolibet aliter ab ijs. In plurimis itaq; & ferè in omnibus denominatiue dicuntur: vt a candore candidus, & a grãmatica grãmaticus, & a iustitia iustus. similiter & in alijs. In aliquibus vero eò ꝙ non sunt posita qualitati nomina non contingit ea quæ dñr, ab ijs denominatiue dici. vt cursor, aut pugillator, qui secundum naturalẽ dicitur potentiam, a nulla qualitate denominatiue dr. non enim posita sunt nomina potentijs * secundum quas isti quales dicuntur. sicuti disciplinis, secundum quas pugiles vel palestrici secundum dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim & palæstrica disciplina dicuntur: quales vero ab ijs denominatiue dicuntur qui disponuntur. Aliquando autem & posito nomine non dicitur denominatiue, ꝙ secundum eam quale dicitur: vt a virtute studiosus. eo. n. ꝙ virtutem habeat studiosus dicitur, sed nõ denominatiue a virtute. nõ aũt in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denoiatiue a dictis qualitatibus dñr, aut aliquo modo aliter ab eis. Inest aũt & cõtrarietas fm

qualita-

Diffinitio. qualium.

*a. l. potẽtiis iis.

dicas tu secund... merito qualita...

qualitatem: vt iustitiæ iniustitia contraria est, & albido nigredini, & alia. Similiter autem & ea, quę ſm eas, qualia dicuntur: vt iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc dicit. rubro.n. aut pallido, aut hmôi coloribus nihil est contrarium, qualibus existentibus. Amplius, si contrariorum alterum fuerit quale & reliquum erit quale. hoc autem palam ex singulis proponenti alia prædicamenta. vt si est iustitia iniustitiæ contrarium: quale autem est iustitia: quale igitur & iniustitia. nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iniustitiæ, neque quantum, neq; ad aliquid, neque vbi, nec oino aliqd huiusmodi, nisi quale. sic autem & in alijs, quæ secundum quale sunt contraria. Suscipiunt aut qualia magis & minus. Album.n. magis & minus album alterum altero dicitur: & iustum alterum altero magis, & minus. sed & ipsa intensionē suscipiunt. cum candidum nanque sit, contingit amplius cādidū fieri. Nō tamen omnia, sed plurima. Iustitia nanque, si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere: similiter autem & in alijs dispositionibus. quidā enim dubitant de talibus. iustitiam nanque iustitia nō omnino aiunt magis & minus debere dici, nec sanitatē sanitate, minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt: & iustitiam alterum minus altero hēc dr̄. sic autem & grammaticam, & alias dispositiones. sed tamen ea, quæ secundum eas dicuntur, *indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur, & iustior, & sanior. sic autem & in alijs. Triangulus vero & quadrangulus non videntur magis & minus suscipere: neque aliqua aliarum figurarum, quæ .n. diffinitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia similiter trianguli vel circuli sunt: eorum autem, quæ non recipiunt rōnem eandem, nihil magis alterum altero dicet. nihil.n. quadratum magis quam parte altera longius, circulus est, neque alterū

*a.l. dicūtur qualia.

enim

enim recipit circuli rationem. simpliciter autem, si utraque non recipiunt propositi ratione͂, non dicetur alterum altero magis. non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaque, quæ prædicta sunt nullum est proprium qualitatis. Similia vero aut dissimilia secundum solas dicuntur qualitates. simile enim & dissimile alteru͂ alteri non est ſm aliud nisi ſm id quod quale est. Quare proprium est qualitatis ſm eam simile, vel dissimile dici.

At vero non decet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propositum facientes, multa eorum quę sunt ad aliquid, connumerasse: habitus enim & dispositiones coru͂, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus. Pene enim in omnibus qualitatibus* genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum, quæ sunt singularia: na͂ cum disciplina genus sit, idipsum, quod est, alterius dr̃: alicuius. n. disciplina dr̃. eorum vero, quæ singularia sunt, nihil ipsum quod est alterius dicitur vt grammatica non dicitur alicuius grammatica, nec musica alicuius alterius musica. sed forte secundum genus, & hæ ad aliquid dicuntur, vt grammatica alicuius dicitur disciplina, non alicuius grammatica: & musica alicuius disciplina non, alicuius musica. Quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid dicimur autem quales secundum singula* hæc enim & habemus. scientes enim dicimur, eo quòd habemus singularium scientiarum aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, ſm quas aliquando & quales dicimur, hæ autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius si contingit idem ipsum & quale & ad aliquid esse, nihil est inconueniens in vtrisque hoc generibus enumerare.

Remouet dubo͂nes.

* a. l. oĩb' talibus qualitatibus.

* al. hæc n. & habemus scie͂tias.

Habitus & dispositio, quæ primæ species qualitatis, sunt, sic distinguuntur, quod habitus difficile mobilis existens dicitur, & permanentior est, contra vero dispositio.

Quilibet

Quilibet habitus est dispositio, & non conuertitur.

Secūda qualitatis species est naturalis potētia, vel impotētia.

Paßio, & paßibilis qualitas, tertia est qualitatis species.

Paßibilis qualitas dicitur, quod paßionem causat, vel ab ea causatur, Paßio vero transeunter breuique tempore subiectum afficit.

Forma & circa aliquid constans figura quartum est qualitatis genus.

Rarum & spissum, asperum ac lene, quale quid potius significare dicuntur, quam qualitatem aliquam, cum partium positionem importare dicantur.

Spissum dicitur, cuius partes sibi inuicem propinquæ sunt, rarum vero, cuius partes distant ab inuicem.

Lene est, cuius partes æqualiter recta iacent. Asperum vero cuius pars alteri supereminet.

Qualia sunt quæ secundum has denominatiue, vel quouis alio modo dicuntur.

Qualitati, & ipsis aliquibus contrarietatem inesse contingit, & si non omnibus.

Contrariorum, si vnum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas.

Qualia suscipiunt magis, & minus, & est non omnia.

Secūdū solas qualitates similia vel dißimilia aliqua dicūtur.

Habitus singulares, non ad aliquid, sed qualitates sunt, in specie autem, vel secundum genus ad aliquid dicuntur.

De agere, & pati. Cap. V.

Recipit autem agere & pati contrarietatem, & magis, & minus. Calefacere enim ei quod est frigefacere contrarium est, & calefieri ei quod est frigefieri, & delectari ei quod est contristari. quare suscipiunt cōtrarietatē. Et magis & minus. est enim calefacere & magis & minus. & calefieri magis, & minus. & tristari magis & minus. suscipiunt igitur magis & minus agere, & pati. De his igitur tot dicūtur.

Agere, & pati contrarietatem suscipiunt, & magis & minus.

De cæteris

De cæteris Prædicamentis. Cap. VI.

DIctum est & de eo ꝙ est situm esse in ijs, quæ sunt ad aliquid, ꝙ denominatiue a positionibus dicitur. De reliquis uero idest quando, & vbi & habere, propterea ꝙ manifesta sunt, nihil de ipsis aliud dicitur, q̄ quæ in principio dicta sunt: ꝙ habere quidem significat calceatum esse, armatum esse: Vbi uero ut in Lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta sunt. Igitur de omnibns generibus, quæ proposuimus: sufficiunt dicta.

TRACTATVS TERTIVS

De oppositis. Caput primum.

DE oppositis autem quot modis solent opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ea, quæ ad aliquid, aut ut contraria, aut ut priuatio & habitus, aut ut affirmatio & negatio. Opponitur autem unũquodque istorum, ut sit figuratim dicere, tanquam ea, quę ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquam contraria, ut malum bono; tanquam autem secundum priuationem, & habitum, ut cæcitas & uisio, tanquam uero affirmatio & negatio, ut sedet non sedet. Quæcunque igitur, ut ad aliquid opponũtur, ea ipsa, quæ sunt oppositorum dicuntur, aut quo modolibet aliter ad ipsa. ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est alterius dicitur, alicuius enim duplum dicitur, & scientia scibilis, tanquam ea quę sunt ad aliquid opponitur, & dicitur scientia ipsum quod est scibilis, & scibile dicitur ipsum quod est ad oppositum ad scientiam. scibile enim aliquo dicitur, scilicet scientia scibile, quęcunque ergo opposita

Tertia p°

ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum, vel alio quolibet modo adinuicem dicuntur. Illa vero, quæ opponuntur vt contraria, ea ipſa quidem, quæ ſunt nullo modo ad ſeinuicem dicuntur: contraria tamen ſibiinuicem dicuntur. neque enim bonum mali dicitur bonum, ſed contrarium: quare differunt abinuicem hæ oppoſitiones. Quæcunque vero contrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt medium. Quorum vero non eſt neceſſarium alterum ineſſe. horum oīno eſt aliquid medium. vt ægritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri, & neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinē, vel ſanitatem. & par quidem & impar de numero prædicantur: & neceſſe eſt horum alterum numero ineſſe, vel par vel impar: non eſt horum aliquod medium, neq; ægritudinis & ſanitatis, neq; imparis atque paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium. vt nigrum & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori. non enim omne corpus vel album vel nigrum eſt. ſed & prauū & ſtudioſum prædicantur quidem de homine & de alijs compluribus: non eſt autem neceſſarium alterum eorum in eſſe ijs, de quibus prædicantur, non.n. omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorum medium, vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunque alij colores: praui vero & ſtudioſi, ꝙ neq; prauū neq; ſtudioſum eſt. in aliquibus igitur medijs poſita ſunt noīa: vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunque alij huiuſmodi colores: in aliquibus vero, non eſt noīe facile medium aſſignare, vtriuſque vero extremorum negatione mediū definitur, vt ꝙ neq; bonū, neq: malū eſt, neq; iuſtū neq; iniuſtum. Priuatio vero & habitus dicuntur quidem

circa

circa idem aliquid, vt visio & cęcitatis circa oculũ. Vniuersaliter autem dicere est in quo natus est habitus fieri circa hoc dr̃ vtrumque eorum fieri. Priuari vero tunc dicimus vnumquodq; habitus susceptibilium, quando in quo natum est inesse, vel quando illud natum est habere, nullo modo insit. edentulum enim dicimus non quod non habet dentes, cęcum non quod non habet visum. sed quod non habet, q̃n natum est habere aliqua enim ex natiuitate, neq; dẽtes habent, neque visum, sed non dicuntur edentula, nequæ cęca. Priuari vero & habere habitum non est priuatio & habitus. Habitus enim visus est, priuatio vero cæcitas. habere autem visum non est visus, nec cęcum esse cæcitas. Priuatio enim quædam est cæcitas: cæcum vero esse priuari, non priuatio est. Amplius, si idem esset cæcitas & cæcum esse, vtraque de eodem prędicarentur, sed cæcus quidem dicitur homo, cęcitas uero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista uidentur, priuari scilicet & habere habitum, quemadmodũ priuatio & habitus. idem.n. modus est oppositionis, nam sicut cęcitas visui opponitur, sic cęcum esse, & visum habere opponunt. Non est autem neque hoc quod sub affirmatione & negatione est, affirmatio & negatio. affirmatio nanq; oratio affirmatiua est, & negatio oratio negatiua. qđ uero sub affirmatione & negatione est, nulla est oratio, sed res * dñr autem hęc esse opposita adĩ uicem, tãquam affirmaio? & negatio. nam & in his modus oppositionis idem est. sicut enim affirmatio ad negationem oponitur (ut quod sedet, ei quod non sedet) sic & res, quę sub utroque est, opponitur. s. sedere aliquem ad non sedere. Quod autem priuatio & habitus non opponuntur ut ad aliquid manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositi. uisus enim non est cæcicatis uisus, nec ullo alio modo ad ipsum dr̃. similiter autem neque cęcitas ui-

* al. l. non habet, sed res.

sionis cæcitas dicatur, sed priuatio quidem visionis dicitur, cæcitas vero visionis non dicitur, neque visus cæcitatis.* Amplius, ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, si cæcitas eorum, quę ad aliquid sunt esset, vtique & conuerteretur ad quod dicitur sed non conuertitur: non enim dicitur visus cęcitatis visus. Quod aũt neque vt contraria opponuntur, quę secundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifestum est. Contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est vel in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicantur alterum ipsorum inesse semper. eorum enim nihil medium erat, quorum alterum in esse susceptibili necessarium erat, vt in languore, & sanitate & impari atq; pari, quorum vero aliquid medium est, nunquam necesse est omni inesse alterum. neque enim necesse est omne susceptibile vel cadidũ, vel nigrum esse: neque frigidum, vel calidum: horum enim medium aliquid, nihil esse prohibet, insuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat præter illa, quibus vnum inest naturaliter, vt igni calidum esse, & niui candidum. in his enim determinate necessarium alterum est inesse, & non vtrumuis contingit. non enim possibile est ignem frigidum esse, neque niuem nigram. quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse; sed solis quibus natura vnum inest, & his determinate vnum nõ vtrumuis contingit. in priuatione autem & habitu, neutrum eorũ, quę dicta sunt, verũ est. non .n. semper alterum eorum inesse susceptibili necessarium est, ꝙ enim nondũ natum est hĩc visum, neque cęcum, neq; visum habens dr̃, quare non erunt hęc, vt ea contraria, quorum nihil est medium sed neque vt ea quorum aliquid est medium. necessarium enim est aliquando omni susceptibili alterum eorum inesse, quando enim iam ad habendam visionẽ natũ fuerit

*a.le. non habet neque visus cæcitatis.

fuerit,tunc aut cæcum,aut habens visum dicetur. Et eorum non determinate alterum, sed vtrumuis contingit:non enim necessariū est vel cæcum vel uisum habens esse,sed* vtrumuis contingit. in contrarijs autem,quorum aliquid medium est, nunquam necessarium erat oī susceptibili alterū inesse,sed quibusdam: & his determinate vnum & non vtrumuis contingit. * Vnde palam est,ꝙ ſm neutrum modorum tanquā contraria opponuntur ea,quæ secundum priuationē & habitum opponuntur.Amplius,In contrarijs quidem cum sit susceptibile, adinuicem mutationem fieri possibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidum,*etenim sanum possibile est languere:& candidum nigrum fieri,& calidum frigidum,& ex studioso prauum,& ex prauo studiosum fieri possibile est. prauus enim ad meliores exercitationes deductus,& doctrinas (etsi ad modicum aliquid proficiat ut melior sit)si certe semel, quamuis modicun incrementū sumpserit,palam est,quia aut perfecte mutabitur,aut satis multum incrementum sumet.semper enim bene mobilior ad uirtutem fit,etiā quodcunque incrementum sumpserit a principio.quare etiam uerisimile est plenius eum sumere incrementum.& hoc dum semꝑ fit, perfecte in contrarium habitum restituetur: nisi forte tempore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impossibile est adinuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationē mutatio fit,a priuatione uero in habitum impossibile est. neque enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neque cum caluus fuerit, rursus comatus factus est: neque cum fuerit edentulus,dentes ei iterum orti sunt.Quæcunque uero tanquam affirmatio & negatio opponuntur, palā est quòd nullo prędictorum modo opponuntur.in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum, illud autem falsum esse. neque enim in contrarijs necessarium est semper alterum ue-

*a. l. non .n.necessario uel cęcū uel uisū habēs diceṫ determinate, sed.

*a. l. non habet & nō utrūuis contingit.

*a.l. calidū & niui album etenim.

rum esse,alterum autem falsum neque in ijs,quæ ad aliquid sunt,neque in habitu & priuatione,vt sanitas & languor contraria sunt, & neutrum horum neque verum neq; falsum est.similiter autē & duplum & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt, & nō est eorum neutrum neque verum neq; falsum.sed neque ea quę ſm priuationem & habitum dicuntur sicut visio & cæcitas.Omnino autem eorum,quæ secundum nullam dicuntur complexionem, nihil neq; verum, neque falsum est.omnia autem,quę dicta sunt sine cōplexione dicuntur.Veruntamen maxime tale hoc,cōtingere uidebitur in ijs,quæ secundum complexionē contraria dicuntur.sanum nanque esse Socratem, ad languere Socratem,contrarium est. Sed neque in his necessarium semper alterum verum esse, & alterū falsum.cum enim Socrates sit,aliud quidem uerū, aliud autem falsum erit,cum vero non sit,ambo falsa sunt, neque enim languere,neque sanum esse verum est.cū ipse non sit omnino Socrates.In priuatione vero, & habitu cum nō sit,omnino neutrum verum est, cum autem sit,non semper alterum quidem verum erit,alterum autem falsum,habere nanque visum Socratem ei,quod est cæcum esse Socratem,opponitur,sicut priuatio & habitus: & cum sit non necessarium est alterum verum esse,vel falsum:cum enim nondum sit,natus habere,vtraque falsa sunt:& cum non sit omnino Socrates, similiter quoque falsa sunt vtraq; & visum eum habere,& cæcum eum esse. In affirmatione vero & negatione semper siue sit,siue non sit, hoc quidem falsum erit,illud autem verum.Languere nanque Socratem,& non languere Socratem cum ipse sit,palam est,quod alterum eorum verum, alterum vero falsum est:& cum non sit,similiter. Languere etenim cum nō sit falsum est.non languere autem, verum. Quare in his solis proprium erit semper alterum,eorum uerū, alterum falsum esse:,quæcunque tanquam affirma-

tio & negatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex necessitate. malum est. hoc autem per singulorum inductionem palam est: ut sanitati languor: & iustitiæ iniustitia: & fortitudini timiditas. similiter autem & in alijs. Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium, aliquãdo malum, defectui enim, cum malum sit, superabundantia contraria est, cum sit etiam ipsa malum, similiter autem & mediocritas cum utrique contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus vero semper malo bonum contrarium est.

De contrarijs.

Amplius, Contrariorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanque omnibus sanitas quidem erit, languor vero non. similiter autem albis omnibus albedo quidem erit, nigredo vero nõ.

Amplius, Si ei, quod est, Socratem sanum esse, Socratem languere contrarium est, non contingit aũt simul vtraque eidem inesse, non vtique continget, cum alterum cõtrariorum sit & reliquum esse. cum enim sit, Socratem sanum esse, languere Socratem nõ erit. Palam vero est, quod circa idem, aut specie, aut genere nata sunt fieri contraria. Languor nãque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, albedo autem & nigredo, simpliciter in corpore. Iustitia vero & iniustitia in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, vel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse. album enim & nigrũ in eodem genere sunt: color enim eorum genus est, iustitia vero & iniustitia in contrarijs generibus: illius nanque uirtus genus est, huius autem uitium. bonum uero & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

Quæcunque opponuntur, aut relatiue, aut contrarie, aut ut habitus & priuatio, aut contradictorie opponuntur.
Relatiue opposita hoc ipsius quòd sunt aliorum esse dicuntur.

Contraria non inuicem dicuntur, sed alterum alteri absoluti contrarium.

Cōtrariorum alia sunt immediata, quorum alterum, subiecto necessarium est inesse: alia uero mediata, quorum alterum non necessarium est inesse subiecto.

Medium contrariorum duplex, nominatum & innominatum.

Priuatio & habitus fiunt circa determinatum subiectum indefinito tempore.

Priuatio & habitus non opponuntur sicut relatiua, neque ut contraria.

contrariorum alterum in alterum mutari contingit a priuatione uero ad habitum non est regressus.

Omnia contradictorie opposita, non autem contrarie, aut relatiue, uel sicut habitus & priuatio, quæ nullam complexionem dicunt, uerum alterum esse necesse est, alterum uero falsum.

Bono ex necessitate malum contrarium est, malo uero nonnunquam bonum, nonnunquam malum.

Contraria circa idem semper fieri habent, aut genere, aut specie.

Omnia contraria oportet in eodem genere esse, uel in contrariis generibus, uel ea esse contraria genera.

Bonum & malum sunt duo genera contrariorum.

De priori. Cap. II.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie secundū tempus: secundum quod antiquius alterum altero, & vetustius dicitur, in eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius & vetustius dicitur. Secundo autem quod non conuertitur secundū subsistendi consequentiam vt vnum duobus prius est. duobus enim existentibus mox vnum esse consequens est: vno vero existente, duo esse non necessarium est. quare non cōuertitur ab vno consequentia, vt reliquum sit. prius

autem

autem illud esse videtur, a quo non conuertitur eius quod esse consequentia. Tertio vero secundum ordinem quędam prius dicitur: quemadmodum & in sciẽtijs, & in orationibus. nam in demõstratiuis scientijs est prius & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs, quę describuntur, sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt, & in orationibus similiter procemium narratione prius ordine est. Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod meliꝰ & honorabilius est prius natura esse videtur. consueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos a se priores apud se dicere. Est quidem & pene alienissimus priorum hic modus. Modi igitur, qui dicti sunt de priore, fere tot sunt. Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, alter esse prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundum esse consequentiam, quod alteri quomodolibet causa est, conueniẽter prius natura dici possit. Quòd vero quædam sunt huiusmodi, palam est. esse nanque hominem secũdum esse consequentiam ad veram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, vera est oratio qua dicimus quòd homo est: & conuertitur, nam si vera est oratio, qua dicimus quòd homo est, est homo. Est autem vera oratio, nequaquam causa. vt sit res. veruntamen res quodammodo causa videtur, vt sit vera oratio. eo enim quod res est, aut non est, vera oratio aut falsa dicitur. quare secundum quinque modos prius alterum altero dici potest.

Prius dicitur quinque modis: Tempore, secundum subsistendi consequentiam, Ordine, Dignitate, causalitate, siue secundum naturam.

Ab eo quòd res est vel non est oratio vera vel falsa dicitur, nõ autem conuerso.

De

De simul. Cap. III.

SImul autem dicuntur simpliciter quidem & proprijssime quorum generatio in eodem est tempore: neutrum enim eorum neque prius neq; posterius est. Simul autem secundum tempus hæc dicuntur. Natura vero simul sunt, quæcunq; conuertũtur quidem secundum eius quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est, vt sit vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam, cum duplum sit, dimidium est: & cum dimidium sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est vt sit.

Dicitur autem simul natura, & quæ ex eodem genere è diuerso ab inuicem diuiduntur. è diuerso autẽ diuidi ab inuicem dicuntur, quæ secundum eandem sunt diuisionem: vt volatile, gressibili & aquatili, hęc enim abinuicem è diuerso diuiduntur, cum sint ex eodem genere. Animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, gressibile, & aquatile: & nihil horum prius vel posterius est, sed simul hæc natura esse videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in species rursus, vt uolatile, gressibile, & aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunque ex eodem genere secundum eandem sunt diuisionem. Genera vero speciebus semper priora sunt: neque enim conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam. vt cum quidem aquatile sit, animal est, cum uero sit animal, non necesse est vt aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri vt sit, causa est, & ea quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur ab inuicem. Simpliciter autem simul sunt quorum generatio in eodem est tempore.

Simul

Simul aliqua sunt bifariam: tempore, & natura.
Simul tempore sunt quorum generatio fit, in eodem tempore.
Simul natura aliqua dicuntur quæ conuertuntur secundum eius, quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est vt sit: & quæ ex eodem genere è diuerso ab inuicem diuiduntur.

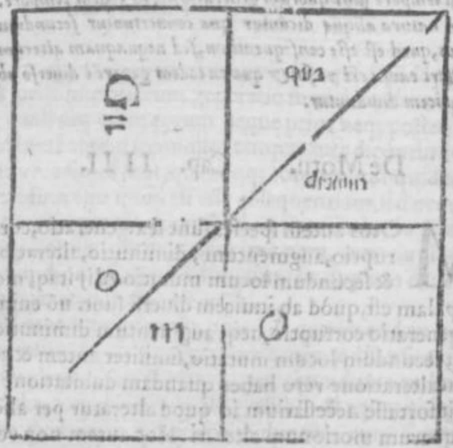
De Motu. Cap. IIII.

MOtus autem species sunt sex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & secundum locum mutatio. Alij itaq; motus palam est, quòd ab inuicem diuersi sunt. nō enim est generatio corruptio, neq; augmentum diminutio neq; secundum locum mutatio, similiter autem & alij. In alteratione vero habet quandam dubitationē: ne sit fortasse necessarium id quod alteratur per aliq̃ reliquarum motionum alterari. Hoc autem non verum est. nam secundum omnes pene passiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum. nam neq; augeri necessarium est quod per passionem mouetur, neq; diminui. similiter autem & in alijs. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam si esset eadem, oportet id, quod alteratur, mox & augeri vel minui, vel quandam aliarū motionum sequi, sed non necesse est. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur alterari oporteret, sed sunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur, ut quadratum gnomone circumposito creuit quidem, alteratum vero nihil factū est: sic & in alijs huiusmodi. quare alij motus sunt abinuicem.

Dubium.

Augmen-

Augmentatio Quadrati Gnomono circũpoſito.

Eſt aũt ſimpliciter motui quidẽ quies contrarium: ijs vero,quæ per ſingula ſunt,& ſingula , generationi quidẽ corruptio contrariũ,augmentationi vero diminutio,ſm locũ mutationi,ſm locũ quies.maximeaũt vr̃ oppoſita eſſe ad contrariũ locũ mutatio.vt ei,quæ inferius eſt,ea,quę ſuperius eſt,& ei,quæ ſuperius eſt, ea,quæ inferius eſt.Reliquo vero aſſignatorũ motuũ nõ facile eſt aſſignare q̃d forte eſt contrariũ.vr̃ aũt nihil eſſe ei contrariũ: niſi quis , & in hoc ſm qualitatẽ quietẽ opponat,aut in contrariũ qualitatis, mutationẽ:ſicut & in mutatione ſm locũ,quietẽ ſm locũ,aut in cõtrariũ locũ mutationẽ.eſt.n.& alteratio mutatio ſm qualitatẽ.quapropter opponitur motui ſecundũ qualitatem,quies ſecundum qualitatẽ , aut in cõtrariũ qualitatis mutatio,vt albũ fieri ad id, quod nigrũ eſt fieri.alterat̃.n.in contraria, quãuis mutatiõe facta.

Sex sunt species ab inuicem distinctæ, Motus, Generatio, Corruptio: Augmentum, Diminutio: Alteratio & secundum locum mutatio.

Motui semper quies contraria est simpliciter, singulis vero similæ motus species contrariæ sunt:

Motui secundum locum sursum, contrariatur non tantum quies in loco deorsum, sed motus deorsum.

Motui secundum qualitatem, quies secundum qualitatem apposite est, & in contrarium qualitatis mutatio.

De habere. Cap. V.

HAbere secundum plures modos dicitur. Aut enim vt habitum & dispositionem, aut aliã aliquam qualitatem. dicimur enim disciplinam aliquam atque virtutem habere. Aut vt quam contingit aliquis habens magnitudinem: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, vel quadricubitã. Aut ea, quę circa corpus sunt, vt vestimentũ, vel tunicam. Aut ut in parte, ut in manu annulum. Aut ut per partem, ut manum uel pedem. Aut ut in uase, ut modius grana tritici, aut amphora uinum. uinum enim habere amphora dicitur, & modius grana tritici, hæc enim oĩa* habere dicuntur, ut in uasæ. Aut ut possessionem habere enim pomum & agrum dicimur. Dicitur aũt & uir vxorem hr̃e, & uxõ uirũ. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius qđ est habere. nihil enim aliud uxorẽ habere significamus, quam quod cohabitant. Forte tamen & alij quidam eius quod est habere, apparebunt modi, sed qui dici consueuerunt, pene omnes enumerati sunt.

*a.l.lagena.

*a.le.hæc igit oĩa.

Habere variis dicitur modis: Habere qualitatem: Quantitatem corpori adiacentia: aut vt in parte vel vt partem, vel vt in vase, vel vt possessum, vel vt vir vxorem, & econtra se habere dicuntur, idest cohabitare.

Categoriarum seu Prædicamentorum libri.

FINIS.

GILB.

GILB. PORRETANI DE SEX PRINCIPIIS LIBER

Hermolao Barbaro Interprete:

SVMMA LIBRI.

De Ratione seu Forma, de Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, & de suscipere Magis & Minus.

De forma seu ratione: Caput primum.

Ratio. Forma.

RAtio siue forma est id, quod superuenit cõposito, simplici constans & inuariabili essentia. Nec enim ipsa cõpositum essentia pōt, qñquidem a natura cõpositi secernitur. Nã cõpositum cõposito superueniens, accessione sua maius efficitur, forma cõposito superueniẽs, maiorẽ miscellam accessione sua non reddit. nec. n. corpus candidũ maius minus ue seipso est, non candido, neq; si cogant esse non candidũ ꝑ pea cõposito vel pernicies vel detractio magnitudinis cõtingit, sed immutatio dũtaxat. Et q̃a videri pōt hoc & animis competere, iccirco essentiam ei⁹ inuariabilẽ esse diximus, quo verbo a definitione nr̃a separant aĩę, quas cõstat affici motib⁹ cõtrarijs, nunc lætitię, nũc meroris. Et qm̃ pl̃ri sunt, q putẽt aĩam eẽ mũdi quãdã inuariabilẽ, atq; simplicẽ, discludi volens eã a mentione nostra, adieci composito superueniens.

Quamobrem

Quamobrem finis ille numeros omnes habes, nihil vt sit, vel quod desideres. vel quod redundet, si quis eum subtiliter exploret. Sed quæri potest, nunquid hoc perpetuum sit, vt omnis forma perhibeatur inuariabilis? alioquin plures videntur esse variabiles, nam & oratio è vera commeat in falsam, & candor e lucido subobscurus & tenebrosus fit, & opinio veritatis eadem & mendacij capax est:. At non est ita: sed candorem dici lucidum nihil aliud est, quam stratum candoris ipsum dici lucidum, item nec oratio vel opinio contrarijs ipsæ sunt obnoxiæ, sed verba notæ impressionum earv sunt, quæ in animo hñr. Verum de his alibi dictum est. Essentiale appello, quicquid suum rebus esse confert, quacunque compositura iunctis atque cōditis, ex maiore parte, quod nec abesse quidem vllo modo, At sensus, & ratio, & quæ sunt his similia continens, & discretum. Essentiale porro ad aliud materiæ vicem præfert, aliud formæ, quemadmodum in homine materia corpus est, animus forma. quapropter vtrumq; futurum essentiale est, & animus corpori & rationale homini. Sed hęc in libro de prædicamentis dicto fusius explicata sunt. E formis aliæ per naturam sunt, aliæ per artem. ratio per nâm est, color, & alia quæ affectio, per artem. Aliquæ sunt in quibus ambigitur, per naturā ortum habeant, an per artem, vt figura incisionis, vbi nulla fit accessio, sed separatio sola partium. An figura quidem ipsa naturę fertur accepta. sed vt sensu percipiatur hoc artis opus est. Nam quod forma partium iunctione coalescit, siue dubio consistit per artem, sed hæc perspicua. Illud spissius, nunquid formæ illæ, quæ versari dĩr in pluribus, per nâm existere videantur, an per artem. per artem non possunt, cum nulla esse videatur actio, quæ possit ad formam in pluribus constitutam attingere, per nâm non vĩr, ꝗ ea quæ per naturam efficiuntur, ab aliqua re condita, &

Fortuna ne omnis perpetuo inuariabilis.

Essentiale Primo Periherme nias.

Formarũ diuisio.

dita & creata principium cepere. At vero conditæ res non sunt, nec enim potest ratio ulla reddi, quam obrem sint huiusmodi. An natura est ipsa, quæ formas illas molitur, imperspicue uidelicet & occulte? Nam quemadmodum partibus coniunctis pluribus uniuersitas quædam consurgit, quæ magnitudinem partis cuiusque superat, ita ex singulis, quæ seorsum habentur, una quædam forma cócipitur, quæ omnia illa quasi ambit, & prędicatione sua transilit. quo fit ut omnis uniuersalitas a natura constet: quippe quæ prodeat ex singulis, & ipsa (sic dixerim) singularitas conditurræ pariter incedat atq; congruat. Si quis uero diligenti subtilitate id exigat inueniet, quemadmodũ nã uires suas exercet in actionibus etiam nobis, ita & códitorem naturę suas in ipsa natura promere id, ꝙ ex operibus cognoscitur qñquidem naturam ipse numero certo sanxit. [Hactenus de his: iſ nanque alterius instituti sunt. Formarum uero, alia est in subiecto, & de subiecto prædicatur. ut scientia quæ tum in subiecto collocatur, anima: tum de subiecto prędicatur grammatica. Quædam in subiecto est quidem, sed de subiecto nullo dicitur: ut Socratis albedo, & omnino quicquid tale numero unum est. Aliæ de subiecto, nõ prædicãtur in subiecto, nõ habétur: ut mortale, rationaleque. Ex ijs, quæ in subiecto sunt, & de subiecto dici non possunt, aliæ sensiles, aliæ insensiles. Sensiles uocantur, quæ sensu comprehẽduntur, ut cãdor, strepitus, odor, calor, uerbera, dulcendo. Insensiles, quæ mente percipiuntur, ut disciplinæ. Item quæcunque de subiecto prædicant aliquo, sensiles appellari non pñt. Ex his, quę dicta sunt, cõstat alias esse formas, quę aliquo loco uideri sitæ pñt: ut nigritia in oculo. alias eiusmodi, quas difficile sit ostendere, ubi nã collocatæ sint: ut scientia, seruitus dñium, relatio qua pater esse dr̃, relatio, qua filius, um quis in ipsa tẽperatura gignentiũ, & con-

Formarũ alia diuisio.

dentium statuat. Omnes porro formæ quas prætextui, solitariȩ, hoc est citra complexum & seriẽ loquendi representatȩ per notas quȩq; suas significant vel substantiam, vel accidens, siue superueniens. Earum quȩ superueniunt extãtibus, aliȩ simpliciter intra substantiam, spectantur: ut linea, superficies, corpus, aliȩ ueniunt extrinsecus, ut facere, ut pati, ut compositum esse, ut ubi, ut quando, ut hr̃e. De his, quȩ subsistunt per se, item de his, quȩ subsecutum solum, in quo locentur, desiderant, in opere quod prȩdicamenta inscribitur disputatum est: de cȩteris nunc agendum.

Forma est id quod super. uenit composito simplici & inuariabilis essentia consistens.
Essentiale, seu substantiale diuiditur in materiam, & formam.
Formarum, alia naturalis, alia artificialis.
Formarum alia vniuersalis, alia particularis.
Formarum alia sensibilis, alia intelligibilis. Cap. II.

Actio eiusque spe.

Actio est forma, per quam in materiam subiectam denoiamur agere uel facere. Verbi gratia, qui secat, in eo quod secat denominatur secare. Actio alia corporis esse dicitur, alia pertinet ad animum. Differt hȩc ab illa, quod actio corporis necessario mouet ipsum corpus, in quo est: idem ẽm corpus & agẽs est, & mobile. sed actio animi siue functio, non hoc mouet in quo est ipsa, sed coniunctum. Nã aius dũ agit, quiescens est, & imobilis, & q̃q̃ mouet subinde corpus, ipse tamen, ut dixi, per manet immobilis: qñquidem nec per locum, nec per alium quéuis motũ animus agitari cernitur, nisi qđ alterascit. Ac primum quidem neque motũ sentit auctionis. neq; minutionis, neq; delationis per loca. locus. n. corpus est, anima corpus non est. Quod autem non sit corpus, qui pōt moueri per corpus? Quapropter aïa nulla est, quæ, mutare locum ex loco possit. solum. n. corpus, de loco in locum mouet. Dicat ali-

quis. Nonne ſpeculis manentibus, reſpondens in ijs imago commeat aduerſo obiectæ rei motu? Aut igitur ſumi qđ non poterit, ſimulatq; fateamur imaginem quæ comparet, et reuera in ſpeculo cõſiſtere. aut ſi hoc negem⁹, error vulgo intolerabilis exiturus eſt. Etiam ſi commodius futurum ſit, ita dicere. Ceterum ſcire oportet in actione eſſe, quicquid vbique in motu eſt. nihil.n. aliud eſt moueri, q̃ actio. Proinde quicquid mouetur, obiter quoq; agit: nã & omnis actio in motu eſt: & omnis motus in actione poſitus intelligitur. Quo circa proprium actionis eſt eſſe in motu. ſicut mot⁹ quoq; propriũ vr̃, & eſſe in actione. Hoc autem quemadmodum verum eſt in actionibus, per quas creantur & excitantur aliqua, ſic dubiũ vr̃ in actionibus, per quas euerti contingit aliqua, vel corrũpi. Qui.n. demolitur aliquid, is in motu eſt quidem, ſed agere tñ nihil uĩ: quippe ſi per eũ nihil efficitur, ſed quod factum eſt euertitur. At actio non quam rẽ agat, ſed in quã agat requirit & ſpectat. Neque vero motus ſpecies actionis eſt, ſed qualitas propterea ꝙ & quies ipſa quoque in qualitatis gen⁹ refertur. Prorſus quęcunque ſunt inter ſe contraria, hæc eiuſmodi generis prædicationem recipiunt. Illa ſane maxima proprietas actionis eſt, vt paſſionẽ materiæ quæ ſubijcitur afferat & inurat. Omnis em̃ actio paſſionis eſt efficiens, & quicquid paſſionem inferre põt, hoc actio eſt. Ac põt quidem contingere, vt ex actione fiat & inferatur actio. Nam actio alicuius qđ per ſe mouetur, effectrix eſt actionis eius, quę per aliud inuehitur. vt actio (verbi gratia) quã animal iuſſit alteri, ab ea quam primã animal idẽ edidit, excitata, principium ſumpſit. Et quidem nihil intereſt, principium dicatur actio fuiſſe an paſſio animalis eius quod actionem impreſſit alteri. aut ſi actio, principiũ quidẽ ipſa perhibeatur ſincerũ & impromiſcuum, paſſio promiſcuũ. Quo circa functio ſi-

ue

Actio motus.

Actionis propriũ.

Actio ex actione.

ue actus ille primus,& actionis,& passionis efficiens fuisse dicendus est. Ipsi vero qualitas è sese gignit id quod est facere. nam calor ipse, quem qualitatem esse constat, hanc actionem de se progenerat, quæ dicitur calefacere. Quantitates quoq; particulares efficiuntur ab eo genere, quod compositum esse cognominauimus: a quo & qualitates nõnullas manare cõspicuum est. Eiusmodi sunt asperitas atque lęuor, & similia: quæ certum est qualitates esse. item linea, superficies, atque corpus, & subam & ortũ hñt ab ipso positu. Sed & quantitas, quantitatis, & qualitas qualitatis efficientes sunt. nam & linea longitudinem procreat, & planities latitudinem, & corpus crassitudinẽ item calor calorẽ, ipsum quoq; positum actio, & passio molit. Ad positũ.n. gignendũ, quidam simplicium quasi ortus hoc est collocatio partium, & digestio necessaria est. Omnis vero talis ortus in actione gestioneue cõponentis & collocantis, ea constat ipsum qñ proficiscitur a tempore, vbi a loco. Hoc aũt quod dico, habere constituitur a corpore. haberi enim sola ea, quę corpori circundata sunt, dicuntur. corpus indiuiduorum, quę subiecto nullo constant, exitium & occasus in primis est, sed ortus in ijs, quæ proxima sunt a primis. Quæcunq; porro de singulis prædicantur, hęc ab ijs, quæ nullo modo prædicantur, existunt & coalescunt. vt a singulis hoibus homo in cõe prodit. Cęterum facere atque pati, recipiunt contrarium, & magis & minus pluris. nam & huic quod dico cędere, contrarium est cõserere. item huic quod dico amburere, contrarium est aspergere. Calefieri quoque plus & minus aliqua dicuntur, item refrigerari, siccarri, humescere, lætari, mœrere.

Passio.

Passionis vox varie accepta.

Actio est secũdum quam in id, quod subiicitur agere dicimur.
Actio duplex corporis vna, altera anima.

Actio semper cum motu est, & ei proprium est non sine motu fieri non est tamen motus eius species.

Actioni proprium est ex se paßionem inferre, & econuerso. agere, & pati contrarietatem, & minus recipiunt.

De pasione. Cap. III.

Passio.

PAssio effectus est, & illatio quędã actionis. quam alia propensius accipiunt, alia contumaciter respuunt. Quamobrem a iantium fere dixerimus, aliud alio cognoscitur: vt bruta frutice homo brutis Quæcunque vero de actione dicta sunt eadem conuenire possunt in passione, vocabulo tm̃ mutato. Passionis verbum significatus plures habet. nam & functiones animæ passiones vocantur. quas in genere tñ actionis locauimus: vt sunt, amor, odiũ, lętitia, męstitia. qđ genus qualitatis, interim actiones aĩæ patibiles appellant. Passiones dñr & quæ salutem hominis infestant: vt languores, atq; morbi, & cæteræ qualitates hmõi, quas aliubi proditas & digestas habemus. Ac passio quidē ipsa, quemadmodum sumus testati, primũ opus est quod ab actione proficiscat, atque gignatur: non tamen in ipso agente posita, sed in eo, cui allinitur, & quod natam a faciente motionem accipit. Nec.n. id, ꝙ percutit, ipsum pati dicitur: sed subiecta percutienti materia. Hactenus de his. Si qui alia desiderat, relegandus est ad tractatum de actione.

Passionis vox varie accepta.

Paßio est effectus, illatioque actionis.

Paßionis proprium est ex actione inferri, & esse in patiente non in agente

De Quando. Cap. IIII.

VErbum quando rationem significat ex tẽporis insidẽtia relictam, non tps ipsum, quãquã affinia plane sunt & germana. Proide qñ nec prętę-

præteritum tempus est, sed euentus, eius & quædam (vt ita dicam) affectio rebus allita, per quam dicũtur aliqua fuisse: nec tempus coniunctum, vtpote per qđ æquales aliqui siue contra perhibeatur, sed temporis est affectio, per quam aliqua dicuntur esse in coniuncto. Sed nec tempus cõsequens idẽ est, quod qñ: sed id qđ necessario futurũ & exiturũ est, à quo res habent vt dicãtur futuræ, vel crastino die, uel perendino, vel aliter. Ergo vnum Quando est, quod manat à præterito, alterum prodit ex coniuncto, tertium ex futuro. Dictum vero in prædicamentis est, præteritum & futurum quantitates esse continuas: quippe quæ vinciãtur ad instantiam. non quod præteritum permanẽtẽ habeat essentiam, sed quod in exitu suo, siue collimitio, qua nectitur cum instanti, vtiq; nõ præterijt, nec elapsum omnino est. futurum quoque non ideo continuum esse diximus, quasi maneat & consistat, sed eo quod prorsus & necessario pariturum & exiturum videatur. Quod quidem perinde est, atq; omnino præsens esset: nec. n. in hoc respectu discrimen vllum est inter illa tria, præteritũ, instans, futurũ. Quamobrem plerunque de futuris agitur, deque ijs non temere aliter quam de præsentibus decernitur. Et vocabula eorum, quæ re subsistunt, accomodantur etiam num futuris. Orietur sol perendie. Prælium nauale fiet cras. quemadmodum & præteritis, vt pridie Socra. decessit. Item aliqua prædicantur in futurum euasura necessario, quasi nata de præsenti: ut, Disputaturus, nõ disputaturus est crastino die Callias. nã uerbũ Disputaturus, actionẽ futurã significat, cuius tamen nihil aliud adhuc est in re. Distant, qñ & ubi, ꝙ in quacũq; re tẽpus ipsum uel est. uel fuit, uel erit, in ea quoq; suum qñ uel est, uel fuit, uel erit, ab eo tempore profectum uidelicet, ad quod quidq; seorsum respõdet. illud aũt qñ quod in rebus quæ sunt spectatur, semper cum ipso præsenti momento est: & utrunq; in eodẽ subiecto

Quando & ubi q d distent.

constat. Sed illa qñ, quæ ortum habent a tempore p̃terito & futuro, nunquam simul cum præterito & futuro suo sunt. At ipsum vbi, & locus a quo fit ipsum vbi, nunquam in eodẽ subiecto constant: qñquidẽ ipsum vbi positum est in eo, qđ circunscriptum & comprehensum est a loco: sed locus in eo, quod circumscribit & comprehẽdit. Quando natum ex prẹterito differt ab eo quod nascitur ex futuro: quod natum ex præterito posterius est futuro. natũ ex futuro prius ex præterito quod si vnum & idem qñ ceperis, inuenies ipsum protinus a futuro fluere: deinceps ab instanti, postremum a præterito. quemadmodum tempus ipsum primo est futurum, deinde prẹsens, vltimo præteritũ. Sicut porro tp̃s aliud simplex est, atq; punctum: aliud compositũ, atq; fusum: simplex est, quod simplicẽ actionem, cuius comes assidet, metitur: compositum, quod compositã. Ita aliud quando simplex est, ut in puncto esse vel momẽto: aliud compositum vt esse in hora, die, mense, anno, similibus. Iam quemadmodum partes ipsæ temporis nunquã morantur, ita & partes ipsius qñ continenter & perpetuo labuntur. Nã qñ genitum a præterito, religatur & nectitur ad instantiam cum eo quando, quod a futuro gignit.

Quando & temp⁹ distare.

Cæterum inter qñ & tempus, interest: quod aliqua tẽpora mensurari possunt, vt hornum, & anniculum, bimum, trimum. Eodem pacto motus aliquis multus esse dicitur, quasi multo tẽpore perstet. Sed per ipsa qñ mensurari nihil contingit, etiam si res aliquæ dicũtur vel esse, vel fuisse, vel fore aliquando: prout ipsa quãdo in rebus, quarũ assecla tẽpus & comes est, euariat. ipsum quando non recipit magis & minus, quia nec annus ipse, nec anniculus, magis annus esse posse, vel magis anniculus videtur. Itẽ nec annus anno, nec anniculus anniculo plus minusùe dici potest.

Quando non recipere con-

Sed nec contraria quoque recipit ipsum qñ, quippe quod vnum & idem qñ, quemadmodũ diximus, e futuro,

turo, præsenti, præterito proficiscitur: neque fieri põt, vt idem insecabile contraria duo capiat, quæ prædicentur de ipso. Iam contraria quæ sunt in eodem simul haberi strato ideo possunt. At omnia tria quãdo coniuncti exacti consequẽtis, in eodem constare pariter atque simul intelliguntur. Eandem.n.rem, quæ superstes modo sit, & stetisse retro, & in posterum staturam esse verum est. At contraria nec in eodem indiuiduo constare, nec prædicari possunt eodem tempore. Ipsum quando in omni re consistit orta. Proinde corpus hominis vniuersum aliquando est videlicet in tẽpore. sentit enim temporum discrimina, veris, æstatis, hyemis, autumni. sentit hæc & animus. vnde fit, vt alij per hyemem, alij per æstatem, nonnulli melius vere vel autumno lucubrentur, pro sua quique temperatura corporis. Nam anima corpori coniuncta, naturam & concreaturam eius affingit. Quibus enim corporatura cõtingit arida, vel gelida, ij per autumnum plerũq; mentem habent plus solito commotã. quib⁹ vero sanguis redũdat, ij verno plus tentantur. Hoc ipsum in cæteris aspicitur, prout cum temporum cardinibus animantium naturæ vel congruunt vel discrepant. ita fit, vt quodcunq; temporis vices audit, & ad illius momenta vertitur atq; mutat: hoc in tempore necessarium sit esse, cuiusmodi ea sunt quæ diximus. Nec alia magnopere comperias. de quibus hoc & verius & illustrius affirmari possit.

traria, nec magis vel minus.

Tẽporis in hominis corp⁹, & animum vis.

Quando est quod ex temporis adiacentia relinquitur in re temporali.

Quando, duplex est: simplex, vt tunc: & compositum, quod a composito tempore causatur, vt fuisse in præterito, fore in futuro, esse in præsenti.

Quando proprium est non habere contrarium, nec magis & minus suscipere.

Frigidioris complexionis existentes, seu siccæ, dementiores fiunt in autumno, quibus vero sanguis principatur, in vere.

De Vbi. Cap. V.

Vbi.

IPsum vbi. circumscriptio corporis esse dicitur, à circunscriptione loci prodiens. ipse vero locus in corpore capiente circumscribenteque constitutus est. Proinde in loco videtur esse, quicquid a loco circumscribitur. non est autem idem locus cum eo, quod appellant vbi. nam locus in corpore cõtinetur ambiente: ipsum vbi positum est in corpore quod ambitur. Neque vero suum quibusque rebus vbi videtur adiunctum esse, nam anima nusquam est, vtpote quę locũ nec occupet, nec impleat: locus. n. in quo dicatur anima consistere, poterit animanté aliam capere. locus vero, quem alia res occupet & insideat, occupari ab alia re non põt vtique, nisi digrediatur, atq; migret alio. Granũ enim tritici modio superfusum retineri non posset, quandiu aeris, qui modiũ replebat, quiesceret: eliso quidem aere, granum illico succedit & infertur. Itaq; nec eundem locum obsidere duo possunt nec vnum quid diuersos. Quamobrẽ nec anima circũ scribi loco poterit, nec aliud omnino, quod alienum esse videatur a ratione corporis. Dubitet autem aliquis, Nonne põt vna res in pluribus esse posita? qñquidé vox ipsa manens, vna excipitur a diuersis, quę siue aer est, siue non est quidé, sed sine aere non consistit, omnino aer idem futurus est in multis, quare corpus idem in diuersis locis esse putandũ erit. Siquidem vox cum vna sit ad numerum, in diuersas partes aeris distributa credi non põt, vt ita demum in aures multorum ceu dissiliat. Ergo qui cõcedunt, vnam & eandem vocem accidere multorũ auribus, necessario confitendum habent, eandẽ quoq; portionẽ aeris subire multorum aurẽ: quod quidẽ fieri nullo modo potest Quare cum alterum adeundum sit, vt vel diuersa fateamur esse quæ sentiuntur a diuersis veluti vnum & idem corpus in pluribus locis esse censeamus, eligen-

Quo corpora nõ possunt esse in eodem loco.

eligendum est quod minus lædit, nō eandē vocem esse quæ sentiatur, sed diuersas, & inuicem spiritaliter se gignentes & exprimentes. Ita concedi potest, aliquā esse vocem ab animali non editam, nam ea, quæ spiritaliter resultat, & ad primę similitudinem effingitur, animalis vox non est: quippe quæ ab aīali nō eliditur: Alioquin vox omnis ab aīali promitur. quis. n. vnquam vocē percepit vllam in animalium silentio? & proinde voces aīalis esse perhibētur, quæ videlicet ex ipsius ore prodeūt: ita vox ad multos vnius vtiq;, sed non vna pertinebit. Vbi aliud simplex, aliud compositum: simplex ex simplici loco nascitur: compositū ex composito. Locus simplex, initium & origo continuorum est. Compositus is est, qui fin tur ab Aristotele, cuius partes ad eundem terminum iunguntur, ad quē partes ipsæ corporis iunctæ sunt: corporis vero partes ad punctum loci coeunt: Ita loci particulæ particulas corporis includūt. loca enim simplicia minime corpus obtinent. Quo circa neque locus vllus sine corpore, neque corpus vllum sine loco futurum est. Sed reuocat hoc in dubium postrema cœli facies, extra q̄ nihil est. Hæc vero dici potest, quod ipsa sibi locus sit, vt veteres exploratum fecere. quando id, qđ ambitur, alterum & disiūctum ab eo est quod ambit. Quare si globum illum extimū cōcessuri sumus in loco esse, diffiteri non poterimus, quin aliquod præterea corpus sit, in quo cęli facies extrema coerceatur at enim præterea nihil est. igitur nec in loco facies illa fuerit. Sed super his decernere, cum imperspicuum est, tum infrequens, & vtique contra sensum. Ipsum vbi nec remitti nec intendi potest: non. n. dici potest alterum altero plus minusùe in loco esse, quāquā maiorem vel minorem locum possidens. Porro magis & minus nec in ipso vbi, nec in quantitate cernitur, at in qualitate cernitur genus hoc, & contrarijs carebit. Quia neque locus habet contrarium. nec enim locus

Loc' simplex & compositus.

Vbi nec remitti, nec intendi.

loco cõtrarius adhiberi põt. In cæteris quidem vbi nemo dubitat. Illud disceptationẽ habet, quod hæc duo. sursum esse, deorsum esse, videntur inter se contraria. nam ea, quę in summo agunt, ab ijs, quæ imo sunt distare plurimum noscuntur: sicut locus supernus ab inferno. & eam ob rem illa duo vbi, sursum esse, deorsum esse, quemadmodum ipsa quoque loca, periclitanter esse contraria. Cæterum qui contraria in ea faceret, is eodem subiecto contraria statueret. Nam hæc quæ dico, sursum esse deorsum esse in eodem haberi possunt. eadẽ enim res & sursum & deorsum esse dicitur, tamen non ad idẽ relata: vt altitudines turriũ cõparatæ ad nos sursum erũt, ad cœli faciẽ deorsum, Itẽ futurum est, vt idem ipsum sibi cõtrarium fiat. Si enim potest idẽ & sursum & deorsum esse, protinus quam ponuntur hæc inter se cõtraria, idem ipsum sibi contrarium efficitnr. Per hæc quæ dicta sunt, id, qđ est in loco esse, liberum a contrarijs asseri tur.

Idem ipsum sibi cõtrariũ.

Vbi est corporis locati circumscriptio a loci circumscriptione procedens.

Vbi duplex simplex vt punctum, & compositum, vt diuisibilium magnitudinum locus.

Vbi proprium est, cum sit quãtitas, ac esse in loco significet, nõ habere contrarium, nec magis & minus suscipere.

De Positione. Cap. VI.

Positio est collocatio quædam partium, & ea, quã facit ortus, ipsa ordinatio: per quam dicuntur aliqua vel sedere, vel stare, vel cubare, item vel aspera, vel leuia, vel aliter composita: nam sedere, stare, cubare, ipsa non sunt positiones, sed denominatiue ab ijs dicũtur. Sed quæri solet de recto, curuo, aspero & lene, quadrangulo, triangulo, bicubito, tricubito magno, paruo, breui, longo, similibus: quandam enim partium positionem significare videntur. Hoc enim aspe-

Asperũ

rum

rum esse dicitur, cuius partium vna alteri prominet. Lene cuius partes in directum omnes & æquabiliter complanatæ sunt. Hoc & in cæteris inuenias. Positiones autem non sunt omnia ea quę dicta sunt, sed qualitas circa sitū existētia: Ex eo enim quod partes hoc vel hoc dispositæ, iunctę sunt, atq; conditæ, iudicat ea sensus esse vel aspera vel lenia, bicubita vel tricubita, non e conuerso. Hoc ipsum in cæteris id genus decerni conueniet. quare singula ea non positiones haberi, sed qualitates ex positione profectas, & circa positionem cōstitutas necesse est. Et videtur quidem genus hoc suscipere contraria. Duo enim illa, sedere, stare, contraria suspicari possumus, vtique si contraria ea sunt, quæ non eodem tempore contineri possunt in vno aliquo, sed vicibus alternant. Is autem qui sedet, illico stare potest, & qui stat sedere: non tamen eodem tempore. At si contraria decernimus sedere stare, primus addēdum est incommodum, vt nō vni vnum contrarium, sed vni plura contra ponātur. Nā illo quidem argumento non prius contraria probantur sedere stare, quam sedere accumbere: cum nemo sit qui sedere, stare, accumbere possit eodem puncto temporis, non possit per vices. Quare constituendum est, positiones eiusmodi contrarias inter se non esse. Quanquam fortasse non insolens omnino sit, vt contraria quandoque minus plura compareāt, quippe si pallori contraria noscuntur & candor & nigritia: nam & sub idem genus funguntur, & mutuo quoque commeant. An cōtraria pallori candor & nigritia non sunt, qn̄ pallor & cæteri colores intermedij consistere non possunt impromiscui, sed ex nigritia candoreq; temperantur omnes, & confunduntur. Quamobrem vbicunq; vel pallor vel color alius huiusmodi conspicitur, inibi tum nigritiam, tum candorem intelligi necessarium est. Iam contrariorum est, circa idem naturæ genus versari: sedere, accumbere

Leno.

non

non versantur.quoniã sedere præcipuum est hoibus accumbere translatitium.nam & ad muta quoq; pertinet:nihilo.n.minus recumbit siue cubat equus,quã homo positus.nec intendi, nec remitti possunt, quia neque positus magis vel minus est sedere, quam recumbere: nec sedens aliquis vel recumbens plus minusùe sedens est vel recumbens,quam alter. Illud vero peculiare positionis omnis est, quod inter formas extrinsecus accidentes,proxime pertinent ad substantiam. Nihil enim aliud videtur esse positio, quam vel naturalis partium substãtiæ ordinatio. cuiusmodi est ea,quæ rebus quibusdam statim ab ortu conuenit, vt asperis & lenibus, hirsuris atq; glabris, vel naturalis quidem nequaquam,sed ex frequenti quodam & cõsuetudinario naturæ motu nata collocatio cuiusmodi sunt recubitus,atq; sessus.quamobrem efficitur,vt quicquid extrinsecus superuenit,& proxime pertinet ad substantiam,id omne positio sit oporteat.Et retrorsum quicquid positio est,id omne superueniat extrinsecus,& ad substantiam proxime pertineat.

Positus quid.

Positio est ipsa generationis ordinatio, & ipse partium situs
Positioni proprium est non habere contrarium.
Positio non suscipit magis & minus.
Positioni proprium est substantia proxime assistere.

De Habitu. Cap. VII.

HAbitus est & corporum,& eorum, quæ circa corpus sunt,adiacentia:per quam hoc habere illa vero haberi dicuntur,quæ quidẽ non ex corporis totius circumiectu, sed ex amictu solo partium dicuntur.vt braccatum & armatum esse,calceatum & petasatum esse.Cęterũ talia nominibus appellata nõ sunt primigenijs & simplicibus, sed deriuatis & factitijs,armatura, calceatura,soleatura,quæ quoties vsu veniũt,ad eãdẽ similitudinẽ fingẽda sũt.Habitus

b itus

bitus recipit magis, & minus. & nam & armatior vī cataphractus eques esse, quam ferentarius atq; veles: & calceatior, qui calligis vtitur, & calceo, q̄ qui vel calceo tm̄, vel ca ligis, sunt etiam quæ non recipiunt magis & minus vt vestitum & tunicatum esse. Sed nec habitus est habitui contrarius, vt armatura calceatura, cæteraque huiusmodi: quandoquidem vnus, & idem homo armatus, & calceatus, & manicatus esse pōt. Proprium habitus est in pluribus existere. Hoc est tam in corpore, quam in ijs, quæ circa corpus sunt Est.n. habitus, vt dixi, corporis & eorū quę circa corpus sunt adiacentia: non quidem ex vniuerso eo, sed ex amictu solo partiū vocatus. Hoc aūt discrimē admodum pauca sunt quæ ferant, vt quātitas & relatio duntaxat. nā & similitudo dissimilitudoq; in similibus & dissimilibus multis cōsistunt, & numerus idē in plurib⁹ numeratis versatur, subinde crescēs accessionibus monadū multiplicibus. vt nihil omnino sit, quod in plura, quam numerus, distributum esse videatur. dr̄ia tn̄ ea, quod hoc nec omnis quantitas, nec omnis relatio cōe sentit, habitus oīs sentit vt idem sit videlicet in pluribus. Quicquid ergo, & in corpore consistit, & in ijs, quæ corpus ambiunt, hoc habitus vocatur. Quocirca maxime proprium erit habitus, quòd & in corpore, & in ijs, quę per partes corpus amiciunt, tanquam in pluribus quibusdam inest. Verbum habere multis modis capitur. Nam & qualitas haberi dicitur, vt albedo nigredo. item quantitas, atque mensus, ut crassitudo, proceritas nihil.n. aliud est nigredinem vel crassitudinem habere quam nigrum & crassum esse. Dicuntur & vasa quod continent habere, vt triticum sextarius habet, & in partibus pleraque vt annulus in pollice, quod quidem aliud non significat, quam quod in annulo pollex est. Habet & vir vxorem, & vxor virum, sed modus hic habendi peregrinus est, & insolēs, vt q habet, idē

Habitus propriū quia.

Habere quot modis dicatur.

haberi

haberi quoque perhibeatur. Ad hoc aliud non indicat quam ꝙ est vxori cum viro contubernium. Ita perspicuũ est, celebratissimus huius verbi significatus intra quinarium consistere. At notari fortasse possunt alij, sed solertię vestigantium relinquendi sunt. De sex principijs ad hunc finem dixisse contenti simus si qui cætera desiderant, ad librum qui Analytica inscribitur, remittendi sunt.

Habitus est corporũ & eorũ, quæ circa corpus sunt adiacẽtia. Habitus suscipit magis & minus, caret autem contrario, & in pluribus est.

De suscipere plus & minus. Cap. VIII.

Pluris & minoris mndi vñ & quales.

ALiqua recipere plus & minus vno trium modorum putantur. Quidam intensionem, & remissionem constare dicunt & incremento subiectorum, & decremento. quidam ex incremento rerum & decremento, quę capiuntur & continentur in subiectis, alij causæ faciunt vtrunque. De sentẽtijs tribus quęnam sit verissima, disceptabimus. Illud scire oportet, prima & secunda euersis, continuo euersum iri tertiam, quæ duarũ societate coalescit. Primum crementa subiectorum & decrementa facere, quo res aliqua cum discrimine pluris uel minoris dicatur, tueri nullo modo possumus: alioquin futurũ est, vt hoĩem affirmantibus, vel animal, vel substãtiã huiusmodi recipere plus & minus, occurri non possit. Vtique si de subiectorum crementis & decrementis intensionem & remissionẽ existere fateamur, idẽ equus & augeri põt & minui, proindeque vel maior, vel minor, qui lapis esse perhibebitur, cur tñ nunquã vel auctio vel minutio contigerit. Mons quoque maior alio monte dicitur. quorum neuter vtique nec increscit, nec decrescit. Item vnio candidior, equo dicitur, alterũ pedem candido. atqui dubium non est, quin

quin equũ vnio magnitudine non superet. Itaq; stabit hæc complexio, vel vnionem e quo candidiorem esse, per magnitudinem vnionis & paruitatem equi: vel temere iactari, vnionem equo candidiorẽ esse, vel nihil omnino capere plus & minus ex magnitudine subiectorum, & paruitate cremento decrementoque. At nec primum, nec secũdum est. Relinquitur ergo tertium: nihil esse omnino quod capiat plus & minus ex incremento subiectorum & decremento. Sed nec secunda quoque opinio defenditur, quæ credit intensionẽ, & remissionẽ cõstare ꝑ magnitudinẽ & paruitatẽ earum rerũ, quę capiuntur & cõtinentĩ in subiectis. Si. n. ex magnitudine cãdoris aliud alio cãdidius esse posset, & tunc & homo equus vnione candidiores perhiberẽtur, ipsum. n. candoris æquor & amplitudo maior in vnione, quam in equo est. Deinde si plus & minus ex subiectorum modo non constant, ut probauimus, ex accidẽtium modo, qui constabũt? Modus enim eius quod recipitur, intra modum subiecti sui constat & arcetur, neq; potest vltra porrigi. nam suus cuiusque modi & terminus atq; limes fere ipsum corpus est. Magnum aũt, atque paruum appellatione modi veniunt. Quare paruitas, cur ita dicam attendi non potest, vltra quam corpus ipsum paruum. propterea quantum in strato demitur tantundem modo quoque deperit. Ex ijs apparet, discrimina pluris & minoris, neq; ꝑ subiecti neque ꝑ accidentis incrementum & decrementũ existere. Quod si hoc, profecto nec per vtrunque iunctum. Proinde ratio nobis alia prodenda, quãobrẽ & intendi aliqua & remitti posse videanĩ. Hæc aũt sunt ea, quibus ipsum aduentitiæ alicuius formæ nomen habere contingit: non ex subiecti magnitudine, sed ex eo quod vel priora sunt illi formæ, cuius nomẽ sortita sunt, vel lõgius submota, vt plus dicatur, qđ ad rõnem vocabuli accesserit, minus, qđ recesserit Exempli gratia

Candidum

Candidum absolute dicitur, in quo purus candor insit. quo quicque affectum albo propius ad hanc nominis & vim accessit, eo candidius esse dicitur. At paruum & exiguum, comparatione sola constant: quicquid enim collatum ad alia staturę modo vincitur, hocq; paruum & exiguum vocamus. Quicquid ergo vtcũq; superatur amplitudine, cõtinuo paruius, atq; breuius decernitur: similiter hoc in cęteris. Sed quæritur vnde fiat, vt hęc recipiant plus & minus, substantię non recipiant? An vocabula substantijs imposita non * hiant: sed res in fine semꝑ, & vt ita dixerim, in fastigio constitutas indicant? vltra quod procedere nulla potest. Sunt & accidentia, quæ non capiunt plus & minus, vt quadrangulum, triãgulum, & similia. Contingit hoc vel eo, quod in substantia describenda representantur: nam & corpus ipsum, & quantitatẽ, vtrũq; triangulum uocamus: uel eo ꝙ substantiæ modo semꝑ in fine sunt ultra q̃ progredi non possunt. id quod in superpositiuis quoque cernitur. Candidissimus .n. & nigerrimus liberi discriminibus pluris, & minoris sũt, propterea quod potiti summa sunt, & termino, quem transgredi prodeundo non possunt. Ex eo enimq; quod potest esse, non sequitur ꝙ non potest esse. Proinde, si puncta omnia iungantur, amplitudo nulla cogitur, quod puncta punctis addita, cumulo nihil afferunt. simplex ortus & simplex occasus agitur, non accessu uel digressu corpusculorum insecabilium, quas atomos appellant, sed eo ꝙ aer, exempli gratia, totus in aliud totum commeat atque transit. Duas enim res subiectum habet omne materiam, atque formam. Quoties hæc mutantur ambo, tunc proprie simul exortus & simplex occasus agitur: quanquam ortus ignis etiam num simplicior est quam terrę. Ignis enim rationem quasi formę continet, terra propior est materię. At cum musicus uir quasi occidere siue corrumpi dicitur, & immusi-

* Habẽt.

immuſicus quaſi oriri, ſiue gigni, ſubiectum manet ipſum homo. Alioquin, ſi qualitates hæc non forêt, muſicum dico & immuſicum, ſed ſubſtantiæ, tunc & ortus eorum & occaſus plane ſimplex futurus eſſet. At qualitates hominis & affectiones quædam ſunt, non ſubſtantiæ. ita fit tam ortus q̃ occaſus hominis muſici & immuſici, non ortus & occaſus abſolute, ſed quidam quaſi ortus ſiue genitus, & quidã quaſi occaſus ſiue interitus, eſſe uideantur. Quandoquidem muſicum uel immuſicũ affectiones, ut dixi, ſunt hominis ſuperſtitis & manentis. Nec huiuſmodi mutatio genitus vel interius appellanda eſt, ſed alteratio duntaxat. Materia ſane ipſa proprie genitus, & interitus ſubiectum eſt. At quare is qui docetur, in eo ſimpliciter effici ſiue gigni non dicitur, ſed doctus effici, ſiue doctus gigni dicitur? An explicatum eſt in volumine quod prædicamenta inſcribitur alia ſignificare hoc aliquid, & ſubſtantiam, alia quanritatem, alia qualiatem? Ergo quæcunque ſubitantiam non ſignificant, hæc ſimpliciter nec occidere, nec oriri prohibebuntur, ſed quadantenus. Accidentia tamen ſunt non nulla, quæ ſubſtantijs ex natura cuiuſque ſua competunt, ut impetus ad inferna terræ ad ſuperna ignis.

Materia eſt ſubiectum generationis, compoſitum vero eſt materia accidentium.

Non dicuntur aliqua magis, & minus ſuſcipere ex parte ſubiecti, vel mobilis, ſed ex ipſa qualitatis primæ impoſita participatione.

Gilb. Porretani de ſex principijs.

FINIS.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIHERMENIAS LIBERI.

Seuerino Boetio Interprete.

SVMMA LIBRI.

De signis. De principijs Orationis. De oratione, Enunciatione, & illius speciebus. De oppositionibus ipsarũ enunciationũ, & Regulis circa veritatẽ & falsitatem ipsarũ in quouis tẽpore.

SECTIO PRIMA.

De signis. Et sicut in intellectu, ita in voce quoque verum & falsum inueniri. Caput primum.

PRrimũ oportet ponere quid sit nomen, & quid verbũ, postea quid est negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio. Sunt ergo ea, quæ sũt in voce earũ quę sunt in aia passionũ notę, & ea quę scribũtur, eorũ quæ sũt in voc Et queẽadmodũ nec literæ omnibus eædem, sic nec eædem voces. Quorum tamen æ primum notæ sunt, eædem omnibus passiones animæ sunt, & quarum hæ similitudines, res etiam eædem. De his vero dictum est in ijs, q i sunt de anima, alterius enim hæc sunt negotij: Est autem quemadmodũ in anima

In. 3. de anima Text. 39.

anima aliquando quidem intellectus sine vero, vel falso, aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in voce. Circa compositionem enim & diuisionem est verum & falsum. Nomina igit ipsa & verba consimilia sunt ei, qui sine compositione & diuisione est intellectui: vt homo vel album, quando non aliud additur, neque.n. falsum, neque verum adhuc est. Signum autem huius est hircocer nus enim aliquid significat: sed nondum verum aliquid, uel falsum, nisi esse vel non esse addatur, vel simpliciter, vel secundum tempus.

Circa cōpositionē & diuisionē est veritas & falsitas.

Ea, quae sunt in voce, sunt signa earum quae sunt in anima passionum.

Quanquam res eadem apud omnes sint, voces tamen non eadem sunt.

Sicut circa compositionem, & diuisionem veritas & falsitas consistit, in simplicium vero intellectu nulla prorsus veritas vel falsitas est, ita in oratione tantum non autem in nomine vel simplici verbo veritas vel falsitas est.

De nomine. Cap. II.

Nomen igitur est vox significatiua, secundum placitum, sine tempore, cuius nulla pars significatiua est separata. In nomine.n. quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione, quę est equus ferus. At vero non quéadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis.n. nullo modo pars significatiua est; in his autem vult quidem, sed nullius est, separata. vt in eo q͞ est equiferus, hoc quod est ferus. nihil significat per se. Secundum placitum vero, qm̄ natura nominum nullū est, sed qn̄ fit nota. qm̄ designant & iliterati soni, vt ferarum, quorū nullum nomē est. Non homo vero non est nomen. at vero nec positum nomē est, quo illud oportet appellare, neque.n. oro,

Nomē significat q̄ dem tempus, idest pus, item quę est tē pus, nō̄ tamen cum tēpore. item depē dētem a tempora.

neque negatio est:sed sit nomen infinitum: qm̄ similiter in quolibet est,& quod est, & quod non est.Philonis autem,aut Philoni,& quęcunq; talia sunt,non sunt nomina,sed casus nominis.ratio autem ipsorum est,in alijs quidem eadem:differunt autem , qm̄ cum est vel fuit,vel erit,neq; verum,neque falsum est, nomen vero semper vt Philonis est,vel non est . nondū enim neque verum dicit,neque falsum.

Nomen est vox significatiua secundum placitum sine tempore cuius nulla pars significatiua est separata.

Nomen infinitum ,vt non homo: vel obliquum, vt Philonis non est nomen, sed vel nomen infinitum, vel nomen obliquum.

De verbo. Cap. III.

Nota est ipsum verbum totius compositionis

VErbum autem est, quod consignificat tempus, cuius pars nihil significat seorsum,& est semper eorum,quæ de altero prædicantur,nota. Dico aūt quod cōsignificat tempus. vt valetudo quidem nomen est:valet vero verbum , consignificat.n. nunc esse : & semper eorum quæ de altero dicuntur nota est,vt eorū quæ de subiecto vel in subiecto sūt. Non valet autem & non laborat non verbum dico. Consignificat.n.tempus & semper de aliquo est . Differentiæ aūt huic nomen positum non est,sed infinitum verbum sit:qm̄ similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est.Similiter autē & valebit & valebat non verbum est,sed casus verbi. Differunt autem a verbo, ꝙ hoc quidem præsens cōsignificat tempus, illa vero, id quod circūcirca est. Ipsa igitur ſm̄ se dicta verba nomina sunt,& significant aliquid : constituit.n.qui dicit intellectū, & qui audit,quiescit,sed si est,vel nō est nondum significat. neque.n.signum est rei esse vel non esse,neque si ipsum ens dixeris nudū ipsum enim nihil est , consignificat autem compositionem quandā,q̄ sine compositis non est intelligere.

* a. l.neq; si ens dixeris ipm ꝑ seipm nudum.

Verbum

Verbũ est quod consignificat tẽpus, cuius pars nihil significat seorsũ, & est semper eorũ, quæ de altero prædicantur nota.
Non ualet, non laborat, uerba minime sunt, sed uerba infinita.
Valebit, & ualebat non uerba, sed uerba obliqua sunt.

De oratione enunciatione, vna pluri, de affirmatione & negation, & contradictione. Cap IIII.

ORatio autem est uox significatiua, cuius partium aliqua significatiua est separata, ut dictio, sed nõ ut affirmatio, *uel negatio. ut homo aliquid significat, sed non quod est, aut nõ est, sed erit affirmatio uel negatio, si quid additũ fuerit. Sed non hõis syllaba una. neq;. n. in eo, quod est sorex, rex significat, sed uox nuuc est solum. In duplicibus uero significat quidẽ aliquid, sed non secundũ se, quemadmodũ dictum est. *Est aũt oratio o͂is quidem significatiua, non autem sicut instrumentũ: sed quemadmodũ dictum est, sm placitum. Enunciatiua uero non o͂is sed in qua uerum uel falsum est, non autem in omnibus inest. ut deprecatio oratio quidem est, sed neq; uera, neque falsa. Cæteræ igitur relinquãtur. Rhetoricæ. n. uel Poeticæ cõuenientior est cõsideratio: enunciatiua uero præsentis est speculationis. Est autẽ una prima oratio enunciatiua affirmatio, deinde negatio aliæ uero oẽs coniunctione una. Necesse est autẽ oẽm enunciatiuam orationẽ ex uerbo esse, uel ex casu uerbi. &. n. hominis ratio, si non addatur aut est, aut fuit, aut erit, aut aliquid hmõi, nondũ oratio enunciatiua est. Qm̃ unum quiddã est, & non multa. aial gressibile bipes. nõ. n. eo ꝙ propinquæ partes dicũtur, una erit est autẽ alterius hoc tractare negotij. Est autem una oratio enunciatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una: plures autẽ, quæ plura, & non unũ uel in coniunctæ. Nomen igitur, uel uerbum dictio sit solũ: qm̃ non est dicere sic aliquid significantem, uoce ut enunciare: uel aliquo interrogante, uel non, sed ipso

*Alij cod. carent eo uerbo, uel negatio.

*a. l. addit ĩ superioribus.

Vide. 7. & 8. met.

ſponte proferente. Harum aũt hæc quidẽ ſimplex eſt enũtiatio, vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo hæc autem ex his compoſita, velut oratio quædam iá compoſita. Eſt aũt ſimplex enuntiatio, vox ſignificatiua de eo, quod eſt aliquid, vel non eſt, quemadmodũ tempora diuiſa ſunt. Affirmatio vero eſt enunciatio alicuius de aliquo. Negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo. Qm̃ aũt enunciare eſt, & quod eſt, non eſſe: & quod non eſt, eſſe: & quod eſt, eſſe: & quod non eſt, non eſſe: & circa ea, quæ extra præſens tẽpus ſunt: ſilr omne vtiq; cõtingit qđ quis affirmauerit, negare, & qđ quis negauerit, affirmare. Quare manifeſtum eſt ꝙ oi affirmationi oppoſita eſt negatio, & oi negationi, affirmatio. Et ſi hoc cõtradictio, affirmatio & negatio oppoſitæ. Dico autẽ opponi eiuſdem de eodem, non autem æquiuoce, & quæcunq; cætera talium cõtra ſophiſticas determinauimus importunitates.

De affirmatione & negatione.

Diuiditur Enunciatio ſecundum notam quantitatem, & variæ illarum deſcribuntur oppoſitiones: De illarum item veritate & falſitate regulæ ponuntur, & demum quæ nam vna ſit affirmatio & negatio determinatur. Cap. V.

SECTIO ſecũda ſecundum Græcos.

QVoniam autem ſunt hæ quidẽ rerũ vl'es: illæ vero ſingulares. Dico aũt vniuerſale, qđ ĩn pluribus prædicari natum eſt: Singulare vero quod non: vt hõ quidẽ vniuerſalium eſt, Callias vero eorum, quæ ſunt ſingularia. neceſſe eſt ẽt enunciare, ꝙ ineſt aliqd aut non: aliqñ quidẽ alicui eorũ, quæ vl'ia ſunt, aliqñ aũt eorũ quæ ſingularia* ſunt. Si ergo in vl'i vl'r enunciet qs,* qđ eſt, aut nõ eſt, cõtrariæ enũciationes erũt Dico, aũt in vl'i enunciare vl'r: vt ois hõ albus eſt, nullus homo albus eſt. Qñ aũt in vl'ibus, non vl'r autem, *non ſunt contrariæ: quæ autem ſignificantur, eſt eſſe aliqñ contraria. Dico autem non vl'r enuntiare in ijs quæ vl'ia ſunt, ut eſt albus homo, non eſt albus homo cum

* a l. ſunt ſiquidem vniuerſali.

* a. l. qđ eſt aliqd aut non erũt hęc cõtrariæ enũciationes.

*a. l. hę q.

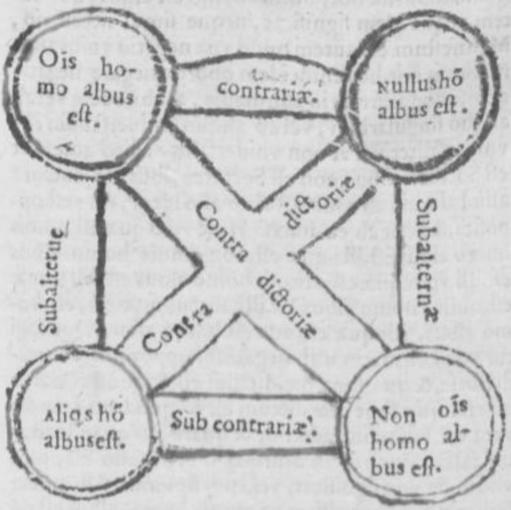
cum.n.uľe sit hō, non uľr utit enunciatione. oīs nāq; non uniuersale significat, sed ꝙ uniuersaliter. In eo uero, quod prædicatur uniuersale, id quod est uniuersaliter prædicare, non est uerum. Nulla enim affirmatio uera erit, in qua cum uniuersale sit prædicatū, uniuersaliter prædicatur: ut est omnis homo, omne aial. Opponi autē affirmationem negationi dico contradictorie, quæ uľr significat eidem, ꝙ non uľr. ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: nullus hō albus est, aliquis homo albus est. Cōtrarie uero uľem affirmationē, & uniuersalem negationem.* ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est.

dem non sunt contrariæ.

* a. l. ut oīs hō albus est. null⁹ homo albus est.

De regulis oppositorū propositionum.

Figura, qua oppositæ enūciationes describūtur.

Quocirca has quidem impossibile est simul esse ueras: his uero oppositas: contingit aliquando in

eodem simul esse veras: vt non omnis homo albus est,& aliquis homo albus est. Quæcunque igitur contradictiones vniuersalium sunt vniuersaliter, necesse est alteram esse veram vel falsam & quæcunque in singularibus sunt: vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunque autem in vniuersalibus quidem, non vniuersaliter autem, non semper hæc quidem vera est, illa vero falsa est. simul enim verum est dicere, quòd est homo albus & quòd non est homo albus,& est homo pulcher, & non est homo pulcher. si enim turpis est, non est pulcher, & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subito inconueniens esse: id circo quoniam videtur significare idem, hoc, non est homo albus,& hoc, nullus homo est albus. hoc autem neque idem significat, neque simul necessario, Manifestum est autem quòd vna negatio vnius affirmationis erit. hoc enim idem oportet negare negatio nem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodem vel ab aliquo singularium, vel ab aliquo vniuersalium: vt vniuersaliter, vel vt non vniuersaliter. dico autem vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem* aliud aliquid ab eodem, vel ab alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic vero quæ est, omnis homo albus est, illa quæ est, non omnis homo albus est. Illi vero quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est. illi autem quæ est, est homo albus, illi quæ est, non est homo albus. Quod igitur vna affirmatio uni negationi opponitur contradictorie, & quæ sunt hæ, dictum est, & quòd cõtrariæ aliæ: & quæ sunt illæ dictum est & quòd non omnis vera vel falsa contradictio, & quare, & quando uera uel falsa. Vna autem affirmatio & negatio est, quæ vnum de vno significat, vel cum sit vniuersale uniuersaliter, uel non similiter. ut omnis homo albus est nõ omnis homo albus est, est homo albus, non est homo albus. nullus homo albus est, aliquis homo albus est: si album

*a. l. aliud vel ab alio idem nõ eodẽ.

De affirmatione & negatione vna

si album unum significat, Si uero duobus unum nomen positum est, ex quibus non est unum, nō est una affirmatio, neque una negatio: ut si quis ponat hoc nomen tunica homini & equo: quod tunica alba est, hæc non est vna affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc quam dicere quod est homo* equus, albus. hoc autem nihil differt quam dicere, est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significant & sunt plures, manifestum est quòd & prima uel multa uel nihil significat. neque enim est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uero falsam esse.

*a.l. dicere est hō & equus albus.

De futurorum contingentium contradictione. Cap. VI.

IN his ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, uel negationē ueram esse uel falsam. Et in uniuersalibus quidem ut uniuersaliter semper hanc quidem ueram, illam uero falsam esse, & in ijs, quæ singularia sunt, quemadmodum dictum est. in uniuersalibus autem quæ non uniuersaliter dictæ sunt, non necesse est. dictum est autem & de his. In singularibus uero & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio & negatio uera uel falsa est: & omne necesse est esse, uel non esse* quare si hic dicat futurum esse aliquid: ille uero non futurum dicat hoc ipsum. manifestum est, quòd necesse est uerum dicere alterum ipsorum: si omnis affirmatio uel negatio uera uel falsa est. utraque enim non erunt simul in talibus. Nam si uerum est dicere, quòd album uel non album, necesse est esse album uel non album, & si est album uel non album, uerum erat affirmare uel negare, & si non est, falsum dicit, & si falsum dicit, non est. Quare necesse est semper affirmatio-

*a.l. si .n. his quem uide.

mationem aut negationem veram esse vel falsam? Nihil igitur neque est, neque fit, nec a fortuna, nec vtrumlibet contingit, neque erit, neque non erit: sed ex necessitate omnia, & non vtrumlibet contingit. aut enim qui dicit verus est, aut qui negat. similiter enim vel fieret, vel non fieret, quod enim vtrumlibet contingit nihil magis sic vel non sic se habet vel habebit. Amplius autem, si est album nunc, verũ erat dicere prius, quòd erit album. quare semper fuit verum dicere quodlibet eorum, quæ facta sunt, quod est, vel erit. si autem semper verum fuit dicere, quòd est vel erit, non potest hoc non esse, vel non futurum esse, quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri: & quod impossibile est non fieri, necesse est fieri: omnia igitur quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit, neque a fortuna erit. * nam, si a fortuna, non ex necessitate. At vero nec quod neutrum verum est dicere contingit: vt quòd neque erit, neque non erit. Primum enim cum sit affirmatio falsa, negatio non uera erit, & cum hæc falsa sit, contingit affirmationem non ueram esse. Et ad hæc, si uerum sit dicere, quòd album est simul & magnum, oportet esse utrunque. si uero erit cras, oportet fore cras. si autem neque erit, neque non erit cras, non erit utrumlibet contingit, ut est nauale bellum: oporteret enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hęc sunt, & huiusmodi alia: si quidem omnis affirmationis & negationis, aut in uniuersalibus dictis, ut uniuersaliter, uel in ijs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarum, hanc quidem ueram esse, illam uero falsam. nihil autem utrumlibet contingit, esse in ijs, quæ fiunt, sed omnia esse & fieri ex necessitate.

* a. l. sed oĩa ex necessitate.

Quare neque consultare oportebit, neque negotiari: quod si hoc quidem facimus, erit hoc: si uero

non

non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere hoc futurum esse, illum vero non dicere. quare ex necessitate erit vtrumlibet eorum quod ab ipso verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, si aliqui dixerint cõtradictionem, vel non dixerint, manifestum enim, ꝙ sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim propter negare vel affirmare erit, vel non erit, nec in decies millesimũ annum, magis quam in quantolibet tempore. Quare si in omni tempore sic se habebat, vt alterum vere diceretur, necesse erat hoc fieri: & vnumquodque eorũ quæ fiunt semper sic se habebant, vt ex necessitate fieret. si enim vere dixit quis quod erit, non potest non fieri: & quod factum est, verum erat dicere semper, ꝙ erit, si itaque hæc impossibilia sunt: videmus enim esse futurorum principium, & ab eo quod cõsultamus, atque aliquid agimus: & quòd est omnino in ijs, quæ non semper actu sunt, possibile esse, & non esse similiter in quibus vtrunque contingit & esse, & non esse, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: vt quod hanc vestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur, similiter autem & non incidi possibile est, non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi: quare & in alijs generationibus, quæ secundum huiusmodi potẽtiam dicuntur: manifestum igitur est, quòd non omnia ex necessitate vel sunt, vel fiunt: sed alia quidem vtrumlibet cõtingit, & nihil magis affirmatio, quam negatio erat vera vel falsa: alia vero magis quidem, & vt in pluribus, alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur esse quod est quando est, & non esse quod non est quando non est, necesse est, sed non omne quod est, necesse est esse, nec quod non est, necesse est non esse. non enim idem est, omne quod est, necessario esse quando est, & simpliciter

ter necessitate esse. similiter autem & in eo quod non est. Sed & in contradictione eadem ratio est. esse quidem uel non esse omne necesse est, & futurum esse uel non: non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium: dico autem ut necesse est futurum esse bellum nauale cras, uel non futurum esse: nō tamen fieri cras bellum nauale necesse est, neque non fieri: fieri tamen uel non fieri necesse est. Quare cum similiter orationes ueræ sint, quemadmodum & res, manifestum est, quòd quæcunque sic se habent, ut sint utrumlibet cōtingit, & contraria suscipiant, necesse est similiter se habere & contradictionem: quod contingit in ijs, quæ non semper sunt, uel non semper non sunt. horum enim necesse est alteram partem contradictionis ueram esse uel falsam, non tamen hanc, uel illam, sed utrumlibet contingit: & magis quidem ueram alteram, non tamen iam ueram uel falsam. Quare manifestum est, quòd non est necesse omnis affirmationis, uel negationis oppositarum, hanc quidem ueram, illā autem falsam esse. non enim quemadmodum in ijs, quæ sunt sic se habent & in ijs quæ non sunt quidem, possibilibus tamen esse uel non esse, sed quemadmodum dictum est.

Perihermenias Liber Primus

FINIS.

ARISTO-

ARISTOTELIS PERIHERMENIAS LIBER II.

SVMMA LIBRI.

De infiniti enũciationibus. De earum vnitate & pluralitate. De coniunctis, & diuisis prędicationibus. De modalium constitutione. Quæ demum enunciationum magis contrariæ sint.

De enunciationibus infinitis cuiusuis generis & earum oppositionibus, & consequentijs. Quod nomina item & verba transposita idẽ significent ostendit: Caput primum.

QVoniam autẽ est aliquid de aliquo affirmatio significans hoc autem vel nomen est, vel innominatum: vnum autem oportet esse & de vno id, quod est in affirmatione: nomen autem dictum est, & innominatum prius: (non homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: vnum enim significat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & non valet, non verbum) * sed infinitum verbum erit, igitur omnis affirmatio & negatio vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo autem nulla affirmatio vel negatio est. est enim vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcũque alia huiusmodi verba ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tempus. Quare prima erit affirmatio, & negatio,

* a.l. verbum dico addit.

negatio, est homo, non est homo: deinde, est non homo: non est non homo. Rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs, quæ extrinsecus sunt temporibus eadem ratio est.

SECTIO tertia apud Græcos.

Quando autem est, tertium adiacens prædicatur dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, vt est iustus homo, est tertium, dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illę, quarum duę quidem ad affirmationē & negationem se habebunt secundum consequentiā, vt priuationes: duæ vero minime. Dico autem quòd est,* aut iusto adiacebit, aut non iusto: quare etiam nega tio: quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex ijs, quæ suscripta sunt.

*a.le. dico aūt quòd est hic

Et iustus homo, huius negatio est, non est iustus homo: est non iustus homo, huius negatio est, non est non iustus homo, est enim hoc in loco, & non est, iusto & non iusto adiacebit. Hęc igitur, quemadmodum in resolutorijs dictum est, sic sunt ordinata. Similiter autem se habebunt & si vniuersaliter nominis sit affirmatio, vt omnis est homo iustus negatio huius, non omnis est homo iustus: omnis est homo non iustus non oīs est ho mo non iustus. Tamen non similiter angulares veras esse contingit. cōtingit autem aliquando.

In fine primi priorum.

Indefinitarum Enunciationum dispositio accepta ex fine primi libri Priorum.

Simplices.

Simplex affirmatiua. Simplex negatiua.

A. Homo iustus est. C. Homo iustus non est.

Priua-

Priuatoriæ.

Negatio. Affirmatio.

C. Homo iniustus non est. A. Homo iniustus est.

Infinitæ.

Negatio. Affirmatio.

C. Hō non iustus non est. A. Homo non iustus est.

Dispositio Enunciationum vniuersalium, & particularium.

Simplices.

Affirmatio vniuersaliter. Negatio particulariter.

A. Omnis hō iustus est. C. Non omnis hō iustus est.

Priuatoriæ.

Negatio vniuersaliter. Affirmatio vniuersaliter.

Non oīs hō iniustus est. Oīs homo iniustus est.

Infinitæ.

Negatio particularis. Affirmatio vniuersaliter.

Non oīs hō non iustus est. Omnis hō non iustus e[illegible]

Quem-

Quemadmodum ordinatę sunt hæ enũciationes de subiecto infinito, Eodem modo fieri pos sunt de subiecto infinito, addendo ne gationem termino h mini, hoc tamen notabis quòd.

Literæ { A. Antecedens C. Consequens } Significant.

HAE igitur duæ oppositæ sunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quasi ad subiectũ aliquod additum; vt est, iustus non homo: nõ est iustus non homo. est non iustus non homo: non est non iustus non homo. plures aũt his non erũt op positiones. Hæ aũt extra illas, ipsæ ẜm se erunt, vt nomine vtentes eo, ꝙ est non homo. In quibuscunq; aũt est non conuenit, vt in eo ꝙ est sanum esse, & am bulare, in ijs idẽ facit sic positum, ac si est adderetur. vt est. sanus est omnis homo: non sanus est omnis homo. sãnus est omnis non homo: non sanus est oĩs non homo: non enim dicendum est non omnis homo, sed non, negationem. n. ad id, quod est homo, addendum est. omnis. n. non vle significat, sed ꝙ vniuer saliter. Manifestum est aũt ex eo quod est, valet homo. hæc. n. ab illis differunt, eo ꝙ vniuersaliter non sunt. quare omnis vel nullus nihil aliud consignificat, quam ꝙ vniuersaliter de nomine vel affirmatio nẽ, vel negationem. ergo & reliqua eadem oportet apponi. Qm̃ uero contraria est negatio ei quæ est, omne est aial iustũ, illa quæ significat, ꝙ nullũ est aial iu stum. hæ quidem manifestũ est, ꝙ nũquam erũt neq; ueræ simul, neq; in eodem: his uero opposite, erunt aliqñ, ut nõ oẽ aial iustũ est, & est aliquod aial iustũ. Sequuntur uero hæ, eam quidem quæ est, oĩs est hõ non iustus, hęc, nullus homo est iustus.* Illã uero, est non

*a.l. illam uero puæ est aliquis est homo iniustus opposita quæ non omnis hõ est non iu stus.

non omnis homo non iustus opposita, quòd est aliqs homo iustus. necesse est enim aliquem esse. Manifestū est autem etiam quòd in singularibus si verum est interrogatum negare, quod & affirmare verum est. vt putàsne Socr. sapiens est: non Socrates igitur est non sapiens. In vniuersalibus vero non est vera, quæ similiter dicitur: uera autem negatio est, vt putasne, omnis homo sapiens est? non, omnis igitur homo non, sapiens est, hoc enim falsum est, sed non, igitur omnis homo sapiens est, verum est. hæc enim opposita est: illa vero contraria. Quę uero secundum infinita contra iacentes sunt nomina & verba, vt in eo quod est non homo, vel non iustus, quasi negationes sine nomine & verbo esse videbuntur, sed non sunt. Semper enim vel ueram uel falsam esse necesse est negationem, qui vero non homo dixit, nihil magis quam qui dicit homo, sed etiam minus verus uel falsus fuit, nisi aliquid addatur. Significat autem est omnis non homo iustus nulli illarum idem, nec huic opposita, quæ est, non est omnis non homo iustus, ea vero quæ est, omnis non iustus non homo est, illi quæ, est, nullus est iustus non homo, idem significat. Trāsposita uero nomina & uerba idem significant, ut est albus homo, & est homo albus. Nam, si hoc non est, eiusdem multæ erunt negationes, sed ostēsum est, quòd una unius est. Eius enim quæ est, est albus homo, negatio est, non est albus homo. eius autem, quæ est, est homo albus, si non eadem est ei quæ est, est albus homo, erit negatio, uel ea quæ est, non est non homo albus, vel ea quæ est, non est homo albus. Sed altera quidem est negatio ea quę est, nō est non homo albus, eius, est non homo albus, altera vero* eius quæ est, est albus homo. quare erunt duæ unius. Quod igitur transposito nomine & verbo eadē fit affirmatio & negatio, manifestum est.

*a.l. negatio eius quæ est, ē non homo albus alterę uero.

De vnitate ac pluralitate enunciationum. Quo item pacto veritas & falsitas a parte prædicati in eis reperiatur ostendit. Cap. II.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, nisi sit vnū aliquid qđ ex pluribus significat, non est affirmatio neque negatio vna. Dico aūt vnū, non si vnū nomen positum sit, non sit aūt vnum aliquid ex illis. vt homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his vnum fit. ex albo autem & homine & ambulare non est vnum. Quare nec si vnum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: sed vox quidem vna, affirmationes vero multæ. nec si de vno ista: sed similiter multæ. Si ergo dialectica interrogatio rn̄sionis est petitio, vel propositionis, vel alterius partis contradictionis: propositio vero contradictionis est vnius pars non erit vna responsio ad hęc: neq; enim interrogatio vna neq; ēt si sit vera. dictum est aūt de his in Topi. Simul autem manifestum est, ꝙ nec hoc ipsum quid est dialectica interrogatio est. oportet n. datū esse ex interrogatione, eligere, vtram velit contradictionis partem enunciare: sed oportet interrogationem determinare, vtrum hoc sit homo, an non hoc. Quoniam vero hæc quidem prædicantur composita, vt vnum omne prædicatum fiat, eorum quæ extra prædicantur: alia vero non: quæ est differentia? De homine. n. verū est dicere, & extra aīal, & extra bipes: & hæc vt unum & hominem, & album, & hæc vt unum. sed non si coriarius est, & bonus: etiam coriarius bonus. Si. n. quoniam vtrunq; uerum* esse oportet & simul vtrunque multa inconuenientia erunt. De homine. n. & hominem verū est dicere & album: quare & omne. rursus si albū ipsum & omne. quare erit homo albus, & hoc in infinitum, & rursus musicus albus ambulans. & hæc eadem frequenter implicita in infinitum. Amplius,

8. Topic.

*2. l. Quare non si alterum verum.

Si So-

Si Socrates, Socr. est & homo & Socra. Socrates homo & si homo & bipes, erit homo bipes. Quòd igitur si quis simpliciter *dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est. Quemadmodum autem ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicati accidit, quæcunq; s̄m accidens dicuntur, vel de eodē, uel alterum de altero, hæc non erunt vnum. vt homo albus est, & musicus. sed non est unum album & musicū accidentia enim sunt utraque. Nec si album, musicum verum est dicere, tn̄ non erit album musicū unum aliquid: s̄m accidens enim albū musicum. quare non erit album musicum cum aliquid. quo circa nec coriarius bonus simpliciter, sed aīal bipes. non. n. s̄m accidens. Amplius. Nec quęcunque insunt in altero, quare neq; album frequenter, neque omo, homo aīal est uel bipes. insunt enim in hoīe aīal & bipes. Verū est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut aliquem hominem hoīem, aut aliquem albū hoīem, hoīem album non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliqd oppositorum insit, qd̄ consequitur contradictio, non uerū, sed falsum est: ut hominem mortuū, hominem dicere. Quādo autem non insit, uerum.* Aut quando insit quidem semper non verum est: quando uero nō insit, non semper uerum est ut Homerus est aliquid, vtpoeta, utrum igitur est? an non, secundum accidens enim prædicatur est. de Homero (quod enim est poeta) sed non secundū se prædicatur de Homero, ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si diffinitiones pro nominibus dicātur, & secundum se prædicentur, & non secundum accidens, in his aliquid & simpliciter uerum erit dicere Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. opinio enim eius est, non quod est, sed quod non est.

*a. l. simpliciter & ut contingit dicat.

*a. l. semper verū.

De enunciationibus modorum possibilis. Contingentis, Impossibili, & necessarij. Cap. III.

SECTIO quarta apud Græcos.

HIS vero determinatis considerandum est, quẽadmodum sese habent negationes & affirmationes ad seinuicem, quæ sunt de possibili esse & non possibili, & de contingenti & non contingẽti, & de impossibili & *necessario. habent. n. aliquas dubitationes. Nam si eorũ, quę complectuntur, illæ sunt sibi inuicem oppositæ contradictiones, quęcunq; ẽm esse, & non esse disponũtur. vt eius quę est, esse hoiem negatio est, non esse hoiem, non ea quæ est, esse non hoiem, & eius quæ est, esse albũ hoiem, ea quæ est, nõ esse album hoiem, sed non ea quæ est, esse non album hoiem (si. n. de omni aut affirmatio, aut negatio est, signum erit verũ dicere esse non albũ hoiem,) ꝙ si hoc modo & in quibuscũq; esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur. vt eius quæ est, homo ambulat, non hęc, ambulat non homo negatio erit, sed hæc, nõ ambulat homo, nihil. n. differt dicere hoiem ambulare, vel hoiem ambulantem esse. Quare, si hoc modo vbique, & eius quæ est, possibile esse, negatio erit possibile non esse, sed non ea quæ est, non possibile esse. Videtur aũt idem posse & esse nõ esse. omne. n. qđ est possibile diuidi vel ambulare, & non ambulare, & nõ diuidi possibile est. Ratio autem est: quoniam omne quod sic possibile est, non semper in actu est. quare inerit ipsi etiam negatio, potest enim, & non ambulare quod est ambulatiuum, & non videri quod est visibile at vero impoſe est de eodem oppositas veras esse affirmationes & negationes. non igitur eius, quæ est possibile esse, negatio est hæc, possibile non esse. Contingit enim ex his, aut idem affirmare & negare simul de eodem, aut non secũdũ esse vel non esse, quæ apponũtur fieri affirmationes & negationes. si ergo illud impossibile est hoc erit magis eligendum. est igitur negatio

*a.l. quod inconueniens est.

gatio

gatio, quæ est, possibile esse, ea quæ est, non possibile esse, sed non ea quæ est, possibile non esse. Eadem quoque ratio est, & in eo ꝙ est contingens esse, etenim negatio eius est, non contingens esse. & in alijs quoque simili modo, vt in necessario, & impossibili. Fiut enim quemadmodum in illis est & non esse oppositiones, subiectæ vero res, hoc quidem album, illud vero homo, eodem quoq; modo hoc in loco, esse quidē & nō esse, vt subiectum fit, posse vero & contingere oppositiones sunt, determinantes (quemadmodum in illis esse & non esse) veritatem & falsitatem, similiter hæ in eo qđ est, esse possibile & esse non possibile. Eius vero quæ est, possibile nō esse, negatio est, non ea quæ est, non possibile esse, sed ea quæ est, non possibile non esse, & eius quæ est, possibile esse, non ea quæ est, possibile non esse, sed ea quæ est, non possibile esse. quare & sequi se se inuicem videbuntur, possibile esse, & possibile non esse. idem. n. possibile esse & non esse non. n. contradictiones sunt sibi inuicē hmōi possibile esse, & possibile non esse. Sed possibile esse, & non possibile esse nunquam simul in eodem vera sunt. opponūtur. n. neque ea quæ est, possibile non esse, & non possibile non esse, nunquam simul in eodem veræ sunt. Similiter autem, & eius quæ est, necessarium est esse, negatio non est ea quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium esse. eius uero quæ est, necessariū non esse, ea quæ est, non necessariū nō esse, & eius quę est, impossibile esse, non est ea quæ est, impossibile nō esse, sed hæc, nō impossibile esse, eius uero quæ est impossibile non esse, ea quæ est, non impossibile non esse. Vniuersaliter vero (quemadmodum dictum est) esse quidem & non esse oportet ponere quemadmodū subiecta, negationem vero & affirmationem hæc facientem, ad esse & non esse apponere. & has oportet putare esse oppositas dictiones, possibile, & non possibile, contingens, non contingēs, impossibile, non

impossibile:necessarium,non necessarium : uerum nō uerum.Consequentię uero ſm rōnem fiunt;cū ita po nuntur.illā.n.quæ est,poſſe esse, sequitur ea quæ est, contingit esse:& hæc conuertitur illi, & non impoſſe esse,& non necessariū esse . illam uero quæ est,possi bile non esse,& contingens non esse, ea quæ est , non necesse non esse,& non impossibile non esse. illam au tem quæ est,non possibile esse,& non contingens es se,ea quę est impossibile esse,& necesse non esse:illam uero quę est,non possibile non esse,& non contingēs non esse,ea quæ impossibile non esse, & necessarium esse.consideretur autem ex subscriptione,quemadmo dum dicimus.

Modalium enunciationum cōsequētiæ:quatuor ordinibus distributę ex aliorum sententia.

ORDO. I.		ORDO. III.	
Antece.	Possibile esse Contingēseē	Non poſſe esse Nō cōtigēs eē	Ātes
Cōseqūē.	Nō īpoſſe eē Nō.neēriū eē	Impoſſe esse Neēiū nō eē	Sequē.

ORDO. II.		ORDO. IIII.	
Antece.	Poſſe non esse Contig.nō eē	Nō pos.ñ eē Nō cōt.ñ eē	Antece.
Sequen.	Nō īpſſe ñ eē Nō neēr.ñ eē	Impſſe ñ esse Neēariū eē	Sequē.

Hæ igitur impossibile,& non impossibile, eā quæ est contingens & possibile , & non contingens, & non

non possibile sequuntur quidem contradictorie, sed conuersim. eam enim quæ est possibile esse negatio impossibilis sequitur, quæ est, non impossibile esse, negationem vero affirmatio. nam illam, non posse esse, ea quæ est impossibile esse. affirmatio n. est impossibile esse non impossibile uero negatio. Necessarium uero quemadmodum se habet, considerandum est. Manifestum est. n.* quod non eodem modo se habet, sed contrariæ sequũtur, contradictoriæ autem sunt extra. nõ .n. est negatio eius quæ est necesse non esse, ea quæ est non necesse esse: contingit. n. veras esse vtrasq; in eodem quod. n. est necessariũ non esse, non est necessariũ esse. Causa aũt huius est, cur non sequitur necessariũ similiter cæteris: quoniã contrarie, impossibile esse, necessario redditur idem ualens. nam quod impossibile esse, necesse hoc, non quidem esse, sed potius non esse. quod uero impossibile non esse, hoc necessarium esse. quare si illa similiter sequuntur possibile, & non possibile: hæc econtrario: quoniam non significant idem necessariũ & impossibile: sed (quemadmodũ dictũ est) cõuersim. An certe impossibile est sic poni contradictiones necessarij. nã quod necessariũ esse, possibile esse. nã si non negatio consequetur: necesse. n. est aut affirmare aut negare, quare si non possibile esse, impossibile esse igitũ impossibile esse, quod necesse esse: quod est inconueniens. At uero illam quæ est, possibile esse, non impossibile esse, sequitur: hanc uero, ea quæ est, non necessarium esse quare contingit quod necessariũ esse non necessarium esse: quod est inconueniens. At uero neque necessarium esse, sequitur eã quæ est, possibile esse, neque ea quæ est, necessariũ non esse. Illi. n. utraq; contingit accidet, harũ aũt utralibet uera fuerit, non erũt illa uera: simul enim possibile esse, & non esse. si uero necesse esse uel non esse, nõ erit utrũq; possibile. relinquitur ergo non necessariũ non esse, sequi eam quæ est possibile esse. Hæc. n. uera est & de necesse esse: hæc enim

* a.l. Manifestum est autẽ.

fit contradictio eius quæ sequitur illam quæ est, non possibile esse. illam enim sequitur ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse, cuius negatio est, non necesse non esse. Sequuntur igitur & hæ contradictiones secundum prædictum modum: & nihil impossibile contingit sic positis.

Modalium propositionum consequentiæ secundum sententiam Aristotelis.

	ORDO I.		ORDO II.	
		Contrariæ.		
Añced.	Possibile esse Cōtingēs esse.	contradicto.	Poſe nō esse Cōtig. nō eē	Añced.
Sequētes	Nō ipoſe esse Nō nēm ñ eē	Contra. contradicto.	Nō ipſe ñ eē Nō ncēm eē	Sequētes
	ORDO. III.		ORDO. IIII.	
Añced.	Nō poſe ñ eē Nō cōti. ñ eē.	contradicto. Contra.	Nō poſe esse Nō cōtig. eē	Añced.
Sequētes	Impoſe nō eē Necessariū eē	contradicto.	Impoſe esse. Neēm nō eē	Sequētes
		Contra.		

Dubitatio.

*al. le. esse quare ad necessarium esse possibile esse sequitur.

Dubitabit autem aliquis, si illam quę est, necessariū esse, ea quæ est, possibile esse sequitur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur quæ est, non possibile esse. Et si quis, hanc non esse dicat contradictionem, necesse est dicere possibile non esse: quæ vtraque falsæ sunt de necesse esse, * At vero rursus idem videtur esse possibile incidi & non incidi, & esse & non

esse. quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestũ est autem, quòd non omne possibile vel esse uel ambulare, etiam opposita potest: sed est in quibus non sit verum: primum quidem in ijs, quę non secundum rationem possunt. vt ignis calefactiuus est, & habet uim irrationalem. Quę igitur secundũ rationem potestates sunt, eædem pluriũ etiam contrariorum sunt. irrationales vero non omnes, sed (quemadmodum dictum est) ignem non est possibile calefacere, & non: neque quęcunq; alia semper agunt. alia uero possunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere: sed hoc huius gratia dictum est: quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quęcunque secundum eandem speciem dicuntur. Quædam vero potestates æquiuocę sunt, possibile enim non simpliciter dicitur sed hoc quidem, quoniam uerum est quod in actu est vt possibile ambulare, quoniam ambulat iam, & omnino possibile esse, qm̃ iam est in actu quod dicitur esse possibile. illud uero, quoniam actu esse posset, ut possibile ambulare quoniam ambulare posset. & hęc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uero & in immobilibus. utrunque uero verum est dicere, possibile ambulare, uel esse, & quod ambulat & actu est, & ambulatiuum. Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem uerũ est. Quare quoniam partim uniuersale sequitur, illud q̃ ex necessitate, consequetur posse esse, sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est, omnium uel esse, uel non esse, & alia, quemadmodum horum consequentia, considerare oportet.

Conse-

Consequentiæ Modalium ad ipsum necessarium.

ORDO I.	ORDO. II.
Necessarium esse.	Non necessarium esse
Non possibile non esse.	Possibile non esse
Non contingit non esse.	Contingens non esse
Impossibile non esse.	Non impossibile esse

ORDO. III.	ORDO. IIII.
Necessarium non esse	Non necessarium non esse
Non possibile esse	Possibile esse
Non contingens esse	Contingens esse.
Impossibile esse	Non impossibile esse.

Manifestũ est autem ex ijs quæ dicta sunt, quòd id quod ex necessitate est, secundum actum est, quare si priora sunt, sempiterna, & quę actu sũt potestate priora sunt, & hęc quidem sine potestate actus sunt, vt primæ substantiæ, alia vero cum potestate, quæ natura quidem priora sunt, tempore uero posteriora. alia autem nunquam actus sunt, sed potestates solum.

Quæ magis apte enunciationes contrariæ dicantur. Cap. IIII.

SECTIo quinta secundum Græco.

VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi & oratio orationi quæ dicit, ꝙ oīs homo iustus est, ei quę est, nullus homo iustus est: aut oīs homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est: vt, est Callias iustus, non est Callias iustus, Callias iniustus est, una harum contraria est? nam si ea quæ sunt in voce, sequuntur ea quæ sunt in intellectu, illic aũt contraria est opinio contrarij, vt quod omnis homo iustus est, ei quæ est, oīs homo iustus est, etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirmationibus, necesse est similiter sese habere ꝙ si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio

Idem in pricipio primi huius.

firmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. quare considerãdum est quæ opinio falsa opinioni veræ cõtraria est, vtrũ negationis. an ea quæ contrariũ esse opinatur. Dico aũt hoc modo. est quædam opinio vera boni, quod bonum est, alia aũt quod non bonum est falsa, alia vero quod malum: vtra harum contraria veræ? & si est vna ẽm quamnam contraria. Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri eo ꝙ contrariorum sunt, falsum est. Boni. n. quod bonum est, & mali quod malũ est, eadem fortasse opinio est etiam vera, siue plures, siue vna sit, sunt autem ista cõtraria, sed non eo ꝙ contrariorum sint contraria sunt sed magis ꝙ contrariæ. Si ergo est boni quidem quod est bonum opinio, alia autem quod non bonũ est: est autem aliquid aliud quod non est, neque esse potest: aliarum quidem nulla ponenda est, neque quæcunq; esse quod non est opinantur: neq; quæcunq; non esse qđ est. infinitæ. n. vtręq; sunt, & quæ esse opinãtur qđ non est & quæ non esse quod est. Sed in quibuscunq; fallacia est. hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes ex oppositis vero generationes. quare etiam fallaciæ. Si ergo qđ bonum est, & bonum & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud vero secundum accidens, (accidit. n. ei malum esse) magis autem in vnoquoq; vera est quæ secundũ se est, etiã falsa, siquidem & vera: ergo ea quæ est, quod non est bonum quod bonum est, eius quæ ẽm se est, falsa est: illa vero quæ est quod malum est, eius quæ secundum accidẽs, quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quam ea quæ est contrarij. Falsus est aũt maxime circa singula qui contrariam habet opinionem cõtrariã. n sunt eorum quæ plurimũ circa idem differũt. Si igitur harum contraria est altera: magis vero negationis est contraria: manifestum est quod hæc erit cõtraria. Illa vero quæ est, quod malum est quod bonũ, est, implicita est. Etenim quod non bonum est necesse

est

est forte ipsum eundem opinari. Amplius. Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubique ea quę est contradictionis, aut nusquam. quibus vero non sunt contraria, de illis quidem falsa, ea quę est uerę opposita ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. si igitur hę contrariç sunt, etiam & aliç, quę sunt contradictionis. Amplius similiter se habet opinio boni, q bonũ est, & non boni q non bonum est, & pręter has boni quod non bonũ est, & non boni quod bonũ est. Illi ergo, quę est, non boni quod non bonum uerę opinioni, quę est contraria? Nõ enim ea quę dicit quod malum est, si aliquando * fuerit uera. nunquam autem uera uerę contraria est, est enim quoddam nõ bonum, malum. quare contingit simul esse ueras. At uero, nec illa quę est, quod non malum: uera enim & hęc, simul enim & hęc erũt. relinquitur igitur ei quę est, non boni, quod non bonũ est contraria ea quę est non boni, quòd bonũ est. falsa enim hęc * quare & ea quę est, boni quod non bonum est, ei quę est, boni, quod bonum est. Manifestum ergo est, quod nihil interest, nec si uniuersaliter ponamus affirmationẽ. uniuersalis enim negatio cõtraria erit, ut opinioni, quę opinatur, q omne quod est bonum, bonũ est, ea quę est, q nihil eorum, quę bona sunt, bonum est, nam ea quæ est boni, quod bonum, si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei, quę opinatur, quòd quicquid bonũ est, q bonũ est. hoc aũt nihil differt ab eo quod est, quòd omne quod est bonum, bonum est. similiter autem, & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hę quæ sunt in uoce affirmationes & negationes, notæ earũ, quę sũt in anima, manifestũ est, quòd affirmationi cõtraria quidẽ negatio est, quæ de eodẽ vniuersaliter, ut ei quæ est, q oẽ bonũ, bonum est, uel quod omnis homo bonus, ea quæ est, quod nullum, uel nullus, contradictoriæ autem quę est, quod non omne,

*a.l. malũ est. simul enim aliquando.

*a.l. non bonum uere contraria eã quæ non boni qđ bonum falsa, falsa enim hęc.

omne, aut* non omnis. Manifestum est autem, quòd & veram veræ non contingit esse contrariam, neque opinionem, neque contradictionem. contrariæ enim quæ circa opposita sunt: circa eadem autem contingit verum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria:

Aristotelis Perihermenias.

FINIS.

SILLOGISMORVM diuersitas & numerus, ex Nicephoro.

QVoniã syllogismus, oĩs ex duabus saltẽ propositionibus constat, maiore que & minore maiore toties posita, quoties propositionum annumeratio toties aũt ipsi minore annexa, ita quingẽtis septuaginta sex maioribus propositionibus cũ minorib⁹ multiplicatis, euenit totos syllogisticos et asyllogisticos modos cõgregari ĩ miriadas triginta tres & mille septingẽtos septuaginta sex. Ex modorũ autẽ mixtura duodecies: rursus totidẽ colliguntur. Vel.n. maiore, propõne necessaria posita, minore vero vel cõtingẽte vel ĩpossibili, vel maiore existẽte, minore vero necessaria, vel cõtingente vel impossibili, vel maiore cõtingẽte minore necessaria vel existẽte uel ĩpossibili, vel maiore impossibili, minore aũt necessaria uel existẽte, uel cõtigẽte duodecies multiplicãtur oẽs p̃dicti, ut simul ĩ

mixti

mixti & mixti in myriadas tricenas.98.& mil le tricenos duodecim perueniāt absoluēdi. Nā si trinā dicimus esse materiā, necessariam cōtingē tem & impossibilē, cōtingentem certe Arist. in duo diuisit, in euenientē et futurā, & euenientē quidem existentē nominat, futurā vero proprie cōtingentē. Ex harum aūt quatuor mixtura per cōiugatiōes, syllogismos in mixtionibus exponit Cū itaq; trinæ sint figuræ, et in vnaquaq; figura tot sint texti syllogismi, triplicati enumeratorū omnes fiūt, vt omnino sint numero quidē myria des mille cētū nonaginta quatuor ac tria millia nōgēti triginta sex, syllogistici pariterq; asyllogi sti in prima quidē figura myriades sexaginta sex & ter mille quingēti duo syllogismi. In 2. simili ter totidē, in tertia myriades centū denæ ac qui næ nongenti ac vigenti, ac simul oēs Syllogistici myriades ducētæ quadraginta tres, & ter mille uiginti quatuor. Reliqui aūt asyllogisti myriades octingētæ quinquaginta una nōgēti, duodecim: vt sit ad asyllogistos ratio syllogisticarū modorū in prima ac secunda figura sub quinta multiplicatione, in tertia aūt sub duplicatione ter quin quies & cætera. Plura uide apud Nicephorum.

ANNOTATIONES.

Nota quòd græca hæc dictio ὅτι quæ latine & qđ & qm̄ referri potest in veteri translatione fere semper nulla intelligētiæ ipsius literæ habita ratione in qm̄ translata fuit. Nos vero diligentius græce literæ intel lectū, a iaduertentes, vt res ipsa postulabat, & in quod & in qm̄ ipsam transtulimus. Aduertas etiā ꝙ dictio hac græca in veteri trāslatione fere sp in hanc

latinam

latinam uniuersale, translata fuit, cũ tñ & vniuersale & vniuersaliter possit significare: vniuersale quidem cum rei naturã vt si hominem dicimus vniuersalem naturã significamus, vniuersaliter vero cũ id quod latini signũ distribuens appellarunt. vt si oẽ aut nullũ dicimus vniuersaliter propositionem proferimus quã rem in lib. Perihermen. 2. Secti. initio docuit Aristot. Nos itaque Arist. doctrinam insequentes & in vniuersale & in vniuersaliter vt conueniens fuit ipsam transtulimus. Errabat pariter verus trãslatio dictiones has ἐν μέρει ex κατὰ μέρος in hãc particularem uertẽs, cũ tñ non particularẽ, sed in parte vel ẽm partẽ vel particulariter importent, significantia distribuentia propositionem, non autem naturam aliquam denotãtia.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS PRIORVM Analyticorum LIBER I.

SVMMA LIBRI.

Præmittuntur nonnulla principia ad sequentiũ cognitionem De propositionum conuersione. De simplicium ac mixtorum syllogismorum figuris, & omnibus cõplicationibus. De numeris item figurarũ, & terminorũ in quouis syllogismo. De inuẽtione medij in quolibet syllogismo. De resolutione demum omnium syllogismorum in proprias figuras.

De

De propositione, Termino, Syllogismo, dici de Omni, & dici de Nullo. Cap. I.

* Dicere, sub intelligitu, oportet, ex consuetudine attica.

In græca consideratio.

Alexand. legit & scientiam demõstratiuam.

* al. vnã

PRIMVM dicere circa quid, & cuius consideratio sit: quoniam circa demonstrationẽ, & demõstratiuæ scientiæ. *deinde determinare, quid est propositio & quid terminus, & quid syllogismus, & qualis perfectus, & qualis imperfectus. Post hæc autem & quid in toto esse, aut non esse hoc in hoc, & quid dicimus de omni aut de nullo prædicari. Propositio igitur est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo: hæc autem aut vniuersaliter, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuersalem quidem, omni aut nulli inesse: in parte vero, alicui aut non alicui, aut nõ omni inesse: sed indefinitam, quæ inesse aut non inesse significat, sine vniuersali, aut particulari: vt contrariorum eandem *esse scientiam, aut voluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio a Dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius particulæ contradictionis, est non enim interrogat, sed sumit qui demonstrat. Dialectica vero interrogatio contradictionis est. Nihil autem differret quo fiat vtriusque syllogismus. nam & qui demõstrat, & qui interrogat syllogizat, accipiens aliquid de aliquo inesse, aut non inesse. Quare erit syllogistica quidem propositio, simpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum Demonstratiua vero, si uera sit, & per suppositiones, quæ a principio sunt sumpta Dialectica autem, percunctãti, quidem interrogatio contradictionis. syllogizanti aũt sumptio apparentis & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum est. Quid itaq; est propositio & quõ differat

differat syllogistica, & demonstratiua, & dialectica, di ligenter quidem in sequentibus dicetur: ad præsentem vero vsum sufficiant quæ nunc a nobis determinata sunt. Terminū, autem voco, in quem dissoluitur propositio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: aut apposito, aut diuiso esse, aut non esse. syllogismus autem est oratio *in qua positis quibusdam, alterū quid a positis ex necessitate contingit, eo q̄ hæc sint. Dico aūt, eo q̄ hæc sint, p̄p hæc contingere, propter hæc vero contingere, nullius extrinsecus termini adiumēto indigere vt fiat necessarium. Perfectum itaq; voco sylogismum, nullo alio indigentem, pręter ea quæ assumpta, vt necessarium appareat. Imperfectū vero q̄ indiget, aut vnius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos, non aūt sumpta sunt per propositiones. In toto aūt esse alterum in altero, & de oī prædicari alterū de altero idem significat. Dicimus aūt de oī prædicari, quando nihil sit subiecti sumere, de quo alterū nō dicatur, & de nullo similiter.

*aliq concedunt esse legendū ratio.

Propositio est oratio affirmatiua, uel negatiua, alicuius de aliquo uel alicuius ab aliquo.

Oīs propositio uel est uniuersalis, uel particularis, uel ĩdefinita.

Propositio demonstratiua est acceptio alterius partis contradictionis.

Propositio dialectica est contradictionis interrogatio.

Terminus est in quem primo resoluitur propositio, ut subiectū & prædicatum.

Syllogismus est oratio, in qua positis quibusdam alterum quid a positis necesse est contingere eo quod hæc sint.

In toto esse, & dici de omni est quando nihil subiecti est accipere, sed quo alterum non dicatur.

De conuersione propositionum inexistentium. Cap. II.

QVoniam autem omnis propositio est, aut inesse, aut necessario inesse, aut contingeret inesse: harum autem aliæ quidem affirmatiuæ, aliæ uero nega-

ro negatiuæ ẽm vnãquanque allocutionem: rursus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ sunt vniuersaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuã in eo quod est inesse, terminis conuerti necesse est: vt, si nulla voluptas bonum, neque bonum vllum erit voluptas. Prædicatiuã aũt conuerti q dem necessariũ est, non tamen vniuersaliter, sed in parte, vt, si oĩs voluptas bonũ, & bonum aliqđ erit voluptas. Earum vero, quę in parte, affirmatiuam quidem particulariter conuerti necesse est, si enim voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non est necessarium: non. n. si homo non inest alicui animali, & aĩal non inerit alicui homini. Primum itaque sit priuatiua vniuersaliter, A B, propositio. Si. n. nulli A ipsum eorum, quæ sunt B, inest, & B inerit nulli eorum quę A. nam si alicui, vt C, non verũ erit quod dicitur, nulli ipsum A, eorum quæ B inesse: C. n. ex his quæ B sunt, est. Si vero omni A ipsum eorũ quę sunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nã si nulli & A eorum, quæ b, nulli inerit: verum suppositũ fuerat oĩ inesse. Consimiliter aũt, & si propositio ẽm partem sit. si. n. A alicui eorum quæ B, & B alicui eorum quæ A necesse est inesse. nam si nulli, & A nulli eorum quæ B. sin aũt A alicui eorum, quę B, non insit, non necesse & B alicui eorum quæ A, non inesse, ut si B quidẽ sit animal: A vero homo: homo quidem enim non omni animali. animal autem omni homini inest.

Propositio omnis, aut inesse, aut necessario inesse, aut contingenter inesse significat.

Propositio vniuersalis negatiua conuertitur in terminis simpliciter.

Propositio vniuersalis affirmatiua conuertitur in particularẽ affirmatiuam.

Propositio particularis negatiua non necessario conuertitur.

De

De conuersione propositionum necessariarum. Cap. III.

Eodem autem modo se habebit & in necessarijs propositionibus, vtr.n.negatiua vtr cõuertitur affirmatiuarum vero vtraq; particulariter. Nã si necesse est A, nulli B inesse necesse est & B nulli A inesse si.n. alicui contingit, & A alicui B continget: si aũt ex necessitate A, omni vel alicui B, inest, & B, alicui A necesse est inesse. si enim non necesse, neq; A alicui B ex necessitate inerit. In parte vero negatiua non conuertitur ob eandem causam ob quã & prius diximus.

Propositio vniuersalis negatiua de necessario conuertitur in terminis simpliciter.

Vniuersalis affirmatiua de necessario, cõuertitur ĩ particularẽ.

De conuersione contingentium propositionum. Cap. IIII.

IN contingentibus vero, quoniam multipliciter dicitur contingere: (& enim necessarium non necessarium, & possibile contingere dicimus:) In affirmatiuis quidem consimiliter se habebit ẽm conuersionem in o꞉ibus. si.n. A omni, vel alicui eorum quæ B contingit, & B alicui eorum quæ A continget vtiq;. si enim nulli, neque A nulli B: ostẽsum est enim hoc prius. In negatiuis vero non similiter, sed quæcunque quidem contingere dicũtur, ex eo quòd ex necessitate non insunt, vel in eo quòd non ex necessitate insunt, silr. vt, si quis hominem dicat contingere non esse equũ, aut album nulli uestimẽto inesse. Horum .n. illud quidem ex necessitate non inest, hoc autẽ non ex necessitate inest, & silr conuertitur propositio. si.n. contingit nulli homini equũ inesse, & homine cõtingit nulli equo inesse. & si album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo. si.n. alicui necesse, & album indumento alicui inerit ex necessitate. hoc enim

ostensum est prius.similiter aũt & in negatiua in parte.Quæcunque vero vt in pluri bus & in eo quòd nata sunt dicuntur contingere, secundũ quem modum determinamus contingens, non simili.er se habebũt in priuatiuis conuersionibus.Sed vniuersaliter.quidẽ priuatiua propositio non cõuertitur,quæ vero in parte conuertitur.Hoc aũt erit manifestũ, qñ de contingenti dicemus. Nunc aũt tm̃ nobis sit cũ ijs, quæ dicta sunt manifestũ, ꝙ contingere nulli, aut alicui nõ inesse,affirmatiuã habet figurã.Contingit nãq; ad similitudinẽ ipsius est ordinatur :ipsum vero est, in quibuscunq; prędicetur* affirmationẽ sp & oino facit:vt est non bonũ,aut est non albũ,aut simpliciter est non hoc:monstrabitur aũt & hoc per sequentia : secũdum autem conuersiones in alijs similiter se habebunt.

*a.l. nam & contingit ipsi est similiter ordinatũ. Est autẽ quibuscũque adiacens prædicatur.

De tribus figuris ex propositionibus in existentibus. Cap. V

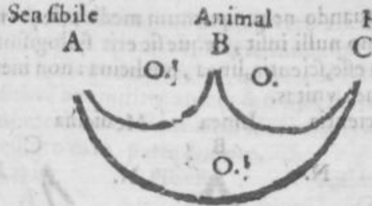
Determinatis vero his,dicamus iã per quæ, & quãdo,& quõ fit ois syllogismus: posteriꝰ aũt dicendum est de demonstratione. prius.n.de syllogismo dicẽdũ,quã de demonstratione,eo ꝙ vniuersalior est syllogismus:demonstratio nanque syllogismus quidã est:at nõ ois syllogismus demonstratio.

Figura prima.

PRIMA FIGVRA.

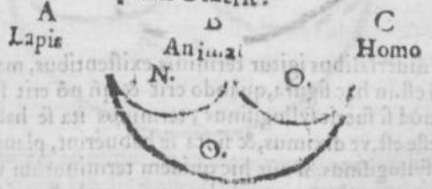
Cum itaque termini tres sic se habeant inuicem,vt ultimus in toto sit medio, & mediꝰ in toto primo aut sit, aut non sit:necesse est extremitatum est syllogismum perfectum. Voco autem medium quidem, qđ & ipsum in alio,& aliud in ipso est : quod & positione sit medium:extrema vero,& quod & ipsum in alio est, & in quo aliud est. Si enim A de omni B:& B de omni C:necesse est A de omni C prędicari.prius enim dictum est quomodo de omni dicimus.

Sensibi-

Barbara. Prima vtilis coniugatio, ex vniuersalibus.

Similiter autem, & si A de nullo quidem B: B vero de omni quod A, nulli C inerit.

Celarent Secunda vtilis coniugatio,

Si autem primum, quidem omni medio consequẽs est,* medium vero nulli inest extremo, non erit syllogismus extremitatum. nihil.n.necessarium accidit eo, q̃ hæc sint. nanque & omni & nulli contingit vltimo primum inesse: quare neque quòd secũdum partem, neque quod vniuers. liter sit necessarium. cum vero nullum sit necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini eius, quod est omni inesse, animal, homo, equus: nulli, animal, homo, lapis.

ex vniuersalibus maiori negatiua.

*a.l.inest.

Prima inutilis coniugatio

Neque quando neque primum medio, neque medium vltimo nulli insit, neque sic erit syllogismus. Termini in esse, scientia, linea, medicina: non inesse, scien tia, linea, vnitas.

Secunda inutilis coniugatio.

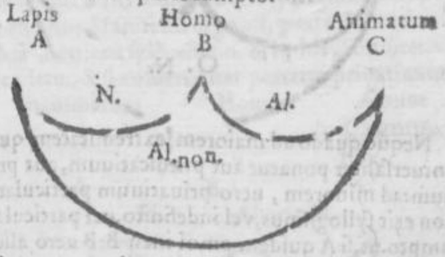
Vniuersalibus igitur terminis existentibus, manifestũ est in hac figura, quando erit & qñ nõ erit syll. & quòd si fuerit syllogismus, terminos ita se habere necesse est, vt diximus, & si ita se habuerint, planũ q. erit syllogismus. Si aũt hic quidem terminorum vl'r, ille vero particulariter ad alium: qñ quod vl'r quidem ponitur ad maiorem extremitatem, vel prædicatiuũ, vel priuatiuum: in parte vero ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. cũ vero ad minorem, aut aliter quodãmodo termini se habuerint, impossibile. Dico aũt maiorẽ quidem extremitatem, in qua medium est. minorem vero, quæ sub medio. Insit. n. A quidem omni B: B vero alicui C: si itaque est, de omni prædicari, quod in principio diximus, necesse est A alicui C inesse.

Darij. Tertia vtilis coniugatio ex maiori vniuersali, & minori particulari affirmatiuis.

Et si

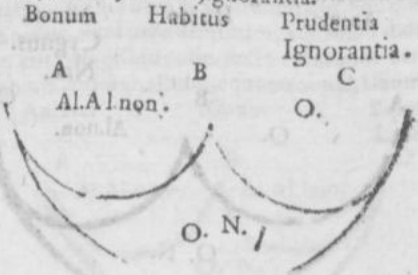
Et si A quidem nulli B inest: B vero alicui C: necesse est A alicui C nō inesse. determinatum enim est de nullo quomodo dicimus, quare erit syllogismus perfectus. Consimiliter autem & si indefinitum sit B C, prædicatiuum existens. nam idem erit syllogismus & indefinito & in parte sumpto.

Ferio.

Quarta utilis coniugatio ex maiori uniuersali negatiua minori, particulari affirmatiua particularem negatiuā concludentibus.

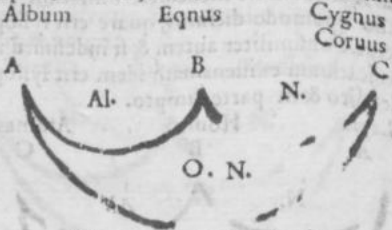
Si autem ad minorem extremitatem vniuersaliter ponatur, vel prædicatiuum, aut priuatiuum, nō erit syllogismus, neque affirmatiuo, neque negatiuo, neque indefinito, neque s̄m partem existente ut si A quidem alicui B insit, aut non insit: B vero omni C insit. Termini quòd insit, bonum, habitus, prudentia, quod non insit, bonum, habitus, ignorantia.

Tertia inutilis coniugatio ex particulari negatiua.

Rursus, si B nulli insit C: A uero alicui B insit, aut non insit, aut nō o i insit, neq; sic erit syllogismus. Ter-

mini, ꝙ omni insit, album, equus, cygnus, qđ nulli, album, equus, coruus. ijdem aũt & si A B indefinicũ sit.

Quarta utilis con iugatio ex maiori particulari affirmatiua.

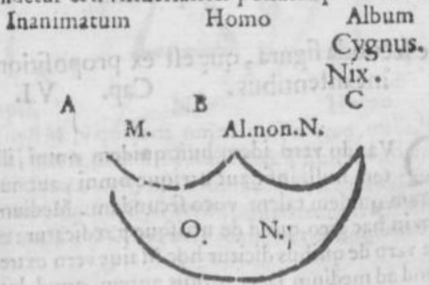
Neque quãdo ad maiorem extremitatem quidem vniuersaliter ponatur aut prædicatiuum, aut priuatiuum: ad minorem, uero priuatiuum particulariter, non erit syllogismus, vel indefinito, uel particulariter sumpto. ut, si A quidem omni inest B: B uero alicui C non inest, aut non omni inest: cuicunque enim alicui non insit medium, hoc & omne, & nullum ipsum sequetur primum. Subijciantur enim termini, animal homo, album: postea & de quibus albis non prædicatur homo, sumantur cygnns & nix: igitur animal de illo quidem prædicatur omni: de hoc autem nullo: quare non erit syllogismus.

Quinta inutilis con iugatio, ex particulari negatiua.

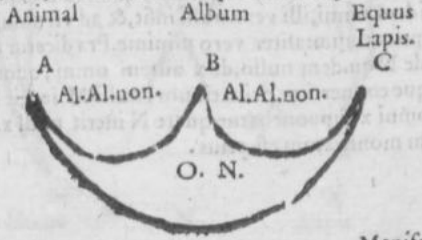
Rursus A quidem nulli inest B. B uero alicui C nõ insit.

insit. Termini sint, inanimatum, homo, album: postea accipiantur de quibus albis non prædicatur homo, cygnus, & nix: inanimatum nanq; de hoc quidem oi de illo aūt nullo prædicatur. Amplius, qm̄ indefinitū est, B alicui C non inesse, uerificaẗ aūt & si nulli inest, & si non oi, q̄ꝺ alicui non inest. Sumptis aūt talibus terminis, ut nulli insit, non erit syllogismus: hoc.n.dictū est prius. Manifestū ergo est, ꝙ eo qꝺ termini sicse habeāt, non erit sylls: esset.n. & in his. Similiter autē ostendetur & si vniuersaliter ponatur priuatiuum.

Sexta inutilis cōiugatio ex negatiuis.

Neque si ambo interualla secundū partē, aut prædicatiue, aut priuatiue dicantur: aut hoc quidem prædicatiuum, illud uero priuatiuum, aut hoc quidē indefinitum, illud uero definitum, aut ambo indefinita non erit syllogismus ullo pacto. Termini uero cō es omnium, animal, album, equus: animal, album lapis.

Omniū inutiliū exēplū.

Manife-

Manifestum est igitur ex his quæ dicta sunt, quòd si fit syllogismus in hac figura s̃m partem, q̃ necesse est terminos sic se habere, vt diximus, & si sic se habuerint termini necesse est fieri syllogismum, aliter uero se habentibus nullo modo fit. Palam autem & q̃ oẽs qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt, omnes. n. perficiuntur per ea, quę a principio sunt accepta, & quòd problemata omnia ostenduntur per hanc figuram. nanque & omni nulli, & alicui & non alicui inesse, voco autem figuram talem primam.

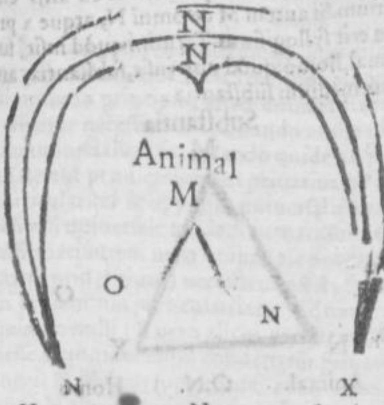
De secunda figura, quę est ex propositionibus inexistentibus. Cap. VI.

QVando vero idem huic quidem omni, illi autem nulli insit. aut utrique omni, aut nulli figuram quidem talem voco secundam. Medium autem in hac dico, quod de utrisque prædicatur: extrema vero de quibus dicitur hoc Maius vero extremũ, quod ad medium iacet: minus autem quod longius est a med[illegible], [illegible]itur autem medium quidem extra extrema, primum vero positione. Perfectus quidem igitur non erit syllogismus vllo modo in hac figura: possibile vero erit, & vniuersaliter & non vniuersaliter existentibus terminis. Vniuersaliter quidem existentibus terminis erit syllogismus, quando mediũ huic quidem omni, illi vero nulli insit, & ad vtrumuis fuerit priuatiuum: aliter vero minime. Prædicetur enim M de N quidem nullo, de x autem omni, quoniam itaque conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N. A M omni x supponebatur: quare N inerit nulli x. hoc enim monstratum est prius.

Cæsare Prima vtilis coniugatio ex maiori vniuersali negatiua, minori vniuersali affirmatiua, quæ minoris conuersione reducitur ad primam.

Rursus si M N quidem omni inest: x vero nulli, & x N nulli inerit. nam si M nulli x, & x nulli M: M aūt omni N inerat. x vero nulli inerat M, facta nanq; rursus est prima figura. Qm̃ vero conuertitur priuatiuū, neque N nulli x inerit: quare idem erit syllogismus.

Est

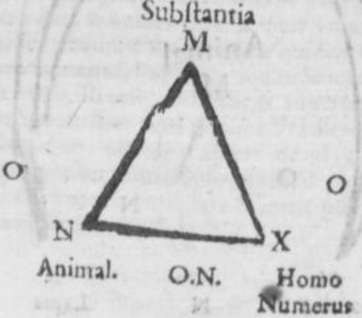
Est autē ostendere ipsa & ad impossibile ducentes

Deductio ad impossibile ex vtrisque coniugationibus.

Quod itaque sit syllogismus ita se habentibus terminis, planum. verum non perfectus: non enim solū ex his, quæ ab initio sumpta, sed & ex alijs efficitur necessarium. Si autem M de omni N, atque X prædicatur, non erit syllogismus. Termini quòd insit, substantia, animal, homo: quòd non insit, substantia, animal, numerus: medium substantia.

Prima inutilis coniugatio ex vtrisq; affirmatiuis vniuersalib⁹.

Nec

Nec quando de N, nec de X nullo prædicatur M. Termini quòd insit, linea, animal, homo: quod non insit, linea, animal, lapis.

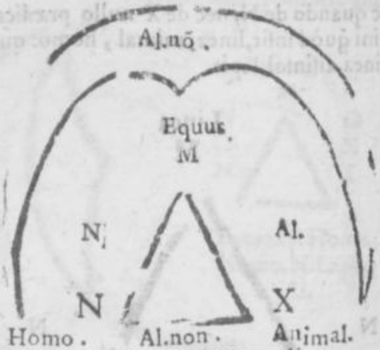

Ex utrinque negatiuis inutilis coniugatio.

Manifestum itaque, si sit syllogismus. vniuersaliter terminis existentibus, necesse est terminos ita se habere, vt diximus in principio; aliter enim se habentibus, non efficitur necessarium. Quando aũt medium ad alterum uniuersaliter sit, quando quidẽ ad maius sit vniuersale, aut prædicatiue, aut priuatiue, ad min* uero & particulariter & opposite uniuersali (dico autem opposite, si uniuersale quidem priuatiuum, quod in parte affirmatiuum: si uero uniuersale prædicatiuũ quod in parte priuatiuum) necessarium est, syllogismum fieri priuatiuum particulariter. Si nanque M inest N quidem nulli: X uero alicui: necesse est N ipsi X non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuũ. nulli M inerit N: M uero suppositum est X alicui nó inesse: quare N alicui X non inerit. efficitur nanque syllogismus per primam figuram.

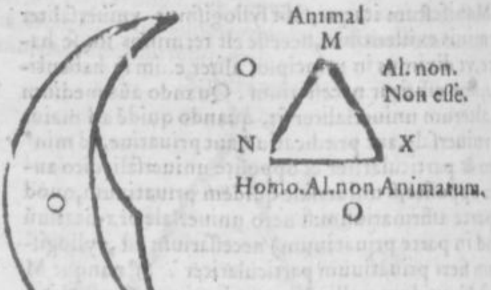
Rursus

Feſſino vtilis cõiugatio indigens maioris cõuerſione vt reducatur ad primam.

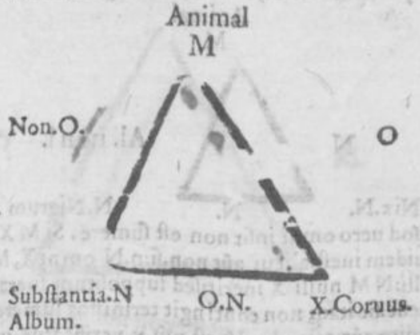

Rurſus ſi M N quidem oĩ:X vero alicui M non inſit neceſſe eſt N alicui X non ineſſe. Si.n. oĩ ineſt: prædicetur autẽ & M de oĩ N:neceſſariũ eſt M oĩ X ineſſe: ſuppo ſitam vero fuerat alicui non ineſſe. Et ſi M N quidẽ omni ineſt : X vero non omni:erit ſyllogiſmus quod non omni X N.demonſtratio autem eadem.

Baroco Quarta vtilis cõiugatio, quæ per impoſſibile tantum reducitur.

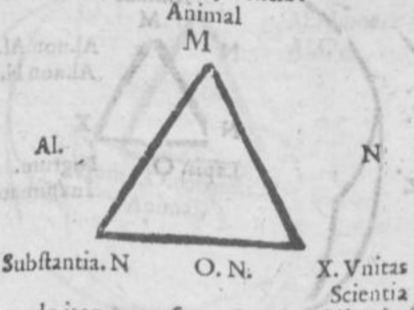

Si vero de X quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit syllogismus: termini quòd insit animal, substantia, coruus: quòd non insit, animal, album, coruus.

Tertia inutilis coniugatio.

Neque quando de X quidem nullo: de N vero aliquo. Termini quòd insit, animal, substantia vnitas: quòd non insit, animal, substantia, scientia.

Quarta inutilis coniugatio.

Quando itaq; oppositum sit vniuersali, quod est secundum partem, dictum est, quando erit & quando non erit syllogismus. Quando autem similis figuræ fuerint propositiones, quemadmodum vtræque priuatiuæ, aut affirmatiuæ, nullo pacto erit syllogis-

ſyllogiſmus. Sint:n. primum priuatiuæ,& vſe adiaceat maiori extremo, vt M N quidē nulli:X vero alicui nō inſit: contingit vtiq; N & omni & nulli X ineſſe. Termini quòd nulli inſit, animal, nix, nigrum.

Quinta inutilis coniugatio.

Quod uero omni inſit non eſt ſumere. Si M X alicui quidem ineſt: alicui aūt non. ſi:n. N omni X, M vero nulli: N M nulli X inerit: ſed ſuppoſitum fuerat alicui ineſſe. ſic itaq; non contingit terminos ſumere. Ex indefinito aūt oſtendendū eſt, qm̄ N verificatur, quòd M alicui X non inſit, & ſi nulli inſit: cum uero nulli inerit, nō erit ſyllogiſmus, manifeſtū ꝙ neq; nūc erit.

Demonſtratio ꝑ impoſſibile, qđ non concludatur de omni niſi ex indefinito, id eſt particulari ex potentia r a natura.

Rurſus ſint prædicatiuæ, & uniuerſale ponatur cō ſimiliter, vt M N quidē omni: X uero alicui inſit: contingit

tingit utique N, & omni & nulli inesse X. Termini qꝫ nulli insit, album, cygnus, lapis.

Sexta inutilis coniugatio.

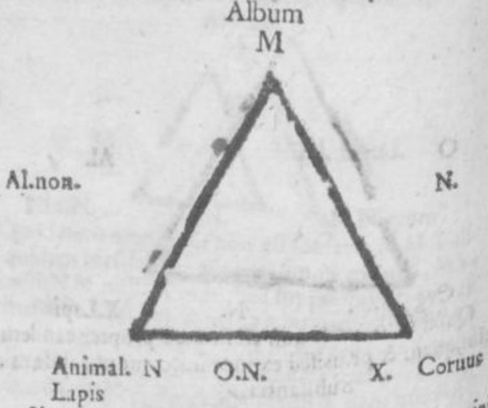
Quòd uero omni non est sumere propter eandem cám, quam & prius: sed ex indefinito monstrandum.

Demonstratio ꝑ impossibile, quòd non concluditur sicut precedens.

Si vero vniuersale ad minus est extremum: & MX quidem nulli: N vero alicui non nesi: contingit N & omni & nulli inesse X. Termini quòd insit, album, animal, coruus, quòd non insit, album, lapis, coruus.

Sexta inutilis, coniugatio.

Si autem prædicatiuæ sint propositiones, termini quòd non insit, album, animal, nix: quòd vero insit, album, animal, cygnus.

Sexta inutilis coniugatio.

Manifestum itaque quando similis figuræ sint propositio-

positiones, & hæc quidem vniuersaliter, illa vero in parte, ꝙ nullo modo efficitur syllogismus. Verum neque si alicui vtriq; insit, aut non insit, aut huic quidé inest, illi vero nō, aut neutri omni, aut indefinite. Termini omnium communes, album, animal, homo, album, animal, inanimatum.

Inutiliū coniugationum exemplo.

Manifestum itaque ex dictis, ꝙ & si ita se habeant termini ad seinuicem, quemadmodum dictum est, ex necessitate fit syllogismus. & si sylľs fit, necesse est terminos, ita se hr̄e. Palam aūt, ꝙ & oes, qui in hac figura, syllogismi Imperfecti sunt, omnes. n. perficiūtur assumptis quibusdam, quæ vel insunt terminis ex necessitate, aut ponuntur, vt suppositiones, (vt quando per impossibile ostendimus:) & quòd non sit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & qui vniuersaliter, & qui secundum partem.

De tertia figura. Cap. VII.

SI autem eidem, hoc quidem omni illud vero nulli insit, vel ambo omni: vel nulli, figuram talem voco tertiam. Medium autem in ipsa dico, de

quo ambo prædicamus:extremitates vero, quæ prædicantur:maius quidem extremum, quod A medio longius,minus autem quod proximus. Ponitur vero medium extra quidem extrema, positione autem vltimum.Perfectus itaque neque in hac figura syllogismus efficitur:poterit vero, cum & vniuersaliter & nõ vniuersaliter termini ad medium ext iterint. Vniuersaliter igitur terminis existẽtibus,cum & P,& R omni insit S,erit syllogismus, quòd alicui R inerit P ex necessitate.Quoniam enim conuertitur prædicatiuũ, inerit S alicui R.quamobrem quoniam P inest omni S:S vero alicui R:necesse est P alicui R inesse.per primam nanque figuram syllogismus efficitur.

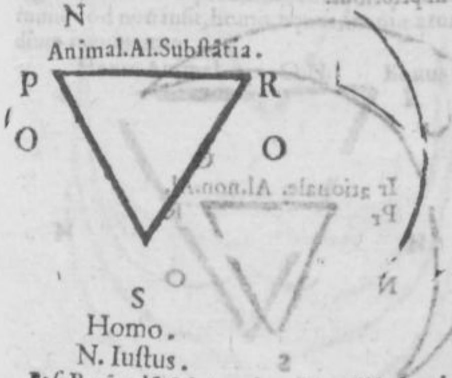
Darapti ex duab⁹ vniuersalibus affirmatiuis, quæ ad primã reducit̃ minoris cõuersione.

Est autem & per impossibile, & exponendo demõstrationem facere. Si ambo enim omni insunt S,si qd eorum,quæ sunt S,sumatur,vt N:huic & P, & R inerunt:quare alicui R inerit P.

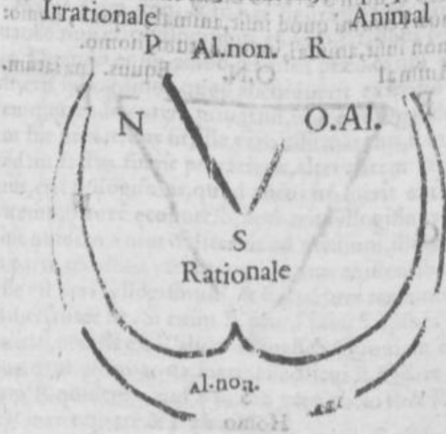
Et si

Ostenderetur autem & per impossibile, quemadmodum & in prioribus.

Demonstratio per impossibile, & per expositionem.

Et si R oĩ qdẽ S: ipsum vero P nulli inest. erit syll's, quod P alicui R non inerit ex necessitate. erit. n. idẽ modus demonstrationis, conuersa, R S propositione.

Felapton coniugatio, quæ minoris cõuersione reducitur ad primam.

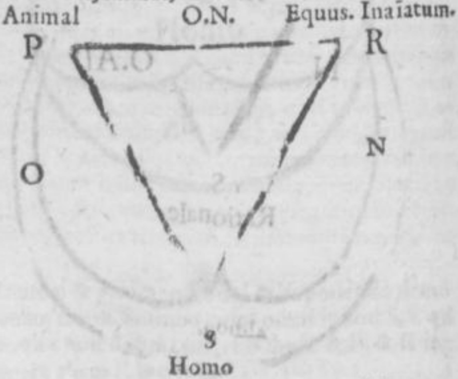
Ostenderetur autem & per impossibile, quemadmodum & in prioribus.

Ostensio eiusdem per impossibile.

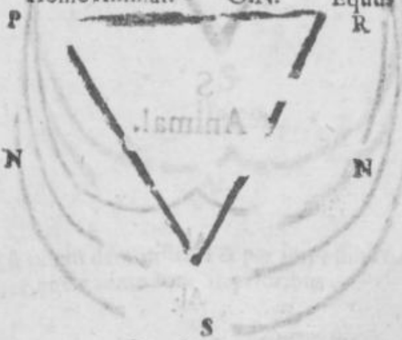
Si vero R nulli S P vero omni insit S: non erit syllogismus. Termini quòd insit, animal, equus, homo: quòd non insit, animal, inanimatum, homo.

Inutilis coniugatio.

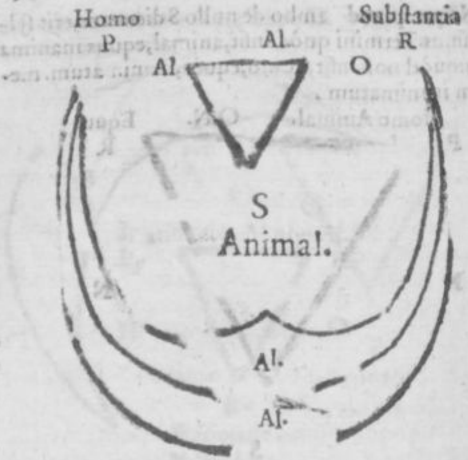
Neque

Neque quando ambo de nullo S dicuntur, erit syllogismus. Termini quòd insit, animal, equus inanimatum: quòd non insit, homo, equus, inanimatum. medium inanimatum.

Inutilis coniugatio.

Manifestum itaq, & in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus ex vniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini prædicatiui positi sint, erit syllogismus, quod alicui inerit extremũ extremo, quando autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus sit, ille vero affirmatiuus, si maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit syllogismus, quòd alicui nõ inerit extremũ extremo, si autẽ e conuerso, non erit syllogismus. Sed si hic quidem vniuersaliter sit ad medium, ille autem in parte, terminis vtrisq; prędicatiuis existentibus, necesse est fieri syllogismum, & si alteruter terminorum vniuersaliter sit. Si enim R omni inest S, ipsum vero P alicui, necesse est P alicui R inesse. Quoniam enim cõuertitur affirmatiua, inerit esse alicui P. Quare quoniam R quidem omni S insit: S vero alicui P: & R alicui P inerit. quare & P alicui R

Disamis coniugatio, quæ maiori, & conclusionis cõuersiõe, & præmissarum transpositiõe reducitur ad primã.

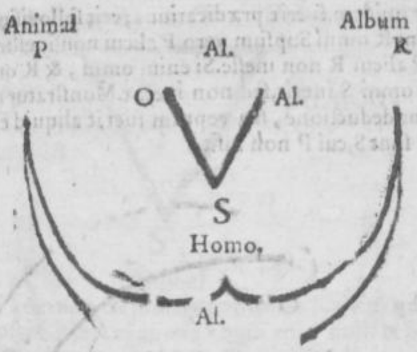
Ostensio eiusdem p impossibile.

Demonstratio p expositionem.

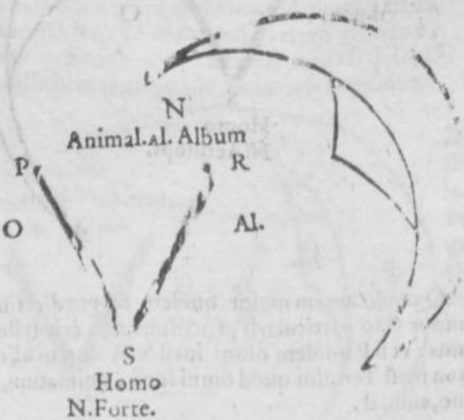
o Rursus si R quidem alicui S: P vero omni S inest: necesse est P alicui R inesse. Idem enim modus erit emonstrationis.

Animal

Quarta vtilis coniugatio minoris conuersione indigens.

Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus.

Demonstratio per impossibile.

Ostensio eiusdem per impossibile.

Sed si hic quidem sit prædicatiuus, ille vero priuationis, vniuersaliter autem prædicatiuus, quando mi nor

nor quidem fuerit prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim R omni S: ipsum vero P alicui non inest: necesse est P alicui R non inesse. Si enim omni, & R omni S: & P omni S inerit, sed non inerat. Monstratur autem & sine deductione, si acceptum fuerit aliquid eorum quæ sunt S, cui P non insit.

Quinta vtilis coniugatio per deductionē ad impossibile.

Demonstratio per impossibile.

Quando autem maior quidem fit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit syllogismus: vt si P quidem omni inest S: R autem alicui S non inest. Termini quòd omni inest, animatum, homo, animal.

Tertia inutilis cōiugatio.

Nulli vero non est sumere terminos: si alicui quidē inest S ipsum R, alicui autem non: si enim nulli N inest P, ipsum vero R alicui S, & P alicui S non inerit, suppositum autem est omni inesse. Si enim omni S, in est P: R vero alicui S: & P alicui R inest. suppositum autem fuerat nulli inesse. Sed quemadmodum in prioribus accipiendum est, cum etenim indefinitum sit alicui non inesse, & quòd nulli inest, verum est dicere, alicui non inesse: cum vero nulli insit, non est syllogismus: manifestum igitur, quòd non erit syllogismus.

Demonstratio per impossibile non quòd concludatur de nullo nisi ex indefinito.

Si autem priuatiuus sit vniuersaliter terminus, qui autem in parte affirmatiuus, cũ maior sit priuatiuus minor vero prædicatiuus, erit syllogismns. si enim P nulli S: R autem alicui inest S: & P alicui R non inest. Rursus.n. erit prima figura, R ꝓpositione cõuersa.

Ferison coniugatio minoris cõuersione indigens.

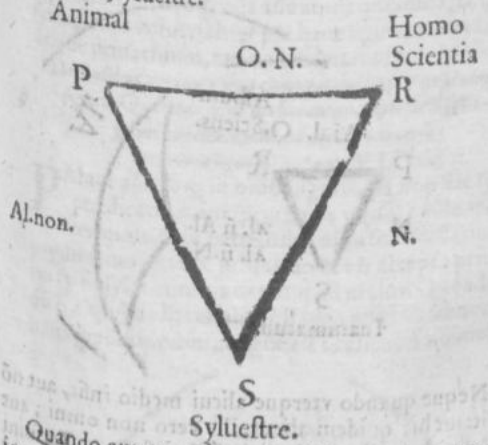
Quando aũt minor fuerit priuatiuus, nõ erit syllo. Termini ꝙ insit, aĩal, homo, syluestre, quod non insit, animal, scientia, syluestre: medium amborũ, syluestre.

Quarta inutilis coniugatio.

Neque

Neque quādo ambo priuatiui positi fuerint, sit autem hic quidem vniuersaliter, ille vero in parte. Termini quòd insit, quādo minor est vniuersaliter ad medium, animal, scientia, syluestre, quód non insit, animal, homo, syluestre.

Quinta inutilis coniugatio.

Quando autem maior vniuersaliter, minor vero in parte, quòd non insit, coruus, nix, album.

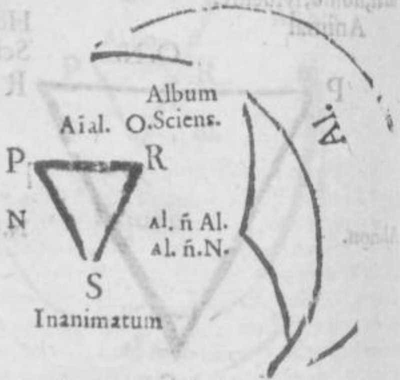

Sexta inutilis coniugatio.

Quòd autem insit non est sumere terminos, si R alicui

alicui quidem inest S, alicui vero non inest. si enim P omni R insit: R autem alicui S. & P alicui S inerit: sed fuerat suppositum nulli. sed ex indefinito monstrandum est.

Demonstratio ꝑ impossibile ꝙ non concluditur de oī nisi ex indefinito.

Neque quando vterque alicui medio insit, aut nō insit: aut hic quidem alicui, ille vero non omni, aut indefinite, nullo modo erit syllogismus. Termini omnium communes, animal, homo, album: animal, inanimatum, album.

Inutiliū coniugationum exemplū.

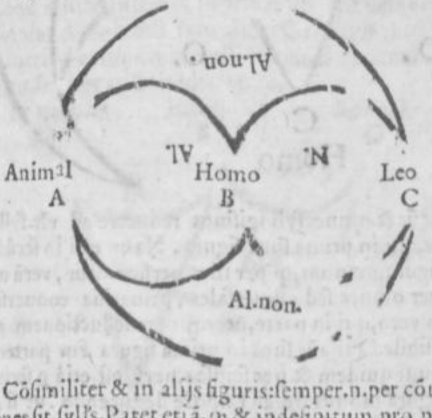

Manifestum

Manifestũ itaq; & in hac figura,qñ erit', & qñ non erit ſylls,& ꝙ ita ſe habentibus terminis,quemadmo dum dictum eſt,fit ex neceſſitate ſylls:& ſi ſit ſyllogiſ mus,neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Manifeſtũ eſt ẽt ꝙ omnes imperfecti ſunt ſyllogiſmi in hac figura (perficiuntur nanq; oẽs aſſumptis quibuſdã)& quod ſyllogizare vniuerſaliter per hanc figuram non licet, neque priuatiuum,neque affirmatiuum.

De vtilibus,& inutilibus coniugationibus in quacunque figura. Quo modo item perficiantur imperfecti ſyllogiſmi & reducantur ad modos vniuerſales primæ figuræ. cap. VIII.

PAlam aũt,& ꝙ in oĩbus figuris,qñ non fiat ſylls, prædicatiuis,aut priuatiuis vtriſq; exiſtentibus terminis,& in parte,nihil oĩno ſit neceſſarium: prędicatiuo autẽ & priuatiuo & vlr accepto priuati uo ſp fit ſylls minoris extremi ad maius. Quẽadmo dũ ſi A qdẽ oĩ B,aut alicui:B vero nulli C. conuerſis nãq; ꝓpoſitionibus,neceſſe eſt C alicui A nõ ineſſe.

Demonſtratio quomodo ex maiori affirmatiua & minori negatiua in prima figura vtilis fiat.

Cõſimiliter & in alijs figuris:ſemper.n.per cõuerſiones fit ſylls.Patet etiã,ꝙ & indefinitum pro prædicatiuo

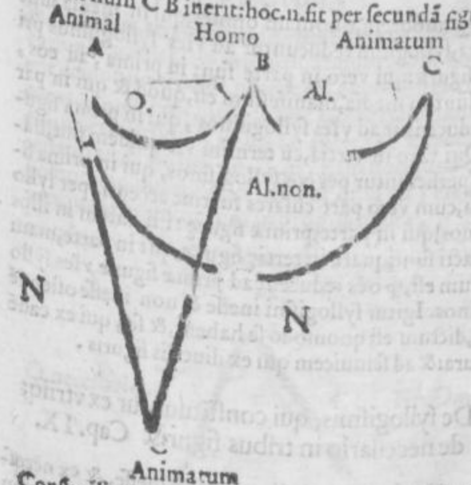
dicatiuo in parte positum, eundem faciet syllm in oibus figuris. Manifestum aūt & ꝙ oēs imperfecti syllogismi perficiuntur per primam figurā. aut. n. ostēsiue, aut per impossibile pficiūtur omnes: vtroque aūt modo prima efficitur figura. Si quidem monstratiue perficiantur, tū per conuersionē perficiūtur oēs. conuersio vero primā efficiebat figurā. Sin aūt p impossibile monstrantur: qm̄ posito illo, syllogismus efficitur per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura, si A, & B omni insunt C, ꝙ A alicui B inest. si. n. A nulli A: B vero omni C: A nulli C inerit: sed positum erat omni, consimiliter & in alijs.

Quomodo prima coniugatio. Tertiæ figuræ reducitur ad primā:

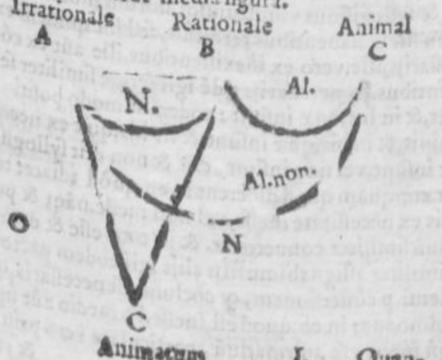
Est aūt & omnes syllogismos reducere ad vlr syllogismos, qui in prima sunt figura. Nam qui in secūda sunt figura, planum, ꝙ per illos perficiuntur, verū nō similiter omnes, sed vniuersales, priuatiua conuersa, eorum vero, qui in parte, uterq; per deductionem ad impossibile. Qui aūt sunt in prima figura fm partem perficiunt quidem & per seipsos, uerū est etiā p secundam figurā monstrare ad impoſe deducendo. ut si A oi B: & B alicui C: ꝙ A alicui C inerit si. n. nulli B uero omni.

ro omni nulli C B inerit: hoc.n.fit per secundã figurã.

Darij cõiugatio quomodo reducatur ad primam secundæ figuræ.

Consimiliter autem & in priuat'uo erit demõstratio. si enim A nulli B: B vero alicui C inest: A alicui C non inerit. si enim omni: nulli autem B inest: nulli C B inerit. sed hoc erat media figura.

Demonstratio p impossibile, quo modo reducatur ad secundum secũdæ.

Quamobrem, quoniam omnes, qui in media sunt figura, syllogismi reducuntur ad vles syllogismos primæ figuræ: qui vero in parte sunt in prima, ad eos, qui sunt in media, manifestum est, quòd & qui in parte reducentur ad vles syllogismos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cũ termini vlr quidem sint, statim perficiuntur per eos syllogismos, qui in prima figura, cum vero particulares fuerint accepti, per syllogismos, qui in parte, primæ figurę: isti autem in illos redacti sunt: quare in tertię figuræ, qui in parte, manifestum est, ꝙ oẽs reducent ad primæ figuræ vles syllogismos. Igitur syllogismi inesse & non inesse ostendẽtes, dictum est quomodo se habent, & se, qui ex eadẽ figura: & ad seinuicem qui ex diuersis figuris.

Darij 6 ligatio quomodo reducatur ad primam secunda figuræ.

De syllogismis, qui constituuntur ex vtrisq; de necessario in tribus figuris. Cap. IX.

QVoniam autem diuersum est, inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse (multa enim insunt quidem non ex necessitate tamen: alia vero neque insunt omnino, contingunt aũt inesse) manifestũ ꝙ & syllogismus vniuscuiusq; horum diuersus erit, & non silr se habentibus terminis, sed hic quidem ex necessarijs, ille vero ex inexistentibus, ille aũt ex cõtingentibus. In necessarijs q̃dẽ igit̃ ferme similiter se habet, & in his, quæ insunt: eodem.n.modo positis terminis, & in his, quæ insunt: & in his, quæ ex necessitate insunt, vel non insunt, erit & non erit syllogismus præterquam quod different in eo, quòd adiacet terminis ex necessitate inesse, vel non inesse. nãq; & priuatiuũ similiter conuertitur. & in toto esse & de omni similiter assignabimus. In alijs igit̃ eodem pacto ostẽdetur ꝑ cõuersionem, ꝙ cõclusio est necessaria, quemadmodum in eo, quod est inesse. In media aũt figura. qñ fuerit vle affirmatiuũ, particulare vero priuatiuũ

Demonstratio 3 impossibile, quomodo reducatur ad secundam figuram.

& rur-

& rursum in tertia, quando vniuersale, quidem prædicatiuum, particulare vero priuatiuum, non similiter erit demonstratio. Sed necesse est exponentes, cui alicui vtruaque non inest, de hoc facere syllogismũ, erit enim necessarium & in his: si autem de exposito necessario est, & de illo quod..m, nam hoc quod est expositum ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem vterque syllogismorum in propria figura.

Mistio necessarij & inesse in prima figura. Cap. X.

CONtingit autem quandoque & altera propositione necessaria existente, necessarium fieri syllogismum: verùmtamen non vtralibet, sed quę ad maius extremum, vt si A quidem sumptum est inesse ipsi B ex necessitate. aut non inesse: B vero ipsi C inesse solum. sic enim sumptis propositionibus, ex necessitate A inerit ipsi C, aut non inerit.

Coniugationes ex maiori de necessario & minori de inesse vniuersale.

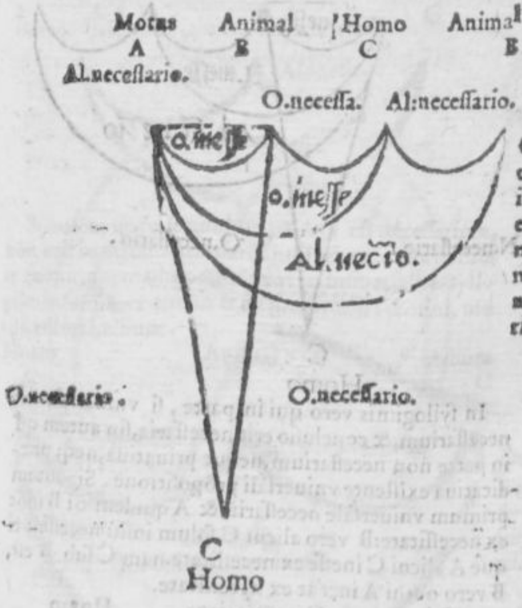

Quoniam enim omni B ex necessitate inest, aut non inest A: ipsum vero C aliquid est eorũ, quæ sunt B: manifestum ꝙ & C ipsi ex necessitate erit horum alterum. Sin autẽ A B quidẽ non est necessarium: B C vero necessarium: non erit conclusio necessaria. Nam si est, continget A, B alicui inesse ex necessitate, & per

primam

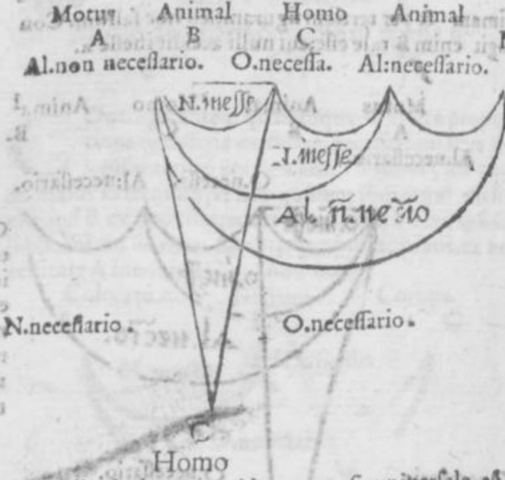
primam & per tertiam figuram, sed hoc falsum. Contingit enim B tale esse, cui nulli accidit inesse A.

Coniugatio ex maiori: de inesse & minori affirmatiua de necessario.

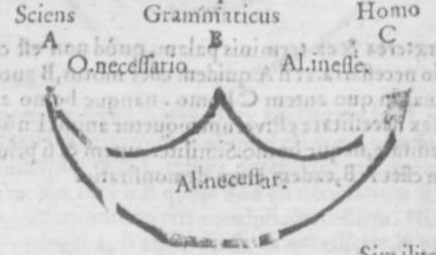
Præterea & ex terminis palam, quòd non est conclusio necessaria. vt si A quidem esset motus, B autem animal, in quo autem C homo. nanque homo animal ex necessitate est: verum mouetur animal nõ ex necessitate, neque homo. Similiter autem & si priuatiuum esset A B, eadem enim demonstratio.

Coniugatio ex maiori de necessario, & minori negatiua de necessario.

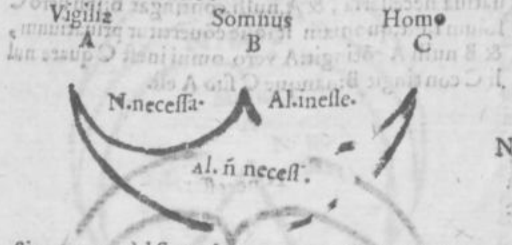
In syllogismis vero qui in parte, si vniuersale est necessarium, & conclusio erit necessaria, sin autem q̃d in parte non necessarium, neque priuatiua, neq; prædicatiua existente vniuersali propositione. Si autem primum vniuersale necessariũ, & A quidem oĩ B insit ex necessitate: B vero alicui C solum insit: necesse vtique A alicui C inesse ex necessitate. nam C sub B est, B vero omni A inerat ex necessitate.

Coniugatio ex maiori de necessario, minor de inesse particulari affirmatiua.

Similiter

Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: eadem erit demonstratio.

Negatiuus

Si autem quòd secundum partem est necessarium, non erit conclusio necessaria, nullum enim impossibile euenit, quemadmodum neq; in uniuersaliter syllogismis. Similiter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

Duæ coniugationes ex maiori de inesse, minori de necessario, particularis vtraque.

De mistis vna necessaria, & altera absoluta in secunda figura. Cap. XI.

IN secunda autem figura, si priuatiua quidem propositio est necessaria, & conclusio erit necessaria

si vero prædicatiua, non necessaria. Sit.n. primum priuatiua necessaria, & A nulli contingat B: ipsi uero C solum insit, quoniam itaque cõuertitur priuatiuum, & B nulli A cõtingit: A vero omni inest C quare nulli C contingit B: nanque C sub A est.

Coniugatio ex maiori de necessario minori de ineẽ, quæ maioris cõuersione ostenditur.

Similiter autem & si ad C ponatur priuatiuum. Nam si A nulli C contingit: & C nulli A continget: A vero omni inest B: quare nulli B continget C. fit enim prima figura rursus. non igitur neque B ipsi C couuertitur enim similiter.

Si autem

Secundæ coniugatio ex maiori de inesse,& minori de necessario, quæ minoris & conclusionis cõuersione & premissarũ transpositione ostenditur.

Si autẽ prædicatiua propositio est:necessaria, non erit conclusio necessaria.insit.n.A oi B ex necessitate: C vero nulli insit solũ,cõuerso itaq;priuatiuo primæ efficitur figura:ostensum est aũt in prima,ꝙ non necessaria existẽte priuatiua,quę ad maius,neq; conclusio est necessaria: quare nec in his erit ex necessitate.

Eadẽ coniugatio, quæ minoris conuersione monstratur.

Præterea

Præterea, si conclusio est necessaria, contingit C alicui A non inesse ex necessitate. si enim B nulli C insit ex necessitate: neque C nulli B inerit ex necessitate: ipsum vero B alicui A necesse est inesse, si quidem & A omni B ex necessitate inerat: quare & C necesse est alicui A non inesse, sed nihil prohibet, A tale aptũ fuisse cui omni C ipsum contingit inesse.

Eiusdem deductio per impossibile.

Præterea & terminos exponentem monstrare liceret, ꝙ conclusio non est simpliceret necessaria, sed his existentibus necessarijs, vt sit A animal, B homo, C vero album, & propositiones similiter sint acceptæ. contingit enim animal nulli albo inesse, & homo vtique nulli in erit albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli insit albo. quare his quidem existentibus, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria.

Similiter autem se habebit & in syllogismis in parte, cum

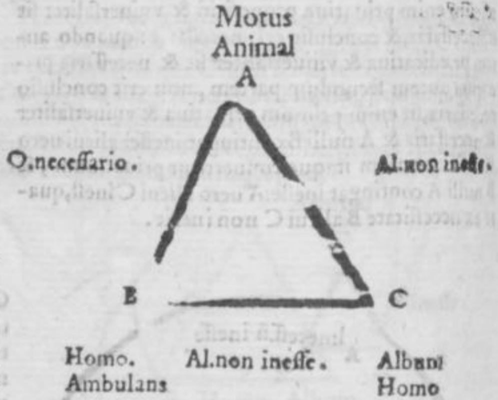
te,cum enim priuatiua propositio & vniuersaliter sit & necessaria,& conclusio erit necessaria: quando autem prædicatiua & vniuersaliter sit & necessaria priuatiua autem secundum partem, non erit conclusio necessaria,sit enim primum priuatiua & vniuersaliter & necessaria & A nulli B contingat inesse: alicui uero C insit:quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B nulli A contingat inesse:A uero alicui C inest,quare ex necessitate B alicui C non inerit.

Coniugatio negatiua ex maiori de necessario,minori de inesse,quam maioris conuersione ostenditur.

Rursus sit prædicatiua vniuersaliter, & necessaria & ponatur ad B prædicatiuum. Si itaque A omni B ex necessitate inest:C vero alicui non inest,quòd itaque non inerit B alicui C manifestum,sed non ex necessitate.ijdem nanque termini erunt ad demonstrationem,qui & uniuersalibus syllogismis.

Motus

Eodē dispositio, diuersa quo ad ꝓpositiões.

Dicit Ale. quędam exemplaria habere hęc verba demōstratio vno solo transumpto quòd Albertus dicit, sed aliter ordinandi sunt termini sumatur ꝓ homine moueri.

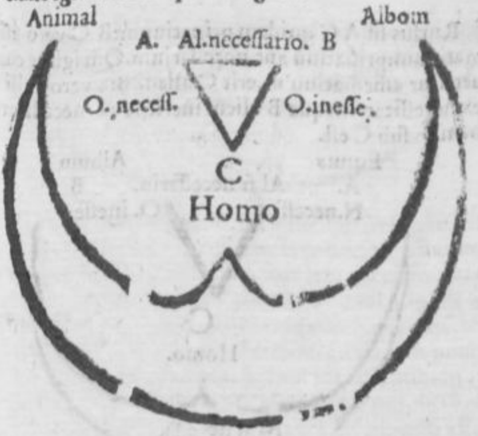
Sed neque, si priuatiuum necessarium acceptū sit in parte est conclusio necessaria: nam per eosdem terminos demonstratio.* vno solo transumpto.

Negatiua particularis quo ad modos.

De syllogismis mistis ex altera necessaria, & altera de inesse in tertia figura. Cap. XII.

IN tertia autem figura vl'ibus quidem existẽtibus terminis ad medium, & ambę propositiones prædicatiuę, si vterlibet necessarius existat & cõclusio erit necessaria. sin autem hoc quidem prædicatiuum, illud vero priuatiuum sit, quando priuatiuum quidẽ sit necessarium, & conclusio erit necessaria: quando autem prædicatiuum, non erit necessaria. Sint enim primum ambæ prædicatiuę propositiones: & A & B omni C insit: necessariũ vero sit A C: quoniam igitur B oĩ C inest, & C alicui B inerit, eo quod vl'e secũdũ partẽ conuertitur. quare, si omni C inest A ex necessitate & C alicui B: necessarium est A alicui B inesse. nam B sub C est. fit igitur rursus prima figura.

Coniugati ex maiori de necessario minori de inesse vniuersalibus prædicatiuis.

Consimiliter ostendetur, & si B C est necessariũ conuertitur enim C cum aliquo A: quare, si omni C B ex necessitate inest, & A alicui B inerit ex necessitate.

Album

Opposita præcedentis.

Rursus sit A C quidem priuatiuum:B C vero affirmatiuum:priuatiuũ aũt necessarium.Qm̃ igitur conuertitur affirmatiuu m,erit C alicui B:A vero nulli C ex necessitate:neque B alicui inerit A ex necessitate: nam B sub C est.

Coniugatio ex maiori de necessario minori de inesse vniuersalibus altera affirmatiua altera negatiua.

Si autem sit prædicatiui necessariũ,non erit conclu-

so

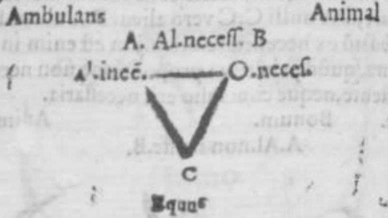
so necessaria. Sit enim B C prædicatiuũ & necessariũ A C vero priuatiuũ & non necessariũ: qm̃ igitur conuertitur affirmatiuum, inerit & C alicui B ex necessitate. quare, si A nulli C: C vero alicui B: A alicui B nõ inerit, sed nõ ex necessitate. ostensum est enim in prima figura, quòd priuatiua propositione non necessaria existente, neque conclusio erit necessaria.

Præcedē tis opposita quomodo ad modos.

Amplius per terminos planum fieri possit. Sit. n. A bonum: B animal: C vero equus. contingit igitur bonum nulli equo inesse. animal autem necesse omni equo inesse: sed nõ necesse aliquod animal non esse bonũ, siquidem contingit omne bonũ esse. Sin aũt nõ hoc possibile, sed vigilare, aut dormire, terminum ponendum. omne nanq; animal horum est susceptiuum. Si igitur termini vniuersaliter ad medium sint, dictũ est, qñ erit conclusio necessaria. Si vero hic quidem vl'r, ille autẽ in parte, vtrisque prædicatiuis existentibus si vl'e necessarium & conclusio erit necessaria, demõstratio vero eadem, quæ & prius. conuertitur. n. & prædicatiuum

catiuum in parte. Si itaq; necesse est B oī C inesse, vero sub C est: necesse est B alicui A inesse: sed si B alicui A, & A alicui B inesse necessarium. conuertitur.

Coniugatio ex maiori de inesse minori necessaria particulari affirmatiua.

Sitr, & si A C necessariū vl̄r existēs, nā B sub C est

Superiori opposita ex propositionū quantitate.

Si vero quod in parte necessariū est, non erit conclusio necessaria. Sit.n.b c in parte & necessaria, a vero oi c insit, uō tn̄ ex necessitate, conuerso igit̄ b c prima efficit̄ figura, & vl̄is q dē ppō non necessaria, quę

aūt in parte necessaria, sed cum ita se habeāt propōnes non erat cōclusio necessaria, quare nec in his. Amplius & ex terminis manifestum. sit. n. a. qdē vigilatio b bipes. in quo aūt c aīal. b igitur alicui c necesse est inesse. a vero ipsi c contingit, & a ipsi b non necessariūm. non enim necesse est aliquē bipedē dormire, vel vigilare.

Coniugatio ex maiori de inesse, minori necessaria affirmatiua particulari.

Similiter autem & per eosdem terminos ostendetur, & si ac sit in parte & necessarium.

Superiori opposita ex propositionū qualitate.

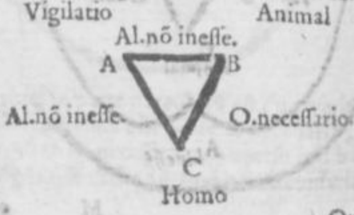
Si vero hic quidem terminorũ sit prædicatiuus, ille aũt priuatiuus, qñ vl'e priuatiuũ sit & necessarium & conclusio erit necessaria. Si .n. A nulli C ex necessitate contingit: b verò alicui c inest: necesse est A alicui c ñ ineẽ.

Cõiugatio ex minori negatiua, de necessario vniuersali & minori particulari affirmatiua de inesse.

Coniugatio ex maiori particulari affirmatiua de in esse, minori affirmatiua vniuersali de necessario.

Qñ aũt affirmatiuum necessariũ positum sit vl'r existens, aut in parte aut priuatiuũ s'm partem, nõ erit cõclusio necessaria: sed alia quidem eadem quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero quando sit vl'e prædicatiuum necessarium, vigilato, aĩal, homo: medum homo.

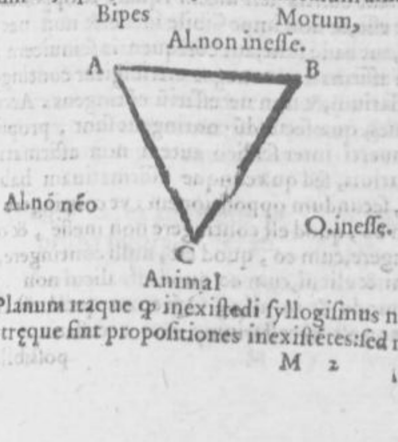
Quando

Quando aũt in parte prædicatiuum sit necessarium, vigilatio, animal, album, necesse namq; est animal alicui albo inesse. vigilatio aũt contingat nulli, & non necesse alicui animali non inesse vigilationem.

coniugatio ex maiori negatiua vniuersali de inesse, minori affirmatiua particulari de necessario

Sed quando priuatiuum in parte existens necessarium sit, bipes, motum, animal: medium animal.

Cõiugatio ex maiori negatiua particulari de necessario, minori affirmatiua vniuersali de inesse.

Planum itaque q inexistẽdi syllogismus nõ est, nisi vtreque sint propositiones inexistẽtes: sed necessarij

 est, &

est,& cum altera solũ sit necessaria. In vtrisque vero,& cum prædicatiui & cum priuatiui syllogismi sint necesse alteram propositionem esse similem conclusioni. dico autem simile, si inexistens, inexistente, si aũt necessaria, necessariam. Quare & hoc manifestum, quòd non poterit conclusio, aut necessaria, aut inexistens esse, nisi accipiatur necessaria, aut inexistens propositio. De necessario itaq; qũo sit,& quã hẽt ad inexistens differẽtiã dictum est quasi sufficienter.

De contingenti, & propositionum secundum contingens conuersionibus. C.XIII.

De contingenti vero post hæc dicam*, qñ & qũo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere & contingens, quod cũ nõ sit necessariũ, si tñ ponatur inesse nihil erit propter hoc impossibile: nanq; necessariũ æquiuoce contingere dicimus. Quod autem hoc est contingens, manifestum & ex negationibus,& affirmationibus oppositis. * nam non contingit inesse: & impossibile inesse,& necesse non inesse, aut eadem sunt: aut cõtia seinuicem: quare & opposita his contingit esse,& non impossibile inesse: & non necesse nõ inesse, aut eadẽ sunt, aut cõsequentia seinuicem, de omni em̃ affirmatio aut negat o. erit igitur contingens nõ necessarium,& non necessariũ cõtingens. Accidit autẽ omnes, quæ secundũ contingens sunt, propositiones, conuerti inter se: dico autem non affirmatiuas cum negatiuis, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram, secundum oppositionem. vt contingere inesse, cũm eo, quod est contingere non inesse,& omni contingere, cum eo, quod est, nulli contingere, vel non omni: & alicui, cum eo quod est, alicui non. eodem aũt modo & in alijs. Qm̃ enim quod est contingens non est necessarium: non necessarium vero possibile

*Lege secundo Periherme. cap. 3.

possibile est non inesse, planũ, quòd si contingit a inesse b, cõtingit & nõ inesse: & si o i cõtingit inesse, & omni cõting t nõ inesse. Similiter aũt & i affirmationibus in parte: nãque eadẽ demõstratio. verũ tales propõnes affirmatiuæ sunt, & non priuatiuæ. Cõtingit. n. ad similitudinẽ ipsi⁹ esse ordinatas, quemadmodum dictũ est prius. Determinatis vero his, rursus dicimus, quòd cõtingere secundum binos dicimus modos. Vno quidẽ, ꝙ vt plurimũ fit, & deficit necessarium, vt canescere hominem uel augeri, aut minui. vel oĩno quod aptũ natũ est esse: hoc. n. nõ cõtinuũ quidem habet necessariũ, eo quòd non semper est homo, existente tamen homine, aut ex necessitate, aut vt in pluribus est. Aliud, autem infinitum, quòd & sit non sit possibile, vt ambulare animal, aut ambulante motum terræ fieri: aut oĩno quod a fortuna fit, nil enim magis sic aptum est natum, quã in cõtrarium. Conuertitur itaque & secundũ oppositas propõnes vtruuque cõtingẽtium, non tñ eodem modo sed quod natum est esse cum eo, quod est, non ex necessitate inesse sic. contingit non canescere hoĩem, infinitũ aũt cum eo, quod est, nihil magis sic: quã illo modo se habere, aut habitũ ire. scia vero ac sylľs demonstratiu⁹ de ipsis qdem infinitis non est, eo quod inordinatum est mediũ, de apte vero natis est, & fere rõnes & considerationes fiunt de sic cõtingẽtibus, de illis aũt accidit qdem fieri syllogisinnm, non tñ cõsueuerunt quæri. Hæc igitur magis determinabũtur in sequentibus. Sed nunc dicamus qñ & quomodo & quis erit syllogisinus ex contingentibus propositionibus.

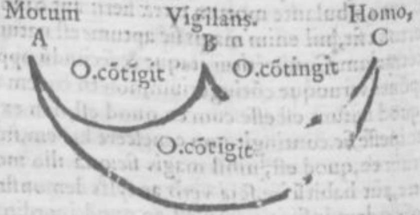
Supra in cap. 4. aut in li. perihermen.

De syllogismis ex ambabus de cont ingenti in prima figura. Cap. XIIII.

Quoniam autem contingere hoc huic inesse dupliciter erit accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse, a nanque

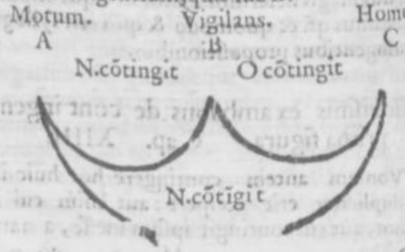
contingere, de quo B. horũ alterũ significat, aut de quo dicitur B, aut de quo cõtingit dici. A vero de quo B, vel A contingit, o i B, nihil differt: manifestum igitur, quòd bifariam dici posset, A contingere o i B inesse. Primum igitur dicamus, si de quo C, contingit B, & de quo B cõtingit A, quis erit & qualis syllogismus: sic enim & propositiones vtræq; sumuntur ẽm contingere, cum vero de quo B inest A contingat, illa quidem inexistens illa autem contingens. Quare ab ijs, quæ consimilis sunt figuræ, incipiendum quemadmodum & in alijs. Quando itaque A omni contingat B: & B omni C: erit syllogismus perfectus, quòd A omni C contingit inesse. Hoc autem manifestum ex definitione, contingere namque omni inesse sic dicebamus.

Cõiugatio prima ambabus vniuersalibus affirmatiuis ex contingenti.

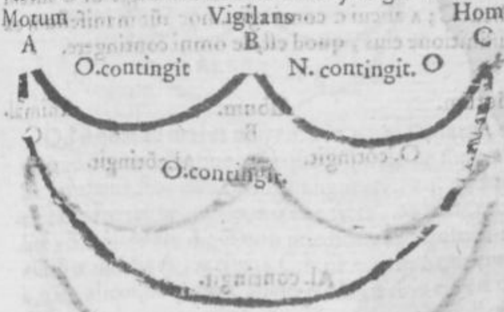
Similiter autem & si A quidem contingit nulli B. B vero contingit omni C: quòd A contingit nulli C. nam de quo B contingit, A non contingere. hoc erat nulli omittere contingentium, quæ sub B.

Secũda vni lis eiusdẽ generis.

Cum

Cum vero A oĩ B contingat: B vero nulli contingat C:per sumptas quidẽ propositiones nullus fit syll's:cõuersa aũt B C ẽm contingere,idem erit,qui prius. nam qm̃ contingit B nulli C inesse,cõtingit & oĩ inesse.hoc autem dictum est prius. quare si B quidem omni C: A vero omni B:rursus idem efficietur syllogismus.

Tertia ob minoris cõuersionem.

Consimiliter & ad vtrasque propositiones negatio ponatur cum eo,quod est contingere:dico autem, vt si A nulli contingit B,& B nulli C:per sumptas enim propositiones nullus fit syllogismus:conuersis vero, rursus idem erit qui prius.

Quarta vtilis per vtriusque propositionis conuersionem.

Manifestum est igitur, quod negatione posita ad minus extremū, vel ad vtrasque ꝓpōnes, aut non fit syllogismus, aut fit quidé, sed nō perfectus, ex cōuersiōe nāq; cōcludit necessarium. Sin aūt hæc quidé propositionum vlr accepta sit, illa vero in parte, vlr posita ad maius extremum, syllogismus erit perfectus. Nam si A oi contingit B: B autem alicui C; A alicui C contingit, hoc aūt manifestum ex diffinitione eius, quod est, de omni contingere.

Secūda vtilis eiusdē generis.

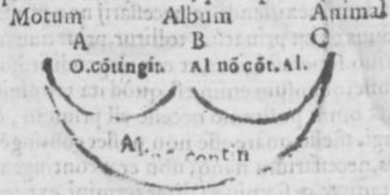
Rursus, si A contingit nulli B: B autem alicui C: contingit inesse, necesse est A contingere alicui C non inesse; demonstratio autem eadem.

Tertia vtilis coniugatio.

Si vero propō in parte priuatiua sumatur, vlr autem affirma-

si eam, quæ in parte est, conuerterimus, & ponamus B alicui C contingere inesse, eadem erit cõclusio, quæ & prius, quemadmodũ in his, quæ a principio.

Qđ si quæ ad maius extremũ in parte sumatur, quæ vero ad minus vł̃r, siue vtræque affirmatiue sumant, siue priuatiue, siue non cõsimilis figuræ, vtræq; indefinitæ, aut ẽm parte, nullo mõ erit syll̃s. Nihil.n.prohibet, B trãscẽdere A: & non prædicari de æquis: in quo aũt B trascẽdit A, accipiat C. huic.n.neq; oı, neq; nulli, nãq; alicui, neq; non alicui cõtingit A inesse; si quidem cõuertunt propões, quæ ẽm cotingere, & B pluribus cõtingit q̃ A inesse. Amplius & ex terminis planum: ita neq; se habentibus propositionibus, primũ vltimo & nulli cótingit, & oı ex necessitate inesse. Termini vero cões oium, q̃ ex necessitate insit, aıal, albũ homo: q̃ non cõtingat, animal, album indumentum.

Exemplũ commune omnium inutilium.

Mani-

Manifestum igitur, quòd hoc modo se habẽtibus terminis nullus fit syllogismus. Aut enim existendi, aut ex necessitate, aut contingendi omnis est syllogismus, quòd quidem inexistendi ac necessarij non sit, planum, affirmatiuus enim priuatiuo tollitur, priuatiuus autem affirmatiuo. superest igitur, vt contingendi sit: hoc autẽ impossibile; ostensum enim est, quòd ita terminis se habẽtibus, & omni postremo necesse est primum, & nulli contingit inesse, quare esse non posset contingẽdi syllogismus, necessarium nanq; non erat contingens. Manifestũ itaq; & ꝙ si vniuersaliter termini extiterint in contingentibus propositionibus semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui, verum ex prędicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autẽ contingere sumere non in necessarijs, sed secundum dictam determinationem plerunque autem latet, quod tale est.

Mistio contingentis & inexistentis in prima figura. Cap. XV.

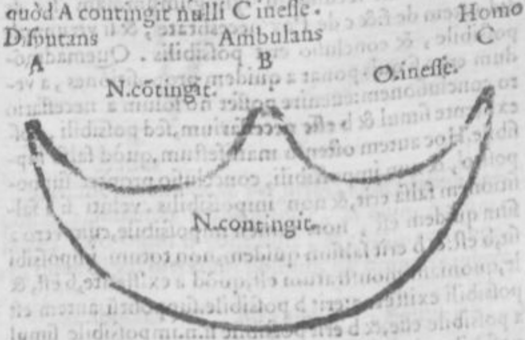
SIn autem propositionum hęc quidem inesse; illa vero sumatur contingere, quando quæ ad maius est extremum contingere significet, & perfecti omnes erunt syllogismi, & contingentis secundum dictam determinationem, cum vero quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi contingentis non secundum determinationem, sed eius, quod est nulli, aut non omni ex necessitate inesse. Si enim non omni, aut nulli ex necessitate contingere dicimus, & nulli & non omni inesse. Contingat nanque A omni B, B vero omni C ponatur inesse, quoniam igitur C est sub B, omni autem B contingit A, manifestum quòd & C omni contingit A sit, itaque perfectus syllogismus.

Disputans

Prima coniugatio ex conting. & inesse concludens, cõtinger...

Similiter autem & si A B propositio extiterit priuatiua: B C vero affirmatiua: & A C quidem contingere: B C autem inesse accipiatur, perfectus erit syllogismus, quòd A contingit nulli C inesse.

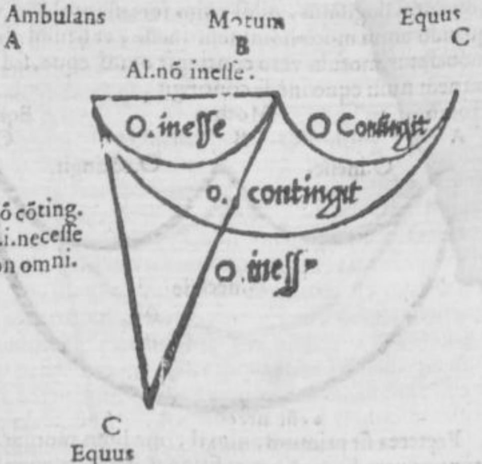
Secũda cõiugatio idẽ concludẽs.

Quòd igitur si inexistens ad minorem ponatur extremitatem, perfecti fiant syllogismi, manifestum. Sed quòd dum e contrario se habeat, erũt syllogismi, per impossibile monstrandum simul autẽ clarum erit, & quòd imperfecti: nam ostensio non est ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendum est, quòd si dũ A fuerit necesse

necesse est b esse: & dum possibile a extiterit, possibile erit & b ex necessitate, Sit enim ita se habentibus in quo quidem a possibile: in quo autem b impossibile si igitur possibile sit quidem, qn̄ possibile esse fiat, impossibile vero, quando impossibile non vtique fiet: simul autē si a possibile, & b ipossibile, cōtingeret vtiq; a fieri posse sine b. si vero factum esse, & esse, factum nāque, quando factum fuit, est. Verum oportet accipere possibile atq; impossibile, non solum in generatione, sed & in eo quod est verificari & inesse, & quotcunq; modis aliter dicitur possibile: in oībus. n. similiter se habebit. Amplius, existente a, b esse, non oportet existimare. tanquam si vnum esset a, b fore: nihil nanque est ex necessitate, vno aliquo existente, sed duobus ad minus, sicuti cum propositiones ita se habeant: veluti dictum est secundum syllogismum. nam, si c de d: d autem de f: & c de f, ex necessitate, & si vtrumque possibile, & conclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, a vero conclusionem: euenire posset nō solum a necessario existente simul & b esse necessarium, sed possibili, possibile. Hoc autem ostenso manifestum, quòd falso supposito, & non impossibili, conclusio propter suppositionem falsa erit, & non impossibilis. veluti si a falsum quidem est, non tamen impossibile, cum vero a sit, b est: & b erit falsum quidem, non totum impossibile, quoniam monstratum est, quòd a existente, b est, & possibili existēte a: erit b possibile. suppositū autem est a possibile esse, & b erit possibile si. n. impossibile simul possibile erit, & impossibile idem. Determinatis vero his, insit a omni b: b autem omni c. cōtingat: necesse itaque a omni c contingere inesse. Non. n. contingat, b vero omni c ponatur inesse, hoc falsum quidem, non tamen imposibile. si itaque a non cōtingit omni c: b vero omni inest c: a non omni b contingit. fit enim syllogismus per tertiam figuram. verum suppositum fuerat

omni

omni contingere inesse. necesse igitur a omni c contingere: falso enim supposito & non impossibili, quod accidit est impossibile.

Nõ cõting. O.i.necesse non omni.

Tertia cõingẽdo cõcludẽs cõtingẽs que per impossibile demonstratur in tertia figura.

Possibile est autem & per primã figurã facere impossibile, ponentes b inesse ipsi c. Si enim b omni c inest: a vero omni b contingit, & c omni contingere vtique a, sed fuerat suppositum nõ omni cõtingere

Eiusdem ostensio per primam figuram.

Sumere

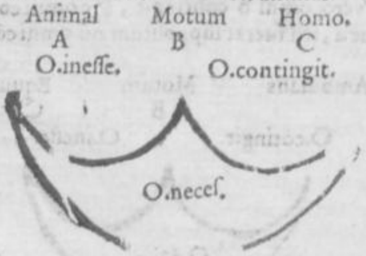
Sumere vero oportet omni inesse non ẽm tempus determinantes, puta nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter, per hmõi. n. propositiones & syllogismos facimus. Quoniam, si propositio ẽm nunc accipiatur non erit syllogismus. nihil enim fortasse prohibet aliquando omni moto hominem inesse, vt si nihil aliud moueretur, motum vero contingit omni equo, sed hominem nulli equo inesse contingit.

Syllogismus probãs propositionẽ de inesse sumẽdus est simpliciter.

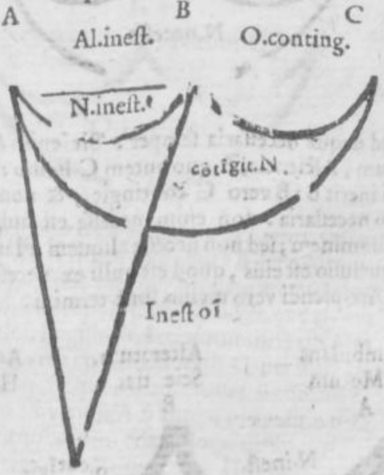
Preterea sit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propositiones itaque consimiliter se habebunt, conclusio vero erit necessaria non contingens: ex necessitate enim homo est animal.

Secundus idem probans.

Manifestum igitur qđ vniuersale accipere oportet simpliciter

ſimpliciter & nõ tẽpore determinantes. Rurſus ſit priuatiua vl̃r propoſitio a b:& ſumptum ſit a ineſſe nulli b:b vero omni contingat c ineſſe. his itaque poſitis neceſſe eſt a contingere nulli c ineſſe. Non enim contingat: & b ponatur ineſſe c, quemadmodum prius:neceſſe eſt igitur alicui b ineſſe:fit enim ſyll̃s per tertiam figuram. hoc autem impoſſibile.quare contingeret vtique a nulli c ineſſe.falſo enim poſito & non impoſſibili,impoſſibile eſt quod accidit.

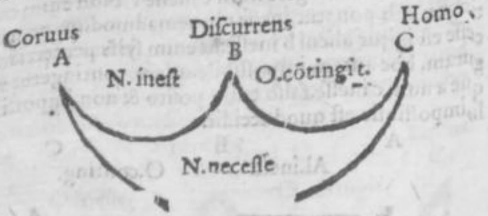
Non cõtigit nulli ideſt neceſſe alicui

Quarta conclu ſiões contingit, nulli i.nulli ex neceſſitate.

Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſecundũ definitionem, ſed eius, quod eſt nulli ex neceſſitate ineſſe.hæc enim eſt cõtradictio factæ ſuppoſitionis, ſuppoſitum eſt enim, ex neceſſitate a alicui c ineſſe, ſyllogiſmus vero ad impoſſibile oppoſitæ eſt contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifeſtum ꝙ non erit concluſio contingens. Sit enim in quo A: coruus:in quo b.diſcurrens:in quo c homo.nulli itaque

B A ineſt

B A ineſt:nullum enim diſcurrẽs coruus, B vero omni contingit C, omni enim homini diſcurrere, ſed A ex neceſsitate nulli C. non igitur concluſio contingens.

Ex prædicta coniugatiõe nõ concludi verum cõtingens.

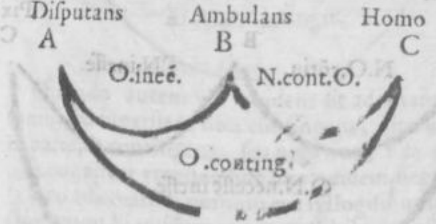
Sed neque neceſſaria ſemper. Sit enim A quidem motum, B ſcientia, in quo autem C homo: A igitur nulli inerit B: B vero C contingit, & non eſt concluſio neceſſaria. non enim neceſſe eſt nullum moueri hominem, ſed non neceſſe aliquem. Planum itaq; ꝙ concluſio eſt eius, quod eſt nulli ex neceſsitate ineſſe. Accipiendi vero melius ſunt termini.

Ad idem modus ſecundus.

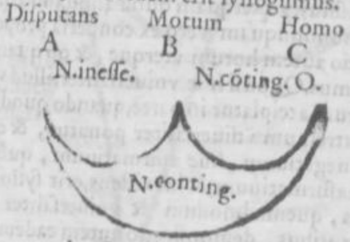
Sed ſi priuatiuum ad minor ponatur extremitatem contingere ſignificans, ex ipſis quidem acceptis propoſitio-

positionibus, nullus erit syllpgisinus: conuersa aūt ẽm contingere propositione, erit quemadmodum in prioribus. insit.n. B omni B: B vero contingat nulli C: sic igitur se habentibus terminis, nihil erit necessariū. si aūt conuertatur B C, & sumatB omni C cōtingere, fit syllogismus quemadmodum prius. nam consimiliter termini positione se habebunt.

Quinta coniugatio concludens cōtingēs p minoris conuersionē.

Sed eodem modo & cū priuatiua extiterint vtraq; interualle, si A B quidem non insit: B vero contingere C uulli significet, per ipsa quidem accepta non fit necessarium, sed propositione conuersa, quę est ẽm contingere, erit syllogisinus. Accipiatur .n. A quidem nullli B inesse: B vero contingat nulli C, per hæc igitur nihil necessarium. quod si accipiatur B contingere omi C, quod est verum: A B autem propositio simi liter se habeat, rursus idem erit syllogismus.

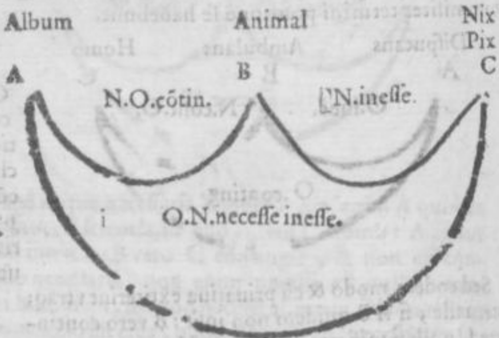

Sexta cōiugatio concludens contingens per minoris cōuersionē.

Si vero non inesse ponatur B ipsi C, & non cōtin

N gere

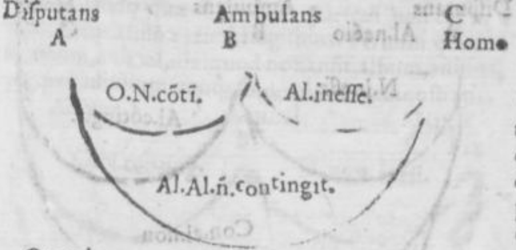
gere non inesse, non erit syllogismus nullo modo neque cum priuatiua, neque cum affirmatiua fuerit a b propositio. Termini communes quod ex necessitate insit, album, animal, nix, quod non contingat, album animal, pix.

Inutiles.

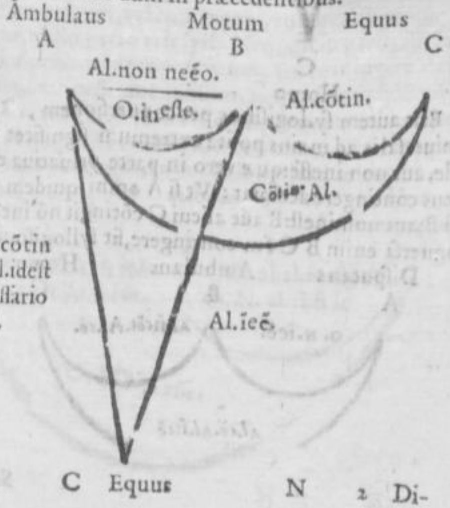
Planum itaque, quod si termini vniuersales extiterint, & hęc inexistens, illa vero propositionum contingens accipiatur, quando propositio, quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, semper fit syllogismus, pręterquam quòd aliquando quidem ex ipsis, nonnunquam vero ex conuersa propositione. quando autem horum vterque, & ob quam causam diximus. Quod si hoc vniuersaliter, illud vero in particulari accipiatur in parte, quando quod ad maius est extremum vniuersaliter ponatur, & contingens seu negatiuum, siue affirmatiuum, quòd vero in parte affirmatiuum, & inexistens, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & vniuersaliter terminis existentibus, demonstratio autem eadem, quæ & prius.

Disputans

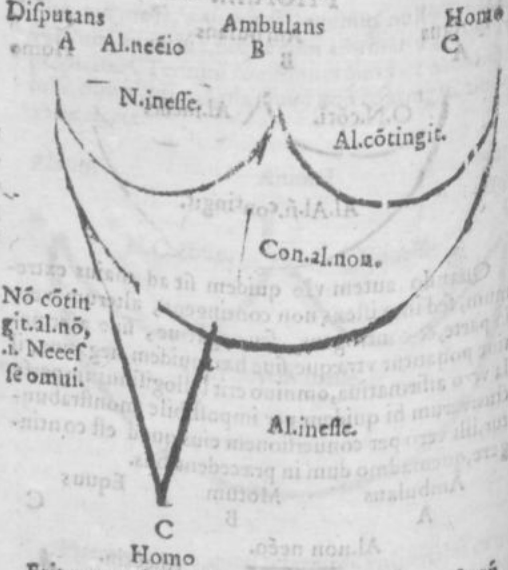
Cōiugationes cō cludētes cōtingēs per dictū de omni.

Quando autem vrę quidem sit ad maius extremum, sed inexistens non contingens, alterum vero in parte, & contingens, seu negatiue, siue affirmatiue ponantur vtræque, siue hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus: verum hi quidem per impossibile monstrabuntur, illi vero per conuersionem eius quod est contingere, quemadmo dum in præcedentibus.

Non cōtin git. al. idest Necessario nulli.

Cōiugatio particularis cōtigēs, quæ per impossibile ostēditur.

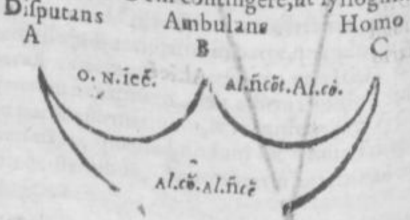

Cōiugatio concludens contingés quæ ꝑ impossibile oſtéditur.

Nō cōtingit.al.nō, .i. Neceſſe omni.

Erit autem syllogiſmus per conuerſionem, & qn̄ vniuerſalis ad maius poſita extremum ſignificet ineſſe, aut non ineſſe: quæ vero in parte priuatiua exiſtens contingere accipiat: Vt ſi A omni quidem ineſt B, aut non ineſt: B aũt alicui C cōtingit nō ineſſe: conuerſa enim B C ſm̄ contingere, fit ſyllogiſmus.

Cōiugationes concludentes contingés per minoris conuerſionem.

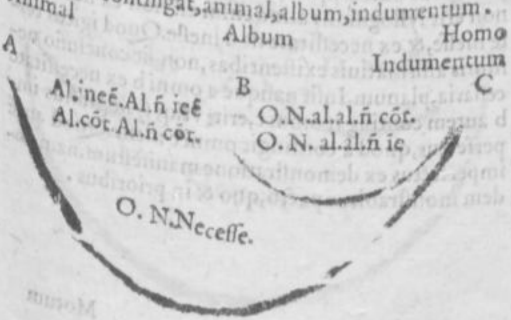

Sed

Sed quando quæ secundum partem ponitur non inesse accipiat,non erit syllogismus. Termini quod in sit,album,animal,nix:quod non insit,album,animal, pix,per infinitum nanq; sumenda est demonstratio.

Si autem vniuersale quidem ad minus ponatur extremum quod vero in parte ad maius,siue priuatiuũ, seu affirmatiuum,vel contingens,aut inexistens,qũocunque,nullo pacto erit syll's Neq; qñ in parte,aut indefinitæ ponantur propositiones, seu contingere accipientes,siue inesse,aut vicissim, neque sic erit syllogismus,demonstratio vero eadẽ,quę & in prioribus. Termini cões, ꝙ insit ex necessitate,animal,albũ, homo: quòd non contingat,animal,album,indumentum.

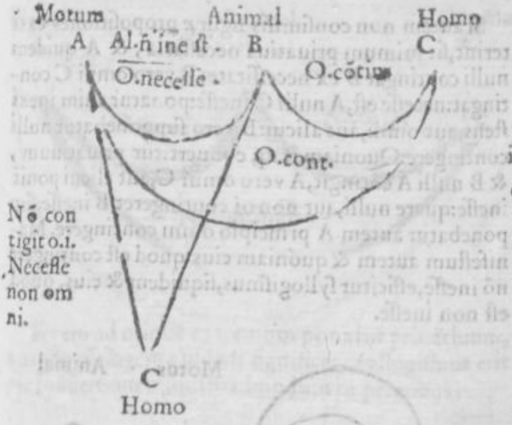

Manifestum est igitur, quòd si vniuersale ad maiu ponatur extremum semper fit syllogismus, si vero ad minus, nullus vnquam.

Mistio necessariæ, & contingentis in prima figura. Cap. XVI.

QVando autem hæc quidem propositionum ex necessitate inesse, aut non inesse, hæc vero contingere significet, syllogismus quidem erit, eodem modo se habentibus terminis, & perfectus, quando ad minorem extremitatem ponatur necessarium. Conclusio vero, si termini fuerint prædicatiui, erit eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, siue vniuersaliter, siue non vniuersaliter ponantur. sed cum hoc quidem affirmatiuum sit, illud vero priuatiuum, quando affirmatiuum quidem necessarium sit, eius, quod est contingere, & non eius quod est nõ inesse: cum vero priuatiuum, & eius quod est contingere non inesse, & non inesse, & uniuersaliter, & non vniuersaliter terminis existentibus. Cõtingere autem in conclusione eodem pacto accipiẽdum, quo & in prioribus. Eius autem, quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quod igitur terminis affirmatiuis existentibas, non fit conclusio necessaria, planum. Insit nanque a omni b ex uecessitate b autem contingat omni c, erit vtiq; syllogismus imperfectus, quòd a contingit omni c inesse. Quod autẽ imperfectus ex demonstratione manifestum. nam eodem monstrabitur pacto, quo & in prioribus.

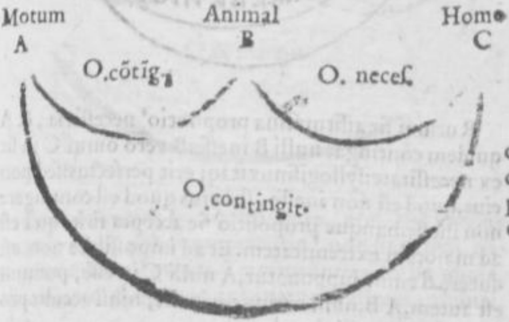
Motum

Nō contigit o.i. Necesse non omni.

Prima cōiugatio cōcludēs cōtingens, quæ per impossibile ostēditur in tertia figura.

Rursus A contingat omni B inesse: B vero omni C insit ex necessitate, erit vtiq; syllogismus, quod A omni contingit C inesse: sed non quod inest, & perfectus, non autem imperfectus: statim nanque perficitur per propositiones quæ à principio.

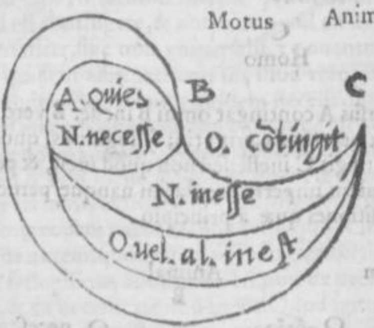

Secunda cōcludēs cōtingēs per dictū de omni.

Si autem non consimilis figuræ propositiones extiterint, sit primum priuatiua necessaria, & A quidem nulli contingat B ex necessitate: B vero omni C contingat: necesse est, A nulli C inesse: ponatur enim inexistens, aut omni, aut alicui: B vero supponebatur nulli contingere: Quoniam itaq; conuertitur priuatiuum, & B nulli A cõtingit, A vero omni C, aut alicui ponit inesse: quare nulli, aut non oi contingeret B inesse: supponebatur autem A principio omni contingere. Manifestum autem & quoniam eius quod est contingere nõ inesse, efficitur syllogismus, siquidem & eius, quod est non inesse.

Prima cõ ugatio cõ cludẽs cõ tingens, quæ per impossibile ostẽditur in tertia figura.

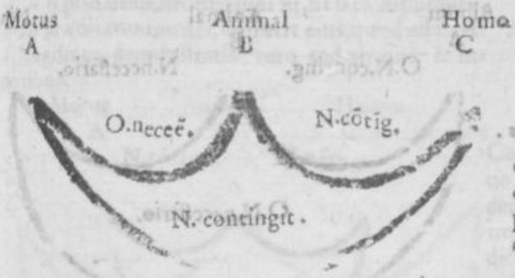
Tertia cõ cludẽs de inesseque ꝑ impossibileostẽditur in prima figura.

Rursum sit affirmatiua propositio necessaria, & A quidem contingat nulli B inesse: B vero omni C insit ex necessitate: syllogismus itaq; erit perfectus: sed non eius, quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse. nanque propositio sic accepta fuit, quæ est ad maiorem extremitatem. Et ad impossibile non est ducere. si enim supponatur, A nulli C in esse, positum est autem, A B, nulli cõtingere inesse, nihil accidit propter hæc impossibile.

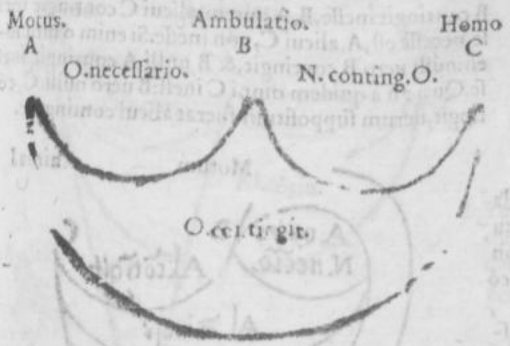
Secunda cõcludẽs cõtingẽs per dictũ de omni.

Motus

Quarta cōcludēs cōtingēs per dictū de nullo.

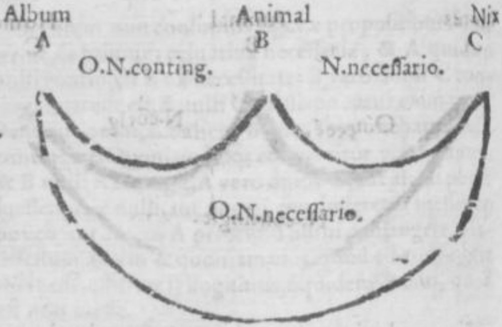
Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando cōtingere quidem significet, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus.

Quinta cōcludēs cōtingēs per conuersionē.

Quando autem non contingere, non erit: neque quando ambo ponantur priuatiua, non sit autem cōtingens, quod ad minus. Termini autem inesse quidē, album, animal, nix: non inexistendi, album, animal, pix.

Album

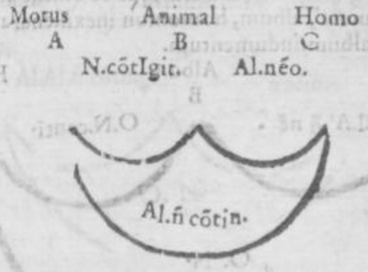
Eodem autem modo se habebit & in syllogismis in parte:nam cum priuatiuum sit necessarium,& cõclusio erit eius quod est non inesse. Vt si A quidem nulli B contingit inesse,B,A,autem,alicui C contingit inesse,necesse est,A,alicui C,non inesse.Si enim omni inest:nulli uero B contingit,& B nulli A contingit inesse.Quare si a quidem omni C inest:B uero nulli C cõtingit,uerum suppositum fuerat alicui contingere.

Particularis coniugatio concludẽs cõtingens, p impossibile ostẽsa.

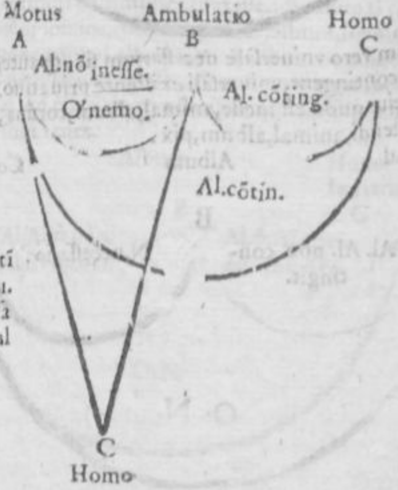

Sed enm particulare affirmatiuum,quod est in syllogismo

logismo priuatiuo, necessarium sit, ut b c: aut uniuersale in prædicatiuo, ut a b, non erit eius, quod est in esse syllogismus, demonstratio vero eadem quæ & in prioribus.

Coniugatio cõcludens conting. per dictũ de nullo.

Nõ cõtigit alu. necessario nulli.

Tertia cõcludens cõtingés per-

Si autem

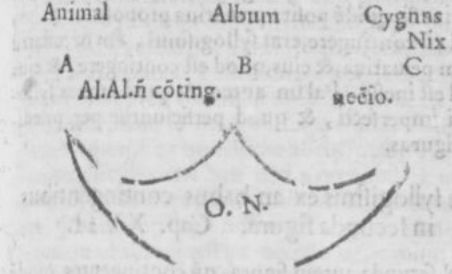
Si autem vniuersale quidem ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuum, aut priuatiuũ contingẽs, quod autem in parte necessariũ ad maius extremũ, nõ erit syllogismus. Termini eius, quod est inesse de necessitate, animal, album, homo. non inexistendi autem, animal, album, indumentum.

Cum vero vniuersale nec ssarium sit, ꝙ autem in parte, contingens, vniuersali existente priuatiuo. Termini eius quod est inesse, animal, album, coruus, non inexistendi, animal, album, pix.

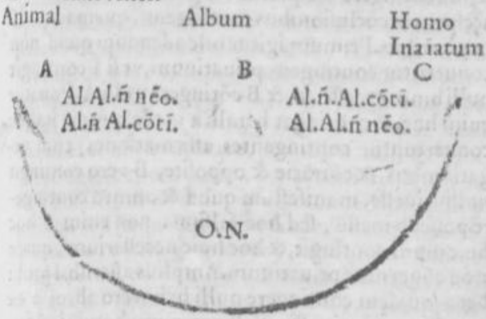

Si vero affirmatiuum fuerit inesse quidē animal, album, cygnus: erit vero quod est non contingere animal. album, nix.

Tertia inutilis.

Neque quando indefinitæ sumuntur propositiones, aut vtræque secundū partem, neque sic erit syllogismus. Termini communes inexistendi, animal, album, homo: non inexistendi, animal, album, inanimatum nanque animal alicui albo: & album inanimato alicui, & necessarium inesse, & non contingit inesse. Et in eo quod est cūtingere similiter. quare ad omnia termini sunt vtiles.

Quarta inutilis.

Manife-

Manifestum est igitur ex dictis, ꝙ terminis consimiliter se habentibus, & in eo ꝙ est inesse, & in necessarijs, fit & non fit syllogismus. Veruntamen secundum inesse quidē posita priuatiua propositione eius, quod est contingere, erat syllogismus, s̄m necessariū autem priuatiua, & eius, quod est contingere, & eius quod est inesse. Palam autem & quod omnes syllogismi imperfecti, & quod perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. Cap. XVII.

IN secunda autem figura, qn̄ contingentes quidē vtræque accipiūtur propositiones, nullus erit syllogismus, seu prædicatiue, siue priuatiue ponantur, vel vniuersaliter, aut secundum partem. Cum vero hæc inexistere, illa autem significet contingere, si affirmatiua quidem significat inexistere, nunquam erit, sin autem vniuersaliter priuatiua, semper. Eodem modo, & cum hæc propositionum ex necessitate, illa cōtingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in cōclusionibus contingens, quemadmodū in prioribus. Primum igitur ostendendum quod non conuertitur contingens priuatiuum, vt si a contingit nulli b: nō necesse est, & B cōtingere nulli A. Ponatur enim hoc, & contingat b nulli a inesse. quoniā itaque conuertuntur contingentes affirmationes cum negationibus, & cōtrarie & opposite, B vero contingit nulli a inesse, manifestum quod & omni a contingere posset b inesse, sed hoc falsum. non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic necessarium, quare non cōuertitur priuatiuum. Amplius aūt nihil prohibet a quidem contingere nulli b: b vero alicui a ex necessitate non inesse. vt album omni homini cōtingit non inesse, & inesse hoiem autem non verum dicere, quod

re, quod contingit nulli, albo. pluribus. n. ex necessitate non inest, necessarium aũt non erit contingens. Sed nec ex impossibili monstrabitur conuerti. veluti si quis existimaret, qm̃ falsum est b contingere nulli a inesse, verum non contingere. affirmatio nanque & negatio. Si autem hoc verum, b ex necessitate inesse alicui a. quare & a alicui b. sed hoc impossibile. non enim si b, non contingit nulli a, necesse est a, alicui b, inesse, nanque* non contingere nulli dicitur dupliciter, vnum, si ex necessitate alicui inest, alterum, si ex necessitate alteri non nest. nam quod ex necessitate alicui eorum. quę sunt a, non inest, nõ est verũ dicere, ꝙ omni contingit non inesse, quemadmodum neque quod alicui inest ex necessitate, & omni cõtingit inesse. Si itaque quispiam censeret, ꝓpea ꝙ nõ contingit c omni d inesse, ex necessitate alicui ipsum non inesse, falso acciperet, omni enim inest, si fortasse contingat, sed quoniam quibusdam ex necessitate inest, ob hoc dicimus, non omni contingere; quare huic quod est cõtingere omni inesse, opponitur & ex necessitate alicui inesse, & ex necessitate alicui non inesse similiter autẽ & ei quod est nulli contingere. Manifestum igitur, ꝙ ad sic cõtingens & nõ cõtingẽs quemadmodum in principio determinauimus, non solum ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumendum: hoc aũt sumpto nil accidit impossibile: quare non fit syllogismus. Manifestum itaque ex dictis, ꝙ non conuertitur priuatiuum. Hoc aũt monstrato, ponatur a nulli quidem b contingere: c vero omni, per cõuersionẽ igitur non fit syllũs: dictum est enim ꝙ non conuertitur talis propositio. Sed neque per impossibile: si nanque ponatur b omni c, contingere inesse, nihil accidit falsi contingere enim posset a ipsi c & omni, & nulli inesse. Sed si omnino est syllogismus, planum, ꝙ eius quod est cõtingere vtique esset. propterea ꝙ neutra propositio-

*a l. necesse est inesse alicui solũ, sed & ex necessitate non omni nãq;.

num

num accepta fuit in eo quod est inesse. & iste aut affirmatiuus, aut priuatiuus: Neutro autem modo possibile est. si affirmatiuus quidē ponatur, mōstrabitur per terminos, ꝙ non contingit inesse, si vero priuatiuus, ꝙ conclusio non contingens est, sed necessaria. Sit.n. A quidem albū, B hō, in quo C equus. C itaque album contingit huic quidem omni, illi vero nulli, sed B ipsi C neque inesse contingit, neq; nō inesse: ꝙ igitur inesse non possibile est, manifestum: nullus enim equus homo. sed neque contingere non inesse, necesse namque est nullum equum hominem esse, necessarium autem non erat contingens. non itaque fit syllogismus. Itidem autem monstrabitur, & si econuerso positum fuerit priuatiuum.

Inutiles ad concludendū contingens.

Et si vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint aut priuatiuæ, per eosdem nanq; terminos erit demōstratio.

Inutiles modi.

Et quando

Et quando hæc vniuersaliter, illa in parte, aut vtræque secundum partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit transumere propositiones. semper enim erit demonstratio per eosdem terminos.

Inutiles modi.

Planum itaque, quòd si vtræque propositiones secundum contingens ponuntur, nullus fit syllogismus.

Mistio inexistentis & contingentis in secunda figura. Cap. XVIII.

SI autem hæc inexistere, illa vero contingere significet, si prædicatiua ponatur inexistere, priuatiua autem contingere, nullus erit syllogismus: neque dum vniuersaliter, neque dum in parte termini accipiuntur. demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

O Album

Inutiles modi, & vniuersales.

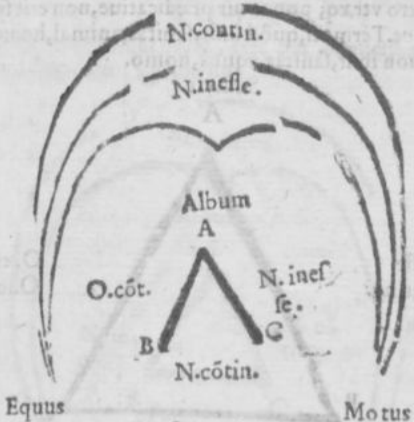
Quando autem affirmatiua quidẽ contingere, priuatiua autem inexistere, erit syllogismus. Sumatur enim A B nulli inesse: C vero omni contingere: conuerso itaque priuatiuo, B A nulli inerit: sed A omni C contingit: fit igitur syllogismus, quòd cõtingit B nulli C per primam figuram.

Prima cõiugatio cõcludẽs cõtingẽs æquiualẽter ipsi inesse.

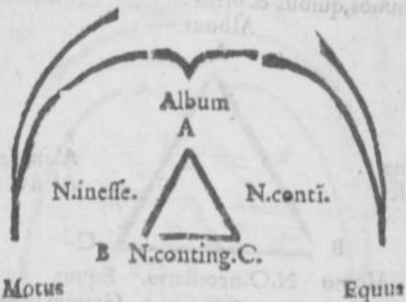
Consimiliter autem & si ad C ponatur priuatiuũ. Cum

Secunda idem concludens.

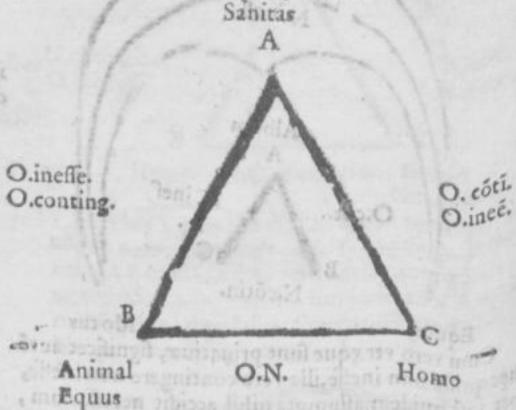
Cum vero vtræque sunt priuatiuæ, significet autẽ hęc quidẽ non inesse, illa vero contingere non inesse, per ipsa quidem assumpta nihil accidit necessarium, sed conuersa propositione, quæ est secundum contingere, syllogismus efficitur, quòd b nulli c contingit inesse, quemadmodum in prioribus. erit.n.rursum.1.fig.

Tertia idẽ conclu-dens, & ĩ qua con-uertitur contin-gens.

Si vero vtræq; ponantur prædicatiue, non erit syllogismus. Termini, quòd insit, sanitas, animal, homo, quòd non insit, sanitas, equus, homo.

Inutiles modi.

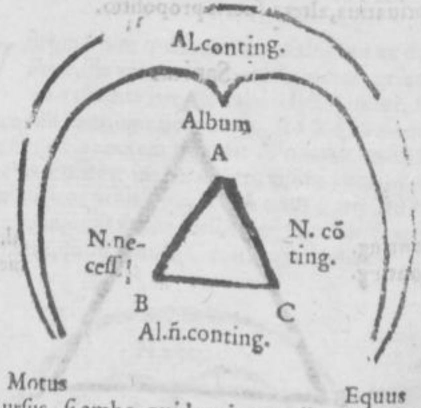
Eodem autem modo se habebit & in syllogismis in parte. Cum enim affirmatiuum sit inexistens, aut vniuersaliter, aut in parte acceptum, nullus erit syllogismus. Hoc autem consimiliter, & per eosdem monstratur terminos, quibus & prius.

Particulares & inutiles modi.

Cum

Cum vero priuatiuum, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus.

Mod⁹ vtilis, quòd maioris conuersione reducitur ad primam figuram.

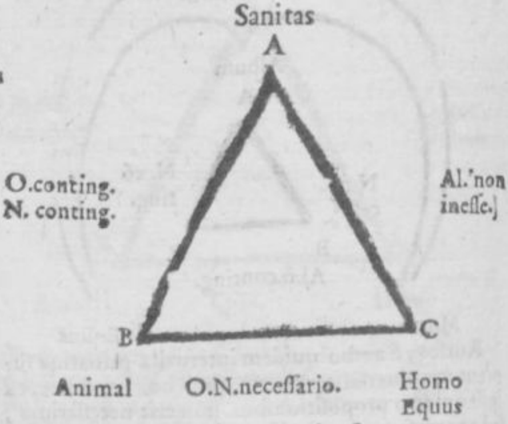
Rursus, si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, vniuersaliter autem, quod non inexistere, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium, sed conuerso eo, quod est contingere, quemadmodú in prioribus, erit syllogismus.

Mod⁹ vtilis quòd conuersione contingentis ad primam figurá reducitur.

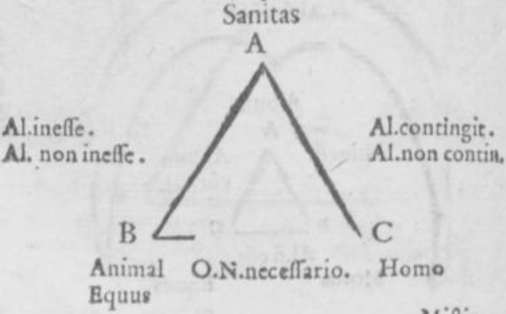
Si vero priuatiua quidem inexistens sit, sed in parte acceptum, non erit syllogismus, siue affirmatiua, siue priuatiua, altera fuerit propositio.

Modi inutiles.

Neque quando vtreq; indefinitæ sint acceptæ, aut negatiue, aut affirmatiue, vel secundum partem. Demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

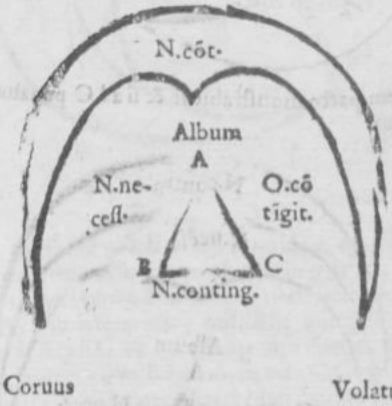
Inutiles modi.

Mistio

Mistio necessarij & contingentis in secunda figura. Cap. XIX.

VErum si hæc quidem propositionum ex necessitate, illa vero contingere significet, priuatiua existente necessaria, erit syllogismus, non solum quòd contingit non inesse, sed & quoniam nō inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim A B nulli ex necessitate inesse: C vero omni contingere: conuersa igitur priuatiua, & B A nulli inerit sed A C omni contingit: fit igitur rursus per primam figuram syllogismus, quòd B nulli C contingit inesse.

Primus modus cōcludens cōtingēs quod æquualet inesse.

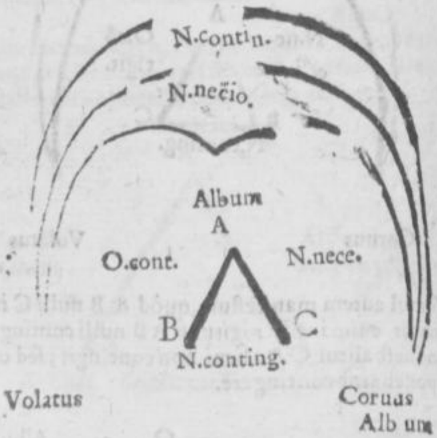
Simul autem manifestum, quòd & B nulli C inest. ponatur enim inesse: igitur si A B nulli contingit, B vero inest alicui C: A alicui non contingit, sed omni supponebatur contingere.

Eiusdem ostensio perimpossibile.

Eodem pacto monstrabitur & si ad C ponatur priuatiuum.

Secundus mod° idē cōcludēs quod primus.

Album

Ostensio eiusdem p impossibile.

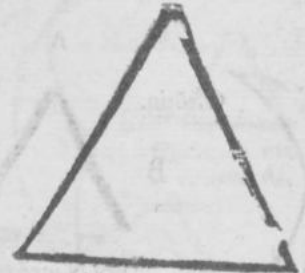
Rursus, sit prædicatiuum quidem necessarium, alterum vero priuatiuum & contingens: & A contingat nulli B: C vero omni insit ex necessitate: sic itaque se habentibus terminis, nullus fit syllogismus. accidit enim B ipsi C ex necessitate non inesse. Sit nanque A album, in quo B homo, in quo C Cygnus. album igitur cygno ex necessitate inest, homini vero contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quod igitur eius, quod est contingere non est syllogismus, manifestum est, nam quod ex necessitate, non erat contingens.

Album

Album

A

Inutilis modus. N.conti

O. necessario.

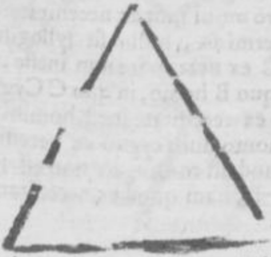
B Homo N.necesserio. C Cygnus

Veruntamen neque necessarij. necessarium nanq; aut ex vtrisque necessarijs, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & licet his positis, B ipsi C in esse, nil enim prohibet C sub B esse·A vero B omni cōtingeret C autem ex necessitate inesse. Vt si C esset vigilatio, B animal, in quo A motus. nam vigilantis ex necessitate motús inest: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal.

Motus

A

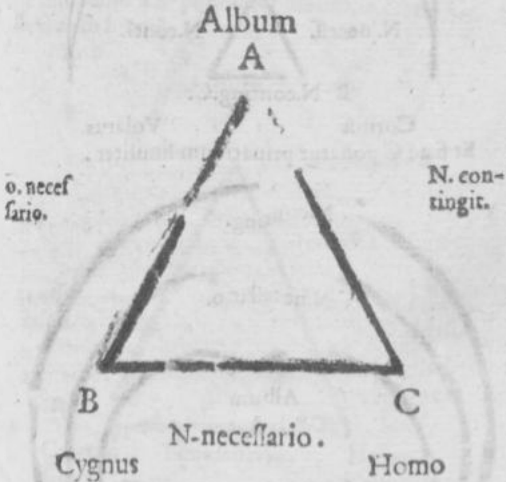
O.N. contingit.

O.necessario.

B Animal O.necessario C Vigilatio Manifestum

Manifestum itaque quòd neq; non inexistendi: siquidem ita se habentibus terminis, necesse est inesse. neque vtique oppositarum affirmationum. quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur si ecõuerso ponatur affirmatiua.

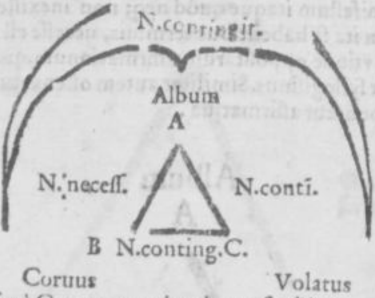

Modus inutilis.

Quodsi eiusdem figuræ sint propositiones, cum priuatiue sunt, semper fit syllogismus conuersa propositione, quę est secundum contingere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipsi B ex necessitate non inesse: C autem contingere non in esse, conuersis, igitur propositionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit; fit itaque prima figura.

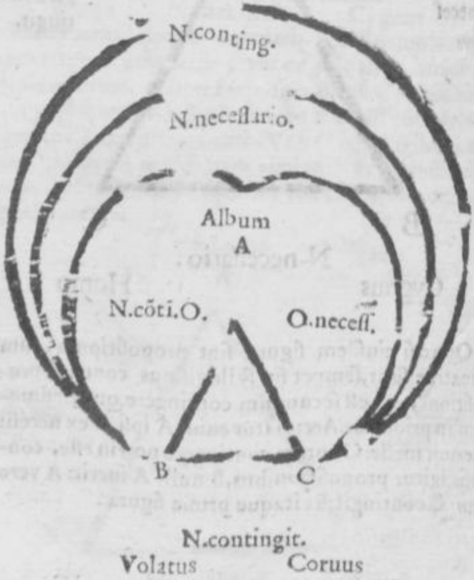
Et si

Modus cōcludēs cōtingēs ex amba rum con uersione

Et si ad C ponatur priuatiuum similiter.

Modus conclu-- dens con tingens pluribus indigens conuersio nibus, & pramissa rum tran spositio-

Si autem prædicatiue positæ fuerint, non erit syllogismus. nanq; non inexistendi, aut ex necessitate non inexistendi, planum quòd non erit, propterea quod non fuit accepta priuatiua propositio, neque in eo, quod est inesse, neque in eo quod est ex necessitate inesse. Sed neque eius, quod est contingere non inesse, ex necessitate enim sic se habentibus, B ipsi C non inerit, quemadmodum si A poneretur album, in quo B Cygnus, C vero homo.

Modus vt lis.

Neque vtique oppositarum affirmationum.* quoniam monstratum est B ipsi C ex necessitate non inexistens, non igitur fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit & in syllogismis in parte. Cũ enim sit priuatiuum, & vniuersale, & necessarium, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse, demon t ti o autem eadem per conuersionem.

*a.l. negationũ vt Philoponus legit.

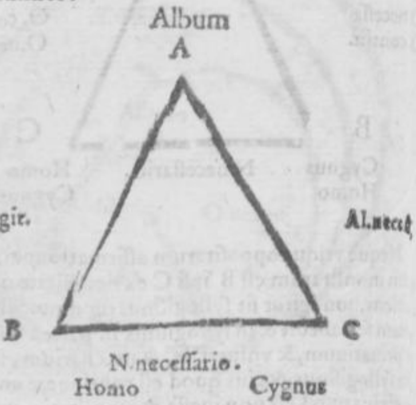
Cum

Particularis mod' concludens contingens.

Cum vero affirmatiuum, nunquam eodem namq; pacto monstrabitur, quo & vniuersalius, & per eosdem terminos.

Modus N.cō tingit. inutilis.

Album

Neque quādo vtræq; fuerint acceptæ affirmatiuæ huius enim eadem demonstratio, quæ & prius.

Cum vero vtræq; priuatiuę, vniuersalis autem ne cessaria, quæ non inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium, sed conuersa ꝓpo- sitione.

sitione, quæ est secundum contingere, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus.

Mod⁹ vtilis, quòd ambarũ cõuersione perficitur.

Quod si ambæ indefinitæ, aut in parte positæ fuerint, non erit syllogismus. demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos.

Modus inutilis.

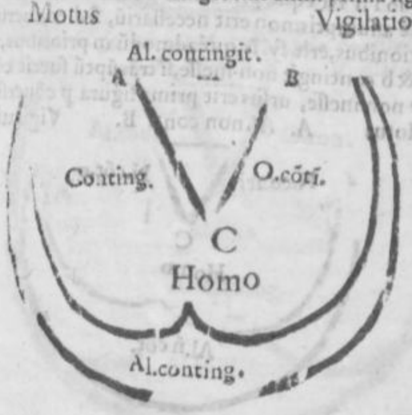
Planum itaque ex dictis, quod dum priuatiua vniuersaliter ponitur, & necessaria, semper fit syllogismus, nó solum

o,ū eius,quod eſt contingere non ineſſe , ſed & eius ꝙ eſt non ineſſe.dū vero affirmatiua,nunq̄ , & ꝙ eodē modo ſe hñtibus,in neceſſarijs & inexiſtētibus, fit & non ſit ſylls.Sed & manifeſtū ꝙ omnes imperfecti ſy logiſmi,& ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

Figura tertia ex ambabus cõtingẽtibus. Ca.XX.

IN poſtrema aūt figura & vtriſq; contingentibus, & altera erit ſylls. Cū itaq; contingere ſignificent propoſitiones,& concluſio erit contingens,& qñ hæc quidem contingere,illa vero ineſſe. Cū altera neceſſaria poſita ſit.ſi affirmatiua quidem,non erit cõcluſio, neq; neceſſaria,neq; inexiſtens.ſi aūt priuatiua: inexiſtendi erit ſylls,quemadmodū in prioribus. Accipiendum vero & in his ſimiliter contingēs ꝙ in concluſionibus.Sint itaq; primū contingētes: & a & b oī c contingāt ineſſe,qm igitur conuertit affirmatiuū in parte:b vero omni c contingit:& c alicui b cōtingit: quare,ſi a quidem omni contingit c:c autem alicui b: neceſſe,& a,alicui b contingere:fit enim prima figura.

Primus modus concludens contingens qui per conuerſionem oſtenditur.

Et si a contingit nulli c inesse: b vero omni c contin geret, necesse & a alicui b contingere non inesse. erit enim rursus prima figura per conuersionem.

Secūdus modus cōcludēs cōtingēs per mino ris cōuer sionem.

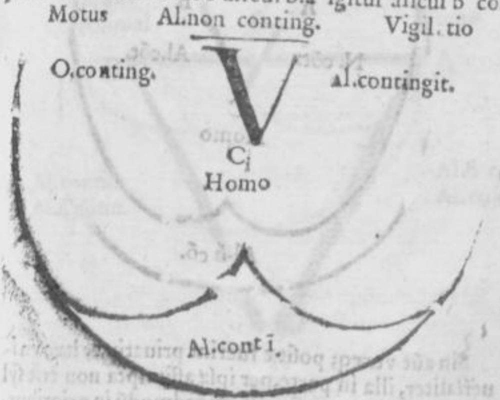
Quod si vtræque priuatiuæ positæ fuerint, ex ipsis quidē assumptis: non erit necessariū, sed conuersis ꝓpositionibus, erit sylls, quēadmodū in prioribus, nāq; si a & b contingit non inesse, si trāsūptū fuerit cōtingere non inesse, ursus erit prima figura ꝑ cōuersionē.

Tertius modus, q ambarū cōuersionem con cludit cō tingens.

Si vero

Si verò hic quidem terminorū est vlr, ille in parte, eodē pacto se habētib⁹ terminis, quo ī eo qđ est ineē erit, & nō erit sylls. Cōtingat.n.a oī c ineē:b aūt alicui c:erit itaq; prima figura, propōne conuersa, quę est in parte. nā si a oī c:c vero alicui b:a igitur alicui b cōt.

Alius modus concludens contingens.

Et si ad B C positū fuerit vniuersale consimiliter.

Alius idē concludens.

Itidem & si a C sit priuatiuum: b c vero affirmatiuum, erit rursus prima figura per conuersionem.

Modus concludens contingens negatiuum.

Sin aūt vtræq; positæ fuerint priuatiuæ, hæc vniuersaliter, illa in parte, per ipsa assumpta non erit syllogismus, sed conuersis erit, queadmodū in prioribus.

Cum

Cum vero vtræq; indefinitæ, aut in parte acceptę sint non erit syllogismus: necesse etenim, a omni & nulli b inesse. Termini inexistendi, animal, homo, album: non inexistendi, equus, homo, album.

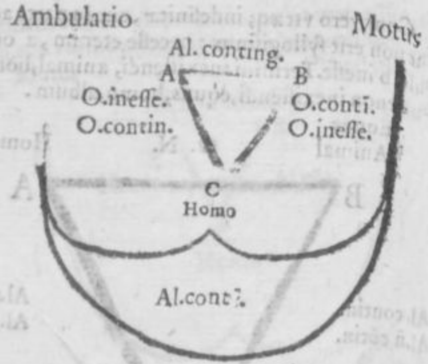

Modi particulares inutiles.

Medium album.

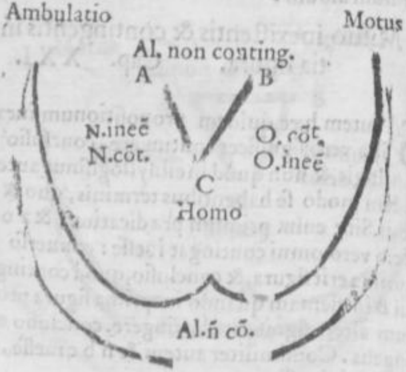
Mistio inexistentis & contingentis in tertia figura. Cap. XXI.

SI autem hæc quidem propositionum inexistere, illa vero significet contingere, conclusio erit, quod contingit, & non quòd inest: syllogismus autem erit, eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prædicatiuæ, & a omni insit c: b vero omni contingat inesse: conuerso igitur b c, prima erit figura, & conclusio, quòd contingit a alicui B inesse: nam quando in prima figura propositionum altera significet contingere, conclusio erit contingens. Consimiliter autem & si b c inesse, a c vero contingit inesse.

Duo modi vniuersales concludétes cötingés.

Et si a c quidem priuatiuum: b c aūt prædicatiuum sit autem vtrumuis, vtroque modo erit conclusio contingens: fit enim rursus prima figura. Monstratum vero est quòd dum altera propositio in ipsa contingere significat, & conclusio erit contingens.

Modi idē concludētes.

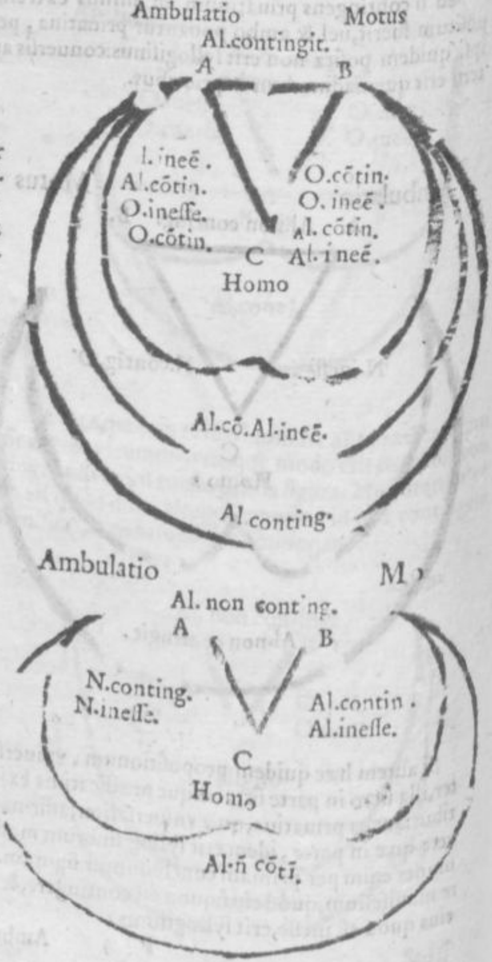
Sed si

Sed si contingens priuatiuum ad minus extremū positum fuerit,uel & ambo ponantur priuatiua, per ipsa quidem posita non erit syllogismus:conuersis autem erit quemadmodum in prioribus.

Duplici contingentis conuersione, concludens contingens.

Si autem hæc quidem propositionum, vniuersaliter,illa uero in parte sit,vtrisque prædicatiuis existentibus:aut ea priuatiua,quæ vniuersaliter,affirmatiua vero quæ in parte, idem erit syllogismorum modus: omnes enim per primam concluduntur figuram.quare manifestum,quòd eius,quod est contingere,& non eius quod est inesse,erit syllogismus.

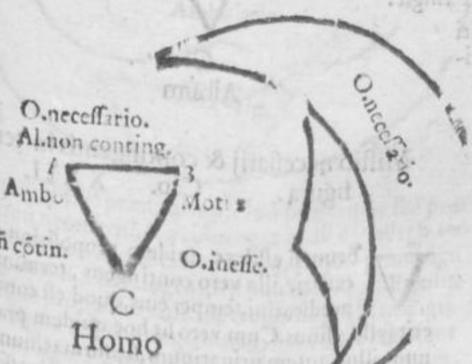

Quatuor modi affirmatiui particulares concludētes contigēs quorum primi duo probātur minoris conuersione, reliqui binis conuersionibus.

Duo modi particulares concludētes contigens.

Quod si affirmatiua vniuersaliter priuatiua vero in parte, per impossibile erit demonstratio: insit enim b omni c: a vero contingat alicui c non inesse, necesse est igitur, a alicui b contingere non inesse. nanque si a inerit ex necessitate omni b: b vero omni c ponitur inesse: a omni c ex necessitate inerit. Hoc autem monstratum prius, verum supponebatur alicui contingere non inesse.

Modus negatiuus ꝑ impossibile mõstratus.

Sed cum indefinite, aut in parte vtræque fuerint acceptæ, non erit syllogismus. Demonstratio autem eadem, quæ & in vniuersalibus. & per eosdem terminos.

Equus

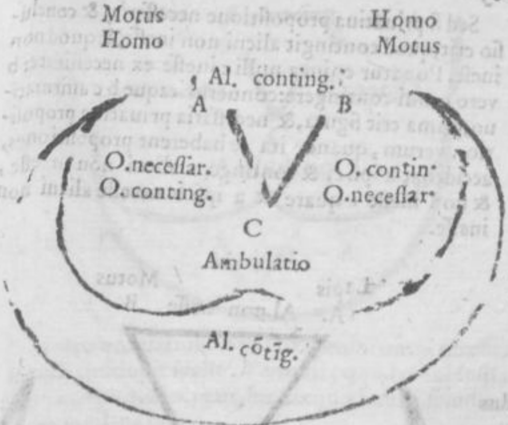

Modi particulares indefiniti & mutiles.

Mistio necessarij & contingentis in tertia figura. Cap. XXII.

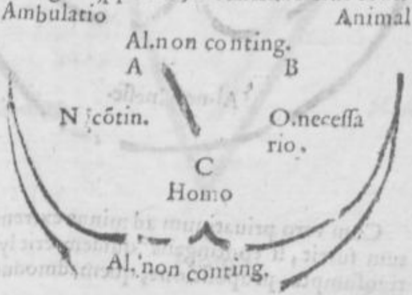
VErum si est hæc quidem propositionum necessaria, illa vero contingens, termini si sint prædicatiui, semper eius, quod est contingere, erit syllogismus. Cum vero sit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, si affirmatiuum sit necessarium, eius quod est contingere, non inesse, si vero priuatiuum & eius, quod est contingere, & eius quod est non inesse. Sed eius, qđ est, ex necessitate non inesse, non erit syllogismus, quemadmodum neque in alijs figuris. Sint itaque prædicatiui primum termini, & a omni c insit ex necessitate: b uero contingat inesse omni c: quoniam itaque a omni c ex necessitate, c uero alicui b contingit: & a alicui b contingens erit & non inexistens. Sic enim accidebat, & in prima figura. similiter autem ostendetur & si b c necessarium positum fuerit, a c vero contingens.

Motus

Duo modi cōcludētes contingens.

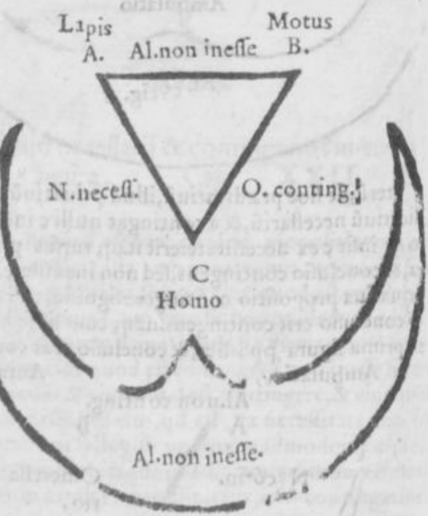
Iterũ, sit hoc prædicatiuũ, illud priuatiuũ, sed prædicatiuũ necessariũ, & a contingat nulli c inesse: b vero oĩ insit c ex necessitate: erit itaq; rursus prima figura, & conclusio contingens, sed non inexistere. Etenim priuatiua propositio contingere significat. Planũ igitᷓ ꝙ conclusio erit contingens. nãq; cum sic se haberent in prima figura ꝓpõ nes, & conclusio erat contingẽs.

Alia concludens contingens.

Sed si priuatiua propositione necessaria, & conclusio erit, quod contingit alicui non inesse, & quòd non inest. Ponatur enim a nulli c inesse ex necessitate: b vero omni contingere: conuerso itaque b c affirmatiuo, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. verum, quando ita se haberent propositiones, accidebat a ipsi c, & contingere alicui non in esse, & non inesse: quare & a ipsi b necesse alicui non inesse.

Modus concludens de inesse.

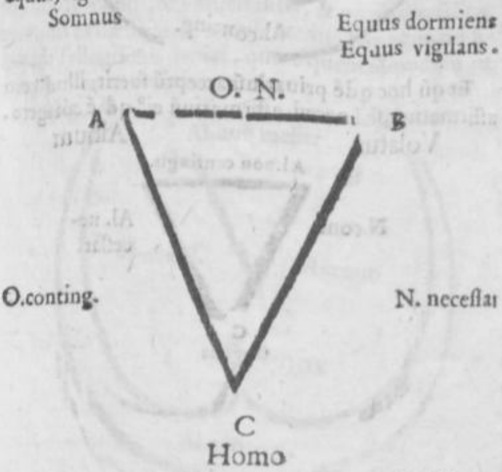

Cum vero priuatiuum ad minus extremum positum fuerit, si contingens quidem erit syllogismus transumpta propositione, quemadmodum in prioribus.

Mod' duplici contingentis cõuersione cõcludens contingens.

Si vero necessarium non erit. etenim omni necesse, & nulli contingit inesse. Termini, quòd omni insit, somnus, equus, dormiens, homo: quòd nulli, somnus, equus, vigilans homo.

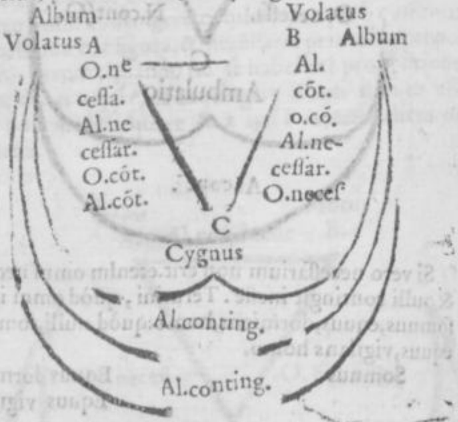

Modus inutilis.

Similiter

Similiter autem se habebit, & si hic terminorum vniuersaliter, ille in parte ad medium. nam cum prædicatiui fuerint vtrique eius quod est contingere, & non eius, quod est inesse, erit syllogismus.

Modi particulares affirmatiui concludētes contingēs q conuersione & p̄missarum transpositione mōstrantur.

Et qñ hoc qdē priuatiuū acceptū fuerit, illud vero affirmatiuū, sed necess. affirmatiuū eiꝰ qđ ē cōtigere.

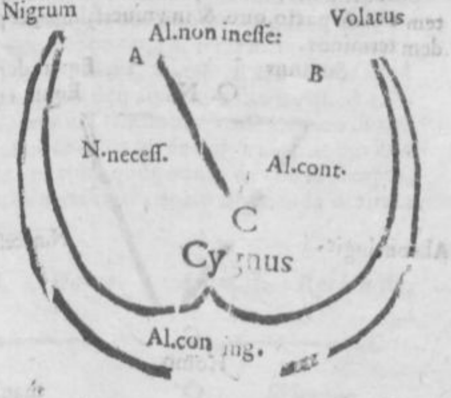
Modus contingētis q minoris conuersione monstran

Alius contingentis modus q per impossibile demonstratur.

Quando autem priuatiuum necessarium, & conclusio erit eius, quod est non inesse, idem nãque monstrationis modus, & vniuersaliter, & nõ vniuersaliter terminis existentibus: necesse etenim per primam figuram syllogismos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his necessarium accidit.

Modus cõcludẽs de inesse q minoris conuersione ostenditur.

Cum

Cum vero priuatiuum vniuersaliter acceptum a minus positum fuerit extremum, si qu idem conti- gens, erit syllogismus per conuersionem

Modus contingētis, q triplici conuersione ostēditur & pmissarum transpositione.

Sin autem necessarium, non erit. monstrabitur autem eodem pacto, quo & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

Modus inutilis.

manife-

Manifestum ergo & in hac figura, quando & quō erit syllogismus,& quando contingendi, & quando inexistendi.Planum autem & quòd omnes imperfecti, & quòd perficiuntur per primam figuram.

Quod figuræ syllogismorum sunt tantum tres. Cap. XX.

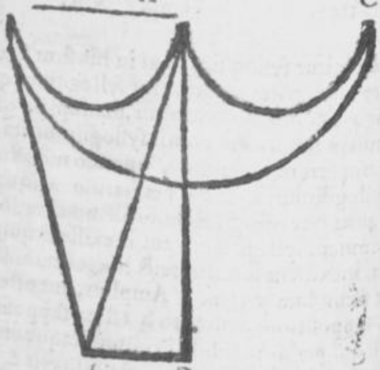
QVòd igitur syllogismi, qui in his sunt figuris, per vniuersales perficiuntur syllogismos qui in prima figura,& in istos reducūtur,planum ex dictis. Quòd autem simpliciter omnis syllogismus ita se habebit, nunc erit manifestum, quando monstratum fuerit syllogismum omnem per harum aliquam figuram effici.Necesse igitur omnē demonstrationem, atque omnem syllogismum aut inexistens quippiā, aut non inexistens monstrare:& hoc, aut uniuersaliter,aut secundam partem. Amplius, aut ostensiue, aut ex suppositione,eius vero q est ex suppositione, pars est qui per impossibile.Primum itaque dicamus de ostensiuis:his enim ostensis, planum erit & in his qui ad impossibile,& omnino de his qui ex suppositione.Si igitur oporteat,a de b ratiocinari, vt inexistens,aut non inexistens, necesse est accipere aliquid de aliquo.Si ergo a de b acceptum fuerit, quod est a principio sumptum erit.sin autem de c,c vero de nullo:neque aliud de illo,neq; de a alterum, nullus erit syllogismus,eo enim quòd unum de vno sit acceptū, nil accidit ex necessitate, quare assumenda & altera propositio.

De syllogismo ostensiue.

Animal. *Homo.* *Animal.* *Rationale.*

A———*B.* *A*———*C*

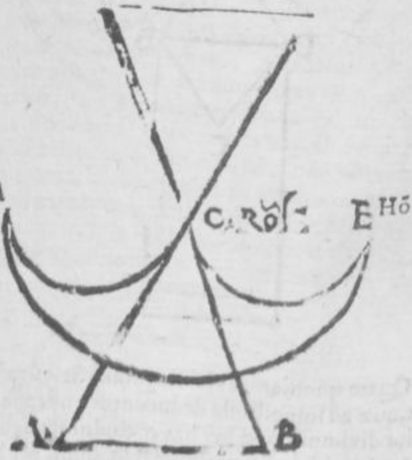
Si itaque a de alio fuerit acceptum, aut aliud de a aut de c alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet: ad b tamen non erit per accepta. neque quando c alteri & illud alij. & hoc alteri non fuerit autem ad b copulatum, nec sic erit ad b ipsius a syllogismus.

Modi nō concludētes quod propositum.

Omnino enim diximus, q̄ nullus vnquam erit syllogismus alius de alio non accepto aliquo medio q̄d ad vtrunq; se habet quodammodo prædicationibus. Syllogismus nanque simpliciter ex propositionibus est: ad hoc aūt syllogismus ex ꝓpositionibus ad hoc. qui autem est huius ad hoc per propositiones, huius ad hoc, sed impossibile est ad b propositionem capere nihil de ipso aut prædicantes, aut negantes: aut iterum ipsius ad b, nihil cōmune accipientes: verum de utroque sigillatim quædam prædicantes, aut negātes quare accipiendum medium aliquod vtrorūq;, quod prædicationes copulabit: siquidem erit huius ad hoc syllogis-

ſyllogiſmus.Si igitur neceſſe quidem eſt accipere ad utraque commune,hoc autem tripliciter contingit, aut enim a de c,& c de b prædicaturos:aut c de vtriſq; aut vtraque de c,hæ vero ſunt tres dictæ figuræ : planum ſyllogiſmũ oẽm neceſſariũ fieri per harum aliq̃ figurarum.eadem enim ratio & ſi per plura copulatur ad b.eadem nanque erit figura & in pluribus.

Modi nõ concludẽtes propoſitum tribus modis variãtur.

Quòd igitur oſtenſiui oẽs concludãtur per prædictas figuras manifeſtum . Quod autem & qui ad impoſſibile planum erit per hæc.omnes enim per impoſſibile concludentes,falſum quidem ratiocinãtur, quod autem a principio ex ſuppoſitione monſtrant, cum impoſſibile aliquid accidat contradictione poſita,ut quòd diameter incommenſurabilis,eo quod imparia æqualia paribus fiunt,ſi fuerit poſita cõmenſurabilis.

De ſyllogiſmis ad impoſſibile.

rabilis. æqualia igitur fieri imparia paribus ratiocinatur: diametrum vero incōmensurabilem esse, ex suppositione monstrat, quoniam falsum accipit propter contradictionem. hoc enim erat per impossibile ratiocinari, aliquid monstrare per impossibile propter suppositionem, quæ ex principio.

Monstratur quod diameter sit ipsi lateri incōmensurabilis.

Quare quoniam falsi syllogismus fit ostensiuus in his, quæ ad impossibile deducuntur: ostensiuos autē prius diximus quòd per has cōcluduntur figuras manifestū quòd per impossibile syllogismi, per has erūt figuras. Consimiliter & alij oēs, qui ex suppositione. in omnibus.n. syllogismus quidem fit ad trāsumptū quod autem ex principio, concluditur per confessionem, aut aliquam aliam suppositionem, quòd si hoc verum, omnem demonstrationem & omnem syllogismum necesse fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem monstrato, planum & quod omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuersales syllogismos, qui in hac sunt.

De syllogismis ex suppositione.

De

De qualitate & quantitate terminorum syllogismi. Cap. XXIIII.

AMplius aũt in omni oportet terminorũ aliquẽ prædicatiuũ esse,& uniuersale existere. nã sine uniuersali,aut non erit syllogismus,aut non ad positum,aut quod ex principio petetur.ponatur.n. musicam.uoluptatem esse studiosam:si itaque quispiã censeat uoluptatem essestudiosam,non addens omnem non erit syllogismus:si uero aliquam uoluptatem esse studiosam,si quidem aliã,nihil ad positum sin autem ipsam hanc,quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifestnm in descriptionibus. ut quod æquicruris æquales,qui ad basin.sint enim ad centrũ ductæ,a b.si igitur æqualem accipiat a c d angulum ipsi b d c non omnino existimans æquales angulos, qui semicirculorum: & rursus c ipsi d,non omnem assumens eum qui secti:amplius ab æqualibus existentibus totis angulis,& ablatorũ æquales esse reliquos e f quod ex principio petet.nisi acceperit ab æqualibus,æqualibus demptis,æqualia derelinqui.

Quòd anguli æquicruris, q supra basim sunt sint inter se æquales.

Planum igitur, quòd in omni oportet uniuersale existere, & quòd vniuersale quidem ex omnibus terminis uniuersaliter monstratur: quòd autem in parte & sic & illo modo. Quare, si cõclusio quidem uniuersaliter sit, & terminos necesse vniuersaliter esse, si vero termini uniuersaliter contingit conclusionem non esse vniuersaliter. Manifestum etiam quòd & in omni syllogismo aut vtrasq;, aut alteram propositionem similem necesse fieri conclusioni. Dico autem non solũ affirmatiuam, aut priuatiuã, sed necessariam, aut inexistentem, aut contingentem. Cõsiderare vero oportet & alia prædicamenta. Planum aũt & simpliciter, quando erit, & quando non erit syllogismus, & quando possibilis, & quando perfectus, & quòd si fuerit syllogismus, necessarium est se habere terminos secundum aliquem dictorum modorum.

Quemuis syllogismum componi ex tribus terminis, & duabus ꝓpositionibus: quo itẽ modo ex terminorum additione augeantur propositiones ac conclusiones. Cap. XXV.

SEd manifestum, & quòd omnis demõstratio erit per tres terminos, & nõ plures: nisi per alios & alios eadem conclusio fiat, vt e, per a b, & per c d.

Eadẽ conclusio quũ in eadem figura per diuersos terminos ostendat.

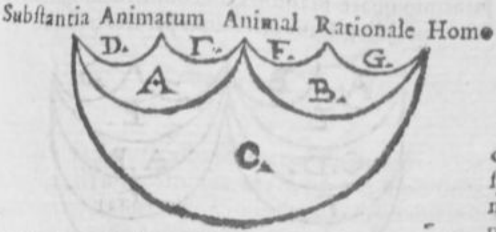
Aut per a b, & a c, per b c. plura nanque media eorundem

rundem esse nihil prohibet. his autem existentibus, non vnus, sed plures sunt syllogismi.

Eodē medio eadē monstratur cōclusio diuersimode in tribus figuris.

Aut rursus, quando utrunque a b, per syllogismū fuerit acceptum, vt a per d e, & rursus b, per f g: aut hoc inductione, illud syllogismo. uerum & sic plures sylli: plures nanq; conclusiones sunt, vt a, & b, & c.

Cōclusio ostensa p syllogismum & prosyllogismum

Si igitur non plures, sed vnus, sic accidit per plura eundem fieri conclusionem. vt vero c, per ea quæ sunt b, impossibile. Sit enim e conclusum ex a b, c d. ergo ne-

go necesse est ipsorũ aliquid aliud ad aliud acceptũ esse, hoc quidẽ ut totũ, illud uero ut pars. hoc.n. prius ostẽsum est, quòd si fuerit syllogismus, necesse est terminorum aliquos ita se habere. Sic igitur se habeat a ad b: est itaque aliqua ex ipsis conclusio. aut ergo e, aut eorum, quæ c d, alterum, aut aliud quippiam præter hæc. & si e quidem ex a b, tantum syllogismus vtique esset. c d vero, siquidem sic se habent, vt sit hoc, ut totum, illud, ut pars, erit aliquid & ex illis: aut e, aut eorum quæ a b alterum, vel aliud quippiam præter hæc. Et si e quidem. aut eorum quæ a b alterum, vel plures erunt syllogismi, aut ut contingebat idem per plures terminos concludi, accidit. si uero aliud præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi ad se inuicem. quòd si non ita se habeat c ad d, vt faciat syllogismum, frustra erunt accepta, nisi inductionis* aut occultationis, aut alicuius aliorũ taliũ gratia. Si autẽ ex a b non e, sed aliud quid fit conclusio, ex c d uero aut horum alterum, aut aliud quiddam præter hæc, & plures fiunt syllogismi, & non ipsius suppositi: suppositum nanque fuerat syllogismũ esse ipsius e. Si autem ex c d, nulla* efficitur conclusio, frustra accepta ea fuisse accidit, ac syllogismum non esse eius, quod a principio. quare planum quòd omnis demonstratio, & omnis syllogismus erit solum per tres terminos.

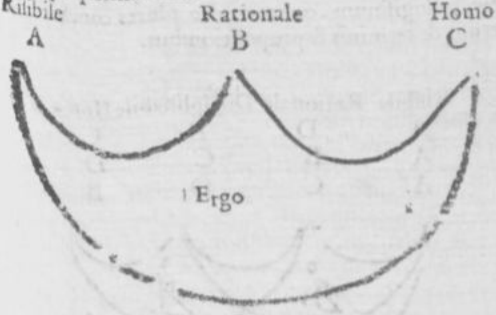
*Sicut Alexand. & alij legũt minorum Burana vero habet ἀπαγωγῆς legit abductionis Alexa. & Philo. legunt hæc uerba affirmatiue si autẽ ex C D, nulla & dicũt quod corrupte leguntur in omnibus codicibus debent.n. legit, qđ si ex A B nulla conclusio efficitur.

Ostendit omnẽ syllogismũ constare ex tribus terminis.

Cum

Cum autem hoc planum sit, manifestū quòd & ex duabus propositionibus. & non pluribus. tres nanq; termini, duæ sunt propositiones, nisi assumatur quēadmodum ex principio dictum est ad syllogismorū perfectionem. Planum itaque quòd in qua ratione syllogistica non sunt pares propositiones, per quas conclusio propria fit (quasdam nanque ex superioribus cōclusionibus, necesse est propositiones esse * hęc ratio, aut non est ratiocinata, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Si itaque syllogismi secundum proprias accipiantur propositiones, omnis erit syllogismus ex propositionibus quidem paribus, ex terminis autem imparibus: uno nanque plures termini quàm propositiones, conclusiones uero dimidium propositionum.

Simplex modus.

Sed cum per prosyllogismos concluduntur, aut ꝑ plpra media non continua, vt a b, per c d, multitudo quidem terminorum consimiliter uno superabit propositiones. aut. n. extrinsecus, aut ad medium ponetur intercidens terminus: vtroque autem modo accidit interualla uno minora esse terminis. Propositiones uero æquales sunt interuallis, non tamen pares

semper

semper erunt.illi autem impares,sed vicissim, quan-
do propositiones pares , impares termini , cum uero
pares termini , propositiones impares:simul enim cũ
termino vna additur propositio, vndecunq; addatur
terminus.quare,quoniã illæ pares,isti impares erunt
necesse,est permutari,cum eadem fiat appositio.Con
clusiones uero non etiam eundem habebunt ordinẽ,
neq; ad terminos , neq; ad propositiones . cum enim
vnus terminus additur cõclusiones addẽtur uno pau
ciores,præ existentibus terminis ,:ad solum nanque
ultimum non facit cõclusionem,sed ad alios omnes.
Veluti si a b c adijciatur ipsum d, statim & conclusio
nes duæ adijciuntur,& quæ ad a,& quæ ad b.Consi-
militer autem & in alijs. Verum & si ad medium in-
tercidat,eodem modo,ad unum nanque,solum nõ fa
ciet syllogismum . quare multo plures conclusiones
erunt & terminis & propositionibus.

Risibile	Rationale	Disciplinabile	Homo
A	D	B	C
A	B	C	D
A	C	D	B

Quænam problemata facile, ac difficile in unaquaque figura concludantur. Cap. XXVI.

QVoniã autem habemus de quibus syllogismi, & quale in vnaquaque figura, & quot modis mõstrãt, manifestũ nobis est & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. qđ .n. in pluribus figuris, & per plures casus cõcluditur facilius: ꝙ aũt ĩ paucioribus & ꝑ pauciores, difficilius argumentabile. Vl̃r itaq; affirmatiuum per solam primã monstratur figurã, & per hãc vno tm̃ modo. Priuatiuũ aũt & per primam & ꝑ mediam. ac per primã quidẽ uno solũ modo, per mediã vero dupliciter. Sed affirmatiuũ in parte per primam & per vltimam: vno tantũ mõ per primam, trifariã aũt per ultimã. Priuatiuum uero secundum partem in omnibus figuris monstratur: verum in prima quidem semel, in media uero atq; ultima, in illa bifariã, in hac tripliciter. Planũ itaq; quod vl̃e prædicatiuũ construere quidem difficillimum, destruere vero facilius. Oĩno aũt tollere vniuersalia facilius, quã ea quę sunt in parte. nanque & si nulli, & si alicui non in sit, sublatum esse: horum autem alicui quidem nõ in omnibus monstratur figuris: nulli vero, in duabus. Eodẽ autem modo & in priuatiuis. nanque & si omni & si alicui, sublatum est, quod a principio: hoc autem erat in duabus figuris. In ijs vero, quæ sunt in parte, vno tantum modo, aut omni, aut nulli ostendentem inesse. Sed construenti, faciliora quę in parte. nanque & in pluribus figuris & per plures casus. Et omnino nõ oportet latere, quòd destruere per seinuicem est, & uniuersale per ea, quæ sunt in parte, & hæc per uniuersalia. cõstruere vero non est uniuersale per ea, quæ sunt secundum partem, sed per illa hæc est. Simul autem manifestum ꝙ & destruere facilius est, quam cõstruere

Facilius ẽ destruere quam cõstruere

struere. Quomodo igitur efficiatur omnis syllogism' & per quot terminos ac propositiones, & quomodo se habẽtes inuicem: amplius, quale problema in unaquaque figura, & quale in pluribus, & quale in paucioribus monstratur, planum ex dictis.

SECTVM SECVNDVM

De propositionum copia, & de medij syllogistici inuentione.

Quomodo sint inueniendæ propositiones. Cap. I.

QVomodo aũt abundabimus syllogismis ipsi semper ad positum, & per qualem viam accipiemus principia, quæ circa vnumqđ q;, iam nunc dicendum. nõ enim solũ fortasse oportet generationem considerare syllogismorum, verum & faciendi potentia habere. Omniũ itaque entium, hæc quidem talia *sunt, ut de nullo vere vniuersaliter prædicentur, vt Cleon & Callias & *qđ secundum, unumquodque & sensibile: de his autem alia etenim horũ uterq; hõ & aĩal est: illa uero, ipsa quidẽ de alijs prædicãtur, de his aũt alia prius nõ prędicãtur, sed alia & ipsa de alijs, & de ipsis alia, ut hõ de Callia, & de hoĩe aĩal. Quod igitur entiũ quædã de nullo apta nata sunt dici, manifestũ. ferme. n. sensibiliũ vnũquodq; tale est, vt de nullo prædicetur, nisi vt accidens. dicimus nanque aliquando album illud Socr. esse: & hoc ueniẽs Calliam. Quod aũt & sursum tendentibus, statur aliqñ rursus dicemus: nũc vero sit hoc positũ. De his igĩt nõ est demõstrare alterũ pđicatum. nisi ẽm opin. sed hæc de alijs. neq; quæ ẽm* singula de alijs, sed alia de illis, quæ vero itermedia sũt, planum quòd utroque mõ contingunt. nanq; & ipsa de alijs, & alia de his dicentur: & quasi rationes & cõsidera-

*al. l. singulare.

*al. l. singularia.

ſiderationes ſunt maxime de his. Oportet itaq; pro poſitiones circa unumquodque horũ ſic ſumere. ſupponentem ipſum primum & diffinitiones, & quæcũ que propria rei ſunt: deinde poſt hoc quæcunq; rem ſequuntur. ac rurſus, quæ res ſequitur, & quæcunque non contingunt ipſi ineſſe, quibus autem ipſum non contingit nõ eligendum, eo quod conuertitur priuatiuum. Diuidenda aũt ſunt & cõſequentiũ, quæcũq; in eo quod quid eſt: & quæcũque vt propria, & quæcunque vt accidentia prædicantur: & horum qualia ex opinione, & qualia ſecundum veritatem quanto enim pluribus talibus abundauerit quiſpiam, citius concluſionem aſſequetur, quanto aũt verioribus, magis demonſtrabit. Oportet autem eligere nõ quæ aliquod ſequuntur, ſed quæ totam rem ſequuntur: quẽ admodũ non quid aliquem hominem, ſed quid oẽm hominem ſequitur. per uniuerſales nanque propoſitiones fit ſyllogiſmus. nanque quum eſt indefinitum, incertum, ſi uniuerſalis propoſitio eſt, cum vero definitum, planum. Similiter autem eligẽdum, & quæ ipſum ſequitur tota, ob dictam cauſam, ipſum vero cõſequens nõ aſſumẽdum totum ſequi, dico autem veluti hominem, omne animal, aut muſicam ſcientiam oẽm: ſed tñ ſimpliciter ſequi, quemadmodum & ꝓtendimus. nanque inutile alterum, & impoſſibile: vt omnem hominem eſſe omne aĩal, aut iuſtitiam omne bonum. ſed ex quo ſequitur, in illo omni dicitur. Sed cum ab aliquo contineatur ſubiectum, quod conſequentia oportet accipere, quæ ſequuntur vniuerſale, vel non ſequuntur, non eligenda in his: ſunt enim in illis accepta, quæcũq; enim animal, & hominem ſequuntur, & quæcunq; non inſunt, cõſimiliter. Quę vero circa vnũquodq; propria accipiendum ſunt. n. quædam ſpeciei propria præter genus: neceſſe nanq; diuerſis ſpeciebus propria quædam ineſſe. Neque igitur vniuerſali eligendum, quæ ſequitur quod contin-

netur

netur:vt animali quæ sequitur homo.necesse.n.si hominem sequitur animal,& hæc oĩa sequi.conuenientiora aũt hæc hominis electioni. Assumenda vero & quæ vt plurimũ sequuntur,& quæ sequitur.Problematum nanq; vt plurimũ,& syllogismus ex propositionibus ut plurimum,aut oibus,aut aliquibus. similis nanq; vniuscuiusq; conclusio principijs. Amplius quæ oĩa sequuntur,non eligendũ.non.n. erit ex ipsis sylls.ob quam aũt cãm in sequẽtibus erit manifestũ.

Quomodo media in quouis syllogismorum genere inuenienda, & quo pacto construendi sint syllogismi. Cap. II.

COnstruere igitur uolẽtibus aliquid de aliquo toto, aspiciendum quidem in subiecta eius, quod construitur, de quibus ipsum dicitur, de quo aũt oportet prædicari,quæcũq; hoc sequuntur si nanq; horũ aliquid idẽ fuerit,necesse est alterũ alteri inesse.Si uero non quod omni,sed quod alicui,quæ sequitur utrũque.si enim horum aliquid idem,necesse alicui inesse.Quando autem nulli oporteat inesse, cui non est opus inesse ad sequentia.quod aũt oportet nõ inesse,in quæ nõ cõtingunt ipsi inesse. aut ecõuerso,cui quidem oportet non inesse,quæ nõ contingunt ipsi inesse:qđ aũt nõ inesse, in conñia. cũ.n.hæc vtrasibet eadẽ fuerint,nulli cõtingit alteri alterũ inesse.fit.n.qñq; quidẽ q in prima figura sylls,qñq;aũt qui in media.Quod si alicui non inesse, cui quidem oportet non inesse,quæ sequitur:quod aũt non inesse quæ non pñt ipsi inesse.si.n.horũ alicui idem sit,necesse alicui non inesse. Sed magis fortasse sic erit vnumquodque dictorum manifestum.Sint.n.consequentia a,in quibus b:quæ vero ipsum sequitur, in quibus c, quę autẽ non contingunt ipsi inesse,in quibus d.Rursus ipsi e inexistẽtia,in quibus f,quæ vero ipsũ seqũ in qbus c.quæ aũt non cõtingũt ipsi inesse in qbus h.

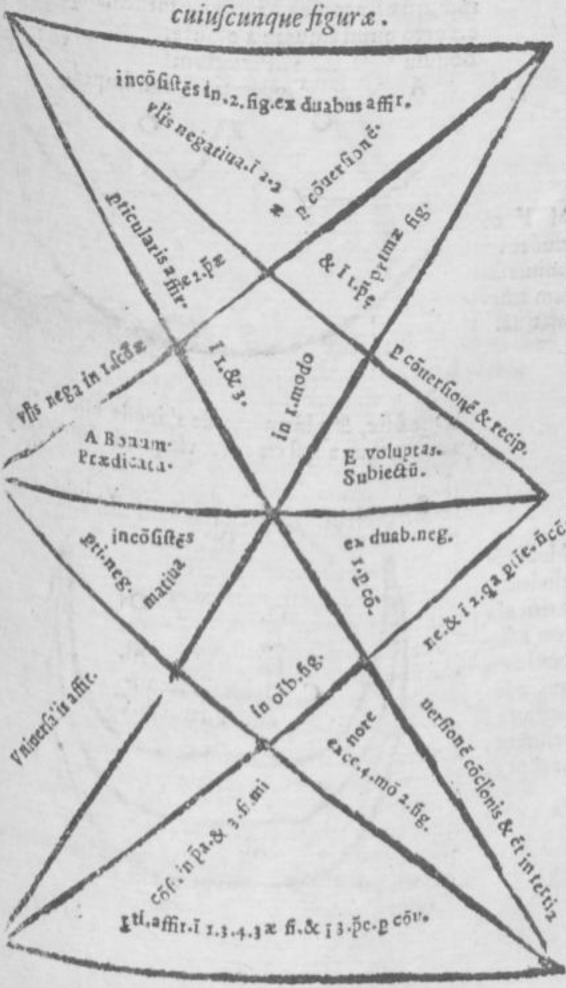
Figura

Figura medij inueniendi in omnibus modis cuiuscunque figuræ.

cõsequẽ-
ia. B
Bonum.
Vtile.
Eligibile
prosequẽ
dum fami
liare.
Compen-
diosum.
Conferẽs
appetibi-
le.

Repugnã
tia bono.
Fugiẽdũ.
Nocens.

D
Malũ nõ
conferẽs
dispẽdio-
sum Alie
nũ. Dam-
nosũ Inu
tile. Im-
perfectũ.
Turpe.
Antece-
dentia bo
nũ. Felici
tas hõ abi
tud. Sani-
tas. Virtu
tes. Quod
secũdum
natura
perfectũ
Cui⁹ grã.
C
Operatio
in uirtu

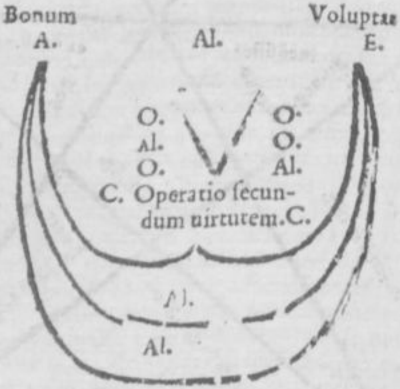
F. Conse
quẽtia uo
luptatem
Placitum
non labo-
riosũ nõ
triste nõ
timorosũ.
Operatio
sine impe
dimento.
Applica-
bile secũdũ
naturam.
Impertur
babile.
Eligibile
motus le-
nis.
H
Repugnã
tia volu-
ptati.
Ægritu-
do.
Labor.
Tristitia.
Timor.
Indigẽtia
Quod pͤ
ter natu-
ra.
Añtia
uoluptatẽ
Sanitas
Abondan
tia bonæ
gloria bo
na propa
gatio.
G
Operatio
secũdum
virtu. trã
quilitas.

Si itaque aliquid eorum, quę e, idem erit alicui e rùm, quæ f, necesse est a omni e inesse: nanque f omni e, a uero omni c: quare a omni e.

Mod[9] cō cludens uniuersalem affirmatiuā.

Quod si c, & g idem necesse a; inesse alicui eorum quæ e. nanque a ipsi c: e autem sequitur omne c.

Modi cō cludentes particula rem affirmatiuam qui reducuntur ad primam, ut supra.

Si uero

Si vero f, & d idẽ, nulli eorum, quę e a, inerit ex syllogismo. quoniam enim conuertitur priuatiuum, & f ipsi d idem, nulli eorum, quę f, inerit a: f aũt oi.

Mod⁹ ad vniuersalem negatiuam prius in secunda ex prosyllogismo, deinde prima p conuersionem.

Bonum Voluptas

Rursus si b & h idem, nulli eorũ, quæ c, inerit a. nã b omni a: nulli vero inerit eorum in quibus e, idem nanque erat ipsi h: h autem nulli e inerat.

Modi ad vniuersalem negatiuam.

Bonum Voluptas

Quod si D, & G idem, A alicui E non inerit. ipsi nã-

R. que

que G non inerit A: quoniam neque ipsi D: G autem est sub E: quare alicui E non inerat A.

Modi ad particularem affirmatiuā in tertia figura, & in prima per conuersionē.

Si vero ipsi G B idē, cōuersus sit syllogismus: G nāque inerit oi A: B enim oi A: E vero ipsi B: nam idem erat ipsi G: A autem omni quidem E non necesse inesse: alicui uero necesse: eo quod quæ secundum partem cum vniuersali prædicatione conuertitur.

Mod⁹ ad particularem affirmatiuā per cōclusionis cōuersionē.

Planum

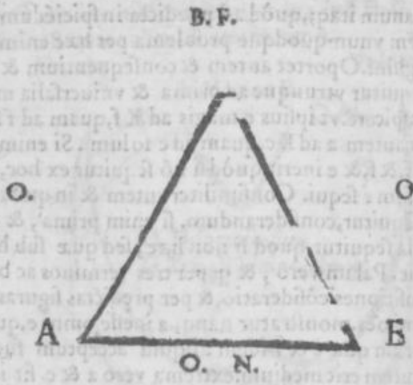
Planum itaq;,quòd ad prædicta inspiciẽdum vtriusq; sm vnumquodque problema per hæc enim oẽs syllogismi. Oportet autem & consequentium & quæ consequitur vtrunque ad prima & vniuersalia maxime inspicere. vt ipsius e magis ad K f, quam ad f solũ: ipsius autem a ad K c, quam ad c solum. Si enim a in est k f, & f, & e inerit. quòd si nõ sequitur ex hoc, accidit ipsum f sequi. Consimiliter autem & in quibus ipsum sequitur, considerandum. si enim prima, & quæ sub illa sequitur, quod si non hæc, sed quæ sub hæc, accipit. Palam vero, & ꝙ per tres terminos ac binas propositiones cõsideratio, & per prędictas figuras syllogismi oẽs. monstratur nanq;. a inesse omni e, quando eorum quæ c & f idem aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit medium: extrema vero a & e. fit itaq; prima figura. Sed alicui, quando c & g sumptum fit. hæc autem vltima figura: medium enim fit g.

Nulli vero quando d & f idem. sic autem & prima figura & media. prima quidem, quòd a inest nulli f (si quidem conuertitur priuatiuum) f autem omni e. media vero, quoniam d nulli a: e autem omni inest. Verum alicui non inesse, quando d & g idem fit hoc aũt vltima figura: a nanq; nulli g inerit, e vero omni g. Planũ itaq; ꝙ per prędictas figuras syllogismi omnes & ꝙ non eligenda quæcunque omnia sequuntur, eo ꝙ nullus ex ipsis fit syllogismus. construere nanq; penitus non erat ex sequentibus priuare autem non cõtingit per id, quod omnia sequitur: oportet. n. huic quidem inesse, illi vero non inesse: Manifestum autem, ꝙ & alię considerationes eorum, quæ sunt secundũ electiones, inutiles sunt ad faciendum syllogismum. quẽadmodum si consequentia vtrunq; eadem sunt. aut si quæ sequitur a, & quę non contingunt ipsi e. aut qđcunque rursus non accidit vtrique in esse non enim efficit syllogismus per hæc. nanq; si cońtia eadẽ, vt b & f, fit media figura, pdicatiuas hñs vtrasq; propõnes

Inconsequens ex duabus affirmatiuis.

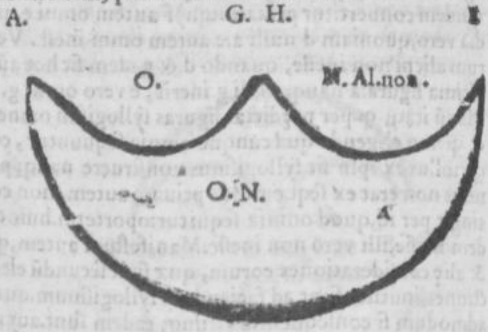
Inconsequens ex minori negatiua in prima figura, ob causam rationis.

Inconsistens ex duabus affirmatiuis

Sinautem quæ sequitur a, & quæ non contingunt ipsi e, vt c & h, prima figuram priuatiuam habens propositionem, quæ ad minus extremum.

Inconsistens ex minori negatiua in prima figura ob eandem ratione.

Si vero quocunque non contingunt vtriq;, vt d & h, priuatiue ambæ propositiones, aut in prima, aut in media figura. sic autem nullo modo syllogismus.

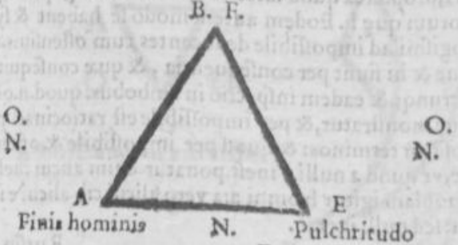
Sed

Incon-stẽtes ex duabus negatiuis eadem ra-tione.

Sed manifestum & qualia eadem recipienda, quæ ſm inſpectionẽ & non qualia diuerſa aut cõtraria. primum quidẽ, qm̃ inſpectio medij gratia: medium vero non diuerſum, ſed idem oportet accipere poſtea & in quocunque accidit fieri ſyllm, eo ꝙ fuere accepta cõtraria, aut non cõtingentia eidem ineſſe, in prædictos omnia reducentur modo. Veluti ſi b & f cõtraria. aut nõ cõtingũt eidẽ ineſſe. erit.n. his acceptis ſylls, ꝙ a cõtingit ineſſe nulli e. ſed non ex ipſis, verum ex prædicto modo. nam b a quidẽ omni: e vero nulli in erit: quare neceſſe b idem eſſe alicui h.

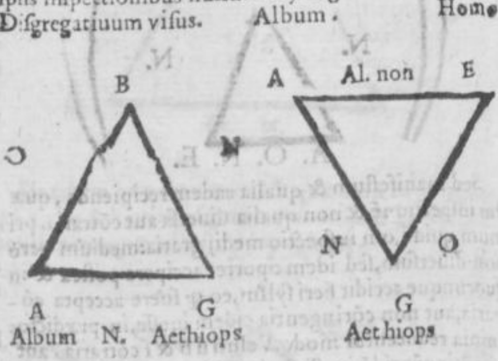
Nullus ẽ mod° ad vniuerſalem negatiuã concludendã idem .n. eſt dicere oĩs pulchritudo mala, ac nulla bona, vel omnis finis hom° nis bon° ac nullus malus,

Rursus si b & g non contingunt eidē inesse. quod non inerit alicui e. sic etenim media erit figura. Nam b a quidem oī: g vero nulli inerit: quare necesse g alicui eorum, quæ h idem esse. nanq; non contingere b & g, eidem inesse, nihil differt, aut g, idē esse alicui eorum. quæ d, omnia enim accepta sunt in d, non contingentia inesse ipsi a. Manifestum igitur quòd ex his ipsis inspectionibus nullus fit syllogismus.

Inconsistentes ex duabus negatiuis eadem ratione.

Disgregatiuum visus.

Hic modus cōcludit per B. & H

De syllogismis assertorijs, ad impossibile & reliquis qui ex suppositione.

Quod si b & f contraria, necesse b idem esse alicui eorum quæ h, & syllogismū per hæc fieri. Accidit itaque ita speculantibus inspicere aliam viam a necessaria, propterea quod latet identitas eorum, quæ b, & eorum quę h. Eodem autem modo se habent & syllogismi ad impossibile deducentes cum ostensiuis. nāque & hi fiunt per consequentia, & quæ consequitur vtrunq;. & eadem inspectio in ambobus. quod. n. ostē siue monstratur, & per impossibile est ratiocinari per eosdem terminos: & quod per impossibile & ostensiue, vt quòd a nulli e inest. ponatur enim alicui inesse, quoniam igitur b omni a: a vero alicui c: b alicui e inerit: sed nulli inerat.

Rursus

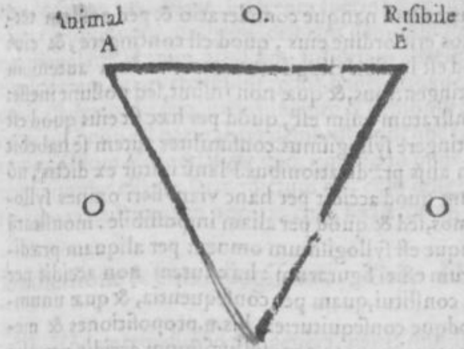
Modus ꝑ impoſſibi
le ad vni-
uerſalem
negatiuã.

Rurſus quod alicui A ineſt E: ſi enim a nulli E: E ve
ro omni G: nulli G inerit A: ſed omni inerat.

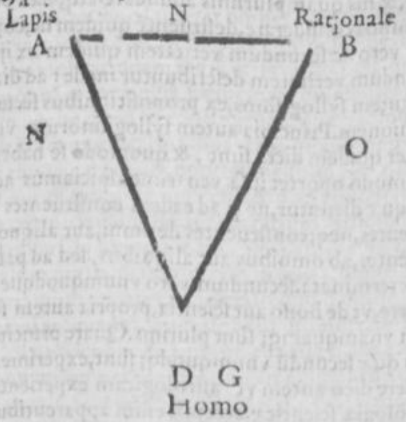
Modus ꝑ impoſſibi
le ad par-
ticularem
affirmati-
uam.

Consimiliter autem & in alijs problematibus. semper enim & in omnibus erit mõstratio per impossibile ex consequentibus & quę sequitur vtrunque: ac secundum vnumquodque problema eadem consideratio, & ostẽsiue volenti ratiocinari & ad impossibile ducere. ex eisdem namque terminis vtręque demonstrationes. Quẽadmodum si mõstratum est, a inesse nulli e, quoniam accidit & b inesse alicui e, quod impossibile: si acceptũ fuerit b inesse quidem nulli: a vero omni: planum itaque, quod a inerit nulli e. Rursus, si ostensiue ratiocinatum fuerit a inesse nulli e. supponentibus inesse per impossibile monstrabitur nulli inexistens. Consimiliter autem & in alijs. in omnibus enim necesse communem aliquem accipere terminum alium a suppositis, ad quem erit falsi syllogismus, quare conuersa hac propositione. altera vero similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autem ostensiuus ab eo, qui ad impossibile: quoniam in ostensiuo secundum veritatem vtræque ponuntur propositiones, in eo autem qui ad impossibile, solũ vna falsa. Hęc igitur magis erunt manifesta per sequẽtia, quando de impossibili dicemus. nunc vero tantum nobis sit manifestum, quod ad eadem inspiciendum, & ostẽsiue volenti ratiocinari, & ad impossibile ducere. Sed in alijs syllogismis, qui ex suppositione (quemadmodum quicunque secundum transumptionem, aut secundum qualitatem in subiectis) nõ in ijs, quæ a principio, sed in transumptis erit consideratio. modus vero inspectionis idem. Considerare autem & diuidere, quot modis, qui ex suppositione. Monstratur itaque vnumquodq; problematum sic. Est autem & alio modo nonnulla horum ratiocinari. quemadmodum vniuersaria per particularem inspectionem ex suppositione. Si enim c & g eidem sint: solis vero g accipiatur a inesse: a inesset vtique omni c.

Hic modus vniuersalem cõcludit, quia minor conuertitur in terminis.

Et rursus, si D & G eadem: E autem de olis G prædicaretur: quòd A inerit nulli eorum, quæ E. Planum itaque, ꝙ & sic inspiciendum.

Hic modus concludit vniuersalẽ negatiuã ob candẽ qua superius, rationem.

Eodem autem modo & in necessarijs & contingẽtibus

tibus:eadem nanque consideratio & per eosdem terminos erit ordine eius, quod est contingere, & eius quod est inesse syllogismus. accipiendum autem in contingentibus,& quæ non insunt,sed possunt inesse: monstratum enim est, quòd per hæc fit eius quod est contingere syllogismus.consimiliter autem se habebit & in alijs prædicationibus.Planũ igitur ex dictis, nõ solum quod accidit per hanc viam fieri omnes syllogismos,sed & quòd per aliam impossibile. monstratũ nanque est syllogismum omnem per aliquam prædictarum effici figurarum : hæc autem non accidit per alia constitui,quam per consequentia, & quæ unumquodque consequitur:ex his.n.propositiones & medij acceptio:quare neq; syllugismum accidit per alia fieri. Via igitur de omnibus eadẽ & circa philosophiã, & circa artem qualemcunq; & disciplinam . oportet enim inexistentia & quibus insunt, circa vtrumq; videre,& his quamplurimis abundare.atq; hæc per tres terminos considerare,destruentẽ quidem sic,construẽtem vero sic:secundum veritatem quidem ex ijs,quæ secundum veritatem describuntur inesse : ad dialecticos autem syllogismos,ex propositionibus secundum opinionem.Principia autem syllogismorum vniuersaliter quidem dicta sunt, & quomodo se habent, & quomodo oportet ipsa venari:ne aspiciamus ad omnia,quæ dicuntur,neq; ad eadem construentes ac destruentes,neq;construentes de omni,aut aliquo,& destruentes,ab omnibus aut aliquibus, sed ad pauciora & determinata.secundum vero vnumquodque entiũ eligere,vt de bono aut scientia,propria autem secundum vnamquamq; sunt plurims.Quare principia q-dem quæ secundũ vnumquodq; sunt,experimenti est tradere dico autem vt astrologicam experientiam . Astrologiæ scienticæ.acceptis enim apparentibus sufficienter,ita inuentæ sunt astrolog cæ demõstrationes. cõsimiliter aũt se habet & circa aliam qualẽcunq; artem ac

Quod omniũ scientiarũ syllogismi superiorib' præceptis efficiẽtur.

tem ac

tem ac ſcientiam. quare ſi accepta fuerint quæ inſũt circa vnumquodq;, noſtrum erit iam demonſtrationes propalare. Si enim nihil ſm hiſtoriam derelictũ fuerit eorum, quæ vere inſunt rebus, habebimus de oĩ cuius eſt demonſtratio, hanc inuenire & demonſtrare cuius autẽ non eſt naturaliter demonſtratio, hoc facere manifeſtum. Vniuerſaliter itaq; quomodo opus eſt propoſitiones eligere, ferme dictum eſt. cum diligentia vero percurrimus in negotio circa Dialecticam.

De diuiſione & eius ſyllogiſmo. Cap. III.

QVòd autem diuiſio per genera, parua quædam particula eſt dictæ Methodi facile eſt conſpicere. eſt enim diuiſio velut imbecillis ſyllogiſmus. quod enim oportet monſtrare petitur: raciocinamur autem ſemper enim aliquid ſuperiorum primum vero ipſum hoc latuerat omnes vtentes ipſa & perſuadere conabantur, quòd eſſet poſſibile * de ſubſtantia demonſtrationem fieri, & eo quod eſt quid quare neque * ꝙ contingit ratiocinari diuidentes intellexere, neque quod ſic contingebat, quemadmodũ diximus. In demonſtrationibus itaq; quãdo opus vt aliquid ratiocinari ineſſe, oportet medium per qđ fit ſyllogiſmus, & minus ſemper eſſe, & non vniuerſalius prima extremitatũ. diuiſio aũt cõtrarium vult ipſum nanq; vniuerſale accipit mediũ. Sit.n. animal in quo a, mortale in quo b. & immortale in quo c: homo aut cuius terminum oportet accipere, in quo d. omne igitur animal accipit aut mortale, aut immortale hoc autem eſt quodcũque ſit a, omne eſſe aut b, aut c. rurſus hominem ſemper diuidens, ponit animal eſſe, quare de d accipit a ineſſe. ſyllogiſmus itaque eſt, quod d aut b, aut c omne eſt. quare hominem aut mortalem aut immortalem neceſſarium eſſe: animal vero mortale

* al. impoſſibile
* al. quid

mortale solum non necessarium esse, sed petitur. hoc autem est quod oportebat ratiocinari.

B.Mortale A.Animal D.Homo
C.Immortale.

Modus concludē di diuisiuus.

Rursus ponens a quidem animal mortale, in quo aūt b pedes hñs, in quo vero c sine dedibus, hoiem autē d cōsimiliter accipit. aut in b esse, aut in c. omne.n. aial mortale, aut cum pedibus, aut sine pedibus est: a vero de d, hoiem nanque animal mortale esse accepit quare cum pedibus, aut sine pedibus aial necesse est hoiem esse: cum pedibus aut non necesse, sed accipit, hoc autem erat quod oportebat iterum monstrare.

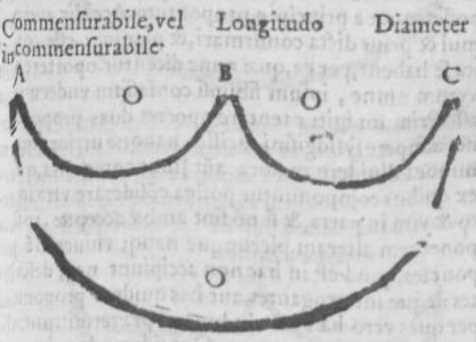
B.Pedes habens
G.Pedibus carens. A.Aial mortale D.Homo

Modus vt supra.

Et hoc modo semper diuidentibus accidit quidem ipsis vniuersale medium accipere: de quo autē oportebat moustrare & differentias extrema: ad nnem autē, quòd hoc est homo, per quodcunque sit quæsitum, nihil dicunt planum, vt necessarium sit. etenim aliam viam faciunt omnem, neque contingentes abundan-

tis existimantes esse. Manifestum autem, quòd neq; destruere licet hac methodo, neque de accidente, aut proprio ratiocinari, neque de genere. neque in quibus ignoratur vtrum uuòd sic se habet, an ne. Vt vtrum diameter commensurabilis, aut incommensurabilis si enim acceperit, quòd omnis longitudo, aut commensurabilis, aut incommensurabilis: diameter autem est longitudo, ratiocinatum est, quòd incommésurabilis aut commensurabilis est diameter. si autem sumetur incommensurabile quod oportebat ratiocinari sumetur. non ergo est ostendere. via enim hæc per hanc aut non est monstrare incommensurabile aut commensurabile in quo a, longitudo b, diameter.

Hic modus quã-quam affirmatiu° destructiuus tamen est, nam vno oppositorum posito reliquum destruitur. impossibile enĩ est fieri syllogismum diuisiuum priuatiuum.

Manifestum igitur, quòd neque ad omnem considerationem conuenit inquisitionis modus, neque in q-bus maxime videtur dicere, in his est vtilis. Ex quibus igitur demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad qualia inspiciendum secundum vnumquodque problema, manifestum ex dictis.

SECTVM TERTIVM
De resolutione syllogismorum.

Quomodo omnes syllogismorum modi in aliquam figurarum prædictarum sint reducendi. Cap. I.

Quomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, esset vtiq; post hæc dicendum. reliquum enim istud adhuc ex consideratione. Si enim syllogismorum generationem specularemur: & inueniendi potestatem haberemus: amplius autem factos resolueremus in prædictas figuras, finem habere posset, quot a principio propositum. Accidit autem simul & prius dicta confirmari, & planiora esse, quod ita se habent, per ea, quæ nunc dicentur. oportet enim verum omne, ipsum sibiipsi confessum vndecunque esse. Primum igitur tentare oportet duas propositiones accipere syllogismi. facilius nanque maiora quam minora diuidere maiora aũt sunt composita, quam ex quibus componuntur postea cõsiderare vtra in toto & vtra iu parte, & si nõ sint ambæ acceptæ, ipsum ponentem alteram. plerunque nanq; vniuersalẽ proponẽtes, quod est in hac non accipiunt, neq; describẽtes neque interrogantes, aut has quidem proponunt, per quas vero hæc concluduntur, prætermittunt: alia autem frustra interrogant. Considerandum itaque si si quid superfluum acceptum est, & si quid ex necessarijs prætermissum fuit: & hoc quidem ponendum illud vero auferendum quousque ad duas propositiones quispiam deuenerit. absque enim his non est reducere sic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectũ conspicere, quædam autem latent & videntur ratiocinari, eo quòd necessarium aliquid accidit expositis. Veluti si acceptum fuerit non substantia

ſtantia ſublata, non auferri ſubſtantiam: ſublatis autem ex quibus eſt, & quod ex his, corrumpi: his enim poſitis neceſſarium eſt ſubſtantiæ partẽ ſubſtantiam eſſe: non tamen per accepta ratiocinatum eſt, ſed deſunt propoſitiones.

Prædict⁹ mod⁹ ad hunc reducitur, multis interiectis, mutatiſque propoſitionibus.

Rurſus ſi homine exiſtente, neceſſe animal eſſe: & animal ſubſtantiam: homine exiſtente, neceſſe ſubſtantiam eſſe. verum nondum ratiocinatũ eſt. non enim ſe habent propoſitiones, vt diximus.

Et hic modus ad hunc reducitur vel ſimilem.

In plus ẽ neceſſarium ſyllogiſm⁹.

Decipimur autem in talibus, eo ꝙ expoſitis neceſſarium aliquid accidit, quoniam & ſyllogiſmus neceſſarium

cessarium est:in plus autem est necessarium quam syllogismus:syllogismus n.omnis necessarium, necessarium vero non omne syllogismus. Quare non si quid accidit positis quibusdam,tentandum est statim reducere.sed primo accipiendæ duæ propositiones, deinde sic diuidendum in terminos medius autem ponẽdus terminus,qui in vtrisque propositionibus dicitur.necesse enim medium esse in vtrisq; in omnibus figuris. Si itaq; prædicetur ac subijciatur medium: aut ipsum quidem prædicetur,aliud autẽ ab illo negetur,prima erit figura:quòd si & prædicetur & negetur ab aliquo media:sin autem alia de illo prædicentur : aut hoc q.dem negetur,illud vero prædicetur , vltima . sic enim se habebit in vnaquaque figura medium.consimiliter & si non vr̃ sint propositiones.eadem nanque medij determinatio.Manifestum itaq;, quoniã in qua ratione non dicitur idem plerunq;,ꝙ non fit syllogismus: non enim acceptum fuit medium Quoniã aũt habemus quale problematum in vnaquaque concluditur figura,& in qua vniuersaliter, & in quali quod in parte manifestum,ꝙ non in omnes figuras perspiciendũ, sed in propriam cuiuscunque problematis: quęcunq; vero in pluribus concluduntur , medij positione cognoscemus figuram . Plerunque igitur decipi accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodũ dictum est prius . aliquando autem iuxta similitudinem positionis terminorum quod non oportet latere nos.Veluti si a de b dicitur,& b de c videri enim posset ita se hñtibus terminis esse syllogismus. non fit autem neque necessarium quippiam, neq; syllogismus. Sit nanque in quo a semper esse,in quo b, intelligibilis Aristomenes,in quo c,Aristomenes . verum itaque a ipsi b inesse : semper enim est intelligibilis Aristomenes : sed & b ipsi c, Aristomenes nanque est intelligibilis Aristomenes . a vero ipsi c non inest. corruptibilis enim est Aristomenes . nam non efficiebatur

De resolutione ĩ terminos.

Deceptione secundũ similitudinem positiõis terminorum.

batur syllogismus, ita se habentibus terminis, sed oportebat vniuersaliter a b propositionem accepta fuisse, hoc autem falsum, existimare omnem intelligibilem Aristomenem semper esse, quum sit corruptibilis, Aristomenes.

Non concludit hic modus, quia deficit vniuersalis propositio.

Rursus sit in quo quidem c Miccalus: in quo b musicus Miccalus: in quo a corrumpi cras: verum igitur b prædicari de c: nam Miccalus musicus Miccalus: sed & a de b. corrumpi enim posset eras musicus Miccalus a vero de c falsum. hoc igitur idem est ei, quod prius. non enim verum, vniuersaliter, Miccalus musicus quòd corrumpitur cras: hoc autem non sumpto, non erat syllogismus.

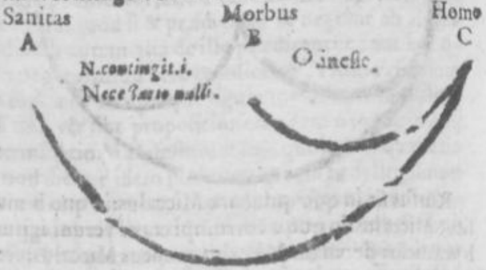
Neq; hic mod° cõcludit eadem ratione.

Hæc itaque deceptio fit, eo q̃ pene. tanquam enim

Deceptio ex parte terminorũ diuersimodi in propositionibus assumptorum.

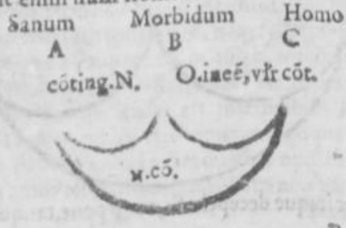
nihil differat dicere, hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse, concedimus. Frequenter autem mentiri accidit, iuxta id quod non bene exponuntur termini, q. sunt ẽm propositioné. vt si a sit sanitas, in quo b morbus, in quo vero c homo. Verum enim dicere, quód a nulli b contingit inesse: nulli nanque morbo sanitas inest, & rursus, quòd omni c inest, omnis enim homo susceptiuus est morbi, videri posset accidere nulli homini contingere sanitatem inesse.

Non concludit hic mod⁹ terminis. n. acceptis ĩ abstracto minore falsa, in concreto nero maiori si uarijs modis error est in expositiõe terminorũ, & modus est ex quatuor terminis.

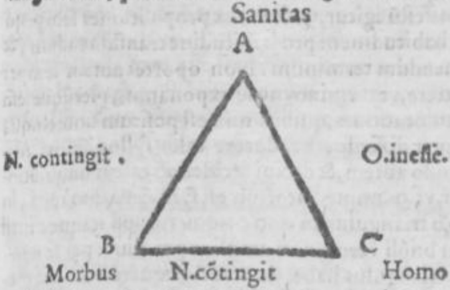

Huius autem est, causa non bene expositos fuisse terminos ẽm dictionem, qm̃ si transumãtur qui sunt ẽm habitudines, non erit syllogismus. vt pro sanitate si positum fuerit sanum, pro morbo autem morbidũ non enim verum, quòd non contingit morbido sanũ inesse. hoc autem non accepto, non fit syllogismus nisi eius quod est contingere. hoc vero non impossibile, contingit enim nulli homini inesse sanitatem.

Hic modus cõcludit, quæ oẽs terminis accipiũtur in concreto.

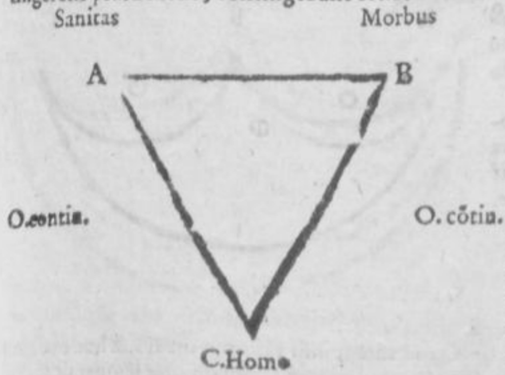

Rursus in media figura consimiliter erit falsum. sanitatem nanque morbo nulli: homini vero omni contingit inesse, quare nulli homini ægritudinem.

Hic modus idem ꝓbat' q̃ primus.

In tertia autem figura secundum contingere accidit falsum. nanq; & sanitatem & morbum & scientiã & ignorantiam, & omnino omni contraria eidem cõtingit inesse: sibi autem inuicem impossibile. hoc autem dissonum a prædictis. quando enim eidem contingerent plura inesse, contingebant & sibi nuicem.

Hic modus in abstracto ẽ falsus, in concreto verus.

Planum igitur, ꝙ in omnibus his deceptio fit iuxta terminorum expositionem. si enim transumpti fuerint, qui sunt ſm habitudines nullum efficitur falsū. Manifestū igitur, ꝙ ſm tales propositiones semꝑ qđ ſm habitudinem pro habitudine transumendum, & ponendum terminum. Non oportet autem semper quærere, vt terminos noīe exponamus, plerūque ēm erunt orationes, quibus non est positum nomen. quapropter difficile est reducere tales syllogismos. Aliquando autem, & decipi accidet ob talem inquisitionem, vt ꝙ immediatorum est sylls. Sit a duo recti, in quo b triangulus, in quo c æquicrus: ipsi itaque c inest a per b: ipsi vero b non amplius per aliud: per se nanque triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipsius a b, cum sit * demonstrabile. manifestum enim quod medium non ita semper sumendum, vt hoc aliquid, verum aliquando & orationem * quod accidit & in eo quod diximus.

*a. l. quāuis sit demonstrabile manifestū igitur.

*al l. & oratione.

Duo recti A | Triangulus B | Aequicrus C

Hic modus ī maiori vtiť oratione.

Quod autem insit primum medio, & hoc extremo non oportet accipere, tanquam quæ semper de se inuicem prædicentur, aut similiter primum de medio, & hoc

hoc de vltimo,(& in eo quod est non inesse consimili ter) sed quot modis esse dicitur & verũ dicere ipsum hoc, tot modis existimare oportet significare, & inesse & non inesse. veluti quòd contrariorum est vna sciẽtia. Sit enim a, vnam esse scientiam, contraria inter se in quo b, a itaque ipsi b inest, non tanquam contraria vnam esse ipsorum scientiam, sed quod verum de ipsis dicere, vnam esse ipsorum scientiam.

A. Vna scientia. ——— *B. Contraria.*

Accidit autem quandoque de medio primum dici medium vero de tertio non dici. Quemadmodum si sapientia est scientia, boni autem est sapientia, sciẽtia. Conclusio quòd boni est scientia, bonum quidem sane non est scientia, sapientia autem est scientia.

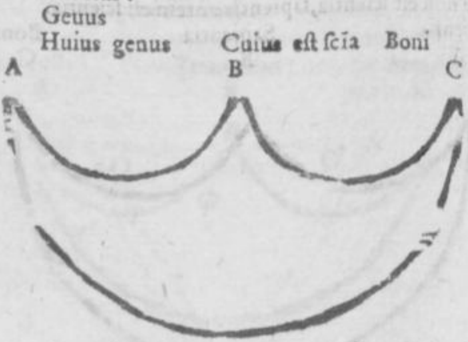
In hoc modo minor est in obliquo.

Quandoque verò medium de tertio dicitur, primũ autem de medio non d̃r. Quemadmodum si o is qualis est scĩa, vel contrarij: bonum autem & contrariũ, & quale, conclusio quidem, q̃ boni est scĩa, non est autẽ bonũ scĩa, neq; quale, neq; contrarium, sed bonũ hæc,

Hic modushabet maiorem in obliquo.

Eſt autem quando neque primum de medio, neq; hoc de tertio: cum primum de tertio aliquando dicatur, aliquando non dicatur. Veluti ſi cuius eſt ſcientia huius eſt genus: boni autem eſt ſcientia: concluſio, q boni eſt genus, prædicatur autem nullum de nullo. Si vero cuius eſt ſcientia, genus eſt hoc: boni autem eſt ſcientia: concluſio, quòd bonum eſt genus: de extremo igitur prædicatur primum, de ſeinuicem autẽ non dicuntur.

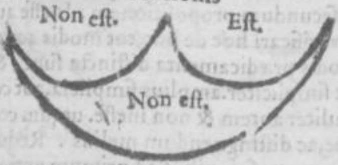

Horũmodorũ vn⁹ habetomnia in obliquoaltera propoſitiones.

Eodem autem modo & in non ineſſe accipiendũ. non enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic non eſſe hoc hoc: ſed aliquando nõ eſſe hoc huius, aut hoc huic. Vt quòd non eſt motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis autem eſt: non igitur voluptas generatio. Aut rurſus quod ipſius riſus eſt non ſignum

gnum : sed signi non est signum : quare risus non est signum. Consimiliter & in alijs, in quotcunque tollitur problema, eo quòd ad ipsum quodammodo dicitur genus.

Signum.	Signi	Risus
Gnatio	Gnonis	Voluptatis
Motio	Motionis	

Hi modi negat cō cludunt ex propositionib' in obliquo.

Rursus quod tempora non sunt tempus opportunum. Deo enim sunt tempora non autem est tempus opportunum: eo quòd nihil Deo vtile. terminos nanque ponendum, tempora, & tempus opportunum, & Deum, propositionem vero accipiendum secundum nominis casum.

Hic modus in tertia figura cōcludit ex ꝑpositionibus in obliquo.

Tps opportunum. Non sunt. Tempora.

Non est.

Sunt.

Deo

Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus, quod * a.l.decli terminos semper ponendum secundum * vocationis nationes.

nominum, vt homo, aut bonum, aut contraria, nõ hominis, aut boni, aut contrariorum, propositiones autem accipiendum secundum vniuscuiusq; casus. vel. n. quoniam huic, vt æquale: aut quoniã huius, vt duplũ aut quoniã hoc vt verberans, aut videns: vel quoniã hic, vt homo animal, vel si aliquo modo aliter cadit nomen secundum propositionem. Inesse autem hoc huic, & verificari hoc de hoc, tot modis accipiendum, quot modis prædicamenta distincta sunt, & hæc, aut quo aut simpliciter. amplius simplicia, aut complicita Consimiliter autem & non inesse. uerum considerandum hæc, ac distinguendum melius. Reduplicatum autem in propositionibus ad primum extremum ponendum, non ad medium. Dico autem, quoniam si fieret syllogismus, quod iustitiæ est scientia, quoniã bonum, hoc, quod est, quoniam bonum, vel inquantum bonum, ad primum ponendum. Sit enim a scientia, quoniam bonum. in quo b bonum: in quo c iustitia. a itaque uerum de b prædicare, boni enim est scientia quoniam bonum, sed & b de c, iustitia enim quoddã bonum: ita igitur fit resolutio.

De geminatione & positione terminorum pcepta.

Hic modus concludit, nã terminus reduplicatiuus positus ẽ ad maiorem extremitatem.

Si vero ad b positum fuisset hoc, quod est quoniam bonum,

bonum, non erit a, nanque de b verum erit : b autem de c non verum. bonum enim quoniam bonum prædicare de iustitia falsum & non intelligibile.

Scientia A Boni, qm̃ bonum B Iustitia C

Hic modus non cōcludit, nam minor ē falsa & non intelligibilis.

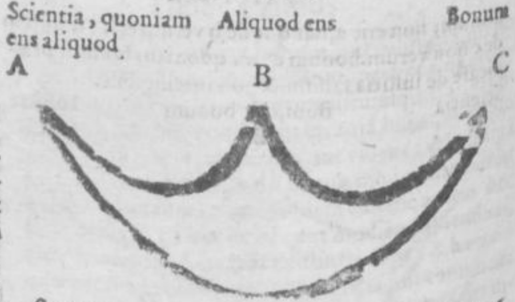

Similiter itaque & si sanabile demonstraretur, qđ est scibile, inquantum bonum, aut hircocervus opinabile, inquantum nō ens: aut homo corruptibile inq̃tum sensibile. in omnibus enim super prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum.

Quomodo termini cū reduplicatione sūt accipiendi.

Non est autem eadem terminorum positio, quādo simpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, & quādo hoc aliquid aut quo, aut quomodo. Dico autem, quemadmodum quando bonum scibile monstratum fuerit, & quando scibile quid, quoniam bonum. verum si simpliciter scibile monstratum fuerit, medium ponendū ens: sin autem quoniam bonum hoc quod est, aliqđ ens. Sit enim a scientia, quoniam ens: in quo b, ens aliquod: in quo c bonum. Verum itaque a de b prædicare: erat enim scientia alicuius entis, quoniam aliquid ens, sed & b, de c, quod enim in quo c ens aliquod quare & a de c. Erit igitur scientia boni, quoniam bonum: nanque aliquod ens erat proprie substantiæ signum.

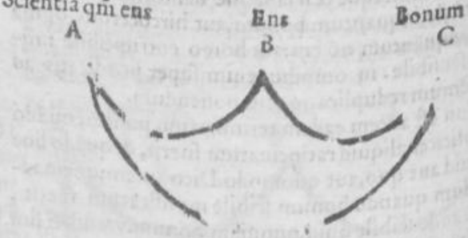
Scientia,

Hic modus medium, & maiorem extremitatem sumit ĩ parte.

Si vero ens medium positum fuisset, & ad extremũ eius simpliciter, & non dictum esset aliquod ens, non esset vtique syllogismus, quòd est scientia boni, quoniam bonum: sed quoniam ens. vt si sit in quo a scientia, quoniam ens in quo b ens: in quo c bonum. Manifestum igitur, quòd in syllogismis, qui in parte, ita accipiendi sunt termini.

Hic mod⁹ sumit terminos absolute.

Quo pacto nomina & orationes trã sumenda sunt.

Oportet autem & transumere quæ idem possunt, nomina pro nominibus, & orationes pro orationib⁹, & nomen & orationem, & semper pro oratione nomen accipere. facilior nãque terminorum expositio. Quemadmodũ si nihil dinerat dicere suspicabile non esse genus opinabilis, aut opinabile non esse quod suspicabile quid: idem enim significatum: pro dicta oratione

oratione suspicabile & opinabile termini ponendi. Quoniam vero non est idem voluptatem esse bonũ, & voluptatem esse ipsum bonum, non similiter ponẽdi termini, sed si est syllogismus quòd voluptas bonũ terminum ponendum quòd bonum, si autem quòd bonum, bonum. consimiliter & in alijs.

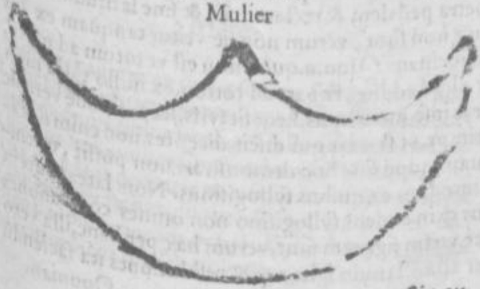
Attinet hoc ad articulos græcos.

Ipsum bonum Quod oẽs appetunt
Bonum operatio ẽm nãm. Voluptas

Non est autem idem neque esse, neque dicere, quòd cui b inest, huic omni a inest. & dicere, cui omni b inest & a omni inest. nihil enim prohibet b ipsi c inesse, non autem omni, vt sit b honestum quid c, vero albũ: Si igitur albo alicui inest honestum quid, verum dicere, quòd albo inest honestum. sed non omni fortasse. Si itaque a inest ipsi b, non omni autem de quo b. neque si b omni c, neque si solum inest, necesse a, non ꝓ non omni, sed neque inesse c.

A. Sapiens B Honestum C. Album
Mulier

Modus non concludit, q a nõ habet maiorem vniuersalem.

Sin au-

Sin autem de quocunque b vere dicatur, huic omni inest a, accidet a, de quo omni b dicitur, de hoc omni dici.

Hic mod' est vniuersalis.

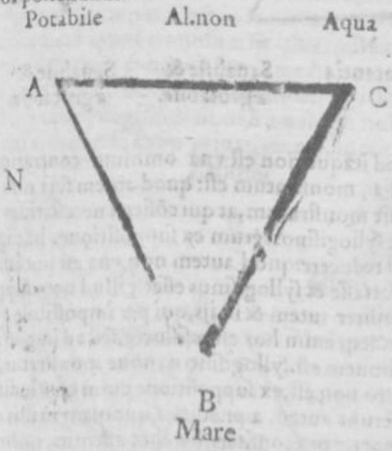

Si tamen a dicitur de quo vtique b dicatur de omni, nihil prohibet b inesse ipsi c, non omni autē ipsum a, aut omnino non inesse. In tribus itaq; terminis manifestum, ꝙ de quo b, omni a, dici: hoc est de quotcunque b dicitur de omnibus dici & a, & si b de omni, & a itidem, si vero non de omni, non necesse a de omni. Non oportet autem existimare penes id quod exponimus, aliquid accidere absurdum, nihil enim vtimur eo quod est hoc aliquid esse: sed quemadmodū Geometra pedalem & rectam hãc, & sine latitudine dicit, quæ non sunt, verum non sic vtitur tanquam ex his ratiocinans. Omno.n. quod non est vt totum ad partē, & aliud ad hoc, vt pars ad totum, ex nullo taliū monstrat ipse monstrans, neq; fit sylls. Expositione vero sic vtimur, vt sentiat qui discit dicentes. non enim sic tāquam quod sine hoc demonstrari non possit, quemadmodum ex quibus syllogismus. Non lateat autem nos ꝙ in eodem syllogismo non omnes conclusiones per vnam figuram sunt, verum hæc per hanc, illa vero per aliā. Planum igitur ꝙ & resolutiones ita faciendū

Exempla ponimus vt sentiāt a l discentes nō vt ita sint.

Quoniam

Quoniam autem non omne problema in omni figura sed in vnaquaque ordinate, manifestum ex conclusione, in qua figura quærendum. Et ex rationibus quæ sunt ad diffinitionem quæcunq; ad vnum aliquid redarguunt eorum, quæ sunt in diffinitione ad quod redargutum est, ponendum terminum, & non totam rationem. accidet enim minus conturbari propter longitudinem, quemadmodum, si aquam monstrauit: quoniam humidum potabile: potabile & aquam terminos ponendum.

Hic modus destruit partem diffinitionis non totã

Amplius autem ex suppositione syllogismos non est tentandũ reducere. non enim est ex positis reducere. nanque non sunt ostensi per syllogismũ, sed ad placitum confessi omnes. Quemadmodum si suppones, si vna quædam potentia non sit contrariorum, neque sciam vnã esse: postea, disputatũ sit, quòd non est vna potentia contrariorum, vt si sanabilis & ægrotabilis, simul enim idem erit sanabile & ægrotabile.

De relatione syllogismorum ad impossibile & ex suppositione.

Prosyllo-

Cōclusio ostensa p psyllogismum, & syllogismū quæ antecedens est syllogismi conditionalis.

Quod itaque non est vna omnium contrariorum potentia, monstratum est: quod autem scia non est * non fuit monstratum, at qui cōfiteri necessarium. sed non ex syllogismo: verum ex suppositione. hāc igitur non est reducere: quòd autem non vna est potētia, sic enim fortasse & syllogismus esset, illud uero suppositio. Similiter autem & in ijs, qui per impossibile cōcludunt. neq; enim hos est resoluere, sed ad impossibile abductionem est. syllogismo nanque monstratur, alterum vero non est, ex suppositione enim concluditur.

*a. l. scientia contrariorū non est.

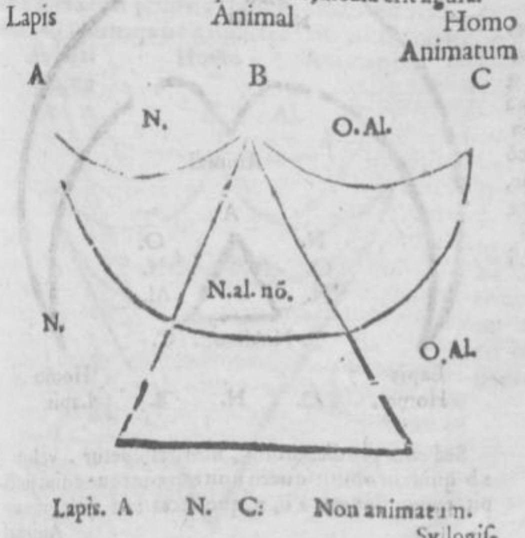
Differunt autem a prædictis, quoniam in illis quidem oportet præconfiteri, si debet assentiri, quemadmodum si monstrata fuerit vna contrariorum potentia & scientiam eandem esse. hic autem & non præcōfessi concedunt, eo quod manifestum est falsum, uelut si posita fuerit, diameter commensurabilis, imparia æqua esse paribus. Multi uero & alij concluduntur ex suppositione, quos oportet considerare, & notare pure. Quæ igitur sint horum differentiæ, & quot modis fit quod est ex suppositione, postea dicemus, nunc autem tantum sit nobis manifestum, quòd

non

non est resoluere tales syllogismos in figuras: & ob quã causam, diximus.

De mutua syllogismorum resolutione. Cap. II.

QVæcunque vero problematum in pluribus monstrantur figuris, si in altera ratiocinatum fuerit, est reducere syllogisinum in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui est in prima, in secundam: & eum qui est in media, in primam. non omnes autem, sed quosdam, manifestum vero erit in sequentibus. Si enim a nulli b: b autem omni c: a nulli c. sic igitur prima figura. Sin autem priuatiua conuersa fuerit. media erit: nam b nulli a, omni vero c inest. Similiter autem & si uniuersaliter sed in parte syllogismus sit. ut si a quidem nulli b: b uero alicui c. conuerso enim priuatiuo, media erit figura.

Duo modi simul in prima figura q ad secundam reducuntur per maioris cõuersionem.

Syllogis-

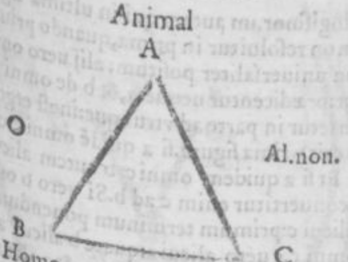
Syllogiſmorum vero, qui in ſecunda, vniuerſales quidem reducentur in primam: eorum autem qui in parte, alter ſolus. Sit enim a b quidem nulli: c vero omni inexiſtens: conuerſo igitur priuatiuo prima erit figura. nã b nulli a: a vero omni c inerit. Si vero prædicatiuum ſit ad b, priuatiuum autem ad c, primum terminum ponendum c. hoc enim nulli a: a vero omni b: quare c nulli b: & b igitur nulli c, nanque conuertitur priuatiuum. Sin autem in parte ſyllogiſmus, quando priuatiuum quidem ſit ad maius extremum, reducetur ad primam, vt ſi a nulli b: c vero alicui: conuerſo enim priuatiuo, prima erit figura: nam b nulli a: a vero alicui c.

Modi tres ſecundæ figurę, q ad primã reducuntur, tũ cõuerſione, tum præmiſſarũ tranſpoſitione.

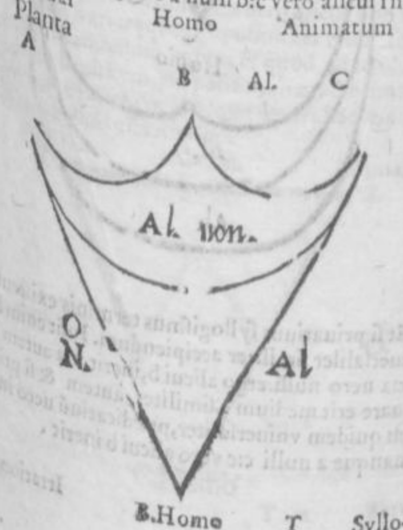
Sed cum prædicatiuum, non reſoluetur, veluti ſi a b quidem omni: c uero non omni: neque enim ſuſcipit conuerſionem a b, neque facta erit ſyllogiſmus.

Animal

Hic mod⁹ secunda figuræ non reducitur ad primã quia præmissa essent particulares, sed per impossibile ostẽditur.

Rursus qui in tertia figura, nõ oẽs resoluentur in primã: qui vero in prima, omnes in tertiã. Insit.n.a o i b: b aũt alicui c: ergo, quoniã cõuettitur prædicatiuũ in parte, inerit c alicui b: a uero o i inerat: quare efficiẽ tertia figura. Et si priuatiu⁹ syllõs sit cõtrãr. cõuertiẽ.n. pdicatiuũ i parte. quare a nulli b: c vero alicui inerit.

Duo modi primæ figuræ, q. ad tertiã reducũtur minoris cõuersione.

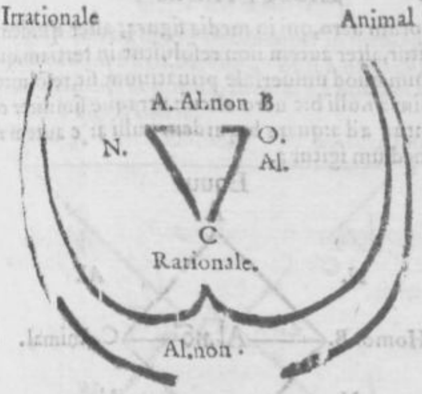
Syllogismorum autem qui in ultima figura, unus solus non resoluitur in prima, quando priatiuũ fuerit non uniuersaliter positum: alij uero omnes resoluuntur: prædicentur neque a, & b de omni c: c igitur conuertetur in parte ad vtrunque: inest ergo alicui b: quare erit prima figura. si a quidẽ omni c: c uero alicui b. Et si a quidem omni c: b autem alicui, eadem ratio. conuertitur enim c ad b. Si vero b omni c: a autem alicui c: primum terminum ponendum b. b nanque omni c, c uero alicui a: quare b alicui a. sed quoniam conuertitur quod in parte, & a alicui b inerit.

Moditres affirmatiui tertiæ figuræ, q ad primã reducuntur tũ cõuersione tum præmissarũ transpositione.

Et si priuatiuus syllogismus terminis existentibus uniuersaliler similiter accipiendum. Insit enim b omni c: a uero nulli: ergo alicui b, inerit. c: a autem nulli c: quare erit medium c. similiter autem & si priuatiuum quidem vniuersaliter, prædicatiuũ uero in parte. nanque a nulli c: c vero alicui b inerit.

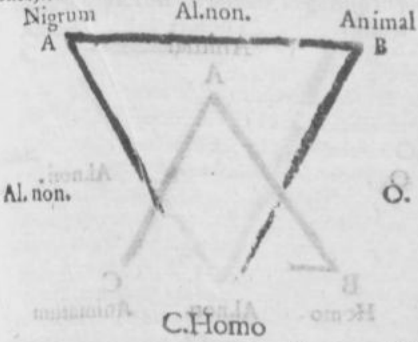
Irrational:

Duo modi negatiui tertiæ figuræ q. ad prima reducūtur minoris conuersione.

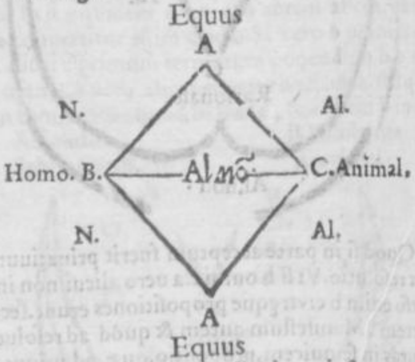
Quod si in parte acceptum fuerit priuatiuum, nō erit resolutio. Vt si b omni c: a uero alicui non insit cō uerso enim b c: vtrąque propositiones erunt. secundū partem. Manifestum autem & quòd ad resoluendas figuras in seinuicem, propositio, quæ ad minus extremum conuertenda in vtrisque figuris. hac enim transposita, transitio efficiebatur.

Hic modus tertiæ figuræ non reducitur ad primā, quoniam ambę pręmissæ essent particulares, sed per impossibile monstratur.

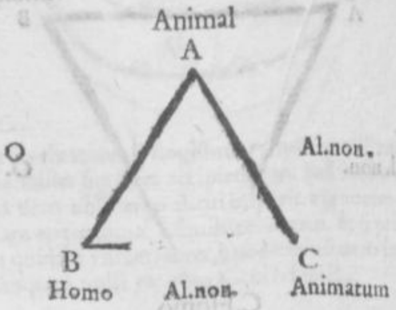
Eorum uero,qui in media figura, alter quidem re ſoluitur,alter autem non reſoluitur in tertiam.quando enim quod uniuerſale priuatiuum ſit,reſoluitur. Si enim a nulli b:c uero alicui: utraque ſimiliter conuertntur ad a:quare b quidem nulli a: c autem alicui:medium igitur a.

Hic mod° ſecũdæ figurę reducitur ad tertiã maioris, & minoris conuerſione.

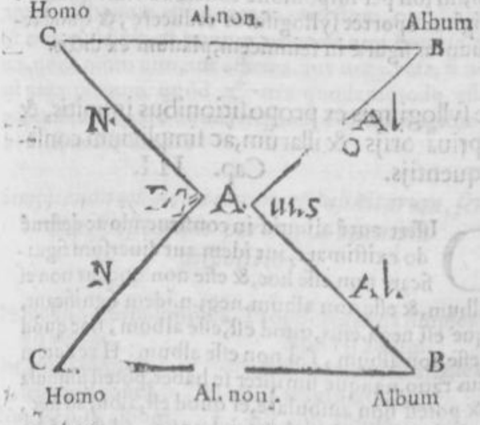
Sed qñ a oĩ b: ipſi uero c alicui non inſit: non erit reſolutio,neutra.n.propoſitionũ ex cõuerſione ṽlis.

Hic mod° ſecũdę nõ reducitur, ad tertiã, quia ambæ ꝓpoſitiones eſſent particulares, ſed per impoſſibile monſtratur.

Et

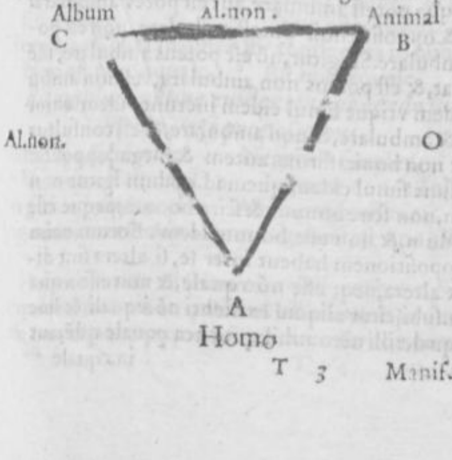
Et qui ex tertia figura resoluentur in mediã, quando priuatiuum sit vniuersale. Vt si a nulli c: ipsum autem b alicui, aut omni. nanq; & c a quidem nulli, ipsi vero b alicui inerit.

Duo modi tertiæ figuræ, qui reducuntur ad secundãam barum cõuersione.

Quod si in parte sit priuatiuum, non resoluetur: non enim suscipit conuerſionem negatiuũ in parte.

Hic mod⁹ tertiæ figurę non reducitur ad secundam quia ambæ ꝓpositiões essẽt negatiuæ, sed ostẽditur per impossibile.

Manifestum igitur quod iidē syllogismi non resoluūtur in his figuris, qui neque in primā resoluebantur, & quòd cum syllogismi in primam reducantur figuram, isti soli per impossibile concluduntur. quomodo igitur oportet syllogismos reducere, & quòd resoluuntur figuræ in seinuicem, planum ex dictis.

De syllogismis ex propositionibus infinitis, & priuatorijs: & illarum, ac simplicium consequentijs. Cap. III.

Differt autē aliquid in construendo ac destruēdo existimare, aut idem aut diuersum significare non esse hoc, & esse non hoc, ut non esse album, & esse non album. neq; n. idem significant, neque est nega. eius, quod est, esse album, hoc quòd est, esse non album, sed non esse album. Hæc autem huius ratio. nanque similiter se habet, potest ambulare, & potest non ambulare, ei quod est, albū, ad hoc, quod est, est non album, & scit bonum, ad scit nō bonum: nam scit bonum, aut est sciēs bonum, nihil differt, neque potest ambulare, aut est potēs ambulare: quare & opposita non potest ambulare, non est potens ambulare. Si igitur, nō est potens ambulare, idē significat, & est potens non ambulare, vel non ambulare eadem vtique simul eidem inerunt. idem enim potest & ambulare, & non ambulare, & est consultus boni & non boni: affirma. autem & nega. oppositæ non insunt simul eidem. quemadmodum igitur non est idem, non scire bonum & scire non bonum: neque esse non bonum, & non esse bonum idem. Eorum enim quæ propositionem habent inter se, si altera sint diuersa, & altera, neq; esse nō æquale, & non esse æquale. illi. n. subijcitur aliquid existenti nō æquali, & hoc est inæquale: illi uero nihil: quocirca ęquale quidē, aut

inæquale

inæ|uale non omne:æquale autem, aut non equale, |e. Amplius est, non albũ lignũ, & non est album om|um, non simul sunt. si enim est lignum non albũ lign|lignum, quod autem non est album lignum, nõ erit|sse est lignum esse. quare manifestum, quòd non nece|us, quòd est, est bonum, nega. est non bonum. Si est e|e de omni uno, aut affirma. aut nega. vera, si nõ itaq|ga. planum quòd affirma. quodammodo esse est n|t: affirma. vero omnis nega. est, & huius igitur, posse|est non bonum. non

Simplicium enunciationum et infinitarum, seu transpositarum per varia exempla dispositio.

Propositio affirm. simplex.	Propõ negatiua simplex.
Est album.	Non est album.
Negatiua infinita. seu transposita.	Affirmatiua infinita. seu transposita.
Non est non album.	Est non album.

Aliud exemplum.

Simplex affir. in minus.	Negatiua simplex in plus
Est æquale.	Non est æquale.
Nega. transposita in plus.	Affir. transposita in minus.
Non est non æquale.	Est non æquale.

Exemplum adhuc euidentius ponendo subiecto, ipsi propositioni.

Simplex affirmatiua.	Negatiua simplex.
Lignum est album.	Lignum non est albũ.
Negatiua infinita.	Affirmatiua infinita.
Lignum non est non album.	Lignum est non albũ.

Habent autem ad seinuicem ordinem hunc. Sit esse quidem bonum in quo a: nõ esse bonum in quo b: esse non bonum in quo c, sub b: non esse non bonum

in quod d,sub a.Omni itaq; inerit aut a,aut b, & nulli eidem:& aut c,aut d,& nulli eidem,& cui c necesse b omni inesse.si n.verum dicere,quòd est nõ album, & quòd non est album verũ.impossibile.n. simul esse album,& non esse albũ verum . impossibile.n. simul esse album,& non esse album,aut esse lignum non album,esse lignum album:quare si non affirmatio,negatio inerit.c vero ipsi b nõ semper.quod.n. oĩno nõ lignum,neq; lignum erit,non albũ.Econuerso igitur d oĩ,cui a.nanq; aut c.aut d.Qm̃ vero non possunt simul esse,non album & esse,album d inerit.de e.teũte .n.albo verum dicere,quòd nõ est nõ albũ, de d autẽ a non oĩ:nanq; de eo, quod penitus non est lignum, non verum dicere,quòd est lignũ albũ.quare d verũ, a aũt nõ verũ,qm̃ est lignũ album . Planũ vero quod & a ç nulli eidẽ:& si b & d cõtingit alicui eidẽ inesse.

Simplicium propositionum,ac infinitarum,vel transpositarum ordo ac consequentiæ.

A		B
Est bonum	*Alterũ oĩ,nulli ambo*	*Nõ est bonũ.*
Ad affirmatinã sequitur negatiuã, & nõ econtra.	*Repu- gnant Simul Stant*	*Ad affirmatiuã sequitur negatiua & nõ econtra.*
D		C
Non est non bonum.	*Alterum omni,nulli ambo*	*Est nõ bonum.*

Similiter

Similiter autem habent & priuationes ad prædicamenta hac positione. æquale, in quo a: non æquale, in quo b: inæquale, in quo c: non inæquale, in quo d.

Simplicium propositionum, & priuatarum ordo ac consequentiæ.

A — *Est æquale*   *Omni alterum, nulli ambo*   B — *Non est æquale*

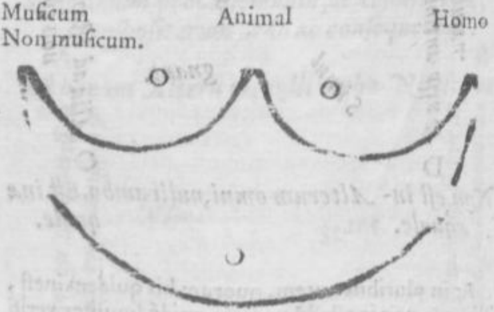
Ad istam sequitur alia & non contra.   *Repugnant.*   *Simul Stant.*   *Alia ad istam sequitur & non contra.*

D — *Non est inæquale.*   *Alterum omni, nulli ambo.*   C — *Est inæquale.*

Et in pluribus autem, quorum his quidem inest, illis vero non inest idē, negatio quidē similiter verificari posset, quod nō sunt alba oīa, aūt quòd nō est albū unūquodq; quòd aūt est nō albū unumquodque, aut oīa sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quod est, est omne animal album, nō hoc quod est, est nō album omne animal, negatio (ambæ enim falsæ)

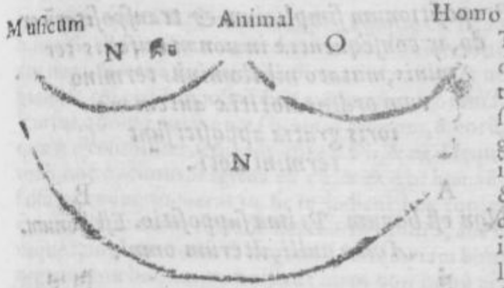
falsæ)sed hoc,non est omne animal album. Quoniā vero manifestum, quòd diuersum significat, est non album & non est album:& illud quidem affirmatio, hoc autem negatio, manifestum,quòd non est idem modus ostendendi vtrunque,vt quoniam quodcunque sit animal,non est album,aut contingit non esse album,& quòd verum dicere non albū,hoc enim,est esse non album,sed de eo,quodcunque sit album,verum est dicere,est album, siue non album,idem modus. Constructiue enim ambo per primam monstrātur figuram.uerum enim & esse similiter ordinātur, eius enim quòd est,verum dicere album, nō hoc qđ est,verum dicere non album,negatio:sed hæc, nó est verum dicere album.Si itaque uerum est dicere, qđcunque sit homo,musicum esse, aut non musicum esse,quodcunque sit animal,accipiendum,aut esse musicum,aut esse non musicum : vt ostensum est.

Modi ꝓbantes affirmatiuā simplicē & trāspositam.

Non esse autem musicum quodcunque sit homo destructiue monstratur secundum dictos tres modos.

Musicum

Tres modi probãtes vniuersalem negatiuam in prima & secunda figura in solis syllogistica forma.

Simpliciter autem quando sic se habent a & b, ut simul quidem eidem non contingit, omni autem ex necessitate alterũ, & rursus c ad d similiter: sequitur autem ex c a, & non conuertitur, & ex b d sequetur, & non conuertetur, & a, & d contingunt eidem, b vero, & c non contingunt. Primum igitur quòd ex b sequitur d, hinc manifestum: quoniam enim ex c d alterum ex necessitate omni: cui autem b non contingit c, eò quòd simul differt a: a uero & b non contingunt eidem: planum quòd d sequetur b. Rursus, quoniam c non conuertitur cum a: omni autem c, aut d: contingit a & d eidem inesse. b vero & c non contingit, eo quòd a consequitur ex c, accidit.n. quoddam impossibile. Manifestum igitur, quòd neque b cum d conuertitur quoniam accidit simul d & a inesse.

Proposi-

Propositionum simplicium & transpositarũ ordo, ac consequentiæ in non manifestis terminis, mutato nihilominus terminorum ordine. notitiæ autem maioris gratia appositi sunt termini noti.

A B

Non est bonum *Prima suppositio.* *Est bonum.*

Ambo nulli, alterum omni.

Tertia suppositio.
Ex C sequitur non econtra.

Secundum simul
monstrandum Stans.

Tertium Non simul
monstrandũ Stans.

Primũ mõstrãdũ, quartũ pars pri.
Ex B sequitur D, & non econtra.

C D

Est non num. *Ambo nulli, alterum omni* *Non est bonum.*

Secunda suppositio.

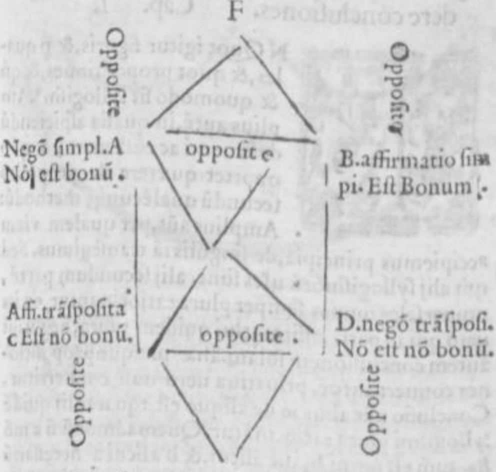
Accidit aũt quandoq; & in tali terminorum ordine decipi, eo quod non recte accipiuntur opposita, quorum alterum necesse est omni inesse. Quemadmodum si a & b non cõtingunt simul eidem, necesse autem alterum inesse cui non alterum, & rursus & d consimiliter:* ex quo autem omni c sequatur a: accidit enim cui d ipsum b inesse ex necessitate: quod est falsum: Sit enim accepta negatio eorum quę a b, quę

* al. l. cui autem C omni.

quæ eſt in quo f.& rurſus eorũ,quæ c d,quę eſt ĩ quo h.neceſſe igitur oĩ aut a,aut f:aut enim affirmationẽ aut nega.& iterũ uel c,uel h:affirmatio nanq; & negatio,& cui c oĩ,ſuppoſitũ fuit a:quare h,cui omni f. Rurſus,quoniã eorũ,quæ f b,omni alterum,& eorũ, quæ h d,cõſimiliter,ſequitur aũt ex f h,& ex d ſequetur b,hoc.n.ſcimus,ſi igitur ex c a,& ex d b. hoc aũt falſum:e conuerſo.n.erat in ſic ſe habentibus conſequentia. Non enim fortaſſe neceſſariũ omni a, aut f: neque f,aut b.nõ.n.f eſt negatio ipſius a. nam boni negatio,non bonum.non eſt aũt idem non bonũ ei, quod eſt neque bonum,neq; non bonum. Similiter autem & in c d.negationes enim acceptæ duæ ſunt.

vtranque negatio.

Neque eſt bonum,neque eſt non bonum.

Neque non eſt non bonum, neque eſt non bonum.
Negatio utrumque.

ARISTO-

ARISTOTELIS PRIORVM RESOLVTIVORVM.

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De potestatibus, & impotentijs syllogismorum, & illis annexis.

DE POTENTIIS SYLLOGISTICIS

Quinam syllogismorum plures valeant concludere conclusiones. Cap. I.

IN Quot igitur figuris, & ꝑ quales, & quot propositiones, & qñ & quomodo fit syllogism⁹. Amplius autẽ, in qualia aspiciendũ destruenti ac cõstruenti, & quõ oportet quærere de proposito secundũ qualẽcunq; methodũ: Amplius aũt, per qualem viam accipiemus principia, de singulis iã transegimus. Sed qm̃ alij syllogismorũ uľes sunt, alij secundum partẽ, uniuersales omnes semper plura ratiocinantur ex ijs uero qui in parte, affirmatiui quidem plura, negatiui autem conclusionem solam. aliæ nanque propositiones conuertuntur, priuatiua uero non conuertitur. Conclusio aũt aliquid de aliquo est: quare alij quidẽ syllogismi plura ratiocinãtur. Quemadmodũ si a mõstratum est omni b, aut alicui, & b alicui a necessariũ inesse, & si a nulli b, & b nulli a. hoc autem diuersam a præcedenti. Si uero a alicui non insit non necesse, & b alicui

b alicui a non inesse.cõtingit enim omni inesse. Hęc itaque communis omnium causa, & eorum qui uniuersaliter, & eorum qui secundum partem.

Duo modi uniuersales, affirmatiua & negatiua plures cõcludentes conclusiones, per dici de omni & dici de nullo.

Modi tres concludẽtes cõclusionẽ primo intentã aliam deinde ex conclusionis cõuersione.

Est autem de uniuersalibus, & aliter dicere. quæcunque enim aut sub medio sunt, aut sub conclusione omnium erit idem syllogismus: si hæc in medio, illa in conclusione posita fuerint. Vt si a b conclusio per c, quæcunque sub b aut c sunt, necesse de omnibus dici a. si enim d in toto b: b uero in a: & d erit in a. Rursus, si e in toto c: c autem in a: & e in a erit. Consimiliter & si priuatiuus sit syllogismus.

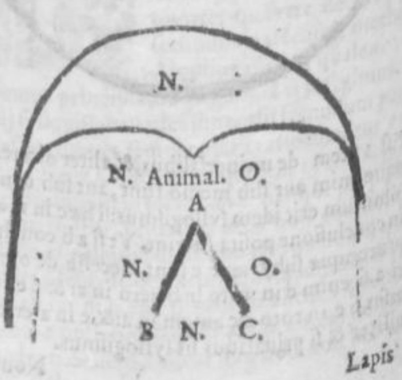
Nouum

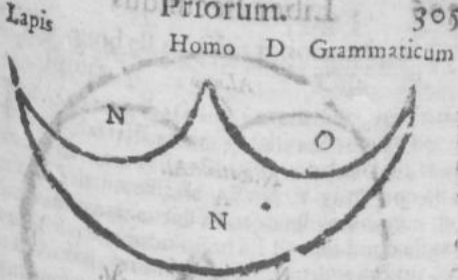

Duo modi uniuersales, affirmatiua & negatiua plures cõcludentes conclusiones, per dici de omni & dici de nullo.

In secunda aūt figura, quod sub conclusione solū erit ratiocinari. Veluti si a nulli b. c aūt omni conclusio, quòd b nulli c. Si igitur d sub c est, planum quòd b non inest ipsis. Iis vero quæ sub a, quòd b non inest non manifestum per syllogismum atqui non inest b ipsi e, si est sub a: sed b quidem inesse nulli c, monstratum est per syllogismum: ipsi vero a non inesse, inde monstratum sumptum est. quare non propter syllogismum accidit b non inesse ipsi e.

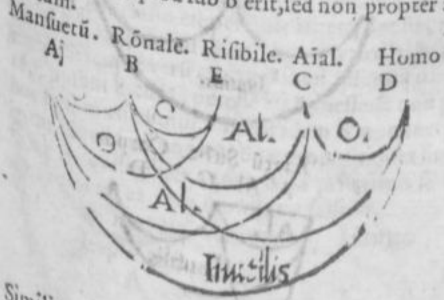
Hic mod⁹ assumpto tertio sub minori aliam conclusionē concludit ĩ prima figura, sub medio uero non cõcludit per syllogismum nisi maioris conuersione.

In his vero, quæ sunt in parte, eorum quidem quę sub conclusione sunt, non erit necessarium: (nõ enim fit syllogismus, quando hæc accepta fuerit in parte,) eorum vero quæ sub medio, erit omnium, veruntamen non per syllogismum. Vt si a omni b: b vero alicui c. eius enim quod sub c positum est, non erit syllogismus, eius vero, quod sub b erit, sed non propter antea factum.

Hic particularis modis pter primam conclusioné, termino asũptio sub medio, aliã cõcludit conclusionem sub minoriue ro inutilis est, qa maiorem particularis

Similiter autem & in alijs figuris. eius enim quòd sub conclusione est, non erit: alterius vero erit. verun tamen non propter syllogismum, sed quemadmodũ & in vniuersalibus ex indemonstrabili propositione, quæ sub medio erunt, monstrabantur: quare neque ibi erit: aut & in his.

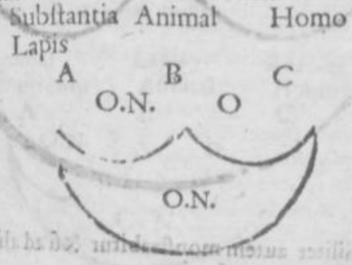
Hic modus particularis in secunda figura termino sub minori assumpto nihil cōcludit, quia maiorē particularis assumpto vero sub medio, aliā cōcludit cōclusionē, sicut in vniuersalib. Iste in secūda figura modus eadē regitur rōne, vt & superior in secunda.

De eo quod est ex falsis ratiocinari, in prima figura. Cap. II.

Est itaque ita se hre, vt veræ sint propones, per quas syllis: est aūt vt falsæ: est vero vt hęc quidem vera, illa aūt falsa. conclusio aūt vt vera, aut falsa ex necessitate. Ex veris igitur non est falsum ratiocinari. ex falsis autem est verum, non tn̄ pp quid, sed quia. eius.n. quod est pp quid, non est ex falsis syllis. ob q̄ vero cām, in sequentibus dicetur. Primum ergo, q ex veris non possimus falsum ratiocinari, hinc manifestum: si.n. A existente, necesse est B esse: B non existente, necesse est A non esse. si igitur verum est A. necesse est B verum esse: aut accidet idē simul esse, & non esse. hoc aūt impossibile. Non autē, qm̄ positus est A vnus terminus, existimetur contingere vno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non enim possibile. quod enim accidit ex necessitate, conclusio est: per quæ autem hoc fit, ad minus tres sunt termini: bina vero interualla & ppositiones. Si itaque verū est, cui B inest ipsum, a oī: cui autē, C, ipsum B: cui C necesse est A inesse. & non potest hoc falsum esse: simul.n. inerit idem & non inerit. A igitur tāquā vnū ponitur duæ propositiones simul acceptæ. Consimiliter autem & in priuatiuis se habet non enim est ex veris monstrare falsum.

Duo modi ex veris verū concludentes.

Ex falsis autem verum est ratiocinari, & vtrisque propositionibus existentibus falsis, & vna. hac autem non vtralibet contingit, secunda, si totam accipiat falsam: si vero non tota accipiatur, est, vtralibet. Sicut enim a toti c inexistens, eorum autem quæ b nulli neque b ipsi c. contingit aũt hoc, vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. Si igitur acceptum fuerit, a omni b, & b omni c, a o i c inerit. quare ex vtrisque falsis vera conclusio; omnis enim homo animal. Similiter aũt & priuatiuum. est enim a, & b nulli c inesse: a tamen omni b: veluti si eisdem acceptis terminis, medium positũ fuerit homo. lapidi enim, nec animal nec homo nulli inest, animal vero omni homini. Quare si cui quidem omni inest, accipit nulli inesse, cui vero non inest, omni inesse, ex falsis vtrisque vero non inest, omni inesse, ex falsis vtrisque vera erit conclusio.

Duo modi vniuersales concludentes verũ ex ambabus in tota falsis.

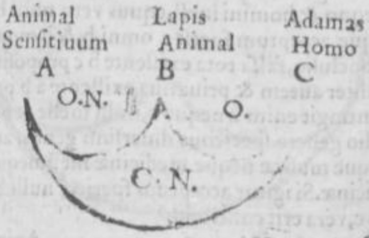
Similiter autem monstrabitur & si ad aliquid falsa vtraque accepta fuerit.

Animal

Duo modi ex propositionibus 1 parte falsis, falsū concludentibus.

Quod si altera falsa posita fuerit, prima existente tota falsa, ut ipsa a b, non erit conclusio uera, ipsa uero b c erit. Dico aūt totā falsam contrariā: ut si nulli inexistens, omni acceptum fuit, aut si omni, nulli inesse. sit enim a b nulli inexistens, b uero c omni: si b c quidem propositionem ueram accepero, a b autem totam falsam, & a inesse omni b. impossibile conclusionem ueram esse, nulli enim inerat a eorum quæ c siquidem cui b nulli ipsum a: b uero omni c. Consimiliter autem neque si a omni b inest, & b omni c: accepta uero est b c propositio uera, a b autem falsa tota, & a nulli eorum quibus b, conclusio falsa erit. omni enim c inerit ipsum a. siquidem ipsum a omni, cui b: b uero omni c. Planum igitur, quòd si prima tota accipiatur falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua: altera autem uera, non fit uera conclusio,

Duo modi quorū maior in toto ē falsa minore, uerum non concludētes.

Cum vero non tota accipitur falsa, erit. Si enim a inest omni c, alicui autem b, b vero omni c: vt animal cygno quidem omni, albo autem alicui, album vero omni cygno: si acceptum fuerit a omni b. & b omni c a omni c inerit vere: omnis enim cygnus animal. Similiter, & si priuatiuum sit a b accidit, enim a b. quidem alicui inesse, c vero nulli, b aũt oĩ c: vt a alicui albo, niui autem nulli, album vero oĩ niui. Si itaque acceptum fuerit, a nulli b. b vero omni c: a nulli c inerit.

Duo mo di ex ma iori i par te falsa, minori vera, verum con cludẽtes.

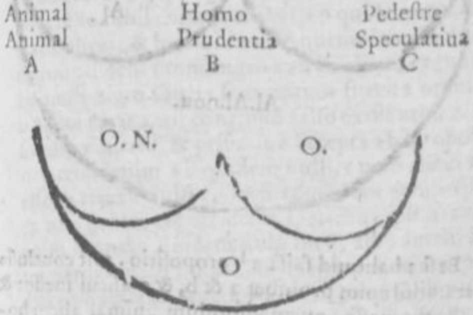
Quod si a b propositio tota accepta fuerit vera, b autem tota falsa, erit syllogismus verus. nil enim prohibet a b, & c omni inesse, b autem nulli c: vt quæcũque eiusdem generis species non subalternæ. animal enim & equo & homini inest, equus vero nulli homini. Si itaque acceptum fuerit a omni b, & b omni c, vera, erit conclusio, falsa tota existente b c propositione. Consimiliter autem & priuatiua existente a b propositione, contingit enim a neque c, nulli inesse & b, nulli c, vt ex alio genere speciebus diuersum genus. animal enim neque musicæ neque medicinæ inest, neque musica medicinæ. Si igitur acceptum fuerit, a nulli b, b vero omni c, vera erit conclusio.

Animal

modi duo ex maiori vera minori ĩ toto falsa verũ concludẽtes.

Et si b·c non tota falsa,sed ad aliquid,& ita erit conclusio vera.nihil enim prohibet a & b,& c toti inesse b tamen alicui c:vt genus speciei,ac differentiæ. animal enim oi homini,& oi pedestri:homo vero alicui pedestri,& non omni. Si igitur a oi b, & b omni acceptum fuerit a omni c inerit:quod erat uerum. Similiter autem & priuatiua existẽte a b propositione. contingit enim a,& b, & c nulli inesse, b tamen alicui c: vt genus ex alio genere speciei & differentiæ. aĩal.n. neq; prudentiæ vlli inest,neq; speculatiuæ. prudẽtia vero alicui speculatiuæ. Si igitur acceptũ fuerit a nulli b,b autem omni:a inerit nulli c.hoc aũt erat verũ.

Duo modi ex maiori vera minori ĩ parte falsa verum concludẽtes.

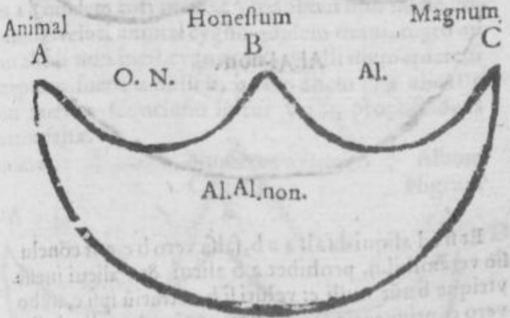
Iu syllogismis vero qui in parte, contingit & prima propositione tota falsa, altera aût vera, conclusionem veram esse: & prima existente ad aliquid falsa, & hac quidem vera, illa autem quæ in parte, falsa, & utrisque falsis. Nihil enim prohibet, a nulli quidem b inesse, c vero alicui, & b alicui c, ueluti animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui. Si igitur medium positum fuerit nix, primum autem animal, & acceptum fuerit, a toti b inesse, b uero alicui c: a b quidem tota falsa, b c autem uera, & conclusio uera. Consimiliter autem & priuatiua existente a b propositione, accidit enim, a toti b inesse, c vero alicui nõ inesse, b tamen alicui c inesse ut animal, homini quidem omni inest, albo autem alicui non sequitur, homo auté alicui albo inest. Quare, si medio posito homine, accipiatur a nulli b inesse, b autem alicui c inesse, uera erit conclusio, falsa existente a b propositione tota.

Duo modi particulares ex maiori in toto falsa, minori uera uerũ concludentibus.

Et si ad aliquid falsa a b propositio. erit conclusio uera: nihil enim prohibet a & b, & c alicui inesse: & b alicui c inesse. quemadmodum animal alicui honesto

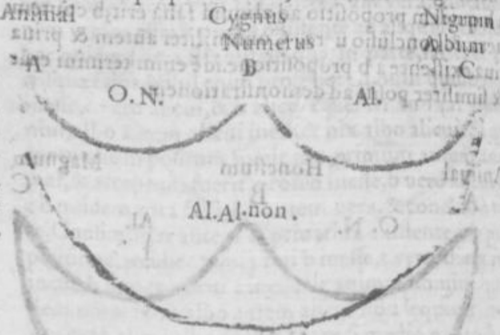
nesto & alicui magno,& honestum alicui magno in esse.Si igitur acceptum fuerit,a omni b & b alicui c. a b quidem propositio ad aliquid falsa erit,b c autem uera,& conclusio uera. Consimiliter autem & priuatiua existente a b propositione.idẽ enim termini erũt & similiter positi ad demonstrationem.

Modi duo ex maiori in parte falsa minori uera, uerum concludentibus.

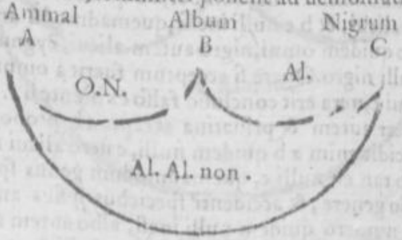
Rursus,si a b quidem uera,b c autẽ falsa . uera erit conclusio.nihil enim prohibet,a b quidem toti inesse c aũt alicui, & b c nulli inesse,quemadmodũ animal cygno quidem omni,nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro.Quare si acceptum fuerit a omni b,& b alicui c,uera erit conclusio falso existente b c. Consimiliter autem & priuatiua accepta a b propositione.accidit enim a b quidem nulli, c uero alicui nõ inesse, b tamen nulli c, quemadmodum genus speciei ex alio genere, & accidenti speciebus ipsius animal enim numero quidem nulli inest, albo autem alicui numerus autem nulli albo . Si igitur medium positũ fuerit numerus,& acceptũ fuerit , a quidem nulli b. b uero

b vero alicui c, a alicui c non inerit, quod erat verum & a b quidem propositio vera, b c autem falsa.

Duo modi ex maiori vera & minori falsa, verũ concludẽtes.

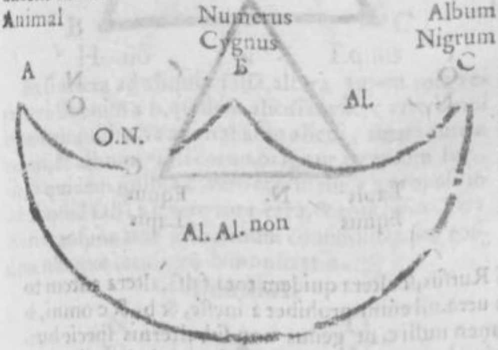
Et si ad aliquid falsa a b, falsa vero b c, erit conclusio vera: nihil.n. prohibet a b alicui & c alicui inesse vtrique b aũt nulli c: veluti si b cõtrariũ ipsi c, ambo vero contingentia eidẽ generi. animal.n. alicui albo & alicui nigro inest. album aũt nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit a omni b, & b alicui c, vera erit conclusio, & si priuatiua accipiatur a b similiter. ijdem enim termini, & similiter ponenẽ ad demõstrationẽ.

Duo modi ex maiori ĩ parte, & minori in toto falsa, verũ concludẽtes.

Et ex vtrisq; falsis erit conclusio vera. accidit enim a b qui-

a b quidem nulli, c vero alicui inesse, b autem nulli c: quemadmodum genus speciei ex alio genere, & contingenti speciebus ipsius. animal enim numero quidē nulli, albo autem alicui inest, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit, a omni b, & b alicui c, conclusio quidem vera, propositiones autem ambæ falsæ. Similiter & priuatiua existente a b. nihil enim prohibet a b quidem toti inesse, c vero alicui non inesse, & b nulli c: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest, cygnus vero nulli nigro. quare, si acceptum fuerit a nulli b, b vero alicui c, a alicui c non inerit. Conclusio igitur vera, propositiones autem falsæ.

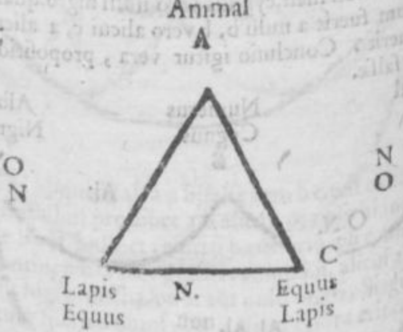
Duo modi ex vtrisq; in toto falsis concludētes verū.

Secunda figura. Cap. III.

IN media autem figura, omnino accidit per falsa verum ratiocinari. & cum vtræque propositiones totæ falsæ accipiuntur, & cum vtræque in aliquo & hæc quidem vera, illa autē falsa existente tota, vtralibet posita falsa: & si vtræque in aliquo falsæ: & hæc simpliciter vera, illa autē in aliquo falsa: & si hæc tota falsa

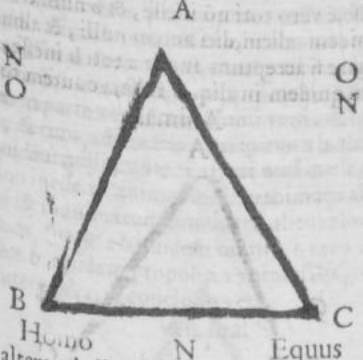
falsa, illa autem in aliquo uera, & in uniuersalibus syllogismis & in his, qui sunt in parte. Si enim a b quidem nulli inest, c uero omni, ut animal lapidi quidē nulli, equo autem omni, si econtrario positæ fuerint propositiones & acceptum fuerit a b quidem omni c, uero nulli, ex falsis totis propositionibus, uera erit conclusio. Consimiliter & si b quidem omni, c autem nulli inest a idem enim erit syllogismus.

Modi duo ex utrisque in toto falsis, uerū concludētes.

Rursus, si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. nil enim prohibet a inesse, & b, & c omni, b tamen nulli c, ut genus non subalternis speciebus. animal enim & equo omni, & homini, & nullus homo equus. Si igitur acceptū fuerit, huic quidem omni, illi uero nulli inesse. hæc quidem tota falsa erit, illa autem tota uera, & conclusio uera: ab utrumlibet posito priuatiuo.

Animal

Duo modi ex altera vera, tera v in altera falsa toto fve- vtriq; u- rum co s cludente.

Et si altera ad aliquid falsa, altera autem tota vera. accidit enim a b, quidem alicui inesse, c vero omni b, tamen nulli c, vt animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit b quidem nulli a c vero toti inesse, a b propositio ad aliquid falsa a c vero toti vera, & conclusio vera. Et si transponatur priuatiuum consimiliter. per eosdem nanque terminos demonstratio.

Duo modi vna ex maiori, in parte falsa, minori: vera altera econtra verũ concludẽtes.

Et si

Et si affirmatiua propositio ad aliquid falsa, priuatiua aũt tota vera: nihil.n. p. ohibet a b quidẽ alicui inesse, c vero toti nó inesse, & b nulli c: vt animal albo quidem alicui, dici autem nulli, & album nulli pici. Quare si acceptum fuerit a toti b inesse, c vero nulli: a b quidem in aliquo falsa, a c autem tota vera.

Modus ex maiori in parte falsa, minori vera, verum concludes, quod si termini trãsponãtur fiet alter mod⁹ idẽ concludens.

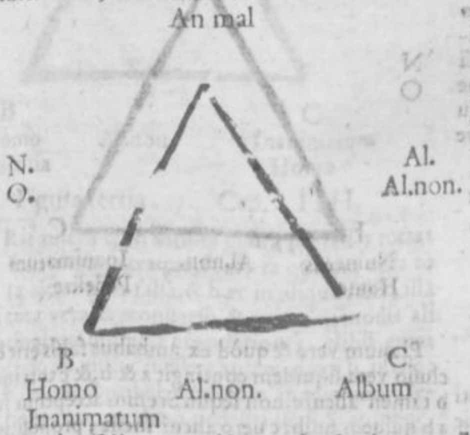
Et si ambæ propõnes ad aliqd falsę, erit cõclo vera accidit.n. a & b, & c alicui inesse, b vero nulli c: vt aĩal & albo alicui, & nigro alicui, albũ aũt nulli nigro. si igitur acceptũ fuerit, a b, quidẽ oi, c vero nulli: ambæ propõnes in aliquo falsæ. cõclo aũt vera. Consimiliter & transposita priuatiua per eosdẽ terminos.

Duo modi ex vtrisque in parte falsę, verum concludẽtes.

Manifestum

Manifestum vero & in syllogismis in parte. nihil enim prohibet a b quidem omni, c autem alicui, inesse, & b alicui c non inesse. vt animal omni homini, albo vero alicui, homo aūt alicui albo non inerit. Si igitur positum fuerit a b quidem nulli inesse, c vero alicui inesse. vniuersalis propositio tota falsa, quæ autem in parte vera, & conclusio vera. Consimiliter vero, & cum affirmatiua accipitur a b. accidit enim a b quidem nulli, c autem alicui non inesse, & b c alicui non inesse. vt animal nulli inanimato albo, vero alicui: & inanimatum non inerit alicui albo. Si itaq; positum fuerit a b quidem omni, c vero alicui non inesse: a b quidem propositio vniuersalis, tota falsa, a c, autem vera, & conclusio vera.

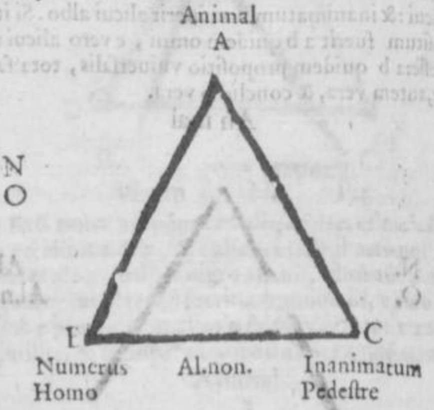
Duo modi ex maiori falsa minori vera verū cōcludētes.

Et si vniuersalis vera quidem posita fuerit, quæ vero in parte falsa. nihil enim prohibet a & b, & c nullum sequi b, tamen alicui c non inesse: vt animal nullum numerū, & inaīatum, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si igitur positum fuerit a b

quidem

quidem nulli, c vero alicui, conclusio, quidem erit vera, & vniuersalis propositio, quæ autē in parte falsa. Et quum affirmatiua ponitur vniuersalis, consimiliter. accidit enim a & b & c toti inesse, b tamen non sequi aliquod c: vt genus speciem & differentiam animal. n. omnem hominē, & totū pedestre sequitur, homo autem non omne pedestre. Quare si acceptū fuerit a b quidem toti inesse, c autem alicui non inesse, vniuersalis quidem propositio vera, quæ aūt in parte falsa, conclusio autem vera.

Duo modi ex minori falsa maioriue ra concludentes verum.

Planum vero & quòd ex ambabus falsis erit conclusio vera. siquidem contingit a & b, & c toti inesse, b tamen *alicui c, non sequi. Si enim acceptum fuerit a b quidem nulli, c uero alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ, conclusio autem vera. Consimiliter vero, & cum vniuersalis propositio est prædicatiua, quæ autem in parte, priuatiua. accidit namque a nullum quidem b, c vero omne sequi, & b alicui c non inesse. vt animal scientiam quidem nullam homi-

*al. l. toti ineē huic quidem omni illi aūt nulli b tamen.

hominem vero omnem sequitur, scientia autem non omné hominem. Si igitur acceptú sit a b, quidem toti inesse, c autem aliquod non sequi, propositiones quidem falsæ, sed conclusio vera.

Duo modi ex utrisque in toto falsis verú concludêtes.

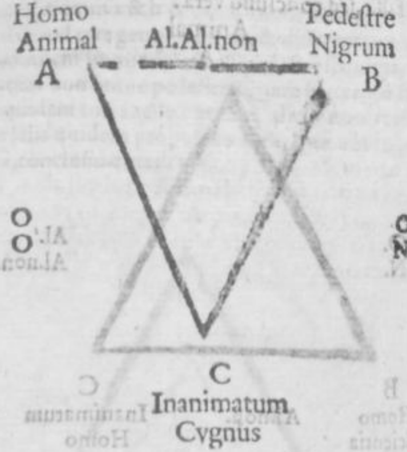
Animal

Figura tertia. Cap. IIII.

ERit autem & in ultima figura per falsas totas: & in aliquo vtraque, & altera quidem uera tota altera uero falsa, & hæc in aliquo falsa, illa autem tota vera, & econuerso, & quotcunq; modis aliter contingit transumere propositiones. Nihil enim prohibet, & a b nulli c inesse: a autem alicui b inesse: veluti & homo & pedestre, nullum inanimatum sequitur homo tamen alicui pedestri inest. Si igitur acceptum fuerit a, & b omni c inesse, propositiones quidem totæ falsæ, cõclusio autem vera. Similiter autem & hac quidem priuatiua, illa autem affirmatiua existente, accidit enim b quidem nulli c inesse, ipsum vero a omni, & a alicui b non inesse, ut nigrum nulli cygno

animal autem omni,& animal nõ omni nigro. Quare si acceptum fuerit b omni c, ipsum vero a nulli, a alicui b non inerit, & conclusio quidem vera, propositiones autem falsæ.

Duo modi uniuersales ex utrisque in toto falsis uerum concludẽtes.

Et si in aliquo vtraque falsa, erit conclusio vera, nihil enim prohibet & a & b alicui c inesse, & a alicui b, vt album & honestum alicui animali inest, & albũ alicui honesto. Si igitur positum fuerit a, & b omni c inesse, propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem vera. Sed & quũ a c priuatiua ponitur, consimiliter. nihil enim prohibet, a quidem alicui c non inesse, ipsum vero b alicui inesse, & a b non omni inesse, vt honestum alicui animali non inest, honestum vero alicui inest, & album non omni honesto. Quare si acceptum fuerit, a quidem nulli c, ipsum uero b omni. ambæ propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem vera.

Animal

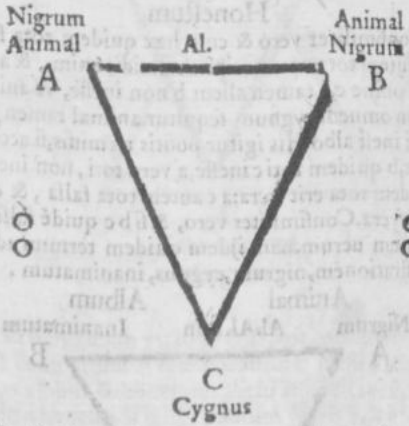
Duo modi ex utrisque in parte falsis verū concludētes.

Consimiliter vero & cum hæc quidem tota falsa, illa autem tota vera accipitur. accidit enim, & a & b sequi omne c, a tamen alicui b non inesse, vt animal, album omnem cygnum sequitur. animal tamen non omni inest albo. His igitur positis terminis, si acceptū fuerit, b quidem toti c inesse, a vero toti, non inesse: b c quidem tota erit vera: a c autem tota falsa, & conclusio vera. Consimiliter vero, & si b c quidē falsum, a c autem uerum. nam ijdem quidem termini ad demonstrationem, nigrum, cygnus, inanimatum.

Duo modi negatiui ex altera in toto falsa, hæc ex maiori, illa ex minori: altera vera concludētes verū.

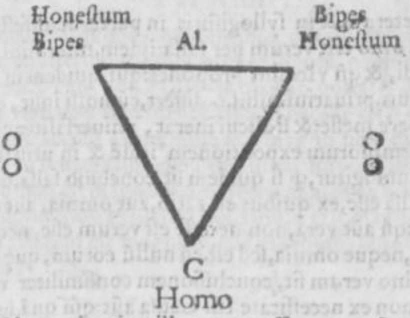
Sed & si ambæ accipiantur affirmatiuæ, nihil enim prohibet, b quidem sequi omne c, ipsum uero a toti non inesse, & a alicui b inesse, vt animal omni cygno nigrum autem nulli cygno, & nigrum inest alicui animali Quare si acceptum fuerit a, & b omni c inesse b c quidem tota vera, a c autem tota falsa, & conclusio vera. Sed consimiliter & cum a c accepta fuerit vera. per eosdem nanque terminos demonstratio.

Duo modi affirmatiui vt superiores cõcludentes verũ.

Rursus & cum hæc quidem tota uera extiterit, illa autem in aliquo falsa. accidit enim b quidem omni c inesse, a uero alicui c, & alicui b, vt bipes quidem omni homini, honestum autem non omni, & honestum alicui bipedi inest. Si igitur acceptum fuerit & a, & b toti c inesse, b c quidem tota vera, a c, autem in aliquo falsa, sed conclusio uera. Consimiliter autem & si a c uera, b c uero falsa in aliquo accipiatur. ijsdem nanque terminis transpositis, erit demonstratio.

Honestum

Et si hæc priuatiua, illa autem affirmatiua sit. quoniam enim accidit, quidem toti c inesse, a vero alicui b, & quando sic se habeant, a non omni b, si acceptū fuerit, b quidem toti c inesse, a vero nulli priuatiua quidem in aliquo falsa, altera aūt tota uera, & conclusio. Rursus, quoniam monstratum est, ꝙ cum a nulli insit c, ipsum vero b alicui: accidit a alicui b non inesse: planum quòd & cum a c tota vera sit, b c autem in aliquo falsa, accidit conclusionem veram esse. Si enim acceptum fuerit a nulli c, ipsum vero b omni: a c quidem tota vera, b c autem in aliquo falsa.

Duo modi affirmatiui, ex altera in parte falsa, altera vera concludētes verū.

Duo modi negatiui, vt superiores, verū concludētes.

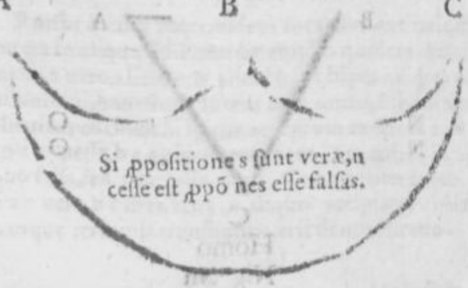
Cæterum & in syllogismis in parte manifestum, quod oīno erit verum per falsa: ijdem.n.termini accipiendi, & qñ vl'es sint propōnes: qui quidem in affirmatiuis, priuatiui. nihil.n. differt, cū nulli insit, omni accipere inesse: & si alicui inerat, vniuersaliter capere ad terminorum expositionem* idē & in priuatiuis. Planum igitur, ꝙ si quidem sit conclusio falsa, necesse est falsa esse, ex quibus est ratio, aut omnia, aut quædam: qñ aūt vera, non necesse est verum esse, neq; aliquid, neque omnia, sed est. cū nullū eorum, quę in syllogismo verum sit, conclusionem consimiliter veram esse, non ex necessitate tñ. Causa aūt: qm̄ quādo sic se inuicem habeant, vt cū ex necessitate alterū sit ex necessitate alterū existat: cū hoc quidē non sit neq; alterū erit: cū aūt sit, non necesse alterū esse, sed cū idem sit & non sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico aūt, vt cum sit albū, b esse ex necessitate, & cū non sit albū a, b ex necessitate.* quādo.n. cū hoc sit albū, vt a, necesse est hoc magnū esse b: cum vero magnum b sit c non album: necesse est si a album, c non esse album.

*a.l. & alicui inexistēti, vniuersaliter capere inesse ad terminorum expositionem.

*a.l. B esse magnū ex necessitate & cum non sit albū A, B esse magnū ex necessitate.

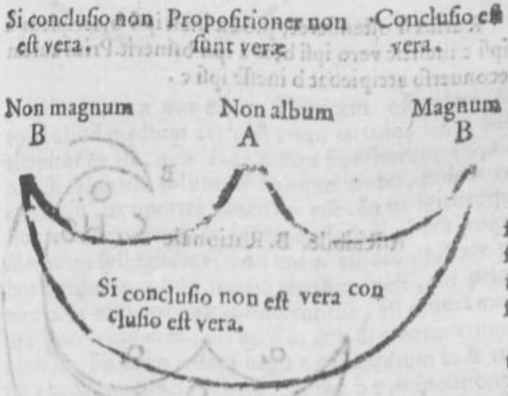
Ex hoc modo ostenditur non fore necessarium si sit cōclusio sit vera, præmissas esse veras.

Si propositiones sunt veræ.	Necesse est cōclusionē esse veram.	Propositiones sunt falsæ.
Album	Magnum	Non album
A	B	C

Et

Et quando duobus existentibus altero existente necesse, est alterum esse: hoc non existente, necesse est a non esse: b vero non existente magno, potest si albũ esse: a vero non inexistente albo, si necesse est b magnum esse, accidit ex necessitate, b magno non existẽte, ipsum b magnum esse. hoc autem impossibile. si enim b non est magnum, a non erit album ex necessitate si igitur non existente hoc albo, b erit magnum, accidit, si b non est magnum, esse magnum, tanquam per tria.

Ex hoc modo ostenditur si conclusio est falsa, quod propositiões sũt falsæ.

De circulari monstratione. Cap. V.

Circulo autem & ex seinuicem monstrare, est per conclusionẽ, & eo qđ prædicatione retro uersum se habet, alteram accipientem propositionem concludere reliquam, quã accipiebat in alte

ro syllogismo. Quemadmodum si oportebat monstrare, quòd a omni c inest: monstrauit autem per b.

Primus modus ad conclusioné intentam.

Rursus si ostenderet, quòd a inest ipsi b, accipiens a ipsi c inesse: c vero ipsi b, & a ipsi b inerit. Prius autem econuerso accipiebat b inesse ipsi c.

Modus secũdus maiorem primis concludens, ea conclusione, & minore conuersa.

Aut si oportet monstrare, quòd b inest ipsi c, si accipiat a de c, quæ erat conclusio: b vero de a inesse, sed prius acceptum fuerat econuersò, a de b.

Aliter

Tertius modus cõcludẽs minorẽ primi cõclusione & maiore conuersa.

Aliter autem non est ex seinuicem ostendere. siue enim aliud medium accipiet, non circulo. nihil enim accipitur ex ijs, quæ eadem sunt siue horum aliquid, necesse alterum solum. si nanque ambo, eadem erit conclusio. at oportet diuersam esse. In ijs igitur, quæ non conuertuntur, ex indemonstrabili altera propositione fit syllogismus. non enim est demonstrare per hos terminos, quod medio tertium inest, aut primo medio. In his vero quæ conuertuntur, est omnia monstrare per seinuicem, veluti si a, & b & c conuertuntur inter se. Sit enim ostensum, a c per medium b: & rursus a b, & per conclusionem, & per b c propositionem conuersam: consimiliter autem & b c per conclusionem, & a b propositionem conuersam. Oportet vero & c b, & b a propositionem demonstrare: his enim indemonstrabilius vsi fuimus solis. Si itaque sumatur b omni c inesse, & c omni a: syllogismus erit ipsius b ad a.

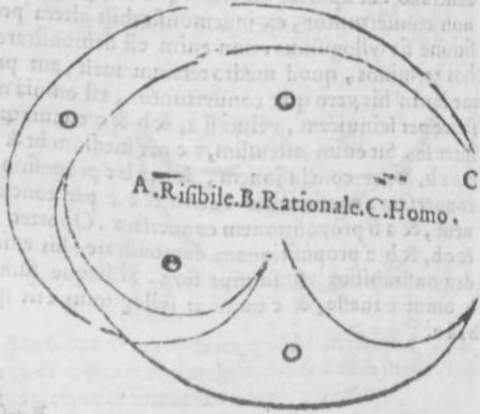
Rursus

Quartus modus cõcludés maiorẽ primi cõuersam, ex minore, & conclusione cõuersa.

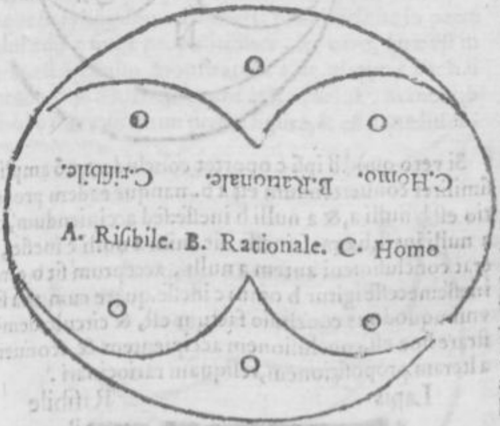

Rursus si acceptum fuerit ipsum quidem c omni a: a vero omni b: necesse est c inesse omni b.

Quintus concludens minorẽ primi, ex cõclusione conuersa & maiori.

In vtrisque igitur his syllogismis, c a propositio accepta est indemonstrabilis: aliæ. enim monstratæ erant. quare, si hanc demonstrauerimus, omnes monstratæ erunt per seinuicem. Si igitur acceptum fuerit c omni b, & b omni a inesse, vtræque propositiones demonstratæ accipiuntur, & c ipsi a necesse est inesse.

Sextus modus cõcludẽs cõclusionem primi cõuersã ex ambabus ꝓpositionibus conuersis.

Manifestum igitur, ꝙ in solis conuertentibus, circulo & per seinuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs uero, ut prius diximus. Accidit autem & in his eo ipso quòd monstratur, vti ad demonstrationem. nam c de b, & d de a monstratur, si acceptum sit, c de a dici, c vero de a, per has monstratur propositiones, quare conclusione vtimur ad demonstrationem. In priuatiuis autem syllogismis ita monstratur. Ex seinuicem sit b quidem omni c inesse, a vero nulli b, conclusio, quòd a nulli c. Si igitur rursus oportet concludere quòd a nulli b, quod dudum accepit, erit a nulli c, c vero omni b, hic enim propositio econuerso.

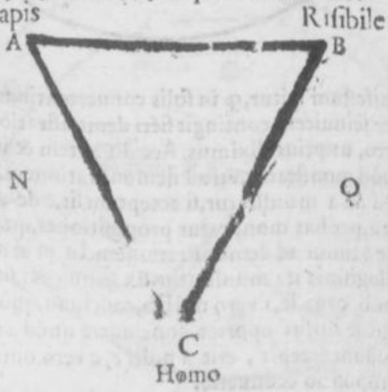
Si vero

Duo modi negatiui: prim' concludens conclusionē primo intētam, secundus concludens maiorem primi, ex cõclusione, & minori conuersa.

Si vero quòd b ipsi c oportet concludere, nõ amplius similirer conuertendum est a b. nanque eadem propositio est b nulli a, & a nulli b inesse: sed accipiendum, cui a nulli inest, b omni inesse. sit enim a nulli c inesse, ꝙ erat conclusio: cui autem a nulli, acceptum sit b omni inesse: necesse igitur b omni c inesse. quare cum tria sint vnumquodque conclusio factum est, & circulo demonstrare hoc est, conclusionem accipientem & econuerso alteram propositionem, reliquam ratiocinari.

Modus q ex assumptione cõstēdit minorē primi modi.

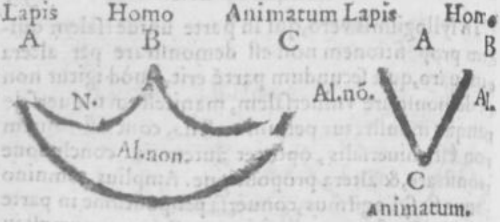

In syllogismis vero, qui in parte uniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per altera eam uero, quæ secundum parté erit, quòd igitur non est demonstrare vniuersalem, manifestum uniuersale nanque monstratur per uniuersalia, conclusio autem non est uniuersalis, oportet autem ex conclusione monstrare, & altera propositione. Amplius, omnino neque fit syllogismus, conuersa propositione in parte enim ambæ fiunt propositiones. Ea uero, quæ est in parte, est. Sit enim monstratum a de aliquo c per b. si igitur acceptũ fuerit, b omni a, & conclusio maneat; b alicui c inerit. fit enim prima figura, & est a medium.

Duo modi affirmatiui particulares, primus cõcludẽs conclusionẽ primo interam, secundus concludens minorem primi ex maiore conuersa: & conclusione.

Si autem sit priuatiuus syllogismus, vniuersalem quidem propositionem non est monstrare: ob id, qđ & prius dictum est, eam vero, quæ est in parte, est, si itidem conuersa fuerit a b, quemadmodum & in uniuersalibus non est, per assumptionem autem est, ut cui a alicui non inest, b alicui inesse, aliter enim non fit syllogismus, eo quòd propositio, quæ in parte, est negatiua.

Duo modi prim⁹ concludens conclusionẽ primo intentã, secũdus minorẽ primi ex assumptione.

Figura secunda. Cap. VI.

IN secũda autem figura, affirmatiuum quidẽ non est monstrare per hũc modum, priuatiuum vero est. Prædicatiuũ igitur non monstratur, eo quòd ambæ propositiones non sunt affirmatiuæ. conclusio autem est priuatiua, sed prędicatiuum ex ambabus monstrabatur affirmatiuis. Priuatiuũm vero sic monstratur. insit a omni b: nulli autem c: conclusio, b nulli c. si igitur acceptum fuerit b omni a inesse, necesse est a nulli c inesse. fit enim secunda figura, medium b.

Duo modi, vnus concludens conclusionẽ primo itentam, secũdus minorẽ primi, ex maiore conuersa, & conclusione.

Sin autem a b priuatiuum acceptum fuit, alterum vero prædicatiuum prima erit figura: nã c quidẽ omni a: b autem nulli c: quare b nulli a: neque igitur b ipsi a

ipsi a medium c. Per conclusionem igitur, & vnã propónem non fit syllogismus: accepta autẽ altera erit.

Si vero non uniuersalis syllogismus sit in toto quidem propositio non demonstrabitur ob eandem causam, quam diximus, & prius, quæ autem est in parte monstratur, quando sit uniuersale prædicatiuum. In sit enim a omni b: c uero non omni: conclusio b c. si itaque acceptum fuerit, b omni a: c autem non omni, a alicui c non inest: medium b.

Duo modi vn[9] cõcludens cõclusionem primo intẽtam, secũdus maiorem primi cõuersam ex conclusione, & minore conuersa & rursus cõclusio conuertitur, & sic maior primo cõcluditur.

Modi duo: vn[9] cõcludẽs cõclusionem primo intẽtam, secũdus minorẽ ex maiore conuersa & conclusione.

Quod

Quod si est vniuersalis priuatiua non demonstrabitur a c propositio, conuerso a b, accidit enim aut vtrasque aut alteram propositionem fieri negatiuam, quare non erit syllogismus, sed consimiliter monstrabitur, quemadmodum & in vniuersalibus, si acceptũ fuerit cui b alicui non inest, a alicui inesse.

Modi duo vnus cõcludẽs conclusionẽ primo intentã, secundus minorem ex assumptione.

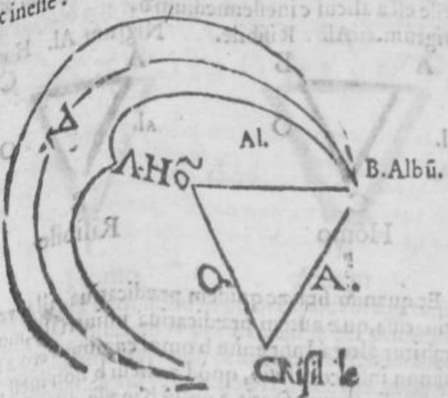

Figura tertia. Cap. VII.

IN tertia autem figura, quando ambæ quidem propositiones uniuersaliter acceptæ fuerint, non contingit monstrare per seinuicem. vniuersale nanque monstratur per vniuersalia: conclusio autem, quæ in hac, semper est secundum partem: quare manifestum, quòd oĩno non contingit monstrare per hanc figurã vniuersalem propositionem. Quod si hæc uniuersaliter sit, illa vero in parte, aliquando quidem erit, quãdoque aũt non erit. Cum igitur vtræq; prædicatiuæ acceptæ fuerint, & uniuersale fiat ad minus extremũ, erit, cum uero ad alterum, non erit. Insit enim a omni c: ipsum autem b alicui. conclusio, a b. Si ergo acceptum fuerit c omni a inesse a autem alicui b: c quidem ostensum est alicui b inesse: b vero alicui c non

non monstratum: atqui necesse est, si c alicui b, & b alicui c inesse, sed non est idem hoc illi, & illud huic inesse.

Duo modi unus cõcludit conclusionē primo intētam, secundus non concludit: quæ cõcludit non minorē, sed eius conuersam.

Sed assumendum, si alicui hoc huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus.

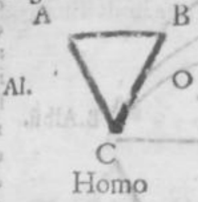
Mod⁹ minoré concludés ex assũptione.

Y Sive-

Si uero b omni c: a autem alicui c: erit demonstrare, quando acceptum fuerit, c quidem omni b in esse a autem alicui. si enim c omni b, a autem alicui b: necesse est a alicui c inesse: medium b.

Nigrum. Al. Risibile. Nigrum Al. Homo

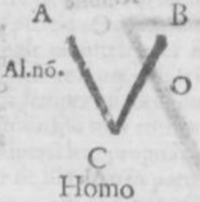

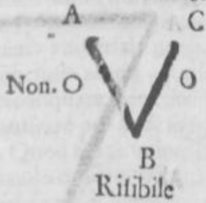
Duo modi unus cócludés cóclusionem: primo inténtam, secũdus maioré primi ex cóclusione & minore cóuersa.

Et quando fit hæc quidem prædicatiua, illa vera priuatiua, quæ autem prædicatiua uniuersalis, monstrabitur altera. Insit enim b omni c ipsum vero a alicui non insit, conclusio, quòd a alicui b non inest. Si igitur assumptum fuerit, c omni b inesse, erat aũté & a nó oĩ b, necesse est a alicui c non inesse, medium b.

Duo modi, vnus cócludés cóclusionem primo intétã, alter minoré primi ex cóclusione & minore conuersa.

Album Al.non Risibile Album Al.non. Homo

Quando autem priuatiua fiat uniuersalis, nó monstratur altera, nisi quemadmodum in prioribus, si acceptum fuerit, cui hoc alicui non inest, alterũ alicui inesse. Vt si a quidem nulli c, ipsum vero b alicui, conclusio quòd a alicui b non inest. si igitur acceptũ fuerit, cui

tit,cui a alicui non inest, c alicui inesse necesse est c alicui b inesse. aliter autem non est cõuertentem vniuersalem, propositionem monstrare alteram, nullo enim modo erit syllogismus.

Duo modi quorũ primus cõcludit cõclusionem primo intẽtã, secundus minorem primi ex assumptione.

Manifestũ itaq; quòd in prima quidem figura, mõstratio per seinuicem & per tertiam & per primam efficitur figuram. cum enim prædicatiua est conclusio, per primam. cũ aũt priuatiua per ultimam. accipitur enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media autem, cum syllogismus quidem uniuersalis sit, & per ipsam & per primam figuram. cũ uero in parte & p ipsam & per ultimam. In tertia autẽ per ipsam oẽs. Manifestum autem, & in tertia & media, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut non sunt secundum circularem monstrationem, aut imperfecti.

De conuersione, quæ in syllogismis. Cap. VIII.

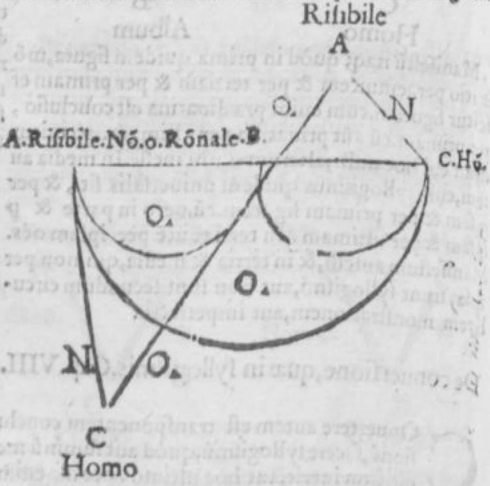
Conuertere autem est transponentem conclusionẽ, facere syllogismũ, quòd aut summũ medio non inerit, aut hoc ultimo. necesse enim cõclusione cõuersa, & altera propositione manẽte, interimi reliquam. si enim erit, & cõclusio erit. Differt autem opposite aut contrarie conuertere conclusionem, non enim idem efficitur syllogismus, quũ utro-

quæ modo conuertitur. sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico autem opponi omni, non omni, & alicui nulli. contrarie vero omni nulli & alicui, non alicui inesse.

PRIMA FIGVRA.

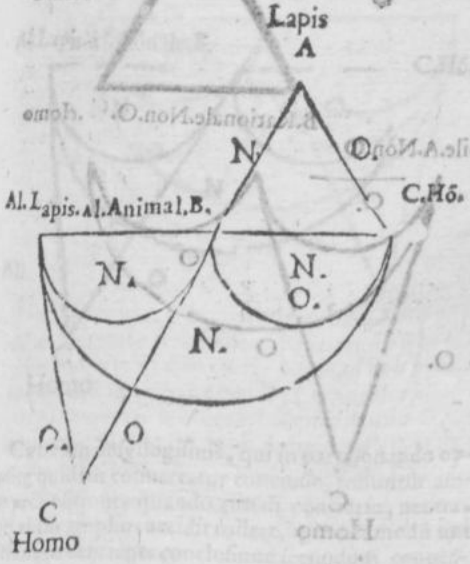
SIt nanque monstratum a de omni c, per mediũ b. si itaque a acceptum fuerit nulli c inesse: ipsi vero b omni. Nulli c inerit b: & si a quidem nulli c: b autẽ omni c: a non omni b, & non omnino nulli: non. n. monstrabatur vniuersale per vltimã figurã.

Ex cõclusionis cõuersione contrarie in primo mõ, tollitur vtraque propositio.

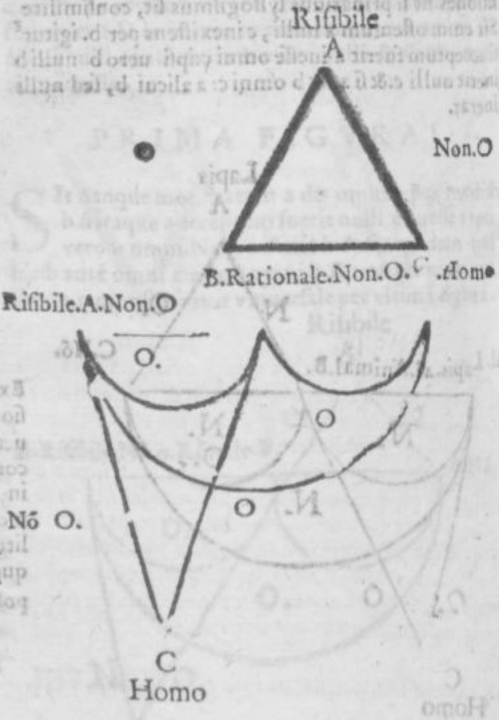
Omnino vero non est vniuersaliter destruere per cõuersionem propositionem, quæ est ad maius extremum. semper enim tollitur per tertiam figurã. necesse nãq; ad vltimum extremũ ambas accipere propositiones.

ſtiones.Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimilite
Sit enim oſtenſum a nulli, c inexiſtens per b. igitur
ſi acceptum fuerit a ineſſe omni c:ipſi uero b nulli b
inerit nulli c.& ſi a, & b omni c: a alicui b, ſed nulli
inerat.

Ex cõclu ſionis cõuerſione contrarie in ſecũdo modo tollitur utraque propoſitio.

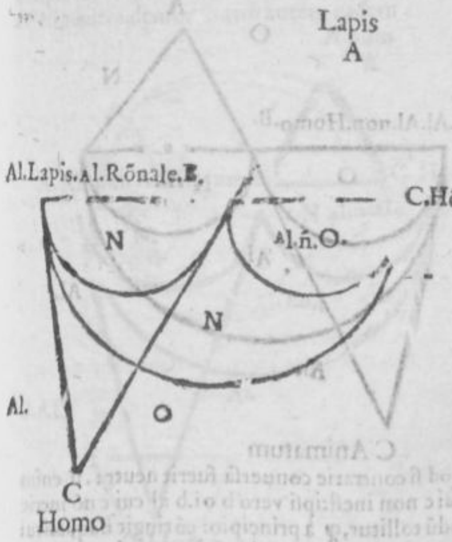
Quod ſi oppoſite conuerſa fuerit concluſio,& ſyllogiſmi oppoſiti,& non vniuerſales erunt.nanque fit altera propoſitio in par te,quare & concluſio erit ſecundum partem.Sit enim prædicatiuus ſyllogiſmus, & conuertatur ſic.igitur ſi a non omni c: omni autẽ b ipſum b non omni c.& ſi a quidem non omni c: ipſum vero b omni,a non omni b.

Hoc mō tollitur vtraq; propositio cōuertendo conclusionem opposite in primo modo.

Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus si enim a alicui c inest: ipsi vero B nulli: B alicui C nō inerit, non simpliciter nulli, & si A alicui C, B vero omni, quemadmodum in principio acceptum est, A alicui B inerit.

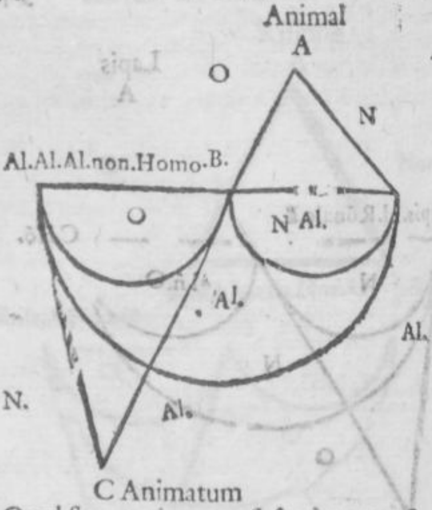
Lapis

Hoc modo cōuertitur conclusio opposite in secundo modo & tollitur vtraq; propositio.

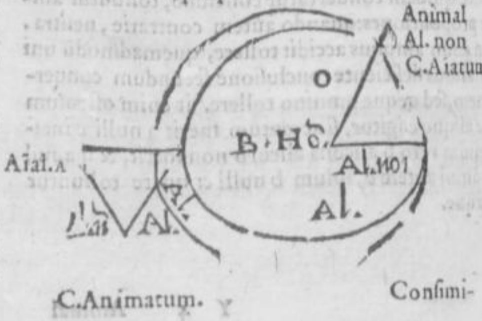
Cæterum in syllogismis, qui in parte, quando opposite quidem conuertatur conclusio, tolluntur ambæ propositiones: quando autem contrarie, neutra. non enim amplius accidit tollere, quemadmodũ uniuersalibus deficiente conclusione secundum conuersionem, sed neque omnino tollere. Sit enim ostentum a de aliquo c. igitur, si acceptum fuerit a nulli c inesse: ipsum vero b alicui: a alicui b non inerit, & si a nulli c: omni autem b, ipsum b nulli c: quare tolluntur utræque.

Conuertitur conclusio opposite in tertio modo & tollitur vtraque propositio.

Quod si contrarie conuersa fuerit neutra . si enim a alicui c non inest:ipsi vero b oi.b al cui c nō inerit sed nōdū tollitur, q̄ a principio: cō tingit itaq; alicui inesse,& alicui nō inesse.sed ipsius a b vniuersalis oino non fit syllogismus.si.n.a non inest alicui c:b uero alicui inest,neutra propositionum uniuersalis est.

Ex cōclusionis cōuersione i tertio modo cōtrarie, nulla ꝓpositionum tollitur, nā minor nō destruit per secundam figuram, cum

Consimi-

Consimiliter aũt & si priuatiuus syllogismus.Si.n. accipietur a omni c inesse,tollentur vtræque: si vero alicui,neutra.demonstratio autem eadem.

particularis cõcludatur,tanto minus maior per tertiam, esset eni syllogismus ex puris particularibus.

Conuertitur cõclusio opposite i quartomodo ad tollendam vtrãque propositionem. Si verocõtrarie conuertatur, nihil tollitur eadẽ ratione, ut supra.

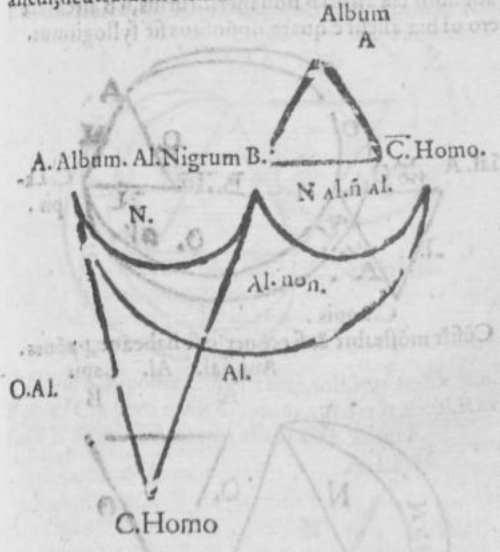

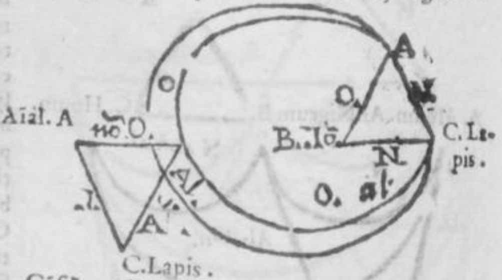
Figura secunda. Cap. IX.

IN secũda aũt figu.propõnẽ qdẽ,quæ ad maius extremũ,nõ est interimere cõtrarie,facta cõuersione utrolibet mõ.nã semper erit cõclusio in tertia figura vniuersalis aũt non erat in hac syllogismus: alteram vero similiter tollemus cõuersioni.Dico aũt similiter si contrarie quidẽ conuertitur,contrarie: si uero opposite,opposite.Insit.n.a omni b: ipsi autem c nulli, conclusio b c.si itaq; acceptũ fuerit b omni c inesse: & a b maneat: a omni c inerit: nam fit prima figura. q̃ si b omni c: a uero nulli c: a non omni b, figura ultima.

Sinautem

Sinautem opposite conuersum fuerit b c, a b quidē itidem monstrabitur, a c vero opposite. Si.n.b alicui c: a aūt nulli c: a alicui b non inerit. rursus, si b alicui c: a vero oī b: a alicui c. quare oppositus fit syllogismus.

Conuertitur cōclusio in hoc modo cōtrarie, & opposite, & tollit utraque propositio.

Cōsistr mōstrabit & si ecōuerso se habeant ppōnes.

Conuertitur cōclusio in hoc modo cōtrarie, & opposite ad tollendam vtranque propositionem vt supra.

Quod si syllogismus est in parte', si contrarie conuertatur conclusio, neutra propositionū tollitur, quē admodū neque in prima figura, si uero opposite, vtræque. Ponatur enim a b, quidem nulli inesse, ipsi autē c alicui: conclusio b c. Si itaque positum fuerit a alicui c inesse, & a b maneat. conclusio erit, quòd a, alicui c, non inest. sed non est sublatum, quod a principio:

pio: conting it enim alicui inesse, & non inesse. Rursus si B alicui C: & A alicui C: non est syllogismus. neutrum. n. acceptorũ vniuersale: quare non tollitur A B.

Si conuertatur conclusio cõtrarie nulla tollitur ꝓpositionum: nã minor ꝑ particulaŕe non destruitur, neq; maior per duas particulares.

Quòd si opposite conuertatur, tollũtur ambæ. Si. n. B omni C. A uero nulli, C ipsum A. sed erat alicui. Rursus si B omni C. A autem alicui C: A alicui B.

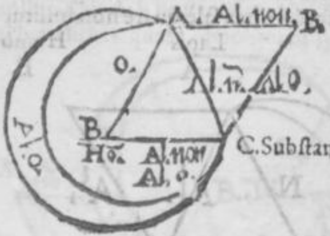

In hoc modo: cõuertitur conclusio opposite, & tollit vtraque propositio.

Eadem

Eadem vero demonstratio, & si vle prædicatiuũ

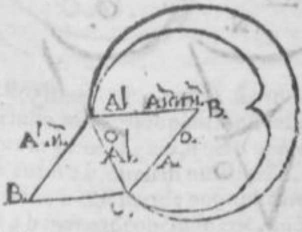

Hoc mõ conuersa conclusione opposite, vtr que tolli tur ꝓpositio, contrarie vero nulla.

Figura tertia. Cap. X.

SEd in tertia figura, cum contrarie quidem cõuertatur conclusio, neutra tollitur propositionum secundum nullum syllogismorum: cum vero opposite, ambæ, & in omnibus. Sit ostensum a alicui b inexistens: medium autem sit acceptum c, & sint propositiones uniuersales. igitur si acceptum fuerit a alicui b non inesse. b uero omni c, non fit syllogismus, a & c. neque si a b alicui non insit: c autem omni, non erit b, & c syllogismus. Consimiliter autem monstrabitur & si non vniuersales propositiones. aut enim ambas necesse est secundũ partem esse conuersionẽ, aut uniuersale ad minus extremum fieri. verum sic non erat syllogismus, neque in prima figura, neque in media.

His trib⁹ modis si conuertatur cõclusio contrarie, nulla tollitur ꝓpositio, quia maior particularis in

Quod

Quod si opposite conuertātur propositiones, tollūtur ambæ. Si.n.a nulli b:b uero oi c: a nulli c. Rursus si a nulli qdē b:ipsi uero c oi:b nulli c, & si altera nō vlis consimiliter. Si.n.a nulli b:b vero alicui c:a alicui c nō inerit ꝙ si a b qdē nulli, c autē oi:nulli c ipsū b.

prima figura, vel ambęparticulares in secūda.

In his modis cōuertitur cōclusio opposite, & vtraq; tollitur propositio.

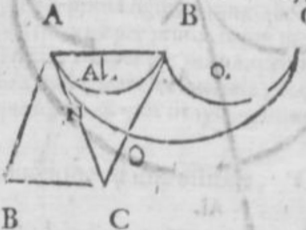

Animatum N. Homo,

Silr uero & si priuatiuus syllͣs. Si.n.ostensum a alicui b nō inexistēs.fit aūt prædicatiuū quidē b c. negatiuū aūt a c.sic.n.efficiebatur syllͣs.qn igitur cōtrariū acceptū fuerit conclusioni, nō erit syllͣs.si.n.a alicui b: b uero oi c:non erat syllogismus ipsius a, & ipsius c. neq; si a alicui b:c vero nulli:nō erat ipsius b, & ipsi9 c syllogismus quare nōn tolluntur propositiones.

Hoc in modo cōuertitur cōclusio cōtrarie, & nulla tollitur ꝓpositio quia maiori in prima, & secunda figura esset particularis.

Homo Animal Cygnus

Animal. Cygnus.

Quando autem oppositum, tollūtur. Si.n.a omni b:& b ipsi c: a omni c:sed nulli inerat. Rursus si a omni b:ipsi autem c nulli:B nulli c:sed omni inerat.

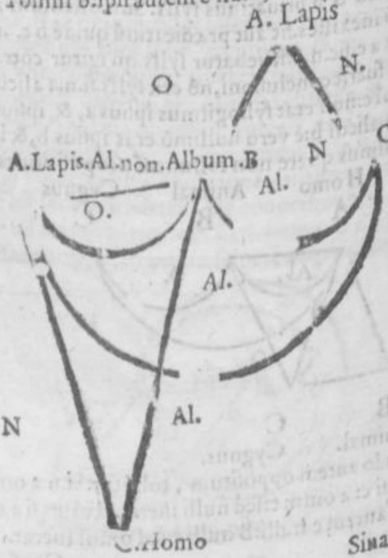
Consi-

Conuertitur cõclusio opposite i hoc modo & utraque tollitur ꝓpositio.

Consimiliter aũt mõstratur, & si non uniuersales sunt propões. Sit.n.a c vl'es, & priuatiuum, alterum autem prędicatiuum in parte. si igitur a omni b: b autem alicui c: a alicui c contingit, sed nulli inerat. Rursus, si a omni b: ipsi autem c nulli, b nulli c.

In hoc modo cõuertitur conclusio opposite, & utraq; propositionũ tollitur.

Sinautem

Sin autem a alicui b, & alicui c: non fit syllogismus neque si a alicui b: ipsum autē c nulli, neque sic. quare illo quidem modo tolluntur, sic autem non tollūtur propositiones.

Conuertitur conclusio cōtrarie in hoc mō & nulla tollitur ppositionū, sicut in superioribus.

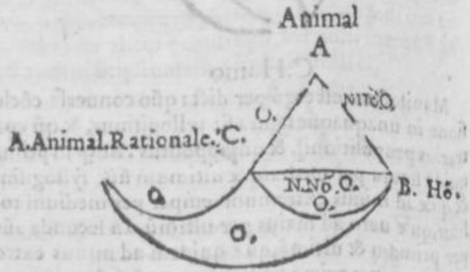
Manifestum est ergo per dicta quō conuersa cōclusione in unaquaque figura fit syllogismus, & qñ contrarius propositioni, & qñ oppositus. Et q in prima quidē figura per mediam & ultimam fiūt syllogismi & quæ ad minus extremum semper per medium tollitur, quæ uero ad maius per ultimū. In secunda aūt per primam & ultimā, quæ quidem ad minus extremū semper per primā figuram, quæ aūt ad maius, per ultimā. Sed in tertia per primā, & per mediā, & quæ quidē ad maius semper per primā, quæ aūt ad minus per mediā. Quid igitur est cōuertere, & quomodo in unaquaque figura, & quis sit syllogismus, manifestū.

De deductione ad impossibile. Cap. XI.

Syllogismus vero, qui ad impossibile, monstratur quidem, quando contradictio conclusionis posita fuerit, & assumpta sit alia propositio. Fit autem in omnibus figuris, simile nanque est conuersioni præter-

præterquam quòd differt tantum,quoniam conuertitur quidem facto syllogismo,& impositis ambabus propositionibus:deducitur vero ad impossibile,non præconfesso prius opposito,sed manifesto existente, quod verum. Termini autem similiter se habebūt in ambobus,& eadem amborum acceptio. Vt si a inest omni b:medium autem c.si fuerit suppositum a aut non omni,aut nulli b inesse:c vero omni,quod erat verum:necesse est c,aut nulli, aut non omni b inesse. hoc autem impossibile:quare falsum , quod suppositum est:verum igitur oppositum .

Mod° cōuersiuus, &ad impossibile in secūda figura ad probādā minorē primi syllogismi.

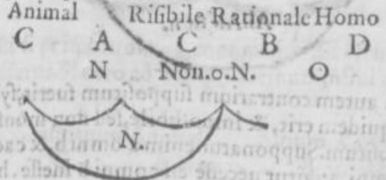

Consimiliter uero & in alijs figuris. quæcunq;.n. conuersionē suscipiūt,& syllogismū per impossibile.

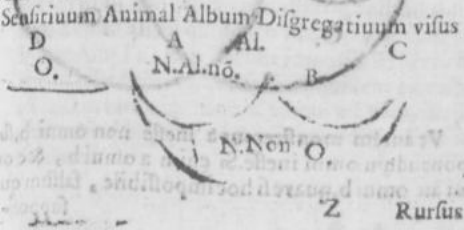
PRIMA FIGVRA.

Alia itaque problemata omnia per impossibile monstantur in omnibus figuris:vniuersale aūt prædicatiuū in media quidem & tertia monstratur,in prima vero nō monstratur.supponatur nanque a non oī b,aut nulli inesse:& accipiat alia propositio utrolibet modo,siue c inesse oī a, siue b omni d:

b omni d: sic.n.esse posset prima figura. Si igitur suppositũ est a inesse non omni b, non syllogismus, vt in libet accepta propositione. Si autem nulli, quando b d assumpta fuerit, syllogismus quidem erit falsi, sed propositum non monstratur. si enim a nulli b: b uero omni d: a nulli d. hoc uero impossibile: falsum itaque a inesse nulli b. Sed non, si nulli falsum, omni verum. Quod si c accepta fuerit, non fit syllogismus: neque quando suppositum sit a inesse non omni b. quare manifestum, quòd omni inesse nõ monstratur in prima figura per impossibile.

Alicui vero & nulli, & non omni monstratur. supponatur enim a nulli b inesse: b autem acceptum sit omni, aut alicui c: igitur necesse est a nulli, aut non omni c inesse. sed hoc impossibile. sit enim verum & manifestum, quòd a inest omni c: quare si hoc falsum necesse est a alicui b inesse. Quod si ad a sumpta fuerit altera propositio, non erit syllogismus, neque quando contrarium conclusioni suppositum fuerit, vt alicui non inesse. Planum igitur, quòd oppositum supponendum.

Rursus

Ex his quatuor modis ostenditur non concludi vniuersalem affirmatiuam in prima figura quia uel modus inutilis, uel non monstratur propositum, cum contraria possint esse simul falsa. Accepta in his modis ad minus extremũ propositione, astruitur particularis affirmatiua.

Rursus supponatur a alicui b inesse: acceptum aũt c omni a: necesse, itaque c alicui b inesse. hoc autem sit impossibile: quare falsum, quod suppositum est si vero sic, uerum nulli inesse. Consimiliter autem & si priuatiuum sumptum fuerit cũ. Sed si propositio, quę est ad b, accepta fuerit, non erit syllogismus.

Sin autem contrarium suppositum fuerit, syllogismus quidem erit, & impossibile, sed non monstratur propositum. Supponatur enim a omni b, & c accipiatur omni a: igitur necesse est c omni b inesse. hoc autem impossibile, quare falsum, a inesse omni b. vetum nondum utique necessariũ, si non omni, nulli inesse. Consimiliter autem & si ad b accepta fuerit altera ppositio, syllogismus quidẽ erit, & impossibile, sed non tollitur suppositio, quare oppositum supponendum.

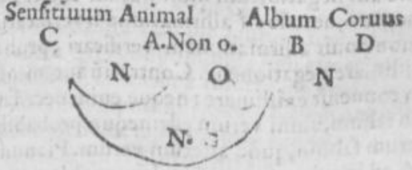
Vt autem monstremus a inesse non omni b, supponendum omni inesse. Si enim a omni b, & c omni a: c omni b, quare si hoc impossibile, falsum quod

suppoſi-

uppositum est. Consimiliter autem & si ad b accepta uit altera propositio.

Et si priuatiuum c a, consimiliter: sic etenim fit syllogismus. Si uero ad b sit priuatinum, nihil monstrat.

Quod si non omni, sed alicui inesse suppositũ fuerit, non monstratur quòd non omni, sed quòd nulli. Si enim a alicui b: c vero omni a, c alicui b inerit. si igitur hóc impossibile, falsum est a alicui b inesse, quare verum nulli. hoc autem monstrato, tollitur ipsum verum. a enim alicui quidem b inerat, alicui autem non inerat. Amplius non accidit impossibile iuxta hypothesin. esset enim vtique falsa, siquidem ex veris non est falsum ratiocinari. nunc autem est vera, inest nanque a alicui b. quare non supponendum alicui inesse, sed omni.

clusionis, & si concludatur, non tamẽ ostẽditur propositũ, nã contraria possunt eẽ simul falsa. His modis negatiua particularis ostenditur.

His modis assumpta ad maius extremum propositione ostẽditur propositũ non aũt ad minus quia minor esset negatiua.

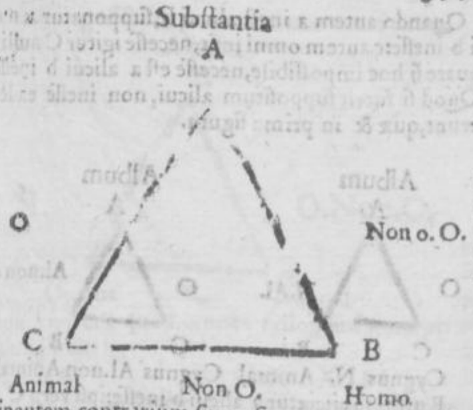

Ex hoc modo ostenditur nulli, nõ autẽ non omni & etiam nõ astruitur oppositũ, quia uera est cóclusio.

Consimiliter vero & si monstraremus a alicui b nõ inexistens. si enim idem alicui non inesse, & non omni inesse, eadem vtrorumque demonstratio. Manifestum ergo, quod non contrarium, sed oppositum supponendum in omnibus syllogismis. nanque sic necessarium erit & dignitas probabilis. si enim de omni affirmatio aut negatio, cum monstratum fuerit, quòd non negatio, necesse est affirmationem verificari. Rursus si non ponit affirmationem verificari, probabile est existimare negationem. Contrariũ autem neutro modo conuenit existimare: neque enim necessarium si nulli falsum, omni verum esse: neque probabile, vt si alterum falsum, quòd alterum verum. Planum igitur, quod in prima figura alia idem problemata omnia monstrantur per impossibile, uniuersale autem affirmatiuum non monstratur.

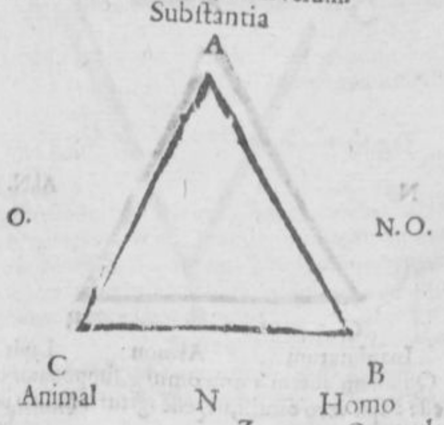
Figura secunda. Cap. XII.

IN media vero atque vltima, & hoc monstratur, ponatur enim a non omn, b inesse: acceptum aũt sit a: omni c inesse: igitur si non omni b: c vero omni c nõ omni b, sed hoc impossibile. sit enim manifestum, qđ c inest omni b: quare falsum, quod supponitur: verum itaque omni inesse.

Ex hoc modo ostenditur uniuersalis affirmatiua.

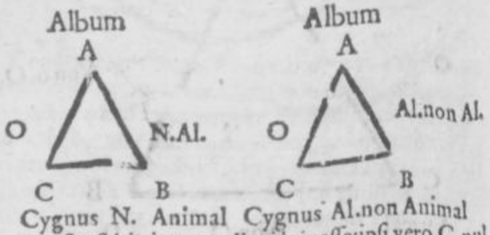
Sin autem contrarium suppositum fuerit: syllogismus quidem erit & impossibile, non tamen monstratur propositum. si enim a nulli b: ipsi vero c omni, c nulli b, sed hoc impossibile, quare falsum nulli inesse. cæterum non si hoc falsum, omni verum.

Et ex hoc modo ad incōmodū deductio at nō ostēditur propositū contraria possint esse simul falsa.

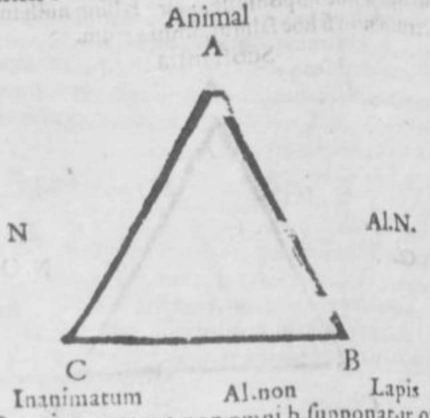
Quando autem a ineſt alicui b, ſupponatur a nulli b ineſſe: c autem omni inſit, neceſſe igitur C nulli b quare ſi hoc impoſſibile, neceſſe eſt a alicui b ineſſe. Quod ſi fuerit ſuppoſitum alicui, non ineſſe, eadem erunt, quæ & in prima figura.

Ex primo modo oſtenditur particularis affirmatiua ex ſecũdo nihil q̃a ſuppoſito vero, nullum ſequitur impoſſibile.

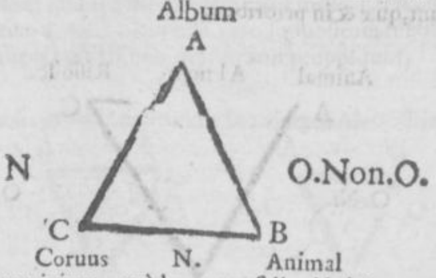
Rurſus ſubijciatur a alicui b ineſſe: ipſi vero C nulli inſit, neceſſe itaque C alicui B non ineſſe. ſed omni inerat, quare falſum quod eſt ſuppoſitum, A igitur nulli B inerit.

Ex hoc modo oſtenditur vniuerſalis negatiua.

Quoniam autem a non omni b, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero c nulli, neceſſe igitur c nulli b ineſſe: hoc

hoc autem impossibile, quare verũ non omni inesse.

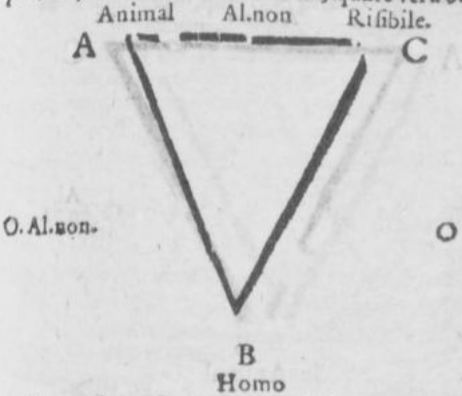

Ex hoc modo ostenditur particularis negatiua.

Planum igitur, quòd omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

Figura. Cap. XIII.

Consimiliter autem & per ultimam. Ponatur enim a alicui b non inesse: ipsum vero c omni, a igitur alicui c non inest. si igitur hoc impossibile, falsum alicui non inesse, quare verũ omni.

Ex hoc modo cõcluditur uniuersalis affirmatiua.

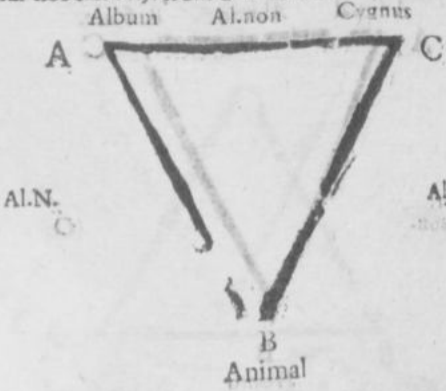
Si uero suppositum fuerit nulli inesse, syllogismus quidem erit & impossibile, non aũt monstratur propositum

positum. nam si contrarium suppositum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus.

Et si ex hoc modo deducatur impossibile, non tamē astruitur propositū quia contraria possunt esse simul falsa.

Sed ad alicui inesse accipienda est hæc suppositio. Si enim a nulli b: c vero alicui b: a non omni c. si igitur hoc falsum, verum a alicui b inesse.

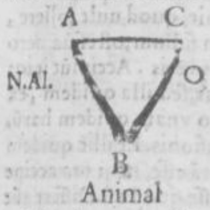

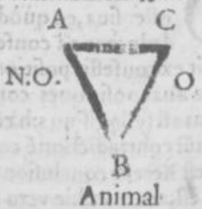
Ex hoc modo ostenditur particularis affirmatiua.

Quādo autem a inest nulli b supponatur alicui inesse:

esse:accipiatur autem & c omni b inexistens:igitur necesse est ipsum a inesse alicui c:sed nulli inerat, quare falsum a inesse alicui b. Si vero suppositum fuerit a inexistens omni b, non monstratur propositum.

Inanimatū Al. Sensitiuum Inanimatū Al. sensitiuum.

Sed ad non omni inesse, hæc accipienda est suppositio. si enim a omni b:& c alicui b:a inest alicui c, sed hoc non erat, quare falsum omni inesse. si autem ita, verum non omni. Quòd si fuerit suppositū alicui inesse, eadem erunt, quæ & in prædictis.

Manifestum igitur, q in omnibus syllogismis per impossibile oppositū supponendum. Planum & q in media

Ex primo modo ostenditur vniuersalis negatiua, ex secundo deducitur quidē ad ipossibile sed nō ostenditur propositū quia contraria possunt esse simul falsa. Ex primo mō ostenditur particularis negatiua, ex secūdo nihil concluditur, quia vtræque ppositiones particulares.

media figura monſtratur quodammodo affirmatiuũ, & in vltima vniuerſale.

Differentia inter oſtenſiuam monſtrationem, & deducentem ad impoſſibile. Cap. X I III.

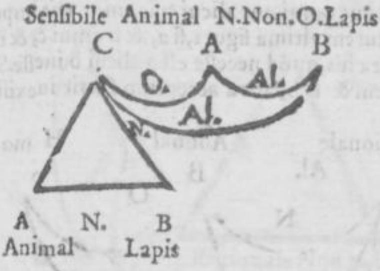
DIffert autem demonſtratio ad impoſſibile ab oſtenſiua, eo quòd ponit, quod uult tollere, deducens ad confeſſum falſum, oſtẽſiua uero incipit ex confeſſis poſitionibus veris. Accipiũt itaq; ambæ duas poſitiones confeſſas, ſed illa quidem, ex quibus eſt ſyllogiſmus: hæc vero vnam quidem harũ, vnã aũt contradictionẽ concluſionis. Et illic quidem non eſt neceſſe concluſionẽ notã eſſe, neq; præaccipere, ꝙ eſt, aut non: hic vero neceſſe quòd eſt. Differt aũt nihil, affirmatiuam aut negatiuam eſſe concluſionem ſed ſimiliter ſe habet de vtriſque. Omne vero, quod oſtenſiue concluditur, & per impoſſibile monſtrabitur, & quod per impoſſibile, oſtenſiue, per eoſdem terminos. Quando igitur ſyllogiſmus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut ultima: priuatiuũ quidem in media, prædicatiuum autem in ultima. Cum vero in media, fuerit ſyllogismus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Qñ autem in vltima ſyllogiſmus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidẽ in prima, priuatiua vero in media.

Quod oẽ ꝑ impoſſibile mõſtratũ & oſtenſiue monſtrari poteſt & econuerſo.

PRIMA FIGVRA.

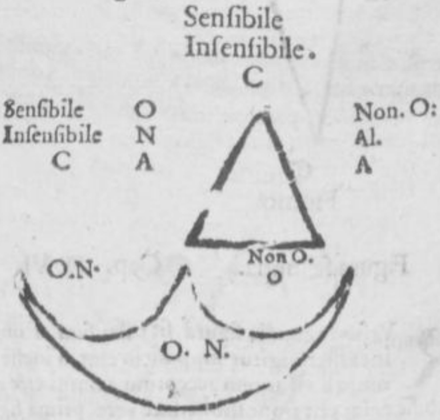
SIt enim oſtenſum a nulli, aut non omni b per primam figuram. igitur ſuppoſitio quidem erat a inEſſe alicui b: c uero accipiebatur, a quidem omni ineſſe, b autem nulli, nam ſic efficiebatur ſyllogiſmus, & impoſſibile, hoc autem media figura, ſi c a quidem omni: b uero nulli ineſt, & manifeſtum, ex his, quòd nulli b ineſt a.

Senſi-

His modis ostenditur vniuersalis negatiua in prima figura p impossibile, & in secunda ostensiue.

Consimiliter autem & si non omni monstratū est inexistens. suppositio nanque est omni b a inesse: c vero accipiebatur, a quidem omni, b vero non omni. Et si priuatiuum accipiebatur, c a consimiliter: sic enim efficitur media figura.

His modis ostenditur particularis negatiua in prima figura p impossibile, & in secunda ostensiue.

Rursus monstratum sit, a inexistens alicui b. suppositio igitur nulli inesse: b vero accipiebatur omni c inesse:

inesse,& a aut omni,aut alicui c:sic enim erit impossi bile.hoc autem vltima figura,si a, & b omni c, & manifestum ex his,quòd necesse est a alicui b inesse.Simi liter autem & si b, aut a acceptum fuerit inexistens alicui c.

His modis ostenditur particularis affirmatiua in prima figura ꝑ impossibile in tertia ostensiue.

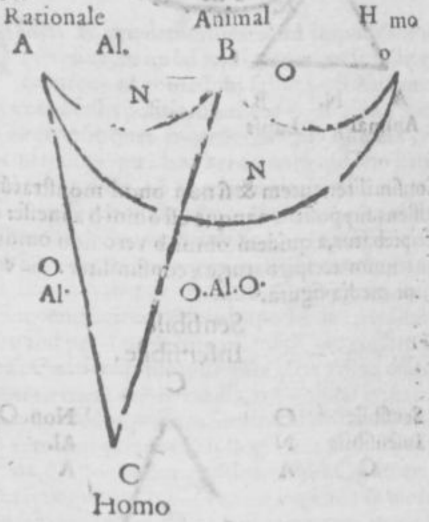
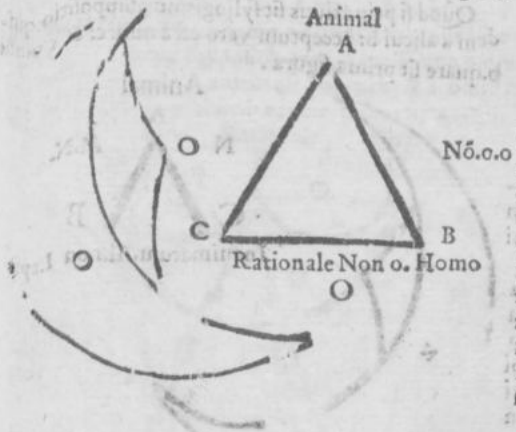

Figura secunda. Cap. XVI.

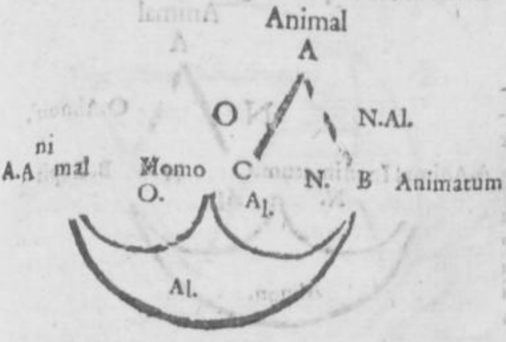
RVrsus in media figura sit ostensum a omni b inexistens.igitur suppositio erat, a inesse non omni b.est autem acceptum a omni c:& c omni b:sic enim erit impossibile.hæc vero prima figura. si a omnl c:& c omni b.

Animal

His modis ostenditur vniuersalis negatiua in secúda figura ꝑ impossibile, & i prima ostensiue.

Similiter autem & si alicui ostensum est inexistens: suppositio nanque erat a inesse nulli b: sed aceeptum fuit a omni c, & c alicui b.

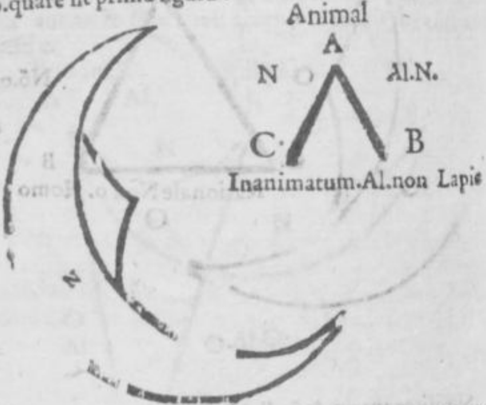

His modis monstrat particularis affirmatiua in secũda figura ꝑ impossibile, & i prima ostensiue.

Quod

Quod si priuatiuus sit syllogismus, suppositio quidem a alicui b: acceptum vero est a nulli c: & c omni b. quare fit prima figura.

His modis ostenditur vniuersalis negatiua in secũda figura p impossibile, & i prima ostensiue.

Et si non uniuersalis syllogismus, sed a alicui b monstratum est non inesse, consimiliter. nam suppositio a inesse omni b: acceptum vero est a nulli c: & c alicui, b: sic enim prima figura.

His modis ostenditur particularis negatiua in secũda figura p impossibile, & i prima ostensiue.

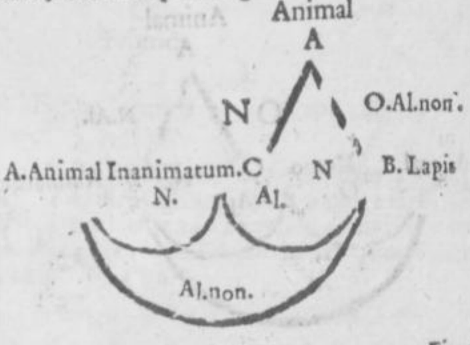
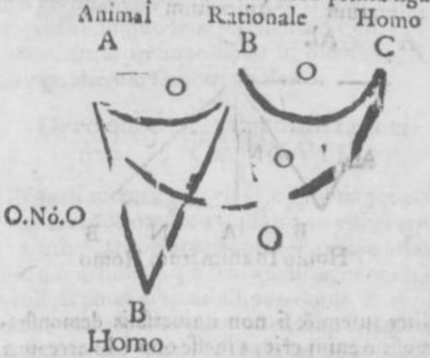

Figura tertia Cap. XVII.

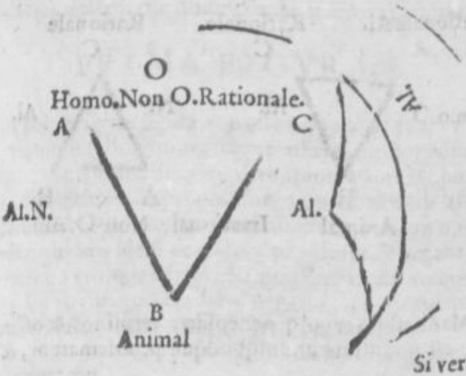
Rursus in tertia figura ostēsum sit a omni b inesse. igitur suppositio erat, a inesse non omni B: acceptum autem est c omni b, & a omni c sic enim erit impossibile. hæc vero prima figura.

His syllogismis monstratur uniuersalis affirmatiua in tertia per impossibile, & in prima ostensiua.

Silr aūt & si in aliquo demr̃atio. suppositio nanq; a inesse nulli b, acceptum aūt est c alicui b, & a oi c.

His modis monstrat̃ particularis affirmatiue in tertia figura per impossibile, & in prima ostensiua.

Si vero

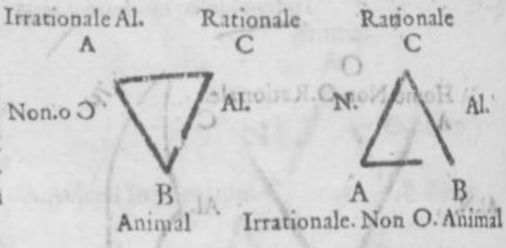
S vero priuatiuus syllogismus: suppositio quidem a alicui b inesse: acceptum est autem c a quidem nulli, b vero omni: hæc autem media figura.

Per hoc modos ostenditur vniuersalis negatiua in tertia figura per ipossibile, & in secunda ostensiue.

Similiter autem & si non uniuersalis demonstratio, suppositio enim erit, a inesse omni b: acceptum vero fuit c a quidem nulli: b autem alicui. hæc vero media figura.

His modis ostenditur particularis negatiua in tertia p impossibile, in secunda ostensiue.

Manifestum ergo, q per eosdem terminos, & ostensiue est monstrare unumquodque problematum, & per ter-

per impoſſibile.* Conſimiliter autem erit & oſtenſiuis exiſtentibus ſyllogiſmis ad impoſſibile deducere in terminis acceptis, quando propoſitio oppoſita conclusioni accepta fuerit, fiunt enim iidem ſyllogiſmi iis, qui per conuerſionem, quare ſtatim habemus & ſiguras per quas vnumquodque erit. Manifeſtum igitur, quòd vnumquodque problema monſtratur ambobus modis, & per impoſſibile & oſtenſiue, & non contingit alterum ſeparari ab altero.

* a.l.non habet(& p impoſſibile.)

*a.l. non habet(ab altero.)

De eo quod eſt ex oppoſitis ratiocinari. Cap. XVIII.

IN quali autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ratiocinari, & in quali non eſt, ita erit manifeſtum. Dico aũt oppoſitas eſſe propoſitiones ſecundũ diſtinctionem quidem quatuor, ut omni, ei qđ eſt, nulli, & omni, ei quod eſt, non omni, & alicui, ei quod eſt nulli: & alicui, ei quod eſt, non alicui: ſecũdũ autem ueritatem tres: alicui enim, ei quod eſt, nõ alicui ſecundũ dictionem ſolum opponitur.* Harum uero contrarias quidem, quæ uniuerſaliter, omni, ei, qđ eſt, nulli ineſſe, ut omnem ſcientiam eſſe ſtudioſam, ei quod eſt, nullam eſſe ſtudioſam, alias autẽ oppoſitas.

*a.l.opponitur ſecundum ueritatẽ autẽ nõ.

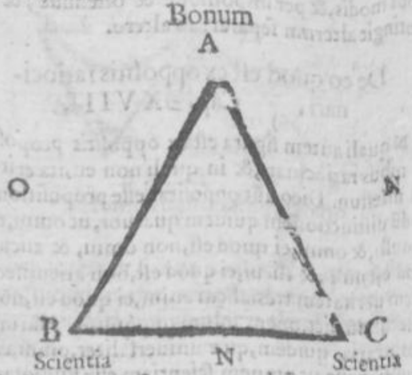
PRIMA FIGVRA.

IN prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. Affirmatiuus quidem, quoniã ambas oportet affirmatiuas eſſe propoſitiones, oppoſitæ vero affirmatio & negatio. Priuatiuus autem, quoniam oppoſitæ quidem idem de eodem prædicant, & negant, medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus, ſed ab illo quidem aliud negatur, ipſum autem de alio prædicatur. verum hæ non opponuntur.

Figura secunda. Cap. XIX.

IN medi; autem figura & ex oppositis & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonũ quidem, in quo A: scientia vero in quo b, & C. si itaque scientiam omnem studiosam accepit, & nulli A B omni inest, & C nulli, quare B, nulli C. nulla igitur scientia scientia est.

Hoc modo cõcluditur uniuersalis negatiua ex cõtrarijs oppositis.

Similiter aũt & si omnem accipiens studiosam, medicinã non studiosam accepit. nanq; ipsum A o i B: ipsi uero C nulli; quare quædam scia non erit scientia.

In hoc modo ostenditur contradictorie opposita cũ prius mõstrata sint contrarie opposita.

Et si

Et si ipsum A C quidem omni, B autem nulli: est vero B quidem scientia, C autem medicina, sed A suspicio. cum enim acceperit nullam scientiam suspicionem, accepit aliquam scientiam esse suspicionem. Differt autem ab eo qui pridem, eo quòd terminis conuertitur: prius. n. ad B, nunc aũt ad C affirmatiuum.

Hic modus idem cõcludit quod superior, opposito modo positis propositionibus.

Et si altera ꝓpositio nõ sit uniuersaliter eõsimiliter.

Hic modo ostenditur particularis negatiua ex cõtradictorijs oppositis.

 Semper

Semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero aūt affirmatiue quare contingit opposita concludi, non autem semper, neque omnino, sed si ita se habeant quæ sunt sub medio, ut aut eadem sint, aut totum ad partem, aliter autem impossibile, neque enim erunt ullo modo propositiones, aut contrariæ, aut neque oppositæ.

Figura tertia. Cap. XX.

Sed in tertia figura affirmatiuus, quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus ob dictam causam & in prima figura: negatiuus vero erit & vniuersaliter & nō vniuersaliter terminis existentibus. Sit enim scientia in quo B & C, medicina autem in quo A. si itaque acceperit omnem medicinā scientiam, & nullam medicinam scientiam, C omni A sumpsit & B nulli: quare erit aliqua scīa non scientia. Similiter autem & si nō uniuersaliter accepta fuerit C A propositio. si enim est aliqua medicina scientia, & rursus nulla medicina scientia, accidit sciētiam aliquam non esse scientiam. Sunt autem cum termini vniuersaliter accipiuntur propositiones contrariæ, cum vero alter in parte, oppositæ.

His duobus modis ostenditur particularis negatiuæ ex oppositis contrarijs, & contradictorijs.

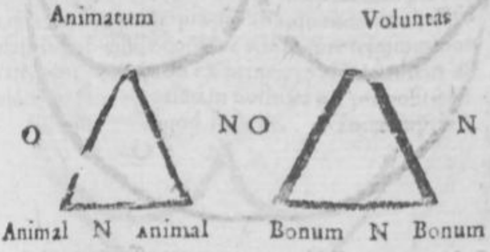

Oportet

Oportet autem existimare, ꝙ contingit quidem sic opposita accipere, quemadmodum diximus, omnē scientiam studiosam esse, & rursus nullam, aut aliquā non studiosam, quod non consueuit latere. Est autem per alias interrogationes ratiocinari alterum, aut quē admodum in Topicis dictum est, accipere. Quoniam vero affirmationum oppositiones sunt tres sex modis contingit opposita accipere, aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli, & hoc conuertere in terminis: vt A omni B, ipsi vero C nulli: aut C omni, B autem nulli, aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rursus hoc conuertere secundum terminos. Similiter autem & in tertia figura. Quare manifestum, & quot modis & in qualibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismū. Sed & manifestum, quòd ex falsis quidem est verum ratiocinari, quemadmodum dictum est prius, ex oppositis autem, non est: semper enim syllogismus fit cōtrarius rei, vt si est bonum, non esse bonum, aut si animal, nō animal, eo quòd ex contradictione est syllogismus, & termini subiecti aut idem sunt, aut hic quidem totum ille vero pars.

8. Top. in princ.

Discrimē inter syllogismū ex falsis, & ex oppositis.

Ex oppositis ꝓpositionib⁹ concluditur falsū.

Planū autem & ꝙ in paralogismis, nihil prohibet fieri suppositionis contradictionem, ut si est impar nō

esse impar: ex oppositis nanque propositionibus, contrarius erat syllogismus. Si itaque tales acceperit, erit suppositionis contradictio.

Par Numerus partitus in tres vnitates æquales
Impar Numerus inæqualia decisus. Ternarius

Concludunt hoc modo opposita de eodem ex oppositis.

Oportet autem existimare, quòd ita quidem non erit contraria concludere ex vno syllogismo, vt sit cóclusio, non existens bonum bonum, aut aliud quid tale, nisi statim propositio talis accepta fuerit, ut animal album esse, & non album, hominem vero animal.

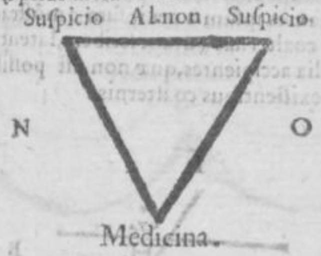
Album & non album. Animal Homo

Hoc uno modo cõcludũtur contraria de eodem assumpta tali propositione.

Sed aut contradictionem oportet assumere, vt quòd omnis scientia suspicio, & non suspicio: postea accipere, quòd medicina scientia quidem est, nulla autem suspicio

ſpicio,quemadmodum elenchi fiunt, aut ex duobus ſyllogiſmis. quare eſſe quidem contraria ſecundum veritatem,quæ ſumpta ſunt non eſt alio modo quam hoc,veluti prius dictum fuit.

Hic modus destruitur parté acceptæ cõtradictionis.

Quod autem in principio peti,& accipere eſt quidem vt genere accipiam, in eo quod non eſt demonſtrare propoſitum. Hoc autem accidit multifariam. nam & ſi omnino non ratiocinatur,& ſi per ignotiora,aut ſimiliter ignota, & ſi per poſteriora prius:demonſtratio nanque & ex credibilioribus & prioribus eſt.Horum igitur nihil eſt peti,quod in principio.ſed quoniam nulla quidem per ſeipſa apta nata ſunt cognoſci,quædam vero per alia:principia enim per ſeipſa,quæ aũt ſub principia per alia,quando non per ſeipſum cognoſcibile conetur aliquis per ſeipſum monſtrare, tunc petit quod ex principio. Hoc autem eſt quidem ſic facere,vt ſtatim poſtulet qđ propoſitũ eſt.

Modus oſtendens quæſitũ, petens in principio cũ ſit ex terminis ſynonimis.

Contingit vero & in alia transeuntes, apta nata p illud monstrari, per hæc demonstrare, quod ex principio. Veluti si A monstraretur per B: B autem per C: C autem natum esset monstrari per A. accidit enim ita ratiocinantes ipsum a per ipsum c mōstrare. quod faciunt qui coalternas putant scribere, latent enim ipsi seipsos talia accipientes, quæ non est possibile monstrare, non existentibus coalternis.

Coalterna super quas cadit linea recta.

Rectæ sunt æquidistātes coalternæ. | Quia anguli sunt equales. | Quia interiores & in easdē partes versi duobus rectis sunt æquales, | Quia rectæ sunt coalternæ, nę.

Modus cōpositus nō illico ostendēs quæsitū, & petens in principio.

Quare accidit ita ratiocinantibus, vnumquodque esse dicere, si est vnumquodque, sed ita omne erit per seipsum cognoscibile, quod impossibile. Si igitur obscuro

ſcuro exſtente, quòd A ineſt ipſi C: ſimiliter autem, & quòd ipſi B: peteretur A ineſſe ipſi B: nondum clarum ſi quod in principio petitur, ſed planum, quòd non demonſtrat. non enim eſt principium demonſtrationis, quod ſimiliter obſcurum.

Scientia | Generatio in recta ratione. | Virtus

A | B | C

Non eſt manifeſtum an hoc mõ petatur principiũ nam maior ignota eſt.

Si tamen B ad C ita ſe habet, vt idem ſint, aut videlicet conuertuntur, aut ineſt alterum alteri, petitur quod in principio. monſtrare enim poſſet per illa, qđ A ineſt ipſi B, ſi conuertuntur: nunc autem hoc prohibet, ſed non modus Si vero hoc faceret quod dictum eſt, faceret vtique & conuerteret per tria.

In his eſt manifeſta petitio in maiori & minoris termini idem ſunt, vel enim conuertũtur, uel alterum alteri ineſt.

Animal | Riſibile | Homo

Bonum | Voluptas | Lętitia

A | B | C

Similiter

Similiter autem, & si acciperet B ipsi C inesse, itidẽ obscurum existens, & si A ipsi C: nódum quod a principio petit, sed non demonstrat.

Mortale — Forma materialis: — Anima

A — B — C

Nihil ex hoc modo cócluditur qa minor ignota ẽ, & nó est clarũ an petatur princi-pium.

Si vero idem sint A & B, aut eo, quòd cõuertuntur aut eo, quod ex B sequitur A, quod a principio est petit, ob eãdem causam. quid enim potest, quod ex principio, dictum nobis est, quòd per se ipsum monstrare, quod non per seipsum manifestum.

In hismodis petit aperte in minori, & termini maioris idem sunt, qa vel cõuertũtur uel ex medio sequitur maius extremum.

Risibile — Homo — Mansuetum
Vtile — Honestum — Temperantia

A — B — C

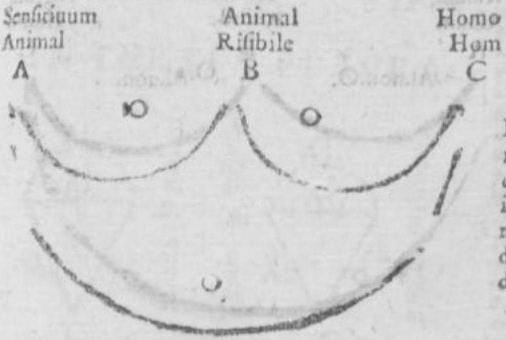
Si igi-

Si igitur est in principio peti, per seipsum *monstrare, quod non per seipsum manifestum : hoc autem est non monstrare, cum similiter obscura sint, & id quod non monstratur, & id per quod monstrat: aut eo, quòd eadem eidem aut eo, *quòd idem eisdē inest, accipiat. In media quidem figura, & tertia vtroque, modo contingere posset peti, quòd in principio. in prædicatiuo autem syllogismo & in tertia & prima, quando autem negatiuæ, cum eadem ab eodem, & non similiter ambæ propositiones. Cōsimiliter vero & in media, propterea, quòd termini non conuertuntur secundū negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem quæ secundū veritatem sic se habēt in dialecticis vero quæ secundum opinionem.

*al.l. eidē assumere. an aut eo.

Omnes petitionis principij modi in tribus figuris.

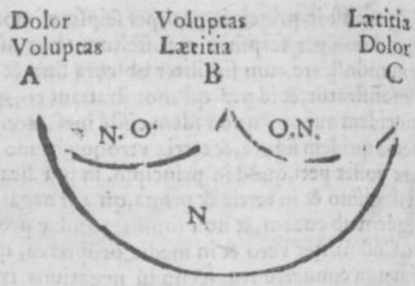
IN PRIMA FIGVRA.

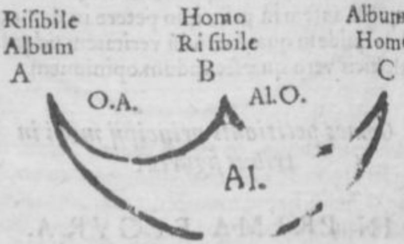
In hoc primo modo petit in minori assumēdo eadem de eisdē.

Dolor

Secũdus mod' petit in maiori p idẽ ab eiſdẽ: per eadẽ ab eodem nihil mõſtrat, q̄a minor eſt negatiua.

In hoc tertio mõ petit in minori p eadẽ de eiſdẽ: nihil aũt oſtẽditur p idẽ de eiſdẽ, q̄a maior eſt particularis.

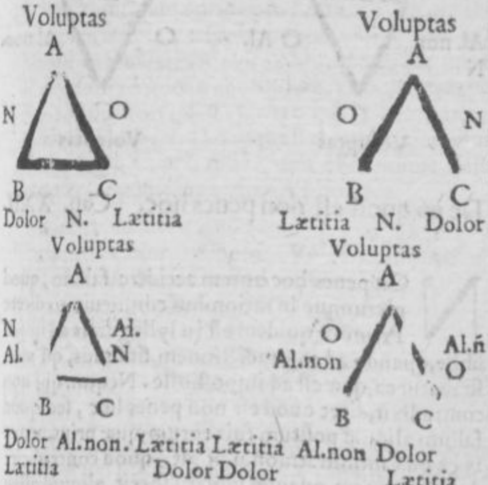

In hoc q̄rto mõ nõ petit pricipiũ: nã p idẽ ab eiſdẽ maiorẽ negatiua i parte. & p eadẽ ab eodẽ minor negatiua in parte, quę ẽt nõ cõuertuntur

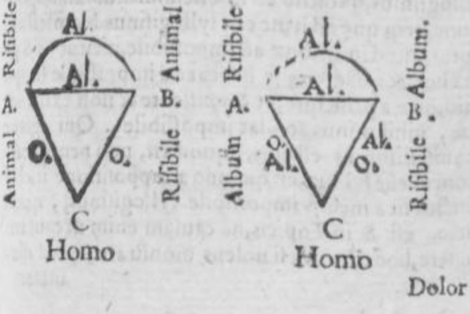

In ſecunda

IN SECVNDA FIGVRA.

IN TERTIA FIGVRA.

Petitur in maiori, assumendo idem ab eisdem in primo mō, in secundo vero assumendo eadem ab eodē, petita in minori.

Petitur in maiori in tertio modo per idē ab eisdem, & non ostēditur, per eadem ab eodē, quia maior est particularis: in quarto petitur in maiori per idem ab eisdem, per idem ab eisdem non ostenditur, quia maior est particularis.

In his modis per eadem de eodem petitur in minori, per idē de eisdem

De eo quod est non penes hoc. Cap. XXII

NOn penes hoc autem accidere falsum, quod plerunque in rationibus consueuimus dicere. Primum quidem est in syllogismis ad impossibile, quando ad contradictionem sit huius, qđ monstrabatur ea, quæ est ad impossibile. Neq;.n. qui non contradixit, dicet quod est non penes hoc, sed quod falsum aliquid positum fuit eorum, quæ prius. neque in ea quæ monstrat: non.n. ponit, quod contradicit. Amplius autem, quando sublatū fuerit aliquid ostensiue per A B C, non est dicere, quòd non penes positionem factus est syllogismus. nanq; non penes hoc fieri tunc dicimus, quādo sublato hoc, nihil minus cōcludatur syllogismus, quòd nō est in ostensiuis: sublata.n. positione, neq; quę ad hanc erit syllogismus. Manifestum igitur, quòd in ijs, quæ ad impossibile, dicitur non penes hoc, & quādo ita se habeat ad impossibile suppositio, quæ a principio, vt & existente & non existente hac, nihil minus accidat impossibile. Qui igitur manifestissimus est eius, quod est, non penes positionem esse falsum, est quando a suppositione inconiunctus sit a medijs impossibile syllogismus, quod dictum est & in Topicis, nō causam enim ut causam ponere, hoc est. Vt si uolens monstrare, quòd diameter

facta conuersione petitur in minori si etiā assumantur termini conuertibiles fit syllogismus ad uniuersalem affirmatiuā. His in modis ad particularē negatiuā ostēdēdū per ideā ab eisdem petitur in maiori p eadem ab eodem nihil monstratur quia minor esset negatiua in parte, quæ etiā non conuertitur. Idem in lib. Elenchorum.

metter est incommensurabilis, argueret Zenonis rationem, quòd non est moueri, & in hoc deduceret impossibile. nullo nanque modo nullibi continuum est falsum dictioni, quæ a principio. Alius autem modus, si continuum sit impossibile suppositioni, nō tamen propter illam accidat, hoc enim contingit fieri, & sursum & deorsum accipienti continuum. Vt si a ponatur ipsi B inesse: B autem ipsi C: C vero ipsi D: hoc autem sit falsum, B inesse ipsi D. nanque si ablato A, nihil minus inesset B ipsi C, & C ipsi D, non esset vtique falsum propter suppositionem, quæ A principio.

In hoc modo affirmatiuo continuum in deorsum sumenti nō penes hoc accidit falsū: nam existēte, uel nō existēte prima suppositione, idē falsum sequitur.

Aut rursus si quispiam sursum acciperet continuū. Vt si A ipsi B: E uero ipsi A. & F ipsi E: falsum esse posset. F inesse ipsi A. nanque & sic nihil minus esse posset impossibile, sublata suppositione, quæ a principio.

In hoc mō nullū contingit falsum in sursū continuū sumenti, sicut nec in pra.

Sed

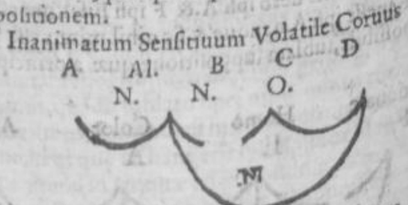
Sed oportet ad terminos, quia principio, coaptare impossibile: sic enim erit propter suppositionem. Vt deorsum accipienti continuum ad prædicatum terminorum, nam si impossibile, A. ipsi D inesse, ablato A, non amplius erit falsum. Sursum vero, de quo prædicatur. si enim non accidit F inesse ipsi B, ablato B non amplius erit impossibile.

His imo disob suppositionē & penes hoc falsū cōtingit superiori in deorsū inferiori in sursū continuū sumentibus: illa ad primos terminos aptatur impossibile.

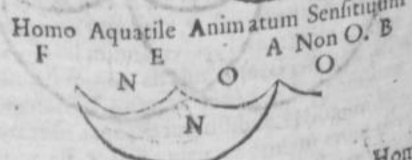

Similiter autem & priuatiuis existentibus syllogismis. Manifestum igitur, quòd impossibili non existenti ad terminos, qui à principio, non accidit falsum penes positionem.

In hoc modo negatiuo non contingit falsum propter suppositionē sicut nec in prima affirmatiua.

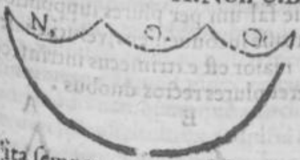

Respondet hic modus secundo affirmatiuo.

Hom-

Homo Animal Rißibile Rationale
A Al. B C D
Equus Disciplinabile Homo Animal
F E A.Non o.B

In his modis negatiuis contingit falsum ob suppositionem, ut in affirmatiuis.

Aut neq; ita semper pp suppositionem erit falsum nanq; & si positum fuerit A inesse nō ipsi B, sed ipsi K K uero ipsi c,& hoc ipsi d:& sic manet impossibile.

Animal Inanimatum Corpus Lapis Gagates
A Non o.B K C D

In hoc modo in deorsum accipieti contingit falsũ, sed nō ob primam suppositionē tantum.s. B A, quia illa auferri pōt, sed ab aliam, scilicet K A.

Similiter autem & sursum accipiēti terminos. Quare quoniam & existenti & non existenti hoc, accidit impossibi le,non esset utique penes positionem.

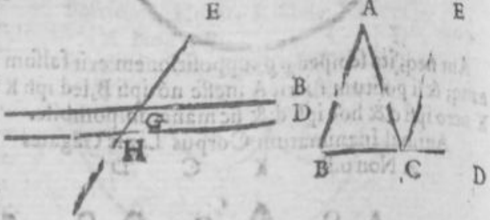
Animatum Sensitiuũ Rationale Animal Inanimatũ.
F E G A Non o.B

In hoc modo in sursũ sumenti terminos, accidit falsũ: at non

videtur ob primã suppositioné tanquam scilicet B A, quã illaremoué ri põt sed pp aliam &c.s. B G. His figuris ostẽdit per binas suppositiones falsas coalternas coincidere.

Aut hoc quod est, non existenti hoc, nihil minus fieri falsum, non ita accipiendum, vt cũ aliud ponitur accidat falsum, sed quando ablato hoc per reliquas propositiones idem concludatur impossibile; quoniam idem vtique falsum per plures suppositiones accidere, nihil fortasse inconueniens, veluti coalternas concidere, & si maior est extrinsecus intrinseco, & si triangulus haberet plures rectos duobus.

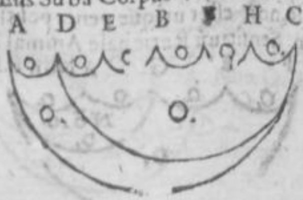

De falsa ratione. Cap. XXIII.

Falsa ẽ est haec ratio propter A D propositionem.

FAlsa aũt rõ efficit penes primũ falsum. aut.n.ex duabus propõnibus, aut ex pluribus oĩs est syllogismus. Si igitur ex duabus, harũ alterã, vel & ambas necesse est falsas esse, ex veris.n.non erat falsus syllogismus, quod si ex pluribus, ut c per a b, hoc aũt per d e, f h, ex his aliquid superiorum falsum erit, & ratio penes hoc. nanq; a & b per illa concluduntur, quare penes illorum aliquid accidit conclusio & falsum.

Lapis Ens Suba Corpus Viuens Aial Hõ

De eo

De eo, quod est ratiocinari. Cap. XXIIII.

AD hoc autem, quòd non fiat ratiocinium, obseruandum, quando sine conclusionibus ratione interrogat, ne bis in propositionibus idem detur: quoniam scimus, quòd sine medio non efficitur syllogismus, medium uero est, quod pluries dicitur. Qualiter autem oportet ad unamquamque conclusionem medium obseruare, manifestum ex eo quòd scimus, quale in unaquaque figura monstratur. hoc auté nos nó latebit eo quod scimus, quomodo præstamus rationem. Oportet autem, quod custodire præcipimus respondentes, ipsos arguentes conari latere. Hoc autem erit, primum quidem, si conclusiones non præratiocinentur, sed acceptis necessarijs sint obscuræ. Amplius uero si propinqua non interrogat, sed quam maxime immediata: ut si sit opus concludere a de f, media bc de. oportet itaq; interrogare, si a ipsi b; & rursus nó si b ipsi c, sed si d ipsi e; & postea si b ipsi c; & sic reliqua.

Quo pacto celatio fieri debeat.

Et si per unum medium fiat syllogismus: a medio incipere. maxime enim sic latere posset respondentem.

De redargutione. Cap. XXV.

QVoniam autem habemus quando, & quomodo se habentibus terminis fit syllogismus, manifestum & quando erit, & qn nó erit redargutio: cũ.n.omnes responsiones conceduntur, aut vicissim ponũtur, vt hæc quidẽ negatiua, illa uero affirmatiua, accidit fieri redargutionem. erat.n.syllogismus, & ita, & illo modo se habentibus terminis. quare, si quod ponitur contrarium cóclusioni, necesse est fieri redargutionẽ. redargutio nanque contradictionis syllogismus. Quod si nihil concederetur, impossibile fieri redargutionem. non enim erat syllogismus, omnibus terminis priuatiuis existẽtibus, quare neque redargutio. si enim redargutio, necesse syllogismum esse: syllogismo autem existente, non necesse est redargutionem esse. Similiter uero, & si nihil poneretur secundũ respósionem in toto: eadẽ nanq; erit determinatio redargutionis & syllogismi.

De deceptione quæ secundum suspicionem. Cap. XXVI.

Quo pacto eclatio fieri debeat.

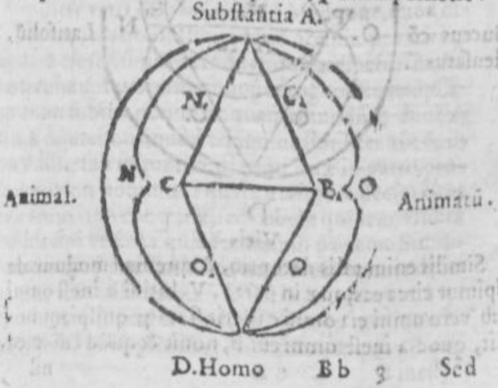
ACcidit autem aliquãdo, quemadmodum in terminorum positione decipimur, & secundum suspicionem fieri deceptionem. quemadmodum si contingit idem pluribus primis inesse: & hoc quidem latere quempiam, & existimare nulli inesse, illud autẽ nosse. Sit A inexistens B, & C per seipsa, & hæc omni D similiter. si igitur existimat A omni quidẽ B inesse, & hoc ipsi D.* A uero nulli C, & hoc omni D: eiusdem secundũ idem habebit scientiam & ignorantiã.

*a.l. ipsi omni.

His modis ostenditur deceptio ob suspicioné in terminis nō eiusdem coordinationis.

Rursus, si quis deciperet circa ea quæ ex eadē coordinatione. Vt A inest ipsi B, hoc aūt ipsi C, & C ipsi D disputaretur vero A omni B inesse, & rursus nulli C simul enim & noscet & non suspicabitur inesse. igitur nil aliud censebit ex his, quam quod scit, hoc non suspicari. scit enim quodāmodo, quod A inest ipsi C, ueluti vl'i, quod ẽm partem. quare ꝙ quodammodo scit hoc penitus censet non suspicari, ꝙ est impossibile.

His modis ostenditur deceptio secundum suspicionem ī terminis eiusdem coordinationis.

Sed in prius dicto, si non medium ex eadem coordinatione, secundum vtrunq; mediorũ ambas propositiones non accidit suspicari, vt a b quidem omni: c vero nulli, hæc aũt vtræque omni d. Accidit enim aut simpliciter, aut ad aliquid, contrariam accipi propositionem primam. Si enim cui omni inest b existimat ipsum a inesse, b vero ipsi d nouit, & quòd ipsi d a nouit: quare si iterũ cui c nulli existimat a inesse. cui b, ali cui inest, huic non existimat a, inesse. Quod autẽ omni existimatur cui b, rursus alicui non existimare cui b, aut simpliciter, aut ad aliquid contrarium est. sic igitur non contingit suspicari. Secundum vtrunque vero, nam, aut secundum alterum ambas nihil prohibet, vt a omni b: & b ipsi d: & rursus a nulli c.

Similis enim talis deceptio, & quemad modum decipimur circa eas, quæ in parte. Veluti si a inest omni b: b vero omni c: a omni c inerit. si itaq; quispiam nouit, quod a inest omni cui b, nouit & quòd cui c: sed

ni:

nil prohibet ignorare c, ꝙ est, vt si a, duo recti in quo autem b, triangulus. in quo uero c. sensibilis triangulus, suspicari nanque posset aliquis non esse c, sciēs ꝙ omnis triangulus habet duos rectos: quare simul nosset & ignorabit idem. Nosse enim omnem triangulū, ꝙ duobus rectis, non simplex est. sed hoc quidem. uniuersalem habere scientiā, illud autem singularem. sic igitur vt in uniuersali nouit c, quòd duo recti, in singulari autem non nouit, quare nō habebit cōtrarias.

Vide de hoc etiā primo poster. in prīcip.

Duo recti A | Triangulus B | Singularis triangulus vt hic scalenus C

Ostenditur quo pacto sciamus aliquid in vniuersali, & ignoremus in particulari

Similiter vero & ratio, quæ in Mennone, quòd disciplina recordatio. nullibi nāque accidit præsciri ꝙ singulare est: sed simul cū inductione accipere scientiā quæ secundum partem. tanquā recognoscentes. quædam enim subito nouimus, quemadmodū ꝙ duobus rectis, si nouerimus, quòd triāgulus. similiter aūt & in alijs. Vniuersali igitur speculamur quæ in parte, propria vero non nouimus. quare accidit & decipi circa ipsa, verum non contrarie, sed habere quidem vniuersalem, decipi vero ea quæ secundum partem. Similiter autem & in prædictis. neque enim contraria deceptio, quæ secundū medium scientiæ, quæ secundū syllogismum, neq; quæ secundum utrunq; medium suspicio. Nihil autē prohibet scientem, & quòd A toti

 B inest,

B ineſt,& rurſus hoc ipſi C , exiſtimare A non ineſſe. vt quòd omnis mula ſterilis , & ipſa mula , exiſtimare prægnantem hanc eſſe.non enim ſcit, ꝙ A ipſi C, non ſimul ſpeculans aſſumptum,quod ſim vtrumq;.

Quo pacto ſcientię ex medio nó ſit contraria ſcientia p ſyllogiſmum, cũ maior terminꝰ minor non applicet,

Quare planũ, quòd & ſi hoc quidem nouit , illud vero non nouit , decipietur quod habent uniuerſales ad ſcientias quæ ſecundum partem. Nullum enim ſẽſibilium extra ſenſum exiſtens nouimus, neque ſi ſentientes ſcimus.niſi ut uniuerſale, & eo quod eſt habere propriam ſcientiam , ſed non in eo quod actu eſt. Scire nanque trifariam dicitur, vel vt uniuerſali , vel ut propria,vel ut in actu:quare & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & noſſe & deceptum eſſe circa idem veruntñ non contrarie:ꝙ accidit & ſecũdũ vtrãque cognoſcenti propõnẽ,& non conſideranti prius. ſuſpicans.n. mulam prægnantẽ eſſe,non habet ſciam

Nullum ſenſibiliũ cũ extra ſenſum ſit ſcimꝰ.

ſecundum

secundū actū, neq; iterum ob suspicionem, contrariā deceptionem scientiæ: syllogismus enim est contraria deceptio in vniuersali. Qui vero suspicatur bono esse malo esse, idem suspicabitur bono esse & malo. Sit nā que bono esse in quo A, malo autem esse, in quo B, rursus vero, bono esse in quo C. Quoniam igitur idē suspicabitur B & C, & esse C B suspicabitur: & rursus B A esse consimiliter: quare & C & A. quemadmodū enim si erat verum, de quo C B: & de quo B A, & de C A verum erat, ita & in ipso suspicari. Similiter autem & in ipso esse. cum enim idem sint C & B. & rursus B & A & C ipsi A idem erat: quare & in ipso opinari consimiliter. ergo hoc quidem necessarium, si qs dabit primum. sed fortasse illud falsum, suspicari quē dam malo esse, bono esse, nisi secundum accidens. hoc nanque multipliciter opinari possibile est. considerandum vero hoc melius.

Hoc modo probatur, quomodo bonū & malum sunt idē siquis putauerit bono esse & malo esse, idem.

De conuersione terminorum. Cap. XXVII.

QVando autem extrema conuertuntur, necesse est & medium conuerti ad vtraque. Si enim A de C per B inest, si conuertuntur, & ipsum C inest

c inest omni cui a:& b cum a conuertitur, & inest b omni, cui a per medium c:& c cum b cóuertitur, per medium a.

His trib⁹ modis, & una cóuersione ostéditur si extrema inuicem cóuertãtur & mediũ cũ utraq; ipsorũ cóuertitur. In primo mõ ostenditur uniuersalis negatiua in prima figura, in secundo uero concluditur ĩ secunda conuersa cõclusiõe primi, ex eiusdem maiore, & minore conuersa, trãsposita in maiori.

Et in non esse consimiliter. Vt uti si b ipsi c inest a uero ipv.b non inest, neque a ip si c inerit. Si igitur a conuertitur cum b, & c conuertitur cum a sit enim b non inexistens ipsi a.neq; igitur c:nam b inerat oi c.

Et

Et si c conuertitur cum b, & b conuertetur cum a. de quo enim b omni, & c. Et si c ad a conuertitur, & b cō uertetur. nam cui b c: cui vero a, c non inest. & solum hoc a conclusione incipit, alii autem non similiter, vt & in prædicatiuo syllogismo.

Lapis Risibile Homo

B. N. A.
Risibile Lapis

Ostendit si hoc mō conueria maior ex miaori & conclusione couersis.

Rursus, si a & b conuertuntur, & c & d consimiliter: necesse autem a uel c omni inesse: & b & d sic se habebunt, vt omni alterum insit. quoniam enim cui a b, & cui c d: omni autem a uel c, & non simul: planū quòd & b, vel d omni, & non simul, ut si ingenitum incorruptibile, & incorruptibile ingenitum: necesse quod sit corruptibile, & corruptibile factum esse. duo enim syllogismi fiunt.

De cōmutata conuersione.

A Conuertuntur E
Ingenerabile Incorruptibile

Omni alterum, nulli simul.

Omni alterum, nulli simul.

C Conuertuntur D
Generabile Corruptibile

Coniunctaq; potius, q̄ cōmutataq; conuersioni, est hæc speculatio similis.

Ingene-

Varie formari hi modi pos sunt, hoc aũt modo ad impossibile deducũt, quia si nõ est uerũ nullũ D esse, B, sequuntur reliqua.

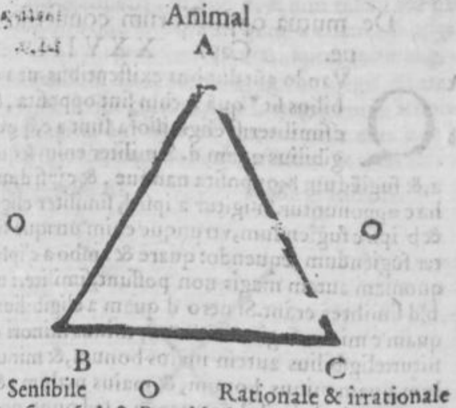
Rursus, si omni A, aut B, & C, aut D: simul vero nõ insunt: si conuertuntur A & C, & B & D: cõuertũtur. si enim B non inest alicui cui D, planum quod A inest, si vero A & C, conuertuntur enim. quare simul C & D. hoc autem impossibile.

B Ingenerabile	Omni alterum nulli simul	B Generabile
Conuertuntur		Conuertuntur
C Incorruptibile	Omni alterum nulli simul.	D Corruptibile

Est hæc speculatio à cõmutata conuersione.

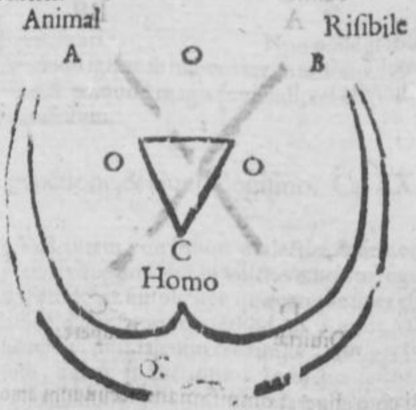
Cum uero A toti B, & C insit, & de nullo alio prædicetur: insit autem & B omni C: necesse est A & B cõuerti. quoniam enim A de solis B C dicitur, prædicatur autem B, & ipsum de ipso, & de C: planum, quod de quibus A, & B dicetur omnibus, verũ & de ipso A.

Animal

Dispositis termi nis in secunda figura ost ẽ ditur hęc ꝓpositio.

Rursus, qñ A,& B toti insunt C: cõuertitur autem C cum B: necesse A omni B inesse, quoniam enim A omni C: C uero ipsi B e o quod conuertitur, & A om ni B inerit.

Hæc pro positio est quasi præ cedentis cõuersio, & primũ per tertiã probatur mox per primam figuram

De mu-

De mutua oppositorum conuersione. Cap. XXVIII.

*a.l.ut A & B, A eligibilius sit.

Quando aūt duobus existentibus ut a eligibilius sit* quā b cum sint opposita, & dq̄ c similiter: si eligibiliora sunt a c, q̄ e d, a eligibilius quam d. Similiter enim sequendū a, & fugiēdum b, opposita nanque, & c ipsi d, nam & hæc opponuntur. Si igitur a ipsi d, similiter eligendū, & b ipsi c fugiendum, vtrunque enim utrique similiter fugiendum sequendo: quare & ambo a c ipsis b d. quoniam autem magis non possunt, similiter: nanq; b, d similiter erant. Si uero d quam a eligibilius, & b quam c minus fugiendum: nam minus minori opponitur: eligibilius autem maius bonum, & minus malum, quam minus bonum, & maius malum, & totum ergo b d eligibilius quam a c, sed nunc non est, a igitur eligibilius quam d, & c itaque quam b minus fugiendum.

Sumptū fuit hoc exemplū ab interpretibus.

Si ergo eligeret omnis amans secundum amorem a sic se habere, ut gratificetur, & non gratificari, in quo

quo c, aut gratificari, in quo d, & non talem esse ut gratificetur, in quo b. planum, quod a talem esse eligibilibus est quam gratificari. Amari igitur coitu eligibilius secundum amorem. amor igitur magis est amicitiæ, quam ipsius coitus, quod si magis huius, & finis hoc; coire igitur aut non est penitus, aut eius quod est amari gratia, nanque & alij affectus & artes sic.

Ex Platonis conuiuio acceptũ fuit istud exẽplum.

Quomodo igitur se habent termini secundum cõuersiones, & eo, quòd magis fugiendi, vel eligibiliores sint, manifestum.

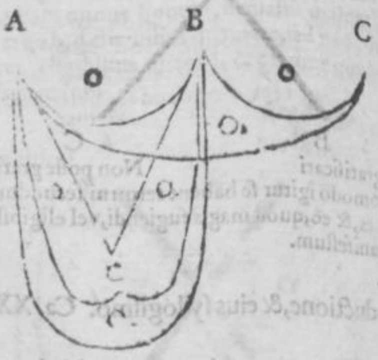
De inductione, & eius syllogismo. Ca. XXIX.

Quòd autem non solum dialectici & demonstratiui syllogismi per prædictas efficiũtur figuras, sed & rhetorici, & simpliciter quæcunque fides est, & secundum quamcunque methodum, nunc vtique dicendum sit. omnia enim credimus, aut per syllogismum, aut ex inductione. Inductio igitur est, & ex inductione syllogismus. alterum extremum medio

medio ratiocinari per alterū. Veluti, si ipsorum A C medium sit B, per C monstrare, A inexistēs ipsi B: sic enim facimus inductiones. Vt sit A lōgæuum: in quo aūt B, bilem non habens, in quo uero C, singulare lōgæuum, sicut homo, & equus, & mulus. A igitur inest toti C: omne enim quod bile caret longæuum, sed B, bilem non habens, inest omni C. Si igitur conuertitur C cum B, & non excedit medium, necesse est A inesse ipsi B: monstratum nanque fuit prius, si duo quædam eidem insint, & ad alterum ipsorum conuertatur extremum, quòd conuertenti & alterum prædicatorum inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus singularibus compositum: inductio enim per omnia.

*a.l.oē.n. C longæuum.

Longæuum Bilem non habens Homo Equus Mulus

Homo, Equus, Mulus

Fit syllogismus ī prima figura ipsi' A de C p B, postea inductiuus syllogismus ī tertia ipsius B de A per C: deniq; in prima, cū minor sit in cōuertibilibus terminis.

Est autem talis syllogismus primæ & immediatæ propositionis. quorum nanque est medium, per medium syllogismus: quorum uero non est, per inductionem. Et quodāmodo opponitur inductio syllogismo

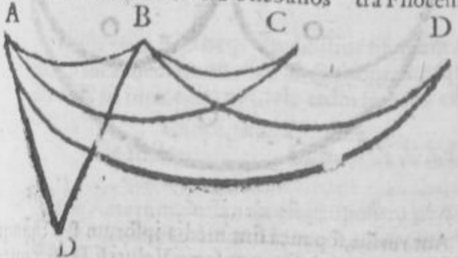
hæc

hic enim per medium extremum tertio monstrat: illa autem per tertium extremũ medio. Natura igitur prior & notior per medium syllogismus, nobis uero notior qui per inductionem.

De Exemplo. Cap. XXX.

Sed exẽplũ est, qñ extremũ medio inexistens monstratũ fuerit per simile tertio. oportet aũt mediũ tertio, & primũ simile notius esse inexistens. Vt sit A, malũ: B contra confines bellũ inferre: in quo C, Athenienses contra Thebanos: in quo aũt D, Thebanos cõtra Phocenses. Si itaq; velimus monstrare ꝙ bellũ gerere cum Thebanis est malum, accipiendum, ꝙ cõtra confines bellum gerere est malum: huius autem fides ex similibus, ut qñ Thebanis, quod contra Phocẽses. Quia igitur malum est, quod cõtra confines, quod uero contra Thebanos, contra confines est: planũ quod contra Thebanos bellum gerere malum, manifestum itaq;, ꝙ B ipsi C, & ipsi D inest, ambo.n. sunt contra cõfines bellum inferre, & ꝙ A ipsi D, Thebanis enim non fuit vtile bellum contra Phocenses. ꝙ aũt A ipsi B inest, per D, demonstrabitur. Eodem autem modo si per plura similia fides fiat medij ad extremum.

Malum Contra cõfines bellum inferrre. Athenienses con tra Thebanos Thebani cũ tra Phocenses

Thebani contra Phocenses

Probatur A de C p B & confirmatur exemplo D, A vero probatur de b per idem D.

Manifestum igitur, quod exemplũ est, neq; vt pars ad totum. neque vt totum ad partem, sed vt pars ad partem, quãdo ambo sub eodem sint, notũ vero, alterum Et differt ab inductione: quoniam illa ex omnibus indiuiduis extremum monstrabat inesse medio. & ad extremum non coaptabat syllogismum: hoc autem & coaptabat, & non ex omnibus monstrat.

De Abductione. Cap. XXXI.

Abductio vero est, cum primũ medio inexistés manifestũ fit: vltimo autem, mediũ, obscurũ quidem, sed similiter credibile, aut magis quã conclusio. Amplius, si pauca sint media vltimi & medij: omnino enim propinquius scientiæ accidit esse. vt sit A docibile: in quo B scientia: C iustitia, quòd igitur scientia docibilis, planum: si aũt virtus scientia, obscurum, si igitur B C similiter, aut magis credibile, quam A C, abductio est: est enim proximius ipsi scire, eo q̃ assumpsimus A C* scientiam prius non habentes.

*al.l. eoq; præassum pta ē ipsi. A C, B C.

In hoc modo aũt magis credibile est C B, quã C. A. iõq; assumimus conclusionẽ ipsius sciẽtiã prius non habentes.

Aut rursus, si pauca sint media ipsorum B C: nanq; & sic proximius ipsi cognoscere. Veluti si D esset quadrati. in quo autem E, rectilineũ: in quo vero F, circulus:

lus: si ergo ipsius E F, vnum solum esse medium, hoc quod est, cum lunulis æqualem fieri circulum rectilineo, esse posset prope ipsum cognoscere.

Quadratum Rectilineum Per lunulas Circulus æquale fieri

Ostenditur E F p vnũ medium & ideo fit abductio in hoc modo.

Hoc modo probat Hippocrates circulum quadrati.

Cum vero B C neq; credibilius sit quam A C, neque pauca media, non dico abductionem: neque quando B C sit immediatum, tale enim scientia est.

De instantia. Cap. XXXII.

Caeterum, instantia est propositio propositioni contraria: differt aũt a propositione, quoniam instantiã contingit esse in parte, propositionẽ vero, aut omnino non contingit, aut non in vniuersalibus

tibus syllogismis. Fertur autem instantia bifariam, & per duas figuras. bifariam quidem, quoniam aut vniuersaliter, aut in parte omnis instantia; ex duabus vero figuris, quoniã oppositæ feruntur propositioni: opposita autẽ in prima & tertia figura concluduntur solis. quando enim censeat omni inesse, instamus ꝙ nulli, aut ꝙ alicui non inest. Horum autem nulli, quidẽ ex prima figura, alicui vero non, ex ultima. Vt sit A, vnam esse scientiam: in quo B, contraria. Cum igitur proponit vnam esse contrariorum scientiam, instat, aut quòd omnino non eadem oppositorum, contraria autem opposita, quare fit prima figura: aut quòd noti & ignoti non vna: hæc vero tertia. nanque secundum tertiam noto & ignoto cõtraria quidem esse, verum: vnam autem ipsorum scientiam esse, falsum.

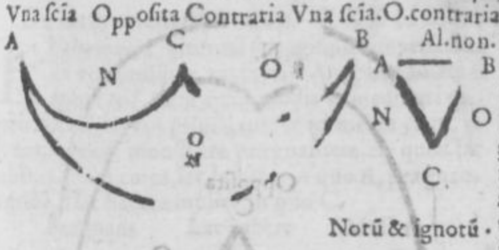
Fertur instantia ad negatiuã A B, uniuersalis quidem per primam, particularis vero per tertiam figuram.

Sanabile & ægrotabile.

Rursus in priuatiua propositione consimiliter, cũ enim censet non esse vnam contrariorum, aut quod omnium oppositorum, aut quod aliquorum contrariorũ eadem disciplinam dicimus, vt sanabilis, & ęgrotabilis; omnium igitur ex prima: aliquorum uero ex tertia figura.

Vna

Per terminum opposita in prima figura per notum & ignotum terminū in tertia instamus huic propoi. uniuersali affirmatiua contrariorum omnium vnā esse scientiam.

Simpliciter enim in omnibus, cum vniuersaliter quidem instant, necesse ad vniuersale contradictionē dicere, eorum, quæ proponuntur. veluti si non existimet eandem contrariorum omnium, dicentem oppositorum vnam. sic autem necesse primam esse figurā: medium enim fit quod vniuersale ad id quòd ex principio. In parte vero, ad quod est vniuersale de quo dicitur propositio. vt noti & ignoti non eandem: contraria enim vniuersaliter ad hæc, & fit tertia figura medium enim, quod in parte accipitur, vt notum & ignotum. ex quibus enim est ratiocinari contrarium, ex his & instantias conamur dicere. quare & ex solis his figuris terimus: in solis enim oppositi syllogismi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & si pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram veluti si non det A inesse B, eo quod consequitur ipsum: hoc enim per alias propositiones planum. Non oportet autem instantiam ad alia euerti, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Vnde & signum ex sola figura non est.

In secũda figura nulla fertur instantia, nã ĩ facta instantia indigem⁹ conuersione maioris vt prædicatum instantiæ sit prædicatum in syllogismo.

Considerandum autem & de alijs instantijs, vt de ijs, quæ sunt ex contrario, & simili, & eo quod secundum opinionem: & si eam, quæ est in parte ex prima, aut priuatiuam ex media possibile capere.

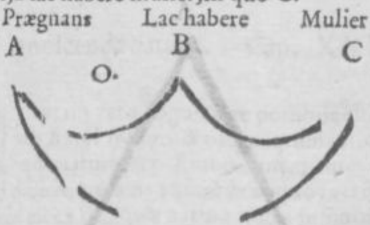
De Verisimili, & signo. Cap. YXXIII

Verisimile vero, & signum non est idem: sed verisimile quidẽ est propositio ꝓbabilis, quod enim cognoscunt vt in pluribus ita fieri, aut non fieri, esse, aut non esse, hoc est verisimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia prosequi amator. Signũ autem vult esse propositio demonstratiua, aut necessaria, aut probabilis, quo enim existente, est: aut quo facto prius, aut posterius facta est res, signum est, qđ factum fuerit, aut sit.

De en-

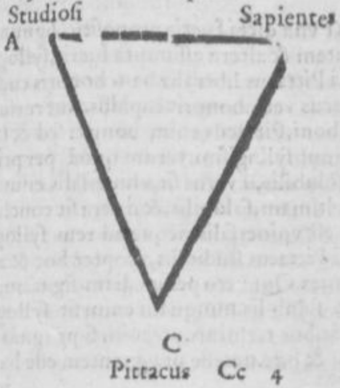
De Enthymemate. Cap. XXXIIII.

ENthymema igitur est syllogismus imperfectus ex verisimilibus, aut signis. Accipitur autem signum trif. riam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut, vt in tertia. veluti monstrare prægnantem, eo quod lac habet. medium enim, lac habere: in quo A, prægnantem esse, B lac habere mulier, in quo C.

Enthymema insolubilis in prima figura.

Quod autem sapientes studiosi, Pittacus enim studiosus, per vltimam. in quo A, studiosum, in quo B, sapientes, in quo C Pittacus. Verum igitur & A & B, de C prædicare, sed hoc quidem non dicunt propter cognoscere, illud autem accipiunt.

Enthymema in tertia fig. solubilis nec concludere potest, nec concludere potest cũ sit ex particularibus.

 Præ-

Prægnantem vero esse quoniam pallida, per mediam figuram vult esse: quoniam enim sequitur pallidum prægnantes, sequitur aũt hanc, monstratum fuisse putant, quod est prægnans. Pallidum, in quo A: prægnantem esse, in quo B: mulier, in quo C.

Enthymema in secunda figura penitus solubilis, quia ex duab⁹ affirmatiuis conficitur, & committitur fallacia consequenti.

Si igitur vna dicta fuerit propositio, signum fit solũ: una autem & altera assumpta fuerit, syllogismus. Vt quoniã Pittacus liberalis. nam honoris cupidi liberales, Pittacus vero honoris cupidus. Aut rursus, quòd sapientes boni. Pittacus enim bonus: sed & sapiens: sic igitur fiunt syllogismi: verum quòd per primam figuram insolubilis, si verus sit, vniuersalis enim est: qui vero per vltimam, solubilis, & si vera sit conclusio, eo quòd non est vniuersalis, neque ad rem syllogismus: nõ enim si Pittacus studiosus, propter hoc & alios necesse sapientes. Qui vero per mediam figuram, semper & omnino solub lis. nunquam enim fit syllogismus ita se habẽtibus terminis. nõ enim si prægnãs pallida pallida aũt & hæc. necesse prægnantem esse hanc. verũ igitur

igitur in omnibus erit signis* differentias aũt habent quæ dictæ sint. Aut igitur sic diuidendum signum: horum vero medium uestigium sumendum: Vestigium nanq;, quod scire facit, aiunt esse: tale autem maxime quod medium: Aut quæ ex extremis, signum dicendũ quæ vero ex medio, vestigium. Probabilissimum nanque, & maxime verum, quod est per primam figurã.

* a.l. figuris aliæ indiciũ.

De cognoscenda natura. Cap. XXXXV.

NAturam vero cognoscere possibile est, si quis det simul mutari & corpus animam, quæcunque naturales passiones sunt, q enim fortasse musicã didicit, mutauit animã in aliquo: verũ passio hæc non est ex ijs, quæ natura nobis insunt: sed quẽadmodum iræ, & desideria, ex naturalibus motibus. Si igitur & hoc datũ fuerit, & vnũ vnius signum esse & possumus accipere propriam vniuĩcuiusq; generis passionem, & signum, poterimus naturam cognoscere. Si enim seorsum est alicui generi indiuiduo inexistens passio, vt leonibus, fortitudo, necesse & signum esse aliquod. simul nanque inuicem pati suppositum est. & sit hoc, magnas extremitates habere, qđ & alijs inesse generibus non totis contingit. signum enim ita proprium est, quoniã totius generis propria est passio & non solum propria, quemadmodum consueuimus dicere. Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis, & aliud aliquod animal: habebit igitur signum vnum enim vnius erat. Si igitur hæc sunt, & poterimus talia signa colligere in his animalibus, quæ solum* vnam aliquã passionem habent propriam, vnaquæque aũt habet signum, quoniam necesse vnũ habere, poterimus naturam cognoscere. Quod si duo habet propria, totũ genus, leo, forte, & communicatiuũ, quomodo cognoscemus vtrum vtrius, signum seorsum

* a.l. quæ & solum.

ſum conſequẽtium ſignorum?An & ſi alij alicui non toti ambo,& in qu ibus non totis vtrunque quando hoc quidem habeat,illud vero non.Si enim fortis qui dem, liberalis vero non,habet autem ex duobus hoc. Planum, quòd & in leone hoc ſignum fortitudinis. Eſt itaque naturam cognoſcere, in prima figura medium conuerti cum primo extremo, ſupergredi vero tertium,& non conuerti.vt fortitudo A,extremitates magnæ, in quo B, C autem leo. cui igitur C,B, omni,ſed & alijs,cui vero B,& A omni,& non pluribus, ſed conuertitur. Quod ſi non, non erit vnum vnius ſignum.

Valet hic mod⁹ ad cognoſcẽdam leonis naturam.

Finis ſecundi libri Priorum.

ARISTO-

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS POSTERIORVM Analyticorum

LIBER I.

SVMMA LIBRI I.

De demõstrationis natura, et de his, quæ ad illã requirũtur. De differẽtia quæstionis. Quia & Propter quid. Quæ item figurarum demonstrationi aptior sit. De speciebus ignorantiæ, quæ in scientijs contingunt. Quod finitos terminos propositiones demonstratiuæ cõtineãt. De uarijs demonstrationum speciebus, & earum inter se comparatione & de uarijs propositionibus ad demonstrationem utilibus.

Quod omnis doctrina, atque omnis disciplina intellectiua ex præexistenti fiat notitia. Quot item sint pręcognitiones, quæque ea quę pręcognoscuntur. Dubitationum demum solutio circa hanc propositionem contingentium.

Cap. I.

OMNIS doctrina, & omnis disciplina discursiua ex præexistente fit cognitione. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus. Mathematicæ enim scientiæ per hunc modum accedunt, & aliarum vnaquæque artium. Consimiliter autem & circa orationes, & quæ per syllogismos, & quæ per inductionem.

Tex. I. verbum, hoc ... liqui antiqu... bic & a... bi pr... syllogi... ca ...

terpretantur, quidã uero lati⁹ intellectualis. λόγους recte etiã rationes interpretari pôt.
Text. 2.

ctionem. ambæ enim per prius nota faciunt doctrinã: illæ quidem accipientes, tanquam a cognoscentibus, istæ vero monstrantes vniuersale ex eo, quod singulare manifestum sit. Similiter & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod est syllogismus. Dupliciter autem necessarium est præcognoscere, alia nanq;, quod sunt prius opinari necessarium: alia vero quid est quod dicitur, intelligere oportet: alia autem, ambo. vt quod quidem omne, aut asserere, aut negare verum, quod est: triangulum vero, quod hoc significat, vnitatem autem ambo, & quid significat, & quod est. non enim consimiliter horum vnumquodq; manifestum nobis est. Est aũt cognoscere, alia quidem prius cognoscentem, quorundam vero, & simul accipientem cognitionem: vt quæcunque sunt vniuersalibus, quorum habet cognitionem. quòd enim omne triangulum habet duobus rectis æquales, præsciuit: quod autem hoc quod est in semicirculo, triangulum est, simul inducens, *cognouit. Quorundam enim in hunc modum disciplina est, & nõ per medium extremum cognoscitur: quæcunque iam singularia sunt, & non de subiecto aliquo. Ante vero quam inductum sit, aut acceptus fuerit syllogismus: modo quidem aliquo fortasse dicendũ est scire. modo autem alio non: quod enim nõ sciuit, si est simpliciter, hoc quomodo sciuit, quòd duos rectos habet simpliciter? sed manifestum q̃ ita quidem scit, quoniã vniuersaliter scit, simpliciter aũt non scit. Si vero non, quæ est in Mennone, dubitatio continget, aut enim nihil addiscet, aut quæ nouit. Nõ enim iam, veluti quidam nituntur soluere dicẽdum nunquid nosti omnem binarium, quòd par est, aut non? asserente autem, attulerunt quendam binarium quem non existimabat esse: quare neque partem. Soluunt enim non dicentes scire omnem binarium parem esse, sed quem nouit, quòd binarius. Atqui sciunt quidem,

*a.l. simul inducens cognouit ita ut cõiunctum hæc verba legantur. Hoc mõ legit. Ioã. Grã. illo Tho. & Auerr.
Tex. 4.
Vide secũdo priorũ Cap. 1

quidem, cuius demonstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt aūt non de omni, de quo utique nôscant, ꝙ triangulum, aut quòd numerus, sed simpliciter de omni numero, atq; triangulo: nulla enim propositio accipitur talis, quòd quem tu nosti numerum aut quā tu nosti rectilineam: sed de omni. Sed nihil, vt opinor, prohibet, quod addidiscit aliquis, est sic scire, est aūt sic ignorare: absurdū.n. non, si nouit quodāmodo quod addiscit, sed ita, vt inquantum addiscit, & sic.

CONCLVSIONES.

Omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua ex praexistēte fit cognitione.

Duæ pracognitiones sunt, quid, & quia: triaque omni demōstratione pracognita, subiectum, passio & principia.

Maior prius tempore cognoscitur quàm conclusio, minor autē cum conclusione.

Tam syllogismus quàm inductio per prius nota faciunt doctrinam.

Quid sit ipsum scire, quid demonstratio, & quænam conditiones ad illius propositiones requirantur. Quid item sit propositio, immediatum principium, & eorum species, propositiones demum magis esse credendas quam conclusiones ostendit. *Cap. II.*

SCire autem arbitramur vnumquodque simpliciter, sed non sophistico modo qui est secundum accidens, cum causam existimamus cognoscere, propter quam res est, quod illius causa est, & non contingere hoc aliter se habere, Planum igitur, ꝙ tale aliquid scire est. nanque & non scientes, & scientes: illi quidem existimant ipsi sic se habere, scientes vero & habent. Quare cuius simplíciter est sciētia, hoc impossibile aliter se habere. Si igitur & alter est sciendi modus, posterius dicemus. Dicimus autem & per demonstrationem cognoscere. demonstrationem vero dico

Text. 3.

syllogis-

ſyllogiſmum ſcientialem.ſcientialem autem dico, ſe-
cundū quem,eo quòd ipſum habeamus,ſcimus.Si ita
que eſt ſcire,vt poſuimus, neceſſe & demonſtratiuam
ſcientiam ex veriſq; eſſe,& primis, & immediatis, &
notioribus,& prioribus,& cauſis concluſionis. ſic.n.
erunt & principia propria eius quod demonſtratur
ſyllogiſmus enim erit & ſine his, demonſtratio autē
non erit:non enim faciet ſcientiam. Vera quidem igi
tur oportet eſſe:quoniam non eſt non ens ſcire, vt ꝙ
diameter commenſurabilis.Ex primis autē indemon
ſtrabilibus,quoniam non ſciet non habēs demonſtra
tionem ipſorum . Scire enim quorum demonſtratio
eſt,non ſecūdum accidens, habere demonſtrationem
eſt.Cauſas quoque & notiora oportet eſſe, & priora,
cauſas quidem,quoniam tunc ſcimus, quādo cauſam
cog oſcimus:& priora,ſiquidem cauſæ.& pręcognita
non ſolum altero modo,eo ꝙ intelligantur, ſed & eo
quod cognoſcātur quod ſunt.Priora vero ſunt & no-
tiora dupliciter.non enim idem prius natura & ad
nos prius,neque notius,& nobis notius. Dico aūt ad
nos quidem priora & notiora,quę ſunt propinquio-
ra ſenſui:ſimpliciter aūt priora & notiora, quæ lon-
gius.ſunt aūt longiſſime quidē,quæ maxime vniuer-
ſalia,proxime vero ſingularia:& opponūtur hęc ſibi-
inuicem.Ex primis autem eſt, quod ex principijs, ꝓ-
prijs.idem.n.dico* primum & principium. Principiū
autem eſt demonſtrationis propoſitio immediata:im
mediata vero qua non eſt alia prior. Propoſitio au-
tem eſt,enunciationis altera particula, vnum de vno:
Dialectica quidem,quæ ſimiliter accipit vtramuis.De
monſtratiua vero,quæ determinate alteram, quoniā
ueram.Enūciatio autem contradictionis vtrauis par
ticula.Contradictio uero oppoſitio,cuius non eſt me
dium ſecundum ſeipſam . particula autem contradi-
ctionis, quæ quidem aliquid de aliquo, affirmatio:
quę vero aliquid ab aliquo,negatio. Immediati ve-
ro prin-

*a.l.idem autem dico eſt.

ro principij syllogistici, positionem quidem dico, quã non est monstrare, neque necesse habere docendum quempiam: quam autem necesse est habere docẽdum quempiam, dignitatem: sunt.n. quædam talia, hoc.n.* maxime in talibus consueuimus nomen dicere. Positionis vero, quæ quidem accipit vtranlibet particulã enunciationis, vt dico esse aliquid, aut non esse aliquid, suppositio: quæ vero sine hoc, definito. Definitio enim positio est, ponit enim arithmeticus vnitatem, indiuisibile esse ẜm quantum: suppositio autem non est. nã quid est vnitas, & esse vnitatem non idẽ. Quoniã autem oportere credere, & scire rem, eo quòd talem habemus syllogismum, quem vocamus demonstrationem: est autẽ hic, eo quòd hæc sunt, ex quibus est syllogismus. necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia. aut quædam, & sed & magis. Semꝑ enim propter quod est vnumquodq; illud magis est. vt propter quod amamus, illud amicum magis. Quare, si quidem scimus per prima & credimus, & illa scimusque & credimus magis, quoniam per illa & posteriora. Non possibile est autem credere magis his, quæ scit quæ non est, neque sciens, neq; melius dispositus, quam si esset sciens. Accidit aũt hoc nisi aliquis præcognoscet per demonstrationem* credentium. magis enim necesse est credere principijs, aut oibus, aut q-busdam, quam conclusioni. Habiturum aũt sciẽtiam quæ est per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, q̃ ei quod monstratur: sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius his quæ sunt opposita principijs, ex quibus erit syllogismus, qui est contrariꝫ deceptionis: siquidem oportet scientem simpliciter a credulitate impermutabilem esse.

*a.l. talia quam & homo discens profert secũdum vnã quemq; sciẽtiam, hoc oni.

*Alex. ex ponit credentium pro eo quod est creditorum.

CONCLVSIONES.

Cuius simpliciter est sciẽtia, illud ĩpossibile est aliter se habere.

Contradictio est oppositio, cuius secũdum se nullum est mediũ.

Demon-

Demonstratio est syllogismus faciens scire.

Dialectica propositio sumit quamlibet contradictionis partem indifferenter.

Demonstratiua propositio accipit contradictionis partē verā.

Dignitas est propositio indemonstrabilis, quam oportet quēuis docendum habere.

Enūciatio est oratio quālibet partem contradictionis accipiēs.

Idem dicitur primum & principium.

Necessarium est demonstrationem esse ex primis, veris, immediatis, prioribus, causisque conclusionis.

Non est idem vnitas, & vnitatem esse.

Necesse est magis credere principiis quàm conclusioni.

Non omne quod scitur per demonstrationem scitur.

Principium demonstrationis est propositio immediata.

Propositio immediata est qua non est altera prior.

Propositio est altera pars enūciationis significans unū de uno.

Positio est oratio indemonstrabilis, quam non est necesse quemuis docendum habere.

Propter quod aliquod est tale, illud est magis tale.

Pars contradictionis, quæ aliquid de aliquo significat, affirmatio est: quæ autem aliquid ab aliquo negatio.

Principiis nihil est notius in veritate, & nihil notius oppositis eorum in falsitate.

Remotiora a sensu sūt vniuersalia, proxima vero particularia.

Scire unumquodque opinamur simpliciter & non sophistico modo, quod est secundum accidens, cū causam arbitramur cognoscere propter quam res est, et quoniā illius est causa, & non contingit aliter se habere.

Scire est per demonstrationem intelligere.

Scientia est eorum, quorū est demonstratio, & non sm̄ accidēs.

Suppositio dicit esse, vel non esse, diffinitio vero non.

Tunc scimus cum causas cognoscimus.

Confutātur snīa & illorum qui oīno demonstrationem negāt & eorū, qui omniū esse demonstrationē existimāt. Cap. III.

QVibusdā qdē igiī eo qđ opo tet prima scire, nō vī scia eē: qbusdā vero eē qdē, oiū tñ demōstrio nes esse

nes esse.quorum neutrum,neque verum,neque necessarium.Supponentes.n.n non esse omnino scire.hi in infinitum existimant reduci cumquam non scientes posteriora per priora,quorum non sunt prima: recte dicentes:impossibile namque infinita pertransire.Et si stent,ac sunt principia, hæc esse ignota:cum demonstratio de ipsis non sit,quod dicunt esse scire solum, si vero non est prima scire, neque qui ex his esse scire , simplr,neque proprie sed ex suppositione, si illa sunt. Alij autem, ipsum quidem scire.confitentur , pe demonstrationem enim esse solum . sed omniū esse demonstrationem nihil prohibere. contingere.n. circulo fieri demonstrationem & ex his,quę ad se inuicem Nos vero dicimus,neque omnem scientiam demonstratiuam esse,sed eam,quæ immediatorum est, indemonstrabilem.Quodque hoc sit necessarium, manifestum.si demonstratio, stant autem aliquádo immediata,hæc indemonstrabilia necesse est esse . Hæc igitur ita dicimus & non solū scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddā dicimus, quo terminos cognoscimus Circuloque ꝙ impossibile demōstrare simplr planum:si quidem ex prioribus oportet demonstrationem esse,& notioribus,impossibile.n.est eadem eisdem simul priora & posteriora esse . Nisi modo, vt alia quidē ad nos,alia vero simpliciter, quomodo inductio facit notū.Si vero sic,non esset vtique simpliciter scire bene definitum , sed duplex:aut non simpliciter altera demonstratio , quæ sit ex nobis notioribus.Accidit aūt dicentibus circulo demonstrationem esse,non solū,qđ nunc dictū est, sed nihel aliud dicere , quàm ꝙ hoc est,si hoc. sic aūt omnia facile monstrare Manifestum autem , ꝙ hoc contingit tribus terminis positis.per multos n.nque , aut paucos reflectere dicere , nihil differt:per paucos autem aut duos , Quando enim existente , ex necessitate sit B:

hoc aũt, ipſum C. A exiſtente, erit C. ſi itaque, A exiſtente, neceſſe eſt B eſſe: hoc aũt exiſtente, ipſum A: hoc. n. erat circulo. Ponat̃ A, in quo C. dicere igitur, B exiſtente, A eſſe, eſt ipſum C eſſe dicere, hoc autem. quoniam A exiſtente ipſum C eſt, C autẽ ipſi A idẽ. Quare contingit dicere circulo aſſerentes eſſe demonſtrationem, nihil alterum, quam ꝙ A exiſtente, A eſt: ſic aũt facile eſt omnia monſtrare. Verum neque hoc poſſibile, præterquam in ijs, quęcunque ſein uicem conſequuntur: quemadmodum propria. Vno quidem igitur poſito, quod nunquam neceſſe eſt aliquid eſſe alterum, monſtratum eſt. dico autem vno, ꝙ neque termino vno, neque poſitione vna poſita. ex duabus aũt poſitionibus primis & minimis contingit, ſiquidem & ſyllogizare. Si igitur & A ſequatur, ex ipſo B, & c: & hæc ex ſeinuicem, & ex ipſo A: ſic quidem coutingit ex ſeinuicem monſtrare oĩa petita in prima figura: quemadmodum monſtratum fuit in ijs quæ de ſyllogiſmo, monſtratum aũt eſt, & qđ in alijs figuris, aut non fit ſyllogiſmua, aut non de acceptis. Quæ vero non contra prædicantur, nullo modo eſt moſtrare circulo, quare qm̃ pauca talia in demonſtrationibus, manifeſtum quod vanumq; & impoſſibile eſt dicere ex his, quæ ſeinuicẽ demonſtrationem eſſe, & propter hoc oĩum contingere eſſe demõſtrationẽ

CONCLVSIO.

Demonſtratio circularis ſimpliciter impoſsibilis eſt.
Impoſsibile eſt infinita pertranſire.

Quòd propoſitiones demonſtrationis veræ ſunt, neceſſaria veritate. Quid item ſit de Omni, quid per ſe, quid Vniuerſale. Ca. IIII.

Tex. 7.

QVoniam autem impoſſibile aliter ſe habere cuius eſt ſcientia ſimpliciter. neceſſarium vtique fuerit ſcibile, quod eſt ſecundũ demonſtratiuam

ſtratiuam ſcientiam:demonſtratiua autem eſt, quam habemus,eo ꝙ habemus demonſtrationem:ex neceſſarijs igitur ſyllogiſmus eſt demonſtratio. Accipiendum igitur ex quibus, & qualium demonſtrationes ſunt.Primum aũt determinemus quid dicimus de oĩ, & quid per ſe, & quid vniuerſale. De omni quidem igitur hoc dico, quod ſit vtique, non in aliquo quidẽ in aliquo autem non:neque aliqñ quidem, aliquando autem non.vt ſi de omni homine animal, ſi verũ hunc dicere hominẽ,verũ & animal: & ſi hunc alterum,& alterum.& ſi in omni linea punctus conſimiliter.Signum autem,etenim inſtantias ita ferimus,tanquam de omni interrogati,aut ſi in aliquo,non, aut ſi aliqñ non.Per ſe autem quæcunq; & inſunt in eo, ꝙ quid eſt.vt triangulo linea,& lineæ punctus. ſubſtantia nanque ipſorum ex his eſt, & in. oratione dicẽte quid eſt, inſunt, Et quibuſcunque inexiſtentiam ipſius,ipſa ſunt in oratione,quid eſt deciarante:quemadmodum rectũ ineſt lineæ,& circulare, & impar & par numero,& primum & compoſitũ, & æquilaterũ & altera parte longius, & omnibus his inſunt in oratione quid eſt dicen e.ibi quidem linea, hic autem numerus.Conſimiliter autẽ & in alijs, talia ſingulis per ſe dico. Quæcunque autem neutro modo inſunt. accidentia:vt muſicum,aut album aĩali. Amplius qđ non de ſubiecto dicitur alio aliquo, ambulans alterum quid exiſtens, ambulans, eſt & album.ſubſtantia vero & quæcunque hoc aliquid ſignificant, non alterum quid exiſtentia ſunt, quod ſunt quæ qnidẽ igitur non de ſubiecto,per ſe dico: quæ autem de ſubiecto,accidentia.Amplius aũt alio modo, quod quidẽ propter ipſum ineſt vnicuique per ſe;quod vero non propter ipſum,accidens.quemadmodum ſi ambulante coruſcauit, accidens; non enim propter ambulare coruſcauit, ſed contingit, dicimus, hoc.ſi autem propter ipſum, per ſe.vt ſi quid iugulatũ interijt, &

Tex.8.

Tex.9.

secundum iugulationem, quoniam propter iugulari sed non accidit iugulatum interire. Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic, vt insint prędicatis, aut illa insint subiectis, & per ipsa sunt & ex necessitate. non .n. contingit non inesse aut simpliciter, aut opposita. vt lineę rectũ aut curuum, & numero impar aut par. est.n. contrarium aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, vt par, quod non impar in numeris, inquantum sequitur. quare si necesse asserere, aut negare, necesse & per se inesse. Quod igitur de omni & per se, determinatũ sit hunc in modum. Vniuersale autem dico, quod vtique & de omni sit, & per se, & secundum quod ipsum. Manifestum igitur, quòd quæcunque vniuersalia, ex necessitate in sunt rebus. Per se autem, & ſm ꝙ ipsum, idem. vt per se lineæ inest punctum, & rectum: etenim secundum ꝙ linea. & triangulo ſm ꝙ triangulum, duo recti: etenim per se triangulum duobus rectis æquale. Vniuersale autem est tunc, quando in quolibet, & primo monstretur. vt duos rectos habere, neque figuræ est vniuersale, quamuis est monstrare de figura, ꝙ duos rectos habet, sed non de qualibet figura, neq; vtitur qualibet figura monstrans. quadrangulum .n. figura quidẽ est, non habet autem duobus rectis æquales. æquicrus uero habet quidẽ quicunq; duobus rectis æquales, sed non primo, sed triangulum prius Quod igitur quoduis primum monstratur duos rectos habens, aut quodcunq; aliud, huic primo inest vniuersale, & demonstratio per se de hoc vniuersaliter est, de alijs vero quodãmodo non per se, neque de æqui crure non est vniuersaliter, sed in plus.

Tex.10

Tex.11.

CONCLVSIONES.

De omni est quando nihil est sumere sub subiecto aliquo tempore, de quo non dicatur prædicatum:

Quecunque neutraliter insunt, accidentia sunt.

Vniuersa

Vniuersale est quid cum de omni sit & per se est, & secundum quod ipsum.
Demonstratio vniuersalis potior est particulari.
Per se insunt primo modo quæcunque insunt in ratione quid est dicente.

Quo pacto contingat errare circa vniuersale & quomodo cognoscatur. Cap. V.

OPorcet autem non latere, quod plerunq; cõtingit peccare & non esse qđ mõstratur primũ vniuersale, secundũ quod videtur monstrari vniuersale primum: decipimur autem hac deceptione, quando aut nihil sit accipere superius præter singulas,* vel sit quidem, sed innominatum sit in rebus specie differẽtibus. Vel contingat esse, vt in parte totum in quo mõstratur. ijs enim quæ sunt in parte inerit quidem demonstratio, & erit de omni, sed tñ non erit huius primi vniuersaliter demõstratio. dico aũt huius primi, secundũ quod huius: demonstrationem, quando sit primi vniuersaliter. Si quis igitur monstrarit, ꝙ recte non coincidunt, videbitur vtique huius esse demonstratio* eo, ꝙ in omnibus est rectis: non est autem: siquid em, non quoniam sic æquale, sit hoc: sed secundum quod quomodocunq; æquale. Et si triangulũ non esset aliud, quam æquicrus, secundũ quod æquicrus videretur vtique inesse. Et proportionale, quod etiam alternatim, secundum quod numeri, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora: quemadmodum & monstrabatur aliquando seorsum. Contingens est vtique de omnibus vnica demonstratione monstrari. sed quia nõ sunt nominatũ quiddam oĩa hæc vnũ numeri, longitudines, tempora, solida: & specie differunt a seinuicem seorsum accipiebatur. nunc autem vniuersaliter monstratur. non enim secundũ quod lineæ, aut secundum quod numeri inerat, sed secundũ

*multi codic. legũt singulariter aut singularia, sed fortasse addit a fuerũt ea verba aut singularia in aliqbus .n. codicib⁹ non inueniuntur.

*Vnus codex legit demõstratio ꝓprie

Text. 13.

ꝙ hoc,quod vniuersale supponunt esse . Propter hoc neq; si aliquis monstrarit singulũ triangulum demõstratiõe,aut vna,aut altera,ꝙ duos rectos habet vnũquodq; æquilaterũ seorsum,& gradatũ & æquicrus, nõdũ nouit triãgulũ,ꝙ duobus rectis, nisi sophistico mõ,neq; vl̃r triangulum,neq, si nullũ est præter hęc triangulũ alterum . non.n.ẽm ꝙ triangulum nouit, neq; omne triangulum,nisi ẽm numerum,ẽm speciẽ autem non omne : & si nullum est quod non nouit.

Text. 14. Quando igitur non sciuit vniuersaliter,& quãdo sciuit simpliciter?Manifestum, ꝙ si idem esset triangulo esse,& æquilatero,aut vnicuiq;,aut omnibus, si autẽ non idem,sed alterum,inest aut ẽm ꝙ triangulũ,non nouit:Vtrum autem secundum ꝙ triangulum, aut secundum ꝙ æquicrus inest, & quando secundum hoc inest primo, & vniuersaliter cuius est demonstratio? Planum ꝙ quando ablatis inerit primo,quemadmodum æquicruri,æneo triangulo inerunt duo recti.sed & ꝙ sit æneum,ablato,& quod ęquicrus.sed non figura,aut termino:sed nõ primis.Quo igitur erit primo? si quidem triangulo secundum hoc inest, & alijs, & huius vniuersaliter est demonstratio.

CONCLVSIO.

Primo inest alicui quod non propter alterum inest,& quibuscunque insit propter illud inest.

Demonstrationem esse ex necessarijs & propositionibus per se. Cap. VI.

Text. 15. SI igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs:quod enim scitur non potest aliter se habere:per se vero inexistentia necessaria sunt rebus alia quidem enim in eo quod est quid insunt: alijs autem,quæ de ipsis prædicantur,ipsa insunt in eo quod est

est quid,quorum alterum oppositorũ necesse est inesse:manifestum ꝙ ex talibus quibusdã sit vtiq; demõstratiuus syllogismus.omne.n.aut sic inest, aut secundum accidens : accidentia vero non sunt necessaria. Aut igitur sic dicendum,aut principium ponendum, quòd demonstratio necessariorũ est : & si demonstratum est,non potest aliter se habere. Ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum . ex veris quidem enim est,& non demonstrantem syllogizasse, ex necessarijs vero non est.nisi demonstrantem:hoc enim iam proprium demonstrationis est.Signum autem, ꝙ demõstratio ex necessarijs : quoniam & instantias ita ferimus ad eos,qui existimant demonstrare,quòd nõ necesse,si existimemus,autẽ omnino contingere aliter, aut sermonis vtique gratia.Planum aũt ex his,& ꝙ fatui sunt qui se existimant recte principia accipere, si probabilis sit propositio & vera: veluti sophistæ,* ꝙ scire est scientiam habere.non enim quod probabile, aut non, principium est:sed primum ipsius generis, circa quod monstratur,& verum non omne propriũ.

Text. 16.

*al.l.quoniam.

Quod autem ex necessarijs oportet esse syllogismum manifestum est ex his.Si enim qui non habet rationẽ eius quod est propter quid,existẽte demonstratione, non est sciens:esset autem vtique,vt A de C ex necessitate esset:B vero medium,per qđ demonstratum est non ex necessitate:non sciuit ꝑꝑ quid . non enim est hoc propter medium . hoc enim contingit non esse, conclusio autem necessaria . Præterea si aliquis non sciuit nunc,habens rationem & saluus, salua re, non oblitus,neq; prius * sciuerat. corrumpi autem posset medium,si non est necessarium : quare habebit quidẽ rationem. * saluam,salua re,non autem sciuit: neque igitur prius sciuerat.si vero non est corruptum, contingit autem corrumpi,quod accidit,esse vtique possibile & contingens, sed est impossibile ita se habentem scire.Quando quidem igitur conclusio ex neces-

Text. 17.

*al.l.neq; igiť prius

* al.l. saluus.

ſitate ſit nihil prohibet medium non neceſſarium eſſe propter quod monſtratũ eſt.eſt.n.neceſſarium,& non ex neceſſarijs ſyllogizatum eſſe, quemadmodum verum non ex veris.Quando autem medium ex neceſſitate,& concluſio ex neceſſitate : quemadmodum & ex veris verum ſemper.ſit enim A de B ex neceſſitate & hoc de C:neceſſarium igitur & A ipſi C ineſſe.Quã do autem non neceſſaria ſit concluſio , neque mediũ neceſſarium poteſt eſſe . ſit enim A ipſi C non ex neceſſitate ineſſe:ipſum autem B ex neceſſitate : & hoc ipſi C ex neceſſitate : & A igitur ipſi C ex neceſſitate inerit, ſed non ſuppoſitum fuerat . Quoniam igitur quod ſcitur demõſtratiue,oportet ex neceſſitate ineſſe,manifeſtum,quòd & per medium neceſſariũ oportet habere demonſtrationem aut non ſciet neq; propter quid,neque quod neceſſe eſt illud eſſe:ſed vel exiſtimabit non ſciens,ſi ſuſpicetur tanquam neceſſariũ quod non neceſſarium: aut neque exiſtimabit ſimiliter,& ſi quod ſciat per media,& ſi propter quid, & p immediata.Accidentium vero non per ſe, quo modo determinata ſunt per ſe,non eſt ſcientia demonſtratiua.non enim eſt ex neceſſitate monſtrare concluſionem.accidens nanque contingit non ineſſe . de tali.n. dico accidente . Atqui dubitare fortaſſe quiſpiam poſſet,cuius cauſa hæc oportet interrogare de his, ſi non neceſſe eſt cõcluſionem eſſe.nihil enim differt , ſi quis interrogatus quæcunque,poſtea dicat concluſionem. Oportet aũt interrogare non inquam neceſſarium ſit propter interrogata:ſed quoniam dicere neceſſarium illa dicenti,& vere dicere,ſi vere ſint inexiſtentia.

Text. 18.

CONCLVSIONES.

Demonſtratio eſt eorum quæ ſunt per ſe & non eorum quæ ſunt per accidens .

Demonſtratio & ſcientia non ſunt corruptibilium .

Ex

Ex veris contingit colligere, demonstrare autem ex veris non contingit, sed necessarium est.

Ex veris semper sequitur verum.

Ex necessariis contingit colligere necessarium, similiter ex nõ necessariis, sed non demonstrare.

Medio existente ex necessitate, conclusio erit ex necessitate.

Quod scitur non potest aliter se habere.

Quæ per se sunt necessario insunt rebus.

accidens contingit non esse.

Quòd necessarium sit demonstrationẽ constare ex proprijs, quia est de his, & ex his quæ sunt per se, & ꝙ non licet ex alio genere transcendentem demonstrare. Cap. VI.

QVoniam aũt ex necessitate insunt circa vnũqđ que genus, qua cunque per se insunt, & ẽm ꝙ vnũqđq;, manifestũ ꝙ de his quæ ꝑ se sunt, sũt scientiales demonstrationes, & ex talibus sunt: accidẽtia enim non necessaria. Quare non necesse est cõclusionem scire propter quid est, neq; si semper esset, non per se autem: veluti per signa syllogismi quod enim per se, non per se sciet, neque propter quid, propter quid autem scire est per causam scire. Propter ipsum igitur oportet & medium tertio, & primum medio inesse. Non igitur est ex alio genere transcẽdentẽ mõstrare, vt geometricum arithmetica Tria enim sunt quæ sunt in demonstrationibus: vnum, conclusio demonstrata: hoc autem est, quod inest generi alicui per se: vnum autem dignitates: dignitates autem sunt ea, ex quibus. Tertium, genus subiectum, cuius passiones & per se accidentia declarat demonstratio. Ex quibus quidem igitur demonstratio contingit eadem esse: quorum autem genus alterum, quemadmodũ Arithmeticæ & Geometriæ, non est arithmeticam demonstrationem coaptare ad accidentia magnitudinibus

Text. 20.

Text. 19.

n isi

nisi magnitudines numeri sint. Hoc aũt vt cõtingit in quibusdã, posterius dicetur. Arithmetica vero demonstratio semper habet genus, circa quod demonstratio & aliæ cõsimiliter. quare aut simpliciter necesse est idẽ esse genus, aut aliquo mõ, si debet demonstratio transcendere: aliter vero, ꝙ impossibile, manifestum: ex eodem. n. genere necesse est extrema & media esse: nanq; si non per se, accidentia erũt: Propter hoc Geometriæ non licet monstrare, ꝙ contrariorum vna est sciẽtia, sed neq; ꝙ duo cubi cubus: neq; alij scientiæ quod alterius nisi quæcunq; ita se habent inter se vt sit alterũ sub altero: vt Perspectiua ad Geomerriam, & Harmonica ad Arithmeticen. Neq; siquid inest lineis, nõ ẽm ꝙ lineæ, & secũdũ ꝙ ex principijs proprijs, vt si recta pulcherrima linearũ: aut si in contrariũ se habet ipsi circunferentiæ. non. n. secundũ ꝙ proprium genus ipsorum est, sed secundum ꝙ commune aliquod est.

CONCLVSIONES.

Non est scientia nisi eorum quæ sunt per se, & æterna.

Non est vnius scientiæ demonstrare quod est alterius, nisi vna earum fuerit alteri subalternata.

Non contingit descendentem de vno genere in aliud demõstrare. medium & extrema in demonstratione oportet esse eiusdem generis.

Text. 21. Aduerte hui⁹ cap. ex põnẽ in Them. post 8. c. i cap. suis. 18 & 10.

Quòd demonstrationis conclusio sit perpetua & ꝙ non sit corruptibilium. Cap. VII.

MAnifestum autem, & si fuerint propositiones vniuersaliter, ex quibus est syllogismus ꝙ necesse & conclusionem perpetuam esse huiuscemodi demõstrationis, & vt simpliciter dicam demonstrationis. Non est igitur demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed ita, sicut secundum

cundum accidens qm̃ non * vniuersalis ipsius est, sed aliquando & quodammodo . Quando autem sit, * necesse est alterã nõ vniuersalẽ esse propositionem, & corruptibilem, corruptibilem quidem qm̃ & cõclusio, existente: * non vniuersalẽ aũt, quoniam hoc quidem erit. illud vero nõ erit in quibus. quare nõ est syllogizare vniuersaliter, sed quod nũc. Consimiliter aũt se habet & circa definitiones. qm̃ definitio est, aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens aut conclusio quædam demõstrationis. Eorum vero, quæ sæpe fiunt demonstrationes, & sciẽtiç, vt lunæ defectus, manifestum, quòd secundum quòd quidem tales sunt, semper sunt: secundum quòd vero non semper, secundum partem sunt. quemadmodum autem defectus, consimiliter alijs.

*a.l. vniuersaliter

* aliq. codic. addũt talis.

*aliq. codi. addũt propositione.

vide i[...] c. x. form

CONCLVSIONES.

Conclusio demonstrationis cum sit perpetua necesse est demonstrationem ex perpetuis esse, non autem ex corruptibilius.

Definitio est principium demonstrationis, aut conclusio, vel demonstratio sola positione differens.

Eorum, quæ contingunt in minori parte, contingit esse demonstrationem.

Quòd Demonstratio non constat ex communibus. Cap. VIII.

Text. 23.

QVoniã aũt manifestũ, ꝙ vnũqđq; demonstrare nõ est nisi ex vniuscuiusq; principijs, si qđ mõstrat insit ẽm ꝙ illud, nõ est scire hoc. Et si ex veris & indemõstrabilibus monstratũ sit, & immediatas. est. n. sic mostrare quemadmodum Bryso quadraturam. ẽm commune enim monstrant tales rationes, quod & alteri inerit. quocirca & in alijs coaptabuntur rationes non cognatis. igitur non secundũ quòd illud scit,

sed

ſed ſm accidens.neq;.n.coaptari poſſet demonſtratio & in aliud genus. Vnumquodq; aũt ſcimus non ſm accidens,quando ſm illud cognoſcamus, ſecundum ꝙ ineſt ex principijs illius ſm ꝙ illud. vt duobus rectis æquales habere,cui ineſt per ſe,quod dictũ eſt,ex principijs hui⁹.Quare,ſi per ſe & illud ineſt,cui ineſt neceſſe eſt medium in eadem cognatione eſſe. ſi vero non,ſed quemadmodum Harmonica per Arithmeticã.Talia aũt monſtrãtur quidem ſimiliter. differũt vero:ipſum enim quod,alterius ſcientiæ:ſubiectum nãque genus alterum:ipſum vero propter quid,ſuperioris, cuius per ſe paſſiones sũt.Quare & ex his manifeſtum,quod non eſt demonſtrare unumquodque ſimpliciter,niſi ex vniuſcuiuſque principijs. Sed horum principia habent commune, ſi vero manifeſtum eſt hoc manifeſtum & quòd non eſt vniuſcuiuſque propria principia demonſtrare,erunt enim illa omnium principia & ſcientia illorũ domina omnium.& nãq; magis ſcit,qui ex ſuperioribus cauſis ſcit: ex prioribus enim ſciuit,cum ex non cauſatis ſciat cauſis. quare ſi magis ſciuit,& maxime:& ſi ſcientia illa eſſet, & magis,& maxime. Demõſtratio autem coaptatur in aliud genus:niſi vt dictum eſt, geometrica in perſpectiuas,aut mechanicas,& arithmetica in harmonicas Difficile autem eſt cognoſcere,ſi ſciuit, aut non difficile:eſt enim cognoſcere, ſi ex vniuſcuiuſque principijs ſcimus,aut non: quod eſt ſcire exiſtimamus autem,ſi habeamus ex veris quibuſdam ſyllogiſmum, & primis ſcire.hoc autem non eſt,ſed oportet primis cognata eſſe.

CONCLVSIONES.

Non eſt demonſtratio ex communibus niſi ſecundum accidẽs.

Scimus aliquid non ſecundum accidens quando ſcimus illud ex propriis.

Quòd

Quæ sunt demonstratiuarum scientiarum aliqua communia principia, & aliqua propria. & quæ sint illa, & quomodo præcognoscuntur, vna etiam quæ demonstrationem ingrediuntur. Cap. IX.

DIco autē principia in vnoquoq; genere hæc, quæ ꝙ sunt, non contingit monstrare. Quid igitur significant & prima, & quæ ex his, accipitur, quod autē sunt principia quidē necesse est accipere, alia vero monstrare. vt quid vnitas, aut quid rectū, & triangulum. esse aūt vnitatem accipere & magnitudinē, altera vero monstrare. Sunt autem, quibus vtuntur in demōstratiuis sciētijs, alia quidem propria vniuscuiusque scientiæ, alia vero communia communia autem ſm proportionem: quoniam vtile vtique quantum in eo, quod sub scientia est, genere: propria quidem, quemadmodum lineam esse talem & rectum: cōmunia vero, vt si ab æqualibus æqualia auferantur, ꝙ æqualia sunt reliqua. sufficiens autem est vnumquodque horum, quantū est in genere. idem. n. faciet, & si non de omnibus acceperit, sed in magnitudinibus solum, arithmetico autē in numeris. Sunt autem propria, quidem, & quæ accipiuntur esse circa quę scientia speculatur inexistentia per se, veluti vnitates Arithmetica, Geometria vero pūcta & lineas: hæc. n. accipiunt esse & hoc esse. horum autem passiones per se, quid quidem significat vnaquæque accipiunt: veluti Arithmetica, quod quid, impar aut par, aut quadrangulum, aut cubus: Geometria vero, quid irrationale, aut refrangi, aut concurrere. ꝙ aūt sunt, monstrant & per communia & ex demōstratis, & Astrologia consimiliter. Omnis. n. demonstratiua scientia circa tria est: & quæcunque esse ponuntur hæc autem sunt genus, cuius per se passionum est speculatiua: & communia, quæ dicimus dignitates, ex quibus primo demōstrant: & tertium passiones,

Tex. 225

siones, quarum quod significat vnaquæque accipit. Nonnullas tñ scientias nihil prohibet, quædam horum despicere, vt genus non supponere esse, si sit manifestum, ꝙ est. non. n. similiter planum, ꝙ numerus est. & ꝙ frigidum & calidum & passiones non accipere, quid significant, si sint planæ, quemadmodum neque communia non accipit quid signisicant, hoc quod est, æqualia ab ęqualibus demere, quoniam notum. sed nihil minus natura tria hęc sunt, circa qđ monstrat, & quæ monstrat, & ex quibus.

CONCLVSIONES.

Ea sunt principia in omni scientia quæ non contingit demonstrari in ea, quod vera sint.

Tria sunt in omni demonstratione, principia, subiectum, & passio demonstrabilis.

Quid nam intersit inter Dignitates, Suppositiones Petitionesq;, ac etiã Definitiones Quod non item dari formas opporteat propter demonstrationem. Cap. X.

NOn est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est esse propter ipsum, & videri necesse, non. n. ad extrinsecam rationem demonstratio, sed ad eam, quæ in anima: quoniam neq; syllogismus, semper enim est instare ad extrinsecam rationem, sed ad intrinsecam rationem non semper. Quęcunque igitur monsteabilia existẽntia accipit ipse non monstrans, hęc quidem, si apparentia discenti accipiat, supponit, & sunt non simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si vero, aut nulla inexistente opinione, aut & contraria inexistentę, accipiat idem, petit. Et hoc differunt suppositio & petitio. Est enim petitio, quod sub contrarium est addiscentis opinioni, aut quod aliquis demonstrabile existens accipiat, & vtatur non monstrans. Termini quidem igitur nõ

sunt

sunt suppositiones, neque.n.esse, aut non esse dicunt sed in propositionibus suppositione; terminos autem solum intelligere oportet; hoc aũt non est suppositio: nisi & ipsum audire suppositione aliquis esse dicat. sed quibuscunque existentibus eo ꝙ illa sunt, fit conclusio. Neque geometra falsa supponit, quemadmodum quidam asseruere dicentes, ꝙ non oportet falso vti: Geometram vero mentiri dicentem pedalem non pedalem, aut rectã scriptã, non rectam existentem. Geometra vero concludit eo ꝙ hæc est linea, quam ipse locutus est, sed quæ per hæc estẽdunt. Præterea petitio & suppositio oĩs aut vt totum, aut vt in parte: definitiones vero neutrũ horum. Formas quidem igitur esse, aut vnũ aliquid præter multa non necesse si, demonstratio erit. esse quidem igitur vnum de multis verum dicere, necesse est, non .n. erit vniuersale, nisi hoc sit. si aũt vniuersale non sit medium non erit: quare neque demonstratio: oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus esse non æquiuoce.

CONCLVSIONES.

Suppositio dicit esse, non autem definitio.

Vniuersale est quod est in multis. & de multis vniuoce prædicatum.

Petitio & suppositio vniuersalis vel particularis est, deffinitio autem neutrum horum est.

Quo pacto vtantur scientiæ contradictionis principio. Cap. XI.

NOn contingere aũt simul affirmare & negare, nulla accepit demonstratio, nisi oportet monstrare & conclusionem sic. Monstratur aũt accipientibus primum de medio quod verum, negare aũt non verum. Medium autem nihil differt esse & non esse accipere: consimiliter auté & tertium. si.n.datum est, de quo hominem verum dicere, si & non hominem verum, sed si solum hominem animal

Tex.26.

esse,

esse.totum non animal autem non, erit enim verum dicere Calliam,si & non Caliam:tamen animal, non animal autem non.Causa autem, quoniam primum non solum de medio dicitur, sed & de alio, eo q̄ est in pluribus quare neque si medium & idem est,& nō idem,ad conclusionem nihil differt. Omne autem affirmare aut negare demonstratio ad impossibile accipit.& hæc nequè semper vniuersaliter,sed quantum sufficiens est.sufficiens autem est in genere. dico autē in genere,vt circa quod genus demonstrationes fert, quemadmodum dictum est & prius.

CONCLVSIONES.

Primo contradictionis principio nulla demonstratio,vel scientia vtitur,nisi contracte & virtualiter.demonstratio vero ad impossibile formaliter vtitur.

Quomodo conueniāt scientia in communibus principiis & quo modo in hoc differat ab aliis ipsa Dialectica Quanam ex interrogationibus in scientiis sint propria,& qua nō.Quā itē digna lauda sint Mathematica scientia.Quomodo demū syllogismi ampliari valeant in latas & ind rectam assumendo. cap. XII.

Tex.27.

COmmunicant autem omnes scientiæ sibi inuicem s̄m communia.communia autē dico quibus vtuntur,tanquam ex his demonstrātes sed non de quibus monstrant,neque q̄ monstrāt. Et dialectica omnibus, & si aliqua vl'r tentet monstrare communia, vt quòd omne affirmare aut negare aut q̄ æqualia ab æqualibus:aut talium nonnulla. Dialectica vero non est ita determinatorū quorū dam,neque generis alicuius vnius,non enim interrogaret demonstrantem.n.non est interrogare, eo q̄ oppositis existentibus non monstrauit idem, monstratum

strarum est aũt hoc in ijs, quæ de syllogismo. Si vero idem est interrogatio syllogistica & propositio contradictionis: propositiones autem ſm vnamquã que scientiam, ex quibus est syllogismus secundum vnamquanque scientiam. erit vtique aliqua interrogatio scientialis, ex quibus, qui secundum vnamquãque proprius fit syllogismus, Planum igitur, ꝙ non omnis interrogatio geometrica fuerit, neque medicinalis: similiter aũt & in alijs: sed ex quibus aut mõstratur aliqd, de quibus Geometria est: aut ex eisdem mõstratur Geometriȩ, quẽadmodũ Perspectiua. cõsimiliter aũt & in alijs. & de his quidẽ & rationẽ subijciẽdũ ex geometricis principijs & conclusionibus De nõ geometricis vero principijs & cõclusionibus, rationẽ nõ subijciendũ Geometriȩ inquãtũ Geometra, cõsimiliter aũt & in alijs scientijs. Neq; igitur omnem interrogationem vnusquisque scientificus interrogare debet: neque omne interrogatũ respondere de vnoquoque: sed quæ ſm scientiam determinata sunt. si autem disputabit cum Geometra, inquãtum Geometra, sic manifestum ꝙ bene, & si ex his aliquid monstret: si aũt non, nõ bene. Planum aũt ꝙ neq; redarguit Geometram, nisi ſm accidens. quare non erit in non geometricis, de Geometria disputandũ: latebit. n. male disputans. consimiliter aũt & in alijs scientijs se habet. Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, sunt ne igitur & nõ geometricæ? & iuxta vnãquãque sciam, quæ ſm ignorantiã qualẽ nã geometricæ sunt? Et vtrũ ſm ignorantiã sylls, qui ex oppositis sylls, aut paralogismus? Secundum Geometriã vero, aut ex alia arte: vt musica est interrogatio non geometrica de Geometria. coalternas vero cõcidere existimare geometrica quodammodo, & nõ geometrica alio modo. Duplex. n. hoc quẽadmodũ* irrhythmicũ & alterũ quidẽ non geometricũ, eo ꝙ non habet quemadmodum irrhythmicum: alterum vero, eo, ꝙ male

Text. 28. * a. l. quãnam τιν ποιαν ἤ τιν ποῖαν * πό ὁ ἐ- ῥυθμον; absque rhythmo & ϛ rma.

male

male habet.& ignorantia hæc,& quæ ex talibus prin-
cipijs contraria.In mathematicis vero non est siſr pa
ralogiſmus,qm̃ mediũ est ſemper, qđ duplex.de hoc
.n.omni, & hoc rurſus de alio dr̃ omni : quod autem
prædicatur non dr̃ omne. hæc aut ſunt, ac ſi intelle-
ctione viderẽtur. In rationibus vero latet. nunquid
oĩs circulus figura?ſi vero deſcripſerit, planum.quid
autem,carmina circulus? manifeſtum, ꝙ non ſunt.*
Non oportet aũt instantiam in ipſum ferre,ſi ſit pro-
poſitio inductiua.quemadmodum .n. neq; propõ est
quæ non est in pluribus,non.n.erit in oĩbus,ex vl̃ib'
aũt ſyll̃s:planum ꝙ neque instantia.eædem.n.propo-
nes & instantiæ.q̃.n. fert instantiam, hæc fieri põt ꝓ
põ,aut demr̃atiua,aut dialectica.Contingit aũt quoſ
dã nõ ſyllogiſtice dicere,eo ꝙ ex vtriſq; cõſequẽtia ac
cipiũt:quẽadmodũ & Cæneus facit,ꝙ ignis multipli
cata ꝓportione et.n.ignis celeriter gignitu,vt ait, &
hæc est proportio, ſic aũt nõ est ſyl̃s, niſi celerrimam
ꝓportionẽ ſequaẽ multiplex, & ignem celerrima in
motu proportio.Aliqñ quidẽ.n.non contingit ſyllogi
zare ex acceptis,nonnunq̃ vero cõtigit, ſed non vi.

Multiplica proportio

Ignis.

Si au-

Text.29. Vide prio: elẽ chorum cap.9.
*Fortaſ- ſis locũ húc intel ligere po teris ex verbis Ariſto.2. Top. nõ longe in prin.quã do ait amplius ꝓpoſitio nem fa- cientem ſibiipſi in stare.
Hic modus in ſecunda figura nihil ostendet,quia est ex affirmatiuis ostẽdit autẽ qa terminemo di*& maior cum

Si autẽ impoſſibile eſſet ex falſo verum mõſtrare, facile vtique eſſet reſoluere : conuerteretur enim ex neceſſitate. ſit. n. a ens: hoc autem exiſtẽte, hæc sũt quę noui, ꝙ ſunt, vt b: ex his itaque monſtrabo, ꝙ illud eſt. Conuertuntur autem magis, quæ ſunt in mathematicis : quoniam nullum accidens accipiunt ; (ſed & hoc differunt ab ijs, quę ſunt in diſputationibus) ſed definitiones, augentur autem non per media, ſed eo ꝙ aſſumunt. vt a de b: hoc autem de c: rurſus hoc de d: & hoc in infinitum. Et in latus : vt a, & de c, & de e. vt eſt numerus quantus, vel & infinitus hoc, in quo a: impar numerus quantus, in quo b: numerus impar, in quo c: eſt igitur a de c. & eſt par quãtus numerus in quo d: par vero numerus in quo e: eſt igitur a de e.

Sint conuertibiles reducũtur ad primãa ia

Auctio per directum aſſumẽdo.

Auctio In latus.

CONCLVSIO.

Vnumquenque in sua scientia proprias afferre, oportet interrogationes ac responsiones, nec de oībus solicitum esse.

De Demonstratione pp quid & qđ. Ca. XIII

QVod vero differt & propter quid scire, primum quidem in eadem scientia & in hac dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata efficiatur syllogismus: non.n.accipitur prima causa: scientia vero ipsius propter quid ẽm primam causam. Alio autẽ si per immediata quidem, sed non per causam, sed per notius eorum, quæ conuertuntur nihil. n. prohibet eorum, quæ conuersim prædicantur, notius aliquando esse, quod est non causa, quare erit per hoc demonstratio. vt ꝙ planetæ prope, per id, ꝙ non scintillant. Sit in quo C planetæ prope, per non scintillare: in quo A, prope esse. verum itaque B de C dicere: planetæ.n. non scintillant. sed & A de B; qđ .n. non scintillat prope est. hoc aũt acceptum sit per inductionẽ aut per sensum. necesse igitur A in esse C. quare demonstratũ fuit. ꝙ planetæ prope sũt. Hic igitur syllogismus non ipsius propter quid, sed ipsius ꝙ, est. non n. propter non scintillare prope sũt, sed propterea quia prope sunt, non scintillãt. Euenit aũt & per alterum. monstrari alterum: & erit ipsius propter quid demonstratio. Vt sit C planetæ: in quo B prope esse: A non scintillare. inest itaque & B ipsi C: quare & ipsi C A: & A ipsi B, non scintillare. & est syllogismus propter quid: accepta enim est prima causa. Rursus quemadmodum lunam monstrant, qđ sphærica per augmẽta. si enim quod ita auget est sphęricum: augetur autem luna: planum, ꝙ sphærica. sic igitur ipsius quid factus fuit syllogismus. E conuerso autem posito medio ipsius propter quid. non enim

propter

propter augmenta est sphærica:sed quia est sphærica accipit augmenta talia. Luna in quo C: sphærica in quo B augmentū in quo A. In quibus aūt media non conuertuntur, & est notius, quod non est causa, quod quidem monstrat, propter quid autem non. Amplius in quibus medium extra ponitur. etenim in his eius, quo est quòd, & non eius, quod est propter quid est demonstratio. non. n. dicitur causa. Vt propter qd non respirat paries: quoniā non animal. si enim hoc non respirandi causa est, oportet animal esse causam respirandi, ut si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse quemadmodum si hoc, qđ est incommēsurabilia esse calida & frigida eius, quod est non sanum esse, hoc, quod est, commensurabilia esse, eius, quod est sanum esse. consimiliter autem & si affirmatio ipsius esse, negatio ipsius non esse. In ijs autem, quę sic assignata sunt, non contingit quod dictū est. non. n. omne respirat animal. syllogismus autē fit talis causæ in media figura. ut sit A animal: in quo B respirare: in quo C, paries. A igitur inest oī B. omne. n. respirans est aīal: ipsi autē C nulli: quare neque B C nulli. non itaque respirat paries. Assimilantur aūt tales causæ ijs, quæ ẜm excessum dicuntur. hoc autem est plus distans dicere medium. ut illud Anacarsidis, ꝙ in Scythis non sunt tibicines: neq; enim uites: ẜm quidem igitur eandem scientiam & ẜm mediorū positionem istæ differentiæ sunt eius, qui est quod ad eū qui est propter quid, syllogismum. Alio autem modo differt ipsum propter quid ab ipso quod, eo quòd ꝑ aliam scientiam. vtrunq; speculatur. talia autem sunt quæcunque sic se habent inuicem, ut sit alterū sub altero. vt Perspectiua ad Geometriam, & Mechanica ad Stereometriam, & Harmonica ad Arithmeticam, & apparentia ad astrologicam. Fere aūt vniuoce sunt nonnullæ istarum scientiarū, ut astrologia & quę mathematica & quæ nauificę, atque harmonica, & quæ

mathematica & quæ secundum auditum. Hic enim quod quidem sensitiuorum est scire, propter quid vero Mathematicorum, hi nanque habent causarum demonstrationes, & plerunque nou nouerũt ipsum qđ quemadmodum, qui vniuersale speculanť multoties nonnulla singularium non mouere, quia non aduertunt. Sunt aũt hæc quęcunq; cum alterum quid sint secundum substantiam vtunť formis, disciplinæ, nanque circa formas sunt. non. n. de subiecto aliquo geometrica sunt. si. n. de subiecto aliquo geometrica sunt sed non inquantum geometrica de subiecto. Se habet autem & ad Perspectiuam, vt hæc ad Geometriam alia ad hanc. vt quod est de Iride. ipsum enim quod, Naturalis est scire, ipsum vero propter quid Perspectiui, aut simpliciter, aut* secundum mathem. Multæ autem & scientiarum non subinuicem ita se habent vt Medicina ad Geometriam. quòd enim vlcera orbicularia tardius sanãtur, Medici est scire, propter quid vero Geometræ.

κατά τὸ μάθημα secũdum disciplinam.

CONCLVSIONES.

Planetæ non scintillant quia non sunt prope.

Si affirmatio est cã affirmationis, negatio est cã negationis.

Luna augetur quia sphærica est, quia vero sphærica est, augetur taliter.

Apud Scythas non sunt tibicines, quod ibi non sunt vites.

Vulnera circularia tardius sanantur.

Primam figuram maxime scientiæ esse accommodatam. Cap. XIIII.

Text. 31. FIgurarum autem maxime scientialis est prima. Mathematicæ nanque scientiæ per hanc demõstrationes ferunt, vt Arithmetica & Geometria & Perspectiua, & fere vt dixerim, quęcunq; ipsius

propter

propter quid considerationē faciunt. aut enim omnino, aut vt plurimum, & in plurimis per hanc figuram ipsins propter quid fit syllogismus. quare & propter hoc esset vtique maxime scientialis. maxime nanque proprium ipsius scire est propter quid speculari. Postea & ipsius quid est scientiam per solam hanc venari possibile. in media enim figura non fit affirmatiuus sylls, ipsius vero quid, est scientia affirmationis: in vltima autem fit quidem, sed non uľr: ipsum autem quid est, vniuersalium est. non enim homo aliquo modo est animal bipes. Amplius hæc quidem illarum nihil indiget, illæ vero per hanc condensautur & augentur, quousque ad immediata venerint. Manifestum itaque, quòd maxime ad sciendum propria est prima figura. Quemadmodum vero contingebat a inesse b indiuidue, ita & non inesse accidit, dico autem indiuidue inesse, aut non inesse eo, quòd non est ipsorū medium, sic enim nō erit ſm aliud inesse, aut non inesse. Quando igitur aut a, aut b in toto aliquo sit, aut & ambo, non contingit a ipsi b primo non inesse. sit.n.a in toto c: si igitur b non est toto c. (contingit enim ipsum quidem a esse in aliquo toto, ipsum vero b non esse in hoc) syllogismus erit, ꝗ a ipsi b non insit: si.n. c, a quidem omni: ipsi vero b nulli: a nulli eorum, quę b. Consimiliter autem & si b in toto aliquo est, vt in d, ipsum nanque d omni b inest: ipsi autem a nulli ipsum b * quare ipsum a, nulli eorum quæ b inerit, per syllogismum, eodem pacto monstrabitur & si ambo in toto aliquo sunt. Quod autem contingit ipsum b non esse in quo toto est a, aut rursus a in quo est b, manifestum ex coordinationibus, quæcunque non commutantur ad seinuicem. si.n. nullum eorum, quæ sunt in a c d coordinatione, de nullo prædicatur eorum, quæ sunt in b e f: ipsum vero a in toto est h, coordinato existenti: planum, ꝗ b nō erit in h: commutarentur.n. coordinationes. cōsimiliter autē & si b in

* 2.l. ipsū autem A. nulli: C.

toto aliquo est. Si vero neutrum sit in toto nullo: nõ insit aũt A ipsi B: necesse est indiuidue non inesse. si. n. erit aliquod medium necesse alterum ipsorum in toto aliquo esse, aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: siquidem igitur in prima, B erit in toto aliquo: affirmatiuam nanq; oportet, quæ ad hoc propositionem fieri. sin autem in media vtrum contigerit, ad vtraq; enim accepto priuatiuo, efficitur syllogismus. ambabus vero negatiuis existentibus, non erit. Planũ itaq; ꝙ contingit aliud* alij inesse indiuidue, & quando contingit, & quomodo diximus.

* a. l. aliquid aliud.

CONCLVSIONES.

Figurarum maxime faciens scire est ipsa prima figura.
Scire est propter quid & conclusionis causam speculari.
Secunda figura concludit negatiue vniuersaliter, et particulariter, Tertia, vero non nisi particularem concludit, & affirmatiuam & negatiuam.

Quot nam modis syllogisticis, in immediatis vel immediatis principijs generetur ignorantia negationis, & praue dispositionis. Cap. XV.

Text. 32.

IGnorantia vero, quæ non secundum negationem sed secundum dispositionem dicitur, est quidem deceptio, quæ per syllogismum fit. Hæc autem in primo quidem inexistentibus, aut non inexistẽtibus contingit dupliciter: aut enim quando simpl'r existimet inesse, aut non inesse, aut quando per syllogismum accipiat suspicionem. Simplicis quidem igitur suspicionis simplex est deceptio, eius vero, quæ est per syllogismum, plures. Non insit. n. A nulli eorum, B indiuidue: si igitur syllogizet A inesse ipsi B, mediũ accipiens C, deceptus erit per syllogismum. Contingit quidem igitur vtrasq; propositiones esse falsas, cõtingit autem alteram solum. si enim neque A nulli

corum,

eorum,quæ C insit,neque C nulli eorũ,quę B,assum pta vero fuerit vtraque econuerso,ambæ falsæ erunt. Euenit autẽ ita se habere C ad A & B, vt neq; sub A sit,neque vñr in B. impossibile nanque B esse in toto aliquo,dicebatur enim A primo ipsi non inesse A vero non necesse oibus entibus inesse vñr : quare ambæ falsæ . Sed & alteram contingit veram accipere, non tamen vtram voluerit,sed A C.C B,nanque propositio semper falsa erit,eo quòd ipsum B in nullo sit A: C vero euenit.quemadmodum si A, & ipsi C, & ipsi B insit indiuidue . quando.n.idem primo prædicetur de pluribus,neutrũ in neutro erit . Differt aũt nihil , neque si non indiuidue insit.Deceptio quidem igitur inexistendi & per hæc, & ita fit solum : non enim erat in alia figura inexistendi syllogismus . Quæ vero est non existendi & in prima fit & in media figura Primum itaque dicamus quot modis in prima fit, & quomodo se habentibus propositionibus. Contingit quidem igitur vtrisq; falsis existentibus.quemadmodum si A & ipsi C & ipsi B insit indiuidue . Si.n.acceptum fuerit A quidem nulli C:C vero omni B:falsæ erunt propositiones. Contingit autem & altera falsa existente & hac vtrauis.euenit.n. A c quidem veram esse:C B vero falsam : A C quidem veram, quoniam non omnibus entibus inest A C, B vero falsam qm̃ impossibile est C inesse ipsi B , cui nulli inest A. non .n.amplius vera erit A C propositio , simul autẽ si & ambæ sunt veræ,& cõclusio erit vera. Sed & C B contingit verã esse,altera existente falsa,quemadmodum si B,& in C,& in A est . necesse.n. alterum sub altero esse:quare si acceperit A nulli eorũ,quæ C inesse falsa erit propositio. Planũ igitur, ꝙ altera falsa existente & vtrisque,erit falsus syllogismus.In media autem,figura,totas quidẽ esse propositiones ambas falsas , nõ contingit.quando enim A omni B insit:nihil erit accipere,quod alteri quidem omni, alteri vero nulli inerit

erit.oportet aūt sic accipere propositiones,vt huic qui dem insit,illi vero nō insit,siquidem erit syllogismus, si igitur sic acceptæ falsæ,planum, ꝙ econtrario econuerso se habebunt:hoc autem impossibile. In aliquo vero vtranq; nihil prohibet falsam esse. quemadmodum si c & a,& b alicui insit.Si.n.a,quidem omni acceptum fuerit inesse:b vero nulli. falsæ quidem ambæ propositiones,non tamen totæ,sed in aliquo.Et econuerso autem posito priuatiuo consimiliter. Alteram vero falsam esse,& vtrāuis,contingit. quod enim inest a omni.& b inest. Si igitur acceptum fuerit ipsum C inesse quidem toti a, toti vero b non inesse:c a quidem vera erit,b c autem falsa.Rursus,quod b quidem nulli inest,neque a omni inerit.si enim ipsi a,& ipsi b: sed non inerat. Si igitur acceptum fuerit c a quidem toti inesse:b vero nulli:b c quidem propositio vera, altera autem falsa. Consimiliter vera & transposito priuatiuo:quod enim nulli inest a, neque b nulli inerit. Si igitur acceptum fuerit c a quidem toti non inesse: a c quidem propositio vera erit,altera autem falsa.Et rursus quod omni b inest accipere inesse nulli a, falsum,necesse enim si b omni,& a alicui inesse. Si igitur acceptum fuerit,c inesse quidem omni b: nulli vero a c b quidem ílera erit,c a autem falsa. Planum igitur, quòd & ambabus existentibus falsis, & altera solum, erit syllogismus,deceptorius in idiuiduis.In his vero, quæ insunt non indiuidue,aut non sunt,quando quidem per propriū mediū efficiatur falsus syllogismus, non possunt ambæ falsæ esse propositiones, sed ea solum,quæ est ad maius extremum. Dico autem ꝓpriū medium,per quod fit contradictionis syllogismus.Insit enim a ipsi b per medium c: quoniam igitur necesse est c b affirmatiuam accipi cum fit syllogismus,planum, ꝙ semper hæc erit vera, non enim conuertitur a c vero falsa, hac enim conuersa contrarius fit syllogismus.Consimiliter autem & si ex alia coordinatione

tione acceptum fuerit medium, vt D licet in toto A sit, & de B omni prædicetur: necesse.n.D B quidem propositionem manere, alterã vero conuerti. quare hæc quidem semper vera, illa aũt semper falsa, & quasi talis deceptio eadem est ei, quæ est per propriũ medium. Si vero non per proprium medium efficiatur sylls: qñ sub A quidem sit mediũ, ipsi vero B nulli insit: necesse est falsas esse ambas, accipiendæ nanq; sunt econtrario, quam se habent propositiones, si debet syllogismus fieri. sic autem acceptis, ambæ efficiuntur falsæ quemadmodum si A quidem toti D inest: D vero nulli eorum, quæ b. his. n. conuersis sylls erit, & propositiones ambæ falsæ. Quando vero medium nõ sit sub a, vt d, a d quidem vera erit, d b autem falsa: nam a d quidem vera, quoniam non erat in a ipsum d: d b autem falsa, quoniam si esset vera, & conclusio vera esset. sed erat falsa. Sed cum per mediam figuram efficitur deceptio, ambas quidem non contingit falsas esse propositiones totas. Cum enim sit b sub a, nihil contingit, huic quidem omni, illi vero nulli inesse, quemadmodum dictum est & prius. Alteram autem euenit & vtranlibet. Si enim c, & a & b insit: si acceptum fuerit, ipsi quidem a inesse, ipsi vero b non inesse: a c quidem vera erit, altera autem falsa. Rursus, si acceptum fuerit c ipsi quidem b inesse, a vero nulli: b c quidem vera erit, altera autem falsa. Si igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est, quando & per quæ erit deceptio. Sin autem affirmatiuus, quando quidem per proprium medium impossibile ambas esse falsas necesse est enim c b manere, si quidem erit syllogismus, quemadmodum dictum est & prius. quare c a semper erit falsa: hæc enim est quæ conuertitur. Consimiliter autem & si ex alia coordinatione accipiatur medium, quemadmodum dictum est in priuatiua deceptione, necesse enim d b quidem manere, a d autem conuerti, & deceptio eadẽ est ei, quæ prius. Quando au-

do autem non per proprium : si D quidem sit sub A, hæc quidem erit vera, altera autem falsa: euenit enim A pluribus inesse, quæ non sunt sub se inuicem: si vero non sit D sub A planum quidem, quòd hæc semper erit falsa, affirmatiua nanque accipitur, D B vero cōtingit & ueram esse & falsam: nihil enim prohibet A quidem nulli D inesse, D uero ipsi B omni: ut animal scientiæ, stientiam autem musicæ. Neque rursus si neque A nulli eorum, quæ D, neque D nulli eorum, quæ B. Manifestum igitur, quòd non existente medio sub A, & ambas euenit falsas esse, & utram uolueris. Quot igitur modis & per quæ euenit fieri deceptiones, quæ s͠m syllogismum, & in immediatis, & in ijs quæ per demonstrationem manifestum. Planum autē, & ꝙ siquis sensus defecerit, necesse & scientiam aliquam deficere, quam impossibile est accipere: siquidem addiscimus aut inductione, aut demonstratione. Est autem demonstratio ex uniuersalibus, inductio uero ex ijs, quæ secūdum partem : impossibile autem uniuersalia speculari nisi per inductionem, quoniam & quæ per abstractionem dicuntur, erunt per inductionem nota, siquis uoluerit nota facere, quomodo insunt unicuique generi nonnulla, & si non separabilia sunt, secundum ꝙ tale* hoc unumquodque: inducere autem non habentes sensum, impossibile. singularium nanque sensus est, non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim ex uniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

Text. 33. Sensu, à natura deficiente sciētiam quoq; proprìorum sensibiliū illius deficere.

*a.l. quale hoc.

CONCLVSIONES.

Ignorantia duplex est negationis, & praue dispositionis.
Sensus est singularium intellectus & scientia vniuersalium.
Impossibile est speculari vniuersale, nisi per inductionem.
Demonstratio est ex vniuersalibus, inductio vero ex his, que sunt secundum partem.

Dif-

Deficiente sensu, deficit scientia sensibilium illius sensus.
Addiscimus aut per inductionem, aut per demonstrationem

Ex quot & qualibus constet syllogismus, & an sursum deorsumue fiat in infinitum abitio. Cap. XVI.

Tex. 34.

EST aũt omnis syllogismus per tres terminos, & qui quidem monstrare põt, ꝙ A inest ipsi C, eo ꝙ inest ipsi B, & hoc ipsi C: priuatiuus aũt alterã quidẽ propositionẽ habens, ꝙ aliud q̃d alij inest, alteram vero, ꝙ non inest. Manifestum igitur, ꝙ principia & quę dicuntur suppositiones hæ sunt: accipientem.n. hæc ita necesse est monstrare, vt ꝙ A inest ipsi C per B. Rursus vero ꝙ A ipsi B per aliud medium, & ꝙ B ipsi C consimiliter. Secũdum opinionem igitur syllogizantibus & solum dialectice, planũ ꝙ hoc solum considerandum, si ex quibus contingit probabilissimis fiat syllogismus. quare & si est aliquid in veritate eorum, quæ sunt A B medium, videtur aũt non esse, qui per hoc syllogizauit, syllogizatus est dialectice. Ad veritatẽ aũt ex ijs, quæ insunt oportet considerare, se habet aũt sic. Quoniam est quod ipsum quidem de alio prædicatur non ꝭm accidens, dico autem ꝭm accidens, vt album aliquando illud dicimus esse hominem, non similiter dicentes & hominem album, hic quidem.n. nõ alterum aliquid existens album est, album vero, quoniam accidit homini esse albo, sunt itaque nonnulla talia, vt per se prædicentur. Sit igitur C tale, quod ipsum quidem non amplius insit alij, huic aũt ipsum B primo, & non sit aliud intermedium, & rursus ipsi E F consimiliter, & hoc ipsi B. An igitur hec necesse est stare, aut contingit in infinitum ire? Et rursus, si de A quidẽ nihil prædicatur per se, A vero ipsi H inest primo, intermedio aũt nulli priori, & H ipsi G, & hoc ipsi B: an & hoc stare necesse est aut & hoc cõtingit in infinitũ ire? differt aũt hoc A priori tantum, quoniam hoc quidem

est,

est, an contingit incipienti a tali quod nulli inest alteri, sed aliud illi, sursum iu infinitum ire, alterum vero incipientem a tali. ꝙ ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicarur, deorsum considerare, si contingit in infinitum ire. Amplius media an contingit infinita esse determinatis extremis. dico autẽ veluti, si a ipsi c inest, medium vero ipsorũ b, ipsius vero b & a altera, horum aũt altera, an & hæc in infinitum contingit ire, aut impossibile? est autem hoc considerare idem & si demonstrationes in infinitum vadunt & si est demõstratio cuiuscunque, aut ad seinuicẽ terminantur. Consimiliter aũt dico & in priuatiuis syllogismis, ac propositionibus. vt in est b nulli, aut primo: aut erit aliquid medium, cui priori non inest, veluti si ipsi g, quia b inest oi: & rursus alij adhuc priori, hoc, vtsi ipsi h, quod g omni inest: in his et.n. aut infinita, quibus non inest prioribus, aut stant. In ijs vero, quæ cõuertuntur, uon silr se habet. non est.n. in ijs, quæ retrouersum prędicantur, quo de primo prędicatur, aut vltimo, omnia.n. ad omnia hęc consimiliter se habent, siue sunt infinita, de quo ipso prędicantur, siue vtraque sunt, quę dubitantur infinita, prętet quam quod si non similiter contingit conuerti, sed hoc quidem vt accidens, illud vero vt prędicamentũ. Quòd igitur intermedia non contingit infinita esse, si deorsum & sursum stant prędicamenta, manifestum. dico aũt sursum, quę in magis vniuersale. deorsum vero, qaę in id, quod ẽm partem. si enim a prędicato de f, infinita intermedia in quibus b: planum, ꝙ contingere posset, vt & ab a deorsum alterum de altero prædicaretur in infinitum: antequam.n. in f deueniatur, infinita sunt intermedia, & a f sursum infinita, antequam ad adueniatur: quare si impossibilia hęc. & a & f impossibile infinita esse media. neque enim si quis diceret, ꝙ alia quidem sunt ipsorum a b e contigua inuicem, vt non sit medium, alia vere

non

non est accipere, nihil differt: quodcunque enim accepero eorum, quæ b erit ad a, aut ad f, aut infinita media aut non a quo vtique primum infinita, siue statim, siue non statim, nihil differt: quę.n. post hæc, infinita sunt. Planum autem & in priuatiua demonstratione, quod stabitur, siquidem in prædicatiua statur ad vtraque. sit enim non cōtingens, neque sursum ab vltimo in infinitum ire, (dico aūt vltimum, quod ipsum quidem alij nulli inest illi vero aliud vt f,) neque a primo in vltimum (dico autem, primum quod quidem de alio, de illo vero nihil aliud) si vtique hæc sunt, & in negatione stabitur. Tripliciter nanque mō stratur non aexistens, aut.n. cui quidem ipsum c, b inest omni, cui vero ipsum b, ipsum a nulli, ipsius itaque b c & semper alterius distantiæ, necesse est prograui ad immediata, prædicatiua nanque est hęc distātia: alterum, vero manifestum, ꝙ si alij non inest prio ri, vt ipsi d, hoc oportebit ipsi b omni inesse, & si rursus alij priori ipso d non inest, illud oportebit ipsi d omni inesse: quare quoniam * quę sursum est, via stat & deorsum stabit, & erit aliquid primo, cui non inest, Rursus si b quidem omni a: ipsi vero c nulli ipsum a eorum, quæ c, nulli inest. Rursus hoc, si oporteret monstrare. planum ꝙ aut per superiorem modū monstrabitur, aut per hunc, aut tertium Primus igitͬ dictus fuit: secundus vero monstrabitur. sic autem vtique monstraret, vt ꝙ d ipsi quidem b omni inest, si vero c nulli, necesse est inesse, aliquid ipsi b. Et rursus, si hoc ipsi c non inerit, aliud ipsi d in est, quod ipsi c non in est: igitur quoniam inesse semper superiori stat, stabit & non inesse. Tertius vero modus fuerat, si a quidem a omni inest, ipsum vero c non in est, non omni in est c, cui a. Rursus vero hoc aut per superius dicta, aut similiter monstrabitur. illo quidē itaque modo statur. sin autem sic iterum accipitur b inesse ipsi c. cui ipsum c, non omni inest, & hoc rursus

*a.l. quæ deorsum ē via stat & quæ sursum stabit.

sus

sus consimiliter. Quoniam aūt suppositum est stari & deorsum, planum ꝙ stabit, & C non inexistens. Manifestum autem ꝙ, & si non vna via monstraretur sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando autem ex secūda, aut tertia, ꝙ & sic stabitur: finitæ enim sunt viæ, finita autem finities necesse est finita esse omnia. Quod igitur in priuatione, si quidem & in eo quod est inesse, statur manifestū. Quod autem in illis, logice quidem speculantibus, ita manifestum: In ijs quidem, quæ in eo, quod est quid prędicantur, planum. si enim est definire, aut si cognoscibile ipsum quòd quid erat esse, infinita vero nō est pertransire, necesse est terminata esse, quæ in eo quod quid est, prædicantur. Vniuersaliter autem sic dicimus, est enim dicere vere, album ambulare, & magnum illud lignum esse, & rursus lignum magnum esse, & hominem ambulare. alterum itaque est ita dicere, & illo modo. quando enim album esse dixero lignum, tunc dico, ꝙ cui accidit vt album sit, lignum est, sed non tanquam subiectum lignum album est neque etenim album existens, neque quod album aliquid factum fuit lignum: quare non est nisi secundū accidens: quando autem lignum album esse dixero, non ꝙ alterum quid est album, illi vero contingit lignum esse. veluti quando musicum album esse dixero. tunc.n. ꝙ homo albus est, cui contingit esse musicum, dico: sed lignum est subiectum, quod quidem erat non alterum quid existens, quam quod lignum, aut lignum quoddam. si itaque oportet nomina ponere, sit quidē ita dicere prædicare, illo vero modo, aut nequaquam prædicare, aut prædicare quidem nō simpliciter, secundum accidens aūt prædicare: est autem, vt quidem album, quod prædicatur. vt vero lignum de quo prædicatur: supponatur itaque prędicatum prædicari semper de quo prædicaẗ simpliciter, sed non s̄m accidens: sic.n. demonstrationes demfant

Tex. 35. Propositionis affirmatiuæ media nō esse infinita.

quare

quare aut in eo quod est quid, aut qđ quale, aut quā tum, aut aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut qn̄, cum unū de uno prędicatum fuerit. Amplius substantiam quidem significātia, quod illud, aut qđ illud aliquid significant, de quo prędicantur. quęcū que uero non substantiā significant, sed de alio subiecto dicuntur, quod non est neq; qđ illud, neque quod illud aliquid, accidētia. quemadmodum de homine album. non. n. est homo, neque quod album, neq; quod album quid, sed animal fortasse: homo. n. est, quod animal. Quęcunq; uero non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse aliquid album, qđ nō alterum quid existēs album est. Species. n. ualeant, nanque & * teretismata sunt, & si sunt, nihil ad sermonē sunt demonstrationes. n. de talibus sunt. Amplius si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitatis qualitas, impossibile est retrouersum prædicari inter se sic, sed uerū quidem dicere cōtingit, retrouersum aūt prędicare uere non contingit. Vel. n. ut substantia * pręedicabitur, ueluti si genus existens, aut dr̄ia prędicati. Hęc autē monstrata sunt, qꝫ non erant infinita, neque deorsum, ut homo bibes, hoc animal. hoc autem alterum, neque animal de homine, hoc aūt de Callia in eo quod est quid, substantiam. n. omnem est definire talē, infinita uero nō est pertransire intelligentem. quare neque sursum, neque deorsum infinita. illam nanque non est definire, de qua infinita prędicātur. Sic itaq; genera inter se non retrouersum prędicabuntur, erit enim ipsum quod ipsum quid. Neque utique qualis, aut aliorum nullum, si non secundum accidens prędicatum fuerit? omnia enim hęc accidunt, & de substantijs prędicantur sed certe, neque sursum infinita erunt, de unoquoque nanque prędicatur, qđ utiq; significet, aut quale quid, aut quan tū quid, aut de tallibus, aut quę in substantia: hęc autem

* Ioan. Gram. τερετίσματα aūt vocantur per cātus citharedorum quos inarticulate canū, ut ex periātur dissonantiā chordarum si secundum cōueniētē melodię rationē extensę sūt uel alias pertrectationes cithāredorum inarticulate, experientię.

gratia dissonantiæ chordarũ factæ Argyr. addit aut ut accidens. συμβέβηκε accidebant.

tem determinata sunt, & genera prædicamentorum determinata sunt: aut. n. quale aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens aut patiens aut ubi, aut quando. Suppositum autem fuit unum de uno prædicari: ipsa vero de ipsis, quæcunque non quid sunt, non prędicari, accidentia nanque sunt omnia: hæc quidem per se illa aũt ẞm alterum modum, hæc autem omnia de subiecto aliquo prædicari dicimus, accidens autem nõ esse subiectum aliquid, nihil. n. talium ponimus esse, quod nõ alterum quid existens dr̃, sed ipsum alijs, & alia quædam de alio. Neque sursum itaque unum de uno, neque deorsum inesse dicetur: de quibus. n. dicuntur accidentia, quæcũque insunt substantia uniuscuiusque, hæc non sunt infinita, sursum autem & hęc & accidentia vtraque non infinita. Necesse igitur est esse aliquid. de quo primum aliquid prædicatur, & de hoc aliud & hoc stare, & esse aliquid qđ non amplius neque de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicatur. Vnus igitur modus dicitur demonstrationis hic. Amplius aũt alius est, si de quibus priora aliqua prædicantur, est horũ demonstratio, quorum aũt est demõstratio, neque melius euenit se habere ad ipsa quã scire, neque scire sine demonstratione. si autẽ hoc per hæc notum, hæc aũt non nouimus, neq; melius nos habemus ad ipsa, quam scire, neque quod per hæc notũ sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter & non ex quibusdam neque ex suppositione. necesse est stare prędicationes intermedias: si. n. non stant, sed est semper acceptio ad superius, omnium erit demonstratio: quare, si infinita nõ euenit pertransire, quorum est demõstratio, hæc non sciemus per demonstrationem. si igitur neq; melius nos habemus ad ipsa, q̃ scire, non erit aliquid scire ꝑ demonstrationem simpľr sed ex suppositione. Logice igitur ex his quidem aliquis crederet, de eo, quod dictũ est, resolutorie vero per hęc manifestum breuius

Tex. 36.

nius, q neq; sursum, neque deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs, de quibus consideratio est. demonstratio nanque eorum est quęcũq; per se insunt rebus: per se vero dupliciter quæcunque etenim in illis in sunt In eo quod est qd & quibus ipsa in eo, quod est quid existentibus ipsis vt in numero impar, quod inest quidem numero, in est autem ipsi numerus in ratione ipsius: & rursus multitudo, aut diuisibile in ratione numeri inest. horum autem neutra contingit infinita esse, neque vt impar numeri: iterum.n. impari aliud esset, cui inerat existẽti, hoc aũt si sit primum numerus inerat in xistentibus ipsi. Si igitur contingit infinita talia esse in vno neq; sursum erunt infinita: sed necesse utiq; omnia inesse ipsi primo, ut numero, & illis numerũ. quare conuertentia erunt, sed non supertendentia. Neque etiam quæcunq; in eo q est quid insunt, neque hęc infinita sunt: neque.n. esset utique definire. Quare si prædicata quidem per se omnia dicuntur: hæc aũt non infinita, starent utiq; quę sursum: quare & deorsum. si aũt sic, & quę in medio duobus terminis semper inerunt finita: si vero hoc, planum iam demonstrationum q necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem: q dicebamus quosdam dicere a principio, si.n. sunt principia, neq; omnia demonstrabilia, neque in infinitum iri potest: esse.n. utrumuis horũ nihil aliud est, quam esse nullã distantiam immediatam, & indiuisibilem, sed omnes diuisibiles, intro nanque proijciendo terminum, sed non assumendo demonstratur, quod demonstratur: quare si hoc in infinitum contingit ire, contingeret utique duorum terminorum infinita in intermedio esse media: sed hoc impossibile, si stant prędicamenta sursum & deorsum. Quòd autem stant, monstratum fuit logice quidem prius, resolutorie uero nunc.

Tex. 37.

* a. l. medietatis infinita. Text. 38.

CONCLVSIONES.

Omnis syllogismus est per tres terminos.

Non contingit ire in infinitum in prædicatis nec ascendendo, nec descendendo.

Quomodo propositiones mediatæ ad immediatas reducantur Cap. XVII.

Tex.37.

Monstratis auté his, ex his manifestum, q̃ si aliquid idem duobus insit, vt a, & ipsi d: cũ non prædicetur alterũ de altero, aut nullo modo, aut non de omni, q̃ non semper secundũ cõmune aliquid in erit. vt æquicruri, & gradato hoc, qđ est duobus rectis æquales habet secundum commune aliquod inest. secundum q̃ enim figura quædam inest, & non s̃m q̃ alterius. hoc autem non semper ita se habet: sit. n. b, secundum q̃ a ipsi c d inest, planum igitur, q̃ b ipsi c & d. secundum aliud commune. & illud secundum alterum: quare inter duos terminos infiniti vtique inciderent termini: sed impossibile secundum igitur commune aliquid inesse non necessarium semper idem pluribus, si quidem erunt* immediata interualla. In eodem tamen genere & ex eisdem indiuiduis necesse est terminos esse: siquidem ipsum cõmune erit ex ijs quæ per se insunt non. n. erat ex alio genere in aliud transcedere quæ monstrantur. Manifestum autem, & quando a insit b: siquidem est aliquid medium, est monstrare q̃ a in est b, & elementa huius sunt hæc, & tot, quot media sunt. immediatæ nanq; propositiones elementa sunt, aut omnes, aut vniuersales: si aũt non est aliquod mediũ, non amplius est demonstratio: sed hæc est, via, quæ in principia. Consimiliter autem & si a nisi b non inest. si quid est aut medium, aut prius, cui non inest, est demonstratio: si aũt non, non est: sed prin-

* a. l. mediata alias infinita.

Text. 38.

principia & elementa tot sunt,quot termini.Horum nanq; propositiones principia demonstrationis sunt: & quemadmodum nonnulla principia sunt indemonstrabilia,quòd est istud hoc, & inest istud huic, ita & quòd non est istud hoc,neque inest istud huic: quare hæc quidem esse aliquid, illa autem non esse aliquid, erunt principia.Quando autem opus sit monstrare, accipiendum est,quod de b prædicatur primo sit c, & de hoc consimiliter a, & ita semper procedenti nunq̃ extra ipsum propositio,neq; existens accipitur ipsius a in demonstrando,sed semper medium condensatur, quousq; indiuisibilia fiant & vnum:est autem vnum, quando immediatum factum fuerit, & vna propositio simpliciter,quæ immediata. Et quemadmodum in alijs principium simplex,hoc autem non idẽ vbiq; sed in pondere quidem mina,in cantu vero* diesis:illud autem in alio:consimiliter in syllogismis ipsum vnum est propositio immediata: in demonstratione vero ac scientia intellectus:In monstratiuis igitur syllogismis ipsius inexistentis,nihil extra cadit: in priuatiuis vero,vbi quidẽ quod oportet inesse, nihil extra hoc cadit:vt,si a ipsi b,per c, non inest: si enim omni quidem b c,*a vero ipsum c nulli rursus si opus fuerit quòd a c nulli inest,medium accipiendum ipsius a & c,& ita semper progredietur.Si autem oportuerit mõstrare,quòd d ipsi e non inest.eo quòd c d quidem omni inest:e vero nulli,aut non omni, nunquam cadet extra e:hoc autem est,cui non oportet, inesse, in tertio autem modo, neque a quo oportet, neque quod oportet priuare nunquam extra ibit.

* diesis.i. primum sensibilis sonus.

*al.l.a vero nulli ipsum C.

CONCLVSIO.

Non sunt infinita media ad conclusionem mediatam probandam sed determinata in sursum, vel in deorsum.

Quod demonstratio vniuersalis præstantior sit particulari. Cap. XVIII.

Text. 39. CVm vero sit demonstratio hæc quidem vniuersaliter, illa vero secundum partem, & hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua, dubitatur vtra sit melior: consimiliter autẽ & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ea, quæ ad impossibile ducit, demonstratione. Primum igitur consideremus de vniuersali, & quæ secundum partem: hoc autem cum declarauerimus, & de ea, quæ mõstrare dicitur, & ea quę ad impossibile, dicemus: Videretur igitur fortasse aliquibus ita considerantibus, eam, quæ secundum partem esse meliorem: si enim secundum quam magis scimus demonstrationem, melior est demonstratio, (hæc.n. est virtus demonstrationis (magis aũt scimus vnũquodque, cum ipsum sciamus secundum se, quam quando secundum aliud, vt musicum Coriscũ, quando ꝙ Coriscus musicus, quàm quando ꝙ homo musicus, similiter autem & in alijs. Vniuersalis autẽ, quòd aliud non ꝙ ipsum contingit, monstrat: vt quòd æquicrus, non quòd æquicrus, sed quòd triangulus: quę vero ſm partem, quòd ipsum monstrat. si igitur melior quidẽ, quę secundũ ipsum: talis autem quæ secũdum partem vniuersali magis, & melior vtiq;, quæ secundum partem, demonstratio erit. Amplius, si vniuersale quidem non est aliquid præter singularia: demonstratio vero opinionem facit esse aliquid hoc, secundum quod demonstrat, & quandam naturam esse in entibus talẽ: vt triãguli præter quosdam & figuræ præter quasdam, & numeri prẹter quosdam numeros: melior autem, quę est de ente, quam quæ de non ente, & propter quam non decipietur, quam p.p quam decipietur: vl'is autẽ est talis (procedentes enim monstrãt,) quemadmodum de proportionatum. vt quod vtique sit aliquid tale, erit proportionem. quod neque linea, neque numerus, neque

neque solidum, neque planum, sed præter hæc aliquid si igitur vniuersalis quidem magis hæc, de ente auté minus, quàm quæ ſm partem, & facit opinionem falsam, peior vtique esset vniuersalis, quam quæ ſm partem, & primum quidem nihil magis in vniuersali, q̃ quæ secundum partem, altera ratio est: si.n. quod duobus rectis inest non inquantum æquicrus, sed inquantum triangulus, qui nouit, quod æquicrus, minus nouit inquantum ipsum quam qui nouit, ꝙ triangulus: & omnino siquidem non existente, sit triangulus, postea monstrat, non esset vtiq; demonstratio: si autem existēte, qui nouit vnumquodque inquātum vnumquodque inest, magis nouit: si itaq; triangulus in plus est, & eadem ratio, & non ſm æquiuocationem triangulus, & inest omni triangulo hoc, quod est duos: nō triangulus inquantum æquicrus, sed æquicrus inquā tum triangulus habet tales angulos: quare qui uniuersaliter scit, magis nouit: secundum ꝙ inest, quam qui secundum partem. Melior itaq; vniuersalis, quam quę secundum partem. Amplius siquidem esset aliqua rō* & non æquiuocatio, vniuersale vtique nihil minus esset quibusdam, quæ secundum partem, sed & magis. quanto incorruptibilia in illis sunt quæ vero secundum partem corruptibilia magis. Præterea nulla necessitas suspicari aliquid esse hoc præter hæc, quod unum significant nisi magis, quam in alijs, quæcunque non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut facere: si vero est, non demonstratio causa, sed qui audit. Amplius si demonstratio quidem est syllogismus monstratiuus causæ, & eius, quod est propter quid, uniuersale autem magis est causa: cui enim per se inest aliquid, hoc ipsum ipsi causa, uniuersale autem, primum, causa igitur uniuersale, quare & demonstratio melior: magis enim causæ & eius quod est propter quid est. Præterea usque ad hoc quærimus propter quid, & tunc opinamur scire, quando non sit

*a.l. ratio na.

quod aliquid aliud hoc aut factum, aut existens: finis enim & terminus ipsum extremum iam sic est. vt cuius gratia venit? vt accipiat argentum: hoc aūt? vt reddat cui debet: hoc autem? ne iniustitiam committat & ita præcedentes. quando non amplius propter aliud, neq; alius causa, propter hoc, ut finem dicimus venisse, & esse & fieri, & tunc cognoscere maxime propter quid venit, si itaque similiter se habet in omnibus causis, & ijs, quæ sunt propter quid: in ijs vero, quæcunq; sunt causæ sic, vt cuius causa, sic nouimus maxime & in alijs. igitur tunc maxime scimus, quando non amplius insit hoc, quoniam aliud. quando igitur cognoscimus, quòd quatuor, qui extra sunt æquales, quoniā æquicrus: adhuc deficit propter q d æquicrus? quoniā triangulus: & hoc, quoniam figura rectilinea si autem hoc, non amplius propter aliquid erunt maxime scimus, & vniuersale est tunc. uniuersalis igitur melior. Amplius quæcunq; magis vtique secundum partem sunt, in infinita incidunt, vniuersalis vero in simplex & terminum: sunt autem inquātum infinita quidem non scibilia, inquantum autē finiuntur scibilia, inquātum igitur vniuersalia magis scibilia, quàm inquantū sēm partem. demonstrabilia igitur magis quæ vniuersalia, demonstrabilium vero magis, magis est demonstratio, simul enim magis, quæ ad aliquid existūt: melior itaq; est vniuersalis, quoniam & magis est demonstratio. Amplius si eligibilior, sit illa, secundum quam hoc & aliud, quàm sit illa secundum quam hoc solum nouit: qui vero vniuersalē habet, nouit & quod secundum partem: hic autem vniuersale non nouit: quare & sic vtiq; eligibilior erit. Amplius autem sic, vniuersale enim magis scire est eo, quod monstratur per medium, quod est proximius principio, valde autem proximum est immediatum: hoc vero principium. Si igitur quæ ex principio est ea, quæ non ex principio aut magis ex principio ea, quæ minus, certior est demonstratio:

stratio: est aũt talis, quę vniuersalior, melior vtiq; esset vniuersalis, veluti, si oporteret demõstrare a de d, per media, in quibus b c, superius itaque b, quare quæ per hoc vniuersalior. Sed ex ijs, quæ dicta sunt, nonnulla logica sunt: maxime autem manifestum, quòd vniuersalis est potior: quoniam propositionum priorem quidem habentes, nouimus quodammodo, & posteriorẽ & habemus potentia, vt siquis nouit quod omnis triãgulus duobus rectis, nouit quodammodo & æquicrurem quòd duobus rectis est potentia: & si non nouit æquicrurem quod triangulus, qui vero hanc habet propositionem, vniuersale nullo modo nouit neque potẽtia, neque actu. Et vniuersalis quidem intelligibilis: quę vero secundum partem, in sensum desinit. Quod igitur vniuersalis melior ea, quæ secundum partem, tot nobis dicta sunt.

CONCLVSIONES.

Demonstratio uniuersalis, cum sit causa scientia, potior est particulari.

Vniuersale nihil est præter particularia, sed vel nihil est, aut posterius est.

Scimus maxime tunc cum ob vltimam causam scimus.

Vniuersalia subiiciuntur intellectui particularia uero sensibus.

Quod demonstratio affirmatiua præstantior sit negatiua. Cap. XXX.

Text. 40.

QVod autem monstratiua priuatiua, hinc manifestum: sit enim hęc demonstratio melior (alijs eisdem existentibus) quæ est ex paucioribus petitionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. si enim notæ similiter sunt, celerius cognoscere per has inerit, hoc autem eligibilius est. Ratio autem propositionis, ꝙ melior, quæ ex minoribus vniuersaliter hæc est: si.n. consimiliter esset hoc, quod est, nota esse media, priora notiora essent. Sit demonstratio quidem

per

per media b c d, q̄ a ipsi e inest: quæ vero per f g, q̄ ipsi d. Consimiliter itaq; se habet, quòd a ipsi d inest & a ipsi e, q̄ autem a ipsi d, prius & notius, quàm q̄ ipsi e. per hoc. n. illud demonstratur. credibilius autem quod est per quod, & quæ per pauciora igitur demonstratio melior alijs eisdem existẽtibus: ambę igitur per terminos tres & propositiones duas monstrãt, sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa vero & esse & non esse aliquid per plura igitur: quare & peior est. Praeterea quoniam monstratum fuit, quòd impossibile est, vt vtrisque existentibus priuatiuis propositionibus fiat syllogismus, sed hanc quidem oporteat talem esse, illam vero, quòd inest. Amplius ad hoc oportet hoc accipere, prædicatiuas enim (aucta demonstratione) necessariũ est fieri plures, priuatiuas vero impossibile est plures esse vna in omni syllogismo. Sit enim nulli inexistẽs ipsum a, in quo ipsum b, c vero omni inexistens ipsum b, si vero oporteat rursus augere vtrasque propositiones, medium inijciendum, ipsius quidem a b, sit d, ipsius vero b c e. d quidem igitur manifestum q̄ est prædicatiuum, d. vero de b quidem prædicatiuũ ad a vero vt priuatiuum ponitur. d. n. de omni b: a autem nulli oportet eorum, quæ d inesse. fit igitur vna priuatiua propositio, quæ est a d, idem vero modus & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum ad vtraque priuatiui aũt in altera priuatiuum necessarium est esse: quare hæc vna talis fit propositio, aliæ vero prædicatiuæ. Si igitur notius, per quod monstratur & credibilius: monstratur autem priuatiua quidem per prędicatiuã hoc autem per illa non monstratur prior & notior existens & credibilior melior vtique erit. Amplius si principium syllogismi vniuersalis propositio immediata: est autem in monstratiua quidem affirmatiua, in priuatiua vero negatiua vniuersalis propositio, affirmatiua autem negatiua prior & notior, propter nã

que

ne affirmationem negatio nota. Et prior affirmatio quemadmodum & esse ipso nõ esse: quare melius principium monstratiuę quam priuatiuæ. Quæ vero melioribꝰ principijs vtitur melior. Amplius principalior, sine enim monstrante non est priuatiua.

CONCLVSIONES.

Sicut esse, simpliciter praecedit non esse, ita affirmatio praecedit negationem.

Demonstratio affirmatiua potior est negatiua.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea quæ ducit ad incommodum. Cap. XX.

QVoniam vero prædicatiua melior est planũ ꝙ ad impossibile ducente. Oportet autẽ scire quæ est differentia ipsarum. sit itaq; inexistens nulli b, ipsi vero c b omni, necesse, vtiq; eorum, quæ c, nulli inesse ipsum a. sic igitur acceptis ostensiua vtique priuatiua esset demonstratio, quòd a ipsi c non inest: quæ vero ad impossibile ita se habet, si oporteat mõstrare, quòd a, ipsi a non inest, accipiendum inesse, & b, ipsi c. Quare contingit a ipsi c inesse: hoc autem sit notum & confessum, ꝙ impossibile, non igitur potest a ipsi b inesse si igitur b, ipsi c, confessum est inesse a, ipsi b, impossibile est inesse: termini igitur consimiliter ordinantur, differt aũt vtra sit notior propositio priuatiua, vtrum quòd ipsi b non inest, an quòd a ipsi c. quando igitur sit conclusio notior, ꝙ non est quæ ad impossibile fit demonstratio: qñ autem in syllogismo sit, demonstratiua natura autẽ prior, quòd a ipsi b, quàm ꝙ a ipsi c. prius enim sunt cõclusione, ex quibus est conclusio. est autem a ipsi c non inesse, conclusio, a vero ipsi b, ex quo conclusio. Non enim si contingit ablatum esse aliquid, hoc est cõclusio, illa vero ex quibus sunt sed hoc quidem est, ex quo syllogismus est, quòd vtique

Text. 41.

sic

sic se habet, vt aut totius ad partem, aut partis ad t tum habeat rationem: sed a c, & a b propositiones o- se habent ita inter se. si igitur quæ ex notioribus & prio- ribus melior: sunt autem ambæ ex eo, quòd non io aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa vero ex posteriori, melior simpliciter vtique erit priuatio ua demonstratio ea, quæ ad impossibile, quare & qu- hac melior prædicatiua, manifestum, quòd & ea quæ ad impossibile est melior.

CONCLVSIO.

Demonstratio ostensiua potior est ducente ad impossibile.

Quæ scientia certior altera & eiusdem plures es- se posse demonstrationes. Cap. XXI.

Text. 42. Certior autẽ est scientia scientia, & prior, quæ ipsius quod & propter quid est eadem, sed nõ quæ seorsum ipsius quod ab ea, quæ propter quid, & quæ non, de subiecto ea, quæ de subiecto. vt Arithmetica Harmonica: & quæ ex paucioribus ea, quæ est ex appositione vt Arithmetica Geometria, di co autem ex appositione, vt vnitas est substantia sine positione, punctus vero substantia cum positione, hos Text. 43. aũt ex appositione. Vna aũt scientia est quæ est vnius generis, quæcunq; ex primis componuntur, & partes sunt, aut passiones horum per se. Altera vero scientia est ab altera, quoruncunq; principia neque ex iisdem, neque altera ex alteris. huius autem signum, quando ad indemonstrabilia venerit. oportet. n. ipsa in eodem genere esse cum demonstratis: signum autẽ & huius, quando quæ monstrantur per ipsa in eodem genere sint, & cognata. Plures autem demonstrationes esse eiusdem euenit non solum ex eadem coordinatione accipienti non continuum medium, vt eorum, quæ ab c & d, & e, sed & ex altera, vt sit a permutari, in quo

autem

autem d moueri, ipsum vero b delectari, & rursus g, quiescere: verum est igitur & d de b, & a de prædicari: nam quod delectatur mouetur: & quod mouetur permutatur: rursus a, de g, & g de b, verum prædicari: omnis. n. qui delectatur quiescit, & qui quiescit per mutatur: quare per altera media, & non ex eadē coordinate syls. non tamen, vt neutrū de neutro dicatur mediorum, necesse est enim eidem alicui ambo inesse Cōsiderare est autem & per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

CONCLVSIONES.

Certior sciētia quæ est ex paucioribus quā qua est ex appōne. Vna est sciētia quæ est vnius generis subiecti quæcūq; ex primis componitur & partes & passiones harum sunt per se.

Fortuitorum non esse sciētiam neque in sensuum functione. Cap. XXII.

EIus vero, quod a fortuna, non est scientia per demonstrationem: nequ. n. vt necessariū neq; tanquā vt plurimū est, ꝙ est a fortuna, sed qđ præter hæc fit. Demonstratio autem alterius horum omnis enim syllogismus, aut per necessarias, aut per eas, quę vt plurimum propositiones: & si propositiones quidem necessarię, & conclusio necessaria, si uero vt plurimum, & conclusio talis. Quare, si quod a fortuna neq; ut plurimū, neque necessariū, non esset vtiq; ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire. si. n. & est sensus huius, & non huius cuiusdam, sed & sentire necessarium est hoc aliquid & alicubi & nūc vniuersale vero quod est in oībus, impossibile est sētire: non enim est hoc, neque nunc. neque. n, esset vtique vniuersale: quod. n. semper & ubique vniuersale esse, dicimus. Quoniam igitur demonstrationes

quidem

quidem vniuersales sunt, hæc autem non est sentire manifestum est, ꝙ neque scire per sensum est. Sed planum ꝙ & si esset sentire triangulũ, ꝙ duobus rectis æquales habet angulos, quæreremus vtique demonstrationem, & non quemadmodum dicunt nonnulli sciremus: sentire quidem enim necesse est singulare, scientia vero est in cognoscendo vniuersale. Quare & si supra lunam existentes videremus obiectam terram, non vtiq; sciremus causam defectus, sentiremus.n.nunc ꝙ deficit, & non propter quid omnino, non.n.erat sensus ipsius vniuersalis, sed ex eo, ꝙ speculamur hoc plerunq; contingere, vniuersale vtique venari demonstratione habemus. ex singularibus.n. pluribus vniuersale manifestum. Vniuersale autẽ honoratorum est, quoniam significat causam, quare de talibus vniuersalis honoratior est sensibus & intellectione quorunque altera est causa: de primis autẽ alia ratio. Manifestũ igitur est, quod impossibile est sentiendo aliquid scire demonstratiuorum, nisi quispiam sentire hoc dicat, scientiam habere per demonstrationem. atqui sunt nonnulla, quæ referuntur in sensus defectum in problematibus: quædam.n. si videremus, non vtiq; quæreremus, sed non tanquam scientes. eo ꝙ videmuss, sed vt habẽtes vniuersale ex eo quod videmu, quemadmodum si vitrum perforatum videremus, & lumen permeans, planum vtique esset & propter quid* comburit, propter videre quidem seorsum in vnoquoque, intelligere autem simul ꝙ in omnibus sic est.

* a.l. illuminat.

CONCLVSIONES.

Eorum quæ a fortuna contingunt impoßibile est demonstrationem esse, cum necessaria non sint, neque vt in maiori parte contingentia.

Stire

Scire non est per sensum.
Vniuersale vbique & semper est.

Non omnium Syllogismorum eadem esse principia posse. Cap. XXIII.

EAdem vero principia omniumesse syllogismorum impossibile, primum quidem logice cõsiderantibus: hi quidẽ.n.veri sunt syllogismorum, illi aũt falsi.est et.n.verum ex falsis syllogizare sed semel hoc fit. veluti si a de c verum, medium autẽ b falsum : neque.n.a ipsi b inest, neque b ipsi c: sed si harum media accepta fuerint propositionum, falsæ erunt, quæ sumuntur, eo ꝙ omnis conclusio falsa ex falsis est, vera autem ex veris, altera autem sunt falsi & vera Postea neque falsa ex eisdem sibijpsis: sunt .n.falsa adinuicẽ & cõtraria & impossibilia simul esse, veluti iustitiam esse iniustitiam, aut timorem, & hominem, equum, aut bouem, & æquale, aut maius, aut minus. Expositis vero sic, neque enim verorum eadem principio omnium, altera enim multorũ genere sunt principia, & neque conuenientia, quemadmodum vnitates punctis non conueniunt, illæ enim non habent positionem, hæc autem habent. Necesse autem est in media conuenire. aut sursum, aut deorsum, aut hos quidem intro habere, illos autem extra terminorum. Sed neq; communium principiorũ possunt esse aliqua, ex quibus omnia mõstrabuntur (dico autem communia, veluti omne affirmare aut negare) genera enim entium altera sunt: & hæc quidẽ quantis, illa vero qualibus insunt solis, cum quibu monstrantur per communia . Amplius principi non multo pauciora sunt conclusionibus: principi enim propositiones sunt : propositiones vero aut assumpti termini, aut iniecti sunt . Amplius conclusio

clusiones sunt infinitæ, termini uero finiti. Amplius principia hęc quidem ex necessitate, illa uero contingentia. Sic igitur considerantibus impossibile ea dē esse, aut finita, infinitis existentibus conclusionibus. Si uero aliter quodammodo dicat aliquis, ut, q̄ hęc quidam geometrię, illa uero * ratiociniorum illa autem medicinæ: quid utique esset, quod dicitur aliud, præterquam q̄ sunt principia scientiarum? dicere autem eadem esse ridiculum: quoniam hęc sibi ipsis essent eadē: sic enim omnia fiunt eadē. Sed neque ex omnibus monstrari quodlibet idē est quęrere omnium esse eadem principia, ualde .n. fatuum: neque .n. in manifestis doctrinis hoc fit, neq; in resolutione est possibile. immediatæ nanque propositiones principia, altera autem conclusio assumpta fit propositione immediata. si uero quispiam diceret primas immediatas propositiones eadem esse principia una in unoquoque genere est, si uero neq; ex omnibus, tanquam oporteat monstrari quodcunque, neque ita altero tanquam sit unaquęque scientia altera derelinquitur, q̄ cognata sint principia omnium, sed ex his quidem hęc, ex his autem illa. Manifestum autem & hoc est, q̄d non cōtingit, monstratū nāq; fuit, q̄ alia principia genere sunt & ex quibus, communia, quę autem circa quod, ꝑpria: ut numerus magnitudo.*

*a. l. numerorum

*a. l. magnitudo.

Tex. 44.

CONCLVSIONES.

Non omnium syllogismorum possibile est eadem principia esse.
Principia ex quibus, communia sunt, circa quæ propria.

Scientiam & scibile ab opinatione & opinabili differre, & quid solertia sit. Cap. XXIIII.

Scibile autem & scientia differunt ab opinabili & opinione: quoniam scientia quidem uniuersalis & per necessaria: (necessarium uero non cōtingit aliter

aliter se habere) sunt aũt nonnulla vera quidem &
quę cōtingunt aliter se habere. Planum igitur, ꝙ cir
ca hęc quidem scientia non est, essent.n.impossibi-
lia aliter se habere, possibilia aliter se habere. Verum
enimuero neque intellectus: (dico enim intellectum
principium scientię) neq; scientia indemonstrabi-
lis: hoc autē est acceptio immediatę propositionis.
verus autem est intellectus, & scientia, & opnio, &
qđ per hęc dicitur. quare derelinquitur opinionē esse
circa verum quidem & falsum, contingens aũt & ali
ter se habere, hoc autem est acceptio immeditę pro-
positionis, & non necessarię. Et confessum aũt sic ap-
parentibus, nanque & opinio incertum, & naturalis.
Ad hec autē nemo putat opinari, qñ existimet impos
sibile alter se habere, sed scire, sed quando qudem sic,
sed tamen & aliter, nihil prohibet tunc opinari, tan
quam ꝙ talis opinio sit. Necessarij vero scientia: *
quomodo igiť, est idem opinari & scire? & ꝓpter qd
non erit opinio scientia, si quis ponet omne qđ no-
uit, contigere opinari? consequenter .n. hic quidem
sciens. ille vero opinans per media, quousque ad im-
mediata venerit. quare, si quidē ille nouit, & qui opi
natur nouit, quemadmodum enim & quod opi-
nari est propter quid, hoc aũt ipsum medium. Aut si
quidē ita suspicabitur nō cōtingentia aliter se habe
re, quemadmodū se habēt definitiones, per quas sunt
demonstrationes, non opinabitur, sed sciet. si aũt vera
quidem esse, non tñ hęc vtique ipsis inesse ſm sub-
stantiam & ſm formam, opinabitur & non sciet ve-
re ipsum quod, & ipsum propter quid, si quidem per
immediata opinabitur: si aũt non per immediata, ip
sum quod solum opinabitur. Eiusdem vero opinio &
scia non oĩno est, sed quemadmodum & falsa & ve-
ra eiusdē quodāmodo, ita & scia & opinio eiusdē, &
.n. opinionem verā, & falsam, vt nōnulli quidē dñr.
eiusdē esse, absurda cōtingit erigi, & alia, & non opi

nariquod opinatur falso.Qm̃ vero idem pluribus m
dis dr̃,est quidẽ vt cõtingit:est aũt vt nõ cõmẽsura b
lẽ:nãq; esse diametrũ vere opinari absurdũ,sed qđ dia
meter,circa q̃ opiniones,idem ita eiusdẽ,ꝙ quia autẽ
erat esse vtiq; ẜm rationẽ non idẽ,consimiliter aũt &
scia & opinio eiusdẽ,hæc quidem.n.sic de aiali,vt nõ
contingat non esse aial,illa vero vt contingat, veluti
si hæc quidẽ qđ hois est.illa vero hois quidem,nõ qđ
aũt hois:idẽ.n. qm̃ homo,sic aũt non idẽ. manifestũ
aũt ex his, ꝙ neq; opinari simu idẽ & scire contin-
git,simul.n.habere posset suspicionẽ aliter se haben-
di & non aliter idem,qđ non contingit, in alio quidẽ
.n.vtrunque esse cõtingit eiusdẽ,vt dictũ est, in eo-
dẽ aũt neq; sic possibile est,habebit.n.suspicione sil̃,
vt ꝙ hõ qđ aial,hoc enim erat nõ cõtingere esse non
aial,& nõ qđ aial,hoc.n.sic cõtingere. Reliqua vero
qũo oporteat distribuere & in discursu & intellu, &
scia,& arte,& prudentia,& sapientia,illa quidẽ nãlis,
hæc aũt moralis speculationis magis sunt.Solertia ve
ro est bona quædam coniectatio in non perspecto tẽ
pore medij:veluti si quispiam videns,qđ lunę splẽdo
rẽ sp habet ad Solem, celeriter excogitauit ꝑꝑ quid
hoc,qm̃ ꝑꝑ id quod splendescit a sole, aut disputan-
tem cum diuite,nouit,qm̃ fęnerat̃, aut ꝑꝑ quid ami-
ci?qm̃ inimici eiusdẽ. oẽs.n.causas medias vidẽs sum
mas cognouit, Splendidũ esse ad solem,in quo a:splẽ
dere a sole in quo b:luna c.inest itaque,lunę quidẽ ip
si c,ipsum b,splendere a sole, ipsi aũt b,ipm̃ a, ad hoc
esse splendidũ,a quo splẽdet,quare & ipsi c,ipm̃ a ꝑ b

De soler-
tia c. 27.

CONCLVSIONES.

Opinio est scientia differunt quòd scientia est eorum quæ non possunt aliter se habere,opinio vero eorum quæ poßibile & aliter se habere.

Solertia est quædam subtilitas in non perspecto tempore medii inueniendi.

Finis primi libri Posteriorum.

ARI-

ARISTOTELIS STAGIRITAE

ANALYTICORVM, SIVE resolutoriorum Posteriorum.

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De quatuor ipsius medij quæstionibus. Quomodo quid est monstretur, & quomomodo habeat ad demonstrationem. Omnē definitionem esse per causam De causarum partitione & quo modo concurrant, & quo pacto possint demonstrari. De partium diffinitionis cōpositione, & quo pacto ignotæ cognoscantur. De notitia demū & discrimine prīcipiorū indemonstrabiliū.

Quot nam in disciplinis quæri soleant, & quæstiones omnes medij esse, & quæ sit huius libri intentio. Cap. I.

QVAE quęruntur sunt æqualia numero ijs, quæcunque scimus. quærimus autē quatuor, quod propter quid, si est, quid est. quando.n. utrum hoc, aut hoc insit quęrimus in nnmerum ponentes. uelut utrum deficit Sol, aut non, ipsum quod quærimus. Signum autem huius. cum enim inueniemus quod deficit, cessauimus, & si a principio sciremus, quòd deficit, non quæreremus utrum cum autem-

tē sciemua ipsum quod, tūc ipsum propter quid quærimus. vt stientes, quod deficit, & ꝙ mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus ista sic. Nonnulla vero alio modo quærimus, vt si est, aut non est centaurus, aut deus. Si aūt est aut non, simpliciter dico, sed non si albus, aut non. Cum vero cognouerimus, ꝙ est, quid est quærimus, vt quid igitur est deus, aut quid est homo? quæ itaque quærimus, & quæ cum inuenimus scimus, hæc & tot sunt. Quęrimus autem, cum quærimus quod, aut si est simpliciter, an est medium ipsius, aut non est? quando autem cognoscentes, aut qood, aut si est, aut quod in parte, aut simpliciter, rursus ipsum propter quid quærimus, ant quid est, tunc quærimus quid est medium Dico aūt quod, aut si est in parte, & simpliciter, in parte quidem, an deficit Luna, aut augetur? si enim est aliquid, aut non tst aliquid in talibus quærimus, simpl̄r vero si est aut non, Luna aut nox. Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est medium, causa.n. est medium: in omnibus nāq; hoc quæritur, an ne deficit? an ne est aliqua causa, aut non? post hæc cum cognouerimus ꝙ est aliqua, quid igitur est hæc quærimus. Causam enim quod sit non hoc, aut illud, sed simpliciter substātia, aut non simpliciter: sed aliquid eorum, quæ per se, aut secundum accidens sunt. medium est, dico aūt simpl̄r quidem subiectum, vt Lunam aut terram aut Solem, aut triangulum, ipsum vero quid defectū æqualitatem, inæqualitatem, sit in medio, aut non: in omnibus nanque his manifestū est, ꝙ idem est q̄d est, & propter quid est. Quid defectus? priuatio luminis a luna propter terræ obstructionem: propter quid est defectus? aut propter quid deficit luna? eo, ꝙ deficit lumeu terra obstructa. Quid est consonamtia? ratio numerorum in acuto & graui. ꝑꝑ quid consonat acutū graui? eo ꝙ rationem habent numerorū

acutum

acutum & graue. nunquid est consonare acutũ & graue? nunquid est in numeris ratio ipsorum? cum autẽ acceperimus, quod est, quæ igitur est ratio quærimus. Quod autem est medij quæstio. significant quorumcunq; medium est sensibile, quærimus enim cum non sensimus veluti de eclipsi si est, aut non: si vero essemus supra Lunam, non utiq; quæreremus, neque si fit neque propter quid, sed simul vtique manifestum fuisset: ex eo enim ꝙ sentitur: & vniuersale nobis factum est scire: sensus nanque est, quod nunc obstruitur: manifestum enim quòd nunc deficit: ex hoc autem factũ vtique fuit vniuersale. Quemadmodum igitur dicimus, quid est scire idem est, & propter quid est, hoc vero simpliciter, & non inexistentium alicui, aut inexistentium, vt quod duo recti sunt, aut quod maius aut minus est. Quod igitur omnia, quæ quæruntur, est medij quæstio, planũ. Quomodo autem quòd q̃d est monstratur: & quis modus reductionis, & quid est definitio, & quorum, dicamus cum dubitauerimus primo de ipsis.

CONCLVSIONES.

Quæstiones sunt æquales numero his quæcunque vere scimus.
Quæstiones sunt quatuor: si est, Quid est, Quia est, & Propter quid est.
Causa & medium idem sunt.
Omnis quæstio est quæstio medii.

Desceptatio, quod definitio, & demonstratio non sint eiusdem. Cap. II.

Tex. 2.

PRincipium vero sit futurorũ, quod est conuenientissimum habitis sermonibus. Dubitare enim q̃spiam posset, an ne est idem & secundum idem definitione scire & demonstratione? Aut impossibile

definitio nanque ipsius quid est esse videtur, quid est autem omne, vniuersale & prædicatiuum: syllogismi vero sunt, hi quidem priuatiui, illi autem non vniuersales: veluti qui quidem in secunda figura, priuatiui omnes, qui vero in tertia, non vniuersales. Postea neque prędicatiuorum omnium, qui sunt in prima figura est definitio, vt quod omne triangulum duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, quoniam scire, est demonstratiue demonstrationē habere: quare, si in talibus est demonstratio, planum, quòd non esset vtique ipsorum & definitio: scire enim posset aliquis & secundum definitionem non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficiens autem est fides & ex inductione: nihil enim vnquam definientes nouimus. neque eorum quæ per se insunt, neque accidentium. Amplius si definitio, substantiæ quædam cognitio est: talia manifestum quòd non sunt substantiæ. Quod igitur non est definitio omnis, cuius & demonstratio, planum. Quid autē, cuius est definitio, an ne omnis est demonstratio, aut non? Vna quidē ratio, & de hoc eadem: vnius enim in quantum vnum, vna est scientia: quare siquidem scire demonstratiuum est demonstrationem habere, cōtinget aliquid impossibile: definitionem nanque habens sine demonstratione sciet. Amplius principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes, monstratum est prius, aut erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum prodibit, aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed an ne non omnis eiusdē, sed alicuius eiusdē est definitio & demonstratio, aut impossibile? non enim est demonstratio cuius est definitio, definitio nanque ipsius quid est & substantiæ, definitiones vero apparent omnes supponentes & accipiētes ipsum quid est, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ consimiliter. Amplius omnis demonstratio

stratio aliquid de aliquo monstrat, vt qđ est, aut non est, in definitione vero nihil alterum de altero prædicatur. quemadmodum, neq; animal de bipede, neque hoc de animali, neq; utique de plano figura, nō enim est planum figura neque figura planum. Amplius alterum est quid est & quod est monstrare. Definitionē que quid est significat, demonstratio autem quod, aut est hoc de hoc, aut non est. Alterius vero altera demō stratio, nisi tanquam pars sit aliqua totius (hoc autē dico, quoniam monstratū est æquicrus duobus rectis æquales habere, si omne triangulum monstratū fuit) pars enim hoc, illud uero totum est: hęc autem ad se inuicē non habent sic ipsum quod est & quid est, non enim est alterius alterum pars. Manifestum igitur, q; neque cuius definitio huius omnis demonstratio, neque cuius demonstratio, huius omnis definitio: quare omnino eiusdem nullius cōtingit ambo habere. Quare planum, quòd neque definitio & demonstratio, neque idem esse possunt, neque alterum in altero, subiecta etenim consimiliter vtique se haberent. Hæc itaque hucusque dubitata sint.

CONCLVSIONES.

Vnius inquantum vnum vna est scientia.
non omniū quorū est demonstratio horū omnium est definitio.
Definitio non dicit esse vel non esse.

Syllogismo duplicante, & per diuisionem facto non demonstrari quid est de eo cuius est. Cap. III.

Tex. [illegible]

IPsius vero quid est vtrum est syllogismus & demonstratio, aut non est, quemadmodum nunc ratio supposuit? syllogismus enim aliqđ de aliquo monstrat per medium, ipsum vero quid est, & proprium est, & in eo quod est quid prædicatur: hęc autem

tem necesse est conuerti. si enim a, ipsi c proprium est, planum q & ipsi b, & hoc ipsi c. quare omnia inucē verū enimuero & si a, in eo quod est quid inest omni b, & vniuersaliter b de omni c in eo, quod est quid dicitur, necesse & a in eo quod est quid de c dici. si vero non sic aliquis accipiet duplicans, non necesse erit a de c prædicari in eo quòd est quid: sed si a quidem de b in eo, quod est quid, ipsum vero b non de quibuscũque in eo, quod est quid, ipsum autē quid ambo eadē habebunt. erit igit & b de c q quid est, si itaq; ipsum qd est & ipsum quid erat esse. ambo habēt, in medio termino erit prius ipsum quid erat esse. Et omnino si est monstrare, quid est homo, sit c homo, a vero quid est, siue animal bipes, siue aliud quid: si itaque syllogizabitur, necesse est a de b omni prædicari, huius autē erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid est homo: accipit igitur quod oportet monstrare, nãque & b est quid est homo. Oportet autē in duabus propositionibus & primis & immediatis cōsiderare, maxime enim manifestum, quod dicitur, sit: qui igitur monstrant per id, quod cōuertitur, quid est anima, aut qd est homo, aut aliud quodcunq; entium, quod ex principio est petunt. quemadmodum, si aliquis existimaret animam esse idem sibiipsi causam viuendi, hoc autem numerum ipsum seipsum mouentem, necesse est enim petere animam, quod numerum esse ipsum seipsum mouentē sic, vt idē existens. Non. n. si a sequitur b, & hoc c, erit a quod quid erat esse ipsius c, sed verum erat dicere, erit solum, neq; si est a quod quid & de b prædicatur omni. hoc. n. quod est animali esse, prædicatur de eo, quod est homini esse, verum enim omni homini esse animal esse, quemadmodum & omnē hominem animal esse, sed non sic vt vnũ sit. Si igitur non sic acceperit, nō syllogizabitur, quòd a est ipsi c quod quid erat esse, & substantia: si vero ita acceperit, prius erit acceptum c quod quid erat esse

ipsius

ipsius b, quare non demonstratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verum enimuero neque quæ per diuisiones via syllogizat, quemadmodum in resolutione circa figuras dictum est: nusquam enim necessarium fit rem illam esse cum hæc sint, sed quemadmodum neq; inducēs demonstrat, non enim oportet cōclusionem interrogare, neq; in eo quòd datur esse, sed necesse est esse illis existentibus: etenim si dixerit respondens, an ne homo animal, aut inanimatum? postea accipiat animal, non syllogizatum fuit. Rursus omne animal aut pedestre, aut aquaticum, accipiat pedestre, & hominem esse totum animal pedestre, nō necesse esse ex dictis, sed accipit & hoc. differt autem nihil in multis aut paucis ita facere, idem enim est. Non syllogisticus igitur vsus fit ita progredientibus, & eorum quæ contingit syllogizari: quid enim prohibet hoc verum quidem esse, omne de homine, non tamen quid est, neq; quòd quid erat esse significans? Amplius quid prohibet, aut addere aliquid, aut auferre, aut supergredi substantias? hæc igitur prætermittantur quidem. Cōtingit autem soluere si quis accipiat ea quæ sunt in ipso quid est, omnia & cōsequēs diuisione faciet petens primum, & nihil derelinquat. hoc autem necessarium, si omne in diuisionem cadit, & nihil deficit, hoc autem necessarium, indiuiduum enim iam oportet esse. Sed syllogismus tamen non est, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem nihil absurdū fuit, neque enim inducens forte demonostrat sed tamen ostendit aliquid. syllogismum vero non dicit ex diuisione dicens definitionem, quemadmodum enim in conclusionibus, quæ sunt sine medijs, si quis dicat, quòd his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid, ita & in diuisiuis definitionibus, quid est homo? animal mortale: habens pedes, bipes, sine pennis, propter quid iuxta vnamquanque appositionem? dicet enim & monstrabit

Tex. 4.

strabit diuisione, vt puta, quod omne aut mortale, aut immortale: talis autem oratio tota non est definitio, quare & si demonstraretur diuisione, sed hæc definitio non syllogismus fit.*

* a.l. non syllogismo.

CONCLVSIO.

Non est demonstrare definitionem per diuisionis viam.

Non monstrari definitionem sumendo definitionis definitionem, neque definitione contrarij. Cap. IIII.

SEd an ne est demonstrare ipsum quid est secundum substantiā? ex suppositione aūt accipientē ipsum qd est quod qd erat esse, hoc, qd est ex proprijs in eo, quod qd est, hęc aūt in eo quod qu d est sola, & propriū oē: hoc. n. est esse illi. Aut rursus accepit quod quid erat esse, & in hoc? necesse. n. est per medium monstrare. Amplius quemadmodum neque in syllogismo accipitur, quid est ipsum syllogizare, semper enim tota aut pars propositio, ex quibus syllogismus, ita neq; ipsum quòd quid erat esse oportet inesse in syllogismo, sed seorsum hoc a positis esse, & ad dubitantem, si syllogizatum est, aut nō hoc, occurrendum est: quòd, hoc enim erat syllogismus, & ad illum quod, non ipsum quid erat esse syllogizatum est, quod certe: hoc enim positum fuit nobis ipsum quòd quid erat esse: quare necesse est & siue quid est syllogismus, aut ipsius quod quid erat esse syllogyzatum fuisse aliquid. Et si ex suppositione monstret, veluti si malo est diuisibile esse, contrario autem hoc, quod est contrarium inesse quibuscunque est aliquid contrarium: bonum autem malo est contrarium: & indiuisibile diuisibili: est igitur bono esse, indiuisibili esse. Hic etenim accipiens ipsum quid erat esse, monstrat: accipit autem ad monstrandum ipsum quòd quid erat esse, alterū tamen fit: in demonstra-

Text. 6.

monstrationibus nanque quòd est hoc de hoc, sed non ipsum, neque cuius eadem est ratio, & cōuertitur. Ad vtrosque vero, & ad monstrantem secundum diuisionem, & ad sic * syllogismum, eadem est dubitatio, propter quid homo est animal bipes, pedestre, sed non aial & pedestre: ex ijs enim, quæ accipiuntur nulla necessitas est vnū fieri quod prædicatur, sed quem admodum homo idem esset & musicus & grammaticus. Quomodo igitur definiens monstrabit substantiam, aut ipsum quid est? neque.n. vt demonstrans ex confessis esse manifestum faciet, quòd necesse est existétibus alterum quid esse demonstratio enim hoc est neq; vt inducens per singularia cum manifesta sint ꝙ omne sic est eo quòd nihil aliter est, non enim qd est mōstrat: sed quod aut est, aut non est. quis igitur alius modus reliquus? nō enim monstrabit vtiq; sensu aut digito. Amplius quomodo monstrabit, quòd quid est homo? necesse est enim scientem quòd qd ex homo aut aliud quodcunq;, scire, & quòd est. non ens.n. nullus nouit, quod est, sed quid quidem significat oratio, aut nomen, cum dixero hircoceruus, quid est autem & hircoceruus impossibile est scire. Verum enim vero si monstrabit quid est & quod est, & quomodo eadem ratione monstrabit: definitio enim vnum qd significat, & demonstratio: quid autem est homo, & esse hominem, aliud est. Postea & per demonstrationem dicimus necessarium esse monstrati omne, quod est, nisi substantia sit, ipsum vero esse nulli est substantia, nō enim genus est ipsum ens: demonstratio igitur erit quod est, quod & nunc faciunt scientiæ. Quid enim significat triangulus, accepit Geometra, quod autem est, monstrat: quid igitur monstrabit definiēs quid est, aut triangulus: sciens igitur aliquis definitione quid est, si est non sciet sed impossibile est. Manifestum aūt & secundū modos definitionum, qui nunc sunt, quòd non monstrant definientes, quod est

* fortasse rectius legeret syllogizantem.

Tex. 7.

si enim

ſi enim & eſt ex medio æquale,ſed propter quid eſt ipſum definitũ,& propter quid hoc eſt circulus, eſſet.n. & definitionẽ orichalci dicere eſſe ipſum, neque.n.qđ poſſibile eſſe quod dicitur,aſſignãt definitiones, neq; ꝙ illud eſt dicunt eſſe diffinitionem , ſed ſemper licet dicere propter quid . Si igitur definiens monſtrat aut quid eſt,aut quid ſignificat nomen (ſi non eſt nullo modo ipſius quid eſt)eſſet vtiq; oratio idẽ qđ nomen ſignificans:ſed abſurdum.Primum quid.n.& eſſet non ſubſtantiarum vtiq;& non entium:ſignificare.n.eſt & non entia.Amplius,oẽs orationes definitiones vtique eſſent:eſſet.n.nomen ponere cuicunq; orationi:quare definitiones vtiq; diſputaremus oẽs,& illius definitio vtiq; eſſet.Amplius nulla ſcientia demonſtraret vtiq;, ꝙ hoc nomen quid ſignificat,neq; definitiones igitur hoc aſſignant.Ex his igitur neq, definitio & ſyllogiſmus videtur idem ens,neq; eiuſdem ſyllogiſmus & definitio.Ad hæc autem,ꝙ definitio nihil demonſtrat, neq; monſtrat,neque ipſum quid eſt,neque definitione,neque demonſtratione eſt cognoſcere.

CONCLVSIONES.

Non demonſtratur definitio ſuſcipiendo definitionis definitionẽ, nec ſumendo definitionem contrarii.

Sciendi quid eſt alicuius impoſſibile eſt non ſcire quòd ſit .

Definitio quid rei eſt ſolius entis,definitio nominis eſt etiã non entium.

Soluitur propoſita diſceptatio,qui a vnum quid eſt per aliud quid eſt monſtratur . quomodo item ipſius quid eſt ſit demonſtratio ac definitio. Cap. V.

ITerum autem conſiderandum , quid horum dicitur bene , & quid non bene , & quid eſt definitio, & ipſius quid eſt nunquid quodammodo eſt demonſtra-

monstratio & definitio, aut nullo modo. Quoniam autem est, vt diximus, idem scire quid est & scire causam ipsius si est. Ratio autem huius, quod est aliqua causa & hæc aut eadem, aut alia, & si sit alia, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis: si igitur est alia & contingit demonstrare, necesse est medium esse causam, & in prima ygura monstrari: vniuersale nanque est & prædicatiuum quod monstratur: vnus igit modus esset vtiq;, qui nunc exquisitus est per aliud ipsum quid est monstrari, ipsorum nanque quid est necesse est medium esse quid est, & propriorum propriũ quare hoc quidem monstrabit, illud vero non monstrabit ipsorum quid erat esse eidem rei. Hic igitur modus, quod nõ sit vtique demonstratio, dictum est prius: sed est logicus sylls ipsius quid est. Quo autem modo contingit, dicamus aggredientes rursus a principio. Quemadmodum. n. propter quid quęrimus habentes quod, nõnunquam vero & simul manifesta fiunt, sed non prius vtique propter quid possibile est cognoscere, quãm quod, manifestum, quod consimiliter & ipsum quid erat esse, non sine ipso quod est. impossibile est enim scire quid est ignorantes si est: ipsum vero si est, aliquando quidem secundum accidens habemus, aliquando autem habentes aliquid ipsius rei, vt tonitruum, ꝙ sonus est quidam nubium & defectum, ꝙ priuatio quędam luminis, & hominẽ ꝙ animal quoddã est, & animam, ꝙ ipsum seipsum mouens: quæcunque igitur secundum accidens nouimus quòd sunt, necessarium est nullo modo se habere ad ipsum quid est: neque enim quod est, scimus quærere autem quid est, non habentes quod est, nihil quærere est. De quibuscunque autem habemus aliquid, facilius: quare vt habemus quod est, ita nos habemus & ad ipsum quid est: quorum habemus aliquid ipsius quid est. sit primum quidem sic, defectus in quo a. luna in quo c: obstructio terrę, ĩ quo b. vtrũ

igitur

gitur deficit aut non, quærere, est, an b sit, aut non: hoc aũt nihil differt quærere, quam si est ratio ipsius & si sit hoc, & illud dicimus esse. Aut vtrius contradictionis est ratio, vtrum habendi duos rectos, aut non habendi? quando autem inuenerimus simul ipsum q, & ipsum propter quid nouimus, si per media sit: si autem non, ipsum quod nouimus, propter quid vero non, sit gitur Luna c: defectus a: in plenilunio vmbram non posse facere, nullo inter nos existente manifesto, in quo b. si igitur ipsi c inest b quod est, non posse vmbram facere nullo inter nos existente: huic autem ipsum a, quod est defecisse, quod quidem deficit, planum, propter quid autem nondum. & q quidem defectus est nouimus, quid uero est, non nouimus: cum autem planum fuerit, quòd a ipsi c inest sed propter quid inest, quærere ipsum b, quid est, utrum obstructio, aut conuersio Lunæ, aut extrinseco, hoc autem est ratio alterius extremi, ut in his ipsius a: est. n. defectus* obstructio a terra. quid est tonitrus? ignis extincto in nube, propter quid tonat? eo q extinguitur ignis in nube. sit nubes c tonitrus a extinctio ignis b, ipsi utique c, nubi inest a, extingn tur. n. in ipsa ignis: huic autem a sonus, & est b utiq; ratio ipsius a primi extremi: si uero rursus huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Qualiter igitur accipitur ipsum quid est, & fit notum, dictum est. quare syllogismus, quidem ipsius quid est non fit, neq; demonstratio, planum tamen est per syllogismum & per demonstrationem: quare neque sine demonstratione est cognoscere ipsum quid est cuius est causa alia, neque est demonstratio ipsius, quéadmodum & in dubitationibus diximus. Est autem horum quidem altera quædã causa, illorum vero nõ est: quare planum, q & ipsorũ est quid alia quidẽ immediata & principia sunt, quæ & esse & quid est supponit, oportet aut alio modo manifesta facere, quod

*a. l. obstructio luminis,

Tex. 9.

arithme

rithmeticus facit, & enim quid est vnitas supponit, & quod est. Habentium autem medium, & quorum, est aliqua altera causa substantiæ est per demostratio nem, quemadmodum diximus, ostendere, non ipsum quid est demonstrantes: Definito aũt, quoniã est oratio ipsius quid est, manifestũ est ꝙ aliqua quidem erit oratio quid significat nomen, aut oratio al tera nominalis, vt quid significat quid est triangulis, cuius habentes ꝙ est, quęrimus propter quid est, diffi cile est autem ita accipere, quæ non nouimus ꝙ sunt causi vero dicta prius difficultatis, quoniam neque si sunt, aut non, nouimus, nisi secundum accidens Oratio autem vna est dupliciter: hæc quidem coniunctione, vt Ilias, illa vero vnum de vno significans non secundum accidens. Vna quidem definitio est definitionis, quæ dicta fuit, Alia autem est definitio oratio significans ꝑꝑ quid est, quare prior quidem significat quidem, monstrat autem non, posterior vero, manifestum, ꝙ erit tanquã demonstratio ipsius quid est positione dfferens a demonstratione, differt enim dicere, propter quid tonat? & quid est tonitrus? dicet .n. hic quidem quoniam extinguitur ignis in nubibus, quid aũt est tonitrus? sonus ignis, qui extinguitur in nubibus, quare eadem oratio alio modo dicitur, & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius definitio tonitrus est sonus in nubibus, hoc autem est ipsius quid est demonstratio nis conclusio, immediatorum aũt definitio, positio est ipsins quid est indemonstrabilis. Est igitur definitio, vna quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis, vna vero sỽlľs ipsius quid est casu differens a demonsttatione, tertia aũt demonstrationis ipsius quid est conclusio. Manifestum igitur ex dictis, & quõ est ipsius quid est demõstratio, & quomodo nõ est, & quorũ est, & quorũ non est. Amplius autem de finitio quot modis dicitur, & quomodo ipsum quid

Tex. 10.

est mon-

est monstrat,& quomodo non & quorum est,& quorum non. Amplius autem ad demonstrationẽ quomodo se habet,& quomodo contingit eiusdem esse & quomodo non contingit.

CONCLVSIONES.

Scire quid est & scire causam idem sunt
Impoßibile est scire quid est ignorantes quòd sit.
Tonitruus est extinctio ignis in nubibus.
Definitio duplex est:altera quod quid est res ostendens,altera quid significet nomen.
Definitio differt à demonstratione sola positione.

De causarum distinctione,& concursu,& quomodo earũ posit esse demonstratio.Ca.VI.

Tex.11.

QVoniam autem scire putamus, quàndo sciamus causam, causæ vero quatuor sunt, una quidem,ꝙ quid erat esse, vna autem,quibus existẽtibus necesse est hoc esse, altera vero quæ aliquid primum mouit,quarta autem,cuius causa: omnes istę per medium monstrantur, quo enim existente hoc necesse est esse, vna quidem propositione accepta non est,duabus autem ad minimum, hoc vero est,quando vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto,conclusionem necesse est esse. Manifestum aũt & sic ꝓpter quid est rectus,in semicirculo? aut quo existente rectus est?sit vtique rectus,in quo a: dimidium duorum rectorum,in quo b:qui in semicirculo in quo c:ꝙ igitur a rectus insit ipsi c:ei,qui est in semicirculo, causa est ipsum b:hic.n.ipsi a æqualis: hic aũt c ipsi b:duorum nanque rectorum dimidiũ. cum igitur b sit dimidium duorum rectorum, a ipsi c inest:hoc aũt erat in semicirculo rectum esse, hoc vero idem ipsi quid erat esse,eo ꝙ hoc significat oratio.verum enim uero & ipsius q̃d erat esse, causa mõstrata

strata est media. Propter quid aũt Medorum bellum factum est Atheniensibus? quæ causa bellum inferẽdi Atheniensibus, quoniam in Sardes cum Eretriensibus irruerunt, hoc.n.primo mouit. bellum in quo a: priores irruisse b: Athenienses c inest itaque b ipsi c quod est prius irruisse Atheniensibus. a uero ipsi b bellum, inferunt.n.ijs, qui prius iniuria affecere, inest igitur ipsi quidem b a, quod est bellum inferre ijs qui prius incæpere, hoc autem ipsi c, Atheniensibus, prius.n.cæpere. medium igitur & hic causa, quæ primo mouit. Quorumcunq; autem causa ipsum gratia cuius, ut propter quid ambulat? ut sanus fiat. propter quid domus est? ut conseruetur supellex. illud quidem gratia conualescendi, hoc aũt gratia conseruandi: propter quid a prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio a prandio c: non supernatare cibaria, in quo b: sanari in quo a. insit igitur a prandio deambulare ei, quod est facere non supernatare cibaria ad os uentris & hoc salubre: uidetur enim inesse ipsi deambulare, quod est c, ipsum b, quod est non supernatare cibaria: huic aũt inest ipsum a salubre. quę igitur est causa ipsi c, ꝙ ipsum a insit ipsum cuius gratia b, quod est non super natare: hoc aut est ueluti illius ratio, a.n. ita assignabitur: propter aũt b ipsi c est. qm̃ hoc est sanari, ita se habere. Oportet autem transumere orationes, & ita magis singula apparebunt. Generationes uero econuerso hic, & in causis ẽm motum: ibi enim medium oportet fieri primum, hic autem ipsum c extremum, ultimum uero ipsum cuius gratia. Contingit autem idẽ & cuius gratia esse & ex necessitate, ut per laternam egredi lumen; ex necessitate etenim progreditur, quod minores habet partes, per maiores poros, siquidem lumen fit eo ꝙ pertransit, & gratia cuius, ut nõ offendamus. An ne ergo si esse contingit, & fieri contingit? quẽadmodum si tonat, cũ extinguitur ignis,

Text. 12.

necesse est stridere & strepere (vt Pythagorei dicunt) minarũ gratia ijs, qui sunt in tartaro, vt timeãt plurima vero talia sunt, & maxime in ijs, quæ ſm naturam constituuntur & cõsistunt, hæc quidem enim alicuius gratia facit ipsa natura, illa vero ex necessitate, necessitas autem duplex, hæc quidem enim ſm naturam & appetitum, illa autem vi, quæ præter appetitum est, quemadmodum lapis ex necessitate, & sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. In ijs vero quæ a discursu, nonnulla quidem nunquam a casu sunt, vt domus, aut statua, neq; ex necessitate. sed alicuius gratia, quædam vero & a fortuna, vt sanitas & salus: maxime autem in quibuscunque contingit & sic, & aliter quando non a fortuna generatio fit. quare finis, quod est bonum, gratia alicuius fit, & aut natura, aut arte: a fortuna vero nihil gratia alicuius fit.

CONCLVSIONES.

Causa quatuor sunt, altera, qua, existente, necesse est hoc esse, materialis videlicet: Qua prima mouit, se efficiens cuius gratia, idest finis, quod quid erat esse, scilicet formalis.

Finis bonus. cuius gratia aliquid fit a natura, vel ab arte fit, a fortuna vero nihil propter finem fit.

Formalis definitio non habet medium per quod demonstretur, materialis autem sic.

Quo propter quid differat in his quæ fiunt simul, vel non simul, per circulum vel non per circulum, semper, vel frequenter. Cap. VII.

EAdem autem causa est ijs, quæ fiunt, & factis, & futuris, quæ est, & his, quæ sunt, medium. n. est causa, præterquam q̃ entibus quidem ens, ijs vero, quæ fiunt, quæ fit, factis aũt facta, & futuris futura, vt propter quid factus fuit defectus, quoniam

facta

facta fuit terra in medio;, fit autem, quoniã fit, erit ue
ro, quoniam erit in medio,' & est autẽ, quoniam est.
Quid est crystallus? accipiatur utique, quod est aqua
congelata. aqua in quo c: congelatum in quo a: tau-
sa media in quo b, defectus calidi omnino; inest ita-
que b ipsi c. huic autem congelatum esse, quod est
in quo a, fit aũt crystallus, cum fit b, factum est au-
tem facto, erit autem futuro. sic igitur est causa, & cu-
ius causa simul fiunt, qñ fiunt, & sunt, quando sunt,
& in eo, quod factum fuit, & futurum esse consimi-
liter. In ijs uero, quæ non simul sunt, an ne sunt in cõ
tinuo tempore? quemadmodum uidetur nobis alias
aliorum causas esse ipsius facti, factum alterum, & ꝙ
sit futurum, alterũ futurũ, & ipsius fieri, si quid prius
factum fuit. Est utique posterius facto syllogismus,
principium autem & horum ipsa facta, quare & in ijs
quæ fiunt consimiliter: a priori uero non est ut qñ
hoc factum fuit, quia hoc posterius factum fuit, &
in futurum esse consimiliter: neque enim indefiniti,
neque definiti erit temporis. quare qm̃ hoc uerum
est dicere factum fuisse, quod autem est uerum dice-
re factum fuisse post rius, in intermedio nanque, fal-
sum erit dicere hoc iam altero facto. Eadem autẽ ra-
tio & in futuro: neque quoniam hoc factum fuit, hoc
erit: medium enim congenitum oportet esse, facto-
rum factum, & futurum, futurorũ, eorũ quæ fiunt qđ
fit, entium ens, id uero, quod fuit, & id quod erit non
contingit esse congenitum. Amplius neque indefini-
tum, falsum.n. erit dicere in intermedio. Conside-
randum autem quid est ipsum continens ut post ip-
sum factum esse, ipsum fieri sit in rebus, an manife-
stum est ꝙ non est contiguum facto, quod fit, neque
enim factum facto, fines nanque & indiuidua. quem-
admodum igitur neque puncta sunt sibijnuicem cõ-
tigua, neq; facta, ambo enim indiuidua sunt, neque

Text. 13. De fieri & facto esse. cap. 1.

Text. 14.

vtique quod fit facto propter idem, nam quod fit, di
uisibile est, factum aũt indiuisibile: quemadmodum
igitur linea ad punctum se habet, ita quod fit ad fa-
ctnm, insunt.n. infinita facta in eo, ꝙ fit: magis auté
manifeste in vniuersalibus de motu oportet dici de
his. De eo igitur quod est, quomodo, cum generatio
consequenter fit, se habeat medium, quod est causa,
in tantum acceptum sit: necesse est.n. & in his me-
dium, & primum, immediata esse: vt a factũ fuit, qm̃
c factum fuit, posterius autem c, factum fuit: prius
autem a, principium autem c, eo, ꝙ proximius ipsius
nunc est quod est principium temporis c vero factũ
est, si d. factum est: cum igitur d fit, necesse est a factũ
esse, causa aũt est c, cum.n.d, factum est, necesse est c
factum esse, c autem facto necesse est prius, a factum
fuisse. Ita vero accipienti medium, stabitur alicubi
in immediatum, aut semper intercidet propter infi-
nitum, non enim est contiguum factum facto, quem-
admodum dictum fuit, sed incipere tñ necesse est a
medio & a nunc a primo. Similiter autem & in ipso
erit, si.n. verum est dicere, quod erit d, necesse prius
verum dicere, quod a erit: huius aũt causa ipsum c.
si.n.d erit, prius ipsum c erit, si vero c erit. prius ipsum
a erit similiter auté infinita est sectio & in his: non
enim sunt futura contigua inter se, principium vero
& in his immediatum accipiendum. Se habet autem
sic in operibus, si facta est domus, necesse est incisos
fuisse lapides, & factos fuisse hoc ꝑꝑ quid?* quoniam
necesse est fundamentum factum fuisse, siquidem &
domum factam fuisse, si vero fundamentum, prius la-
pides factos fuisse necesse est Rursus, si erit domus,
consimiliter prius erunt lapides, monstratur autem
per mediũ. similiter, erit.n. fundamentum prius. Quo
niam autem videmus in ijs, quæ fiunt, circulo gene-
rationem quandam esse, contingit hoc esse, siquide se
quantur se inuicem mediũ & extrema: in his.n. ipsum
conuer-

* a.l. ñ habet (hoc propter quod)

Text. 15.

conuertere est:monstratum vero est hoc in primis, quod conuertuntur conclusiones,quod aũt circulo hoc est, in operibus aũt apparet sic,madefacta terra necesse est vaporem fieri,hoc aũt facto,nubem,hoc autem facto, aquam.hoc autem facto, necesse est made factam esse terram.hoc autem erat quod a principio:quare circulo circuiuit:vno enim ipsorum quocunq; existente,alterum est,& illo,aliud,& hoc primum.Sunt autẽ nõnulla quidem quæ fiunt vniuersaliter, nanq; & semper & in omni,aut sic se habent, aut fiunt,alia vero semper quidem,non vt plurimum autem, vt non omnis hõ masculus barbam emittit,sed vt plurimum. Taliũ itaque necesse est & medium vt plurimum esse. si enim a de b vniuersaliter prędicatur,& hoc de c vniuersaliter necesse est a de c semper & in omni prædicari, hoc.n. est vniuersale & in omni & semper,sed supponebatur vt plurimum : necesse est igitur & medium vt plurimum esse,quod est,in quo b:erunt igitur & eorũ,quæ vt plurimum,principia immediata, quæcũque vt plurimum ita sunt, aut fiunt.

Text. 16.

CONCLVSIO.

Differt propter quid in his quæ fiunt simul vel non simul, per circulum,vel non per circulum,vel semper vel frequenter.

Quo pacto definitio ex suis partibus componatur,& quando immanifestę sunt, quomodo inuestigentur. Cap. VIII.

Quomodo igitur ipsum quid est in definitione assignatur,& quomodo demonstratio,aut definitio est ipsius, aut non est,dictum est prius. Quomodo autem oportet venari quę in eo quod quid est prædicantur,nunc dicamus.Eorum igitur,quę insunt semper vnicuiq; nonnulla extenduntur in plus,

Tex. 17.

non tñ extra genus.dico autẽ in plus inesse,quæcunque insunt quidem vnicuiq; vt̄r,at vero & alii veluti est impar,quod omni inest trinitati, sed & non trinitati,quemadmodum ens inest trinitati, sed & non* numero:sed & impar inest omni trinitati, & in plus inest,nanq; & quinario inest,sed non extra genus:q. narius enim est numerus,nihil autem extra numerũ est impar.Talia itaque accipienda sunt vsque ad hoc, quousq; tot accepta fuerint primum, quorum vnũquod quæ in plus inerit, omnia vero non in plus sunt:hanc enim necesse est esse substantiam rei.vt trinitati inest omni numerus impar, primus vtroq; modo,& vt non mensuretur numero,& vt non componatur ex numeris:hoc igitur iam est trinitas, numerus,impar,primus,& ita primus,horũ.n.vnumquodque,alia quidẽ imparibus omnibus insit,vltimum vero & dualitati:omnia autem nulli.* Quoniam vero declaratũ est nobis in superioribus, ꝙ necessaria quidem sunt,quæ in eo, quod est quid prædicantur,vniuersalia vero necessaria,trinitati autem,& in quo alia sic accipiuntur in eo quod est quid, quæ accipiuntur sic,ex necessitate quidem essent vtique trinitas hęc ꝙ autẽ substantia sit,ex his planum est, necesse enim si non hoc esset trinitati esse, vt genus aliquid esse hoc aut nominatũ,aut innominatũ: erit igitur in plus, q̄ trinitati inexistens. supponatur.n.tale esse genus, vt insit secundum potentiam in plus. si igitur nulli inest alij,q̄ in indiuiduis trinitatibus,hoc vtiq; esset trinitati esse.supponatur.n.& hoc substantia vniuscuiusque esse,quæ indiuiduis vltima talis prædicatio, quare consimiliter & alij cuicunque ita monstratorum eidem esse erit.Oportet aũt,quãdo totum aliquid negotietur quispiam, diuidere genus in indiuidua specie prima,vt numerum in trinitatem & dualitatẽ:postea sic illorum definitiones tentare accipere,vt rectæ lineæ & circuli,& recti anguli.post hæc aũt accipientem

*al.le. trinitati.

*a.l.nulli nisi tria.

Tex. 18.

rem quid est genus, ueluti utrũ quantorũ, aut qualiũ proprias passiones speculari per communia prima accidentia: nanque ijs, quæ componũtur ex indiuiduis ex definitionibus erunt plana eo, ꝙ principiũ est omnium* definitionum ipsum simplex. & simplicibus solis per se insunt accidentia, alijs uero secundum illa. Diuisiones autẽ quæ sunt ẜm differentias, utiles sunt ad ita pertranseundum, ut tamen monstrant, dictum est in præcedentibus: utiles uero essent ita solum ad syllogizandum ipsum quid est. Atqui uideretur utiq; nihil, sed statim accipere omnia, ac si quispiam a principio acciperet absq; diuisione. Differt aũt aliquid primum & posterius eorum, quæ prædicantur prędicari ut dicere, animal mansuetum bipes, aut bipes animal mansuetum: si enim omne ex duobus est, & unũ qddam est animal mansuetum, & rursus ex hoc & differentia, homo, aut quodcunque est quod unum sit, necessarium est diuidentem petere. Amplius ut nihil de reliuquatur in eo, quod est quid. ita solum cõtingit, quando enim primum acceptum sit genus, si inferiorum quidem aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc: ut non omne animal aut integris, aut scissis pennis est, sed pennatum animal omne, huius enim differentia hæc, prima uero differẽtia est animalis, in quam oẽ animal incidit: similiter aũt & aliorum uniuscuiusque, & extrinsecorum generum, & eorũ quæ sub ipso, ut auis, in q̃ o is auis, & piscis, in quã o is piscis: ita igitur procedenti est scire, quoniam nihil derelictum fuit, aliter autem & derelinquere necessarium est & non scire. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia scire entia, quamuis impossibile dicunt aliqui esse, differentias scire, quæ sunt ad unumquodq; non scientem unũquodq; sine aũt differentijs non esse unumquodq; scire: a quo.n. non differt idem esse huic, a quo autẽ differt, alterum ab hoc. Primum quidem igitur hoc falsum est, non.n.

*a.l. definitio & ipsũ simplex.

Text. 19

Text. 20

ſecundum omnem differẽtiam alterum eſt, multæ.n. differentiæ inſunt eiſdem ſpecie, ſed non ſm ſubſtantiam, neque per ſe. Poſtea, quando acceperit oppoſita & differentiam, & quòd omne incidit hinc, aut inde, & acceperit in altero, quod quæritur eſſe, & hoc cognoſcat, nihil differt ſcire, aut non ſcire, in quibuſcunque prædicantur alij differentiæ: manifeſtũ enim eſt, quoniam ſi ita procedens venerit in hæc, quorum nõ amplius eſt differentia, habebit rationem ſubſtantiæ, omne autem incidere in diuiſionem, ſi ſint oppoſita, quorum non eſt medium, non eſt petitio. neceſſe eſt enim omne in altero ipſorum eſſe, ſiquidem illius differentia erit. Ad conſtruendam vero definitionem per diuiſiones, tria oportet coniectare vt accipiantur quæ prædicantur in eo, quod quid eſt, & hæc ordinare quid primum, aut quid ſm eſt, & quod hæc oĩa ſint. Eſt autem horum vnum primum per id, ꝙ poſſumus, quemadmodum eſt accidens ſyllogizare, quod ineſt & per genus conſtruere: ordinare aũt, vt oportet, erit ſi primum acceperit, hoc autẽ erit, cum acceptum fuerit, quod omnibus ſequitur, illi autẽ non omnia, neceſſe eſt.n. eſſe aliquid tale: hoc autẽ accepto, iam in inferioribus idem modus eſt ſm nanq; aliorum primum erit & tertium conſequentium. ablato enim ſuperiori. ꝙ conſequitur aliorum primum erit: conſimiliter vero & in alijs. Quod autem omnia hæc ſint, manifeſtũ ex eo, ꝙ accepit & primum ſm diuiſionẽ qm̃ oẽ aut hoc, aut hoc aĩal, ineſt autẽ hoc: & rurſus huius totius differentiam, vltimi vero non amplius eſſe differentiam. aut & ſtatim cum vltima differentia a toto non differre ſpecie hoc manifeſtũ enim ꝙ neque plus adiacet: omnia enim in eo qđ eſt quid accepta ſunt horũ neque deficit vllum: aut.n. genus, aut differentia vtique eſſet, genus quidem igitur, & primum, & hoc, quod cum differentijs aſſumitur: differentiæ vero omnes habentur. non enim amplius ſunt poſteriora ſpecie

Text. 21.

cie

cie,nanque differret vtiqud ipsum vltimum, hoc autē dictum est non differre. Quærere vero oportet inspicientem ad similia,& indifferentia:primum quid omne idem habent postea rursus in alteris,quę in eodem quidem genere sunt cum illis:sunt autem ipsis quidē eadem specie,ab illis autem altera:quando autem in his acceptum fuerit aliquid *oīa idem,& in alijs consimiliter in acceptis omnino considerare, si idem,quousque ad vnam deuenerit rationem,hæc.n.erit rei definitio,si vero non processerit in vnā, sed in duas aut plures,planum quòd non esset vtique vnum aliquid quod quæritur,sed plura. Vt dico,si quid est magnanimitas quæreremus,considerandum in quibusdam magnanimis.quos scimus,quid habent vnum omnes inquantū tales,vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles,& Aiax,quid vnum omnes habent, non tolerare iniuria affecti,ille enim bellauit,iste autem iratus est, hic vero interemit seipsum.Rursus in alteris,vt Lysandro,aut Socrate,si vtique indifferentes sunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiens considero,quid idem habent,& non impassibilitas circa fortunas, & non tolerantias cum illis infertur iniurias,si vero nihil,duæ vtique species essent magnanimitatis. Semper autem est omnis definitio vniuersalis: non enim alicui oculo dicit salubre Medicus, sed aut omni, aut specie determinans.Faciliusque est singulare definire, quàm vniuersale: quapropter oportet a singularibus ad vniuersalia transire:ęquiuocationes & enim latent magis in vniuersalibus,quam in indifferentibus.Quēadmodum autem in demonstrationibus oportet esse ipsum syllogizatum fuisse,ita & in definitionibus ipsum manifestum est:hoc autem erit,si per ea, quæ singulariter dicentur,sit in vnoquoque genere, definire seorsum, vt simile non omne, sed quod in coloribus & figuris & acutum,quod in voce, & ita in commune progredi obseruantem,ne æquiuocatio incidat. Si

Text. 22.

*a.l. omnino.

vero

uero neque diſputare oportet tranſlationibus,planũ quòd neque definire,neq; tranſlationibus,neq; quæcunque dicuntur tranſlationibus,diſputare enim neceſſe erit in tranſlationibus.

CONCLVSIONES.

Ternarius eſt numerus impar primus vtroque modo.
Abſque differentiis impoſſibile eſt aliquid ſcire.
Definitio ſemper eſt rei vniuerſalis.
Facilius eſt definire ſingulare quam vniuerſale.
Aequinocationes magis latent in vniuerſalibus,quam in differentibus.
Ex tranſlationibus definitiones minime aſsignantur.

Quo pacto inueniantur problemata tum diuiſione,tum etiam analogia. Cap. IX.

AD hoc autem,quòd habeamus problemata,eligere oportet & deciſiones & diuiſiones,ita uero eligere ſupponentem genus commune omnium,ſi animalia eſſent,quæ ſpeculata ſunt,qualia oĩ animali inſunt: his autem acceptis rurſus reliquorũ primo,qualia oẽ ſequantur: ut ſi hoc eſt auis, qualia omnem ſequantur aũt:& ita ſemper proxima: planũ .n.ꝙ habebimus iam dicere,propter quid inſunt conſequentia ijs,quæ ſunt ſub communi. ut propter qd homini,aut equo inſunt.ſit aũt animal,in quo a:b uero conſequentia omne animal: in quibus autem c d e aliqua animalia.planum igitur propter quid b ineſt ipſi d.nanque per a.conſimiliter aũt & alijs. Et ſemp in alijs eadem eſt ratio,nunc quidẽ igitur ſecundum tradita communia nomina dicimus.Oportet autem non ſolum in his conſiderare, ſed & ſi aliud quid uiſum fuerit inexiſtens commune, excipientem poſtea quæ hoc ſequitur,& qualia hoc ſequũtur, ut cornua habentia,habere einacium,non utique dentata eſſe,

Text.23.

Rurſus

uersus cornua habere, quæ sequitur, planum.n.propter quid illis in erit, quod dictum est: propter.n.cornua habere in erit. Amplius autem alius modus est secundum proportionale eligere: vnum enim accipere non est idē, qđ oportet vocare sepium, & spinā, & os erunt autē consequentia & his tāquam vna quadam natura tali existente. Eadem vero problemata sunt, hæc quidem eo q̄ idem medium habent, vt qm̄ omnia* contra resistentia. horum autem quædam genere eadem quæcunque habent differentias eo quod aliorū, aut aliter esse, vt propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc idem problema sunt genere, omnia.n.* refractio, sed specie altera. Aliqua vero eo quòd medium sub altero medio est, differunt problemata, ut propter quid Nilus decrescente mense magis fluit, quoniam q̄ hybernior decrescens est, & propter quid hybernior decrescens? qm̄ luna deficit, hæc.n.ita se habent inter se.

Tex. 24

*ἀντιπερίστασις.

*ἀνάκλασις. * repercussio.

CONCLVSIO.

fluuius magis fluit in fine mēsis, quia tūc luna magis deficit.

De causis & effectis, & an vnius plures sint causæ. Cap. X.

De causa uero & cuius causa dubitaret vtique aliquis, an qm̄ est causatum & causa, quēadmodū si fluunt folia, aut deficit, & causa fluēdi folia, aut deficiendi erit, ueluti, si huius est lata folia habere, ipsius uero deficere, est terram in medio esse. si.n.non est, alia quędam erit causa ipsorum, siue cā est simul & causatum, ut si in medio terra est deficit, aut si latifolium, fluunt folia. Si uero sic, simul utique essent, & mōstrarentur per seinuicem. sit enim folio fluere, in quo a: latifolium uero in quo b: uitis autem in quo c. si itaque ipsi b inest a: omne.n.latifoliū fluit folio, ipsi vero c inest b, omnis enim vitis est latifolia,

Tex. 25

ipsi c inest a, & omnis vitis fluit folio, causa vero b medium. sed & quoniam latifolia est vitis, est per folio fluere demonstrare. sit enim d quidem latifolium: e vero folio fluere: vitis autem in quo f, ipsi itaque f inest e, folio fluit enim omnis vitis: ipsi aūt e d, omne enim folio fluens est latifolium: omnis igitur vitis latifolium: causa aūt est folio fluere. Si vero non contingit causas esse sibi inuicem, causa enim prior est eo cuius est causa: & deficiendi quidem causa est in medio terram esse: ꝙ autem in medio terra sit, non est causa ipsum deficere: si igitur per causam quidem demonstratio est ꝓpter quid, quæ vero non per causam ipsius quod: q̄d quidē in medio nouit, propter quid aūt nō: ꝙ autem deficere non est causa, ꝙ sit in medio: sed hoc ipsius deficere, manifestum: in ratione nanque ipsius deficere, inest esse in medio: quare planum, quòd per hoc illud cognoscitur, sed non hoc per illud. Aut cōtingit vnius plures esse causas? si enim est idē de pluribus primum prædicari: sit a ipsi b primo inexistens, & ipsi c alij primo, & hæc ipsis d e, inerit igitur a ipsis d e, causa vero est ipsi quidem d b, ipsi vero e c: quare causa quidē existente, necesse est rem esse: re autem existenie, non necesse est omne, quodcunque sit causa, sed causa quidē, non tamē omnis. Aut si semper vniuersale problema est, & causa totum quiddam, & cuius causa vniuersale vt folio fluere toto aliquo determinato, licet species ipsius sint. & his vniuersaliter aut plantis, aut his plātis: quare & mediū æquale oportet esse in his & cuius causa & conuerti, vt ꝓp quid arbores folio fluūt: si itaque propter cōgelationem humidi, & si folio fluit arbor, oportet esse congelationem, & si congelatio inest non cuicunq;, sed arbori, est folio fluere. Vtrum autē contingit non eandem causam esse eiusdem omnibus sed alteram, aut non? an siquidem per se demonstretur, & non per signum, aut accidens? non potest fieri: nanque ratio extremi medium est, si vero non ita, cōtingit.

tingit.Est aũt & cuius causa,& cui considerare secũdũ accidens, non tamen videntur problemata esse . si vero non similiter habebunt medium, si quidem æquiuoca æquiuocatum medium est. si vero vt in genere similiter habebunt , vt propter quid & permutatim proportionale?Alia.n.causa est in lineis , & numeris & eadem vtique,inquãtum quidem lineæ,alia:inquã tum vero habens augmentum tale,eadem , ita & in omnibus: huius autem similiter esse colorem colori,& figuram figuræ,aliam alij, æquiuocum enim est simile in his: hic quidem fortasse proportionabiliter habere latera,& æquales angulos , in coloribus vero sensum vnum esse , aut aliud aliquid tale : quæ vero ꝭm analogiam,eadem,& medium habebunt ꝭm ana logiam.Se habet autem sic,consequi , causa sibijnuicem,& cuius causa,& cui causa,singulum quidem ac cipienti cuius causa in plus est,ut extrinsecos æquales esse quatuor in plus est,quam triangulũ , aut qua drangulum omnibus vero æqualiter,quæcunque .n. quatuor rectis æquales esse extrinsecos , & medium similiter:est autem mediũ ratio primi extremi : quocirca omnes scientiæ per definitionem fiunt : vt folio fluere simul sequitur vitem & excedit,& ficum & excedit,sed non oẽs,sed æqualẽ est : si igitur acceperis primum mediũ,ratio folio fluendi est:erit.n.primum quidem in altera medium,qm̃ talia omnia postea huius medium,qm̃ succus congelatur,aut aliud aliquid tale.quid aũt est folio fluere,congelari succum in cõtactu seminis·In figuris vero ita assignabit, quærentibus assecutionem causæ & cuius causa . sit a inexistens b omni:b vero vnicuiq; eorũ quæ d:in plus aũt b vtique vniuersale esset ijs,quę sunt d.hoc.n.dico vniuersale,cum quo non conuertitur:primum vero vniuersale,cum quo a numquodq; quidem non conuertitur,omnia autẽ conuertũtur & non excedunt , ipsis itaq, d causa est ipsius a,ipsum b,oportet igitur a,

in plus

in plus q̄ b extendi:si vero non,quid magis causa erit hoc illius? si itaq; oibus inest, ipsum a, erunt aliquid illa vnum omnia aliud a b;si enim non qūo erit dicere, ꝙ cui inest c,ipsum a omni:cui vero a, non omni ipsum c?Propter quid.n. non erit aliqua causa ut inest omnibus d,* sed nunquid & ipsa e , erunt aliquid unum.Considerare oportet hoc, & sit c:contingit ita que eiusdem plures causas esse , sed non ijsdem specie.vt ꝙ longæua sint,quadrupeda quidem , eo quia non habent bilem,uolatilia uero eo ꝙ sicca sunt, aut alterū quid.Si uero ad indiuiduum nō statim ueniūt, non solū unum est medium,sed & plura,& causę plu res,vtrum vero causa mediorum,quod ad uniuersale primum aut ad singulare,singularibus ? planum itaque ea esse quæ proxima sunt unicuique,cui sunt cā, primum.n.sub uniuersali esse,hæc est causa, ut ipsi d ipsum c ꝙ ipsum a,* insit causa,ipsi igitur d, ipsum c causa ipsius est a,ipsi uero c,ipsum b, huic autem idē. De syllogismo igitur ac demonstratione,& quid utrū que est,& quomodo fit,manifestum. simul uero & de scientia demonstratiua.idem enim est.

* al.le.sed nunquid & ipsis E, siquidem erunt aliquid unū

* al.le,B

Tex,26.

CONCLVSIO.

Quamuis arbor lata folia habens,folio fluit.

Quomodo principia cognoscūtur & quis principiorum sit habitus. Cap. XI.

Tex,17.

DE principijs uero & quomodo fiunt nota , & quis cognoscens habitus, hinc est planum ad dubitantibus primum:ꝙ quidem igitur non contingit scire per demonstrationem non cognoscenti prima principia immediata,dictū est prius. Immediatorum uero cognitio , utrum eadē sit aut non eadem,dubitare posset aliquis,& utrū sciētia utriusque aut non,aut huius quidem scientia,illius uero alterū

quid

quid genus: & utrum non inexistentes habitus innascantur, aut inexistentes latuere. Si itaque habemus ipsos, absurdum: contingit .n. certiores habentes cognitiones demonstratione latere: si vero accipimus non habentes prius, quõ vtique cognosceremus, & disceremus ex non præexistente cognitione? impossibile nanque, quemadmodum & in demõstratione dicebamus. Manifestum igitur, quoniam neq; habere possibile est, neque ignorantibus, & nullum habentibus habitum innasci. Necesse igitur habere quidem aliquam potentiam, non talem aũt habere quæ est his honorabilior ſm certitudinem. Apparet autem hoc vbique omnibus inexistens animalibus: habent enim congenitam potentiam iudicatiuam, quam vocent sensum: inexistẽte autem sensu, in alijs quidem animalium fit permansio sensati, in alijs vero nõ fit, in quotcunq; igitur nõ fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, non his cognitio extra ipsum sentire, in quibus vero inest sentientibus habere vnum quiddam in anima, cum multa talia fiant, iam dña quædam fit, vt his quidem fiat ratio ex talium permẽsione, his vero non. Ex sensu quidem igitur fit memoria, quẽadmodum dicimus, ex memoria vero, quę plerunq; eiusdem fit experientia, multæ nanque memoriæ numero experientia vna est, experientia autem ex omni quiescente vniuersali in aĩa, aut vno pręter multa, quod vtique in omnibus vnum sit illis idẽ artis est principium & scientiæ: si circa generationem quidem artis, si vero circa ens, scientiæ. Neque itaque insunt determinati habitus, neque ab alijs habitibus fiunt in notioribus, sed a sensu, vt in pugna versione facta vno stante, alter stetit, postea aiter, quousque ad principium venit, anima vero est talis, vt possit pati hoc. Quod aũt dictum quidem fuit pridem, non manifeste vero dictum fuit, rursus dicamus. Cum.n. steterit indifferentium vnum, primũ quidẽ in aĩa

vniuer-

vniuersale, sentitur etenim singulare, sensus vero ipsius vniuersalis est, vt hominis, sed non Calliæ hominis. Rursus in his statur, quousque ad impartibilia steterint & vniuersalia, vt tale hoc animal, quousque animal, & in hoc consimiliter; planum itaque ꝙ nobis prima inductione cognoscere necessarium sensus etenim sic vniuersale facit. Quoniam vero habituum, qui circa * intelligentiam, quibus verificamus, aliqui semper veri sunt, alij vero suscipiunt falsum vt opinio & * ratiocinatio, vera autem semper sunt, scientia & intellectus, & nullum scientia genus aliud certius, quam intellectus, principia uero demonstrationum notioria, scientia autem omnis cũ ratione est, principiorum quidem scientia utique non fuerit, quoniã uero nihil contingit esse uerius scientia, quam intellectum, intellectus utique fuerit principiorum, & ex his considerantibus, & quoniam demonstrationis principium non est demonstratio: quare neque scientiæ est scientia: si igitur nullum aliud præter scientiam genus habemus uerum, intellectus utique fuerit scientiæ principium & principium quidem principij utique fuerit, * quæ autem omnis consimiliter se habet ad omnem rem.

* διάνοιαν.
* λογισμός.
* al. le. si

CONCLVSIONES.

Ex sensu fit memoria, ex multis memoriis fit experimentum, ab experimento autem accipitur vniuersale, quod artis & scientiæ principium est.

Intellectus est habitus primorum principiorum.

Scire est ipsius singularis, sensus autem vniuersalis.

Finiunt Posteriora Analytica Aristo.

ARI-

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM Principis, Topicorum LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Comœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI.

De speciebus ratiocinandi & eius partibus, ac instrumentis.

Quod nam eius propositum, & quæ ratio cinandi species. Cap. I.

HOc nobis loco propositum est, viam atque rationem inuenire, qua & de omni quæstione proposita, probabili argumentatione poterimus disserere, & nihil repugnans, si quid in disputationibus defendamus, afferem⁹. Ac primũ q̃ dẽ quid sit rõcinatio dicẽdũ est, quęq; eius genera, vt rõcinatio dialectica, quã hoc sermone eã inuestigam⁹, quid sit intelligatur. Est igitur rationatio, oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam, quã quæ posita sunt, ex ijs ipsis quæ posita sunt, efficitur necessario. Demonstratio autem est, cum ex veris & perspicuis conclusio est, aut cer-

te ex eiuſmodi, quæ a quibuſdam perſpicuis & veris cauſam cognitionis ſumunt. Dialectica vero ratiocinatio eſt, quæ ex probabilibus concluditur. Vera quidem ſunt, & perſpicua ea, quæ non ab alijs, ſed a ſeipſis fidem habent. neque enim initiorum ac principiorum, quæ ſcientiam gignunt, quærenda ratio eſt, eaque omnia per ſe ipſa perſpicua eſſe debent. Probabilia aũt ſunt, quæ probantur aut omnibus, aut plurimis, aut certe ſapientibus, atque ijs, vel omnibus, vel plurimis, vel ijs, quorũ ſpectata eſt & perſpecta ſapientia. Fallax autem & certandi ſtudio comparata ratiocinatio eſt, quæ ex ijs progreditur, quæ probabilia videntur, nec ſunt, aut quæ ex probabilibus, vel quę probabilia videntur exiſtit. Non.n. omne quod probabile videtur, etiam probabile eſt, quandoquidem nihil eorum quæ habentur probabilia, extrinſecus & quaſi ſpecie prima, tale exiſtit omnino, id quod initijs conc uſionum fallacium ſolet contingere Celeriter.n. ac ſæpe ijs etiam qui parua cernere poſſunt, his in rebus falſi natura ſe offert & oſtendit. Prior igitur racionationum earum, quas fallaces & ſtudio certandi comparatas eſſe diximus, etiam ratiocinatio vocetur. Altera fallax ratiocinatio non omnino ratiocinatio dicatur, quoniam concludere videtur neque cõcludit. Sunt etiam pręter eas ratiocinationes, quas exposuimus, fallaces concluſiones, quæ ex proprijs initijs nonnullarum artium efficiuntur & conſtant, qđ fit in Geometria, alijsque, quæ huic finitimæ ſunt. Nã inter genus hoc & ſuperiora aliquid intereſt. neque enim ex veris & primis, neque ex probabilibus progreditur is, qui falſa deſcriptione vtitur. Non enim in definitionem incurrit, qm̃ nec ſumit, quæ probantur omnibus, nec quæ plurimis, nec quæ ſapientibus atque his nec ea quæ omnibus, nec quæ pluribus, nec quæ probatis, ſed ex proprijs ſcientiæ ſumptionibus non veris, quod vult efficit. Nam quia ſemicirculos deſcri-

describit non quemadmodum describendi sunt, aut lineas ducit non quomodo sunt ducendæ, eo falsam conclusionem efficit. Ac ratiocinationum quidem genera hæc sunt a nobis plane ac pingui quadam Minerua exposita. Nam & de ijs, quę iam diximus, & de ijs de quibus deinceps dicturi sumus, summatim quidē hęc hactenus. Si quidem de ijs non est huius instituti subtiliter & accurate disputare, sed plane quantūque satis esse duximus, ad simplicem eorum cognitionem, quam a nobis hęc postulat disputatio.

CONCLVSIONES.

Ratiocinatio est oratio in qua quibusdā positis aliud quiddam quàm quæ posita sunt ex iis ipsis, quæ posita sunt efficiatur necessario.

Demonstratio est cum ex veris & perspicuis conclusio est, vel certe ex talibus, quæ a quibusdā perspicuis & veris causam notitiæ sumunt.

Dialectica ratiocinatio est quæ ex probabilibus concluditur.

Vera sunt & perspicua, quæ nō ex aliis, sed a seipsis fidē habēt.

Quodlibet primorum principiorum, est sibiipsi fides.

Ratiocinatio litigiosa est quæ ex his, quæ videntur probabilia & non sunt, collecta est;

Probabilia sunt quæ omnibus aut pluribus videntur, aut sapientibus: & his, vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis & præcipuis.

Ad quot nam sit vtile Dialecticæ differendique disciplinę studium. Cap. II.

SEquitur vt deinceps ad quot, quasque res instituti nostri ratio conducat disseramus. Tria autem sunt quorum primum exercitatio est, alterum cōgressus: tertium philosophiæ scientia. Atque ad exercitationem quidem magnum eam adferre adiumētū hinc perspici licet, quod si via & ratione instructi ueniemus ad disputandū facilius de re proposita disse-

rere poterimus. Ad congressus aũt & colloquia, quod multorum enumeratis expositisque sententijs, non ex alienis & longe petitis, sed proprijs, aptisque locis sermonem depromemus, quem cũ ipsis cõferamus Ita si quid minus præclare nobis videbuntur dicere, id facile refellemus. Ad philosophiæ aũt rationem ꝙ facultate in vtranque partẽ de re quaque disputandi instructi facilius in quaque re quid verum sit, quod falsum perspiciemus. Atque etiam ad prima initia omnium artium cognoscenda, in hac arte vis maxima est Nam qm̃ principijs quæ propria artis eius sunt de qua agitur, adhibitis, de ijs ipsis nihil dici põt nec concludi (sunt enim sua cuiusque artis prima & perspicua principia) certe ijs omnibus, quæ in quaque probabilia sunt, vtamur necesse est, si quid de his exponere velimus, ꝙ Dialecticæ propriũ est, vel maxime. Cũ enim hæc ratio sit quædam indagatrix, ad omnia omnium rerũ, quæ via & ratione progrediuntur, principia, viam aperit. Sed huius rei tum demum perfecta in nobis erit ratio, cum id accidet nobis, quod ijs qui arte rhetorica, medicina, cæterisque artibus sunt præditi. i. cum ex ijs, quæ in nostra erunt potestate, efficimus quæ volumus. Neque. n. vel orator omnibus modis persuadere solet, vel medicus curationem adhibere, sed nihil prætermittat eorum, quæ adhibere possit, tum denique & peritũ eum, & artificẽ iudicamus.

CONCLVSIONES.

Dialectica est vtilis ad tria: ad exercitationem, ad obuiationem, & disciplinas philosophicas.

Dialectica ad omnium methodorum principia viam habet.

Non omne quod videtur probabile est probabile.

Ex quot & quibusnam constet disceptatio Dialectica. Cap. III.

PRimum igitur ex quibus hæc constet ratio videamus. Quod si exposuerimus, quot quibusque de re-

de rebus omnis instituatur disputatio, ac ex qbus cõficiatur, & quemadmodum ea omnia nobis suppetẽt, facile quod volumus consequemur. Sunt autem numero paria, & ea, ex quibus sermones constant, & ea in quibus ratiocinationes versantur: quippe sermones cum propositionibus conficiantur, & ratiocinationes ducantur à quæstionibus. Omnis aũt propositio, omnisq; quæstio aut genus declarat, aut proprium, aut accidens. Nam differentia, quia generi attribuitur, in eodem in quo genus, numero reponẽda est. Quoniãque proprium aliud est, quod rei naturam explanat, aliud quod non explanat, diuisum sit proprium & distributum in partes has duas, appelleturq; vnum id quod rei vim & naturam declarat definitio: alterum communi nomine quod habuit, vocetur propriũ. Ex quo perspicuũ est, quatuor omnia fieri, vt diuisimus, vel proprium, vel diffinitionẽ, vel genus, vel accidẽs. Neq; vero dictum velim hæc omnia per se, aut propositionem efficere, aut quæstionem, sed hoc dico ex his omnibus & quæstiones constare, & propositiones. Differt autem ratione quadam, propositio a quæstione. Nam si quæratur hoc modo, An sit animal gradiens, bipes, definitio hominis, aut sit ne animal hominis genus? propositio est. Sin hoc modo, Sit ne animal gradiẽs bipes definitio hominis, necne? quæstio est: quòd idem in cęteris contingit. Pari igitur numero inter se respondẽt & propositiones & quæstiones, præsertim cum ex omni propositione, si rationem dicendi mutes, quæstionem facere possis.

CONCLVSIO.

Quatuor sunt prædicabilia, ex quibus omnis conficitur propositio genus cum differentia conuertibile diffinitio proprium & accidens.

De definitione proprio, generr & accidente. Cap. IIII.

NVnc dicendum est, quid sit definitio, quid genus, quid proprium, quid accidens. Definitio est oratio, quæ id qđ definit explicat quid sit. adhibetur aũt aut oratio pro nomine, aut pro oratione oratio. Possunt.n. quædã ẽt orationi subiecta, quæ quid declarant & significant, definiendo aperiri. Qui autem quoduis nomẽ ad rem definiendam adhibent, ij profecto rei definitionem non explicant, quãdoquidem omnis definitio oratio est. attamen hoc referẽdũ est ad definitionem, vt honestũ est quod decet. Itemq; hoc, vtrum idem sit sensus & scientia, an aliud definitioni attributum est. In definitionibus enim idem ne sit, an alterum, multus vsus est. Ad definitionemq; pertinent ea omnia, quæ subiecta sunt eidem disciplinę cũ definitionibus. Atque hæc omnia talia esse ex hoc intelligi potest, quòd si possumus quid idem sit, quid aliud differere, magna nobis de definitionibus disputandi suppetet copia. Nam si non idem esse ostendemus, definitionem infirmabimus. quamquam nõ id retro commeat. Non enim satis est ad construendam definitionem, idem esse docere, ad euertendam autem satis est: non esse idem ostendere. Proprium autem est, quod quid sit res non explicat, in soloq; inest, & vicissim de re dicitur. velut hominis proprium est, natum esse ad percipiendam grammaticam. Si enim homo sit vim habet ad percipiendam grammaticam. & si quid sit quod vim ad percipiẽdam grammaticã habeat, homo. Neq;.n. quisquam id proprium esse dicat, quod in aliam rem trasferri potest. vt dormire hominis proprium non est. etiam si ad quoddam tempus in solum hominem cadat. Sed quid tale proprium dicatur, non omnino, sed ad quoddam tempus, aut ad aliquid collatum, proprium appellabitur. Nam a dextra esse proprium est interdum, & bipidem esse, propriũ est, quod

cum

cum aliquo confertur. vt hominis proprium est ad equum & canem. Atque nihil eorum, quæ in alio inesse possunt, vicissim dici, hinc perspici licet, quòd nõ est necesse si quid aliud dormiat, id esse hominem. Genus autẽ id est, quod de pluribus, specie aũt differentibus. dicitur in quæstione qua quid sit res quæritur. In quęstione autem qua quid quicq; sit quæritur, ea dicũtur omnia, quibus accõmodate & apte respondentj qui rogantur quid sit id, de quo agitur. Vt si quis rogetur quid sit homo, apte respondebit animal. Generi etiam illud attributum est, sit ne aliquid in eodem genere in quo aliud, an in alio. hoc enim ad eũdem locũ, ad quẽ genus, referendum est. Nam si animal, genus hominis esse demonstrauerimus, bonis etiam certe ostenderimus, quoniam in eodem sunt genere. & si alterius esse genus docuerimus, alterius non esse, ea non ad idem genus docuerimus pertinere. Accidens, est quod nihil horum est, nec genus, nec definitio, nec proprium, rei autem conuenit, & quod cadere potest in rem vnam aliquã, & in eandem nõ cadere velut sedere & conuenire eidem & non conuenire põt. Itemque id ꝙ album est, quoniam nihil prohibet eundem aliàs album esse, aliàs non album. Harum autem accidentis definitionum verior est, & aptior secunda. Siquidem prioræ proposita & cõstituta, siquis eam sit intellectu rus, is ante quid definitio sit, quid genus, quid proprium sciat necesse est. at posterior satis ipsa per se plena & perfecta est. vt quid sit accidens per se intelligatur. Accidenti attributæ sunt rerũ omnium inter se comparationes, quæ ab accidente ducuntur, vt vtrum expetendum magis quod honestum est, an quod vtile & vtra vita suauior, ea ne quæ virtute, an quæ voluptate dirigitur, & si quid aliud eodẽ modo dicitur. In ijs enim omnibus, vtri id de quo agitur magis, conueniat, quæritur. Ex quo perspicuũ est accidẽs ad quoddam tempus, & cum aliquo collatum proprij nomen

obtinere posse.veluti sedere,quod est accidens, si quis solus sedeat,tum ad tempus propri um erit, & si solus quis sedeat,etiam erit proprium ad eos qui nõ sedẽt. Ita nihil prohibet accidensad quoddam tempus & cũ aliquo collatum vim proprij ac nomẽ obtinere, cum interim omnino non sit futurum proprium.

CONCLVSIONES.

Diffinitio est oratio quod quid est res explicans & explanans.
Genus est qđ prædicatur de pluribus differentibus spẽ in quid.
Proprium est quod non indicat quid est esse rei, soli autem inest & conuersim prædicatur.
Accidens est quod contingit eidem inesse & non inesse.

Quęcunque prædicata, aliquid continere eorũ, quæ à definitione continentur. Cap. V.

ILlud autem ignorare non debemus,ea omnia,quę ad proprium,quæ ad genus, quæ ad accidens referuntur, attribui etiam definitionibus posse. Nam si demonstrauerimus, non soli ei cõuenire quod subest definitioni vt in proprio:aut non esse in definitione genus id, quod datum est,aut non inesse vlli eorũ quæ in definitione continentur, quod etiam in accidente dici potest,certe definitionem euerterimus. Ita quemadmodum iam dixi,quæ enumerauimus, quodammodo sub definitionem cadunt oĩa. Nec vero ob eam causam in his omnibus via & ratio vnageneralis quærenda est. Non enim hoc inuentu facile est, & si inuentum sit,tamen incertum erit omnino, nec magnum adiumẽtum ad id quod quærimus adferet,at si propria eorum sigillatim via tradatur, facilior ex ijs, quæ singulorum propria sunt,de re proposita erit explicatio.Itaque summatim & plane,vt ante dixi,faciẽda partitio est.tum sua cuique & assignanda & tribuẽda,quæ eadem generi & definitioni attributa dicimus Quãquam fere quæ exposita sunt,apta sunt singulis.

CON-

CONCLVSIO.

Quæcunque ad proprium,ad genus,ad accidens referuntur, definitionibus etiam applicari poſſunt.

Quot modis idem dicatur. Cap. VI.

PRimum autem omnium de eodem differendũ eſt,quot modis dicatur:tripartito autem,vt planius dicam,diſtributum eſt. Aut enim numero aut ſpecie,aut genere idem ſoliti ſumus dicere. Ac numero quidem eadem ſunt,quorum & nomina plura, & res vna eſt,vt veſtimentum & veſtis.Speciei autem eiuſdem ſunt ea quæ multa ſunt,neq;ſpecie differunt vt duo homines,vt duo equi.Ea enim eiuſdem ſpeciei dicuntur,quæ eidem ſpeciei ſubiecta ſunt.Itemq; eiuſdem generis ſunt ea quæ eidem generi ſubijciũtur, vt homo & equus.Aqua autem quę ab eodem fonte manat,eadem dici alio modo atque ſuperiora videbitur. ſed tamen in eodem genere numeranda eſt, in quo ea quæ vnius ſpeciei quoquo modo habentur,præſertim cum cognatione quadam & ſimilitudine hæc inter ſe coniuncta ſint omnia Siquidẽ aquæ oẽs ꝑ ſimilitudinem quandam inter ſe habeant,eiuſdem ſpeciei ſunt,& aquæ ab eodem fonte fluentes quæ eædem dicuntur,non alia ratione differunt,niſi quòd excellentior ſit & maior ſimilitudo. Itaque non ab ijs hoc genus ſeiungimus, quæ eadem quoquo modo ſpecie cõtinentur.Conſtat autem inter omnes,id quod eſt vnũ numero,idem appellari veriſſime. Idque ſolet in multas partes diſtribui,quarum prima eſt,& maxime ꝓpria ea qua aliqua eodem nomine vel definitione explicantur,vt veſtimentũ & tunica,vt animal gradiens bipes, & homo. Secundo loco ea quæ eiuſdem ſunt proprietatis,cuius generis eſt hoc totum, quod vim habet ad cognitionem percipiendã,& homo,& quod ſublime natura fertur,& ignis eadem ſunt proprietate.Ter-

te. Tertio loco, cum id ab accidentibus nascitur, vt qđ sedet, quodq; musica præditũ est, idẽ est quod Socrates Vnũ.n. numero hęc declarare oĩa, ex ijs qui nominũ mutationẽ faciunt, intelligi põt: Sæpe.n. si quẽ euocari iubemus nominatim, neq; is intelligit cui iubemus alio tũ nomine vtimur, quasi facilius ex re aduentitia sit intellecturus, ideoq; vel sedentem, vel disputantem ad nos accersiri iubemus. Ex quo perspicuum est, idem existimare nos accidente declarari, quod nomine. Idẽ igitur tribus modis, vt expositum est, dicitur.

CONCLVSIONES.

Eadẽ dicũtur tribus modis: eadẽ genere, eadẽ spẽ, eadẽ numero.
Eadem numero sunt quorun sunt plura nomina, res aũt una.
Eadem specie sunt, quæ non differunt specie, vt duo equi.
Eadem genere sunt quæcunque sub eodem genere continentur.
Quæuis aqua omni aqua eadem specie.
Eadem vere sunt quæ sunt eadem numero.

Quamcunque Dialecticam disputationem ex definitione, proprio, genere, & accidente constare. Cap. VII.

OMnem aũt disputationem de ijs omnibus haberi & tractari, primũ ex hac inductione pspici licet. Si quis.n. vnamquanque propositionem & quæstionem perspiciat & consideret, is certe vel ex definitione, vel ex proprio, vel ex genere vel ex accidente eam constare animaduertet. deinde id ratiocinatione hac cõcludi potest. Quicquid enim de aliquo dicitur id necesse est conuersim prædicari, vel nõ. Si conuersim prædicatur, definitio erit, vel proprium. Nam si naturam rei explicet, definitio, si non explicet, proprium erit: præsertim cum proprium id esse definierimus, quod vicissim diceretur, neque rei vim naturamque explicaret. Sin minus ipsum & res non conuertãtur, aut in ijs est, quæ in definitionem inclusa de

subiecto

ſubiecto dicuntur,aut non.Si in ijs, quæ in definitione comprehenſa de ſubiecto dicuntur, aut genus aut differentia ſit neceſſe eſt. quandoquidem è genere ac differentijs omnis diffinitio eſt.Si non eſt in ijs quę in definitione continentur, profecto accidens ſit neceſſe eſt.ſiquidem accidēs id eſſe definiuimus,quod nec definitio eſt:nec genus,nec proprium,rei autem accidit. Deinceps genera prędicamentorum exponenda ſunt, ad quę eę quatuor rerum,quas diximus,diſtinctiones differentiæque referuntur.Sunt autem numero decē, ſubſtantia,quantitas,qualitas:ea quæ cum aliquo cōferuntur,vbi,quando,ſitum eſſe,habere, facere, pati. Semper enim ad vnam harum decem accidens,genus proprium,& definitio pertinent:vt neceſſe ſit, omnes quæ ex his conſtabunt propoſitiones & quæſtiones, aut ſubſtantiam,aut qualitatem,aut quantitatem,aut aliquam aliam categoriam indicare. Id autem quod ſubſtantiam declarat,interdum ſubſtantiam ſignificare,interdum qualitatem,interdum aliud prædicamentum,ex hoc perſpici poteſt, quod cum propoſito homine aliquis dicit id,quod propoſitum ſit, eſſe hominem aut animal,is & naturam dicit,& ſubſtātiam explicat, cumque propoſito & conſtituto colore albo dicit id de quo agitur colorem album eſſe,naturam & ſubſtantiam declarat,explicatque qualitatem. Itemq; ſi propoſita magnitudine vnius cubiti, id confirmet de quo agatur,magnitudinē eſſe vnius cubiti, ſubſtantiam dicit,& quantitatem indicat.Quod idem in cæteris contingit.Siue enim idem de ſe dicatur ſiue genus de eodem, naturam ſubſtantiamque declarat. Sin de alio non naturam iam ſed vel qualitatem, vel quantitatem, vel aliquod aliud prædicamentum indicat. Quare hęc tot ſunt,de quibus omnis inſtituitur diſputatio.Sequitur, vt quemadmodum propoſitiones eligamus,quibuſque rebus hæc nobis facultas ſuppeditabitur,doceamus.

CON-

CONCLVSIO.

Dicibilia omnia reducuntur ad quatuor Diffinitionem, Genus, Propriu[m], & Accidens. Quæ autem dicuntur ad decẽ prædicamenta. Substantiam, Quantitatem ad Aliquid, Qualitatem, Actio, passio. Quando, Vbi, Positio. & Habitum.

De Dialectica Propositione. Cap. VIII

PRimum igitur exponendũ est quid sit propositio dialectica, quid quæstio dialectica. Neq; .n. propositio quæstioq; omnis dialectica putãda est, præsertim cũ nemo qui quidẽ mentis suæ sit, proponat disputandum, quod videatur nemini, neque id quærat quod perspicuum sit omnibus, aut plurimis: quandoquidem quæ nullam dubitationem habẽt, de illis disputare nemo velit. Est autẽ propositio, interrogatio probabilis, quæ non sit cõtra opinionem, vel oium, vel compluriũ, vel sapiẽtum: ac sapientum aut oium. aut permultorũ, aut eorum, quorũ maxime ꝑspecta est & spectata sapientia. Ponere .n. licet quod sapientibus probetur, dummodo maximę partis sententijs minime repugnet. Pertinent etiam ad propositiones huius generis ea omnia & quæ ad probabilium similitudinem accedunt, & quæ contraria ac disparata ijs sunt, quæ probabilia videntur, oẽsq; sñiæ, quæ ijs artibus, quæ inuentæ sunt, congruunt & consentiunt. Nam si hoc probabile est, eandem in contrarijs artem versari, etiam illud, eidẽ sensui subiecta esse contraria probabile videatur. Et, si vnam numero grammaticam esse, tibiarum etiam artem vnã esse ꝓbabile erit. Sin plures grammaticæ, plures etiã artes esse tibiarũ. Hæc enim similia & connata sunt omnia. Itemque ea, quæ probabilius contraria sunt, modo disparatorum, si proponanť, probabilia videbũtur. Si etiam hoc probabile sit, Afficiẽdos esse beneficijs amicos, illud enim probabile erit. De amicis non esse male merendum. Atqui contrarium est, male merendum

esse

esse de amicis disparatum vero non esse male merendum. Similiter, si de amicis bene merendum sit, de hostibus non est bene merendum, quod in numero eorum contrariorum est, quæ disparata dicuntur. Contrarium.n. est, Bene merendum esse de hostibus. Eadē est ratio cæterorum. Ex similitudine etiam probabile existet, contrarium de contrario. Si .n. de amicis bene merendum est, de inimicis etiam male, quorum illud, Bene de amicis merendum est contrarium est huius. De inimicis male merendum est. vtrum autem id vere dicatur, necne, deinceps cum de contrarijs disseremus, docebimus. Hoc autem perspicuum est, sentētias omnes, quæ artibus consentiunt, propositionibus ijs, quæ dialecticæ sint, attribui oportere. Licet enim ea proponere omnia, quæ probantur ijs, qui in illis artibus versati sunt, veluti ea, quæ medicina tractat, vt medici: ea etiam quæ geometria continentur, vt geometræ officio fungamur. Quod de alijs iudicandum est eodem modo.

CONCLVSIO.

Propositio dialectica est probabilis interrogatio, quæ non sit cōtra opinionem vel omnium, vel con plurium, vel sapientum eorum, quorum maxime perspecta & spectata sapiētia est.

De quæstione & propositio. dialectica. Ca. IX

QVæstio autem dialectica est, quæstio aut ad expetendum & fugiendum, aut ad veritatem cognitionemque pertinens, vel per se vel adiumentum afferens ad aliquid aliud eius generis, de qua aut neutram in partem, aut contra plerique ac sapientes sentiunt, aut sapientes contra ac plerique, aut vtrique ipsi secum discordant. Sunt enim quæstiones quædā ad persequendum quid & declinandum, cuius generis hæc est, Vtrū voluptas bonū est, necne. Aliæ sunt solū cognitionis & sciæ, vt si quæratur, Sic, necne

mundus,

mundus, sempiternus. Quædam ipsę per se ad neutrum horũ valent, habent tamẽ vim ad id efficiẽdum, Multa.n.sunt, quę per se ad cognoscendum nos non mouent, nisi aliorum causa, vt per ea alia discamus. Sunt etiam quęstiones, ex quibus racinationes contrarię conficiuntur. Vtrum.n.sic, an ne secus sit, quęstio est, propterea ꝙ in vtranq; partem rationes probabiles suppetant, & de quibus quia magna & ardua sunt, disserere non possumus, rati difficilem esse causæ explicationem, quo ex genere hęc est, vtrum mundus ęternus est: necne. id.n. incidere potest in disputationem, Ac propositio quidem & quęstio expositę sunt. Propositum aũt sententia est admirabilis, contraque opinionem omniũ, alicuius eorũ, qnorũ in philosophia illustris est & peruagata fama. veluti non posse cõtradici, vt placet Antiistheni, vel moueri oĩa Heracliti sententia, vel vnum esse omnia, quemadmodum ait Melissus. (nam curare quę quisq; contra opinionem & sentẽtiam omniũ afferat, amentia est.) aut ea de quibus cum sint contra opiniones, disputamus: quale illud est, Non oẽ quod est, aut factũ est, aut sempiternum, vt Sophistis placet. Eum.n. qui musicus sit, esse grammaticum neque natus sit, neque sempiternus. Id enim vni alicui non probatur, tamen probabile videtur, ꝙ ratio & argumentatio probabilis in promptu sic Ac propositum quidem etiam quęstio est, non omnis quęstio propositum, quandoquidem nonnullę quęstiones sunt eiusmodi, de quibus neutram in partem sunt sententię. Propositum auté esse quęstionem, hinc perspici potest, ꝙ necesse est, vt dixi, aut multos de proposito a sapientibus, aut quo quomodo a se ipsos dissentire, quippe cum propositum sit sñia contra opinionem omniũ. Quanquã autem omnes fere dialecticę quęstiones hodie proposita vocantur, tamen nihi referet quocunque nomine vtamur. Neque enim hęc ita distinximus, quasi nomi-

na con-

ta construere velimus, sed vt ne ignoraremus quæ sit eorum distinctio. Nec vero omne propositum omnem ue quęstionem nobis ad disputandum proponere debemus, sed de qua quærat aliquis eorum qui rationem desiderēt nō pęna digni sint, aut sensu careāt. Nam & qui quęrunt, Sint necne Dij colendi, & amandi parentes, supplicio coercendi sunt. & qui sit ne alba nix necne, sensu carent. Nec de ijs etiam quęstionibus & propositis disputare debemus, quorum fides vicina est, & facilis explicatio, aut nimium remota & difficilis: qm̄ illa nullam dubitationē afferāt, hæc maiorem quam vt eam ferre possit exercendi cōsuetudo.

CONCLVSIONES:

Quolibet proferente contraria opinionibus sapientum sollicitum esse stultum est.

Qui dubitant vtrum oporteat Deos venerari, & parentes honorare, an non, indigent pœna.

Qui dubitat vtrum nix sit alba indiget sensu.

De disserendi dialecticæque argumentationis speciebus. Cap. X.

His autem expositis, deinceps quot sint genera argumētationū dialecticarum, dicendū est. Est aūt vna quę inductio, altera, quę Ratiocinatio nominatur. Ac ratiocinatio quid sit iam diximus, Inductio autem ex rebus singulis ad vniuersas progressio: vt si gubernator is demum sit optimus, qui peritus & doctus, itemque auriga: in quaque etiā e qui sit peritus & exercitatus omnino sit optimus & prestantissimus. Inductio quidem plus valet ad faciendam fidem, aptiorque est, sensuumque iudicio familiarior & notior, ac sępius in populi ore versatur. Ratiocinatio autem magis vrget, ad eosq; qui cōtra dicunt, refellendos, potentior est. Ac genera quidem e quibus argumentationes dñr, ea sunt quę diximus.

De

De rationibus, quibus magnam argumentorum copiam nobis ad disputandum comparamus. Cap. XI.

RAtiones autem, quibus magnam ratiocinationum argumentorumq; copiam comparabimus, sunt quatuor. quarum vna est in propositionibus eligẽdis, altera in distinguẽdo, quot modis q̃cque dicatur, tertia in differentijs inueniendis: quarta in similitudinis cognitione & scientia Sunt ẽt quodammodo eorum trium propositiones. Licet enim ex vnoquoque eorum propositionem ducere, vt expetendum esse vel quod honestum est, vel q̃d iucũdum est. vel quod vtile: & hoc inter sensum & scientiam interesse, quod si scientia amissa sit, rursum comparari põt sensus semel erutus & amissus, non potest recipi'. Et quam rationem habet id quod efficit bonam valetudinẽ ad bonã valetudinẽ, eandem habere id quod firmam constitutionem facit ad firmam constitutionẽ. Atqui prima propositio est ex ijs, quæ multis modis dicuntur, secunda è differentia, tertia ex similitudine.

CONCLVSIONES.

Duplex est argumentationis dialectica species, Ratiocinatio, & inductio.

Inductio plus valet ad faciendam fidem, Ratiocinatio autem magis vrget.

De propositionum acceptione. Cap. XII.

PRopositiones igitur eligendæ sunt, quot modis de propositione diximus, vt vel omnium sitas seligamus, vel plurimorum, vel sapientum; atq; eorum vel omnium, vel plurimorum, vel eorũ, in quibus valet opinio sapientiæ. vel eas ẽt, quæ contrariæ sint ijs, quæ ex disparatis fiunt, vt ante diximus Hoc

tiam

etiam utili, in ijs eligendis non solum probabiles su-
mere, sed eas etiam, quę ad earum similitudinem ac-
cedunt. ut eundem sensum in contrarijs uersari, qm̃
etiã ars & scientia versatur, itemque nos cernere ali-
qua re in aspectum intromissa & recepta non inde
eiecta & emissa, quoniam eodem modo audimus, gu-
stamus, & olfacimus. Quod idem fit in cęteris. Iã ea
pro initio & proposito assumenda sunt, quę in om-
nibus, uel certe in plurimis rebus intelliguntur. Dant
enim, qui non satis acute inspiciunt, in aliqua re non
ita reperiri. Delectus etiam ex ijs argumentationi-
bus habendus est, quæ scriptę sunt, sed descriptio-
nes ita faciendę sunt de quoque genere, ut separatim
proponamus, ueluti de bono, aut de animãtibus, ac
de omni genere bonorum, initio facto a quęstione
naturę. Notandę etiã sunt omnium sententię, ut pla-
cere Empedocli, quatuor esse corporum initia & ele-
menta. Dictum etiam clari hominis proponamus li-
cet. Propositiones, aũt & quęstiones in partes tres
distributæ sunt. partim.n. ad uitam & mores, partim
ad naturę obscuritatem, partim ad differendi ratione
pertinent. Ad uitam & mores, quales hę sunt, Sit ne
parentibus potius parendũ, an legibus, si discrepent?
Ad differendi rationem hę, Vtrũ eadem ars in cõtra-
rijs uersetur? Ad naturę obscuritatem, ut, Sitne mun
dus sempiternus? eadem est ratio quęstionũ. Quãquã
autẽ quę singulæ sunt earum quas diximus, de ijs dif
ficile est certum aliquid tradere, tñ diligẽtia nobis ad
hibenda est, inductionis consuetudine, ut ex forma, q̃
pręscripsi quę sit, queque intelligamus. Ac institu-
to quidem philosophorum, ad ueritatem, dialectico
rum, ad opinionem & uerisimilitudinem, hęc omnis
de ijs dirigi debet disputatio. Sumendę sunt aũt quã
maxime uniuersę oẽs ꝑpositiones, & una in multas
distribuenda est. ut, eadem arte contraria cõtineri, de
inde aduersa, tum ea quę cũ aliquo conferuntur. Eo-

demque modo hæ in partes diuidendæ sunt, quoad diuidi possunt. vt bonorum & malorum eandem esse artem alborum & nigrorum, frigoris & caloris, itemque in cæteris faciendum est. Ac de propositione quidem satis multa dicta sunt.

CONCLVSIONES.

Tres sunt propositionum species, Ethica & Logica.
Contrariorum eadem est disciplina.

De distinctione Multiplicis. Cap. XIII.

A contrariorum modo.

IN illo autem, quot modis quidque dicatur, non solum videnda sunt quæ alio modo dicuntur, sed danda etiã opera est, vt rationes afferantur. veluti non solum explicandum est, bonum alio modo dici iustitiam & fortitudinem, quam id, quod ad firmam affectionem corporis, & id, quod ad bonam valetudinem efficiendam valet, sed etiam illa hoc ipso, quod affectiones quædam sunt qualitatis: hæc ob eam caussam quod vim habeant efficiendi aliquid, non quod ipsa sint qualitates. Quod in cæteris omnibus videndũ erit diligenter. An autem specie multis modis, vel vno modo aliqua dicantur, ex his perspici potest. Primum ex contrario considerandũ est, an multis modis dicantur, siue specie, siue etiam nomine discrepent. Sunt.n. quædam, quæ statim nominibus alijs atque alijs differant. vt ei q̃d acutum est in voce, cõtrarium est graue: in magnitudine, obtusum. Perspicuum est igitur, id multis modis dici quod acuto contrarium est. Quod si hoc, etiam quod acutum est. vtriusque.n. ratione alterum erit contrarium, qm̃ non idem acutũ obtuso & graui cõtrarium futurum est. atqui vtrinq; acutum est contrarium. Rursum grauitati in voce cõtrarius est acutus sonus, in magnitudine, leuitas: ita grauitas multis modis dicitur: qñquidem etiam eius

contra-

contrarium.Itemque qm̃ honestũ in aĩa, turpi contrarium est,in domo uitium,fit, ut honestũ sit homonymum.In quibusdam cum nomina nõ sint uaria,tñ aperta speciei distinctio est,ut in albis & nigris contingit.Vox enim & clara,& fusca dicitur,itemq; color albus & niger.Non igitur nomine discrepant,cum interim perspicua speciei aut generis declaretur differentia.Non enim eodem modo color fuscus,& uox fusca appellatur.Atq; etiam in sensu id perspici licet. Quæ enim eiusdẽ sunt generis,eidem sensui subiecta sunt: de eo autẽ quod in uoce clarum est,& album in colore,non eodem sensu iudicamus,sed hoc aspectu,illud auribus.Itemq, eius qđ acutum est & obtusum,in saporibus & magnitudinibus,non in eodem sensu iudicium est,sed huius in tactu,illius in gustu.Neq; enim hæc nominibus discrepant,neq; ipsa per se,neq; contraria:quippe cum obtusũm utriq; sit cõtrarium.Præterea uidendum est, uni ne quid sit contrarium,alteri nihil sit omnino.ut uoluptati quæ ex potione capitur,contrarius dolor est is quẽ sitis affert:at huic quæ ex cognoscendo & discendo capitur,diametron lateri incomparabilem esse, nihil contrarium est,ita uoluptas multis modis dicitur. Cũq; amare ex aĩo & odisse contraria sint,amare autẽ,ut ad actionem corporis referatur,nihil habeat,ob eam cãm amare multis modis dr. Hoc etiam considerandum est in ijs inter quæ media interiecta sunt, utrum aliquorum sit medium aliorum nihill sit:aut sitne utriusque,nec tñ idem medium, ut inter album & nigrum colorem,fuscus est interiectus; inter uocem claram & fuscam, nihil nisi forte raucum interiectum est, ut placet, quibusdam raucam uocem esse interiectam,ut sit albus in homonymis itemque niger. Præterea hoc etiam uidẽdum est,sint ne aliquorum plura media aliorum unum;ut inter album & nigrum colorem plura sunt interiecta Coloribus.n.multa sunt interiecta: uoci unum rauce

do. In disparatis etiam vidẽdum est, dicantur ne multis modis hoc, modo: Si.n.vnius multi sunt modi, et contrarij multi modi erunt, vt, si non cernere multis modis dicatur, vno, priuatum esse oculis, altero, non fungi oculorum officio: cernere etiam multis modis dicatur necesse est. Vtrique.n. non cernere aliqua ex parte opponetur. vt non habere aspectum, & habere: & non fungi officio oculorũ, ac fungi: In ijs aũt contrarijs quæ priuantia dicuntur, hoc spectandum est, Si vnum multis modis dicatur, et alterum. vt, si sentire animo & corpore multis modis dicatur, et multis modis dicetur nihil sentire animo, nec corpore. Ea aut priuantia esse hinc intelligi licet, quod animantia nata sunt ad sentiendũ animo & corpore. Iã vero in coniugatis hæc spectanda sunt: Si iuste multis modis dicatur, eius etiam quod iustum est multa erunt genera. Ex vtraque.n. iusta re quod iustum est nominatur. Vt si iuste appelletur, ex sua sententia iudicare & recte, eodem modo etiã qđ iustum est appellabitur. Similiterque si quod ad valetudinem pertinet multis modis dicatur, etiã accommodate ad valetudinem multis modis dicetur. Vt quoniam quod ad valetudinem valet, dicitur, & quod efficiens est valetudinis, & quod conseruans est, & quod indicãs sic accommodate ad valetudinem, vel efficiendã, vel tuendam, vel indicandã. Itemque in cæteris, si vnius multa sint genera, casus etiã multa erunt: & si casus multa, etiã illius. Atque etiam videndum est, sint ne genera prædicamentorum quæ ex nomine dicuntur, eadem omnibus. Si.n.non eadem est appellatio certe id de quo agitur, ambiguum est, vt bonum in cibo.i. quod est efficiens voluptatis, in medicina, quod efficiens est valetudinis: in animo, affectum esse, vt temperatum esse, vel fortẽ, vel iustum. Quod idem in homine cõtingit. Hoc etiã aliquoties in prædicamento, Qñ reperitur, vt in tpe bonum. Bonũ.n.dicitur, qđ

Locus à casibus.

oportune

opportune fit & in tempore. Hoc fit in prædicaméto quantitatis sæpius, vt quod fit modice. Bona.n.est mediocritas: quapp bonũ multis modis dr̃. Itemq; candor in corpore color appellatur, in voce, quod intelligi pôt. Eodemque modo id quod acutum est. neq;.n. similiter in oĩbus idem dr̃. vt vox acuta est ea quæ cita, ut placet ijs qui modos & cõcentus in numeris cõ sectantur. angulus autẽ acutus is est, qui minor est recto: vt machæra, cuius est acutus angulus. Videndum est etiã, sintne genera eorũ quæ eidem nomini subiecta sunt uaria, ne unum ab altero cõtineantur. vt animal & uas. Eorũ.n. uaria est nominis definitio & ratio. Nã aĩal quid declarat, vas quale quid. Sin unum genus ab alio contineatur non necesse est uarias esse rationes. ut corui & aĩal, genus est, & auis. Cum igitur coruum auem esse dicimus, aĩal quoddã esse dicimus ita de eo utrunque genus dr̃. Itemq; cum coruũ animal pennigerum bipes nuncupamus, auem eum esse declaramus. Ita utrunque genus in coruo, eorumque ratio intelligetur. In ijs autẽ generibus, quorum unũ non ab altero continetur, hoc non contingit. Neque .n. cũ vas dicimus, aĩal dicimus: neq; uas, cũ aĩal. Nec uero in eo solum de quo agitur spectare debemus, an sint uaria genera, quorum neutrum alterum continebit: sed ex contrario ẽt id perspici debet. Nam si contrarium multis modis dicatur, profecto id etiam qđ propositum est, dicatur multis modis necesse est. Vtile est etiã definitionem eius quod concretum est, diligenter ponderare & exquirere. ut albi corporis, & claræ uocis. Sublato enim eo quod proprium est, eadem relinqui debet definitio. quod in homonymis non cõtingit: ueluti in ijs ipsis quæ a nobis mõ prolata sunt. Superioris.n. hæc erit definitio. Corpus album, corpus est quod tali est colore affectum Posterioris hæc, Vox clara, est uox quæ facile intelligitur. Sublato igitur corpore & uoce, nõ idem in utroque relinquitur.

Atqui deberet, si quidem synonymum erat albũ, qđ in vtroq; idem esse dicebatur. Et qm̃ sæpe in definitionibus homonymũ. qđ cõsequẽs est, ignorat iterũ spectanda definitio est. Vt si quis efficientia valetudinis & indicantia esse dicat ea, quę aptam compositionem quandam valetudini adhibent, non id respuẽdum est sed exquirendum quid in vtroq; aptam compositionem adhibere valetudini dixerit. vt si illa tanta esse dicat, vt efficiant valetudinem: hæc eiusmodi, vt indicent qualis sit affectio. Præterea, illud etiã considerandum est, possint ne conferri ex maiore vel ex similitudine. vt vox clara, & alba vestis, acutus sapor, & vox acuta. Hæc.n. nec eodem modo alba & acuta dñr, nec alterum altero magis tale. Ex quo fit, vt id qđ acutũ est, & qđ albũ, sint homonymia. quippe cũ synonyma oĩa valeant ad comparationẽ. Nã aut similia dicẽtur aut aliud alio maius. Qm̃ autẽ diuersorũ generũ quorũ neutrũ ab altero continetur, alterius generis & speciei dñiæ sunt (vt animalis & scientiæ, qm̃ eorũ sunt diuersæ dñiæ) videndum est, an ea quæ eidẽ nõi subiecta sunt, differentiæ sint diuersorũ generũ, quorũ vnũ ab altero non contineatur, vt qđ acutum, est vocis & magnitudinis. Vox enim à voce differt, quod acuta sit item magnitudo a magnitudine. Ita fit, vt acuti vocabulum sit in homonymis. Diuersorum enim generũ, quorũ vnũ ab altero non continet, diuersæ sunt dñiæ. Iam illud ẽt spectare debemus, eorũ ne quæ eidẽ nõi subiecta sunt, diuersæ sint dñiæ. vt coloris eius qui in corpore inest, & eius qui in cãtibus, variæ sunt dñiæ illius quod valet ad separandum aspectum, & quod ad comparandũ huius nõ eædẽ sunt: quo fit vt color varijs modis dicatur. Earundẽ.n. rerũ eædem sunt differentiæ. Postremo, quoniã spẽs nullius differentia est, (homo.n. & bos non in numero differentiarum habẽtur, cũ spẽi nomen vimq; obtineant,) vidẽdum est diligenter, eorũ ne quæ eidẽ nomini subiecta sunt, vnũ in spe-

Idem in ante prædicamentis.

in spēm, alterū in dr̄ia numeret. veluti cādoris q accidi: corpori, coloris est spēs. q aūt in voce spectat, dr̄ia. Differt.n.vox a voce qđ clara sit & candida. Ac in ijs quæ multis modis dicunt, hęc consideranda sunt oīa.

CONCLVSIONES.

Quot modis dr̄ vnum oppositorum tot modis dr̄ & reliquum.
Diuersorum generum quorum unum non continet alterum, diuersa sunt species & differentia.

De differentiarum inuentione, & similium consideratione, & instrumentorum vtilitatibus. Cap. XIIII.

DIfferentias aūt ex ijs gn̄ibus, quæ ad vnū quasi caput referunt, perspicere, & iudicare debemus. veluti quid inter iustitiam & fortitudinem intersit, & inter prudentiā ac tēperantiā. qm̄ hęc ex eodē gn̄e virtutis nata sunt oīa. Præterea, ex generibus, quæ diuersis cōtinent, dr̄ias rerū intelligemus, ea inter se comparādo, inter quę non est valde magna distantia. ut quid sensus a sciētia differat. In ijs.n. quæ multū inter se discrepant, facile apparent eorū distinctiones & similitudines. Similitudo uero in ijs spectāda est: que in diuersis gn̄ibus collocantur. ut alterum ad alterū est, sic aliud ad aliud hoc mō, Quā rōnē habet scia ad id quod sciæ subiectū est eādē sensus habet ad id quod sub sensum cadit. Itēq; ut alterū in altero est, sic aliud in alio: hoc mō. Quēadmodū aspectus in oculo est, sic mens in aīo: & sicut in mari trāquillitas, ita serenitas est ī aere. qm̄ vtrūq; est quies vacuitasq; ventorū. Earū autē rerū, quarū magnæ sunt dissimilitudines & distinctiones, vsus & exercitatio capienda est maxime. Sic.n. facilius quę aliarum sunt similitudines pspicere poterimus. Atq; ēt illud spectandū est, in ea ne oīa quæ ad idē genus ptinēt, aliqd idē cōueniat. vt in hoiem, equum, & canē. Si.n. vnum & idē in eos cadat, hoc ipso erūt similes. Meditatum autem &

in promptu habere quot quicq; modis dicaẽ, magnũ ad perſpicuitatem affert adiumentũ. Facilius.n. quid ſit id de quo agiẽ, ſi explanatũ ſit quot modis dicatur intelligetur. In eo ẽt magna vis eſt, vt de re ipſa, nõ de nomine tractetur argumẽtatio. Nã ſi incertũ ſit, quot modis id de quo agitur dicatur, fieri poterit, vt & is q̃ rñdet, & is qui interrogat. non eodẽ animi ſenſum referat & intelligentiam. At ſi explicata ſit ambiguitas, & is qui rẽ proponit ad diſputandũ, animi ſenſum de re ipſa exprimat, profecto ridiculus ſit is qui rogat, niſi eodem oẽm conferat concertatq; oronem. Magnã ẽt vim habet, & vt ne fallaci cõcluſione ab alijs capiamur, & vt alios captioſo concluſionis genere fallam⁹. Si.n. quot modis id de quo agitur ſciamus, nõ decipiemur, intelligemusq; is ne qui rogat, ad eandẽ intelligentiã oẽm conferat oronem, & nos ſi ponamus q̃ȯnem, eum qui rñdeat, ſi ignoret quot modis id de quo agitur dicatur, fallaci concluſione poterimus captare. Sed huius rei non ſp eſt locus, ſed cũ eorum quæ ambigue dñr, alia vera, alia falſa ſunt. Nec vero hic locus aptus eſt & proprius dialecticæ. Itaq; ijs omnibus qui rõne & vere diſſerere volunt, hoc omnino fugiendũ eſt, ne eorum in nomine verſetur diſputatio & cõtrouerſia, niſi forte aliquis non poſſit aliter de re propoſita diſputare. Dñarum aũt inuentio & ad ratiocinationes cõficiendas de eodem & alio vtilis eſt, & ad cognoſcendum quid quicq; ſit. Conferre quidẽ ad rõcinationes de eodem & alio, hinc perſpici poteſt, & ſi rerũ ꝓpoſitarum diſſimilitudines diſtinctionesq; inuenerimus. facile non eſſe idẽ docebimus. Ad perſpiciendũ aũt quid quicq; ſit, ꝙ eã orationẽ, quæ vim & naturã cuiuſq; rei exprimat, ex proprijs cuiuſq; rei dñijs intelligere ſolemus. Similiũ vero cognitio hanc nobis commoditatẽ afferet, vt argumẽtationes & ꝑ inductionẽ & ꝑ rõcinationes quæ ex ea ducunẽ, tractemus, & definiendo vim naturãq; rerũ explicemus. Argumentationes

tiones quidē ꝑ inductionē tractabim⁹, q̄a rerū singularū quæ similes erunt inductione, res vniuersas concludi existimamus. Neq; n. facile inducere pñt ij, qui ignorant rerū inter se similitudines. eas autē quæ per rocinationes ex cā tractant quod probabile est, vt res hēt in vno eorū quæ similia sunt, sic in reliquis habere. Ita de quacunque re copiose disserere poterimus, illud ante dicemus cōuenire oportere, quēadmodū in his res se habet, ita in eo q̄d propositum sic habere. Cum autē illud docuerimus, etiā id de quo quærit in causa, docuerimus. Nam cum id positum sit à nobis, quēadmodū in his sit, ita esse in eo de quo quæritur, necessaria conclusione confecta res sit a nobis. Definiēdi autem artem tenebimus, quòd si possimus quid in quaq; re idem sit perspicere, non ignorabimus ad q̄d genus ij qui definiunt, rē propositam referre debeant Genus. n. id est, quod ex ijs quę communia sunt, in definiendo quid quicq; sit, latissime patet. Atq; ēt in ijs quæ multum discrepāt ad definitionē vtilis similitudinis cognitio est. vt idem esse tranquillitatem in mari, & in aere serenitatē, qm̄ vtrunq; est quies. & ꝙ punctū in linea, id vnū in numero, quia vtrūq; principiū est. Quapropter si genus cōe in reb⁹ oībus dederimus non videbimus alienis verbis definiēdo rem explicasse. Quin ēt ij qui definiunt, fere eundem modū in definiendo seruare solent. Nā & vnum principiū numeri, & punctum lineæ principiū esse definiunt. Ex quo perspicuum est, eos cōe vtriusque genus dicere. Ac opportunitates quidem & habilitates, quibus rocinationes tractabunt, diximus. Locos aūt, ad quorum vsum hæc ipsa accommodanda sunt, deinceps trademus.

CONCLVSIONES.

Genus in definitione assumēdum est illud, quod ex his, quæ cōmunia sunt in definiendo quid quidque sit latissime patet.

Vnum est principium numeri, & punctum lineæ.

Primi libri Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis vel ad refellendum, & destruendum: siue ad asserendum, & construendum.

De quæstionibus vniuersalibus, & in quibus nam prædicatis esse & inesse conuerti contingat. Cap. I.

QVAESTIONES autem partim vniuersales sunt partim singulares. vniuersales sunt hæ, Omnis voluptas bona est, nulla voluptas bona est, Singulares hæ, Est quædã voluptas bona, quædam voluptas non est bona. Vtrunq; aũt genus quæstionum vniuersis quæstionibus, quæ ad confirmandũ. & infirmandũ ualent continetur. Si.n. docuerimus aliquid in totum cadere et in partem aliquã cadere ostenderimus. Itemque, si in nullã rem cadere ostendemus, non in totum genus docebimus conuenire. Primũ igitur de vniuersalibus quæ ad refellendum valent dicendũ est, quod ad generales & eas quæ tanquam partes subiectę sunt generi, pertinent, & ꝙ proposita sæpius afferunt ad disputandum quæ aiũt, quam quæ negant. ij autem qui cõtra disputant, solent fere refellere. Sed difficillime ea quæ ab accidente propria trahitur, reciprocatur argumenta

A conuersione.

mentatio. Aliqua.n.ex parte, non in totũ, in solis acci- dentibus potest. Nã & à proprio & a definitione & a genere, vicissim etiã retro commeet argumentum ne- cesse est vt si cui sit insitũ, ut sit aial gradiens, bipes, vi- cissim id animal gradiens, bipes esse vere dicetur. Simi- lis est generis ratio. Si cui enim conuenit esse animal, id animal est. Quod idem contingit in proprio, Si cui enim id tributum sit, vt aptum animum habeat ad p- cipiendam grammaticam, id aptum animum habebit ad percipiendam grammaticam. Nihil enim horum potest aliqua ex parte conuenire, aut non conuenire, sed omnino vel conuenire, vel non conuenire. At acci- dens, vt candorem, & iustitiam, nihil prohibet quadã ex parte inesse. Quo circa non satis est cãdorem & iu- stitiam docere inesse, si docere velimus aliquem albũ esse vel iustum. Habet enim dubitationem propterea quòd quadam ex parte albus est vel iustus. Non igi- tur in accidentibus vicissim hæc retro commeant ne- cessario. In quæstiones autem duo peccata incidunt, quæ exponenda sunt. peccatur enim aut mentiendo, aut discedẽdo a verbis quæ imposita sunt rebus. Nam & ab ijs peccatur, qui quod non cadit in aliquem ca- dere confirmant, & ab ijs qui res minus vsitatis & tri- tis nominibus appellant, vt qui hominem platanum appellant, nominum impositorum fines transeunt p- positæ institutæque rationis.

A diffinitione.

A genere

CONCVLSIONES.

Propositionum aliæ vniuersales, aliæ particulares.

Diffinitio, Genus, & proprium prædicata conuertibilia sunt, non autem accidens.

Loci quæstionum quòd aliquid insit, vel non insit. Cap. II.

PRimum videndum est, an id quod alio modo di- citur, pro accidente explicarit, quod peccatum in genere versatur maxime. vt si quis candori accide-

re di-

re dixerit, vt sit color: nõ enim accidit cãdori vt sit color, cum eius sit genus color. Atq; id quidem fieri potest, vt nomine is, qui rem proposuit, explicet veluti accidere iustitiæ, vt sit virtus. Sæpissime autem etiam si non exprimat, tamen facile intelligitur genus pro accidente dictum esse. vt si quis candorem colore perfusum esse dixerit, aut incessum moueri. Nullo enim ex genere denominatiue prædicatio de specie dicitur sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicantur. Species enim & nomẽ generis sibi vendicãt, & definitionem. Qui igitur candorem colore tinctum dixit, nec pro genere vsus est colore, quia denominatiue dixit, neq; pro proprio aut definitione, quia proprium & definitio ad nullam rem aliam trãsferri possunt. At colore perfusa sunt etiam permulta, vt lignum, lapis, homo, equus. Ex quo perspicuum est, id expressum esse, tanquam accidens esset. Alius locus est, si videas id ne qnod dictum est, in totum genus cadat, an in partem nullam. Quod in formis nõ in infinitis videndũ est. Sic.n. via, & ratione tradet, in paucioribusq; consistet tractatio. Initium autem à primis faciendum est, deinde vsque ad indiuidua progrediendum deinceps. vt si in contrarijs versari scientiam dixerit, videndum an in ijs quæ cum aliquo cõferũtur, & in ijs, quæ aduersa appellantur, & in priuantibus & in negantibus eadem spectetur scientia. Quod si ne tũ quidẽ id perspici poterit, rursum hæc in partes vsq; ad indiuidua tribuenda sunt, vt in iustis ne & iniustis rebus, aut in duplo & simplo, aut in cęcitate & aspectu, aut in affirmantibus & negantibus. Si enim in eorũ aliquo ostẽsum sit nõ esse eadẽ, sublata & infirmata erit a nobis quæstio. Quod idem iudicandũ est, si in nullo eorũ id reperiatur. Hic autem locus & ad cõfirmandum & ad infirmandum valet. Si.n. diuisione adhibita vel in oibus intelligatur, vel in plerisq;, poscendum est, vt aut vniuersum detur, aut certe occurratur nobis nõ ita in

Secũdus locus.

Locus est cõstructiuus & destructiu9.

quodam

quodam reperiri. Nam si neutrum horum faciat, ineptus videbitur qui non concedat. Alius locus ducit ex definitione accidentis, & rei, cui id accidit, vel utri usque vel alterius. In quo id cõsiderandũ est, nũ quid in definitionibns non verum pro vero sumptũ sit, veluti, si quæratur. Deus ne iniuriã faciat constituendũ est, quid sit iniuriam facere. Nam si sit sponte nocere, profecto Deus non facit iniuriam, quoniam Deus nocere non põt. Si etiam ponatur inuidus sapiens, statuendum est quis sit inuidus, & quid inuidia. Cum. n. inuidia ægritudo sit ex rebus secundis alicuius boni viri, certe sapiens non inuidet: esset enim improbus. Itemque si ponatur, an qui indignatur inuidus sit de finiendo aperiendum est, qui sit vterque. Sic enim verum ne sit, an falsum quod dictum est intelliget. ueluti, si is inuidere dr̃, qui bonorum dolet rebus secundis, & indignari is, qui dolet improborum secundis rebus, perspicuum est, non inuidere eũ, qui indignetur. In quo adhibendæ sunt definitiones pro ijs nominibus, quæ in definitionibus continentur, nec ab hoc desistendum, quo ad res intelligatur. sæpe enim tradita tota diffinitione, non intelligimus quod quæritur, at definitione adhibita pro aliquo nomine eorum quæ in definitione sita sunt, intelligimus. Præterea, si quis ex quæstione sibi propositionem cõficiat, occurrẽdõ erit. Si. n. occurram⁹, hoc ipso propositũ cõ firmare uidebimur. Quanquam autem hic fere locus idem ualet, quod is, quem iam exposuimus, uidendũ est, utrum in toto genere, an in nullo reperiretur qđ pro accidente dictũ esset, tñ modo quodam & ratione differunt. Tum uero exponẽdum est, quæ appellanda sint, ut plerique solent, quæque non sint appellãda. Qui locus & ad confirmandũ & refutandũ ualet plurimũ. ut res nominibus ijs, quia trita sunt uulgo, & usitata, appellandas esse, at uero in cõstituẽdo quæ res uel non tales sint, non audiendam esse multi-

Terti⁹ locus.

multitudinem. veluti salubria ea esse, quæ valetudinis efficientia sint, statuenda sunt illa quidem vulgi opinione, sed vtrum id, de quo agitur efficiens sit nec ne valetudinis, de eo non iam uulgi, sed medicorum iudicium expectare debemus. Præterea si multis modis quid dicatur, propositum aũt sit, conuenire, vel nõ cõuenire alterum eorum, quæ multis dicuntur, exponẽdum est si utrunque non possit. Hoc autem obseruandum est in ijs, quæ obscura sunt, non aperta, Nam si incertum non sit quot modis dicatur, occurret statim, non esse id explicatum, quod quæreret ac dubitaret, sed alterũ. Hic aut locus & ad probandum & ad reprehendẽdũ ualet. Nam si confirmare uolemus, alterum accidere docebimus, si utrunque, non poterimus. Refellentes aũt si utrunque non possimus, alterum certe non dici & reperiri ostendemus. Sed hoc inter est, quod is, qui reprehendit & refutat, nihil det ex ijs, quæ concessa sunt & conueniunt disputare, nec si in toto genere, nec si in nulla parte expositum sit quid reperiri. Nam si cuiuis non accidere docebimus, in toto genere reperiri aliquid reprehẽdemus. Itemque, si in uno aliquo reperiri demõstrabim⁹, nulla ex parte repiri cõfutemus. At is, qui ꝓbat, ante debet ꝓfiteri, si in parte aliqua intelligat, in toto genere intelligi, si mõ pronunciatũ uerisimile habeat. Neq; n. satis est ad probãdũ aliq̃d in totũ genus cadere, in aliquã partem cadere, docere, ueluti si hominis animus immortalis sit, oẽm etiã animum esse immortalẽ. Quapropter ante cõuenire oportet, si quæuis anima sit immortalis, oẽm ẽt immortalẽ esse: quãquam hoc non ꝓ obseruandum est, sed tum denique, cum de toto genere cõem & uniuersam orõnẽ non poterimus exponere, quemadmodum Geometra, triangulũ tres angulos habere duob⁹ rectis pares. Qđ si nõ sit incertum, quod multis modis dicitur, cum explicatum erit quot eius sint genera & modi, tũ id & cõfirmãdũ

Sextus locus à multiplici, cũ structiu⁹ & destructiuus.

Locus septimus à multiplicis diuisione.

erit,

erit,& refellendum.vt si id,qđ deceat, vtile sit,aut honestum,omnem diligentiam adhibere oportebit; vt vtrunque probemus,vel refutemus in eo, de quo agatur,vt esse honestum & vtile,aut neque honestum neque vtile.Sin vtrunque non potest, alterum docendũ erit,hac significatione intelligi,hac illud non intelligi.Eadẽ ratio est si plures sint partes in quas id, quod propositum sit tribuatur.Præterea exponẽda ea sunt quæ non ambigue multis modis dñr, sed alio modo, vt artẽ vnam esse multarũ rerum,aut quia ad eas tanquã ad finẽ referatũ,aut quia earũ sit rerũ quæ ipsæ ad finem pertinent,atque referuntur.veluti medicina est valetudinis, & rationis victus. aut quia est rerum duarum,quarum vtraque finis est, veluti rerum contrariarũ eandẽ esse artem. neque.n.ex eo quia alterũ alterius dicitur, finem esse finis intelligere possumus, aut quia vnius est per se & vi sua,alterius temere,& casu.vt per se, triangulum habere tres angulos pares duobus rectis,temere & casu id quod latera habet æqualia.Nam forte temere & casu triangulum esse lateribus æqualibus triangulum,ex eo sciri põt, ꝙ duobus rectis pares habet eos, qui intrinsecus adhibentur.Si igitur eadem ars esse multarũ rerũ nullo modo põt,certe oĩno esse non põt. aut si quod modo põt, perspicuum estid fieri posse.In quo ad vtilitatem causæ nostræ referenda est diuisio, vt si confirmare quid velimus,ea proferenda sint omnia,quæ possunt, eaq; tribuenda sunt in eas solum partes,quæ etiam ad probandum valebunt.Sin autem refellamus, in eas, quæ non possunt.cætera vero omitenda erunt. Hoc etiam in his obseruãdum erit tum,cum incertum erit quot modis quicque dicatur.Atque hoc in illo versari, aut non versari,ijsdem locis confirmandum erit.vt artem hanc in hac re cerni,aut tanquam in fine,aut tanquã in ijs,quæ ad finem referuntur,aut in ijs,quæ forte temere accidunt,aut contra non cerni aliquid vllo modo co-

Locus octauus a fine et his quę sunt adfinem.

do eorum, quos modo diximus. Eadem etiā ratio est cupiditatis, eorumque omniū, quæ sunt multarum rerum. Est.n. cupiditas huius, aut illius rei, uel quasi finis, ut ualetudinis, uel ut, eorum, quę ad finem pertinent ueluti remedij. uel quasi forte temere eueniat quemadmodum uino affectus est, qui in eo dulcedinem sequitur, non quia uinum sit, sed quia dulce. Dulcedinem.n. per se expetit, uinum temere & casu, quandoquidem si acescat, non id iam appetit. Ita fit ut uinum forte temere appetat. Huius autem loci usus est plurimus in ijs, quæ, cum aliquo conferūtur, quoniam in eorum numerum ueniunt omnia, quę sunt eius generis: Prętерea, commutandum est uerbū in id ꝙ magis dilucidū esse uideatur, ut pro eo quod accuratum & exquisitum est in opinione, apertum & perspicuū dicendum est, & pro nimia cura rerum agendarum, studium rerum agendarum. Si enim & apertius & planius fiat qđ dictum est, tum denique propositum facilius argumento concludi poterit. Valet aūt hic locus & ad confirmandū quid, & ad refellendum. Vt aūt contraria in eadem re cerni doceamus, genus spectare debemus, veluti si uolumus confirmare in sensu uersari integritatem & deprauationem, si senti re iudicare est, & iudicare licet recte, & non recte, certe in sensu integritas & prauitas uersetur necesse est. Qui locus ex genere ducitur. Iudicare.n. genus est sentiendi, quoniam qui sentit, quodammodo iudicat. Ex forma etiam generis duci pōt. Quę.n. speciei accidunt eadem etiam in genere intelliguntur omnia. ut si scientia sit bona & mala, recta etiam sit & praua affectio necesse est: si quidem affectio genus est scientię. Ac prior quidem locus uitiosus est si ad confirmādum adhibeatur, alter uerus & cōmodus. Neq;.n. necesse est quæcunque generi accidant, eadem speciei accidere: quandoquidem animal est pennigerum, & quadrupes, homo non item. Omnia autē quæ cadūt in spe-

Locus nouus ab euidentiori appellatione

in speciem, eadem necesse est cadere in genus. Si enim homo probus sit, animal etiam probum. In refellẽdo contra prior locus uerus est, alter uitiosus. Nam & quæ generi non accidunt, speciei accidere non põt: & quę in speciem non cadunt, ea non necesse est in genus non conuenire. Qm autem necesse est, in quibus genus dicitur, in ijs etiam speciem aliquam dici: quęcunque etiam genus habet, aut quæ a genere nomen duxerunt eadem aliqua species retineat necesse est, aut nomen ab aliqua specie ducunt. ueluti si de aliquo scientia dicatur, certe de eodem uel grãmatica dicetur, uel musica, uel aliqua scientia. Et si quis arte sit instructus & pręditus, aut nomen ab arte habeat, certe grãmatica, uel musica, aut aliqua alia arte instructus sit, necesse est: aut nomen ab arte aliqua ducet: ueluti grammaticus uel musicus appellabitur. Si quid igitur proponat qđ nomen a genere duxerit ueluti animum moueri considerandũ est moueat̃ ne animus aliquo genere motionis, ut crescat ne, an imminuatur, an intereat, an oriat̃, an alio genere pulsus agitetur. Si.n. nullo genere pulsus agitetur, certe non mouetur. Atq; hic locus & ad confirmandum ualet, & ad reprehendẽdum Nam si aliquo genere motus mo ueatur, mouetur: & si nullum genus in eũ cadat, certe non mouetur. Cui aũt copia non suppetet argumentorum ad propositum confirmandnm, aut infirmandum, is a definitionibus præsidium petere debebit, aut quę rei propositę proprię sint, aut quę esse uideantur. qđ si ab una non possit, a pluribus petat. Nam ijs qui rem definiẽdo explicarint, facilius erit argumentũ ducere: quippe cum facilior sit a definitione ducta argumentio. Videndum etiã est cui rei res proposita adiuncta sit, aut quid necessario res proposita si sit, una, setum esse nelis. Ac is quidẽ, qui confirmare uolet, cui res poposita adiuncta sit, uidebit qm si rẽ illa doceat cadere, rem etiã propositã docebit. Qui

A genere & à specie.

aũt refellendi partes tenebit, quæ res re i proposit
tæ sit adiuncta, considerabit. Si.n. id qđ rei proposit
sit cõsequẽs, non esse ostẽdemus, rem ẽt ꝓpositã nõ
esse docebimus spectandum est etiam an tempus ali-
cubi discrepet: vt si quis dixerit quod alitur augesce-
re necessario. Et si.n. animalia semper aluntur, tamen
non semper augescunt. Itemque si quis scire dixerit
memoria tenere. Nam hoc ad preteritum tempus per
tinet: illud & ad instans, & futurum. Nam & scire di-
cimur præsentia & futura, vt solis defectionem fore:
meminisse nisi præterita non possumus. Iam locus ca
ptiosus & fallax est, eo loci impellere alterum, vbi
magna argumẽtorũ copia nobis suppetet. Qđ inter
dum necessarium est, interdum necessarium videtur.
interdum nec videtur, nec necessarium est. Necessa
rio autem id faciendum est tum cum is, qui contra di
sputat, negat aliquid eorum, quæ ad rẽ propositã per
tinent, & alter de illo disserit quđ eiusmodi est, ad qđ
probandum amplissimus locus suppetat. Quod idẽ
facere licebit cum inductione ad aliquid ex re propo
sita adhibita, id euertere conabimur. Eo enim sublato
& infirmato, res etiam de qua agitur, infirmabitur.
Necessarium aũt id videtur, cum id ad propositum ꝑ
tinere videbitur: ad id aũt, ad quod sumitur, nõ per-
tinebit argumentum: siue neget is, qui respondet, si-
ue inductione probabili ex proposito ad illud ipsum
adhibita, id ipsum infirmare conetur. Reliquum autẽ
tum incidit, cum nec cogit, nec cogere videtur res
ea, de qua disputatur. Aliter solet is, qui contra dispu
tat reprehendi. Hoc autem extremum genus, qđ om
nino a disserendi ratione alienum remotumque est
declinare debemus. Quocirca debet is etiam, qui re-
spondet, non grauate ad hũc locum confugere inter
dum eaque de re quo ad propositũ non pertineant, ijs
expositis quæ minus ꝓbẽtur. Idat aũt ꝓpterea ꝙ fere
in maiore animi distractione versari solent ij qui po
nunt,

Locus 16. à facultate copiosa argumentorũ.

hunt, quæstionem, si talibus oibus positis minime concludant. Iam vero qm omnes, qui quiduis dixerint, quodãmodo multa complexi sunt, (vnãquanq; enim rẽ multa necessario consequuntur: vt is qui hominem esse dixit, & animal esse dixit, & animatum & bipedem, & mentis ac disciplinæ compotẽ) fit, vt infirmata & reprehensa vnaquaque re, earum, quę sunt consequentes, id etiã ꝙ initio dictum est, reprehendatur: Sed uerendum est, ne ad rem difficiliorẽ delabamur. Interdum.n. facilius est id quod rem propositam consequitur, interdum rẽ ipsam propositam euertere. In ijs autem rebus quibus alterum inest necessario, aut non inest, veluti in homine uel morbus inest, uel ualetudo, si de altero magna nobis ad di putãdum suppetet copia in utranque partẽ, de altero ẽt suppetet. Quod ad utranq; partem trahi põt. si enim alterum accidere doceamus, alterũ non accidere docebimus: & si alterum non conuenire demonstremus reliquum docebimus conuenire Perspicuum est igitur, ad probandum & refellendum ualere hunc locũ. Atq; etiam argumentum ducendum est a notatione uerbi, quę multo aptior sit vt uerbũ quod sit usitatũ ueluti magnanimum non fortem, ut ponitur, sed eũ, qui bene animo sit affectus: & confidentem, eum qui bona expectat. itemque ingeniosus eum esse cuius genius fuerit bonus. quemadmodum Xenocrates ingeniosum ait esse eum, cui animus bonus datus sit: eũ enim Deum esse omnibus. Iam cum res alię necessario eueniãt, alię plerunq;, alię forte temere: siquis eam quę necessario euenit, plerunq; fieri ponat, aut eam quę plerunque fit, necessario fieri, aut eã contrariam ei quæ plerunque fit, semper locum sibi suppeditabit ad disserendum. Nam si id quod necesse est fieri plerunq; fieri ponat. profecto non in toto genere inesse dixerit, quod toti conuenit. Ita aberrauit, siue id, quod plerunque accidit, necessario fieri dixerit

Locus a positione unius & altero.

quoniam toto genere dixit, quod toti non accidit. Quod idem fit, si id dixit, quod rei cõtrarium est, quæ plerunque eueniret necessario. Semper.n.i paucioribus dr̃, quod rei, quæ plerunque fit, contrarium est veluti si fere mali sint hoies, boni rarius, certe vehementius errauit si quis bonos dixerit esse necessario. Eodemque modo si id, quod temere fit necessario fieri, aut plerunque dixerit. Neque.n.id qđ temere & casu fit, necessario fieri põt, neq; id quod plerunque. Fieri aũt potest vt etiam si quid dixerit, neque exposuerit, vtrum ne plerunque fieri, an ex necessitate affirmarit. fiat autem plerunque, tamen disputet alter, quasi ille ex necessitate fieri asseruerit. vt si malos ex hæredes esse dixerit neque exposuerit se ita disputare quasi ex necessitate id ille concesserit. Illud etiam videndum est, an eandem rem sibi accidere quasi aliam posuerit, ꝙ alterum eidem sit nomen impositũ. Quemadmodũ Prodicus diuisit voluptatem in gaudium, delectationem, & lætitiam. Eiusdem.n.nominis voluptatis hęc sunt oia. Si quis ergo gaudere, verbo lætandi accidere dicat, is idẽ sibi accidisse confirmabit.

CONCLVSIONES.

Iniuriam facere Deo *non inest, cum iniuriam facere sit sponte nocere.*

Nullum genus prædicatur denominatiue de speciebus, sed vniuoce.

Inuidus est qui tristatur de bonorum prosperitate, indignans vero qui de malorum prosperitate tristatur.

Quecunque generi contingunt, eadem generi aliquo pacto conuenire necesse est, non autem econuerso.

Scire præsentia, & futura dicimus, meminisse vero preterita.

Quæcunque fiunt, aut fiunt vt in pluribus, aut frequenter aut in minori parte.

Quecunque casu & temere fiunt, non in pluribus contingunt, & econtra.

Alij loci de eisdẽ qõnibus terminandis. Ca.III.

QVoniam aũt sex modis inter se contraria iunguntur,& quatuor solum modis iuncta repugnantiam efficiunt sumenda sunt cõtraria, vt commodum erit & ei qui confirmandi, & ei qui refellendi partes tuebitur. Ac sex modis ea componi inter se hinc perspici potest, quòd aut vtrunque contrariũ vtriq; comparatur, idque bifariam, vt de amicis bene mereri, & de hostibus male mereri: aut contra, de amicis male mereri, & de hostibus bene: aut vtrunq; vni, quod etiam duobus fit modis, vt de amicis bene mereri, & de amicis male mereri: vel de inimicis bene mereri, & de inimicis male mereri. aut vnum vtrique, quod etiam fit dupliciter, vt de amicis bene mereri, & de inimicis bene mereri: vel de amicis male mereri, & de inimicis male mereri. Ac duæ quidem primæ comparationes non sunt pugnantes, quoniam de amicis bene mereri non est illi contrarium, male de hostibus mereri: quippe cum sint expetenda, eundemque statũ deceant, nec illud de amicis male mereri, huic repugnat, bene mereri de inimicis. Sunt enim hæc fugienda, eundemq; statum decent. Nec res quæ fugiẽda est ei quæ fugienda est aduersatur, nisi vnum sit nimium alterum parum, qm̃ quod nimium est, id in rebus fugiendis ducitur, itemque parum. At reliqua quatuor contraria sunt inter se. Nam & de amicis bene mereri illi contrarium est, de amicis male mereri qñ quidem a contrarijs moribus proficiscuntur. atque illud sequendum est, hoc fugiendum. Eadem est ratio cæterorum. In coniunctionibus enim singulis quiddam est expetendum, & quiddam repellendum, & illud boni status est, hoc mali. Ex quo perspicuum est eidem plura data esse contraria. Huic enim de amicis bene mereri, illud cõtrarium est, de inimicis bene mereri, & illud, de amicis male mereri. Itemq; ei, qui ala

omnia intuebitur,duo videbuntur contraria. Sumenda igitur ſunt ea contraria,quæ prodeſſe poterũt cauſæ noſtræ.Iam ſi quid ſit accidenti contrarium,cõſiderandum eſt,an ei accidat,cui accidens conuenire dixerit.Si enim hoc conuenit,illud nunquam conueniet: qm̃ fieri non poteſt,vt ſimul eidem contraria conueniãt.aut an tale aliquid dixerit aliqua ex parte,quod ſi extet, neceſſe ſit contraria conuenire: vt ſi ideas in nobis eſſe dixerit.Nam & moueri eas,& ſtare concludetur,ſub ſenſum cadere, ac ratione & intelligentia contineri.Nam & quieſcere eas & immobiles eſſe, & ſub intelligentiam cadere placet ijs,qui eas ponunt. Quę ſi in nobis ſitæ ſint, profectò non poterunt eſſe immobiles:cum præſertim ſi ipſi moueamur, neceſſe ſit ea omnia quæ in nobis ſunt, vna moueri atque ẽt ſenſu eas percipi,ſi modo in nobis ſint,ex hoc intelligi poteſt.ꝙ ſenſu oculorum formam vniuſcuiuſq; rei cognoſcimus.Rurſum,ſi poſitum eſt accidens id, cui quid eſt cõtrarium,videndum eſt an vim habet ad recipiendum contrarium:quemadmodũ etiam ad accidens.Eadẽ enim res vim habet ad recipienda contraria.veluti ſi odium naſci ex ira dixerit, profectò odiũ in ea parte animi,in qua irarum exiſtit ardor,inſit neceſſe eſt.eſt enim ſedes iræ.Conſiderandum igitur, ſit ne contrarium in ea parte animi, in qua irarum exiſtit ardor qualis amicitia eſt.Nam ſi non inſit,in eaq; parte animi,quæ voluptate alitur,inſit amicitia,certe non comitatẽ iram odium.Eadem ratio eſt ſi eã partem animi,quæ voluptate alitur,ignorare dixerit. Sedes enim erit ſciæ,ſi quidẽ ẽt ignoratiõis ſit.quæ pars non videtur ſedes eſſe ſciæ.Atque ex hoc loco,quemadmodũ docui ei qui refellendi partes obtinebit, depromenda erunt argumenta: eum autẽ qui confirmare volet nihil adiuuabit hic locus, quatenus accidens conuenit: quatenus vero poteſt conuenire,adiuuabit. Nã ſi nõ poſſe cõtrariũ recipere doceamus,nec conuenire

Motis nobis quæcunq; in nobis exiſtẽtia moueri oportet per accidens.

nire accidens, nec cõuenire posse docebimus. At vero non si contrariũ conuenire, aut vim habere ad recipiendũ contrariũ doceamus, idcirco ẽt accidens cõuenire demonstrauerimus, sed posse conuenire tantũmodo confirmatum erit. Quoniamq; quatuor sunt contrariorum genera spectanda erũt repugnantia, ex eo argumento, qđ vicissim retro commeat, & reciprocatur, & ei qui probabit, & ei qui refellet. Per inductionem vero argumentatio tractãda erit hoc mõ: Si homo est aial, qđ non est aĩal, id non est homo. Itẽq; in cæteris. hoc enim loco vicissim retro cõmeat argumentatio. Cum enim hominem sequatur, & comitetur aial, tamen non si quid non sit homo, id continuo sequitur non esse aial. sed contra', si quid non sit animal, sequitur non esse hominem. In omnibus ergo id pronunciandum est: vt si qđ honestum est, id iucũdum sit, etiã si quid nõ sit iucundum, id non sit honestum. Quod si hoc non est conñs, ne illud quidẽ erit. Itemque si ꝙ iucũdum est, id non sit honestum: certe quod honestum est, etiã iucundum sit necesse est. Perspicuum est igitur, reciprocari in aientibus & negantibus argumentationem, si retro tractetur. In his autẽ contrarijs quæ aduersa appellantur hoc vidẽdum est, & ei qui probabit, & ei qui reprehendet, an ex cõtrario contrariũ sit consequens, an ex eisdem argumentatio a consequentibus vera sit, an vero contra. Tractari autem argumentatio debet per inductionem eorũ, quo ad commodum videbitur. In eandem autem rẽ valebit argumentatio a consequentibus: vt quæ fortitudinem & ignauiam comitantur. Illam enim virtus, hanc vitium sequitur: & fortitudinem sequitur id quod expetendum est ignauiam id quod fugiendum. In his ergo valebit de ijsdem a consequenribus ductum argumentum: quoniam id quod expetendũ est, ei quod fugiendũ contrarium est. Quod idem fit in cæteris. Contra autem, consequentia sunt. vt fir-

A contrariorũ cõsequẽtia.

mam corporis affectioné sequitur bona valetudo: infirmam vero affectioně morbus non sequitur, sed contra, morbum infirma constitutio. Ex quo perspicuum est, cõtra in his argumentationem a consequentibus valere. Raro autem illud coutra in contrarijs incidit, ac fere in ijsdem reciprocatur argumentatio. Quod si nec in eisdé contrariũ ex contrario erit cõsequés, nec vicissim retro commeabit: profecto in ijs de quibus agitur, nunquã alterum ex altero erit consequẽs. Sin in aduersis sequatur, etiã in propositis alterum alteri consequetur necessario. Quod itẽ in priuantibus perinde atq; in aduersis considerandum est, nisi ꝙ in his non vicissim retro commeat argumentũ ex consequẽtibus, sed de ijsdem necessario. Quemadmodum aspectum sensus sequitur, sic cæcitatẽ sensus priuatio. Opponuntur.n. sensus & priuatio sensus vt priuantia, quoniã eorum illud res est, hoc eius rei priuatio. Atq; etiam de ijs quæ cum aliquo conferuntur, eodem modo quo de priuantibus iudicandum est. In ijs.n.etiam valet a cõsequẽtibus ductum ex ijsdem argumẽtũ, vt si triplum multiplex sit, etiam subtriplum submultiplex erit. Confertur.n.triplum cum subtriplo, & multiplum cum submnltiplici. Rursum, si scientia opinio est, etiam quod sub scientiam cadit, erit opinabile. Et, si aspectus sensus sit, id etiam quod aspectabile est, sub sensum cadat necesse est. Hic aũt occurritur, non duci necessariam in ijs, quæ cum aliquo conferuntur argumentationem a consequentibus quemadmodum dixi. non enim id, quod sensum mouet, scientia cõtinea tur, tñ sensus non est scientia. Nec vere certe quidem occurritur. ñulti.n.negant ea, quæ sensus mouentia sunt cadere sub scientiam. Nec minus contra hoc qđ dixi valet veluti id, quod sub sensum cadit, non posse scientia comprehendi, quoniã ne sensus quidé sit scientia. Rursum, a coniugatis & casibus ducendum est argumentum, siue confirmemus quid siue refellamus.

mus.Coniugata autẽ sunt hæc,iusta & iustus,cum iustitia,& fortia & fortis,cum fortitudine. Itemque efficientia & conseruantia coniugata eorũ sunt,quorum sunt & conseruantia & efficientia. vt efficientia valetudinem,valetudinis, & conseruantia firmã corporis constitutionẽ,firmæ corporis cõstitutionis.Eodemq; modo de cæteris iudicandum est.Atq; hæc quidẽ coniugata appellari solent.Casus aũt sunt,vt iuste, fortiter, salubriter, & apte ad firmam corporis affectionẽ quæq; eodem modo dicuntur.Sunt ẽt ea quæ ex casibus dicuntur in coniugatis,vt iuste cũ iustitia,& fortiter cum fortitudine cõiugata sunt.Cõiugata aũt dicuntur,quæ sunt ex verbis generis eiusdem, vt iustitia iustus,iusta,iuste.Perspicuũ est igitur,si quid probatum sit eorũ,quæ eiusdem sunt generis & coniugationis esse in bonis,& laudabilibus,cætera probata esse oĩa.Veluti si iustitia sit in rebus laude dignis,etiam iustus in ijs sit,& res iusta,& qđ iuste fit, necesse est. concludeturq; qđ iuste fit,etiam laudabiliter fieri,ex eodẽ casu,qm̃ a laudabili re ortũ est,quemadmodũ illud iuste à iustitia.Non solum aũt ex eo qđ exposui, sed ẽt ex contrario sæpe cõtrariũ intelligitur,vt quod bonũ sit,non necessario esse iucundum. Neq;.n.quod malũ est,necessario molestũ est,aut si hoc,etiam illud Et si iustitia scia sit iniustitia ignoratio erit,& si quod iuste fit,id fiat scienter & perite,id ẽt quod iniuste,inscite & imperite fiat necesse est.Aut si hæc non ꝑplacẽt ne illa quidem,quemadmodum ex eo quod mõ commemoraui,perspici põt, multo.n.magis perspici põt qđ iniuste fit,id perite,quã imperite fieri.Atq; hic locus exposit⁹ est tũ,cũ de cõtrarijs quæ aduersa dñr, disputaremus.Nihil.n.nũc aliud volumus,nisi cõtrariũ ex cõtrario esse coñs.Præterea,ab ortu & interitu rerũ & ex causis efficiẽtibus & corrũpẽtibus magna copia suppetit ad disputãdum, siue confirmare velimus siue refellere.Quarum.n.rerum ortus & origo est in bonis,

Locus à cõiugatis & casib⁹.

bonis,eæ etiã in bonis sunt,& si hæ in bonis sint, origines etiam earum erunt.Si vero origo sit in malis,eę etiam in malis numerabuntur.A rerum interitu contraducitur argumentum è consequẽtibus.Si.n.interitus rerum sit in bonis,res ipsę erunt in malis.Et si interitus & euersio rerum sit in malis, res ipsæ ducẽtur in bonis.Eadem est etiam ratio causarum efficientiũ & euertentium.Quorum.n.effectorum causæ sunt in bonis effecta etiam in bonis erunt. Quarũ aũt rerum cãæ euertẽtes sũt in bonis,eæ sũt numerãdæ i malis.

CONCLVSIONES.

Impossibile est contraria eidem simul inesse , & si vni plura contingant contraria .

Idem est susceptibile contrariorum. Motis nobis quæcunque in nobis existunt moueri oportet.

Quorum generationes bona sunt,ipsa bona sunt : & quorum sunt malæ,sunt mala. Quorum uero corruptiones sunt bona, ipsa sunt mala,quorum sunt malæ, ipsa sunt bona.

De amicis bene mereri,& de hostibus male nõ cõtrariãtur,sed de amicis bene mereri & male sibiinuicem aduersantur.

Ira & odium in eadem animi parte resident.

Ex similibus,appositione,magis,& minus, simpliciter & secundum quid loci. Cap. IIII.

PRoximus locus est a simili . in quod vidẽdum est an res similes eodem mõ habeant , vt si scia vna sit multarum rerũ,ẽt opinio.Et si aspectum habere,sit videre,ẽt auditum habere,sit audire. Quod idem contingit in cæteris oibus,& quæ sunt, & quæ videntur. Valet aũt vtranque partẽ hic locus . Si.n. in aliqua re pari valeat, in cæteris etiã paribus valeat necesse est , & si in aliqua re simili non valet, nec in cæteris valebit.Considerandũ etiam est , an in vna & in pluribus eodẽ mõ res se habeat,qm̃ interdũ discrepat & dissi-

milis

milis est. vt si scire sit aīo cernere & intelligere, multa scire sit ēt multa aīo cernere, qđ nō est verū. Multa. n. scientia comprehendi possunt, multa intelligi nō itē. Quod si nō hoc, nec illud, scire esset intelligere. Sumūtur etiam ex maiore & minore argumenta. Suntq; ex maiore & minore quatuor loci vn⁹ si maior res ex maiore sit cōsequens, hoc modo. Si voluptas bonū sit, maior voluptas maius sit bonum Si iniuriam facere malum est, maiorē iniuriā facere maius malū erit. Atque in vtranq; partē hic locus trahi pōt. Si. n. rei subiectæ progressionem & incrementum, accidentis sequať ꝓgressus & incrementū, vt dixi, certe conclusum est: si minus sequatur, non concluditur. Hic aūt locus ꝑ inductionē tractandus est. Alter locus est, cū vna res duabus comparatur. si cui verisimilius est conuenire, non conueniat, ne illi quidem cui minus, & si cui minus probabile est conuenire conueniat, ei etiam cui verisimilius. Tertius est, cum duæ res cum vna conferūtur. si quæ magis conuenire videť non conueniat, nec quæ minus, & si quæ minus vř conuenire conueniat, ea ēt, quæ magis conuenire videbitur conueniet. Extremus locus est huiusmodi, cū duæ res duabus cōparantur. Si quæ alteri magis videtur conuenire non cōueniat, ne reliqua quidem reliquæ conueniet, & si ea quæ minus conuenire alteri vř conueniat, reliqua ēt reliquæ conueniet. Sequitur locus, ex ijs quæ eodem mō conueniunt, aut videntur cōuenire, atq; triplex, quemadmodū exposui de tribus locis, quos ex maiore posterius elici dixi. Si. n. vna aliqua res duabus eodem modo cōueniat, aut conuenire videatur, neq; alteri conueniat, ne alteri quidem cōueniat. Quod si vni, etiā alteri. Alter locus tractatur hoc modo, si duæ res eidem similiter conueniant, & altera non conueniat, ne altera quidem conueniet. Tertius hoc modo. Si duæ res duabus eodē modo cōueniāt vniq; altera non conueniat, reliqua ētreliquę cōueniat necesse est. Atq; ex maiore & minore,

minore,ac ſimili,quod argumenta duci eliciq́ue poſſunt.Alius locus ſequitur ex adiectione,hoc modo.Si vna res ad alteram adiecta , eã facit bonam,aut albã cum prius bona & alba non eſſet,quæ adiecta eſt,bona erit & alba, quale etiã totum reddidit.Præterea,ſi ad aliqd quod ineſt quippiã addatur, quod illud magis tale efficiat,quale inerat,id tale erit.Eadem eſt ratio cæterorum.Quãquam hic locus non valet in omnibus,ſed in ijs tãtummodo,in quibus præſtãtia magnitudinis naſcitur.Atq; idem non viciſſim retro cõmeat in refellendo.Non enim ſi id quod additur,non facit,id cui adiectum eſt bonum,propterea id nõ bonum eſſe neceſſe eſt.Quod enim bonũ eſt , ſi ad id qđ malum ſit addatur,totum non efficit bonum neceſſario,nec rem nigram candor albam facit,nec dulcedo rem amaram dulcem neceſſario ſi addantur efficit. Iam vero ſi quid maius aut minus dicitur , omnino enim conuenit.Nam quod bonum non eſt , nec albũ id nec maius bonum neque minus dicitur, neque albius neq; minus albũm, quippe cum id quod magis eſt,nulla re maius bonum eſt,aut minus bonum . ſed maius malum,aut minus dicitur. Nec vero hic locus in refellendum viciſſim retro commeat. Multa enim eorum quæ illud magis reſpuunt,omnino dicuntur. Homo.n.etſi magis aut minus,quam alius homo, nõ dr̃ non tamen propterea homo eſſe deſinit. Eodemq; modo videndum eſt,quid quadam ex parte,quid aliquando,& alicubi eſſe dicatur.Si quid enim quadã ex parte poſſit eſſe, aut aliquando,aut aliquo in loco,id certe omnino eſſe poteſt . Quod enim omnino fieri non poteſt,id nec aliqua ex parte,nec interdum , nec alicubi fieri poteſt. Quanquam huic loco occurritur, quod quadam ex parte homines natura boni ſunt,vt liberales,vt temperati,cum interim boni nõ ſint omnino natura ſiquidem nemo prudens natura dicitur. Itemq; fieri põt interdum, vt aliquid eorum quæ interire

terire possunt, non intereat & occidat, cum fieri non possit omnino, quin occidat. Eodemque modo alicubi hanc vel illam victus rationem seruare, vt in locis pestilentibus & in salubribus prodest, omino non prodest Aliquo ét in loco fieri potest vt vnus modo accidat, & tamen vnus modo esse non possit, omnino. Itaq; alicubi etiam immolare patrem laudi ductum est, vt apud Tribalos, omnino autẽ, non datur laudi, & gloriæ. Nisi forte hoc non aliquo in loco fieri declarat, sed apud aliquos, qm̃ nihil refert vbi sint. vbique. n. apud Tribalos id gloriæ ducitur. Rursum, medicamentorum vsus interdum, veluti cũ sis in morbo adiuuat nec adiuuat omnino. Nisi forte ne hoc quidem aliquando fieri significat, sed curationem ei qui sic affectus est, adhiberi. Neque. n. refert quocunque id tempore fiat, dummodo ita sit affectus Id autem demum omnino & absolute laudi datur quod si nihil addas, gloriæ ducitur & gloriatione dignũ prædices. vt patrem immolare, non dicas honestum esse sed apud nonnullos honestum esse. non igitur omnino honestum est. At Deos colere, pulchrum dices, etiam si nihil adiungas. est enim pulchrum omnino. Quare quod sine adiunctione videtur esse pulchrum, aut turpe, aut aliquid aliud eiusdem generis, tale esse id dicetur omnino.

CONCLVSIONES.

Homines boni sunt vt in paucioribus quia n n natura boni sunt.

Immolare patrem apud Tribelor laude dignum est, non autem simpliciter.

Si de quo magis videtur inesse & non inest, nec de quo minus & si de quo minus videtur inesse & inest, & de quo magis, simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur.

Secundi libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De comparationum locis,qui accidentibus attribuuntur:de varijsque locis accidentis ab solutis.

De locis meliorum ac eligibiliorum, quæstionum dialecticarum. Cap. I.

RELIQVVS est comparationis locus.in quo videndum est, duobus propositis, vtrum sit optabilius, aut melius.Ac primum exponendum illud est, nobis hoc loco non esse propositum de ijs differere, quę ualde dissimilia sint, quorum que magnę sint dĩtię & distinctiones neq;.n.est quisquã,cui in dubium veniat,sit ne beatitudo, q̃ diuitię magis expetẽda,sed de ijs, quæ cognata sunt & vicina,& ijs duobus nobis ꝓpositis dubitam⁹:utrũ elationem habeat an submissionẽ, propterea ꝙ quid alterũ alteri pręstet minime videamus.Ex quo ꝑspicuum erit,exposita harũ rerũ præstantia vna aut pluribus, animũ assensurũ & approbaturũ id esse magis expetendum, quod excellet.Ac diuturniora quidem anteponenda sunt breuioribus, & quæ prudentes ante ponãt,aut viri boni,aut leges rectę, aut quę anteponant ij,qui in aliqua re excellunt,quia ij sint,aut quę ij,qui

ij,qui vnoquoque genere ſcientes ſunt, aut quæ plures,aut etiam oẽs,vt in medicina & fabrica.quæ plures, medici anteponant, aut omnes aut quæ omnino plures,uel omnes, vel omnia quale eſt ſummum bonum. expetunt enim ſũmmum bonum omnia.Id autẽ qđ commemorabitur ad id, cui vſui eſſe poſſit, eſt omne reuocandum. Suntque oĩno anteponenda ea quæ a meliore arte proficiſcuntur,vt quoniam philoſophia melior eſt ars quã architectura,omnino ea, quæ a philoſophia efficiantur, ijs quæ ab architectura,anteponãtur.Quæ autem a cuiuſque arte efficiuntur,ea quiſque alienis anteponit.Deinde anteponenda ſunt ea,quæ vi ſua in genere ſunt,ijs quæ non ſunt vt iuſtitia uiro iuſto. Iuſtitia.n.in genere eſt bonorum vir iuſtus non eſt,& illa ui ſua bonum eſt,hic nõ item.Nihil.n.id quod genus dicitur, quod non ſit in genere, vt homo albus non coloris nomen obtinet. Quod idem in cæteris contingit.Anteponuntur etiã, quę propter ſe expetuntur,ijs,quę propter aliud, vt valetudo exercitationi,qm̃ illa propter ſe expetenda, hęc propter aliud.Et quę propter ſe expetuntur, ijs quę forte temere & caſu. vt amicorum iuſticia hoſtiũ iuſtitiæ,qđ illa per ſe expetenda eſt, hęc caſu & fortuito,vt ne nobis noceant. Hic autem locus eandem fere vim habet quam ſuperior, ab eoq; niſi modo nõ differt.Nam amicos per ſe iuſtos eſſe optamus, etiam ſi nihil inde ad nos redeat, & apud Indos habitent:at hoſtes ſic propter aliud iuſtos eſſe optamus, vt nihil nobis obſint. Ex quibus per ſe bona propagantur ijs ex qbus caſu & temere,vt virtus fortunę. Illa em̃ per ſe efficiens eſt cauſa bonorum,hęc fortuito. & ſi quid aliud tale eſt.Eodẽ mõ de cõtrarijs.iudicãdũ eſt. Ea.n.quę per ſe cauſę ſunt malorũ,poſtponuntur ijs. quę caſu & fortuito,ut uicium fugiendũ eſt potius q̃ fortuna. illud.n.per ſe malum eſt, hęc caſu. Et quę omnino bona ſunt,ijs anteponunẽ que alicui bona

ſunt,

sunt, vt valere quam secari magis optandū est, qm̄ il-
lud omnino bonū est, hoc alicui qui sectione egeat.
Et innata ac insita bona assumptis, & aduentijs
ut iustitia viro iusto, qm̄ illa insita est & innata, illud
aduentitium. Et quæ in re meliore insunt, & quæ in
stiotem habent venerationem ij, quæ in deteriore,
vt bona Dei hominum bonis, & animi corporis bo-
nis sunt anteponenda. Et quæ propria sunt melioris
rei, ijs quæ deterioris, vt diuina, humanis. Cū.n.bo-
nis quæ illis inter se sunt communia, non differāt in-
ter se, proprijs alter alteri præstat. Et quæ in melio-
ribus, aut antiquioribus, aut in ijs quæ in maiore sūt
pretio & honore, ea sunt anteponenda ijs quæ in de-
terioribus, vt valetudo viribus corporis, & pulchri-
tudini corporis. ualetudinis.n.sedes est in humore,
siccitate, calore & frigore, ijsq; oibus ex quibus pri-
mum aial constat & cohæret, hęc uero in iunioribus
nam & uis corporis in neruis atq; ossibus sita est, &
pulchritudo corporis est apta quædā cōpositio men-
brorum. Fines ijs quæ ad finem pertinent atque cōdu-
cunt. Ex duobus, quod ad finem propius accedit. Quę
ad uitæ finē pertinent, ijs quę ad aliū aliquē. ut quæ
ad uitam beatam pertinent, ijs quæ ad prudentiā. qđ
.n ad beatitudinem pertinet, ante ponēdum est. Quę
fieri possunt, ijs quæ non possunt. E duobus efficien-
tibus, cuius finis melior, id etiā præstantius. Ex effi-
cientibus & finibus proportione concludendum est
hoc modo. Cum pluribus partibus finis fini præstet,
quā finis illi causæ efficient. ut si beatitudo uale-
tudinem pluribus partibus superet quam ualetudo sa-
lubria, efficitur, ut efficientia beatæ uitę uincant ua-
letudinem. Quāto.n. beatitudo ualetudinem præstat,
tanto salubria præstant efficientia beatitudinis, At-
qui minore interuallo salubria ualetudo anterbat,
pluribus igiť partibus salubrib⁹ præstāt beatitudinis
efficientia, q̄ ualetudo salubribus. Ex quo perspicuū

est effi-

est efficientia beatæ vitæ sanitati, quia ei præstent, esse anteponēda. Præstātiora per se, quæ in maiore sunt honore & pretio, & laudabiliora, anteponenda sunt, vt amicitia diuitijs, iustitia valetudini & viribus corporis. Illa.n. numerantur propter se in ijs bonis quæ sunt honorabilia & laudabilia, hæc nō propter se, sed propter aliud. nemo enim opes propter se amat, sed propter aliud. Amicitiam autē propter se colimus ét si nihil indę fructus speremus nos esse percepturos.

CONCLVSIONES:

Amicitia diuitiis anteponenda est.
Cuius finis est melior ipsum quoque est melius.
Pulchritudo & decor est quædam membrorum corporis commensuratio.
Finis potior & melior est his quæ sunt ad finem.
Magis est expetenda, & eligenda beatitudo, quam prudētia.
Nullus propter se honorat diuitias, sed propter aliud, amicitiã vero propter se.
Omnia bonum appetunt.
Quod per se eligibile magis ē eligēdū quā quid propter aliud.
Robur existit in neruis & ossibus.
Vitium potius quam fortuna fugiendum est.
In vn quoque genere id expetibilius est quod magis bonum est, & malo impermixtus:

Alij eiusdem quæstionis loci. Cap. II.

IAm si duo quædam sint valde inter se similia, nec quid alterum alteri præstet & excellat, perspicere possimus, id ex consequentibus intelligi licet hoc modo. Quo.n. maiora bona propagantur, id anteponendum alteri ėst, quod si mala cōsequantur, quo minora mala propagantur, id est eligendum. Nam si sit vtrunq. eligendum, nihil prohibet aliquid molestiæ consequi. Ex consequentibus autem duo argumenta

ſumuntur, quoniã & aliquid antecedit rei, & præcur rit, & aliquid rem ſequitur. veluti diſcenti antecedit ignoratio, & conſequitur ſcientia. Fere autẽ melius eſt quod rem ſequitur. Argumentum uero a cõſequẽ tibus ſumendum eſt, vt commodum fuerit. Plura bona paucioribus anteponenda ſunt, aut omnino, aut ſunt in alijs quæ plura continent. quam alia quæ pau ciora. Huic aũt loco occurritur, ſi vnũ alterius gratia petatur. Neq;.n. vni vtrunq; anteponit. veluti valere & valetudo non pluris ſunt quã valetudo, quãdoqui dẽ valere optamus valetudinis gratia. Nihil etiam ꝓ hibet ea quę non ſint in bonis, bonis anteponi, vt bea titudinem coniunctã cũ aliqua re, quæ non numeratur in bonis iuſtitiæ ac fortitudinis. Et eadem coniun cta cũ uoluptate, magis expetenda ſunt, quam ſine vo luptate: & eadem ipſa cum indolentia copulata, quã cum dolore. In quo etiam quicquid tempore maiorẽ vim habet, id in eo magis optandum eſt, vt in ſenectu te ſine ul a moleſtia & cura viuere, quam in adoleſcentia. plus.n. poteſt in ſenectute. Eadem ratione in ſenectute magis expetenda prudentia eſt. Itaque nemo adoleſcentes imperatores deligit: quòd prudentes eos non eſſe exiſtimet. contraque fit in fortitudine, cu ius in iuuentute neceſſarium munus & officium eſt. Eadem eſt etiam tẽperantiæ ratio, adoleſcentes.n. ma gis q̃ ſenes cupiditatibus ſeruiunt. Quæ per omne tẽ pus ætatis plus poſſunt, iis quæ maxima parte, vtilio ra ſunt. vt iuſtitia & temperantia fortitudine, quia il la ſemper hac interdũ. Quæque ſei ſis contenta ſunt meliora, quã quæ egent alijs, ꝓ quod in iuſtitia & fortitudine cernere licet. Nam ſi iuſti omnes eſſent, nihil loci eſſet fortitudini, at ſi fortes eſſent, inſtitiã requirerent. Comparatio ẽt ex interitu, abiectione, origine, acceptione, cõtrarijsq; ſumi põt, hoc mõ. Quorum bonorum interitus magis declinãdi ſunt, ea meliora. Quod idem in abiectionibus & contrarijs con

tingit,

tingit. Cuius.n.præmiſsio & expulſio, quam contrarium, magis fugienda eſt, id etiam optabilius. Contra fit in ortu & acceptione. Quarum.n. rerum origines & aſſumptiones optabiliores ſunt, eæ alijs anteponuntur. Alius locus. Quod ad bonum propius accedit, id & optabilius & melius eſt, quodque ad bonum ſimilitudine propius accedit, id melius, ut iuſtitia uiro iuſto. Quæ meliori ſimiliora ſunt, ea meliora, quẽadmodum Aiacẽ Vliſſi anteponũt, ꝙ Achilli ſimilior eſſet. Occurrit huic loco, ꝙ nihil ꝓhibeat. Aiacẽ non qua parte Achilles optimus fuerit, ei ſimiliorem fuiſſe, & tñ alterum uirum bonum ſuiſſe, et ſi diſſimilem. In quo uidẽdum eſt, an etiam in ijs quę magis ridicula ſunt inueniri poſſit ſimilitudo quemadmodum ſimia ſimilitudine ad hominem prope accedit, cum equus non ſit ſimilis. Neque.n. præſtantior eſt ſimia, & ſi ſimilior homini quam equus, Rurſum, è duobus ſi unum meliori, alterum deteriori ſimilius ſit, melius erit quod ſimilius eſt præſtantiori. Atque etiam huic loco occurritur. Nihil.n. prohibet, unum meliori paulum ſimilem eſſe alterum ualde deteriori, ut ſi Aiax paulum admodum ſimilis ſit Achilli, & Vliſſes ualde Neſtori. Et, ſi id qđ meliori ſimilius ſit, mala eius imitetur, quod aũt ad deterius ſimilitudine propius accedat, bonã in partẽ ſimile ſit. ut equus aſino, & ſimia homini. Quæ magis inſignia ſunt, minus inſignibus anteponũtur & laborioſa procliuibus chariora.n. nobis ſunt ea. quæ difficulter parantur, & priuata communibus, quæq; moleſtiæ minus habẽt. quæ enim nullam moleſtiam afferunt, ijs quæ afferũt anteponũtur. Quæ alijs præſtantiora ſunt ijs quæ in altero genere ſunt præſtantiſſima, anteponũtur, uelu ti ſi nobilior equo homo ſit nobiliſſimus homo etiã ſit generoſiſſimo equo præſtantior: Et ſi res præſtantiſſimæ & clariſſimæ nobiliſſimis alterius generis præſtant, ẽt omnino illis rebus excellunt, ut ſi clariſ-

ſimus homo generoſiſſimo equo præſtet, etiam homo equo præſtat omnino. Quæque cum amicis communicare licet, ijs quæ non licet, quæ in amicos præſtare cupimus, ijs quæ in quemuis: vt officia ſeruare, & bene mereri magis optamus, quam videri bene mereri, & officia ſeruare, quàm beneficia malumus in amicos conferre, quam videri, in quemuis contra. Non neceſſaria neceſſarijs meliora ſunt, eaque interdum magis expetũtur, Bene enim viuere præſtat, quã viuere, cum bene viuere nõ ſit neceſſarium, & viuere in neceſſarijs. Fit autẽ interdum, vt quæ meliora ſunt, non etiam magis expetantur. Non.n. ſi quid melius, propterea id neceſſe ſit etiam magis eſſe expetendum. Philoſophorum enim vita cum eo genere vitæ ꝙ in pecunijs quærẽdis conſiſtit ſit melior, at tamen ei cui res ad viuendum neceſſariæ non ſuppetunt, non magis expetenda eſt. Nõ neceſſaria autem ſunt, cum ſuppetunt res neceſſariæ, & aliæ præterea quædam honeſtæ parantur. Ac fere quidem certe neceſſaria magis expetenda ſunt, non neceſſaria meliora. Quæ ab alio nõ ſuppeditari poſſunt & accipi, ijs quæ poſſunt: quo modo iuſtitia ad fortitudinẽ affecta eſt, quæ ſine alijs expetenda ſunt ijs quæ niſi coniũcta cum alijs non expetuntur: vt vires corporis ſine prudentia non ſunt expetendæ: ſine viribus etiã prudentia expetenda eſt. E duobus ſi vnum diſſimulemus aut negemus in nobis eſſe, vt alterum nobis eſſe videatur, id anteponendum eſt, quo præditi eſſe videri velimus: vt laborioſos nos eſſe negamus, vt ingenio valere videamur. Quorum bonorum defectio minus in ijs vituperanda eſt, qui moleſte ferunt. Et quorum defectio in ijs qui non acerbe ferunt, ea a ſe abeſſe, magis reprehendenda eſt.

CONCLVSIONES.

Nemo eligit imperatores adoleſcentes quòd prudentes eos eſſe nullus exiſtimet.

Similius

Similius præstantiori excellentius est.
Grata nobis magis, sunt cum labore & difficultate parta, quã sine labore.
Melius est non indigenti necessarijs philosophari quam ditari.
Melius est bene viuere quam viuere.

Alij meliorum, eligibiliorumq; loci. Cap. III.

EOrum quæ in eodem genere sunt, quod apta & ppria virtute & laude valet, alteri quod eo caret anteponendũ est. Et in ijs in quibus inest, id in quo maior est. Quæ bonum eum in quo sint efficiunt, ijs quæ non efficiunt: vt calidius. i. qđ calefacit, eo quod non calefacit. Ex ijs quæ efficiunt, ea quę magis efficiunt, aut quæ id quod melius est & magis præcipuum bonum efficiũt: vt quæ animum bonum efficiunt, ijs quæ corpus. Ex casibus etiam & vsu, actionibus, & operibus comparationis locus sumitur, & quæ ab illis orta sunt concluduntur. Alterum enim alteri consequẽs est: vt si id quod iuste fit, ei quod fortiter anteponendum sit, iustitia fortitudinem antepo netur. Et si iustitia fortitudini anteponenda sit, etiam id quod iuste fit ei quòd fortiter. Quod idem fit in cæteris. Si quo bono vnum maius bonum sit, minus alterum, maius magis expetendum est: vel si maiore aliquo maius sit alterum. Quinetiam e duobus quæ alicui præponenda sint, id quod magis expetendum sit, potius eligendum erit, quàm id quod minus. Quorũ præstantia & laus, præstantiæ, laudique aliorum anteponitur, ea etiam anteponenda sunt. vt amicitia diuitijs. Amicitiæ enim excellentia & gloria, opum excellentiæ & exuperantiæ anteponenda est. Quæ ipsum sibi quisque parare & quærere malit, quam alterum, ea anteponenda: vt amici opibus. Ex adiunctione hoc modo: Si eidẽ rei aliquid adiungatur totumq; melius efficiat, id magis expetendum est. In

que cauendum est, ne ad ea progrediamur. in quibus altero eorum, quæ coniungunt vtat id quod vtriusq; commune est. vel aliqua ei adiumenta afferat, reliquo nõ vtatur, neque ei sit adiumento: quales sunt cũ fabrica serra & falx coniũcta quarum serra si coniuncta sit optanda magis est, cum magis expetenda non sit omnino. Rursum, si quid ad min⁹ additũ maius totũ efficiat, magis expetendum est. Quod idem ex detractione effici põt. Quicquid enim est eiusmodi, quo detracto, id quod reliquum est minus efficitur, id omne anteponendum. Quæque propter se expetenda sunt, ijs quæ ad existimationem hominum & opinionem accommodantur, vt valetudo pulchritudini anteponenda est. Illud autem ad iudicium hominum & opinionem dirigitur, quod si nesciant, nullus in eo parando labor impendatur. Quæ etiam ꝓpter se expetuntur, & ad hominum commendationẽ ijs quæ alterius solũ gratia, quæque vi sua per se & ꝓpter se in maiore pretio & honore sunt, eadem meliora sunt, & magis expetenda. Ea autẽ per se in maiore honore sunt, & pretio quæ de tracta omni opinione vtilitatis, tñ magis propter se peteremus. Diuisio etiam rerum expetendarum, & quarum causa expetantur, magnam suppeditabit copiã disputandi: vt vtilitatis, vt honestatisq́: vel voluptatis gratia res omnes expetẽdas. Quibus.n. ad omnia vel ad plura vtimur, ea ijs anteponenda sunt, quibus ad tot res non vtimur. Quod si in vtrisq; eadem reperiuntur, in vtris magis reperiantur videndũ est, vtrum iucundiora sint an honestiora, an vtiliora. Quæ melioris rei causa cõparata sunt, eadẽ magis expetẽda: vt quæ virtutis q̃ quę voluptatis gratia. Eadem ratio est rerum fugendarum. Fugienda.n. sunt magis quæ res expetendas impediunt, veluti morbus magis declinandus & vitandus est, quàm deformitas, ꝙ magis nos a voluptate, & virtute morbus detorquet. Ex eo

etiam

etiam argumẽta sumuntur, si rem propositam & expetendam & fugiẽdã esse doceamus. Minus enim expetenda est res eiusmodi, quam expetere æque ac fugere liceat, quàm altera quę tantummodo sit expetẽda. Ac comparationes quidem rerum inter se tractandæ sunt, quemadmodum à me præscriptum est.

CONCLVSIONES.

Quod quippiam bonum reddit, & quod magis eligibilius est, quam quod non efficit, vel quod minus.
Amici ipsis opibus sunt anteponendi.
Sanitas pulchritudini anteponenda.
Id oẽ fugiendũ est quod rebus expetendis impedimẽtũ affert.

De eligendis fugiendisque documenta ac communes loci. Cap. IIII.

QVi ijdem quidem loci valent etiam ad faciendam fidem, quid sit expetendum, quidque fugiendum. Detrahenda enim modo alterius excellentia & præstãtia est. Si enim quæ in maiore honore sunt & pretio, eadem magis expetenda sunt, certe quæ in honore sunt, & ducuntur gloriæ, eadem sunt expetenda, & si quæ vtiliora sunt, ea magis expetenda, vtilia etiam expetuntur. Quod idem fit in cæteris, quæ comparantur. Sunt autem quædam, ex quorum inter se comparatione statim vtrunque expetendum esse aut alterum intelligimus. veluti cum vnum naturale bonum, alterum nõ innatum & insitum dicimus. perspicuum est enim id quod insitum & innatum sit, esse expetendum. Sumendi sunt autem a maiore & minore loci, qui quàm latissime pateant, sic enim ad plura concludenda valebunt. Possunt etiam quidam ex ijs locis quos exposuimus, generaliores effici, si parua nomi-

nũ fiat mutatio, veluti quod natura tale vel tale est, eo est magis tale, quod non est tale, vel tale natura. Ex duobus si vnũ efficit, alterum nõ efficit tale, vel tale, id quod ipsum habet, aut in quo inest, magis tale est, quod interdum facit, quàm quod non facit. Sin vtrunque vim efficiendi habeat, id quod plus efficit, & magis tale vel tale est. Et, si è duobus hoc plus illud minus, q̃ vnũ aliquid efficiat eiusmodi. Si è duobus vnũ magis tale vel tale sit, quam quod tale est, alterum magis quàm quod nõ est eiusmodi, profectò primum in eo genere vincat necesse est. Ex coniunctione idem efficitur. Si quid ad eãdem rem addatur, totumq; magis tale vel tale efficiat. Et si quid ad rem addatur, quæ minus sit eiusmodi totam magis talem reddet. Itemque detractione. Nam si quid detrahatur ab aliquo, ex eoq; quod reliquum est minus tale vel tale existat, id in eo genere præstat. Quæ mixta coniunctaque sunt minus cum contrarijs, ea magis talia vel talia, veluti id albius est quod minus admixtum habet nigrorẽ. Superioribus accedit hic locus. Quod sibi magis rei de qua agitur, veram adidiscit definitionem, velut si candoris hæc sit definitio. Color aspectum oculorũ diuidens, is albior color erit, quo magis dispertit aspectum. Quod si quæstio non generalis, sed quæ subiecta sit generi, tãquam pars ponatur, primum loci qui expositi sunt ad confirmandum vel reprehendendum omnes valent plurimum. Si quidẽ enim omnino & totũ confirmemus aut refellamus, etiam partem ostendimus, propterea quòd si quid in toto genere reperiatur, etiã in parte, & si in nulla parte in aliqua intelligi nõ potest. Aptissimi autem sunt loci, latissimeq; patent ij, qui ex contrarijs, coniugatisq; sumuntur. Aeque.n. probabile est effari, si omnis voluptas sit in bonis, etiam dolorem omnem in malis esse, ac si qua voluptas sit bonum, aliquẽ etiam dolorem esse in malis. Et si quis sensus non sit vis & fa-

cultas, sequitur vt sensus priuatio non sit imbecillitas. Et si quod opinabile est scientiæ subiectum sit, fit vt quędam opinio sit scientia. Rursum si qua res iniusta sit in bonis: aliqua etiam res iusta sit in malis necesse est, & si quid eorum quę iniuste fiunt, malum est aliquid etiam eorum quæ iuste fiunt, erit bonum & si quid eorum quæ iucunda sunt, in rebus fugiẽdis sit, aliqua etiã uoluptas fugienda. Eodemq; modo, si quid eorum quę iucunda sunt, utile sit, aliqua etiam uoluptas erit in bonis. Quod idẽ in ijs quæ uim interimendi habent, in ortu & interitu contingit. Si quid enim qđ uim habeat interimendæ uoluptatis & sciẽtiæ, in bonis est, fit etiã necesse est aliqua voluptas & scientia in malis. Itemq; si aliquis interitus scientiæ sit in bonis, aut ortus in malis, erit in malis aliqua sciẽtia, ut si ignoratio flagitiorum alicuius in bonis, aut recordatio in malis numeretur, certe & cognitio flagitiorum alicuius in malis ducitur. Quod idem in cæteris cõtingit, propterea ꝙ eadẽ ratio uerisimilitudinis ualet in omnibus. Idẽ ex maiore, minore, & pari efficitur, hoc modo. Si quid eorum quæ ex alio genere sunt magis tale uel tale sit, illorum aũt nihil sit, efficitur, ut id qđ expositum est, nõ sit eiusmodi: ut si qua sciẽtia bonũ sit potius quã uoluptas, nec ulla sit in bonis scientia, ne uoluptas quidem in ijs numerabitur. Similiter ex pari & minore licebit confirmare & refellere, nisi quod ex pari utrunque efficietur, ex minore constituere solũ, nõ etiam destruere. Si.n. pari ratione uis aliqua in bonis sit & scientia, si aũt uis aliqua in bonis, etiam scientia erit: si nulla uis & facultas, ne ulla quidem scientia. Si autem minore ratione uis aliqua bonum sit ꝙ scientia, sitq; uis aliqua bonum, etiam scientia: sin nulla uis in bonis ducatur, non necesse est nullã etiam scientiam duci in bonis. Ex quo perspicuum est, locum ex minore solum uim habere ad probandum. Nõ solum autem ex alio

genere

genere copia & ratio refellendi suppetit, sed ex eo dem ét genere, si quis sumat quod si tale vel tale maxime: vt si qua ponatur esse in bonis scientia probatumque sit non esse in bonis prudentiã, nulla alia numerabitur: quippe cũ ne ea quidem quæ maxime videatur. Ex fictione idem efficitur, si enũcietur, pari ratione si cui conueniat etiam oibus conuenire aut non conuenire: vt si hominis animus sit immortalis, etiam cæterorum: Quod si nõ hic ne cæterorum quidem esse. Si igitur ponatur alicubi cõuenire, non conuenire alicui docere debemus. Sic.n. consequens erit ex fictione, nulli conuenire. Quod si cui non conueniре ponatur, probandum est alicui conuenire: sic enim illud consequẽs erit, conuenire oibus. Illud autẽ perspicuum est, cum qui aliquid ponat & fingat, ad generalem & specialem reuocare quæstionem, cum enim vult qui partem concedat, totum etiam concedere, quandoquidem si vni, pari ratione æquum putat cõuenire omnibus. Ac infinitæ quidẽ quæstiones vno modo euerti refelliq; pñt, vt si voluptatem bonũ esse dixerit, aut nõ esse bonum, neq; aliud quicq̃ exposuerit. Nam si voluptatem aliquam in bonis esse dixerit, nullam esse omnino probãdum est, si rẽ propositã velit euertere. Item si voluptatem aliquam nõ bonam esse enunciarit, omnino demonstrandum est omnem esse, aliter.n. non potest reprehendi. Nam, si voluptatem aliquam non esse bonum, aut esse doceamus, nõ dum proposita res reprehensa est. Ex quo perspicuũ est, rem infirmari vno modo posse, cõfirmari duobus. Siue enim omnino doceamus omnem in bonis voluptatem duci, siue aliquam, res confecta erit. Itemque si opus sit ostendere, aliquam voluptatem non esse in bonis, si nullam esse doceamus, aut aliquam non esse: vtrũ effecerimus & omnino & ex parte, aliquam in bonis non esse voluptatem. Definita autem quæstione, duo ad refellẽdum loci suppetent, vt si qs

pona:

ponat in bonis voluptatem aliquam esse, aliquã non esse, siue omnis in bonis esse doceatur, siue nulla esse, res proposita infirmata erit. Quòd si vnã tantummodo in bonis voluptatem posuerit, tribus modis id poterit refelli. Si.n. omnẽ esse, vel nullam, vel plures docuerimus, rem propositam euerterimus. Si vero quæstio definita, expositaq; sit pluribus, veluti prudentiã solam ex virtutibus esse scientiam, ad id reprehendẽdum quatuor modis instructi erimus. Nam si doceamus, omnem virtutem sciẽtiam esse, aut nullam, aut etiam aliam. veluti iustitiam, aut ipsam prudentiam non contineri scientia, euersum erit id de quo agitur In quo vtile erit, quid cuiq; rerum singularum, quas exposui, accidat aut non accidat videre, quemadmodum de generalibus quæstionibus tradidi Genera ẽt videnda sunt diligenter. eaq; in partes, vt dixi, vsque ad indiuidua, tribuenda. Siue.n. in toto genere perspiciatur inesse, siue in nulla parte, cum multæ afferuntur, petendum est, vt omnino totumq; concedat aut certe occurrat, in qua non ita reperiatur. Postremo, quibus in rebus aut specie aut numero constitui põt accidens, num quid conueniat videndum est: vt tempus non moueri, aut non esse motum, si probare velimus, quot sint genera motus docendum est. Si enim nullum eorum conueniat tempori, tempus certè nec mouetur, nec motus est. Itemq; animum non esse numerum licebit docere, diuisione adhibita, omnem numerum aut parem esse, aut imparem. Nam si animus neq; par, neq; impar sit, profecto esse numerus nullo modo potest. Ac ex his quidem locis argumenta ducenda sunt & depromenda ad confirmandum, vel refellendum accidens.

CONCLVSIONES.

Tale additum tali reddit ipsum magis tale.

Omnis numerus est par, vel impar.

Tertij libri Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De omnibus generis locis, & de nonnullis ipsius differentiæ.

Nonnulli ipsius generis loci. Cap. I.

DEINCEPS ea, quæ ad genus & propriũ pertinent, videamus. In ijs aũt elementa definiendi tradẽtur, quæ quidem raro in disputationem incidunt. Si igitur ponat genus aliorum, quæ sunt, primum videndũ est, an de aliquo corũ, quæ illi proxima sunt & vicina, minime dicatur, vt fit in accidẽtibus vt si voluptatis genus bonum statuatur, an aliqua voluptas non sit bona, vidẽdum erit. Nam si ita fiat, certe voluptatis bonum non est genus, quippe cũ genus in speciebus omnibus, quæ sub ipsum subiectæ sunt intelligatur. Deinde considerandũ est, an in quæstione qua quid sit res exquiritur minime dicat, sed vt accidens. vt id quod albũ est de niue, aut de animo id, qđ pulsu suo & interiore agitatur, Neque.n.idem nix est quod album aliquid, itaq; non est id quod album est niuis genus, nec animi id quod a se mouetur. accidit.n.ei, vt moueatur, quemadmodum sæpe animali, vt ambulet. Præterea, quod a se mouetur, non aliquid quod est, sed aliquid quod facit aut patitur indicat. Itemque id quod album

est,non naturam niuis significat,sed qualitatem . Ita neutrum eorũ in naturę quęstione dicitur . Maxime vero,an definitio accidentium in id genus,quod datũ est conueniat,spectare debemus. Nam,vt in eo exem plo , quod modo protuli permaneam,fieri potest, vt aliquid seipsum & moueat & non moueat, itemq; vt album sit aliquid,& non album.ex quo efficitur, neu trum eorum genus esse,sed accidens : quandoquidem accidens diximus esse id , quod & conuenire alicui põt,& non conuenire.Iam illud etiam videndum est an non in eadem diuisione genus & species numerata sint,vnũque eorum ad substantiã, alterũ ad qualitatem:aut illud ad ea,quę cum aliquo conferuntur, hoc ad qualitatem pertineat.veluti nix & cygnus ad substantiam,id aũt quod album est , non ad substantiam,sed ad qualitatem pertinet, ita id quod albũ est nec niuis genus est , nec cygni.Rursus , qm̃ scientia in ijs est,quæ cum aliquo conferuntur , bonum autẽ & honestum in qualitate,fit vt honestum aut bonum non sit genus scientiæ, præsertim cum eorum , quæ cum aliquo conferuntur genera,etiam ipsa in eodem genere esse debeant . Id quod in duplo cernere licet.Nam cum multiplum dupli sit genus , ipsum etiã in ijs est,quæ cum aliquo conferuntur.atque vt summatim dicam,eidem diuisioni,cui species,genus subijci debet.Siue.n.species substantia sit,etiam genus: siue qualitas sit species,etiam genus qualitas sit necesse est.Vt si candor ad qualitatem referatur,color etiã refertur.Quod etiam fit in cæteris.Præterea,videndum est, an necesse sit , aut possit ne genus eo participare quod in genere positum est,definitio autem participandi est,eius quod participatur recipere definitionem.Ex quo perspicuum est , species generum participes esse,genera specierum non esse, quandoquidem generis cum specie communicatur definitio , speciei cum genere non item.Illud ergo videndum est,genus

ne id

ne id de quo agitur, particeps sit, an posit esse speciei particeps. vt si quis eius quod est, aut vnius illud aliquid genus tradat. Ita enim fiet, vt particeps sit specierũ genus. qm̃ in rebus oibus, quæ sunt id quod est & unum intelliguntur, ergo etiam eorum definitio. Illud etiam, an species data & proposita in aliqua re uere dicatur, genus non dicatur. veluti, si id quod est, aut quod sciri potest, opinabilis ponatur genus, de his enim rebus quæ nullæ sunt, opinabile dicitur, qm̃ multa eorũ quæ nulla sunt in opinione considunt. Id autem quod est, aut quod scientia comprehenditur, de ijs quæ nulla sunt, vt perspicuum est, nõ dicuntur Ex quo fit, vt neque id quod est, neq; id qđ scientia comprehenditur, sit genus opinabilis, præsertim cum quibus species dicitur, genes quoque dici debeat. Præterea, illud etiam considerandum est, an nullius speciei id quod positũ est genus, particeps esse posit: fieri enim nõ potest, vt generis sit particeps id quod nullius specierum est, nisi forte aliquid eorum, quæ in diuisione prima specierum collocantur quæ omnia genere tantummodo participant. Quod si motus ponatur voluptatis genus esse, an neque interitus, neq; commutatio, neq; vllus motus alius eorũ qui propositi sunt voluptas sit, uidendum est. Perspicuum est enim nullius formæ recipere posse cõmunionem, ita ne generis quidem. quandoquidem id necesse est, quod generis est particeps, alicuius etiam particeps esse formarum. Ita fit vt motionis species uoluptas esse non posit, ueque indiuiduorum, neque eorum quæ subiecta sunt sub specie motionis, quandoquidem generis speciei que cum indiuiduis definitio communicatur, vt certus homo, & hominis particeps est, & animalis. Præterea illud etiam videndum est, an id quod positum est genus esse in pluribus quã genus intelligatur, ut opinabile in pluribus quam id quod est, dicitur. Etenim id quod est & quod nõ est.

in opinione consistit. Ita opinabile eius qđ est, species esse nullo modo potest. Semper enim ad plura genus quã species pertinet. Itemque illud, an genus in totidem rebus quot species dicatur, vt si, eorum quæ res oẽs cõsequuntur, vnum genus, alterum species statuatur, qualia sunt id quod est, & vnũ, Omnibus.n.in rebus id qđ est & vnum intelliguntur. Neutrum igitur alteri esse genus põt, quandoquidem in rebus paribus æqualibusque dicuntur. Quod etiam fiet, si qđ primum est & principium, alterum alterius genus esse statuetur. Nam & initium primum est & quod primum est, id initium. Ita si vtrunque idem ualet, certe neutrum alterius genus futurum est. In quibus omnibus illud initium & quasi elementum nobis ꝓpositum esse debet, Genus ad plura quam speciem differentiamque pertinere. Pauciora enim quam genus etiam continet differentia. Animaduertendum etiam est, an id quod pro genere adhibitum est, non est genus alicuius eorum quæ specie differunt. an etiam non possit videri. Is quidem qui rem confirmabit, sit ne cuiuspiam uidebit. Est enim omnibus ijs, quæ specie non differũt, idem datum genus. quod si vnius docuerit esse, profecto omnium esse ostenderit: sin vnius non docuerit, certe nullius docuerit. vt si quis indiuiduas lineas ponat, dicatque earum genus esse id, quod secari nõ potest. linearum enim earum, quæ diuidi possunt, non est genus id quod datum est, cum specie non differunt: quandoquidem rectæ lineæ omnes specie non differunt.

CONCLVSIONES.

De quibus species prædicatur, & genus prædicari oportet.

Genus ad plura se extendit, & de pluribus prædicatur, quàm species.

Impoßibile est aliquo participare genus quo nõ participet aliqua suarum specierum.

De

De ipso genere varij loci. Cap II.

ILlud etiã, an sit aliud aliquod genus eius speciei, quæ data est, ꝙ nec genus propositum contineat, neque sub illo subiectum sit. vt si quis iustitiæ genus esse scientiam ponat, quoniam enim genus est et am virtus, neutrumq; genus alterum continet, sciẽtia genus esse iustitiæ nullo modo potest. Cum enim species vna duobus generibus subiecta est, tum alterum altero continetur. Quanquam de nonnullis quæstio est: nonnullis enim & virtus & sciẽtia prudẽtia videtur esse, nec alterum genus altero contineri, non tamen omnium consensu prudentia scientia est. Quod si quis id qđ dixi verum esse cõcedet, at certe alterum alterius genus esse, aut sub eodem genere vtrunque subijci quod eidem genus sit necesse est, qđ & in virtute & in scientia contingit. vtrunque enim eidem generi subiectum est, quippe cum eorum vtrũque habitus sit & affectio. Illud igitur videndum est an neutrum generi proposito conueniat, quoniam si nec alterum altero continetur, nec vtrunque eodem, certe id quod propositum est, esse genus nullo pacto potest. Spectandum etiam genus est propositi generis. Itaque semper id genus quod supra est, omnia ne illa de specie dicantur, & in quæstione naturæ intelligantur. De specie enim in quæstione naturæ genera quæ supra sunt, dici debent omnia. Qđ sicubi hæc nõ constet ratio, profecto id, quod propositum est, non est genus. Iam illud etiam considerandum est, an speciei cum genere, aut cũ aliquo genere eorum, quæ supra sunt, communicetur definitio. Quod enim genus supra est, nullius eorum, quæ infra sunt definitione participat. Ac ei quidem, qui partes infirmandi obtinet, ita vt dixi, hic tractandus locus est. Ei autem qui probabit rem, si speciei genus propositum conuenire constiterit: in dubium aũt veniat, an vt genus conueniat

ueniat, satis erit aliquod eorum generum, quæ supra sunt, dici de specie in quæstione qua quid quicque sit exquiritur, docere. Etenim, si vnum aliquod in illa quæstione dicatur, certe oia & quæ hoc priora antiquioraque sunt, & quæ posteriora, si quidẽ specie dicã tur in naturę quęstione dicentur. ex quo efficitur id genus, quod datum sit in eadẽ quęstione dici. Qđ si vnum in naturę quęstione dicatur, cætera ẽt omnia, si quidem dicantur, in eadem dictum in quęstione, inductione concludendum est. Sin omnino genus propositum conuenire in controuersia versetur, non satis est docere, vnum aliquod genus eorum, quæ supra sunt, in naturę quęstione dici de specie. velut si quis ingressui genus dederit delationem, non satis est ingressum esse motionem docere, ad probandum ingressum esse delationem, qñquidem alia sunt etiam motionum genera: sed ante docendum est, ingressum nullius eorum, quę in eadem diuisione, qua delatio collocantur, nisi delationis retinere definitionem. Qđ enim particeps est definitionis generis, id alicuius etiam specierum, quę prima partitione continentur, definitione participet necesse. Quòd si ingressus nec accretionis, nec imminutionis, neque aliarũ motionũ sibi definitionem vendicet, profecto delationis vendicet necesse est, ita ingressus dilatio genus erit. Pręterea, in quibus species posita vt genus, dicitur, considerandum est, an ẽt genus quod datum est, in quęstione naturæ de ijs, de quibus etiam forma dicatur, itemque an quę supra genus sunt omnia. Nam si quo loco hoc non cõueniat, certe id, quod datum est gene ris nomen obtinebit. Etenim si genus esset, omnia & quę supra sunt, ꝙ ipsum illud in naturę quæstione dicerentur, quemadmodnm etiã species in ea quęstione dr. Commodum ei qui refellendi partes obtinebit non dici genus in quęstione qua quid sit quęretur, de ijs oibus, de quibus etiam forma dicatur: at ei, qui cõ-

firmabit in ea dici quæstione. Ita enim efficietur, & genus, & speciem de eodem in quæstione naturæ dici ex quo cõsequẽs erit, idẽ duobus generibus esse subiectum. Alterum igitur altero contineatur necesse est. Quod si demonstratum sit, id genus, quod constituere volumus, non esse subiectum sub specie, profecto species sub eo subiecta erit. ita ostensum erit, generis id nomen obtinere. Vidẽdum etiam est, an speciei propositæ, ijsque quibuscum species communicatur generum conueniat definitio. Necesse est enim in specie, ijsque omnibus, quæ specie participant, generum dici definitiones. Quod si quo loco non conueniat, certe qđ datum est generis nomen non obtinet. Illud etiam, num differentiam pro genere adhibuit, vt si immortale genus Dei dixerit. est enim animantiũ differentia immortale, quandoquidem animatiũ alij sunt mortales, alij immortales. ex quo perspicuum est in errore illum esse versatũ, ꝙ nullius rei genus dña sit. Quod verum esse ex hoc intelligi potest, ꝙ differentia quid res sit, non indicat, sed potius quale quid sit, quemadmodum gradiens & bipes. Illud etiam, an differẽtiam in numerum generum loco speciei adscripserit. vt si quis impar pro numero dixerit. differentia enim numeri est impar, nõ species, nec differentia generis est particeps, præsertim cum quicquid generis est particeps, id vel species sit, vel indiuiduum, & differentia nec speciei nec indiuidui nomen obtineat omnino. Ita fit vt generis nõ sit particeps dña. Non igitur impar, species est, sed differentia: qñquidem non est particeps generis definitionis. Præterea, illud etiam considerandum est, an genus, in specierum numerum retulerit, vt contiguitatem idẽ esse quod continuationem, aut permixtionem, idem qđ temperationem: aut, vt Plato definit, delationem, loci mutationem neque enim necesse est contiguitatẽ continuationem esse, sed contra, continuationem cõtiguita-

tiguitatem esse necesse est: quippe cũ non omne q coaptatur.continuetur,sed quod continuatur,aptatur.Quod idẽ fit in cæteris.neque enim confusio oĩs temperatio est, quoniam sic eorum permixtio nõ est temperatio,nec mutatio loci omnis,delatio. Ingressus.n.delatio non videtur esse,propterea quod in ijs tantummodo quę vi,non sponte & voluntate sua locum mutant, dr̃ id quod in rebus inanimis contintingit. Ex quo intelligitur speciem quam genus in pluribus dici,in ijsque quæ data sunt, cum contra necesse sit fieri.Videndũ ẽt illud est,an in specierum numero differentiã collocarit,veluti si immortale idẽ esse qđ Deũ dixerit.Ex eo.n.cõsequens erit, in paribus aut pluribus dici speciem,semper enim in paribus rebus,aut in pluribus quam species differentia dicitur. Etiam illud,an genus in numerũ differentiarum reposuerit,vt colorẽ ad id quod vim habet ad spectũ oculorum cõparandum,vel numerũ imparem:itemq; illud,an genus dixerit differentiam. Fieri enim potest vt aliquis hoc propositũ afferat, & indicat temperationis differentiam esse confusionem,aut delationem loci immutationem.Atque hæ omnia ex ijsdẽ locis, qm̃ inter eos communio & societas quædam intelligenda est. Nam & genus in pluribus dici debet quam differentia,& differentię non esse particeps,qđ si ita, vt in superioribus exemplis genus deĩ neutrũ eorũ quæ exposuimus accidere potest.Sic.enim & in paucioribus dicetur genus, & participabit differentia.Pręterea,illud intelligendum est si differentia nulla earum quæ generi subiectæ sunt de specie quę data sit dicatur ne genus quidem dictum iri. Nam qm̃ de animo, nec impar,nec par dicitur, eo fit vt nę numerus quidẽ.Iam vero si species sit prior naturæ ordine,& genus vnà secum tollat & euertat.q uod contra videtur,genus esse nullo modo põt, quod idem t, si genus expressum & propositum aut differentiã

potest relinquere, ut animus moueri, aut opinio verũ & falsum, neque enim alterum eorum genus potest esse, aut differentia, quoniam quandiu species est, eã & genus & differentia sequuntur.

CONCLVSIONES.

Cum vna species sub duobus fuerit generibus, vnum sub altero contineri necesse est.

Nullum genus superius participat definitionem eorum, quæ inferiora sunt.

Quod generis definitione participat, id alicuius eorum, quæ sub genere sunt specierũ definitione participare necesse est.

Differentia non quid res sit, sed quale quid indicat.

Nulla differentia est de essentia generis.

Non omne contiguum continuum est, sed contra.

Alij de genere loci. Cap. III.

Atque etiam illud videndum est, an id ipsum, quod positum est genus esse alicuius contrarij generis, particeps sit diffinitionis, aut esse possit. sic.n.eadem res simul contrariorum poterit esse particeps, propterea quod nunquam genus prætermittit, & contrarij est aut potest esse particeps. Illud etiam an cum specie aliquid communicetur, quod ijs quæ subiecta generi sunt, conuenire non possit omnino. vt si animus uitę est particeps, nec ullus numerus possit uiuere, certe animus esse numeri species nullo modo põt. Illud etiã videndum est an species multis uarijsque modis cũ genere collata dicatur. In quo ex locis eorũ, quæ multis modis dicuntur, quos exposuimus, argumenta nobis suppetẽt. Sunt enim genus & species synonyma. Cumque omnium generũ multę sint formę ac species considerandum est, an possit alia species esse illius generis, qđ datũ est. Nam si non sit alia species, profecto id quod propositum est, in[...]

innumero generum non est habẽdum omnino. Illud etiam, an quod per translationem dicitur, pro genere sit positum, veluti si quis temperantiam concordiam concentumq; dixerit. Nã cum genera omnia proprie de speciebus dicantur, concentus de temperantia non proprie, sed per translationem dicitur: quãdoquidem concentus omnis in sonis cernitur. Iã vero, an aliquid speciei contrarii sit videndum est, qui sane locus multis modis tractari potest. Primum, si in eodem genere etiam contraria reperiantur, cum interim nihil sit generi contrarium. In eodẽ enim genere contraria inesse debent, si nihil generi sit contrarium. Quod si quid contrarium sit generi, an contrarium contrario sit, videndum est. Cõtrarium enim si quidem sit generi aliquid contrarium, in cõtrario necesse est esse, quæ omnia ex inductione intelligi licet. Præterea illud etiam an in nullo omnino genere id insit quod speciei contrarium est, sed genus ipsum, quale est bonum. Nam si illud in genere non reperiatur, ne contrarium quidẽ eius in genere reperietur, sed ipsum in generum numero habebitur. Quod in bono maloque contingit, quorum neutrum ad genus refertur vllum, sed vtrũq; eorum genus est. Illud etiam, an contrarium & genus sit alicui & species, & quibus aliquid est interiectum & quibus nihil est. Nam si quid interiectum sit generibus, etiam speciebus est, & si speciebus, etiam generibus vicissim. Quod in virtute & vitio iustitia & iniustitia perspici licet, quorum vtrisq; aliquid interiectum est. Huic loco occurritur, inter valetudinem & morbum nihil medium esse, inter malũ & bonũ aliquid esse. Tum videndum est, an inter species & genera aliquid interiectum sit, nec eodem modo, sed ita, vt inter alia negatio interiecta sit, inter alia res aliqua subiecta: si quidem eodẽ modo vtrisq; probabile est data esse Id quod videre licet in virtute, & in vitio, & iniustitia, quibus aliqua interiecta est negatio. Porro

quando non erit generi contrarium non solum illud videndum est an contrarium in eodem genere repetiatur, sed etiam illud quod medium est, quandoquidem in quo extrema etiam mediũ collocatur, quod in candore & nigrore contingit. Nam & eorum & colorum omnium, qui medij sunt, & interiecti, color genus est. Cui tamen loco occurritur. Parum enim & nimium cum in eodem genere reperiatur (sunt enim in malis) tamen mediocritas quæ ijs interiecta est, non in malis est, sed in bonis. Illud etiam, an genus alicui, species nulli sit contraria. nam si genus alicui contrarium est, etiam species est, veluti virtus & vitiũ iustitia & iniustitia. Quod idem in cæteris omnibus perspici licet. Hoc tamẽ loco nobis occurritur, valetudo enim vniuersa morbo contraria est, certus, autem morbus, cum morbi sit species, nulli contrarium est, vt febris, vt oculorum dolor, & singuli alij. Ac ei quidem, qui refellendi partes tuebitur, tot modis hæc videnda sunt, quoniã si ea ipsa, quæ exposuimus minus reperiantur, certe quod datum est & propositum nõ est genus. Ei autem, qui confirmabit tribus locis ad disputandum suppetet copia. Primus est, si quod cõtrarium est speciei, id in eo genere situm sit, quod positũ est cum interim contrarium generis minime reperiat. Si enim contrarium ad aliquod genus pertineat, profecto propositum etiam genus pertinebit. Alter locus est, si id quod interiectum est & medium, ad genus propositum referatur, ad quod enim genus media, etiam extrema referuntur. Tertio loco, si quid contrariũ est generi, an etiam contrarium sit in contrario, videndũ est, si enim sit profecto propositum etiam genus sit in proposito necesse est.

CONCLVSIONES.

Contraria sunt eiusdem generis.
Medium & extrema sunt eiusdem generis.

Contra-

Contrariorum aliqua sunt mediata alia immediata.

Alios rursus generis locos ponit. Cap. IIII.

AT vero & ei, qui infirmabit, & ei qui confirmabit a casibus & coniugatis uidēdum erit an eodem modo sint consequentia, quæ præponuntur. Nam si semel in vno, etiam in omnibus intelligetur, aut non intelligetur. Veluti, si iustitia scientia quædā est, etiam id, quod iuste fit, scienter fiat, & iustus sciens sit necesse est. Quod si nihil eorum sit, ne aliorum quidem esse aliquid potest. A simili hoc modo. quod iucundum est, eandem habet rationē ad voluptatem quam id quod vtile est & bonum: siquidem vtrunq; vtriusq; efficiens est. ita fit, vt si voluptas sit bonum, etiam id quod iucundum est, sit in ijs, quæ vtilia sunt. Perspicuum enim boni esse efficiens, quandoquidem voluptas est bona. Hoc etiā modo locus ab origine & ortu interituque ducitur, vt si ædificare sit agere, ædificasse etiam erit egisse. & si discere est recordari, certe didicisse recordatum esse erit, & si dissolui interire est, profecto & dissolutum esse interisse erit, & dissolutio aut direptio interitus. Eadem est ratio eorum, quæ vim habēt ad gignendum & interimendum, itemq; vis & vsus. omninoq;, in qua uis similitudine, & is, qui refellit argumentationē, & q confirmabit, eodem modo perspicere debet, quomodo in loco ab ortu & interitu exposuimus. Si.n. id qđ vim habet ad interimendum, vim etiam habet ad dirimendum, etiam interire erit dirimi, & si id quod vim habet ad gignēdum pertineat ad efficiēdum, certe & gigni idē quod fieri erit, & ortus idem quod effectio, quod de vi & vsu eodem modo iudicandum est. Nam si vis affectio sit, etiam posse affici erit, & si alicuius rei vsus & functio actio sit, profecto & fungi idem quod agere, & functum esse, idem qđ egisse valebit. Quod

si priuatio erit id quod speciei contrarium est, dupliciter licebit refellere. Primo quidem, si in genere quod propositum est, id contrarium reperiatur. Aut enim in nullo omnino genere eodem aut certe non in extremo priuatio est. veluti si aspectus in extremo genere sensus insit, certe sensus, cæcitas esse nō potest. Deinde si & generi & speciei contraria sit priuatio, neque sit contrarium in contrario, ne id quidem genus quod propositum est, in proposito intelligetur. Atq; is quidem qui refellit, argumenta sumet, quemadmodum exposui: qui autem confirmabit, vnum tantummodo depromet. hoc modo: si contrariū in cōtrario, etiam propositum genus in proposito reperiatur necesse est. vt si cæcitas, quædam sensus vacuitas sit, etiā aspectus sensus sit necesse est. Ab affirmantibus autem & negantibus, eodem modo quo à communibus & accidentibus expositum est, argumenta ducēda sunt hoc modo: Si quod iucundum est, bonum est: quod non est bonum, id iucundum, non est. si enim non ita sit, erit aliquid iucundum, quod non est bonum. Fieri enim non potest, vt si bonum genus sit eius quod iucundum est, sit aliquid non bonum, iucundum præsertim cum in quibus genus non dicitur, ne vlla quidem species in ijs dici queat. Hoc quidem modo ei qui confirmabit ducēdum argumentum est. Si quod non est bonum, id iucundum nō est, quod iucundum est in bonis est, ita genus est bonum eius quod iucundum est. Quod si in ijs sit species, quæ cum aliquo cōferuntur, an etiā genus in ijs sit videndū est. Si.ŋ. species in eorū habeatur numero, quæ cū aliquo conferuntur, etiam genus habeatur necesse est. quod in duplo & multiplo cernere licet, quorum vtrunq; in ijs est, quæ cum aliquo conferuntur. At vero non si genus ad ea pertineat, speciem etiam pertinere necesse est. Nam & scientia in ijs est, & grammatica non itē aut certe ne id quidem, quod supra diximus, verum

videri

videri poteſt.nam,cum virtus in bonis ſit,& in rebus honeſtis,virtusq; in ijs,quę cum aliquo conferuntur tamen nec bonum,nec honeſtum in ijs ſunt, quæ cũ aliquo conferuntur, ſed in qualibus. Præterea videndum eſt,an ſpecies non ad idem referatur, per ſe,& generis ratione.vt ſi duplum ſimpli dicitur duplum, ēt quod multiplum eſt,ad ſimplum referri debet:ſin minus, certe multiplum eſſe genus dupli nullo modo poteſt.Itemque illud,an minime ad idem referatur,& generis & omnium generum generis ratione referatᷓ. ſi enim duplum ſit ſimpli, & multiplum etiam quod ſimplum vincit & ſuperat dicetur,omninoque oīum generum quæ ſupra ſunt ad ſimplum nomine referetur. Quanquam huic loco occurritur: propterea quod non neceſſe ſit ipſum per ſe, & generis nomine adhibito,cum eadem re conferri. Nam cũ ſcientia ad rem quæ ſcientia comprehēditur,referatur. tñ habitus & affectio non ad rem quæ ſub ſcientiam cadit, ſed ad animum pertinet ac refertur. Illud etiam an genus & ſpecies ijſdem caſibus explicentur, vt an alicui tribuatur,an vero alicuius ſit,aut alio ne modo dicatur.Eadem enim eſt ratio ſpeciei & generis.Id quod ſit in duplo,ijsque omnibus quæ ſupra ſunt. Alicuius enim rei & duplum & multiplum, duplũ multiplũq; dicitur.quod eodem modo de ſcientia iudicandum eſt Alicuius enim ſcientia & ipſa ſcientia & genera,vt affectio,vt habitus,eſſe dicuntur. Occurritur tamen interdum,non ita rem habere,propterea quòd differens & contrarium alicui contrario dicitur, cum interim diuerſum quod illorum genus eſt,nõ alicui diuerſum ſed ab aliquo dr.diuerſum.n.quid ab aliquo nominatur.Rurſum,illud viuendum eſt, an ea quæ cum aliquo conferuntur, ijſdem caſibus explicentur, minimeque reciprocentur eodem modo: vt ſit in duplo & multiplo,quorum vtrunque alicuius & ipſum & viciſſitudine quadam dicitur.Nam & ſimplum & ſubduplum

plum alicuius rei ſimplum & ſubmultiplum appella tur, quod idem in ſcientia & opinione contingit, quæ alicuius eſſe dicuntur. Itemque reciprocantur. Nam quod ſub opinionem cadit & ſcientiam, alicuius ſub opinionẽ & ſcientiam cadit. ex quo fit, vt ſi in aliquo non viciſſim reſpondeat alterum alteri, nõ ſit futurũ genus. Illud etiam videndum eſt, an in hoc ipſo genere quod tractamus, genus & ſpecies paribus caſibus explicentur, quoniam iiſdem paribusque caſibus vtrunque dici debet quod fit in dono & largitione. Nam & donum alicuius donum, & alicui donoda tũ eſſe dicitur: & largitio alicuius largitio, & alicui facta largitio dr̃, quorum largitio genus doni eſt. Eſt.n. donum largitio, quæ reddi non debet. Quanquã nõnulla ſunt in hoc genere, quæ paribus caſibus non efferantur. Duplum.n. alicuius duplum eſt. quod autẽ vincit & maius eſt, & aliqua re maius eſt, & aliqua magnitudine maius eſt, & aliqua re maius eſt. Quicquid enim pręſtat, id excellentia aliqua pręſtat, & alicui rei præſtat. Ita non ſunt genera dupli quæ propoſita ſunt: quandoquidem paribus caſibus ea & ſpecies non exprimuntur: aut certe non oĩno verũ eſt, ſpeciẽ & genus paribus caſibus efferri. Atq; etiam illud videndum eſt, vt contrarij contrarium genus ſit, vt dupli multiplum. & ſimpli ſubmultiplum. contrarium enim cõtrario eſſe genus eſſe debet. Quod ſi quis ſciẽtiam ponat eſſe ſenſum, id etiam quod ſub ſcientiam cadit, ſub ſenſum cadere oportebit, non ita eſt. neque enim omne quod ſcientia cõprehenditur, mouet ſenſum, cum præſertim quædam eorum quæ intelligentia & ratione continentur, ſubiecta ſint ſcientiæ, ita non eſt genus eius quod ſcientia comprehenditur, id quod ſub ſenſum cadit. quod ſi ita nõ eſt, ne ſenſus quidem ſcientiæ genus eſt. Quoniam autem eorum quæ cum aliquo conferuntur, partim neceſſe eſt in iis ſita eſſe quibuſcum conferuntur, vt affectio, vt habitus, vt

apta

apta compositio membrorum, quæ in nullo alio possunt inesse, q̃ in ijs ad quæ referantur, partim non est necesse in ijs sita esse ad quæ pertinent: fieri autē pōt (ut si animus scientia contineatur, nihil prohibet animum sui contineri scientiā, & tamen non est necesse: cum præsertim fieri possit, vt hæc ipsa in alio sita sit) partim non possunt in ijs inesse omnino, ad quæ referuntur. ut contrarium in contrario esse non pōt, neq; scientia in eo quod subiectū est scientiæ, nisi animus & homo scientia contineatur: illud videndū est, an aliquis ad aliquod genus eiusmodi quippiam retulerit quod non est eius generis. ut si quis memoriam sedē scientiæ dixerit. Omnis enim sedes & retentio in eo sita est quod retinet. Ita fit, ut scientiæ sedes & retentio in scientia sita sit, memoria igitur in scientia sita erit, quandoquidē sedes scientię propria est, quod fieri nō potest. Omnis enim memoria in animo sita est. Hic autem locus ad accidens referri pōt: nihil.n. interest, utrū memoriæ genus sedē & retētionem dicamus, an ei hoc accidisse. quoniam si quouis modo memoria retentio sit scientiæ, eadem ei attribuetur definitio.

CONCLVSIONES.

Donum est largitio rei, quæ reddi non debet.
Memoria sedes est scientiæ.

De eodem alij loci. Cap. V.

ILlud etiam intelligendum est, si quis habitū pro actione dixerit, aut actionem pro habitu, eorum neutrū esse genus. vt si quis sensum, motū corporis dixerit: est.n. sensus habitus, motus autem actio. Quod idem fiet, si memoriam habitum continendæ opinionis appellauerit: nulla enim memoria habitus est, sed potius actio. Errant etiam ij, qui habitum statuunt

tuunt esse vim,quæ consequēs est ex habitu, vt clen
tiam irę continentiam,& fortitudinem.atque iusti
metus lucriq; continentiam.Nam & fortis clemens
vacuus à perturbatione dicitur, & continens is, q
est in perturbatione,neque ab ea vincitur.Ac vis qu
dem ex vtroque talis fortasse cōsequitur, vt si quis
in perturbatione,non ab ea vincatur, sed eam vincat
nec est id quidem fortem,aut clementem esse, sed ni
hil omnino ab ijs perturbationibus agitari.Interdum
etiam quod ex re qualibet consequens est,id pro ge-
nere dicunt: vt dolorem iræ genus, & fidei opinio-
nem. vtrunque enim eorum cum speciebus propo-
sitis quodammodo consequatur, neutrum tamen in
numerum generum venit. Qui enim irascitur, dolet
ille quidē,sed cum dolor eum prius confecerit:quan-
doquidem non ira doloris,sed dolor iræ causa est. Ex
quo efficitur,vt ira non sit dolor omnino. Ex quibus
etiam intelligi potest, fidem non esse in opinione.
Fieri.n.potest,ut is etiam qui non fidem habeat, ean-
dem habeat opinionem.quod fieri nō potest, si quidē
fides sit opinionis species. Non.n.fieri potest, vt idem
etiam permaneat, si ex specie omnino aut genere in
genus transferatur. quemadmodum fieri non potest
vt aliquid idem sit in vita,& aliàs homo sit, aliàs non
sit.Quod si quis contendat,necesse esse eū, qui opine-
tur etiam credere,idem paria esse & æque patere opi-
nionem ac fidem fatebitur. Ita non erit genus quo-
niam genus ad plura debet pertinere.Illud etiā viden
dum est, an in aliquo eodem vtrunque inesse possit.
In quo enim genus inest,etiā species. vt in quo cādor
existit,etiam color,& in quo grammatica, etiam scien
tia solet existere. Siquis igitur verecundiam metum
esse dicat,aut iram dolorem,non efficietur, vt in eo-
dem genus speciesque intelligantur, est enim verecun
dia in ea parte animi sita, quæ rationis est particeps:
metus autem in ea,qua irarum existit ardor: & dolor

in ea,

in ea,in qua cupiditates versantur, quoniam in ea etiam voluptatis est sedes. Ira vero, in qua ira versatur, Ex quo efficitur, non esse genera, quæ proposita sunt, quandoquidem non in eo ipso in quo species & species solẽt existere. Itemque si amicitia in ea sit parte, in qua voluptates habitant, non erit voluntas aliqua: præsertim cum voluntas oĩs in ea parte sita sit quæ rationis est particeps Valet etiam hic locus ad communia & accidentia confirmanda. in quo enim accidens situm est, etiam id cui conuenit situm est. ita fit, vt si in eodem non existant, non sit accidens. Illud etiam, an quadam ex parte cũ specie genus, qđ datum est, communicetur. Non.n.quadam ex parte genus communicatur. quippe cum homo non sit quadam ex parte animal, nec grammatica aliqua ex parte scientia, qđ idem in cæteris contingit. Illud ergo considerandum est, an quædam cum genere quadam ex parte communicentur. veluti si animal cadere sub sensum, aut aspectabile dictum est. Animal.n.sub sensum & sub aspectum quadam ex parte cadit: quandoquidem corpore sensum & aspectũ mouet, animo aũt non mouet. Ex quo sequitur non esse genera animalis aspectabile, & quod sensum mouet. Falluntque nos interdum ij, qui totũ ad partẽ transferunt, veluti animal ad corpus animatũ. at qui pars in toto nullo modo dicitur: nõ est igitur corpus genus animalis quandoquidem pars eius est. Atque illud etiam spectandum est, nunquid eorum, quæ vituperenda & fugienda sunt, ad vim aut ad id, quod aliquid põt, relatum sit: vt si sophistam eum statuerit aliquis, qui potest parare pecunias sapientia, quæ in eo videtur existere: aut columniatorem eum, qui põt calumniari, & ex amicis inimicos facere: aut furem eum, qui põt clam aliena furari. nemo enim eorum, quos exposuimus, eiusmodi appellatur ex eo, quod possit aliquid eorum efficere. Quandoquidem & Deus potest, & vir

& vir bonus, quæ mala sunt efficere, cum interim nō sint eiusmodi. Omnes enim improbi ex animo & vo luntate nominantur. Præterea, omnis vis & facultas in numero expetēdorum habetur: etenim malorum vis expetenda est. Itaque Deum & viros bonos ijs ipsis præditos esse dicimus: eos.n. fatemur res malas & flagitiosas agere posse. Ita fit vt is nullius rei, quæ quidem vituperāda sit, genus possit esse Sin secus, certe efficietur, vt aliquid eorum quę vituperanda sunt sit expetendū. Sic.n. uis aliqua vituperanda erit. Item que illud vidēdū est, an aliquid eorum quę propter se & per se honorabilia sunt, aut expetenda, ad vim & facultatem, aut ad id quod pōt aliquid, aut afficere potest, relatum sit Vis.n. omnis, & quicquid aliquid pōt, aut efficiens est, id omne propter aliud expetendum est, aut, an aliquid eorum, quæ duplex habent genus, aut plura, ad alterutrum retuleri. Sunt enim quædam quæ ad vnum genus referri nō possunt, quo in genere sunt impostor & calumniator. neque.n. is calumiator aut impostor hàbendus est, qui vult, nec potest, neq; is qui pōt, nec vult: sed is demum, in quo vtrunque horum inest: ex quo efficitur, ea quæ posita sunt non in vno genere, sed in vtroque esse collocāda. Iā vero contra interdum genus pro dīia, & differētiā pro genere dicūt: vt stuporē magnitudinē admirationis, & fidem stabilitatem opinionis: neque enim magnitudo, neq; firmitas & stabilitas generis, sed differentiæ nomine appellari debent: qm & stupor admiratio est nimia, & fides firma opinio. Ex quo perspicuum est, & admirationem genus esse, & opinionē magnitudinem vero nimiam, & firmitatem, esse differētiam. Præterea, si quis exuperantiam & firmitatem ꝓ genere explicauerit, efficietur vt res inanimæ & fidem habeant, & consternentur. Nam quoniam inest vniuscuiusque rei firmitas & magnitudo aut exuperātia in eo cuius est firmitas & exuperantia, certe si stu-

por exuperantia est admirationis, stupor inerit in admiratione: ita obstupescet admiratio. Itemque fides erit in opinione, siquidem firmitas opinionis est ex quo efficietur, opinionem credere. Cōsequens ēt erit, vt is, qui isto pacto de genere sentier, firmitatem firmam exuperantiamque nimiam esse fateatur. q̄nqui dē fides aliqua firma est. Si igitur fides firmitas Sit, certe firmitas firma futura est. Itemq;, quoniā stupor aliquis nimius est, si stupor exuperantia sit, erit nimia exuperantia: quorum neutrū uerum est, quemadmodum nec scientia. i. qđ sub scientiam cadit, neque motus id quod mouetur. Errant ēt interdum ij qui affectionē ad genus, quod affectum, referunt: quales sunt ij, qui immortalitatē uitam sempiternā esse definiūt. Est. n. affectio quædam aut certe comes uitæ immortalitas, qđ uerū esse fiet perspicuū, si quis ex mortali immortalem effici concesserit. Nemo. n. eum hoīem aliā uitā degere, sed aliquid ei conuenire, aut affectionem accidere fatebitur. Ita fit, ut immortalitatis uita non sit genus. Quo etiam in rrore uersantur ij, qui affectionem eius rei, cuius est affectio, genus esse ponūt, ut uentum esse aerem motū & agitarum. Est. n. potius uentus, aeris impulsio, quandoquidem idem aer & cum agitatur, & cum stat, permanet. Ex quo efficit, uentum non esse omnino aerē. Esset. n. uentus etiā si aer non impelleretur: siquidem idem aer, qui uentus erat, permanet. Similis est ratio cæterorum eius generis. Quod si etiam in hac re uentum esse aerem impulsum & agitatum concedere debeamus, at certe nō oi ex parte id approbandum est, non ijs quidem in rebus in quibus hoc tale genus non uere dr, sed in ijs, in quibus uere intelligitur genus id, quod propositū est. Sunt. n. quædam in quibus non uere dr, ex quo genere sunt nix & cænum. Aiunt. n. niuem esse aquam cōglobatam, atque concretam, cœnum uero terrram humore temperatā. Atqui neque cœnum terra est, neq; nix

nix aqua. Neutrum igitur genus esse eorum generum quę proposita sint vllo modo potest. quippe cũ semper genus de speciebus vere dici debeat. Item ne vini quidem aqua est putris, vt ait Empe. Aqua putruit in ligno.

CONCLVSIONES.

Sensus est habitus, motus autem actio.
Fides est opinionis species.
Nulla pars est genus totius.
Ira non dolor, sed ex dolore causatur.
Improbi ex animo & voluntate denominantur.
Ventus est magis aeris impulsio & agitatio, quam aer motus & agitatus.

Alij de genere loci. Cap. VI.

IAm vero si oĩno nullius sit genus id quod datum est, perspicuum est, ne eius quidem, quod positum est esse, quod hinc intelligi potest, quia non specie differunt ea oĩa, quibuscũ genus id qđ datũ est cõicatur. Cuius generis sunt alba, quæ specie a se non differunt. Species aũt oĩs generis differunt. Non igitur id quod album est, vllius genus esse põt. Illud etiã videndũ est, id ne pro genere aut differẽtia dixerit qđ ex rebus oĩbus cõsequẽs est. Sũt.n.multa, quæ res oẽs cõsequuntur. veluti id ꝙ est, & vnum in ijs sunt, quę rẽ oẽm sequũtur. Itaq; si id quod est genus esse posuerit certe oĩum rerum genus futurũ est, quandoquidẽ in ijs dicitur: genus aũt de nullo nisi de speciebus dicitur Ita vnum eius, qđ est, species esset. ex quo efficeretur, in ijs oĩbus, in quibus genus ẽt speciem dici. qñquidẽ & id quod est, & vnũ de rebus omnibus dr̃, cũ species pauciora q̃ genus continere debeat. Quod si id quod oĩbus ex rebus sequatur dr̃iam appellauerit, profecto paria aut plura, q̃ genus dr̃ia continebit. Nam si genus ẽt in ijs est, quæ cõsequẽtia sũt ex oĩbus ex æquo: sin minꝰ ex oĩbus sequat̃, plura eo cõtineat dr̃ia

necesse est. Iam si in subiecta specie genus id quod da-
tum est, vt id quod album est in niue, dicatur, perspi
cuum est id non esse genus. Solū enim genus de subie
cta specie dr̄. Atque illud etiam videndum est, an
genus & species sint synonyma. Genus enim de specie
bus dicitur. qui etiā error nascet̄, qn̄ generi spēi aliqd
erit cōtrariū, meliusq; cōtrariorū ad genus deterius re
feret. ita enim fiet vt id, qđ reliquū est, insit in alio: qn̄
.n. in cōtrarijs generib⁹ sunt cōtraria, fit vt meli⁹ sit in
deteriore: atqui optimæ cuiusq; rei etiā genus optimū
est. Illud ēt videndū est, idem ne aliquid, qđ ad vtrū-
que eodē modo affectū sit, ad deterius genus, non ad
pręstātius retulerit. vt si animum motum vel id quod
mouet̄ dixerit. Nā, qm̄ idem animus æque vim habet
standi ac mouēdi, profecto si status melior est, in eo
gn̄e animus statuendus erat. Iam ex maiore & mino
re elicere argumēta licet ei qui refellit, si genus ac-
cessionē capiat, & species non capiat, nec ipsa capiet
neq; qđ ab eo deductū est, hoc modo. Si virtus elatio
nem habeat, ēt iustitia & iustus habebunt. alius .n.
lio iustior dicitur. nam si genus, quod datum est, ac
cessionem accipiat, spēsq; non accipiat, neq; ipsa, ne-
que id, quod ab ea natum sit, id datum est esse genus
nullo modo pōt. Præterea, si id, quod magis, aut æque
vi genus, non est genus, certe ne id quidē quod datū
est. Atq; hui⁹ loci, in ijs plurim⁹ vsus est, in quib⁹ mul
ta de specie in qōne dicentur, qua quid res sit quærit̄,
nec diuisio tradita est. neq; ꝙ eorum genus sit possi-
mus explicare: vt de ira, & dolor & opinio cōtēptus
in naturæ qōne dicuntur, prętertim cum is, qui irasci
tur, angatur, seque contemni putet. Quæ eadem tra
ctatio in spē per locū comparationis suppetet, hoc
modo. Si quæ spēs magis, aut æque inesse videtur in
genere quod datū est, non inest in genere, ne ea qui-
dem quæ data est in genere erit oīno. Atq; is quidē,

qui infirmabit,quemadmodum exposui,hunc tracta bi locum, qui autem confirmandi partes tenebit, ei hic locus nihil ad argumentãdum suppeditabit, quoties genus,quod datum est, & species recipient accessionem,nihil enim prohibet si vtrunque recipiat, alterum alteri non esse genus. Nam & id quod album est, quodq́ue honestum, accessionem capit, nec alterũ alteri genus est. Sed generum ac specierum inter se cõparatio magnam ei suppeditabit argumẽtorum copiã, hoc modo, Si eadem est huius & illius generis ratio, & alterum genus est, etiam alterum erit. Itemq́ue ex minore & maiore idem effici potest, hoc modo. Si cõtinentiæ vis magis quam virtus genus est, virtus autẽ genus est, vis magis, quam virtus genus est, virtus aũt genus est, vis etiam erit. Quod de specie eodem modo iudicandum est. Si enim æque hoc atque illud eius, de quo agitur, species est, & alterum est species, etiã reliquum. Et si quod minus videtur, species est, etiamq̃ magis videtur. Illud etiam in confirmatione videndũ est, an genus de ijs, quibus datum est & tributum, in naturæ quæstione dicatur, nec vna sit species eius, q genus esse positum est, sed plures & differentes. Sic n genus erit. Quod si vna sit species ea, quæ data est, videndum est, an etiam de alijs speciebus genus dicatur in quæstione naturæ. ex quo iterum efficietur, & de pluribus ipsum ac differentibus dici, & genus approbari. Quoniam autem quibusdam placet differentiã in quæstione naturæ dici de speciebus, secernendum est genus à differentia, ijs locis, quos exposuimus, quorum primus est, Genus plura quam differentiam continere. Alter, Genus in respondendo quid quicque sit aptius dici posse quam differentiam: Qui enim hominem animal esse dixerit, planius facit quid sit homo, quam si gradiens dicat, Tertius est. Differentiam generis qualitatem declarare semper, genus differẽtiæ qualitatem non item. Nam & qui gradiens dixerit, quale

quid

quid animal exprimit, & qui animal dicit, dicit, qualequid gradiens explicat. Ac differentia quidem a genere hoc pacto separanda est. Quoniam autem videtur musicus quia musicus sit, sciens esse, etiã musica scientia quædam est, quoniamque si .qđ ingreditur, ob eã causam quia ingreditur, & ambulat, mouetur, ingressus etiam quædam est motio. In quo genere aliquid confirmare & efficere velimus, quemadmodum dixi, diligenter videndum est, hoc modo, si scientia est idem quod fides, & is qui scientia prædi tus est quia sciat, credit, profecto scientia fides sit necesse est eademque ratione in alijs oibus facere licebit Postremo, qm̃ quod alicui cõsequẽs est semper, nec vicissim retro commeat, id difficile est improbare nõ esse genus, si hoc ex illo omni ex parte sequatur, illud vero ex hoc non omnino, velut ex tranquillitate quies sequitur, & ex numero id quod secari põt, contraque nõ sequitur, q̃nquidẽ nõ quicquid diuidi põt, numerus est, nec quies tranquillitas omnis, eo quidẽ vtendũ est pro genere, quod semper sequitur, tum cũ alterũ non reciprocatur. Quod si alterum proponatur, non in omnibus, neque omni ex parte probandũ est, ei autem loco occurrendum est, id, quod nõ est, ex rebus omnibus quæ gignuntur consequens esse, cum præsertim quod gignitur non fit. neque retro id commeat vicissim. Non enim omne quod non est generatur. Quanquam non est genus id quod non est, eius rei quæ gignitur. quandoquidem eius quod non est, nullæ sunt species omnino. Ac in genere quidẽ p̃bando, vel improbando eam viam ac rationem quã præscripsi, sequi ac tenere debemus.

CONCLVSIONES.

Interrogati quod res sit aptius genus respondemus, quã differentiam.

Genus plura continet quàm differentia.

Differentia generis qualitatem declarat, non autem econtra.

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER QVINTVS

SVMMA LIBRI.

De ipsius proprij modis ac locis, & de locis dialecticis omnibus quæstionibus cōmunibus videlicet ab oppositis, à simili, ab eo, quod est magis & minus, & æquale: vel à casibus & coniugatis, & qui à rerum interitu & ortu sumuntur.

De modis ipsius proprij. Cap. I.

VTrum autem proprium sit necne, id qđ propositum est, ex ijs locis, quos deinceps exponemus, intelligetur. Explicatᷓ qđē propriū per se, & vi sua, ac semper aut alterius cōparatione & interdū: veluti hominis proprium est per se ac vi sua, animal esse humanū natura, alterius aūt cōparatione, vt animi ad corpus, quod animus imperare, corpus parere debet. Propriū aūt semper est, exempli causa Dei, animal esse immortale. Interdū est, vt certi hominis deambulare in gymnasio. Nascuntur autem ex eo, quod collatū cum altero proprium explicatur, aut duę aut quatuor quęstiones. nam si alicuius proprium esse ponat, alterius idē neget esse, duæ tātū modo quæstiones oriuntur. vt hominis cū equo collati proprium est, bipedē esse. Nam hominē non esse bipedem, aliquis possit concludere,

& equum

& equum bipedem . ita in vtranque partem propriũ exagitatur. Quod si vtriusque alterum proprium cõcedatur, & vtriusque negetur, quatuor quęstiones existent . veluti hominis cum equo collati proprium est bipedem esse, & equi quadrupedem. Nã & hominem non esse bipedem, & natura quadrupedem esse, argumento concludere licet. Itemque equus bipes esse, & non quadrupes, probari potest . Ergo si quouis modo doceatur, quod propositũ est refellitur. Propriũ aũt per se ac vi sua.i.quod omnibus tribuitur, & ab omni genere separat, vt hominis propriũ est mortale esse animal, & natum ad cognitionem & scientiã. Proprium vero ad alterum est, quod nõ ab oibus, sed a quodam certo distinguit & separat, vt virtutis cum scientia collatæ proprium est, in pluribus animi partibus esse, scientiæ, in ea solum quæ rationis est particeps, & in ijs animalibus quæ ratione vtuntur existere. Semper proprium est quod per omne tẽpus vere dicitur nec vnquam amittitur, vt animalis, ex animo & corpore constare. Aliquando id propriũ est, quod ad aliquod tempus vere dicitur, nec semper consequens est necessario, veluti cuiuspiam hominis, in foro deambulare. Fieri autem potest vt proprium proponamus ad aliud, & differentiã dicamus, vel quod in toto genere & semper, aut fere, & in maxima parte reperiat. veluti hois cum equo collati bipedem esse ita propriũ est, vt & in omnibus hominibus id & semper intelligatr quandoquidẽ omnes homines bipedes sunt per omne vitæ tempus, equus autem nullus vnquam bipes est. Imperari autẽ parti ei animæ, in qua voluptates versantur, & ei, in qua irarum ardor existit, sic propriũ est eius partis animi, quæ rationis est particeps, vt fere & maxima in parte intelligatur, huius.n. imperare est, illarũ parere, nec pars animi rationis particeps omni ex parte imperat, interdumq; cõtra paret. Neq; pars ea, in qua voluptates habitãt, & in qua iræ

parent ſemper, ſed interdum, imperant, tum cum hominis animus vitioſus eſt & deprauatus. Sed ea plurimum ad diſſerendum valent propria, quę per ſe ſunt, & ſemper conueniunt & ea, quæ cũ aliquo conferuntur. Nã ex eo quod proprium eſt cũ altero collatum, multæ, quemadmodum ſupra dixi, quæſtiones naſcũtur. aut enim duæ, aut quatuor inde eliciũtur neceſſario: multa igitur argumenta ex eis ducentur. Ex eo vero quod per ſe, & perpetuo proprium eſt, multa argumenta licet ducere, aut ad plura tempora trahere quod enim per ſe ineſt, ad multa pertinet, quãdoquidem ei cui proprium eſt etiam ſi cum omnibus, quæ ſunt in rerũ natura conferatur, conuenire debet. Quãobrem ſi cum omnibus collatum non ab ijs ſeiũgitur, certe non eſt commode attributum proprium. Quod autem ſemper proprium eſt, id in pluribus tẽporibus obſeruari debet an conueniat. nam ſi conueniat & cõuenerit & conueniet, nõ eſt futurum proprium, quod interdum proprium eſt non in alijs temporibus, niſi in inſtanti ſpectatur. Itaque paucæ argumentationes ducuntur ex eo. quæſtio autem ad diſſerendum valet ea, ex qua & crebra & firma argumenta trahũtur. Atque ijſdem ex locis quos in accidente expoſuimus, argumenta ex eo proprio quod ad alterũ eſt, ſuppetent, ſi proprium alicui conueniat, alicui non cõueniat. Ex eo autem quod ſemper proprium eſt, & per ſe, ij loci qui deinceps exponentur, magnam nobis ad argumẽtandum copiam ſuppeditabunt.

CONCLVSIONES.

Animi proprium eſt imperare, corporis autem parere.

Proprium dicitur quatuor modis, primo quod omni, ſed non ſoli ineſt, quod ſoli, ſed non omni, quod omni & ſoli, ſed non ſemper, & Demum quod omni, ſoli, & ſemper ineſt.

De

De locis proprij. Cap. II.

AC primum quidem videndũ est, an recte & apte nec ne explicatum sit propriũ. Esse autem recte aut minus recte explicatũ, ex vno loco illo intelligemus, si rebus minime notioribus, aut rebus magis perspicuis expositum si propriũ. Ac is quidem, qui refellit, num rebus minus notis, is aũt, qui cõfirmabit an verbis magis perspicuis proprium illustratum sit, videbit. Esse aũt expositũ verbis minus perspicuis & notis cognoscemus primũ, cum omnino obscurius & magis inuolutũ erit propriũ quod datur, quã id, cui attribuitur proprium. Neque.n. propriũ apte & commode propositũ erit, qñquidem cognoscendæ & illustrãdæ rei gratia ꝓpriũ inuentũ est. Nã & definitiones discendi cognoscendiq; causa adhibemus. Verbis igit̃ magis perspicuis illustranda sunt, sic .n. facilius intelligemus. Vt, qui posuit ignis propriũ esse, proxime ad animi similitudinẽ accedere, is certe obscuriore vsus est verbo animi, quã ignis: qm̃ facilius quid ignis sit, quam quid aĩus cognoscimus. ita nõ recte minusque apte propositum fuit proprium ignis esse ad animi similitudinem proxime accedere. Deinde, cũ minus planũ sit ac perspicum hoc illi conuenire. non.n. solũ proprium re clarius & notius esse debet, verum etiam rei cõuenire. qui.n. nescit an huic rei propriũ conueniat, ne illud quidẽ, an huic rei soli conueniat, intelliget. Ita fit, vt si alterutrum horum interueniat, incertũ & obscurũ futurũ sit proprium. vt qñ aliquis ignis proprium esse ponit, quo primũ animi sedes est, vtit̃, quod obscurius est igne. animũ in igne. & in eo primũ cõsistere. ex quo fit, propriũ ignis non esse apte positũ id, in quo primo animus inest natura. In cõfirmatione autem, vt rebus magis perspicuis, & ijs perspicuis

magis duobus modis, quos exposuimus, videndum est Sic enim apte & commode proprium explicabitur: quandoquidē loci ij qui ad confirmandum aliquid recte exponi valent, alij ex hoc solum, alij omnino recte expositum docebunt. veluti, siquis proprium animalium dicat habere sensum, is rebus magis perspicuis & planis, vtroque genere proprium explicabit. Apte igitur expositum est, ex eo animalis proprium esse sensum habere. Proximus locus est in refutatione, si quod verbum eorum, quibus proprium explicatur, pluribus modi dicatur, aut oratio ipsa multa declaret omnino. Sic enim minus apte positum erit proprium. veluti quoniā sentire plura significat, vnum habere sensum, alterum vti sensu, certe animalis non erit apte explicatum propriū, sentire natura. ob eamque causam non est vtendum verbo, aut oratione, quæ pluribus modis dicatur, qua proprium exponamus, propterea quod ea, quæ multis modis dicuntur, obscuram faciūt orationem, cum præsertim in dubium veniat ei, qui argumentaturus est, vtrum tandē alter dicat eorum, quæ multa declarant. profecto.n. cognitionis causa comparatū est proprium. Iam vero præterea necesse est eos reprehendi, qui isto pacto explicant proprium, quando aliquis ratiocinationem cōficit ex eo, quod multis modis dicitē. In cōfirmatione huius loci vsus est, si id quod proprium datur, nec multa significat, neque vllum verbū neq; ipsa oratio: sic enim ex eo apte proprium ponetur, veluti quoniam nec corpus multa declarat, nec id, qđ celerrime sursum ferē, neque, ea, quæ ex his verbis cōstat oratio, ob eā causam recte poneē ignis propriū esse, corpus quod maxima celeritate sursum mouetur. Sequitur locus in refutatione, si multis modis dicatur id, cuius propriū explicetur, neque exponatur cuius eorum ponatur esse proprium. Neque enim recte proprium illud datum est. quibus autem de causis, ex ijs,

quæ

quæ ſupra dixi, intelligi poteſt. Eadem enim neceſſe erit concludere hoc modo. Quoniam aliquid ſcire multa ſignificat(nam & ſcientiam habere aliquid,& ſcientia vti aliquid,& ſcientiã eſſe eius, & ſcientia vti eius)ob eam cauſam nullum proprium recte dari poterit illius ſcire aliquid, niſi cuius eorũ proprium ponat, explicetur. In confirmatione aũt eius vſus erit, ſi multis modis non dicatur id,cuius proprium ponitur, vnumq; ſit & ſimplex:ex hoc enim propriũ apte explicabitur.vt quoniã homo vno modo dicitur, homini recte propriũ tribuetur animal manſuetum natura. Coniunctus huic locus in refutatione valebit, ſi ſæpe idem in proprio dictum erit.ſæpe enim fallũt nos ij qui hoc faciunt,vt in definitionibus,ſic in proprijs.quod ſi in proprio contingit, non erit recte datum,quippe cum id quod ſæpe dicitur & iteratur, auditorem cõturbet.ex quo fit,vt & obſcura ſit oratio, & præterea delirent.& nugentur,qui eam inducunt, Duobus aũt modis aliquid idẽ ſæpe repetiĩ. Primo, cum eãdem rẽ ſæpe nominabit.vt ſi quis dicat, ignis proprium eſt corpus leuiſſimum corporũ, ſic enim ſæpe dixit corpus.Deinde,ſi quis pro nominibus orationes dicat.,vt ſi quis terræ proprium tribuat naturã quę naturaliter ferĩ celerrime corporũ deorſum, deinde vtatur pro corporũ illo nomine ſubſtãtiarum talium,quoniã corpus idem ualet quod ſubſtãtia talis,ex quo efficitur ſubſtantiæ nomen iterari,vt neutrum propriũ recte tributũ eſſe videatur. At vero in confirmatione huius loci vſus erit,ſi nullo verbo eodẽ ſæpe vtare.hac.n.ex parte apte propriũ ſtatuetur. vt ſi quis propriũ hominis dixerit animal ad cognitionem & ſcientiã natũ, is nec ſæpe eodẽ verbo vtetur,& hac ex parte recte homini propriũ ſtatuet. Sequitur locus in refutatione, ſi tale aliquod verbũ in proprio expreſſerit, ꝙ conueniat rebus oĩbus, inuſitatum enim & minus aptum erit verbũ,quod a nullo ſe-

lo ſeparat. Atqui, vt in definitionibus, ſic quod in proprijs exprimit, debet ſeiungere. non igitur in ijs recte expoſitum erit proprium. vt ſi quis proprium ſciētiæ dicat opinionem, quæ ratione dimoueri non poteſt, cum ſit vna, qm̄ in proprio exponēdo aliquo eiuſmodi vſus eſt, vnius, ſcilicet nomine, quod rebus omnibus conuenit, profecto ſcientiæ proprium recte poſitum nullo modo videri poteſt. In confirmatione valebit hic locus, ſi nullū verbū commune adhibeatur, ſed eiuſmodi quod à re aliqua ſeparet. hac. n. ex parte prę clare poſitū erit proprium, vt ſi quis animati propriū tribuat habere animum, is quoniam nullo verbo cōmuni vſus eſt habere animum recte hac ex parte animalis proprium dedit. Proximus locus eſt in refutatione, ſiquis plura propria eidem ſtatuat, neq; ſe plura ponere explicet: tum enim haud recte poſitum erit proprium. Vt enim in definitionibus nihil adhibēdū eſt, præter orationem, quæ rei vim & naturā explicet ſic ne in proprijs quidem, præter orationem, quæ proprium id quod datum eſt efficiat, quicquam exprimē dum eſt, quādoquidem inuſitatum minusq; aptū eſt, quod præterea additur. Id quod continget, ſi quis ignis proprium dixerit corpus tenuiſſimum & celerrimum, vtrunque enim de ſolo igne vere dici poteſt. ex quo efficitur ignis proprium corpus tenuiſſimum & leuiſſimum non eſſe recte datum. In confirmatione huius loci vſus erit, ſi non plura propria eiuſdem ſed vnum eſſe ponatur. hac enim ex parte proprium recte ponitur. vt ſi quis dicat humoris proprium corpus, quod in omnem formam flectitur, is, quoniam vnum expreſſit proprium, nō multa, eo recte vſus eſt humoris proprio. Sequitur locus in refutatione ſi vel eo vtatur, cuius propriū explicat, aut eorum aliquo, quæ ei tribuuntur. Nā, qm̄ cognitionis gratia inuentum eſt proprium, eo modo non recte ponit. Eadem quidem res ſemper æque obſcura eſt, quod aūt alicui

tributum

tributum est, id, quoniam eo est posterius, non est magis perspicuũ: ita fiet, vt ex his nihil disci cognoscique possit, vt si quis proprium animalis ponat substãtiam cuius est species homo, is, quia aliqua re vsus est earum, quæ animali tributæ sunt, profecto non commode vsus est proprio. In confirmatione autem ita demũ proprium recte hac ex parte statuetur, si nec eo, neq; aliquo eorum, quæ ei tributa sunt vtamur. quod fiet, si propriũ animalis, ponamus ꝙ ex animo & corpore concretum est. sic enim neq; ipsum, neque quicquam ipsius adhibemus. ex quo efficietur, vt præclare hac in parte animalis propriũ explicemus. Eademque ratione ea spectãda sunt in alijs etiam rebus, quæ non faciũt, aut quæ faciunt aliquid planius. iam vero in refutatione videndum est, an tale aliquid adhibitũ sit, quod aut contrarium sit, aut omnino æque antiquum naturæ ordine, aut posterius; neq; .n. recte ꝓprium ponetur. Nam cõtraria sunt ordine naturę ęq; antiqua: quod autem æquale est alicuius naturę ordine, & eo posterius, non facit ipsum planius, neque declarat. Vt si quis boni proprium dicat, malo maxime esse contrarium, is bonis contrarium adhibuit: ob eamq; causam proprium boni haud recte explicauit. In confirmatione autem huius loci vsus erit, si nec contario vtemur, neq; vllo alio, quod æquale sit ordine naturæ, vel posterius, sic enim recte hac in parte statuemus proprium. vt si quis scientię proprium ponat opinionem quæ maxime fidem facit, is quia nihil adhibuit, nec quod scientiæ esset contrarium, nec quod omnino simul esset cum ea, aut ea posterius naturæ ordine, eo recte proprium scientiæ hac ex parte statuit. Sequit locus in refutatione, si quod non semper sequitur, proprium positum est, sed id quod interdũ, non proprium est: non .n. præclarè & commodè proprium erit explicatũ. Neque enim in eo nomen necessario vere dicitur, in quo inesse ipsum intelligimus:

neque

neque in eo necesse est nomen non dici, cui illud neu intelligimus conuenire. Ita non erit recte expressum proprium. Præterea, non erit perspicuum an conueniat id quod statutum est esse proprium, si tale sit vt prætermitti separarique possit. Itaque non erit perspicuum, neque apertum propriũ, vt si quis propriũ animalis ponat, moueri interdũ aut stare: is quia tale statuit proprium quod interdum nõ proprium efficitur certe haud apte propriũ statuit. In cõfirmatione considerabimus, an id proprium statutum sit, quod semper est in re necessario: hac enim ex parte recte proprium ponetur. vt si quis virtutis proprium dicat, eũ in quo sit, bonum efficere, is quia propriũ statuit, quod semper consequens est, ob eam causam recte virtutis proprium hac ex parte constituit. Sequitur locus in reprehensione, si id quod hoc tẽpore proprium est statuat, neq; se proprium huius temporis dare exponat. neq; enim recte statuet proprium. Primum enim qđ contra mores & consuetudinem statuitur, id omne enodationis indiget. Atqui solent fere omnes id proprium statuere, quod sempiternum est. Deinde, incertum est is ne, qui non explicat mentem suam, velit id ponere quod hoc tempore sit proprium. Non igitur dare debet reprehensionis occasionem: quod continget, si quis ponat alicuius hominis proprium esse, sedere vna cum aliquo homine, illudq; hoc tẽpore proprium esse non statuat. Neq; n. illud recte statuat proprium, nisi se dixisse hoc tempore proprium esse explicet. Atque hic locus ad confirmandum valebit, si explicemus cum aliquid propriũ statuemus hoc tempore, nos proprium hoc tempore ponere: sic enim recte, proprium hac in parte statuemus. Exempli causa, si quis alicuius hominis proprium dicat esse, aliquo in loco hoc vel illo tempore deambulare: quoniam distinctione usus est recte id proprium esse posuit. Proximus in reprehensione locus erit, si quis tale statuat

tuat proprium, quod conuenire aliter, quàm sensu perspici non licet. Neque enim tum positum propriũ erit: quandoquidem quicquid mouet sensum, si id extra sensum sit obscurum est. incertum enim est an iã conueniat, propterea quod sensu tantummodo intelligatur. Quod verum esse in ijs, quæ non necessario semper consequuntur, perspiciemus. veluti si quis Solis proprium esse dicat, astrum splẽdidissimum, quod supra terram fertur, is adhibet in proprio illud, quod supra terram fertur, quod quidem quia sensu cognoscitur, non recte Solis proprium statuit. Incertum. n. erit, cum sol occiderit, an supra terram feratur, ꝙ tum sensus oculorum nos deficit. At in confirmatione huius loci vsus erit, si proprium statuamus eiusmodi, quod sensu non sit perspicuum: aut certe quod si sensum mouet, perspici potest necessario conuenire. hac enim ex parte recte statutũ erit proprium. vt si q̃s superficiei proprium ponat quod primum colore inficitur, is illo toto colore inficitur, quod sensum mouet, ille quidem vtitur, sed eiusmodi quod perspicuũ est semper conuenire. Ita hac ex parte recte statutum est superficiei proprium. Iam in reprehensione videndum erit, an definitionẽ vt proprium posuerit, sic. n. proprium non recte ponetur: q̃nquidem non debet proprium rei vim naturamque explicare. Cuius exẽplum erit si quis hominis proprium dicat, animal gradiens, bipes. proprium. n. hominis statuet, quod quid res sit explicat. Non igitur recte statuit hominis proprium. In confirmatione autem huius loci vsus erit, si proprium eiusmodi statuamus, quod vicissim dicatur, neq; rei vim naturamq; declaret. Etenim hac ex parte recte explicatum proprium. vt si quis hominis proprium ponat, animal mansuetum natura: propriũ ille quidẽ statuet quod vicissim dicitur, sed quod non quid res sit indicat. Ita fiet: vt hac ex parte recte statutũ sit hominis proprium. Cõiunctus huic locus est

in repre-

in reprehensione & refutatione, cum proprium datur, cuius nihil quid res sit explicet. Oportet enim vt definitionem, sic proprium primum genus exprimi, deinde iam hoc pacto adiūgi cætera quæ separant atque seiungunt. Non igitur recte propriū ponetur, quod non eo modo statuetur. Vt si quis propriū animalis dicat. animam habere nō ponet in quæstione naturæ animal ex quo sequetur, animalis ꝓprium non recte positum esse. In confirmatione autem considerandum est, an collocatum sit in quæstione naturæ, id cuius proprium explicetur, & ita demum adiungantur cætera. Hac enim ex parte recte propriū datū erit veluti si quis proprium hominis ponat, animal ad scientiam & cognitionem natum, ijs & proprium quod in quæstione naturæ aliqua ex parte positum est, dabit, & ea ex parte hominis proprium recte explicabit. Ac vtrum recte, an minus recte proprium datum sit, & explicatum, ex ijs locis qui adhuc sunt expositi, intelligere debemus. Vtrum autem id proprium sit omnino ꝙ explicatur & datur, necne ex ijs quos deinceps exponemus, licebit concludere. ijsdem enim locis aliquid recte poni proprium concludemus, quibus proprium omnino statuitur. Quorū Primus erit, in refutatione diligens eorum omnium animaduersio & consideratio, quorum propria dabūtur. veluti videndum erit an ex ea parte qua datur, non vere dicatur, an vero non sit proprium vniuscuiusque eorum eius ratione, cuius proprium explicetur. sic enim non erit proprium quod esse ponebatur vt quia de geometra nō vere dicitur, cū nulla ratione falli posse (fallitur enim geometer in falsa descriptione) non est proprium futurum docti, & artificis non falli ratione. In confirmatione aūt, an omni ex parte vere dicatur, & hac ex parte videndum est, quoniam proprium erit quod positū est esse proprium. vt quia animal ad cognitionem & disciplinam percipiendam natum,

natum, in omni homine vere dicatur, quia homo ſit, eo hominis proprium erit, animal ad diſciplinam percipiendam natum. Huius autem loci vſus erit in refutatione, quoties in quo nomen non etiam oratio vere dicetur: & cum in quo oratio, non etiam nomen intelligi licet. In confirmatione autem, cum in quo nomen, etiam oratio, & in quo oratio, nomen quoque intelligetur: Al ea locus & eefutatiouis, cum de quo oratio, non etiam nomen vere dicitur, & cum de quo nomen, non etiam vere dicitur oratio. tum enim quod poſitũ eſt eſſe proprium, non erit propriũ quod ex hoc exemplo intelligi põt. Animal enim ad diſciplinam & ſcientiam percipiendã natum in Deo vere intelligitur, homo non intelligitur. Ex quo efficitur, non eſſe proprium hominis hoc totum, animal quod ad diſciplinam cognitionemque percipiendam natum eſt In confirmatione autem valebit, quoties in quibus omnibus oratio, nomen etiam dicetur: in quibus nomen, etiam oratio. quod enim propriũ poſitum eſt eſſe, proprium erit. quod hinc intelligi poteſt, quia de quibus illud totum habere animam. etiam animal vere dicitur, & de quibus animal etiam animatum. ita habere animam animalis proprium eſt. Refutationis tertius locus erit, ſi ſubiectum eius eſſe proprium ſtatuatur, quod in ſubiecto eſſe dicatur. vt ſi quis proprium ſtatuat tenuiſſimæ rei ignem, quia ſubiectum proprium ei quod dicitur tribuit, certe non recte poſuit ignem proprium eſſe rei tenuiſſimæ. Ob eamque cauſam, non eſt futurum propriũ ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur, ſic enim idem multorum & quæ ſpecie differunt propriũ erit, quando quidem multa quædam, quæ ſpecie differunt eidem conueniunt, quæ de eo ſolo dicuntur; quorum omniũ ſubiectum proprium futurũ eſt, ſiquis iſto pacto ſtatuat proprium. Ad confirmandum autem valebit, ſi id, quod in ſubiecto ineſt ſubiecti proprium eſſe po-

se ponatur. quandoquidem proprium futurum est id, quod positum est non esse proprium. si quidem in solo eo intelligitur, vt dixi, proprium, cuius proprium esse dicitur. vt si quis terrę proprium dicat corpus grauissimum specie, quia proprium subiecti dedit eiusmodi, quod & de sola re & vt proprium. Sequitur locus proprius refutationis si quis per communicationem proprium tribuat, non enim erit proprium quod positum est esse proprium: quippe cum id quod communione quadam cõuenit, ad vim naturamque rei explicandam pertineat. quod sine differentiarum numero habebitur, propterea quod in specie aliqua dicitur. vt si quis proprium hominis dicat hoc totum, gradiens bipes per communionem quandam proprium explicabit. ex quo fiet, vt non proprium hominis. gradens bipes. Hoc loco videbit is, qui confirmandi partes obtinebit, ne per communionem proprium explicet. neque vim naturamque rei declaret: ita tñ, vt vicissim de re dicatur. Quod enim positum est non esse proprium, id proprium, futurum est. vt si quis animalis proprium ponat hoc totum, quod vim habet sentiendi, is nec propriũ per cõmunionem explicabit, neque tale, quod vim naturamque rei declaret, & tamẽ eiusmodi quod vicissim de re dicatur. Ita proprium erit animalis hoc totum quod vim habet sentiendi. Proximus locus refuationis erit, si doceatur proprium non posse vna cũ re, cuius proprium ponitur, cohærere, sed vel posterius vel prius, quam id cuius nomen est. Sic.n. aut nunquam, aut certe non semper proprium est futurum id quod positum est esse proprium. vt si volitare in foro hominem, potest & posterius quam homo alicui conuenire, certe uolitare in foro, aut nunquam, aut non semper, hominis est proprium. In confirmatione autem huius loci vsus erit, cum id quod proprium ponitur, vna cum re semper se derit necessario, neque definitio

nitionis vim, neq; differentia habebit. Si enim propriũ erit, quod positum est non esse proprium. vt quia hoc totum, animal quod ad disciplinam cognitionemque natum est, vna cum homine semper exiſtit necessario, neque differentia est, neque definitio, certe hominis proprium id ipsum futurum est. Sequitur locus refutationis, cum eorundem, quia eadem sint, non est idem proprium. Non enim quod positum est proprium esse, proprium erit. Quod intelligi potest ex hoc exemplo. Nam quia eius, quod persequendum est, proprium nõ est, videri nonnullis bonum: ne eius quidem quod expetendum est proprium erit, videri nonnullis bonum. idem enim valent quod persequendum est, & quod expetendum. Is autem, qui confirmabit, ex hoc loco argumentum ducet. quando eiusdem rei, quia eadem sit, idẽ proprium esse ponetur. Nam proprium erit quod positum est non esse proprium. vt hominis quatenus est homo, proprium dicitur, habere animum tripartitum. & mortalis, quatenus mortalis est, tripartium animum habere proprium erit. Valet etiam hic locus in accidente: quoniam iisdem quatenus eadem sunt, ea dem conuenire, aut non conuenire debent. Coniũctus huic locus est in refutatione, cũ eorum, quæ sunt eiusdẽ speciei, non id quod semper est eiusdem speciei proprium explicatur. non enim rei illius id, quod positum est, proprium erit. vt quoniam eiusdem generis homo & equus habentur, neque semper proprium est equi à se stare, ne hominis quidem proprium erit à se semper moueri & agitari. Sunt enim eiusdem generis moueri & stare per se, quoniam vtrique eorum quatenus animalia sunt, hæc conueniant. In confirmatione autem illud videndum est, an eorum, quæ sunt eiusdem generis, id proprium statuatur, quòd semper ad idem genus referatur. erit enim proprium, quod non esse proprium positum est. vt quoniam hominis proprium est esse gradientem bipedem, auis etiam proprium erit

volucrem esse bipedem. Sunt enim hæc eiusdem gene-
ris omnia. alia enim vt species, quæ sub eodem sunt g-
nere, cum sint animali, subiecta, alia vero vt generi
animalis differentiæ. Sed hic locus falsus est, cum al-
terum eorum, quæ numerata erunt, vni alicui soli spe-
ciei conueniet. alterum pluribus, qualia sunt gradien
quadrupes. Qm autem idem & alterum multis modi
dicuntur, difficile est si fallaciter sumas vnius & soliu
alicuius rei explicare proprium. Quod enim conueni
alicui, cui quid accidit, etiam accidenti conueniet si cu
eo intelligatur, & sumatur cui conuenit. vt quod inest
in homine, etiam in albo homine, si modo sit albus, re-
perietur, Itemque quod in albo homine inest, id etiam
in homine inerit. Sed quispiam multa propria refellet,
si subiectum aliud per se faciat, aliud si cum accidente
coniunctum sit. vt si dicat, aliud esse hominem, aliud
album hominem: idem fiet si aliud ponat habitum,
aliud id, quod ex habitu nominetur. Vt enim quod in
habitu inest in eo etiam inest quod ab habitu appella-
tur, sic quod in eo quod ex habitu nominatur, inest
etiam in habitu insit necesse est. veluti quoniam arti-
fex arte & scientia sua affici dicitur, non erit scientiæ
proprium non posse ratione dissuaderi, quippe cum
isto pacto artifex sit futurus eiusmodi, qui nulla ratio-
ne de sententia deduci dimouerique possit. In confir-
matione autem dicendum est, non esse aliud omnino
id quod accidit, & aliud id ipsum cui accidit, si cum eo
comprehendatur cui conuenit. sed ob eā causam aliud
dici solere, quod eorum sit natura diuersa, quoniam
aliud est hominem esse hominem, & aliud hominem
album esse hominem album. Præterea, a casibus ducen-
dum argumentum est, non futurum esse artificem ali-
quid, quod ratione mutari non possit, sed eum qui ip-
sum ratione dissuaderi non possit, nec artem & scien-
tiam esse id quod ratione sit immutabile, sed ipsam ra-
tione esse immutabilem. Nam ei, qui o ino, omniq; ex
parte

parte occurret, contrarius omnino ordo opponendus est In refutatione proximus locus erit, si quis velit aliquid quod natura inest explicare, eoque verbo id ponat, vt id semper inesse declaret. Sic enim fiet, vt iacere id & ruere quod positum est proprium videatur: vt si quis hominis proprium dicat, esse bipedem, vult ille quidem exponere aliquid quod natura insitum est, sed oratione sua id quod semper insitum est, significat, ita non est futurum hominis proprium bipedem esse, quandoquidem non omnis homo duos habet pedes. In confirmatione autem huius loci vsus erit, si id, quod natura insitum est, proprium statuere velimus, idque oratione nostra exponamus. Neque enim propriũ ex hac parte tolletur aut corruet, si quis proprium hominis ponat hoc totum, animal ad disciplinam & cognitionem percipiendam natum, idque significet oratione sua, natura aliud esse insitum proprium, hac ex parte nunquam improbabitur hominis proprium esse id quod diximus. Iam vero omnium eorum, quę ad aliquid aliud primum referuntur, aut vt primum ipsum difficile est explicare proprium. Nam si eius proprium dederit, quod in alio aliquo intelligeretur, etiam de primo vero dicetur; sin autem primi proprium ponat etiam in illo quod in alio intelligitur, reperietur. Vt si quis superficiei proprium dicat colore infici, etiam colore infici in corpore dicetur, quod si in corpore, etiam in superficie. Ita fiet, vt non in quo oratio, nomẽ quoque vere dicatur. Sæpe autem accidit, vt in quibusdam proprijs explicandis peccetur, propterea quod nec quo modo, nec quorum proprium ponat, explicent. Omnes enim enituntur proprium statuere id, q̃d aut natura insitum est, quale est hominis bipes: aut quod hoc tempore conuenit, vt hominis alicuius quatuor habere digitos: aut specie, quemadmodum ignis tenuissimis ex partibus constare: aut omnino & per se, vt animalis viuere: aut per aliud, vt animi pru-

dentia esse prēditum: aut quasi in quo primū aliquid inest, vt in parte animi, quæ rationis est particeps, prudentiæ esse sedē, aut ex eo qđ aliquid habet: quemadmodum artificis est proprium ratione de sententia deduci non posse. neq; n. ex alia re, quam ex eo quod habet quicquam ratione de sentētia deduci potest. Aut etiam statuitur proprium ex eo, quod alquid habetur, sicuti proprium est scientiæ, ratione non posse mutari, aut ex eo quod aliquid communicatur, quale proprium est animalis sentire. Nā & si aliquid aliud veluti homo sentit, tñ iam cum illo hoc communicatur, aut ex eo quod communicat, vt alicuius animalis viuere: Si igitur non adiungatur illud natura: certe in eo peccatur, propterea quod fieri potest, vt quod natura insitum est, ei non conueniat cui natura conuenit, quemadmodum homini duos habere pedes. Quod si non explicet se id dare, quod inest, quod non est futurum eiusmodi, vt ei certo tempore conueniat, tale est, quatuor habere digitos hominem. Quod si non exponat se id proprium ponere quod primum sit, aut quod ex alio ducitur, non in quo oratio, etiam nomen vere dicetur. vt si quis colore infectum esse, vel extremitatis vel corporis proprium exposuerit. Quod si non ante explicarit se id proprium dare, vel quia habeat ipsum, vel quia habeatur certe id quod dedit, non est futurum proprium. Nam si ex eo quod habeatur & contineatur, proprium statuerit, etiam ei, qui habet conueniet. quod si etiam ei, qui habet conuenit, ei etiam quod habetur & continetur. quod fiet, si hoc totum, ratione non posse dissuaderi, scientiæ aut artificis proprium esse ponatur. Atque etiam peccabit in explicando proprio, qui non exposuerit se id statuere proprium quod dat. vel ex eo quod conueniat, vel ex eo quod communicetur, propterea quod isto pacto alijs quibusdam conueniat proprium. Nam si ex eo statuat, quia communicatur, cum ijs qui participant conueniet:

ueniet:siue ex eo quod participat, ijs quæ communi cantur. vt si quis alicuius animalis, aut animalis proprium ponat viuere, nec de specie explicet, certe vni soli eorum, quæ illis subiecta sunt cuius proprium statuitur conueniet. Quod enim præstat, & excellit, id vni soli conuenit, vt igni conuenit celeritas maxima. Fit etiam interdum, vt is aberret in tradendo proprio, qui speciei mentionem inducit. Eorum enim, quæ exponuntur, debet esse vna species, quando speciei fiet mentio. quod in nonnullis non contingit, quo ex genere ignis est, neq; enim vna est species ignis, quãdo quidem specie inter se differunt, pruna, flamma, & lumen, quorum vnũ quodque ignis est, ob eamq; causam, cum specie nomen adiungitur, alia species eius quod dictum est, non debet esse quasi alijs magis, alijs minus id quod proprium explicatum est, debeat conuenire. Cuius generis est tenuissimum esse, si ignis proprium esse ponatur, nam & prunarum, & flammæ lumen tenuissimum est qđ non debet accidere, quoties nomen non dicitur magis in eo, in quo oratio verius dicitur, sin minus, non est futurum aliquid, in quo sit magis oratio, etiam nomen magis potiusque dicatur. Præterea, ita fiet, vt sit idem proprium, & illius quod omnino, & illius, quod maxime inest in eo quod omnino tale vel tale exiistit, qualem habet ratio nẽ subtilissimum corpus ad ignem. Nam & luminis & ignis omnino illud ipsum futurum propriũ est, quippe cum lumen sit tenuissimum. Ac si quis isto pacto proprium statuerit, argumenta contraducenda erunt, nec tamen ex hoc loco occurrere & resistere debebit, sed vt primum proprium posuerit, quemadmodum & cuius generis proprium ponat explicare. In refutatione proximus erit locus, si quis aliquid suijpsius proprium statuat, neq; enim proprij vim obtinebit quod positum est esse proprium. Quicquid enim idem est quod aliquid idem, id naturam explicat, quod au-

tem naturam explicat, non est proprium sed defini-
tio, vt si quis honesti proprium dicat esse decorum,
is quia aliquid suijpsius ponit propriũ (honestũ enim
idem est quod decorum) certe non erit honesti deco-
rum proprium. Huius autem loci vsus erit in cõfirma
tione, si aliquid suijpsius non ponamus esse proprium,
& tamen eiusmodi quod vicissim dicatur. sic enim qđ
proprium non esse statutum est, proprij vim & no-
men obtinebit, quod fiet, si quis proprium animalis
ponet hoc totum, natura animata. neq; enim aliquid
suijpsius proprium esse ponit, cum interim vicissim
dicatur. Ita proprium animalis erit, animata natura.
Iam in ijs, quæ ex similibus eiusdemque generis parti
bus constant, videndum erit in refutatione, totius
ne proprium in parte non vere intelligatur, an pro-
prium partis in toto minime dicatur: quoniam non re
cte explicatum erit quod positum est esse propriũ. hoc
enim in quibusdam solet contingere. fieri enim potest
vt ijs quispiam proprium tribuat quæ sui similibus
eiusdemque generis partibus constant, modo totius,
modo partis habita ratione, quorum neutrum recte
explicabit. Exemplum totius erit, si quis dicat ma-
ris proprium hoc totum, aqua quæ maxima ex parte
salsa est. Nam alicuius, quod ex sui similibus parti
bus concretum est proprium ponit, sed eiusmodi, qđ
in parte non vere dicatur, quandoquidem certũ quod-
dam mare non est, aqua maxima ex parte salsa, ita
maris proprium non erit hoc totum, plurima aqua,
quæ salsa est. Partis autem exemplum tale est. Si quis
aeris proprium esse dicat quod respirabile est, is ali-
cuius, qđ ex sui similibus patribus cõstat, ponit pro-
prium. sed eiusmodi, quod & si de quodam aere vere
dicitur, tamen de vniuerso non dicatur, quippe cum
non omnis aer sit respirabilis: quare spirabile aeris
futurum non est proprium. In confirmatione autem
ex hoc loco argumẽtum ducemus, si proprium, quod
dabi

dabimus de vnoquoque, quod ex sui similibus partibus constat, vere dicetur, ita tamen vt proprium sit eorum totius ratione. sic enim quod proprium non esse positum est, erit proprium. vt, quoniam in vniuersa terra vere intelligitur in inferiorem locum ferri natura, certe proprium erit hoc ipsum alicuius terræ omnino, quia terra est. nam de terra, & de natura terræ dicitur. ex quo efficitur, vt terræ sit proprium, natura ferri ad inferiores partes.

CONCLVSIONES.

Virtutis proprium est reddere eum in quo est, bonum.
Proprium non explicat naturam rei.
Tres sunt ignis species, lux, flamma, & carbo.
Quod per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit.

De locis communibus omnibus dialecticis quæstionibus, sumptis vel ab oppositis, vel a simili, aut ab eo, quod est magis & minus, & æquale, siue a Casibus & coniugatis, vel ab ortu & interitu. Cap. III.

EX contrarijs aũt multa argumenta in vtranque partem elici possunt. Primum, in refutatione ex contrarijs, quæ aduersa dicuntur, erit, quando contrarij non est contrarium proprium, neq; enim proprium contrarij cõtrarium futurum est, hoc modo, si iustitia iniustitiæ cõtraria est, & optimo id qđ est deterrimum, iustitię autem optimum non est propriũ, non erit igitur iniustitiæ qđ deterrimum est, propriũ. In confirmatione autem vsus erit quoties contrarij contrarium est proprium, sic enim fiet, vt contrarij proprium sit cõtrarium exemplum tale est, si malum bono contrarium est, & id quod fugiendum est, ei quod est expetẽdum est autem boni proprium id quod expetendum est, profecto mali proprium erit id quod fugiendum est. Alter locus est ex ijs, quæ cum aliquo cõferun-

feruntur. In refutatione quidem hoc modo tractabitur, Si quid eorum quæ cum aliquo conferuntur, alicuius eiusdem generis non est proprium, ne id quidem quod est in ijs, quæ cum aliquo conferuntur, vllius eiusdem generis proprium erit. quod ex hoc exemplo intelligi licet, Si duplum simpli duplum dicitur, & id quod vincit illius quod vincitur: id autem quod vincit non est dudlici proprium, certe ympli id quod vincitur & superatur, non erit proprium. In confirmatione autem hoc modo, si illius quod cũ aliquo confertur, aliquid eiusdem generis proprium est id etiam quod ex eo genere est, alterius eiusdem generis erit proprium. Cuius exemplum est, Si duplum cum simplo confertur, & duo cum vno, vnum cum duobus, dupli autem proprium est id, quod duorũ habet rationem ad vnum, profecto dupli proprium sit, id quod vnius ad duo rationem habet, necesse est. Proximus locus est ex priuantibus, qui in refutatione tractabitur hoc modo. Si rei res non est proprium, ne priuationis quidem proprium priuatio erit. Et si priuationis priuatio non est proprium, ne rei quidem res proprium erit, vt si surditatis proprium non est, vacuitatẽ esse sensus (est enim id cæterorũ sensuum commune) ne auditus quidem sensum esse proprium videbitur. In confirmatione hoc modo. Si res rei proprium est, etiam priuationis proprium erit priuatio, & si priuationis priuatio proprium est, rei etiã res propriũ erit, vt si aspectus proprium est cernere ex eo quod aspectum habemus, cæcitatis etiam proprium erit non cernere, quia aspectum non habeamus, cum natura aptus nobis aspectus esse videatur. Sequitur locus ex affirmãtibus & negantibus, qui in multas partes distributus est ac primi quidẽ, qui ex ijs quæ dicuntur ducitur in refutatione solum vsus est hoc modo, Si id quod affirmat, alterius qđ affirmet est propriũ, nõ erit proprium id quod negat. Et si id quod negat, eius quod

negat

negat proprium sit, id quod affirmat non est illius futurum proprium. vt si animalis proprium est id quod animatum est, non erit animalis propriũ id, quod non est animatum. Alter est ex ijs, quæ dicuntur, aut non dicuntur, & ex ijs, de quibus dicuntur, aut non dicuntur, qui in confirmatione tractabitur hoc modo, Si id quod affirmat eius quod affirmat non est propriũ, ne id quidem quod negat, eius proprium est quod negat. Et hoc modo, Si id quod negat eius proprium non est quod negat, ne id quidem, quod affirmat, eius quod affirmat futurum est proprium. Cuius exemplum est tale, Si hominis proprium nõ est animal, ne eius quidem quod non est homo, proprium erit id quod nõ est animal: vicissimque, Si eius rei quæ non est homo, ea non videtur propria quæ non est ex genere animaliũ, ne hominis quidem animal proprium est futurum. In confirmatione autem huius loci tractatio est talis, Si eius quod ait, id quod ait est proprium, etiã eius quod negat id quod negat erit propriũ, & si eius quod negat id quod negat proprium est, etiam eius quod ait id quod ait proprium erit. quod hoc exemplo illustrari potest, Si eius quod est non animal proprium est non viuere, certe animalis viuere erit proprium. contraque, si viuere animalis est proprium, certe eius etiam rei quæ est non animal, proprium erit non viuere. Tertius locus est ex ijs quæ subijciuntur, cuius in refutatione tractatio erit talis, Si ea quæ statuta sunt esse propria affirmantium sunt propria non erunt eadem etiã negantiũ propria, & si negãtium expressa sint propria, aientium propria non erunt. Exemplum tale est, Si animalis proprium est quod animatum, est certe qđ animatum est, esse proprium eius quod est nõ animal nullo modo potest. In confirmatione autem hoc modo, Si ea quæ posita sunt esse propria non sunt affirmantium: negantium erunt. Quanquam hic locus interdum vitiosus est, & captiosus. Nam nec affirmantia negan-

negantium, nec negantia affirmantium propria sunt: affirmantia enim negantibus non conueniunt omnino, negantia autem affirmatibus illa quidem conueniunt, sed non vt propria. Sequitur locus ex diuisione, cuius in refutatione tractatio talis est, si eorum quæ in diuisione enumerãtur, nihil vllius reliquorum est proprium, ne id quidẽ quod eius positum est esse propriũ illius futurum est propriũ. vt si animal, quod sensum mouet, nullius aliorũ mortalium animantium est proprium, ne id quidem animal quod intelligentia & ratione continetur, Dei proprium est. In confirmatione autem hic locus nobis copiam ad argumentandũ suppeditabit, quoties quiduis reliquorum omniũ quæ in diuisione enumerata sunt, sumetur proprium vniuscuiusque eorum quæ distributa sunt. Quod si est alicuius eorum proprium, quę enumerata sunt in diuisione, etiam reliquum proprium erit illius alterius, cuius proprium non esse statuetur. id quod ex hoc exemplo intelligi poterit. Si prudentiæ proprium est, per se virtutem esse eius partis animi, quæ rationis est particeps cæterarũque virtutum quarum singulæ hoc modo assumuntur, certe temperantię proprium erit per se naturaque sua virtutẽ esse eius partis animi, in qua voluptates versantur. Sequitur locus ex similiter cadentibus, qui in refutatione hoc modo tractabitur, Si casus alterius casus non est proprium, ne id quidem, qđ similiter cadit alterius proprium erit. cuius exemplum est tale, si eius quod iuste sit non est proprium præclare fieri, nec iusti id quod præclarum est propriũ erit. In confirmatione autem eius loci talis est tractatio. si id quod cadit alterius proprium est, etiam casus erit alterius proprium, vt si hois proprium est hoc totum, gradiens bipes, ẽt homini proprium erit gradientem bipedem esse. Non solum autem ex ijs, quæ exposuimus a similiter cadentibus, sed etiam a contrarijs, quemadmodum in superioribus locis explicatum est,

est, argumenta ducenda sunt, ac in reprehensione quidem hoc modo, Si contrarij casus non est proprium casui alicuius contrarij, ne contrarij quidem casus alterius casui contrarij futurum est proprium, cuius exemplum est tale; Si eius quod iuste fit non est proprium recte fieri, certe eius quod est, iniuste fit, improbe fieri proprium non erit. In cõfirmatione autem ducetur hoc modo, Si contrarij casus alterius contrarij casui proprium statuitur, etiam contrarij casus alterius contrarij casui ponetur proprium, vt si boni propriũ est optimum, mali quoq; id quod deterrimum est, proprium erit. Sequitur locus a simili, cuius in reprehensione talis erit vsus, Si similium similia non sunt propria, nec similium similia propria erunt. si enim exempli gratia, architectus eandem habet rationem ad extruendam domum, quam medicus ad efficiendam & restituendam valetudinem, medici autem proprium non est efficere valetudinem, ne architecti quidem extruere domum proprium erit. In cõfirmatione autem hic locus hoc modo exponitur, si similium similia propria sunt, similium quoque propria erunt similia. vt si medicus eandem habet rationem ad efficiendam valetudinem, quam gymnasij præfectus ad efficiendam firmam constitutionem, & sic proprium præfecti gymnasij vim habere ad efficiendam firmam corporis constitutionem erit etiam medici proprium esse effectorem valetudinis. Proximus locus est eorum quæ habent eandem proportionem, cuius tractatio est eiusmodi in refutatione. si ea quæ eandem habent proportionem aliorum quę eandem habent proportioné, nõ sunt propria, nec ea quæ eodem modo affecta sunt, aliorum quæ eandẽ habent affectionem propria erũt. Et si quid eorum quæ eodem modo affecta sunt, alterius propriũ est, id non erit propriũ eius, cuius propriũ esse ponitur: vt si eodem modo prudentia affecta est ad honestum & turpe, quod vtrumque eorum est scientia,

tia, prudentiæ autem proprium non est scientiam esse honesti, profecto non erit proprium prudentiæ rei turpis esse scientiam. Et si prudentiæ proprium est, honesti scientiam esse, eius certe rei turpis scientiam esse nõ erit proprium, quandoquidem idem proprium multorum esse non potest. In confirmatione autem huius loci nullus est vsus, quippe cum id quod eodem modo affectum est, vnum cum multis comparetur. Proximus locus est ex ijs quę ad naturam, originem, interitumq; refertur, qui in reprehensione tractabitur hoc modo. Si id quod ad naturã & statum refertur, nõ est eius quod ad naturam, & statũ pertinet propriũ, ne id quidem, quod ad interitum pertinet, illius quod eiusdem est generis, nec quod ad ortum vllius, eiusdem generis proprium erit: vt si exempli causa, hominis non est proprium, esse animal, non erit proprium huius totius, hoiem gigni, illud totũ, animal fieri nec ho is interitus proprius est interitus occasusque aiantis. Eodẽq; modo secunda argumenta sunt ex ortu concludendo statum & interitum, itemque ex interitu, concludẽdo statum & ortũ, quemadmodũ paulo ante, ex statu conclusus ortus & interitus est. In confirmatione autem hoc modo, Si id quod ad statum pertinet, est alicuius eiusdem generis proprium, eius etiam, quod ad ortum pertinet erit proprium id quod eiusdem est generis, & illius quod ad interitum, quod eiusdem generis esse ponitur. cuius exemplum tale est, Si hominis propriũ est esse mortalem etiam hominis ortus proprium erit nasci mortalem, & interius hominis mortalem interire, eodemque modo concludendus est, ex ortu & interitu, status & ortus quemadmodum hic locus in refutatione expositus est. Sequitur locus ex forma rei propositæ. In refutatione quidem huius loci talis erit tractatio Si formæ non conuenit, aut certe non ex ea parte qua id dicitur conuenire cuius proprium datum est, quod proprium positum est non erit proprium. vt

si ipsi

si ipsi homini non conuenit quies, quia homo sit, sed quia idea, non erit proprium quiescere. In confirmatione autem locus est eiusmodi, Si quid speciei conuenit, idq́ue ex hoc ipso conuenit, quia dicatur de eo ipso cuius ponitur non esse proprium, erit proprium id qđ positū est non esse proprium. vt si conuenit ipsi aiali, ex animo & corpore concretum esse, idq; ei, qui aial sit, conuenit: certe animalis proprium erit ex animo & corpore constare. Sequitur locus comparationis ex maiore & minore, qui quadripartito distributus est, quorum primus in refutatione tractabitur hoc modo, Si quod elationem habet alterius, eiusdem generis nō est proprium, ne id quidem, quod submissionem habet vllius eiusdem generis proprium erit: nec quod minimam habet alterius, nec quod maximam habet elationem alteri eiusdem generis, nec denique id, quod omnino dicitur vllius eiusdem generis: vt si, exempli causa, maiore colore infectum esse, maioris corporis non est proprium, nec minus colore corporis proprium erit, nec infectum esse colore corporis omnino. In confirmatione autem huius loci tractatio erit talis, Si id quod elationem habet, eiusdem generis alicuius proprium est, id etiam quod submissionem habet, alicuius eiusdem generis proprium erit. Itemq́ue id quod minimam habet submissionem alterius eiusdem generis & quòd maximam habet elationem alicuius eiusdē generis, & quod omnino dicitur, & semel, alicuius eiusdem generis sit proprium necesse est, cuius exemplum est eiusmodi. Si eius quod magis viuit, magis sentire proprium est, etiam eius quod minùs viuit, id quod minus sentit: & eius rei quæ maxime viuit, maxime sentire, & eius quod minimo beneficio vitæ vtitur, minime sentire: & eius quod omnino viuit, omnino sentire proprium erit. Atq; etiam ex eo quod omnino dicitur, argumenta ducenda sunt. In reprehēsione quidem hoc modo: Si id quod omnino dicitur, alterius eiusdē generis

generis non est proprium, ne id quidem quod elationem habet, eius quod est eiusdem generis, neque id quod submissionem habet alterius eiusdem generis, neque id quod maximam habet elationem alterius, neque id quod minimam habet submissionem alterius erit proprium. quod ex hoc exemplo intelligi potest. Si hominis non est proprium, bonum esse, ne eius quidem quam hominis nomine magis aut potius appellatur, probiorem esse proprium erit. At in confirmatione argumentum ab hoc loco sic sumetur: Si id quòd omnino dicitur eius quod est eiusdem generis proprium est, id etiam quod maiorem elationem habet alterius, & quod minorem habet submissionem, quodq; minimam ac maximam habet, alterius eiusdē generis proprium futurum est: vt si ignis proprium est sursum ferri natura, eius etiā proprium erit, quòd ignis potius dicitur celerius in superiorem locum suapte natura ferri. Eodemque modo ex cæteris hæc cōcludenda sunt omnia. Alter locus est in reprehensione talis, Si quod elationem habet, non est proprium alterius eiusdem generis, non erit proprium id quod habet submissionem illius quod est generis eiusdem. Eius loci tale exemplū erit, Si animalis magis proprium est sentire, quam hominis scire, nec proprium est animalis sentire. non erit hominis scire proprium. In confirmatione autem hoc modo tractabitur, Si id cui illud minus additur alterius cui idem adiungitur, est proprium, etiam id cui magis additur alterius cui idem adiungitur est futurum proprium, vt si minus hominis proprium est, cicurem & humanum esse natura, quam animalis viuere hominis autem est proprium mansuetum esse suapte natura, & humanum, profecto animalis proprium erit, viuere. Tertius locus ex maiore & minore in reprehensione talis est. Si quid eius cuius magis est proprium, proprium non est, ne eius quidem propriū erit cuius minus est proprium, & si illius est, non etiam huius

ius erit, vt si colore infici extremitatis magis proprium est, quam corporis, nec propriũ est extremitatis, nõ erit proprium corporis oĩno colore infici. quod si est extremitatis proprium, non erit corporis propriũ. At vero in confirmatione huius loci nullus vsus est, cum præsertim idem multorum proprium esse nullo modo possit. Quartus locus est in refutatione huiusmodi, Si qđ magis proprium vr̃ alicuius, id non est eius proprium ne id quidem propriũ erit qđ minus proprium eius vr̃ Cuius exemplum tale est, Si aĩalis magis proprium est sensu percipi quam secari in partes, & aĩalis nõ est propriũ sensu percipi, non erit aĩalis propriũ in partes secari. In cõfirmatione aũt tractabitur hoc modo, Si qđ minus proprium est alicuius, id eius proprium est, certe quod magis proprium est, eius erit propriũ. vt si minus est proprium aĩalis sentire q̃ viuere, & aĩalis sentire est propriũ, profecto aĩalis propriũ erit viuere. Deinceps sequitur locus eorũ, quæ æqualiter cõueniant. cuius loci tractatio in refutatione hæc prima erit, Si qđ æque est proprium, non est proprium alicuius cuius æque proprium est, ne id quidem quod æque propriũ est, eius erit proprium, cuius æque propriũ est. vt si æque proprium est partis aĩ in qua voluptates versant̃ appetere, ac eius quæ rõnis est particeps ratiocinari, & eius partis in qua voluptates versant̃ nõ est proprium appetere, non erit etiã rõcinari eius quæ rõnis est particeps, proprium. In confirmatione aũt huius loci tractatio erit eiusmodi, Si id qđ æque proprium est. eius est propriũ cuius æque propriũ est, erit etiam qđ æque propriũ est, eius propriũ cuius æque proprium est. cuius exemplũ tale est. Si æque propriũ est partis animi, quæ rõnis est cõpos, primam esse sedem sapientiæ, atq; eius in qua voluptates habitãt, primam esse sedẽ tẽperantiæ, & partis eius quæ cõpos est rõnis, primam esse sedem sapientiæ propriũ est, illius ẽt in qua voluptates habitant propriũ erit primam sedem esse temperãtiæ.

Alter

Alter locus in reprehensione talis est: Si quod pari ratione alicuius est proprium, non est proprium eius, qđ æque propriũ est, id non erit eiusdem propriũ. vt si cernere æque proprium est hominis ac audire, hõis auté non est proprium cernere, nõ erit etiã audire hõis proprium. In confirmatione autem talis vsus erit. Si quod pari ratione alicuius est proprium, id eius proprium est; etiam id quod æque proprium, eius erit proprium: vt si æque proprium est animi, eius partem valere ad appetendum, ac posse ratiocinari primum, animi auté proprium est eius partem esse quæ primum appetat animi etiam proprium erit, partem eius primum posse ratiocinari. Tertius locus est in reprehensione eiusmodi, Si quid non est proprium eius cuius æque proprium est, nõ erit proprium eius cuius pari ratione est proprium, & si illius est proprium, alterius propriũ non erit. Quod hoc exemplo illustrandum est, Si, exempli causa, incendere æque proprium est flammæ atque prunarum, & flammę incendere non est proprium, nõ erit prunarũ proprium incendere. quod si flammæ proprium est, non erit prunarum proprium. Huius autem loci nullus vsus est in confirmatione. Interest autem inter locum eorum quæ eodem modo ad rem affecta sunt, & locum similitudinis, quod ille ex proportione sumitur, non ex eo quod aliquid conuenit: hic autem ex comparatione rerum ducitur. Deinceps locus in refutatione tractatũ: si quis ex vi propriũ statuet, propriũque vi ad id quod non est accommodabit, nec vis poterit rei quæ non est conuenire, non erit propriũ qđ positum est proprium esse. vt si quis dicat aeris proprium esse spirabilem esse, ex vi propriũ statuit, quandoquidem tale propriũ quod respirari põt, respirabile est, atq; etiam propriũ statuit rei quæ nulla est, siquidem sublato animali, quod respirare aerẽ solet, aer esse põt. nec tñ si nullũ sit animal, fieri potest vt quid respiret, ita fit vt aeris non sit futurum proprium eiusmodi quod respirari potest,

testatum cum animal nullum erit tale quod respiret, quare aeris proprium non erit spirabilem esse. At in confirmatione huius loci vsus erit, quando ex vi proprium explicabimus, quod aut ad id quod est, aut ad id quod nõ est refertur, vt vis ipsa rei quæ nulla est possit conuenire. sic enim proprium erit, id quod positũ est non esse proprium, vt si quis eius quod est proprium ponat esse pati vel facere, is ex vi proprium expressit, idque ad id quod est accommodauit. Quandiu enim aliquid est, id & pati aliquid & facere potest, ita eius quod est proprium, erit posse pati vel facere. Extremus locus refutationis erit, quando ex præstantia & excellentia proprium exponitur, proprium non est quod positum est esse proprium. ij enim qui hoc pacto proprium statuunt, faciunt in quo oratio, in eo non etiam nomen vere dicatur. sublata enim re, tamẽ stabit oratio, quippe cum alicui earum rerum quæ sunt conueniat maxime. vt si quis ignis proprium dicat esse hoc totũ, corpus leuissimum, igne sublato erit corpus aliquod leuissimum, non est igitur ignis proprium hoc totum, corpus leuissimum. In confirmatione aũt, ne ex præstantia statuamus proprium prouidẽdum est, ex ea enim parte recte ponetur proprium. vt si quis hominis proprium ponat hoc totum, animal natura cicur & humanum, is quoniam non explicauit proprium ex præstantia, ex ea parte proprium recte statuit.

CONCLVSIO.

Sapientia est in parte animi rationis compote, temperantia vero in parte animi, quæ voluptatibus afficitur.

Quinti libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SEXTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis definitionis: deque locis acceptis ab ipsis different ijs. De locis definitionum rerum compositarum, & quæ omnibus prædicamentis communes sunt.

De locis definitionis, & primo ipsius generis. Cap. I.

IN TRACTATIONE autem locorũ definitionis, quaq; ad reprehendendum nobis proponere debemus. Primum, omnino non vere dici, de quo nomen, etiam orationem. debet.n. in oĩ hoĩe vere dici hoĩs definitio. Alterum non esse positũ pro genere, aut pro accõmodato genere id genus quod est in definitione. Nã qui definit rẽ, debet ad genus dñiam adiungere. cũ præsertim eorũ, quæ in definitione collocantur, rei, quę definiẽdo explicatur, naturã genus declaret maxime. Tertiũ non esse propriã orationẽ, qm̃ debet propria esse definitio, quemadmodũ supra dixi. Quartũ, vt omnia, quæ dixi, perfecta sint, non tamen rem definitam esse, nec eius vim explicatam. Postremum est vitium, si oĩa explicata

explicata sunt,non aũt recte.Ac si de quo nomen, non ẽt oratio vere dicitur,ex locis accidentis ad id demonstrandum & concludendũ argumenta ducenda erũt.Illic.n.hoc vnũ egimus,vt vere ne,an,falso diceretur, cognosceremus,cum præsertim qñ differebamus accidẽs conuenire,vere dici,qñ non conuenire,non vere dici fateremur.Nõ esse autem aptũ genus id quod positũ est, aut non esse propriã orationẽ quæ data est. ex locis generis & proprij,qui sunt expositi,docebimus.quod aũt reliquum est,non esse definitã rem,aut nõ recte definitam,quẽadmodũ intelligemus,meditamur dicere. Primum quidem,an minus apte res definita sit,vidẽdũ est quandoquidem facilius est facere aliquid, quam recte facere.ex quo perspicuum est, sæpius in hoc ipso peccari,quandoquidem difficilius est,ita argumenta facilius in hoc quam in illo genere suppete n t.Sunt autm duę partes eius rei,quæ non apte definita est. Vna,si dubia & obscura interpretatione vtamur. debet enim is,qui rem definit, quam potest apertissima interpretatione vti,quando quidem cognoscendæ rei causa traditur definitio. Altera est, si ad rem alia definitio transferatur: sic enim superuacaneum erit, quicquid adiectum erit in ea definitione. Rursus vtrunque eorum quæ exposita sunt,in plures partes distributum est. Ac primus quidem locus ad probãdum definitionem esse obscuram,erit,cum aliquod verbum, quod in definione continetur, ambiguum erit. vt si quis definiat ortum motum ad naturam ferentem. aut valetudinem esse aptam caloris & frigoris temperationem & moderationẽ.est enim vt motus, sic moderationis ambiguum verbum:ita dubium erit,vtrum velit significare eorũ, quæ explicata sunt & declarata, eo verbo,quod multis modis dicitur.Quod idem continget,quoties res, quæ definitur,multis modis dicitur, neque explicatur. Sic enim incertum erit, vtrius definitionem explicauerit,incidiuntque tum cauillationes, quasi non ad om-

nia, quæ definiendo explicata sunt, accommodetur definitio. idque tum incidet maxime, cum obscura est & latens ambiguitas. Atque etiam ratiocinatio cōfici potest, diuisione & explicatione adhibita, quot modis dicatur, id quod in definitione concluditur. Si enim satis explicatum non sit vlla ratione earum, quibus id dicitur, profecto eo modo res recte explicata non erit Proximus locus est, quando per translationem definitio explicatur. vt si quis scientiam definiat immutabilem esse, & quæ nunquam decidat, aut terram altricem, aut temperantiam concentum. Est enim obscurū quicquid per translationem dicitur. Caluminari etiam poterimus aduersus eum, qui translatione vsus erit, ꝙ non proprio verbo sit vsus: quandoquidem nō apte erit explicata definitio: quòd in temperantia cōtingit, quandoquidē in sonis omnis concentus cernitur. Præterea, si concentus genus sit temperantiæ, idem in duobus generibus erit, quorum neutrum alterum continet. neq; enim concentus virtutem cōtinet, nec virtus concentum. Deinceps locus sequitur. quādo aliquis in definiendo verbis inusitatis vtitur. id quod Plato fecit, qui oculum ὀφρυοσκιον. i. cilij vmbram definiuit: & araneam σηψιδακὲς. i. vt ita dicam putrimordacem, aut si quis medullam ossium procreatricem dicat. quicquid enim inusitatum est id obscurum est. Sunt etiam nonnulla, quæ nec per ambiguitatem, nec per translationem nec proprie dicuntur. vt si lex definiatur esse modus vel imago eorum, quæ natura iusta sunt, quæ omnia trāslatione deteriora sunt. Trāslatio enim illustrat, declaratque quodammodo propter similitudinem id, quod significatur: quippe cum omnes, qui transferunt verba, ea propter quandam similitudinem transferant At vero illud tale nullo modo rem illustrat, quandoquidem similitudo nulla reperitur, propter quam lex, modus, aut simulachrum dicatur: nec id proprie dici solet. ita si modum proprie, aut simulachrum legem di

cant

tant esse, mentiuntur, i sque definiant, mentiuntur. Est enim simulachrum id, cuius origo ab imitatione profecta est, quod in lege non reperitur. Quod si improprie id dicant, certe obscure loqnuntur, atque deterius quām ea, quæ per translationem dicuntur. Locus alius erit, quando contrarij definitio ex ea quæ data est, non intelligetur. Quæ enim recte definitiones constituuntur, etiam contrarias significant, atq; declarant At qñ per se prolata, non perspicuum erit cuius sit definitio, idque in js vsu venit, quæ veteres pingebant, quę quidem, nisi quæ superscripsisset, nūquam cognosci intelligique potuissent. ac ex ijs quidem locis ad probandum non esse definitionem dilucidam, argumenta ducentur. Quando autem ea, quæ ad aliam rem transferetur, dabitur & constituetur definitio, primum videndum erit, an verbum aliquod adhibitum sit eiusmodi, quod conueniat omnibus rebus, aut quæ sunt omnino in rerum natura, aut quæ subiectæ sunt generi eidem rerum earum, quæ definiuntur. Sic enim ad aliam rem transferatur definitio necesse est. Nam & genus a cæteris, & differentia ab aliquo eorum, quæ sunt in eodem genere debet rem, quæ definitur, seiungere. Atqui nec quod rebus omnibus conuenit omnino, a nulla separat, nec quod omnibus, quæ subiectæ sunt eidem generi conuenit, ab ijs quæ sunt in eodem genere secernit, ita superuacaneum est tale illud quod adiectum est. Alius locus erit, qñ id quod adiectum est, est propriū: quo sublato, & reliqua oratio propria est, & naturam rei explicat. Quare est in hominis definitione hoc totum, quod adijcitur, natum ad disciplinā, eo enim sublato propria est definitio, naturamque rei indicat atque vt vno verbo complectātur omnia, id omne superuacaneū est & redundans, quo sublato qđ reliquum est planum facit rem eam quæ definitur. Qualis est etiam animi definitio. si quidem numerus se, se ipse mouens & agitans. Est enim animus id,

quod se ipsum mouet, quemadmodũ Plato definiuit: nisi forte proprium est illud quidem, quod expositum est, sed numero sublato rei vim naturamque non declarat, quorum vtrum verius sit: difficile est] explicare. In his autẽ omnibus, quantum vtilitatis ratio postulet, videndum est. Qualis est pituitæ definitio illa, humor primus ex cibo incoctus. vnus enim primus humor est, non multi. ita redundat illud incoctus, quandoquidem sublato illo, propria reliqua est futura definitio. Fieri enim nõ potest, vt aliquid ex cibo decidat & aliud primum decidat, nisi forte pituita non est id omnino, quod ex hoc primum decidit, sed primum est eorum, quæ non sunt concocta, vt illud non concoctum addendum esse videatur. Nam si illo modo dicatur, non vera erit definitio, si quidem non est primum omnium. Proximus locum erit, quoties aliquid eorum, quæ in definione continentur, non omnibus ijs, quæ sunt sub eadem specie, conuenit. Qualis definitio deterius & absurdius explicata est ijs omnibus, in quibus aliquid adhibetur, quod omnibus naturis connenit, illo.n.modo reliqua propria erit definitio, & tota propria erit: quandoquidem si ad proprium aliquid, quod verum est addatur, omnino propria est tota oratio. At si quid eorum, quæ in definitione collocata sunt, non omnibus conueniat ijs, quæ eidem speciei subij ciuntur: tota esse oratio propria nullo modo potest. Neque enim de re vicissim dicetur: cuius generis est hoc totum, animal gradiẽs bipes quatuor cubitorum. neque enim eiusmodi definitio de re vicissim dicitur], propterea quod non omnibus ijs, quæ eidem speciei subijciuntur, magnitudo quatuor cubitorum conuenit. Illud etiam videndum erit, an verbum idem iteratum est, vt si quis appetitionem definiat, volũptatis & delectationis cupiditatem. Rei enim iucũdæ oĩs appetitio est, ita idem valet iucundi cupiditas, quod appetitio. Non erit igitur appetitionis defini-

definitio cupiditas rei iucundæ & suauis. nihil enim interest, appetitionem dicamus an cupiditatem rei iucundæ, vt vtrunque eorum proprium sit voluptatis, nisi forte hoc alienum videri nō potest: homo enim cum bipes sit: certe bipes idem est quod homo. Est autem idem, quod homo, animal gradiens bipes, ita animal gradiens bipes, bipes est. Sed non ex hoc alienum quicquam & incommodum efficitur: quando quidem in animante, qui gradiens est solum, bis bipes non dicitur. Si enim bis de eodē bipes diceretur, cum autem de animante gradiente & bipede nomen bipedis dicatur semel tantummodo bipes dicitur. Eadem est ratio appetitionis, propterea quod non in cupiditate intelligitur illud esse delectationis, sed in tota oratione: ita fit, vt semel etiam hoc loco ratio dicendi exprimatur. Atqui iterare idem verbum non est incommodum, sed illud demum incommodum est sæpe idem de aliqua re dicere, quod Xenocrati vsu venit, qui sapientiam ait esse constitutionem & cognitionem naturarum: quippe cum constitutio quædam sit cognitio, ita bis idem dixit adiecto verbo cognitionis. In eodem errore versantur ij, qui refrigerationem caloris naturalis priuationem esse definiunt. nam cum eius quod insitum est omnis sit priuatio, superuacaneum est nomē naturalis addere, satisque erat addere caloris priuationem, quandoquidem ex ipso nomine priuationis rei naturalis esse intelligitur. Rursus videndum est, an ad id quod omnino dicitur, aliquid etiam quod in parte sit, adiungatur. vt si quis æquitatem definiat imminutionem rerum vtilium atq; iustarum. Cum enim quod iustum est, etiam vtile sit quiddam profecto in rebus vtilibus continetur. Ita illud rerum iustarum, redundat. ex quo sit, vt quod omnino & in totum dicitur, id adiectum sit in parte. Quod idem fiet, si medicinam aliquis definiat sciam rerum salubrium animali & homini. aut legem imaginem

ginem eorum quæ natura & vi sua bona sunt & iu-
sta. Nam qm̃ quod iustum est, quædam pars est boni,
is qui ita definit, sæpe idem dicit. Ac vtrum recte,
nec ne definitio explicata sit, ex his locis & alijs eius-
dem generis intelligemus. Ad probandum autem
naturam rei explicatam esse, aut non esse definiendo,
ex ijs, quæ deinceps exponemus, argumenta sumen-
tur. Primum videbimus, num prioribus & magis per-
spicuis verbis exposita sit definitio. Definitio .n. rei co-
gnoscendæ gratia traditur. Et rem cognoscimus non
ex rebus, & verbis quibuslibet, sed ex prioribus & ma-
gis perspicuis, quemadmodum in demonstrationibus
cõtingit. ea.n. vis est omnis doctrinæ & disciplinæ. Ex
quo perspicuum est, eum non explicare rem defi-
niendo, qui non rebus eius generis rem illustret
& aperiat definitione. Si enim rem definiuit, certæ mul
tæ erunt eiusdem rei definitiones, quippe cum perspi-
cuum sit eũ, qui rebus magis perspicuis & notioribus
definierit, aptius & commodius rem definiendo ex-
plicasse, ita eiusdem rei vtraque definitio erit pro-
pria, quod non ita est. Sua enim cuiusque rei vna est
vis, atq; natura. Itaque, si multæ eiusdem rei definitio-
nes erunt, vis & natura rei eius quæ definitur, erit ea
dem, quæ vtraque definitione declaratur. Atqui &
naturæ non sunt eędem: quandoquidem aliæ & diuer
sæ sunt definitiones. Perspicuum est igitur, eum nõ de
finiuisse rem, qui non magis perspicuis neque notio-
ribus rebus definierit. Ad probandum igitur non esse
explicatam definitionem magis perspicuis rebus, du-
plex locus suppetet. Nam aut videbimus, an ex magis
dubijs omnino & ignotis, aut an nobis magis igno-
tis & dubijs exposita sit res definiendo, quoniam vtro
que modo id fieri potest. Quod enim prius est id eo
quod posterius est, notius est omnino. vt punctum
linea, & linea plano, & planum solido, quemadmo
dum vnitas numero notior est, quoniam prior ini-

tium que

tiumque est omnis numeri. itemq; elementum sylla-
ba. Ac vero in monstra cognitione contra interdū con
tingit. Nam & quod solidum est magis sub sensum ca
dit quā ꝙ planum est, & ꝙ planū est magis quā linea,
& linea quam punctum: quippe cum hęc plerisque no
ta sint omnia. Hæc enim cuiusuis, illa subtilis & otio-
si ingenij est discere. Et quanquam præstat oīno eniti,
vt posteriores res ex prioribus intelligamus & co-
gnoscamus (habet enim id maiorē vim ad scientiā) ta
men apud eos, qui rem ex his talibus non possunt co-
gnoscere, necesse est profecto rem definiendo aperire
ijs rebus, quæ illis notæ sunt & perspicuę. Cuius ge-
neri sunt & puncti & lineæ & plani definitiones. omnes
enim res antiquiores posterioribus explicant: vt lineæ
punctum, planei lineam, solidi planum extremum esse
definiunt. Sed tamen illud intelligendum est, eos, qui
ita definiunt. vim & naturam rei, quæ definitur expli-
carę non posse. Nisi forte idem sit & nobis notius,
& notius oīno. siquidem omnes qui recte rem definiūt
genere differentijsque definire debent, quæ in ijs sunt
rebus, quæ oīno & per se notiores sunt, & magis per
spicuę, qu m forma: quippe cū sublato genere, & subla
ta differentia forma tollatur. Ex quo fit, ut specie
priora sint, & antiquiora Atque etiam notiora esse, ex
hoc intelligi potest, quod cognita specie genus & dif-
ferentiam cognosci necesse est, qui enim hominem no-
uit, etiam animal & bipes nouit: at cognito genere,
aut cognita differentia, non necesse est speciem esse
cognitam: ita species minus nota & perspicua est. Iam
vero ita fiet, vt ij qui definitiones eiusmodi veras es-
se confirmant: quæ ex ijs constant, quæ cuique perspi
cua sunt & nota, multas eiusdem rei definitiones esse
fateantur. Nam quoniam alia alijs, nec eadem omni-
bus notiora sunt, vna cuique & alia assignanda erit de-
finitio. si quidem definitio ex ijs, quæ cuique planio-
ra sunt & notiora, constitui debet. Præterea eisdem

alia

ana alias magis aperta videntur. Nam a primo ortu ea, quæ sub sensum cadunt, vbi autem acriori sunt iudicio, contra. Ita ne eidem quidem semper eandem definitionem dare debent ij qui definitionem rebus quæ cuique magis perspicuæ sint tractari volunt. Ex quo perspicuum est non ijs talibus, sed ijsque omnino clariora sunt, rem esse definienpam, quippecum ita demum vna & eadem semper sit futura definitio. Ac fortasse quod omnino & vi sua notum est, non omnibus perspicuum est, sed ijs demum, qui bene animo constituti sunt, quemadmodum id etiam, quod omnino salubre est, ijs salubre est, quorum bene affectum est corpus. Tractari ergo hæc debent omnia accurate & subtiliter, adhiberi autem in disputationibus pro rerum vsu. Sed consensu omnium euerti definitio tum potest facillime, cum nec omnino perspicuis & notis, nec ijs, quæ nobis nota sunt explicabitur. Ac vna quidem ratione ita intelligetur, non esse perspicuis traditam & apertam definitionem, si posterioribus (quemadmodum supra dixi) priora declarabuntur. Alia autem ratione, si eius rei, quæ stabilis & certa est, incertis & mutabilibus nobis statuetur definitio: quippe cum prius sit & clarius quod stabile & certum est: quam quod incertum & mutabile. Ad probandum autem non prioribus apertam definitionem esse, tribus ex locis argumenta sumentur. Primus erit, si contrarijs contrarium definiendo aperietur, vt si bonum malo definiatur. simul enim naturę ordine sunt contraria, & quibusdam eadem ars in vtroque versari videtur. Ex quo fit, vt alterum altero non sit notius. Sed tamen illud conuenire nos debemus, quædam esse, quæ aliter definiri non possunt. cuius generis est duplum, quod sine simplo definiri non potest. Itemque omnia quæ per se cum aliquo conferuntur. Nam cum eorum omnium vis & natura idem valeat quod adaliquid quo dam-

dammodo affectum esse, profecto vtrunque sine altero cognosci non potest, vt necesse sit alterum in alterius definitione contineri. Ac sunt cognoscenda illa quidem eius generis omnia, eisque in his (vt res feret) ita vtendum est. Alter locus nobis argumenta suppeditabit, qñ in definitione aliquid adhibetur, quod idem valet quod res quæ definitur, id quod obscurum est tum, cum non eodem verbo vtuntur, quod est rei quæ definitur. vt si Solem astrum luce perspicuum definiant, qui enim lucis vocabulo vtitur, etiam Solis vtitur. vt autem hæc manifesto deprehendantur, pro nomine definitio sumenda est hoc modo. Dies est solis motus super terram. sic enim perspicuum erit, eum qui motum super terram, dixerit, etiam solem nominasse, vt solis nomine vsus sit, qui diei vsus fuerit. huius etiam loci vsus erit, quando eo quod in eadem diuisione numeratur: alterum eiusdem generis definitur. vt si quis impare numrum definiat, qui parem vno vincit, Sunt enim simul ordine naturæ ea quæ ex eodem genere distribuuntur in partes, cuiusmodi sunt impar & par, quæ numeri sunt differentiæ. Quod item fiet si superiora inferioribus desiniendo aperiantur vt si par numerus definiatur esse qui bifariam diuiditur, aut bonum habitus, virtutis. Nam & bifariam a duobus quæ sunt paria ductum est, & virtus quædam est pars bonorum, ita hæc illis subiecta sunt. Necesse est etiam eum qui eo quod infra est vtatur, etiam superiore vti, cum præsertim qui virtutis nomẽ vsurpat bo i etiam nomen vsurpet, quandoquidem virtus in numero bonorum habetur. Itemque is qui bifariam dicat, pari vtitur quoniã illud bifariam aliquid in duas partes distributum declaaat, & duo paria sunt. Atque hic quidem locus vnus est, vt generatim dicam, ex quo ad docendum definitionem non prioribus & magis perspicuis esse illustrartam, argumenta ducentur Cuius partes erunt duę superiores. Secundus locus

erit,

erit, quando res quæ definitur ex aliquo eſt genere; neq; in genere ponitur qui error in ijs omnibus verſatur, in quibus non ponitur genus definitionis. vt ſi quis corpus definiat, id quod habet tres dimenſiones, aut hominem, id quod rationem numerorũ tenet: is genus non dicit magnitudinem eſſe, quæ tres habeat dimenſiones, aut genus hominis animal, quod rationem numerorum teneat. Genus autem quid res ſit declarat, & primum eorum quæ in definitione dicuntur, collocatur. idem fiet, ſi res quæ definitur in multis dicatur, neque ad omnia pertineat definitio. vt ſi quis grammaticam definiat, artem eſſe ſcribendi id quod dictatur & profertur. Deeſt enim, & legendi quandoquidem non potius ſcribendi quam legendi eam artem tradidit is qui eam definiuit, vt non qui alterum. ſed qui vtrunque dixerit, definijſſe videatur. ſiquidem eiuſdem rei multæ definitiones eſſe non poſſunt. Ac in nonullis quidem hoc vere dicitur quod expoſitum eſt, in quibuſdam vero non item. cuius generis ea ſunt omnia, in quorum vtroque non per ſe res quæ definitur cernitur, quemadmodum medicina in morbo & in valetudine verſatur, quorum in valetudine vi ſua & per ſe, in morbo temere & caſu cernitur, præſertim cum omnino alienum ſit a medicina morbum efficere atque generare. Ita non verius medicinam definiendo aperit is, qui vtrunque complexus eſt, quam is, qui alterum, imo vero deterius. quandoquidem quiuis alius morbum efficere poteſt. Proximus locus erit, quando non ad id quod preſtantius eſt ſed ad id quod deterius, res quæ definitur accommodatur, cum plura ſint in quibus vis eius intelligatur. Omnis enim ars viſque omnis ad id quod cõtinet præſtãtiſſimum omnium, referri videtur. Rurſus ſi res quæ definitur in proprio & accommodato genere non collocetur, argumenta ex his locis generis, quos ſupra expoſuimus, ducentur. Iam ſi quis ſuperiora genera

definien-

definiendo dicat, non recte definiet. vt si quis iustitiam definiat, esse habitum efficientem æquabilitatis, aut habitum qui suum cuiq; tribuit, is enim ita definiẽdo, virtutem transit & transilit. Quoniam igitur iustitię gen⁹ prętermittit, vim eius & naturam nõ explicat, quippe cum cuiusq; rei vis sit cum genere coniuncta. Hic autẽ locus idem valet quod ille. Non in proximo genere aliquid collocare. Qui enim in proximo genere numerarit aliquid, is superiora dixit, omnia, quandoquidem in inferioribus ea quæ supra sunt intelliguntur. Quocirca aut proximum genus in definitione vsurpandum est, aut generi quod supra est adiungendæ sunt differẽtiæ omnes, quibus vicinum genus definiatur. Sic enim nihil prætermittetur, exprimeturque oratione inferius genus pro nomine. At qui superius genus solũ dixerit non etiam inferius explicat. veluti qui plantam dicit, non etiam arborem declarat.

CONCLVSIONES.

Facilius est facere quàm recte facere.
Diffinientem oportet planissima interpretatione vti.
Omne inconsuetum est obscurum.
Qui bene diffinit contraria consignificat.
Simpliciter notum nõ est quod ab omnibus notum est, sed a bene dispositis intellectu.
Quauis bona definitio debet constare ex genere & duabus differentiis.
Illud est superfluum in definitione quo ablato, illud quod remanet, manifestat diffinitum.
Ductio & commensuratio sunt æquiuoca.
Definitio debet dari per notiora & priora.
Impoßibile est vnum oppositorum cognosci sine alio.
Dies est latio solis super terram.
Opposita sunt simul natura.
Vnius rei non poßunt plures definitiones esse.

De

De locis acceptis à differentijs constituentibus definitionem. Cap. II.

RVrsum in differentijs eodem modo videndum est, an generis differentias definiendo explicarit. Nam si rem aliquam non suis proprijs differentijs definierit, aut etiam aliquid dixerit eiusmodi quod nullius rei differentia esse possit, vt animal, vt substantiam, is, quoniam nihil tale differentiæ nomen obtinet, certe definiendi genere non vtetur. Atque etiam illud videndum est, sit ne aliquid, quod diuisum quasi ex altera parte differentiæ, quæ proposita sit, respondeat. Si enim non sit, profecto quæ data est non erit generis differentia: quandoquidem in differentia, quæ diuiduntur ex contrarijs partibus, genera omnia tribuuntur. vt animal in terrenum & pennigerum, in aquatile & bipes. Aut si est differentia, quam ex altera parte generis diuidant, ne de genere vere dicatur, perspicuum est, neutram generis esse differentiam: præsertim, cum omnes differentiæ, in quas genus tribuitur, de proprio & suo genere vere dicantur. Itemque, si vere illa quidem dicatur, neque adiecta generi speciem efficiat, profecto non erit generis hæc talis speciei procreatrix differentia: quippe cum speciei effectrix differentia speciem procreet, si cum genere iungatur. Quod si hæc in differentijs non numeretur, nec ea quidem, quæ prolata est: quandoquidem in hanc etiam genus diuisum est. Illud etiam considerandum est, an in negationem genus sit distributum. Quod ij faciunt, qui lineam definiunt longitudinem esse latitudine carentem. Nam, cum nihil aliud indicet, nisi quod non habet latitudinem, ita fiet vt genus definitionis formæ sit particeps, quandoquidem longitudo omnis aut caret latitudine, aut habet latitudinem. & de rebus omnibus aut affirmantia, aut negantia

gantia vere dicuntur. Ita longitudo cum lineæ genus sit, aut non habebit, aut habebit latitudinem. Atqui longitudo non habens latitudinem, speciei ratio est, itemque habens latitudinem, præsertim cum quod latitudinis expers est, & particeps, sint driæ, ex differentia autem ac genere speciei constat ratio, & diffinitio, tia genus sibi formæ definitionem vendicabit, itemq; driæ, quandoquidem altera differentiarum quas exposuimus, de genere dicitur necessario. Hic autem locus valet contra eos, qui ponunt ideas esse. Si enim non est ipsa longitudo, quonam tandem pacto de genere dicatur, quod aut latitudine caret, aut latitudinis est particeps? Debet enim alterum eorum de omni lõgitudine dici, siquidem futurum est, vt vere de genere dicatur. Quod non fit, cum sint longitudines, quæ latitudine careant, & quæ habent latitudinem. Ergo hic locus contra eos solos valebit, qui genus vnum numero esse contendunt, quod ij faciunt, qui ideas ponunt. Nam & ipsam lõgitudinem & ipsum animal volunt genus esse. Quanquam in quibusdam definiendis negatio adhibenda est necessario, cuius generis sunt priuationes. Cæcum enim est id, quod aspectum non habet tum cum ei est aptus natura. Nihil autem interest, negatione res definiatur, an affirmatione eiusmodi cui necesse sit negationem ex altera parte in diuidendo, respondere. vt si quis lineam, longitudinem quæ latitudinem habeat, definierit. Quod enim habet latitudinem, ei quod ea caret, cum in eas quid diuiditur, respondet, præterea nihil, ita rursus in negationem genus tribuetur. Illud etiam videndum est, speciem ne definiendo pro differentia dixerit. quod faciunt ij qui conuicium contumeliam cum irrisione definiunt. Nã cum irrisio quædam sit contumelia, fit, vt non differentia, sed species sit irrisio. Iam illud etiam, an genus in differentia definiẽdo numerarit, vt si quis virtutem habitum bonum definiat. Est enim bonum virtutis

genus,

g. . . . Nam forte non genus bonum est,sed differentia, siquidem verum est illud, non posse idem in duobus generibus enumerari, quin vnum altero contineatur. Neque enim bono habitus, neque habitu bonum continetur, quandoquidem non omnis habitus bonus est,neque omne bonum habitus. Ita vtrunque esse genus nullo modo potest. Quod si habitus virtutis genus est,profecto bonum non virtutis genus, sed differentia est. Præterea habitus,quid sit virtus,declarat, bonum autem non quid sit, sed qualis indicat. Atqui quale quid significat differentia. Videndum etiam est, an quid non quale quid,quæ data est differentia, declaret,quoniam qualitatem omnis differētia declarat.Atque illud etiam,forte ne an temere rei, quæ definiatur differentia conueniat.Vt enim nullum genus,sic differentia nulla in ijs numeratur quę temere & casu rei conueniunt, præsertim cum alicui conuenire, & non conuenire non possit differentia. Iam si de genere dicatur differentia aut species, aut aliquid eorum quæ speciei subiecta sunt, nulla definitio est. Nihil enim eorum quæ enumerata sunt,de genere dici potest, quādoquidem in pluribus genus quam differentia reperiatur. Quod idem fiet,si de differentia genus,sed dicatur, cum præsertim non de differentia genus, de ijs de quibus differentia dicatur. Veluti animal in homine,boue,cæterisque terrenis animalibus dicitur, nō in ea differentia quæ de specie dicitur. Si enim de singulis differentijs animal dicetur,certe multa animalia de specie dici poterunt, cum præsertim in specie differentia intelligatur. Præterea isto pacto aut in speciebus,aut in indiuiduis, omnes differentiæ numerabuntur, siquidem animalia esse ponantur. quandoquidem omne animal vel speciei vel indiuiduorū nomen obtinet. Similiterque considerandum est,an species,vel aliquid eorum quæ subiecta sunt sub speciem, de differentia dicatur, quod fieri non potest: quando-

quidem

quidem ad plura differentia quam species transfertur. Isto etiam pacto fiet, vt in specie differentia numeretur, si quid eorum quæ speciei subiecta sunt de ea dicatur. Si enim de ea homo dicatur, certe homo differentia est. Illud etiam videndum est, an specie non sit prior differentia, debet enim vt genus sequi, sic speciē antecedere differentia. Illud etiam, an alterius generis sit differentia ea quæ producta est, quod quidem nec contineatur, nec contineat. Neque enim videatur duobus generibus data eadem differētia, quorum alterum ab altero minime contineatur. Sin secus, profecto illud etiam fiet, vt eadem species in duobus generibus, quoniam vnum non contineatur ab altero. ex differentia enim genus concluditur, vt ex terreno & bipede, animal. Ita fit, vt in quo differentia etiam genus vtrunque dicatur. Ex quo perspicuum est, speciem in duobus generibus esse, quorum vnum altero non comprehendatur. Nisi forte non omnino fieri nō potest, vt eadem differentia duorum sit generum, quorum neutrum alterum contineat: sed adiungēdum est, quorum vtrunque eidem minime subijcitur. Nam terrenum animal, & pennigerum animal genera sunt, quorum neutrum alterum complectitur, quorum vtriusque bipes differentia est: ita addendum illud est, quorum vtrunq; sub idē genus non subijcitur. hæc enim duo animali subiecta sunt. Illud etiam perspicuum est, non necessario ex omnia differentia suum concludi genus, quandoquidē esse duorum generum quorum vnum altero non continetur, eadem potest, quorumque altera necesse est ex ea concludi & probari, eaq; quæ supra sunt omnia quē admodum animal pennigerum vel terrenum ex bipede concluditur. Videndum etiam, an id, quod in aliquo esse quid significat, differentiam naturæ explicarit. Neque enim inter substantiam & substantiam hoc interest, quòd alicubi sit. Itaque eos, qui animal in terrenum & aquatile partiuntur, reprehendunt, propterea quòd

terrenum & aquatile in aliquo esse declarant. nisi forte in his non iure reprehendunt. Neque enim in aliquo esset aut alicubi aquatile & terreaum, sed quale quid indicat, præsertim cum si sit in loco, sicco tamen æque aquatile: & si in humido loco terrenum, non aquatile sit futurum. Sed tamen hoc perspicuum est, si quid esse in aliquo significet differentia, in ea exponenda & explicanda peccari. Præterea videndum est, an perturbationem in differentia numerarit. Omnis enim perturbatio amplificata, ex statu suo naturam dimouet, ex quo genere non est differentia. Magis enim statum eius cuius est differentia, differentia conseruat. neque fieri potest omnino, vt sine sua quicquam differentia permaneat, sublata enim terreni differentia esse homo nullo modo potest. Quibus autem commutatur id, in quo ea sunt, eorum nihil illius differentia est: quandoquidem omnino eiusmodi amplificata naturam è statu suo dimouent. Quapropter qui talem aliquam differentiam dederit, in eo peccauit, quoniam differentijs omnino non commutare solemus. Iam si quis definiendo aliquid eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non constituerit differentiam, quæ ad aliud aliquid referatur, errabit. Eorum enim quæ cum aliquo conferuntur, tales etiam debent esse differentiæ. Quod in arte perspici potest, quæ animo cernere, agere, & moliri dicitur. quæ ad aliquid referuntur omnia. Nam & in rem omnino cernere & aliquid agere & aliquid moliri ac efficere dicitur. Illud etiam considerandum est, an ad id definitionem accommodarit is qui rem definit, ad quod natura apta sunt omnia, quæ cum aliquo conferuntur. Sunt enim quædam, quibus ad id solum vt liceat, ad quod natura aptum est vnumquodque eorum quæ cum aliquo cõferũtur. sunt quibus etiam ad aliud licet, veluti aspectu ad cernendum, tantummodo vti licet. at labro etiam quis hauriat, tamen si quis definiat,

niat, labrum instrumentum esse ad hauriendum, peccabit: quoniam ad id non est natum & comparatum. Definitio autem illius, ad quod natum & institutum est, hæc est, id ad quod prudens, quia prudens sit vtitur, & propria cuiusque rei ars & scientia. Peccabit etiam definiendo, qui rei, cui primum conuenit, non accommodat definitionem, quoties in pluribus intelligetur. vt si quis, exempli causa, prudentiam definiat, hominis aut animi virtutem nō eius partis animi, quę rationis est particeps. Est enim prima sedes prudentiæ in parte animi, quæ ratione vtitur, quandoquidem ex ea & animus, & homo prudens esse dicitur. Præterea si non habeat vim ad recipiendum id, ad quod exposita est perturbatio, quæ definitur, vel affectio, vel quiduis aliud, vitiose definiuit. Omnis enim affectio omnisque perturbatio in eo sita esse solet, cuius affectio & perturbatio, quemadmodū ars in animo, cuius est affectio, sita est. Interdum autem in his ipsis peccatur, velut ab ijs, qui aiunt somnum esse sensus imbecillitatem, & dubitationem, æqualitatem rationum cōtrariarū, & dolorem discordiam partium coniuncta rum natura, vehementiore motu excitatam: neque enim somnus inest in sensu, quod necesse esset, si esset sensus imbecillitas. Itemque ne dubitatio quidem in contrarijs rationibus inest, nec dolor in coniunctis natura partibus, dolebunt enim res in anima, si quidem dolor eis aderit. Atque etiam illa ex eo genere valetudinis definitio est, apta compositio caloris & frigoris. Sic enim necesse erit valere res calentes & frigidas. Nam cum cuiusque rei apta compositio in illis sit, quorum est apta compositio, certe in eis etiam valetudo insit necesse est. Præterea, ita fiet, vt ij, qui sic definiunt, id quod fit in eo numerent necessario, qđ vim habet ad efficiendum, aut contra. Neque enim dolor dissensio partium natura coniunctarum, sed ꝙ ad eam efficiēdam vim habet. nec imbecillitas sensus som

aus,sed alterum alterius efficiens est: quippe cum aut
propter imbecillitatem sensus somno opprimamur
aut propter somnum sensuum munere nõ fungamur
Itemque dubitationem afferre solet contrariarum ra-
tionum æqualitas. Cum enim in vtranque partem de
aliqua re cogitamus,& paria sunt momenta rationum
tum denique quid nobis agendum sit,dubitamus.Iam
omnium temporum habenda ratio est, sicubi discre-
pent, vt si quis immortale animal, nunc non quod in
terit,definiat.Sic enim fiet,vt animal quod nunc interi
tus expers est, hoc tempore sit immortale. Nisi for-
te in hoc id non est verum:est enim ambiguum, nunc
interitus esse expers aliquid. Aut enim non interisse
nunc significat, aut non posse interire hoc tempore,
aut esse hoc tempore eiusmodi, vt nunquam intereat.
Cum igitur dicimus, hoc tempore interitus expers
esse animal, non hoc dicimus, tale esse nunc animal,
vt nũquam occidat,hoc enim idem esset quod immor-
tale.Ita minime efficitur,vt id nunc sit immortale. At-
tamen sicubi id accidat, vt quod oratione explicetur,
hoc tempore insit,aut superiore,id autem quod nomi-
ne declaratur uon insit, nunquam idem erit. Vsus er-
go huius loci talis est. Atque etiam illud videndum
est,id ne quod definitum sit, alia oratione, ac ea quæ
allata est, aptius explicetur. Vt si iustitia definiatur,
ius suum cuique tribuens, iustus est enim potius qui
suum cuique vult tribuere,quàm qui id potest:ex quo
fit vt non sit iustitia ius suum cuique tribuens, præser-
tim cum is demum iustus sit, qui suum cuique pro di-
gnitate tribuere velit.Illud etiam vitiosum est definiẽ-
di genus,cum res accessionem recipit, id autem quod
oratione explicatur,non recipit. aut contra, cum id,
quod oratione explicatur, recipit, res autem non re-
cipit accessionem. Aut enim vtrunque, aut neutrum
capere debet, siquidem idem est quod oratione expli-
catur, & res ipsa. Vitiosum etiam illud genus est,cum
vtrunque

vtrunque accesſionem illud quidem recipit, ſed non ſimul. vt ſi amor cupiditas concumbendi definiatur. Cum enim is, qui vehementius amat, non magis concubitum appetat, fit vt non recipiat ſimul vtrunque accesſionem: quod quidem deberent, ſi quidem idem valerent. Quod idem fiet, ſi propoſitis duobus, de quo magis res dicetur, de eo minus dicetur oratio. Vt ſi ignis definiatur corpus tenuiſsimum. Nam & ignis luce magis flamma eſt, & corpus tenuiſsimum flamma eſt minus luce. Atqui vtrunque eidem magis conuenire deberet, ſi quidem idem valent. Vitioſum etiam eſt definiendi genus, ſi duobus propoſitis vnum vtrique æque conuenit. alterum non æque ſed alteri magis. Item cum duo complectitur diffinitio, quorum vtrunque cõpleatur. vt ſi pulchrum definiatur id eſſe, quod vel oculos, vel aures demulceat, & id quod eſt, quod pati, vel facere quid poteſt. Sic enim ſimul idem & pulchrũ erit & non pulchrum, itemque idem eit & non erit: quandoquidem quod aures mouet ac demulcet idem erit quod pulchrum. Ita quod non demulcet aures, idem valet, quod id, quod minime pulchrum eſt. Rebus enim eiſdem eadem data ſint contraria. Contrarium autem eſt pulchro id, quod pulchrum non eſt, eique quod ſenſum aurium ſuauitate quadam mouet, id, quod non mouet ſenſum aurium. Perſpicuum eſt igitur, idem valere id, quod non mouet aures ſuauitate quadam, & id quod non eſt pulchrum. Si quid igitur eſt quod ſenſum oculorum moueat, non aures, id & pulchrum & non pulchrum futurum eſt. Eodemque modo idem eſſe & non eſſe doceremus. Iam vero ſi orationes pro nominibur ſumamus & generum & differentiarum, & eorum omnium quæ definitio complectatur, an aliquid eorum diſcrepet, videndum eſt. Quod ſi res, quæ deſiuitur in ijs ſit, quæ cum aliquo conferuntur vel per ſe vel generis ſocietate conſiderandum erit, an in definitione expreſſum non ſit id, cum quo vel ipſa

 per

per [illegible], vel generis communione conferatur: vt si quis scientiam opinionem immutabilem definiat, vel voluntatem cupiditatem ab ægritudine vacuam. Eorum enim omnium quæ cum aliquo conferuntur, natura, ad alterum refertur, quandoquidem vniuscuiusque eorum, quæ ex illo sunt genere, natura idem valet, quod ad aliquod quodammodo affectum esse. Debuit ergo scientia definiri, opinio de eo quod scientia continetur, & voluntas boni cupiditas. Quod item fiet, si grammatica literarum scientia definiatur. Exprimendum.n. fuit definitione, cum quo ipsa genus ue conferretur. Ant illud videndum est, an alicuius eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non ad finem directa sit definitio, finis autem vnicuique propositum est quod optimum est. aut quo cætera omnia referuntur. Ita aut quod optimum est, aut finis & extremum exprimi debet. Vt cupiditatem non rei, quæ voluptatem affert, sed ipsius voluptatis. quippe cum eius gratia etiam id, quod eam efficit, expetamus. Videndum etiam est, id ne ad quod retulerit, in ortu vel actione consistat. Nihil enim eorum finis est. egisse enim, & ortum esse finis potius nomen, quàm vel oriri vel agere obtinet. Quanquam nõ in omnibus rebus ita est: fere enim omnes voluptatem capere ex quaque re malunt, quàm desiisse capere. ita agere potius finem constituunt, quàm egisse. Iam in quibusdam si quanta qualiaque sint, & vbi fiãt, itemque cæteræ dissimilitudines minime explicētur, vitiosa erit definitio. Vt si non aperiatur, qualis & quantæ gloriæ cupidus sit ambitiosus. nam quoniam omnes gloria ducuntur, non satis est cupidum gloriȩ dicere eum qui gloriȩ sit appetens: addendęque sunt differentiæ, quas enumerauimus. Itemque. si auarus definiatur, quanto studio pecuniæ teneatur, exponendum est, aut si impotens, quarum voluptatum sit, in quibnsque versetnr. Neque enim si quis qualicunque & quauis voluptate vincatur, is continuo impotens haben-

habendus est:sed is demum, qui certa quadam ſupe-
retur. Eiuſdem generis ſunt definitiones, & qua no-
ctem definiunt vmbram terræ, & qua terræmotum
motum terræ, & qua nubem aeris craſsitudinẽ, & qua
ventum aeris motionem.Addẽdum enim quantum, &
quale id ſit, & vbi fiat,& vnde. Quod eodem modo
de alijs eiuſdem generis iudicandum eſt. Qui enim
qamuis diffetentiam prætermittit, is naturam rei non
explicat. In id autem quod prætermiſſum eſt, omnis
ſemper dirigi debet argumentatio. Non enim ſi quo-
modocunque quamtumlibet terra mota ſit, continuo
terræmotus eſt: nec ſi aer quoquomodo aut quiuis
pellatur, ventus eſt.Eodem modo peccatur in appe-
titionibus definiendis, cum quod videtur non adijci-
tur,in cæteriſque omnibus,in quibus illud adijciendũ
eſt. vt ſi voluntas definiatur appetitio boni & cupi di-
tas appetitio rei, quæ voluptatem efficit,nec addatur,
eius quod bonum videatur, aut eius rei, quæ volu-
ptatem efficere videatur.Sæpe enim ingnorãt ij, qui cu
piditate tenentur bonum eſſe,aut iucundum eſſe id,qđ
cupiunt.Ita non eſt neceſſe id eſſe bonum, aut iucun-
dum, ſed modo videri. debuit ergo eo pacto explica-
tio fieri.Quod ſi ita,vt dixi, rem tradat & aperiat, ad
ſpecies impellendus erit is, qui ponit ideas eſſe. Ne-
que enim idea eſt in vlla re, quæ eſſe videatur, & ap-
pareat, & ſpecies ad ſpeciem referri videtur.vt ipſa cu-
piditas ipſius iucundi eſt, & ipſa voluntas ipſius bo-
ni. Non igitur eius quod bonum eſſe videatur, ip-
ſa voluntas erit.neque rei, quæ voluptatem afferre vi-
deatur,ipſa cupiditas.ita non eſt eius quod bonum eſ-
ſe videatur, nec eius quod voluptatem afferre vi-
deatur. Abſurdum eſt enim, eſſe aliquid ipſum viſum
bonum,aut iucundum. Iam ſi habitus definitio expli-
cetur, ex eo in quo eſt habitus ducetur argumentum;
& ſi eius in quo eſt habitus ex habitu. Itemque in cæ-
teris talibus, vt ſi iucundum dicatur quod prodeſt,

etiam qui voluptate afficitur adiuuatur. In defini-
tionibus autem eius generis, fit nescio quo modo,
vt is, qui rem definiendo aperit, plura vno definiat.
Qui enim scientiam definit, quodammodo etiam defi-
nit ignorationem, itemque is, qui quod doctũ & indo-
ctum est, scire & ignorare. Si enim primum planũ fiat
quodammodo etiam perspicua fient omnia. Qua-
propter in his talibus, si quid discrepet, ex ijs locis,
quos in contrarijs & coniugatis exposuimus, argu-
menta ducemus. Atque in ijs etiam, quæ cum aliquo
conferuntur, videndum est, an ad quod genus accom
modatum est, etiam ad illud aliquid relata sit forma.
Vt si opinio cum eo quod opinabile est, confertur, e-
tiam opinio quædam cum quodam opinabili confe-
retur. Et si res multiplex ad submultiplicem refertur,
etiam quædam multiplex ad quandam & certam sub
multiplicem referetur. Si enim non ita explicata res
est, profecto vitiosa erit definitio. Et illud videndum
an contrarij explicata expositaque sit definitio contra-
ria, vt sit ne simplicis definitio contraria dupli defini
tioni. Si enim duplum est quod pari vincit, etiam sim-
pium erit quod pari rei vincitur. Eadem est ratio eo-
rum contrariorum quę aduersa dicuntur. Contrarij
enim contraria erit definitio, vna quadam contrario-
rum coniunctione, hoc modo. Si id prodest quod bo-
no afficit, etiam id obest quod malis afficit, aut quod
bonis priuat. Alterum enim eorum contrarium sit eius
quod priore libro dictum est, necesse est: ꝙ si neutrum
contrarium sit eius quod initio expositum est, certe
neutra eorum, quę posterius exposita sunt, esse con-
trarij definitio vllo modo potest: ita ne ea quidem quę
initio data est, vere & recte fuit explicata & consti-
tuta. Quoniamque contraria sunt quędam, quę alte-
rius priuatione dicuntur, vt inęqualitas ęqualitatis
priuatio videtur esse. Inęqualia enim sunt, quę non
sunt ęqua & paria: profecto id semper, quod priuatione
dicitur,

dicitur, altero contrario definitur necessario alterum non etiam necesse est illo, quod ex priuatione nominatur, definiri. Sic enim fieret, vt vtrunque ex altero cognosceretur. Quare hoc vitium in contrarijs animaduertere debemus. vt si quis ęqualitatem definiat, id quod inęqualitati contrarium est. definiendo enim aperit rem, eo quòd ex priuatione appellatur. Iam vero necesse est eum, qui ita definiat, ea re vti, quę definiatur. Quod ita intelligetur si cum nomine commutetur oratio. Quando enim nihil interest inęqualitatem dicamus, an ęqualitatis priuationem, certe erit ęqualitas contrarium ęqualitatis priuationi, ita eadem re vsus est. Quod si, neutrum contrariorum priuatione dicatur, eodemque, modo explicetur definitio, vt, bonum est quod malo est contrarium, certe bono malum erit contrarium. Eorum enim, quę ita contraria sunt, similiter explicanda definitio est. Sic rursus fiet, vt eam ipsam rem, quę definiatur, adhibeat in definitione, pręsertim cum insit bonum in mali definitione. ita si bonum malo contrarium est, malum autem nihil refert, dicas, an quod bono est contrarium efficietur, vt bonum contrarium sit eius, quod bono contrarium est. ex quo perspicuum est, eodem vsum esse eum, qui ita definiat. Vitiose etiam definitio est, cum ita aliquid eorum quę priuantia sunt aperitur, vt cuius sit priuatio, veluti habitus ne, an contrarij, en cuiusuis minime explicetur. Quod idem fiet, si cuius aut in quo solet esse priuatio, nō addatur omnino: aut in quo primo soleat habitare. vt si quis ignorationem priuationem esse dicat, nec addat priuationē esse scientię, aut non adiungat in quo versari soleat, aut si adiungat, non dicat in quo primo id habitare soleat, vt si quis non in ea parte animi, quę rationis est particeps, sed in homine vel in animo aliquid situm esse definiendo explicet. Si.n. quiduis horum prętermiserit, aberrabit. Eodemq; modo si quis cęcitatē,

non

non aspectus priuationem in oculis dixerit. Qui enim vim & naturam, rei alicuius accommodate apteque explicare vult definiendo, is debet & cuius rei sit priuatio, & que res priuetur exponere. Illud etiam considerandum, an priuatione explicetur quod non numeratur in priuantibus. Qui quidem error in ignoratione versari videtur ijs, qui ignorationem negatione non definiunt. Quod enim artis & scientiæ expers est, id ignorare minime videtur, sed id demum, quod errat & fallitur. itaque nec res inanimas, nec pueros ignorare dicimus. Ita non priuatione scientię ignorantia dicitur. Iam illud videndum est, an similibus nominis casibus similes definitionis casus respondeant. vt si id prodest quod efficiens est valetudinis, vtiliter, accommodate ad valetudinem efficiēdam, etiam quod profuit id valetudinem efficit. Spectandum est etiam ex idea, sit ne vera propria quę data est definitio. in nonnullis. n. non contingit. Quemadmodum Plato definit, mortale, adiungens animantium definitionibus. Si. n. idea est, certe non est mortalis, veluti ipse homo, ita ideę minime conueniet definitio. Omnino necesse est, si addatur id, quod efficiens est, aut patibile, in idea discrepare definitionem. Impatibiles & immutabiles videntur ideę ijs, qui ideas defendunt. Quales definitiones contra eos valent. Vitiosum etiam genus definiendi est, si omnium eorũ quę ambigue dicantur, communis vna definitio statuatur. Cum synonyma sint ea quorum vna est nomini congruens definitio, nullius certe eorum, quę nomen complectitur, propria definitio est, quandoquidem ęque omnibus homonymum conuenit. Quod etiam vitium in vitę definitione reperitur, quam Dionysius tradidit, motus generis quod aliter coniunctus comesque naturę. Neque. n. id inanimantibus magis inest: quapropter in ijs quę terra gignuntur cum interim vitę non vnum genus sit, aliudque vitę genus animant-

mantibus, aliud ijs quę e terra gignuntur, tributum esse videatur. Atque fieri potest, vt arbitratu nostro sic definitionem vitę explicemus, quasi sit synonymum verbum, vnumque sit genus vitę, sic nihil etiam prohibet, eum qui homonymū & ambiguū perspiciat, velitque alterius definitionem tradere, ita dissimulanter facere, vt non propriam, sed communem vtrique statuat definitionem. Sed tamen, vtrouis genere definiendi vtatur, certe aberrabit. Quoniam autem quędam homonyma obscura sunt, is quidem qui interrogat, eis pro synonymis vti debebit, non enim alteri vnius conueniet definitio. Ita alter quodammodo definijsse non videbitur, quoniam in omnia conuenire debet synonymum. is autem qui respondet, ambiguum debet destinguere. Quoniamque nonnulli eorum qui rem aliquam defendunt in disputationibus, synonynum ambiguum esse dicunt, quoties non conuenit in omnia quę statuta est definitio, & ambiguum in synonymis ducuat, si vtrisque conueniat, ante conuenire debet quę illa sint, aut ante ratiocinandum est & concludendum ambiguum esse, aut synonymū, aut vtrumlibet. Facilius enim concedunt ij qui quid sequatur non prouident. Quod si non conuenerit inter eos qui differunt, & aliquid synonymum ambiguum esse dicat, propterea quod ea definitio, quę data est in hoc vel illo minime intelligatur, tum videndum est an huius vel illius in cętera conueniat definitio. Perspicuum est enim id reliqua omnia communi quadam nominis societate complecti. Si minus, plures certe erunt reliquorum definitiones. duę enim nominis definitiones ad ea accommodabuntur, & prior quę data est, & posterior. Rursus, si quis quid eorum quę multis modis dicuntur definiat, neque in ea omnia quę verbum ambiguum complectitur, definitio conueniat, quod ambiguum non dicat, & nomen nec omnibus conuenire, qm̃ ne definitio quidem in omnibus reperia-

eperiatur, contra eum afferre debemus, appellatio ne vtendum esse ea, quæ & tradita sit, & consequatur, nec illam æquum esse infirmare, quædam autem esse in quibus a vulgi consuetudine discedendum esse videatur.

CONCLVSIONES.

Omnis differentia specifica cum genere facit speciem.

In definitione poni debet genus proximum, vel omnes differentiæ proximum genus determinantes.

Qualibet passio magis facta abiicit a substantia, differentia vero saluat id, cuius est differentia.

Synonyma sunt quorum est vna nominis definitio.

De locis acceptis a definitionibus rerum compositarum. Cap. III.

SI autem alicuius eorum verborum, quæ coniuncta sunt, definitio statuatur, detracta alterius eorum, quæ copulata sunt, oratione, an reliqua ei quod reliquum est conueniat, videndum est. Si enim secus, profecto ne tota quidem toti conueniet. vt si quis hoc totum lineam finitam rectam definiat, extremitatem plani habentis extremitates, cuius medium extremitatibus adiungitur, si finitæ lineæ hæc definitio est, extremitas plani quod habet extremitates, hæc reliqua debet esse recti definitio, cuius medium extremitatibus addatur. Atqui linea infinita nec medium habet nec extremitates, cum interim recta sit, ita non est eius quod reliquum est, reliqua definitio. Vitiosum etiam definiendi genus est, cum id, quod definitur, copulatum est, eique attribuitur definitio eiusmodi, quæ æqualibus & paribus quasi membris respondeat. Definitio autem paribus membris refertur, cum quot sunt coniuncta, totidem etiam sunt & nomina & verba in definitione. In his enim talibus ipsorum nominum aut omnium, aut aliquorum mutatio facienda est necessario: quandoquidem non plura sunt hoc tempore, quam

quàm superiora nomina. debetque is qui definit, pro nominibus omnibus maxime, sin minus, pluribus explicare definitionem. Sic enim simplicia verba nunquam definiat is, qui verba cõmutat, vt si pro veste tunicam. Vehementius etiam in definiendo errabit, si verba magis dubia assumat. vt pro homine albo, terrigenam & mortalem candidum. Neque enim definiuit, cum minus apertum & perspicuum sit, quod ita dictum est. Atque etiam in commutandis verbis illud videndum est, an definiendo non idem esse declararit. Vt si quis artem, quæ rem animo cernit, definiat opinionem, quę rem animo cernit & contemplatur. Opinio enim non est idem quod ars & scientia: quod quidem deberet, si modo totum idem sit futurum. Nam quòd animo rem cernit & contemplatur, in vtraque oratione est, quod reliquum est ab his abhorret. Iam si quis alterum verbum commutet, neque differentiam, sed genus cõmutet, vitiosa erit definitio. Quod in exẽplo quod modo protuli cernere licet. hoc enim totum, quod rem non cernit & contemplatur, verbo artis obscurius est, quoniam hoc genus est, illud differentia, & genus, quoniam latissime patet, omnium est clarissimum & planissimum. Ergo non genus mutandum fuit, sed differentia: quandoquidem obscurior est. Nisi forte ridicula hæc reprehensio est. præsertim cum nihil prohibeat differentiam notissimo verbo significari, genus non item: Quæ cum ita erunt, certe generis, non differentiæ nomen mutandum erit. Quod si quis non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine mutet, profecto magis differentiæ quàm generis explicanda definitio est. quandoquidem rei illustrandæ & cognoscendæ gratia definitio traditur, & minus nota differentia quam genus est. Si vero differentiæ definitionem explanarit, an ad aliquid aliud definitio transferatur, videudum est. Vt si numerum imparem dicat, numerum, qui medium aliquid habet, expo-

exponẽdum est, quemadmodum medium habeat. Nã & numerus in vtraque oratione est, & imparis verbum in definitione mutatum. Atqui medium aliquid & linea & corpus habent, cum non sint imparia. Non igitur propria est illa imparis definitio. Quod si multis modis dicatur id quod medium aliquid habet, distinguendum est, quemadmodum medium complectatur, ita aut refelletur reprehendeturque definitio, aut vitiosa esse concludetur. Præterea, vitiosa etiam erit si id cuius definitio statuitur, in ijs quæ sunt, numeretur, quod autem definitioni subijcitur, non numeretur. vt siquis, exempli gratia, rem albam esse dicat, colorem cum igne permixtum. neque enim quod expers est corporis, permisceri potest cum corpore. Ita color permixtus & confusus cum corpore nullus est, & aliquod album est. Iam ij omnes, qui non distinguunt in ijs, quæ cum aliquo conferuntur, id, cum quo conferuntur, pluraque complectuntur dicendo, aut omnino aut quadam ex parte, vitiose definiunt. vt siquis, exempli causa, medicinam dicat artem esse eius quod est. Nam si nullius eorum, quæ sunt, medicina ars est, certe vitiosa falsaque est omnino definitio. Sin alicuius est alicuius non est ars quædam ex parte falsa est, debet enim esse omnium, siquidem per se non temere & casu eorũ, quæ sunt esse dicitur id quod in cæteris quæ cum aliquo conferuntur perspici licet. Quicquid enim scientia & arte continetur, cum scientia & arte confertur. Eadem est cæterorum ratio, quandoquidem quæ cum aliquo referuntur, reciprocantur omnia. Omne enim quod arte continetur, in ijs est, quæ cum aliquo conferuntur. Præterea, si is, qui non per se, verum fortuito & casu rem explicat, recte explicet & aperiat definiendo, non cum vno, sed cum pluribus vnumquodque eorum quæ cum aliquo conferuntur, comparabit. Nihil enim prohibet, eandem rem & esse albam, & bonum esse, Itaque vt cum quouis eorum collatum

quid

quid definiat, recte definierit: si modo is qui re aduentitia temere aliquam explanat, recte explanat. Postremo hæc talis definitio propria rei quæ explicata est & data, esse non potest. Neque enim medicina sola, sed pleræq; etiam aliæ artes in rebus, quæ sunt, versantur: ita vnaquæque ars in eo quod est, versabitur. ex quo perspicuum est, hanc ipsam nullius artis esse definitionem, præsertim cum propria non communis definitio esse debeat. Sed interdum non rem nudam, verum rem quæ in laude versatur, beneque affecta & perfecta est, definiunt, quo ex genere oratoris & furis definitio est. Si enim orator is est, qui quod in quaq; re ad faciendam fidem valet, perspicere potest, neque quicquam eorum prætermittit, & fur is qui clam accipit, certe vterque bonus erit, qui sit eiusmodi & orator bonus. & fur bonus. Neque enim fur est qui clam sumit, sed qui vult clam sumere. Rursus vitiosa erit definitio, si id quod per se expetendum est, vt ad agendum faciendumue impellens, aut quiduis propter aliud expetendum, explicetur. Vt si iustitia, legum custos, vel sapientia beatæ vitæ effectrix definiantur. Efficientia enim & cōseruantia in rebus sunt, quæ propter aliud expetuntur. Et quanquam nihil prohibet, id quod propter se expetitur, etiam propter aliud expetendum, tamē in eo peccatur, si quis ita id quod propter se expetendum est, definiat. Nam cum in cuiusque rei vi & natura explicanda optimum quicq; adhibendum sit, id autem quod propter se expetitur, ei quod propter aliud anteponatur, fit vt illud ipsum potius significare debeat definitio. Atque etiam illud considerandum est, is ne, qui aliquid definit, hoc & illud esse, an ex hoc & illud esse definiat. Nam si hoc & illud esse definiat, fiet, vt & vtrique conueniat & neutri. vt si quis exempli gratia, iustitiam definiat temperantiam esse & fortitudinem. Nam si duo sunt, quorum vterque altero sit præditus, vterque & neuter iustus

erit.

erit, quandoquidem ambo iustitiam habent, & vterq; non habet. Quod si hoc non videtur admodum absurdum esse, propterea quod in alijs quibusdam hoc contingit (nihil enim prohibet duos habere minã, & neutrum habere) at illud certe perabsurdum videbitur, eisdem contraria conuenire. Quod fiet, si eorum vnus temperantia & ignauia sit præditus, in altero fortitudo & intemperantia insit. Vterque enim iustitiam & iniustitiam habebit. Si enim iustitia est fortitudo & temperantia, iniustitia etiam ignauia erit & intemperantia. Omninoque omnia argumenta quæ sumi possunt ad demonstrandum totũ non esse idem quod partes, ad efficiendum id quod dictum est, valebunt: quippe cum is, qui eiusmodi definitionem statuit & inducit, idẽ esse partes, & totum confirmare videatur. Aptissima autem omnium in hoc genere argumenta ducentur ab ijs, in quibus aperta & perspicua partiũ compositio est, cuius generis est domus: & si qua sunt similia. Perspicuum est enim si partes sint, nihil prohibere nõ esse totum. Ita non sunt idem totum & partes. Si vero res, quæ definiatur non esse hoc & illud, sed ex hoc & illo constare dicatur, primum videndum erit, an vnum aliquid ex ijs ipsis minime natura constare queat. Quędam enim veluti linea & numerus, ita affecta sunt inter sese, vt nihil ex eis effici possit. deinde idne quod definitione apertum est, & in vna re aliqua prima fitum esse soleat, ea autem, ex quibus ipsum constare ille dixerit, non in vna re prima inesse soleat, verũ vtrunque in altero. Perspicuum est enim ex ijs, nunquam illud ex his constare posse, præsertim cum in quo partes, etiam totum necesse sit existere. Ita non in vna re prima totum, sed in pluribus inerit. Quod si & partes & totum in vna re prima insint, illud considerandum est, an non in eadem re, sed in alia partes, in alia totum. Tum sublato toto, an vnà etiam partes tollantur, & intereant, videndum est. Contra enim

effici

effici debet, vt interemptis partibus, totum intereat interempto vero toto, nō necesse est partes & interire. Aut illud, an totum bonum vel malum est, & partes neutrum, vel contra, partes in bonis aut in malis sint, & totum in neutro. Neque enim ex re vlla, quæ nec bona, nec mala est, aliquid quod bonum sit aut malum effici potest, neque ex ijs quæ ipsa mala sunt bona fieri, aliquid potest, quod sit in malis vel bonis. Aut maius ne altera pars bonum sit quā altera malum, quod autem ex ijs constare dixerit, non sit maius bonum quàm malum. Vt, si exempli gratia, imprudentia & fortitudine & falsa opinione constare dicatur. quorum fortitudo maius bonū est, quam malum falsa opinio. Debuit igitur etiam id, quod ex illis est, & maiore esse consequens, & esse aut bonum omnino, aut maius bonum, quam malum. Quod non necesse est, nisi vtrunque per se in bonis malisue ducatur: quippe cum multa efficientia per se non sint illa quidem bona, cōiuncta autem & commixta cum quibusdam, in bonis numerentur. Alia sunt contra, quorum vtrunque bonum est: quæ si coniungātur vel mala erunt, vel indifferentia. Quod autem posterius dictum est facillime in rebus salubribus vel pestilentibus perspici potest. Quædam enim medicinæ eam vim habent, ut vtraque per se prosit. & si coniunctæ mixtæque adhibeantur, sint obfuturæ. Iam illud quoque videndum est, an ex meliore & deteriore parte aliquid constare dicatur, quorum meliore totum non sit deterius, & deteriore præstantius. Quanquam autem hoc non necessarium est, nisi per se sint ea ex quibus illud concretum est, in bonis, tamen nihil prohibet totum in bonis non numerari, quod in ijs quæ modo commemoraui, perspici licet. illud etiam, eodem ne nomine totum & pars altera appellentur. Non enim debent, sicuti nec syllabæ quidem, quoniam nec syllaba, nec quicquam eorum elementorum, ex quibus constat, eodem ap-

pellantur nomine. Vitiosum etiam est rationem concretionis non exponere. Non enim satis est ad aperiendum declarandumque aliquid id ex his, vel illis constare dicere. præsertim cum eorum omnium, quæ concreta sunt, vis & natura non sit ex his vel illis constare, sed hoc vel illo modo ex his, vel illis effici. Id quod animaduerti licet in domo. Neque enim si quæ res quouis modo disponatur, continuo domus erit. Quod si quid esse hoc cum illo definiat, primum admonendus est hoc cum illo aliquid esse, idem quod hoc & illud, aut quod esse: ex hoc & illo, valere. Qui enim dicit aliquid mel cum aqua esse, is vel mel & aquam dicit esse, vel ex melle & aqua constare. Ita si vtrumuis horum idem esse concedat quod esse hoc cum illo aliquid, eadem omnino sumenda erunt argumenta, quæ ad vtrunque refellendum supra exposuimus. Deinde, diuisione adhibita, quot modis aliquid cum alio dicatur esse, nullo modo ne hoc cũ illo sit, videndum erit. Vt si dicatur aliquid esse cum alio vel vt in aliquo eodem, ꝙ ea capiat, veluti iustitia & fortitudo in animo in sunt, vel in eodem loco, vel in eodem tempore, & nullo modo id quod quæritur de his vere dicatur, profecto nullius erit propria & vera ea, quæ statuta est definitio, quandoquidem nullo modo hoc cum illo est. Sin diuisione adhibita, quot modis aliquid cum altero esse dicatur, vere sit in eodem tempore vtrunque, videndum est, an vtrunque minus ad eundem finem pertinere posit. vt si quis fortitudinem definiat, audaciam cum recta ratione, fieri enim potest, vt audacia prouectus sit aliquis spoliandi, cum recta ratione ac intelligentia de rebus salubribus sit præditus. Atqui non habebitur fortis is, qui eodem temporr hac re cum illa valebit. Iam vero illud etiam, an ad idem vtrunque referatur, vt ad res medicas: nihil enim prohibet, aliquam audaciam & rectam intelligentiam ad medicinam afferre: cum inte

rim

rim fortis non erit is, qui hoc cum illlo coniunxerit. Neque enim ad illud & aliud vtrunque eorum referri,debet,neque ad quamuis eandem rem, sed ad finem fortitudinis: qualia sunt Martis & belli pericula, aut si quis alius magis ei propositus est finis. Sunt autem quædam,quæ non in eam,quam exposui cadant diuisionem.vt si ira ægritudo est cum contemptus opinione. hoc enim declarat, ex opinione eiusmodi nasci ægritudinem. hoc autem ex illo nasci, non idem est quod hoc cum illo esse, vllo genere eodem, quæ exposita sunt a nobis.Rursus, quis definiendo aliquarum rerum concretionem, totum esse dixerit: vt corporis & animi concretionem esse animal. illud videndum est,an qualis sit concretio explicarit: vt si quis definiendo carnem vel os, dixerit esse ignis, terræ aerisque concretionem neque .n. satis est concretionem dicere, sed qualis ea sit,exponendum est: quandoquidem non si quouis modo hæc ipsa coalescant, continuo caro nascitur:sed si hoc modo coalescant, caro: sin illo modo os gignitur. præsertim cum omni concretioni direptio & dissolutio contraria sit, neque sit vlli eorum,quę exposuimus.Iam si ęque probabile est esse quod concretum est concretionem,aut nihil, nullum autem animal, quorum vnumquodque concretum est, concretio est:ne vllum quidem eorum, quæ concreta sunt, concretio erit.Præterea, si pari ratione alicui conuenire natura sua solent contraria; & altero rem definiendo aperuerit aliquis, certe non vera erit definitio. Sin secus, profecto plures eiusdem rei definitiones erunt.Quid .n.hoc potius, quàm altero rem definierit, quandoquidem æque in eodem vtrunque reperiri solet? Ex quo genere est illa animi definitio, natura capax scientiæ. Pari enim ratione ignorationis est capax. Quòd si cui ad totam definitionem euertendam nullum superat, argumentum propterea,quod totum obscurum est & abstrusum, is

ad partem aliquam, quæ nota erit, & non recte explicata videntur, omnem argumentationem dirigere debebit. Euersa enim parte tota etiam euertetur definitio. Quæque obscuræ sunt definitiones, eas, ita vt exposui, omnes exquirere ac considerare debemus corrigendo & restituendo, vt & aliquid lucis, & argumentorum copiam afferamus. Necesse est enim eum, qui audire vult, aut quod ab eo, qui interrogat assumitur, approbare, aut certe ipsum, quo tandem definitio aperiatur, exponere. Iam vero, quemadmodum in concionibus legem sunt soliti ferre, quæ si melior sit superiorem abrogat, sic in definitionibus faciendum est, aliaque inducenda est definitio. Si enim verior videatur, magisque id, quod definitur declarare, certe euersa erit prior: quandoquidem non sunt eiusdem rei plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minima in eo vis est, si id, de quo agitur, ipse tecum considerare definias, aut definitionem, quæ recte tradita & explicata sit, assumas. Nam vt maior quædam nobis argumentorum copia suppetat, necesse est quasi exemplar & quid in definitionibus prætermissum sit, & quid redundet intueri. Ac de definitionum quidem locis hactenus.

CONCLVSIO.

Fur est non tantum qui clam sumit, sed qui clam sumere vult

Sexti libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI.

De varijs locis eiusdem & diuersi, & constructionis & destructionis prædicatorum.

Loci de eodem & diuerso. Cap. I.

NVNC vtrum id, de quo agitur idem sit, an alterum, eo genere quod de eodem maxime propriũ exposui. dicendum est. Idem autẽ maxime proprie dixi, quod vnum est numero. Ac primus locus sumitur ex casibus coniugatis & contrarijs. Si enim iustitia & fortitudu idem sunt, iustus & fortis idem erunt, & iuste idem quod fortiter. Eadem est contrariorum ratio. Nam si qua eadem sunt, eorum etiam contraria eadem in quauis repugnantia earum, quas exposui. Nihil enim interest huic, an illi contrarium sumatur: qñquidem eadẽ sunt. Alter locus ex ijs ducitur, quę vim habent efficiendi quid vel interimendi, itemque ex ortu & interitu, & vno nomine ex ijs, quæ ad vtrunq; eodem modo affecta sunt. Quæ enim omnino eadẽ sunt eorum etiam origines, & interitus ijdem sunt, & ea quæ vim habent efficiendi, & ea, quæ interimendi. Atque etiam illud videndum est, an quorum alterum maxime quiduis dicitur, eorum etiam alterum

eodem modo dicatur. Quemadmodum Xenocrates beatam vitam & rectam eandem esse docet: quādoquidem recta & integra vita, & beati maxime vna ex omnibus expetēda est: vnum enim esse quod maxime expetatur, & quod maximum sit. Quod idem in cæteris contingit. Sed illud intelligendum est, vtrunq; eorum quæ maxime expetenda esse, aut etiam maxima dicentur, vnum numero esse oportet. Sin secus, esse idem non docebimus. Non enim, si Græcorum fortissimi sint Peloponnesij & Lacedæmonij, continuo Peloponnesios & Lacedæmonios eosdem esse necesse est, quandoquidem non vnus numero est Peloponnesius & Lacedæmonius, sed vnum alterum complectatur necesse est, quemadmodum Lacedæmonios Peloponnesij. aliter enim, fiet vt si alteri alteros non complectantur, ipsi inter se meliores sint. nam necesse est Lacedæmonijs meliores esse Peloponnesios, si alteri alteris non complectantur. sunt enim cæteris omnibus præstantiores. Itemque Peloponnesijs anteponuntur Lacedæmonij, quoniam ipsi cæteros vincunt. Ita fiet, vt alteri alteris præstantiores sint. Perspicuum est igitur, vnum numero esse oportere id, quod optimum & maximum dicitur, si futurum est vt idem esse doceatur. Itaque Xenocrates non demonstrauit: quandoquidem non eadem numero est beata & recta vita. Non igitur necesse est eandem esse vitam, quòd vtraq; expetenda sit maxime, sed alteram ab altera contineri. Rursus videndum est duobus propositis, si quid & vnū eorum idem sunt, an etiam id & alterum idem sunt. Si enim ambo non idem valent, quod aliquid, quod idē est, profecto eadem ipsa non erunt. Iam ex attributis rerum, & ijs rebus, quibus hæc ipsa attributa sunt, ducenda sunt argumenta, hoc modo: Duobus propositis, quæ vni attributa sunt, eadem omnia alteri etiam attribui debent vt quibus vnum eorum attributum est, etiam alterum attribui debet. Et si quid horum ab

sit,

sit, profecto ea, quæ proposita sunt, non sunt eadem. Videndum est etiam, an in vno genere categoriæ minus vtrunque numeretur, vnumque qualitatem alterum quantitatem, aliud relationem indicet. Illud etiam, an vtriusque minime sit idem genus, sed vnum bonum, alterum malum: aut hoc virtus, illud scientia. Aut si genus idem eædem ne minus sit differentiæ, quæ de vtroque dicantur: sed de hoc, quæ rem animo cernit scientia, de illo, ea cuius opus est in agendo. Quod idem in cæteris omnibus videndum est diligenter. Ex maiore hoc modo ducentur: Si vnum elationem habet, alterum non habet, aut si vtrunque habet, sed non simul. Quemadmodum qui vehementius amat, non magis concubitum, appetit, ita non idem est amor, quod concubitus appetitio. Ex adiunctione hoc modo, Si vtrunque ad idem additum, idem totum non faciat, & reddat, aut si eadem re ab vtroq; detracta, quod reliquum est aliud manet, vt si quis duplum simpli, & multiplũ simpli idem esse dicat. Deiuncto enim ab vtroque simplo, quæ reliqua sunt idem declarare debét, neque declarant, cum præsertim duplum & multiplum non idem efficiant. Neque vero id modo videndum est, an ex proposito iam aliquod incommodum efficiatur, sed illud etiam, an ex fictione possit aliquid tale effici, Quod ij suscipere coguntur, qui inane aliquid & plenum aeris idem esse dicunt. Perspicuum est enim si aer euadat & abeat, non minus inane, quin etiam magis futurum esse, plenum aeris quid non futurum. Ergo posito aliquo, siue quod falsum, siue quod verum sit: (nihil enim refert) si alterum tollatur eorum, alterum non item, eadem illa non erunt. Atque, vt summatim complectar, in ijs, quę de vtroque quouis modo dicuntur, & in quibus hęc ipsa dicuntur, illud considerandum est, aliquo ne loco hęc discrepent. Quę enim de vno eorum, quę eadem sunt dicuntur, ea de altero etiam dici debent omnia. & in quibus vnum dicitur,

 alte-

alterum etiam dici debet. Et quoniam multis modis idem dicitur, an alio genere aliaque ratione eadem sint, videndum est. Quę enim eiusdem generis vel speciei sunt, ea nō eadem numero sunt necessario. In quo angere nec ne eadem aliqua sint, considerabimus. Postremo, si vnum sine altero cohęrere potest, certe non idem valebunt. Ac loci qui ex eodem ducuntur, expositi sunt. Ex ijs autem, quę adhuc exposita sunt, intelligi potest, omnes locos, qui ex eodem sumuntur, ad refellendum valere, & in eis quemadmodum supra dixi, magnam vim esse ad vertēdam definitionem. Nam si nomen & definitio non idem declarent, certe non vera erit quę constituta definitio est. Eorum autem locorum qui ad confirmandum quid sumuntur, nullus ad definitionem probandum valet. Non enim satis est ad confirmandam definitionem idem esse id quod definitioni, nominique quod definitur subiectum esse docere, sed cętera omnia, quę proposuimus complecti debet definitio. Sic igitur definitionem ex ijsque locis euertere debemus. Quod si probare eam & constituere velimus, primum intelligendum est neminem, aut paucos certe eorum qui disputant, definitionem per ratiocinationem tractare & concludere solere, eamque omnes principio initioq; sumere. Cuiusmodi sunt geometrę, & ij, qui in numerorum ratione versantur cęterisque disciplinis generis eiusdem. deinde illud intelligendum est, non esse huius disputationis subtiliter explicare, quid sit definitio, & quemadmodum sit definiendum. Nunc quidem quoad hic locus postulare videtur, eatenus hoc solum dicendum est, & definitionem & vim naturamq; rei per ratiocinationem posse concludi. Nam cum definitio oratio sit, quę quid sit res explicat, eaque sola, quę in definitione dicuntur, in natura dici debeant: (dicuntur autem de natura rei genera & differentię) profecto si quis ea solum sumat quę de natura rei dici debent, quę hęc ipsa complectetur

ctetur oratio, definitio sit necesse est. non enim aliud definitio esse potest: quandoquidem nihil aliud in rei natura dicitur. Ergo illud quidem perspicuum est, definitionem per ratiocinationem posse concludi. Quibus autem ex locis sumenda sint argumenta ad probandam definitionem, alijs libris accuratius exposuimus, qui ijdem ad hunc locum pertinent. Ex ijs enim contrarijs, quę aduersa dicimus, & cęteris contrarijs eliciendą sunt argumenta, siue totam definitionem, siue singulas partes spectemus. Nam si opposita & contraria oppositi definitio est; ea etiam quę statuta & posita est, eius sit de qua agitur necesse est. Quoniam aũt aduersorum plures sunt coniunctiones, sumenda est ex aduersis quę contraria definitio videatur maxime. Ac ex tota quidem definitione argumenta, quemadmodum exposui, tradenda sunt. Ex partibus autem hoc modo, & primum ex genere. Si contrarium in contrario est, id autem de quo agitur, non est in eodem certe in contrario genere erit: quandoquidem necesse est contraria aut in eodem genere esse, aut in contrarijs. Atque etiam contrarias differentias de contrarijs dici æquum putamus: vt exempli causa, de albis & nigris. quorum de his quod vim habet comparandi, de illis quod vim habet dissipandi aspectus, dicitur. Ita si de contrario contrariæ dicuntur. profecto de eo quod propositum est, eæ etiam differentiæ, quæ statutæ sunt dicentur. Ex quo fit, vt quoniam & genus & differentiæ recte explicatæ sunt, definitio vera sit quę data est. Aut non necesse est in contrarijs contrarias dici differentias, nisi in genere eodem contraria reperiantur. Quorum autem contraria sunt genera: nihil prohibet eandem differentiam de vtrisque dici, vt de iustitia & iniustitia, quorum illa virtus hęc vitium, de animo dicitur. Ita animi differẽtia in vtroque dicitur, quoniam corporis etiam sua virtus est & vitium. Hoc igitur verum est quidem certe, contrariorum aut cõtrarias, aut

easdem

easdem esse differentias. Si ergo de contrario contraria dicitur, de hoc autem non item, profecto in hoc ipso ea, quæ statuta est intelligetur. Cum autem ex genere & differentijs definitio sit, si contrarij perspicua & clara sit definitio, eius etiam de quo agitur, perspicua claraque erit definitio. Quoniam enim cõtrarium in eodem genere est in quo alterum contrarium, aut in contrario: quandoque item differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem dicuntur: certe de eo quod in controuersiam incidit, aut idem genus, quod etiam de contrario dicetur & differentię contrarię vel omnes, vel nonnullæ, & cæteræ eædem, vel contradifferentiæ eædem & genera contraria, vel vtraque contraria & genera & differentiæ, quoniam eadem esse vtraque non possunt. Sin secus, ex contrarijs eadem erit definitio. Ex casibus etiam & coniugatis ducuntur argumenta. Genera enim alia sequuntur, & definitiones aliæ aliàs hoc modo, Si obliuio est depulsio sciẽtiæ, etiam obliuisci depellere scientiam erit, & oblitum esse idem quod depulisse scientiam. Si igitur vnum eorum, quæ dixi, concessum sit, cætera etiam concedantur necesse est. Itemque si interitus dissolutio est naturæ, interimere etiam erit dissoluere naturam, & accommodate ad interimendum, idem quod accommodate ad dissoluendum. Et si id, quod vim habet ad interimendum idem est quod id, quod vim habet ad dirimẽdam naturam, interitus etiam diremptio erit naturæ. Eadem est cæterorum ratio. Ita fit, vt si vnumquodlibet sumptum sit, etiam reliqua omnia concedantur. Ex ijs, quæ eodem modo inter se affecta sunt, hoc modo, Si id quod salubre est, efficiens est valetudinis, id etiam, quod valet ad firmam constitutionem corporis, efficiens erit firmæ corporis cõstitutionis, & quod prodest, ad bonum efficiendum pertinebit. Eodem enim modo ad suum quicque eorum finem affectum est. Ita si vnius eorum definitio est, vim habere ad efficiendum

dum finem, vniuscuiusque etiam cæterorum hæc propria erit definitio. Ex maiore etiam & ex similitudine quot modis licet confirmare, duo cum duobus comparantur, hoc modo, Si hæc magis huius rei, quàm illa illius rei definitio est, quæ autem minus videtur, definitio est, etiam quæ magis videtur, definitio erit. Et si pari ratione hæc huius rei, & illa illius rei definitio est, & vna alterius rei est, reliqua etiam reliquę rei erit. Quod si vna definitio cum duabus rebus, aut res vna cũ duabus definitionibus conferantur, nullus huius loci vsus erit. Neque enim duarum rerum vna defi itio, neque duæ vnius rei definitiones esse possunt. Maxime autem apti & accommodati sunt ex omnibus loci ij, qui modo expositi sunt, & qui ex casibus coniugatisque sumũtur. Itaque ij maxime in mente & cogitatione defixi atque parati esse debent. (maxime enim apti sunt ad multas quæstiones) atque etiam ex cæteris omnibus ij, qui latissime patent, quoniam ex cæteris omnibus & forvalent plurimum. vt si propositis rebus singulis & forvalent plurimum. vt si propositis rebus singulis quanmis, videas, an in ea omnia conueniat definitio: quandoquidem synonyma est species. Qui quidem locus cõtra eos etiam valet, vt supra dixi, qui ideas esse ponũt. Iam si per translationem nomen quod definitur dixit, aut idem de se dixit, vt alterum. & si quis alius locus, late pateat, firmusque sit, is adhibendus est.

CONCLVSIONES.

Quæcunque eadem simpliciter sunt, eorum generationes & corruptiones sunt eadem.

Idem maxime est, quod est vnum numero.

Vita integra & beata ex omnibus maxime expetenda est.

Contraria sunt vel in eodem, vel in contrariis generibus.

Definitio non est aliud quàm res diffinita.

Quæ ambo eidem non sunt eadem sibiinuicem non sunt eadem.

Loci

Loci de Prædicatorum constructione & destructione. Cap. II.

DIfficilius aũt esse confirmare & probare q̃ refellere ad definitionem ex ijs quæ deinceps dicemus, perspici poterit. Neq;.n. facilis est cognitu definitio, neq; ij, quos interrogamus, libenter dant propositiones eiusmodi. Eorũ quæ data definitio cõplectitur, vnum genus esse, alterũ differentiã. Et in natura rei genus differentiasq; dici, sine quibus ratiocinatione concludi nõ põt definitio. Nã si quædã ẽt alia in rei natura dicantur, certe dubiũ est, ea ne, quæ statuta est, an alia eius definitio sit: qñquidẽ definitio oratio est quæ quid res sit explicat. Qđ ẽt ex his intelligi põt, quia facilius est vnũ q̃ plura concludere. Ac ei quidẽ, qui euertit, satis est in vnum dirigere argumẽtationem: quippe cum si vnum qualecunque refellamus, euerterimus definitionem. At vero ei, qui cõfirmat, oĩum eorum, quæ definitio complectitur, necessaria cõcursio est. Præterea ei, qui probat definitionem, de toto gñe tractanda est ratiocinatio. Debet.n. de oĩbus definitio dici, quæ nomen complectitur, & præterea vicissim, de quibus definitio, nomen ẽt dici debet, si futura sit propria, quæ est statuta definitio. At ei, qui refellit, non est necesse de toto genere monstrare. Satis est.n. docere, nõ vere dici de aliquo eorum, quæ nomini subiecta sunt, definitionẽ. Quod si totum & oĩno refellendum sit, certe non necesse est reprehendendo reciprocari argumentationem. Satis.n. est eum, qui refellit oĩno ostendere, in aliquo eorum, quæ nomen complectitur, definitionem nõ intelligi, contraq; nõ necesse est docere de quibus oratio nõ dicatur, nomen quidẽ dici quod definiatur. Iam si omnibus etiam, quæ nomen complectitur conueniat, non solis autẽ ijs, definitio euersa erit. Similis est ratio proprij & generis. Vtrunq; enim eorum facilius refellitur quam probatur. Atq; id quidem de proprio, ex ijs quę

dicti

dicta sunt perspici potest. fere. n. in coniunctione explicatur proprium. Ita vno verbo reprehenso licet refellere. at ei qui probat proprium, oia concludēda sunt necessario. Cætera aūt oia fere, quæ ad definitionem, ad proprium etiam cōueniet assumere. Eū enim oportet qui probat, oībus ijs, quæ subiecta sunt nomini, docere conuenire. at eum, qui refellit, satis est vni docere non conuenire: sin cōueniat oibus, at non solis, hoc etiā pacto reprehensum erit, quemadmodum in definitione diximus. Genus autem vno modo licet probare, si oibus cōuenire doceamus, refelli autē duobus Nam & si nulli, & si cui doceatur non conuenire, euersum erit. Iam eum qui probat, non satis est ipsum esse monstrare, sed eum etiam oportet, quare vt genus insit ostēdere. At eum qui refellit, satis est non inesse docere in aliquo, vel in nullo. Videtur autem vt in cæteris rebus, facilius esse dissipare quam dissipata & dispersa cōnectere, sic in his refellere quam probare. Accidentis porro generalis facilior refutatio quam cōfirmatio est. Confirmando enim docendum est, conuenire oibus, in refutatione satis est, vni ostendere non conuenire. Contra id quod tanquam pars subiectum est generali, facilius confirmatur quam reprehendit. Ad probandū. n. satis est alicui docere conuenire, refutando aūt, nulli conuenire docendum est. Atq; etiā illud perspicuum est quid ita facillima sit vna ex oibus refutatio definitionis, plura. n. quā pleraq; eorum, quę exposuimus, cōplectitur, atq; ex pluribus facilius efficitur conclusio, quomodo in multis sępius quā in paucis rebus error versari solet. Pręterea ad definitionem euertendā ex alijs argumenta sumi possunt. Siue oratio non est propria, siue non est genus quod datum est, siue aliquid eorum, quę complectitur, non conueniat, euersa erit definitio. Ac vero ad cętera refutanda neque ea quę ex definitionibus existunt, neque alia sumi pñt Sola. n. ea, quę ad accidens sumuntur, ei sunt cum cę-

teris

teris omnibus communia: quippe cum inesse & conuenire omnia debeant. Si vero genus non vt proprium conueniat, non idcirco genus euersum erit; Itemque non necesse est proprium vt genus, neque accidens vt genus vel proprium conuenire, sed solum conuenire. Ita fieri non potest, vt ex cæteris ad alia, nisi ad definitiones argumenta ducantur. Perspicuum est igitur, definitionis vnius ex omnibus & refutationem facillimam esse, & difficillimam probationem. Nam effici, & illa concludi debent omnia. Siquidem & conuenire illa ipsa docendum est, & genus esse id quod affertur, & propriam esse orationem, & præterea rei naturam declarari oratione. atqui id præclare obeundum est. Ad definitionis hanc naturam proxime ex reliquis accedit proprium. Nam & facillimum est ad refutandum, quod fere constet ex multis verbis, & ad probãdum difficillimum, ꝗ multa concurrere & quasi conuenire debeant, quodque soli rei iusit, & cum ea reciprocetur. Omnium autem accidens facillimum est ad probandum. Cum enim cætera non solum conuenire, sed etiam hoc vel illo modo conuenire docendum sit, tamen satis est ostendere, conuenire & inesse accidens, difficillimeque accidens refellitur, propterea ꝗ per pauca complectitur: neque enim declaratur in accidente quomodo conueniat. Itaque cætera omnia; duobus modis refelli possunt, & docendo non conuenire ea, & non hoc vel illo modo conuenire, accidens autem refutari non potest, nisi ostendatur non conuenire. Ac loci quidem fere expositi sunt, ex quibus nobis ad quamque quæstionem magna argumentorum suppetet copia.

CONCLVSIO.

Facilius est destruere quàm construere.

Verisimile est in multis fieri peccatum, quàm in paucis.

Septimi libri Topicorum Finis.

ARI-

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER OCTAVVS.

SVMMA LIBRI.

De locis communibus aptis ad instruendum interrogantem, & respondentem.

Loci pro instructione interrogantis. Cap. I.

SEQVITVR, vt de dispositione & ordine argumentorum interrogandique ratione dicendũ esse videatur. Primum quidẽ locum, ex quo argũ sumat inuenire debet is, qui quæstionem positurus est: deinde quærere ipse per se & disponere omnia, postremo hæc omnia apud alios tractare & eloqui. Ac loci quidem philosopho cũ dialectico communis inuentio est, argumentorum aut dispositio, & interrogatio, qm̃ hoc totum alterum, qui contra disputet, requirit, propria sunt dialectici. Philosophus .n. quisque per se & solus exquirit omnia, vera ne sint & nota ea, ex quibus efficitur conclusio, neque ipsa concedat is, qui contra disputat, minus laborat, quod finitima sint & coniuncta ijs, quæ a principio proposita sunt, & qd̃ prouideat, quid effici concludique oporteat. In quo ꝑfecto dabit operã, vt quam clarissimæ sint maximæq; coniunctę cum re enunciationes: quippe cum ex his talibus conficiantur, quæ scientiã gignunt ratiocinationes

nes.Loci quidem, ex quibus ducenda sunt argumen-
ta,superioribus libris expositi sunt a nobis. Nunc de
eorum dispositione quærendique ratione ita dicemus
si, ante eas propositiones, quæ præter necessarias re-
liquæ sunt,partiamur.Necessariæ autem dicuntur eæ,
ex quibus ratiocinatio constat.Quatuor autem genera
sunt earum,quę pręter has assumuntur Aut enim indu
ctionis gratia,vt quod vniuersum est detur,aut augen-
dæ & amplificādæ argumentationis,aut occulendæ ce
landæque conclusionis, aut illustrandæ aperiendæque
orationis causa, eo omnis propositio sumitur,præterea
nulla. Sed eo omnis diligentia conferenda est, vt his
ipsis vel argumentationem amplificemus, vel in in-
terrogando vtamur. Quanquam autem eas, quæ oc-
culendæ conclusionis causa assumuntur, certandi stu-
dio adhibemus, eis tamen, quoniam hoc totum cum
altero transigendum est, vti necesse est. Necessarias
igitur, ex quibus conficitur ratiocinatio, non statim
proponere, sed ad summas proficisci debemus. Non
enim debet aliquis,exempli causa, contrariorum quæ
aduersa dicuntur, eandem artem esse sumere, etiam si
id velit, sed contrariorum.Hoc enim concesso & posi-
to, etiam aduersorum eandem artem esse concludet, si
quidem aduersa subiecta sunt contrarijs. Quod si non
concedat, tum per aduersorum singulorum inductio-
nem trectāda erit argumentatio. Nam aut in ratioci-
natione,aut in inductione sumendæ sunt necessariæ ꝓ
positiones,aut quædam in ratiocinatione, quædam in
inductione.Quæque valde perspicuæ & claræ sunt,eas
præponere debemus,propterea quod obscurior est sem
per magisque dubia in recessu, & in inductione con-
clusio, & quod facile est eas proponere, quæ vsui es-
se possunt, ei etiam,qui illo modo sumere non possit.
Quæ aút præter necessarias enumeratæ sunt, & illarū
ipsarum causa sumi debent,& ita adhiberi, vt a singu-
lis ad vniuersas & generales, a non dubijs clarisque ad
obscu-

obſcuras dubiaſque perueniamus inducendo. Clario ra autem ſunt ea, quę ſenſui ſubiecta ſunt, aut per ſe, aut certe pleriſque Qui autem concluſionem occulere inſtituis, is ante ratiocinari debet fere, ex quibus id, quod initio propoſitum eſt, cōcludi efficique poſſit. Quod ita fiet, ſi quis non ſolum neceſſarias, ſed aliquā etiam earum, quę ad illas vtiles erunt, concludat. Illud etiam proderit concluſiones tacere, easque poſt vniuerſas enumerare. Sic enim a primo propoſito aberrabit longiſſime. Atque etiam eum oportet, qui obſcure vult interrogare, ita hoc prętare, vt quęſita tota oratione, effectaque concluſione, alter, cauſa quę ſit, requirat. idque ex ſuperiore loco efficietur facillime. Si enim ſola concluſio pronuncietur, incertū erit quemadmodum efficiatur: quod is, qui contra diſputat, vnde efficeretur non prouideret, cum priores ratiocinationes in membra digeſtę non eſſent. Minime autem digeritur in membra ratiocinatio concluſionis, tum cum eius ſumptiones non enumerantur, & diſponuntur, ſed illæ, ex quibus conficitur ratiocinatio. Vtile erit etiam, non crebras enunciationes ſumere, ex quibus ratiocinationes conſtant, viciſsimque aliam & aliā efficere concluſionem. Collatis enim vnum in locum ijs omnibus, quę apta ſunt & coniuncta, facilius quid ex eis efficiatur intelligi poteſt. Atque etiam generalis quędam ex definitione non eorum de quibus agitur, ſed coniugatorum, ſumenda propoſitio eſt. Falſā enim concluſione ſe ipſi capiunt ij, qui reſpondent: cū coniugati ſumitur definitio, quaſi vniuerſam generalemque minime concedant propoſitionem. vt ſi hoc ſumendum ſit, eum qui iraſcatur, appetentē eſſe vltionis, ſumaturque ira libido eſſe puniendi eum, qui contempſiſſe videatur, certe ſumpto hoc, omnino quod volumus habebimus. At ſi quis definitionem afferat eorum, de quibus agitur, fere fit, vt is qui reſpondet ei reſiſtat, quòd facilior ſit in hiſ occurrendi ratio.

Cuius generis illud est, Non omnes qui irascuntur, pœnam appetere. nos enim parentibus irascimur, neq; eos supplicio affici optamus. & quanquam non videtur vere hoc loco occurri, propterea quod nonnullis satis grauis pœna est aliorum molestia & pœnitentia, habet tamen aliquid probabilitatis & authoritatis vt non sine causa propositum negatum esse videatur. Definitioni autem iræ tam facile resisti non potest. Præterea is qui quæstionem ponit, ait, proponere debet, vt nō ad id de quo agitur, sed aliò quod affert pertinere videatur. Declinant enim omnes, qui poscunt quæstionem, ea omnia quæ ad propositum pertinent. Dare etiam operam debet, vt quam maxime incertum sit, vtrum id de quo agetur, an eius contrarium velit sumere. Cum enim id, quod ad propositum pertinet, obscurum est, neq; apparet, tum facilius concedūt qđ illis probatur. Iam vero ex similitudinis collatione interrogandi erunt, quoniam quodd verisimile est, vniuersa re & toto genere obscurus & occultius est velut quemadmodum ars & inertia eadem est contrariorum, sic sensim eundem versari in contrarijs, aut contra, quando sensus in contrarijs rebus cernitur, etiam artem. Quod quidem genus finitimum est inductioni non idem valet. Illic enim ex rebus singulis ad vniuersas peruenitur, in similitudine autem non peruenitur ad vniuersas, in quibus similia omnia continētur. ipse etiam sibi interdum debet resistere. Suspectos enim nō habent eos, qui æqui in disputando videntur. Vtile est etiam ea proponere, quæ vsitata & trita sunt, in omniumque ore versantur. Neque enim audent vsitata repudiare & tollere, quod vnde resistant, non habent, & quia hęc illis vsitata sunt haud periculum est, ne ea reprehēdant. Iam & studium nostrum in aliqua re sumenda dissimulare, etiam si vtile sit debemus, (ijs enim qui magnum studiū in aliqua re ponunt, resistūt libentius) & similitudinum collatione proponere, quia

facilius

facilius concedunt id quod alterius causa, quàm quod ipsum per se sumitur. Magna etiam vis in eo est, ad probandum obscure quod volumus, si id non proponamus quod sumendum est, sed id quod illud consequitur necessario. Facilius enim dant & cōcedunt illud ipsum, quod non æque ex eo percipi potest, quid sit efficiendum, quo quidem sumpto, etiam illud sumptum erit. Illud etiam plurimum valet, extremo loco id proponere, quod in primis efficere velimus. Solent enim omnes primę disputationi resistere acrius & diligentius, propterea quod omnes qui disputant, ea in primis proferre solent, in quibus maius studium curamque posuerunt. Quanquam apud nonnullos hęc prima dici debent, cuiusmodi sunt difficiles, qui quidē ea concedunt facilius quæ prima disputatione afferuntur, si modo quid sequatur, non omnino appareat, ad extrema autem, difficiles se proteruosque præbent. Quod idem de ijs iudicādum est, qui acutos se putant in respondendo. positis enim concessisque p multis, captionibus & quasi pręstigijs quibusdā vtuntur in conclusione: quasi ex ijs quę posita sunt minime sequatur. Illi .n. facile concedūt, & freti ingenio suo & rati nullū se incommodum consecuturum. Postremo producenda erunt & amplificanda, interijciendaque in argumentatione ea omnia, quę nihil ad rem pertinere videbuntur. Id quod ij soliti sunt facere qui falso aliquid describunt & delineant. Nam cum multa sunt, difficilis est falsi diiudicatio. Itaque celant & obscurant rem interdum ij, qui obscure vtuntur interrogationibus ea proponentes sumentesq; omnia, quę nunquam per se ac singula darentur. Atque ex his locis argumenta ducenda erunt, ad celandam dissimulandamque conclusionem.

CONCLVSIONES.

Discenti semper sunt vera proponenda.

Qui magnum studium in aliqua re ponunt libentius resistitur.

Alij loci pro inductione respondentis. Cap. II.

IN ornanda autem amplificandaque disputatione rerum finitimarum & coniunctarum adhibenda inductio atque diuisio est. Inductio quidem quid sit, facile perspicitur. Diuisio autem talis est, vt artem arte pręstantiorem esse. aut quia certior sit, aut quia in rebus melioribus versetur Et artium alias esse, quarum omnes opus est in cognoscendo, alias quarum in agendo, alias quarum in faciendo. Hęc enim & ornatum afferunt orationi, nec necęssaria sunt ad efficiendam conclusionem : dilucidam autem & perspicuam argumentationem facient exemplum, similitudinisque collatio. Exempla aũt propria & ad rem apta esse debent, & eiusmodi ex quibus res intelligatur. Cuiusmodi illa sunt quæ Homerus, non quæ Cherilus, commemorat. Sic enim notius erit & clarius id quod proponitur, In differendo autem ratiocinatione vtendum erit apud dialecticos potius quam apud multitudinem. Inductio contra magis multitudinem commouet Sed de his generibus iam dixi. In quibusdam rebus facile potest is qui inductione vtitur, quęrere & inuenire id quod totum dicitur, in alijs non facile potest, quod omnibus similitudinibus non est commune nomen impositum. Quinetiam cum genus vniuersum concludi debet, eandemque cæterorũ similium rationem aiunt esse, tum id profecto difficillimum est, quæ nam eorum quæ commemorata sunt eiusdem sint generis, quæ non sint, explicare dicendo. Ob eamque causam sæpe disputantes inter se dissident & hęrent, dum alij similia esse confirmant quę nõ sunt similia, alij similia num similia sint, ambigunt. Quo circa in his omnibus omni ratione efficiendũ est, vt nomina fabricentur, vt nec ei qui poscit quæstionem, num eius quod affertur non sit similis ratio, hærere liceat, nec ei qui rogat, calumniari, eandem esse rationem,

tionem, quod multa eorum, quorum similis ratio nō est, eodem modo dici videantur. Cum autem inductione multarum rerum adhibita, non dat alter, id de toto genere, tum æquum est, vt resistat & refellat, postulare. Quod si in aliquibus non doceat hoc modo contingere, non erit æquum rogare, quorum tandem non sit similis ratio. Primum enim argumentatio per inductionem tractanda est, tum postulandum, vt resistatur. Sed postulandum est, vt occurratur nobis, non in eo ipso, quod proponitur, nisi forte vnum est solum eius generis, vt duo sunt tantummodo parium numerorum primus. Debet enim is, qui resistit in alio genere resistere, aut certe dicere, hoc vel illud solum esse ex eo genere. Quod autem ad eos attinet, qui in toto genere occurrunt nobis, nec in eodem genere occurrunt, sed in eo quod eodem nomine, sed ambiguo continetur (veluti habere aliquem non suum colorem, aut pedem, aut manum, quoniam & pictor habeat non suum colorem, & cocus non suum pedem) in his omnibus, diuisione adhibita, interrogare debemus. Nam si ambiguum lateat, neque aperiatur, recte in propositione nobis videbitur resistere. Quod si in simili genere, non in ambiguo resistens, nostrum labefactet rogatum detracto eo in quo resistit nobis, quod reliquum est in toto genere valere docebimus, dum quod commodum est effecerimus. Quod in obliuionis verbo & oblitum esse animaduerti potest. Non enim concedunt eum oblitum esse, qui commutatione aliqua artem amiserit, quòd casu & interitu eius eam amisit, non obliuione obruit. Quod ergo reliquū est, dempto eo in quo occursum est nobis, commemorari debet: vt si quis remanente re, artem amisit, eum oblitum esse. Eodemque modo de ijs iudicandum est, qui hoc loco nobis occurrunt. Maiori bono maius malum esse contrarium. Proferu t enim valetudinē, quæ cum minus sit bonum quàm firma corporis constitutio.

tio, tamen ei maius bonum contrarium est. morbum enim maius malum esse infirma affectione corporis. Ex his etiam id retrahendum est, in quo occurritur. eo enim sublato, facilius licebit proponere. vt maiori bono maius malum contrarium esse, nisi vnum alterum vna secum inferat: vt firma corporis affectio valetudinem. Quod idem faciendum erit, non solum, si quis nobis occurret, sed etiam si non occurret, & tamē id negabit & abnuet, quòd aliquid tale prouideat futurum. Sublato enim eo in quo nobis resistit, dare & concedere cogetur id quod reliquum est, quòd in eo quod reliquum est, aliquid contineri quod non sit ita, minime animaduertat. Quod si dare nolit etiam tum cum petitum est vt resistat, certe quo resistat nobis non habebit. Sunt autem propositiones eiusmodi, quæ quadam ex parte falsæ sunt, quadam ex parte veræ. in quibus eo quod ex parte est sublato, reliquum licebit verum relinquere. Si vero multa proponamus, in quibus nobis minime resistat, tum vt concedat omnino petere debemus. Propositio enim dialectica est, quæ magna ex parte rem ita habere declarat. neque refellitur. Cum autem eadem res & sine incommodo & cum incommodo per ratiocinationem concludi potest, hoc an illo modo efficiatur, nihil ad eum qui necessaria ratione non probabili concludit. is autem qui probabili ratione vtitur, non debet argumentationem tractare per ratiocinationem, per quam alter incommodo vrgeatur. Nam & cum nullo incommodo vrgent, concludendo, nihil controuersiæ loci relinquunt: & cum incommodo vrgent, tum nisi sit euidens & perspicuum id falsum esse, alij incommodum id negant esse. Ita non habent quod volunt ij qui quęstionem ponunt. Proponenda autem sunt ea quæ magna ex parte ita se habent, & refelli aut nō possunt omnino, aut certe id facile, quasi prima facie perspici non potest. Cum.n.in rebus quibusdam non ita esse perspi-

cere

cere nequeunt, tum id quod propositum sumptumq́; est, quasi verum sit solent concedere. Nunquam autem quæri debet conclusio: sin secus, cum alter resistet, ratiocinatio nunquam ad exitum perduci poterit. Sæpe enim etiam cum nulla interrogatio & quęstio ponitur, sed vt consequens concluditur, id negatur effici. quod cum faciunt illi, certe ab ijs qui non vident quid ex concessis sequatur, minime reprehendi videntur. Cum igitur vnus rogat, neque id ait effici, alter autem negat omnino, tum ratiocinationi nihil omnino loci relinqui videtur. Neque vero quicquid de toto genere dicitur, dialectica proposito est. ex quo genere illud est, quid est homo? aut hoc, quot modis bonum dicitur? Propositio enim dialectica est, ad quam respondere licet etiam, aut non: quod non licet ad superiores. Ita non est dialectica quæstio vlla, nisi is qui proponit, eam explicet aut distinguat hoc modo: An bonum hoc vel illo modo dicatur? quam quidem quæstionem licet vel negare vel concedere. Quocirca enitendum est, vt ita, vt dixi. omnes hæ ponantur quæstiones. Quin illud etiã par est ab illo requirere, quot sunt bonorum genera, quando explicatione & diuisione adhibita à nobis, ille vllo modo concedet. Qui autem vnam orationem in multas quæstiones rogando distribuit, is inscienter quærit. Nam si is qui rogatur ad rogatum respondeat, profecto ille aut multas quæstiones ponere, aut sæpe idem quærere videatur necesse est. Ita aut nugatur, nihilque agit: aut ratiocinationem, per quam argumentationem tractet, non habet, quandoquidem ex paucis quibusdam omnis constat ratiocinatio. Quod si minus respondeat, hic illum coarguere non potest, aut certe eum relinquit. Illud autem intelligendum est, omnia proposita, quæ argumẽtis perdifficiliter probantur, eadem facilia esse ad defendendum. cuius generis ea sunt, quæ & prima sunt & vltima ordine naturæ. Nam & prima ac perspicua

certum modum definitionemque requirunt,& vltima multis concludantur necesse est ab eo, qui iam inde p spicuis & primis continuatam seriem argumentorum persequi velit. Aliter enim fallaces ac captiosæ argumentationes videbuntur, præsertim cum aliquid doceri non possit,nec demonstrari, nisi a' proprijs initijs & principijs capto exordio, vsque ad vltima perueniatur.Ac constitui,explicarique rem definiendo no sunt ij qui respondent, nec si explicemus attendunt. Sed profecto facilis non est disserendi ratio, nisi quid sit aut quale id de quo instituitur disputatio, intelligatur .quod in principijs & perspicuis contingit maxime,quibus cætera probantur,ipsa alijs non possunt, definitioneque aperienda sunt & cognoscenda necessario. Difficilia etiam probatu ea sunt omnia, quæ principiorum vicinitatem sequuntur. Neq; enim multa ad ea probanda,argumenta possunt suppetere, cum pauca interiecta sint inter ipsa & initium, quibus necesse est consequentia omnia monstrari. Definitiones autem eæ ex omnibus euerti possunt difficillime,quę verbis eiusmodi explicatæ sunt, vt primùm dubium sit vno modo, an pluribus dicantur: deinde incertum, vtrum proprie de re quæ definitur,dicantur, an per translationem: Nam quia dubium est illud non perspicuum,inde nulla argumentorum copia suppetit quia hoc inertum, an per translationem dicantur non possunt refelli Omnino quæstio omnis si difficilis est probatu, vel definitionem requirit, vel in ijs est quę multis modis,aut quę per translationem dicuntur, aut non longe abest à principijs, aut eo certe difficilis est, quia non est prima facie perspicuum quo sit ex genere eorum quę exposita sunt, id quod in controuersiam venit,affertque dubitationem. Nam si quo ex genere sit intelligatur, illud etiam intelligetur, aut definitione explicandum id esse, aut diuisionem adhibendam,aut definiendas esse medias propo-

sitiones

sitiones,quibus vltime probentur.Pleraque etiam pro
posita, nisi recte tradita & explicata definitione, ne-
que disputari facile,neque probari argumentando pos
sunt.ex quo genere illud est. Sit ne vnum vni contra-
rium, an multa? Quod si contraria definiantur, certe
illud facile erit explicare, sint necne sint plura eorun-
dem contraria.Quod eodem modo iudicandum est de
ijs, quę definitionem requirunt. Atque etiam in ma-
thematicis videntur quędam non facile describi posse
prętermissione definitionis: quale est illud, Eam li-
neam quę ad latus planum secat, simili ratione & li-
neam secare, & locum, quod definitione adhibita fa-
cile intelligetur, quoniam & loco & lineę eadem re-
spondet quasi ex altera parte diuisio.quę quidem ana-
logi definitio est.Omnino prima elementa & initia,de
finitionibus expositis,vt quid sit linea, quid orbis, fa-
cile probari demonstrarique possunt.verum ad singula
eorum probanda non multis argumentis vti possu-
mus,propterea quòd non multa sunt in medio eorum
collocata. Definitionibus autem initiorum prętermis-
sis,vix,aut ne vix quidem probari possunt.Quod idem
fit in ijs principijs quę disserendo adhibentur.Hoc igi-
tur intelligendum est, cum propositum aliquod diffici
le est probatu,id aliqua de causa earum quas exposui,
euenire.Cum autem propositio & enũciatio difficilio-
rem habebunt probationem,quam propositũ dubitare
liceat,sint necne sint probandę.Nam si eas non probet
sed ijs etiam ad rem propositam concludendam vti ve
lit,maius sibi quidẽ opus quam quod initio præscrip-
serit: sin eas probet, ijs certe quæ minus valent ad fa-
ciendam fidem,alter adducetur vt credat. At si quęstio
difficilior non reddetur, ponenda est: si non dubijs &
perspicuis dubia concludenda erunt, non est proban-
da.Aut ei qui se dat in disciplinam,ponenda nõ est,ni-
si sit notior: ei autem qui exercitationis gratia dispu-
tat ponenda,si modo vera esse videatur. Ex quo perspi

cuum

cuum est, non eodem modo ab eo, qui probabili ratione, & eo qui necessaria concludit, propositiones esse afferendas. Quemadmodum ponenda & disponenda sit quæstio, satis fere dictum est.

CONCLVSIONES.

Ars & scientia arte & scientia præstantior est uel quia certior vel quia melior, idest de rebus melioribus.

Inductio multitudinem magis mouet.

Maiori bono maius malum contrariatur.

De locis respondentis. Cap. III.

NVnc de ratione respondendi ita disseremus, si ante quod eius sit officium, qui & recte poscit & recte ponit quæstionem, dixerimus. Est autem eius qui ponit quæstionem, ita argumentationem tractare, vt eum qui cũ disputet, absurdissima quę ex proposito efficiuntur necessario, cogat concedere. eius vero, qui quæstionẽ poscit, dare operã, ne quod incõmodũ sua culpa, sed ex proposito sequi efficiq; videatur, nec quicquã quod sit contra opinionem oium. Aliter .n. peccatur, cum quis proponit primus quod nõ debet: aliter, cũ eius, quod proponitur ea vis & natura est vt defendi nullo modo queat. Non sunt aũt certa neq; constituta adhuc.a quoquã officia eorum, qui exercitationis & periculi faciendi gratia disputant. neq; enim idem propositũ est doctoribus aut discipulis, quod ijs qui certandi studio disputant: neque idem his ipsis, & ijs quorum ad cognitionem & scientiam omnis dirigitur exercitatio. Nam & discipulis ea semper tradenda sunt quæ probantur omnibus, quoniam nemo eo operam confert, vt falsa doceat: & eorum qui certandi studio disputant, is qui quæstionem ponit, semper aliquid facere videri debet, & is qui cum disputat

nulla

nulla in re illi concedere. Quoniam autem in conuentu & congressu dialecticorum, ijs, qui non certandi studio, sed vel tentandi, vel cognitionis gratia inter se disserunt, non est adhuc à quoquam, vt dixi, expositum, & traditum, quid inuestigare, quid dare, aut non dare oporteat eum, qui poscit quæstionem, vt grauiter, aut non grauiter, ac præclare decreta sua defendat, nos hoc loco instituimus dicere. Qui igitur respondendi munere fungitur, is consultationem defendat necesse est, vel probabilem, vel non probabilem, vel neutram: ita tamen vt aut probetur, aut non probetur omnino, vel cum adiunctione, vt alicui vel eidem, vel alij. Quo autem modo probabilis, vel non probabilis sit, nihil interest: quandoquidem idem genus retinendum erit præclare respondendi ad rogatū aut dandi, aut non dandi rogatum. Ac non probabile quidem si sit propositum probabile. sin probabile, non probabilem necesse est conclusionem effici. Contrarium enim propositi semper concludit is qui interrogat. Quod si id de quo agitur sit eiusmodi, vt nec probetur, nec improbetur, eiusdem generis efficietur conclusio. Quoniam autem is, qui scite ratiocinatur & concludit, rebus non dubijs & perspicuijs id quod dubium est, aperit & ostendit, profecto si id de quo quæritur non sit probabile omnino, non debet is qui poscit quæstionem neque id dare quod non probetur omnino, neque id quod illud quidem probetur, sed minus qnam conclusio: quippe cum propositum non si probabile sit, conclusio probabilis sit futura. Ita fit, vt ea quæ sumuntur, omnia probabilia esse debeant, ac magis probabilia quam id de quo quæritur siquidē ex magis perspicuis minus probabilia velit cō cludere. Ita si non sit ex eo genere id quod quæritur, non id debet qui respondet concedere. Sin autem probabile omnino sit propositum, improbabilis etiam omnino conclusio erit. Itaque danda erunt quæ probantur,

bantur omnia, & eorum quæ non probantur, si quæ magis probabilia sint conclusione. Sic enim satis abunde disputatum fuisse videbitur. Quod idem faciendum erit, si nec minus sit probabilis, nec probabilis quæstio. Sic enim & quæ probātur, danda sunt omnia, & quę non probantur, si qua magis probabilia, quam conclusio erunt. Sic enim fiet, vt probetur magis oratio. Ac si id de quo agitur omnino probabile sit, aut non probabile, tum cum ijs comparandum erit, quę omnino probantur. Sin autem non omnino probabile, aut non probabile, sed ei modo qui respondet, tum ex ijs quæ ei probantur, aut minus probantur iudicare debet, quid concedendum, aut non concedendum esse videatur. Quod si alterius sententiam defendat is qui respondet, certe eius mentem & sententiam spectare debebit, vt quid concedendum sit aut negandum intelligat. Itaque qui alienas sententias introducunt, vt bonum & malum esse idem, vt placet Heraclito, ij non dant, in eodem simul non inesse contraria: non quod non probetur hoc eis, sed quod Heracliti sententia ita dicendum est. Quod etiam ij faciunt, qui ab alijs inuicē proposita accipiunt. Exquirunt enim illi, quid sit responsurus is qui rem proponit. Hoc igitur perspicuum est, quę exquirere is debeat qui respondet, siue omnino probabile, siue alicui sit id quod quæritur. Quando autem necesse est omne rogatum aut probabile esse, aut non probabile, aut neutrum, & vel ad conclusionem efficiendam valere vel non valere rogatum, si probetur, neque ad conclusionem efficiendam valeat, id & dare & probabile dicere debemus. Eo enim posito & concesso, propositum primum non euertitur. Si autem neque probetur ipsum, neque ad conclusionem efficiendam valeat, id quidem dandum est, sed ita tamen, vt non probari significemus vitandæ amentiæ gratia. Si vero & probabile sit, & ad rem pertineat, respondendum erit

rit id quidem videri & probari, sed propositum adeo finitimum esse, vt eo concesso, propositum tollatur necessario. Si ad conclusionem efficiendam valeat, & admodum sit improbabile, respondendum erit conclusionem eo posito & concesso effici, sed stultum id esse quod afferatur. Cum autem nec probabile quid nec minus probabile quid rogabitur, tum si ad conclusionem efficiendam nihil valeat, id dandum erit, nulla facta distinctione: sin valeat, exponendum est, eo posito, sublatum iri id, de quo agatur. Sic enim & eo qui poscit quęstionem, nihil eius culpa futurum est, si quid concedere & dare debeat, & prouidebit: & is qui quæstionem ponit, conclusionem efficiet, cum ei ea dabuntur omnia, quę magis quàm conclusio probentur. Qui autem instituunt argumentationem tractare per ratiocinationem, sumptis ijs quę minus quam conclusio approbantur, ijs quoniam inscienter ratiocinantur, quæ rogant, dari concedique non debent. Eodem modo eis occurrendum erit, cum res dubias & obscuras, & quę multis modis dicuntur, afferent. Nam quoniam ei qui poscit quæstionem, si minus intelligat licet dicere, Non intelligo: & quod multis modis dicitur non necessario id aut concedere aut negare debet: profecto si quid afferatur quod obscurum sit, sine vlla dubitatione & mora se id non intelligere fatebitur. Sæpe enim ex eo, quod dant & cōcedunt ij, quibus obscura nec aperta quęstio ponitur, absurdum aliquid incidit. Cum autem cognitum apertūque erit id quod multis modis dicitur, si omni ex parte & omnino verum sit, aut falsum quod affertur, id omnino concedi negari ue debebit: sin quadam ex parte falsum sit, & quadam ex parte verum id ambigue dici, & in illo vere, & in hoc falso dici indicabit. Nam si id posterius distinguat, dubium erit, an in prima disputatione ambiguum perspexerit. Quod si ambiguum verbum non attendat, idq; tum cum alterius habet rationem,

tionem, concedat, si ad alterum impellatur, fateri debet, se id concesisse, cum non ipsum illud ad quod vocatur, sed alterũ ipse spectaret & attẽderet. Cum enim plura eidem nomini & orationi subiecta sunt, tum facile existit controuersia. Sin rogatum & planum sit & simplex, aut etiam, aut non respondendum est. Quoniamque omnis propositio quę valet ad conclusionem efficiendã, aut aliquam earum est ex quibus ratiocinatio conficitur, aut ad aliquam earum refertur (perspicuum est autem cum alterius probandę gratia assumitur, eo sumi ꝙ multa similia requirantur, quippe cum fere per inductionem vel similitudinẽ id quod de toto genere & omnino dicitur, concludatur) singula omnia concedenda sunt, si vera sint & probabilia, vniuersa autem refelli debent. Impedire enim cursum orationis nisi resistas vere, aut saltem videare, hoc est iniquum se in disputando difficilemque prębere. Ita similia existant, neque det in toto genere dici, cum refellere nequeat, profecto difficilem se proteruumque prębebit. Iam vero si non habeat contra argumentũ sumere ad refellendum, tum multo etiam magis difficilis proteruusque videbitur. Quanquam ne hoc quidem satis est. Multę enim rationes extant, sentẽtijs omnium contrarię, quarum difficile est explicatio, cuius generis est Zenonis ratio qua tollit motum, & stadij traiectionem, nõ vero propterea eorum contraria minus defendi concedique debent. Ergo si quis nec contradicere posit, nec resistere, & tamen non concedat, is profecto iniquum se prębebit in disputando. est enim in disputationibus iniquitas & proteruia, responsio quę pręter modos quos exposuimus, vim habet ad interimendam tollendamque conclusionem. Defendere autẽ & propositum & definitionem, ita par est, si ante argumenta ipsi in nos quasi aduersariorum tela iaciamus. Quibus enim rationibus infirmant nostra decreta ij qui ponunt q̃onem, ijs ipsis resistere debemus. Pro

positum

positum autem non probabile, timide defendendum est. Multis autem modis non probabile esse potest. Nã & id non probabile est, ex quo efficitur, vt incommoda & absurda quędam fateamur, vt si quis vel omnia vel nihil moueri dicat, & ea omnia quę deterior status & constitutio sequi solet, & quę hominum voluntatibus repugnant quale illud est. Voluptas est bonum, & facere quam accipere pręstat iniuriam. Non enim quasi disputationis gratia defendat, sed tanquam ea dicat quę probet & sentiat, ita eum oderunt. Argumenta autem quibus falsum concluditur, dissoluenda sunt, infirmando euertendoque eo, ex quo falsũ effectum est. Neque enim quouis sublato argm̃ explicatur, ne si falsum quidem sit id quod sit euersum. Multa enim falsa in argumentatione contineri possunt. vt si quis sumat eum qui sedeat scribere, & Socratem sedere, ex his efficitur scribere Socratem. Euersa igitur hac enunciatione, Socrates sedet, non tamen dissoluta & explicata argumentatio est. Et quanquam falsa enunciatio est, non tamen falsa est oratio. Si quis enim sedeat, neque scribat, non iam in hac tali causa hęc ipsa accommodata explicatio est. Non igitur hoc refellendum est, sed illud, eum qui sedeat scribere, cum pręsertim non omnis scribat qui sedet. Ita fit vt dissoluat argm̃ is qui falsi causam tollit, & explicationem intelligat is qui causam argumentationis cognouerit, quemadmodum in ijs quę falso & vitiose describuntur contingit. Neque enim satis est resistere, etiam si falsum sit quod refellitur sed etiam cur falsum sit docendum est. Sic enim vtrum occurrendo ratione & consilio ductus nec ne sit intelligetur.

CONCLVSIONES.

Discipulis vera semper proponenda sunt.

Cum respondenti proponitur multiplex quod non intelligat, concessum est ei dicere, Non *intelligo.*

Defendi

Defendere quippiam volentes par est vt ipsi prius in se argumenta quasi tela iaciant.
Facere quàm suscipere iniuriam prastat.

Communes loci pro interrogante & respondente. Cap. IIII.

IMpediri autem argumentatio potest, ne concludatur, quatuor modis. Primum id ex quo falsum est refellendo. Secundo, occurrendo ei qui quęstionem ponit. Sępe enim non explicato & dissoluto argumento, tamen is qui rogat progredi non potest longius. Tertio, refellendo rogatum. Fit enim interdũ, vt ex ijs, quę quęruntur, non quod volumus consequamur, propterea quod vitiose quęstio ponitur, quibusdam autem positis & concessis, efficiatur conclusio. Ac si vltra progredi is qui rogat non potest, occursum erit roganti, sin potest, rogato. Quartum genus resistendi, & deterrimum id est, quod ad tempus refertur. Nonnulli enim in refellendo ea afferunt, quę ad disserendum plus temporis desiderant, quam disputandi consuetudo. Ac resistendi quidem quatuor, vt dixi genera sunt. Sed prima vna ex omnibus explicatio est, cętera impedimenta sunt quędam conclusionum. Reprehensio autem argumentationis non eadem ex eius natura, & ex interrogandi ratione nascitur. fere enim fit culpa eorum, qui rogantur, vt non recte tractetur argumentatio, quod non concedant ea, quę magnam facultatem suggerant ad id efficiendum quod quęritur. Neque.n. in alterutro solum positum est, vt communis res recte ad finem exitumque perducatur. Quapropter interdum qui aliquid respondet, refellendus est necessario, non ipsum propositum, tum denique cum is, qui quęstio iem poscit, instructus calumnijs paratus venit ad contradicendũ ita iniquos se prębentes, disputationes non dialecticas, sed concertationum plenas instituunt & in iehunt. Ea, quoniam exercitatio-

citationis approbationisque causa non eruditionis hę tales disputationes comparatę sunt, profecto non modo vera, sed etiam falsa concludenda sunt, nec ex veris, semper, sed interdum etiam ex falsis. Nam & plerunque vero posito, is qui contra disputat refellere debet, vt sint proponenda falsa, & falsum quod positum est interdum falsis euerti tollique debet, cum pręsertim nihil prohibeat falsa alicui, magis quam vera probari. Ita si ex ijs, quę illi probātur, progrediatur argumentatio, facilius assentietur, non adiuuabitur. Sed omnes debent, qui aliò disputationem recte traducere & trahere volunt, vt Geometra geometrice, sic dialectice, non pugnaciter, traducere, siue falsum, siue verum sit id, quod concluditur. Quę autem sint dialecticę ratiocinationes, supra expositum est. Vt autem in rebus vsu venit, vt socius iniquus & sceleratus sit is, qui rem communem impedit, sic in disputationibus, in quibus etiam commune quiddam propositum est vtrique prętcrquam in ijs, qui certandi studio disputant. Neque enim vtrique eorum licet eundem finem consequi, pręsertim cum plures vno vincere non posśint. Vtrum autem in respondendo, an in rogando id efficiant, nihil interest. Nam & qui certandi studio rogat, vitiose & prępostere disserit, & qui respondendo non concedit, neque dat quod videtur probabile, neque inducit in animum audire, quid tandem velit is, qui ponit quęstionem. Ex quo perspicuū est non eodem modo argumentationem si per se consideretur, reprehendendam esse: & eum, qui eam rogando tractat. Nihil enim prohibet, vitiosam argumentationem esse, cum interim is, qui quæstioné ponit, quā poterit accommodatisśime, cum eo, qui respondet, disputabit. Nam si res sit cum difficilibus & proteruis, non pót profecto statim quas quisque velit, sed quas posśit, tractare per ratiocinationem argumentationes. Quoniam autem incertum est, quando contraria

homines sumunt, & quando id quod principio sumptum est, (sæpe enim ipsi secum, & soli cum aliquid loquuntur, repugnantia dicunt, negatoque eo quod prius est conueniunt posterius. itaque cum rogantur sæpe repugnantia, & quod primo loco propositum est, concedunt) eo, vitiosas argumentationes necesse est effici. Culpa est ista eorum qui rñdent, qui quædam non concedunt: alia eiusdem generis concedunt. Ex quo etiam perspicuum est, non eodem modo refellendos esse eos qui quæstionem ponunt, & ipsam argumentationem. Argumentatio autem quinque modis reprehendi solet. Primo, cum ex ijs quæ rogata sunt & quæsita, nihil concluditur omnino, nec quod ad rem pertineat, quot falsa sint, vel non probabilia omnia, aut certe plurima eorum, ex quibus conclusio efficitur, & quod nec detractis quibusdam, nec additis, nec alijs detractis, alijs additis efficitur conclusio. Secundo, si tractetur per ratiocinationem quæ ad rem non pertineat, ex ijs argumentatio, & ita vt supra dictum est. Tertio, si additis quibusdam cóficiatur ratiocinatio, sed quæ deteriora sint quam quæ rogata sunt, minusque probabilia conclusione. Quarto, si detractis quibusdam idem contingat. Interdum enim plura sumuntur quam necesse est, vt non ex eo quia hæc concessa sunt, efficiatur conclusio. Postremo, si ex minus probabilibus, & credibilibus efficiatur: quam sit conclusio aut si ex veris, sed quæ difficilius & maiore negotio quam id quod quæritur, ostendi possunt. Neque vero id postulandum est, vt omnes quæ de proposito instituuntur, æque probabiles sint ratiocinationes, & æque ualeant ad faciendam fidem. Eorum enim quę exquiruntur partim prima facie faciliora sunt natura sua, partim difficiliora, vt si quibuscunque probabilibus posint concludentur, recte conclusa videantur. Perspicuum est igitur, non eodem modo argumẽtationem refellendam esse, cũ ad

quæstionem refertur, & cum per se requiritur. Nihil enim prohibet argumentationem per se vitiosam esse, quæ si ad quęstionẽ referatur, vera erit, vicissimque vera per se considerata, cũ quæstione collata vitiosa esse potest, cum facile est ex multis probabilibus, & veris esse conclusionem. Fit autem interdum, vt argumentatio etiam quę concludit, ea quæ non concludit sit deterior, cum illa ex ijs quæ minus probantur, concludit, nec ex eo genere quæstio est, hæc autem talia requirit, quę probabilia & vera sint nec ex ijs quę assumpta sunt, argumentatio est. Neque vero ij qui ex falsis verum concludunt, iure reprehendi pñt, cum præsertim & necesse sit semper falsum ex falsis, & liceat inrerdum verum ex falsis cõcludi, quod ex libris quos de iudicio scripsi, perspici potest. Cum autem argumentatio, quę exposita est, alicuius rei demonstratio erit, si qua sit alia propositio, quę cum con clusione nullam habeat coniunctionem, ex ea non efficitur conclusio. Sin speciem prę se ferat coniunctionis, fallax erit conclusio, non necessaria. Est enim φιλοσόφημα ratiocinatio necessaria, epicherema autem ratiocinatio probabilis. sophisma autem, ratiocinatio pugnax. ἀπόρημα, ratio in vtranque partem disserendi. Quod si ex vtraque propositione probabili aliquid ondatur, neque æque probentur, nihil prohibet id quod demonstratum est, magis quam vtranque probari. At si vna sit probabilis, altera neutro modo, aut si hęc probetur illa non probetur ęque, tum ęque & non æqualiter, quod demonstratione concluditur, probabitur. sin altera magis probeť, magis etiam probabitur. Atque etiam in tractandis argumentationibus per ratiocinationem peccatur, cum aliquid pluribus ostenditur, quod paucioribus potest, quę etiam in argumentatione reperiuntur. Cuius generis illud est quod sumitur ad probandum,

opinionem aliam alia verius dici opinionem. Si quis velit & poscat hanc enunciationem, ipsæ res singulæ sunt maxime'. Sunt autem res opinabiles ipsum quod vere est, Sunt igitur illæ res quæ ipsę sunt aliquibus verius. Quod autem ex eo nominatur quod magis & verius est, ipsum magis est: verā est etiam ipsa opinio, quæ quibusdam certior est. Atqui hęc duo placuerunt, & ipsam opinionem verā esse, & ipsas res singulas esse maxime. Ita ea opinio quæ verissima est, certior erit. Sed quod vitium in hac est ratiocinatione? An ob eam causam, quod facit vt causa ex qua ratiocinatio conficitur, ignoretur? Argumentatio autem perspicua est vno modo, qui maxime in populi ore versatur, cum ita conclusa est vt iam nulla sit opus interrogatione. altero, qui etiam crebris vsurpatur sermonibus, cum sumpta sunt ea, ex quibus esse necesse est quod concluditur. sint autem ea ex alijs conclusionibus collecta. preterea, si quid prætermissum sit', quod valde sit probabile. Falsa autem dicitur quatuor modis, & cum videtur concludere, neque concludit, quod vocatur conclusio & ratiocinatio, ad concertationes spectans. & cum efficit illa quidem aliquid, sed quod minus ad rem pertineat, quod ijs contingit maxime, quibus incommodo alij vrgentur. aut aliquid concludit, quod ad id quod agitur pertinet, sed non propria accommodataque ratione, id est, si ea quæ non est medicinę propria, videatur medicinæ esse, aut geometrarum quæ non est, aut dialecticorum quæ non est, siue verum, siue falsum sit quod efficitur. Alio modo falsa est argumentatio, cum ex falsis concludit, cuius generis erit alia falsa, alia vera conclusio. Nam & falsum semper ex falsis, & verum interdum ex falsis, vt supra dixi, concluditur. Ac oratio quidem, quod falsa sit, culpa est eius qui argumentationem tractat

potius

potius quam argumentationis. Nec vero culpa est semper disputantis, sed tum denique cum falsam se aliquam argumentationem tractasse ignorat. quandoquidem falsam orationem, & propositionem per se quidem magis quam multas veras approbamus, dum ijs quæ maxime probantur, aliquid eorum quæ vera sunt ipsa refellit. (Nam cum sit eiusmodi, tamen verorum necessaria conclusio est.) quippe cum aliquid eorum quæ posita sunt, ab esse debeat omnino, vt id demonstretur. Si vero ex falsis & valde absurdis verum concludat argumentatio, multo certe deterior ijs futura est, quæ falsum concludunt. Cuius generis argumentatio, etiam falsum concludere potest. Perspicuum est igitur, primum videndum esse, an concludat argumentatio, deinde verum ne an falsum, tum, ex quibus. Nam si ex falsis, sed quæ probabilia sint, dialectica erit, sin ex veris, sed quæ non probentur vitiosa, si & falsa, & quæ valde improbentur, profecto vitiosa erit aut omnino, aut in re de qua agitur. Quemadmodum autem is qui quæstionem ponit id quod initio propositum est, & contraria petat: ad veritatem expositum est in ijs libris quos de iudicio scripsimus, quemadmodum ad opinionem, nunc dicendum est. Petendi autem id quod initio dictum est, quinque sunt genera. Primum & clarissimũ, si quis id petat quod egeat probatione, quod quidem in eadem re non facile ignoratur. Synonymis autem, ijsque omnibus quorum nomen & definitio idem declarant magis. Alterum cum id quod singillatim demonstrari debet, omnino & totum aliquis petit: vt si quis probans contrariorum quæ aduersa dicuntur, vnam esse artem putant, contrariorum omnino vnam esse. videtur enim quod per se probari debeat, id vnam cum alijs pluribus petere. Tertium: si quis sigillatim petat, quod propositum est ad demon-

ſtrandum omnino, vt ſi omnium aduerſorum eſſe propoſitum ſit, aliquorum petat. Nam videtur hic etiam quod cum multis erat docendum, id petere per ſe ac ſeparatim. Rurſus ſi quis adhibita diuiſione, id de quo agitur petat, vt ſi demonſtrandum ſit, medicinam eſſe ſalubrium & contrariorum ſeparatim petat vtrunque. aut ſi quis alterum petat eorum, quorum aliàs alijs conſequuntur neceſſario. vt latus cum diametro componi non poſſe cum probandum ſit diametrum cum latere poſſe. Contraria etiam tot modis, quot ea, quæ initio dicta ſunt, petuntur. Primum, ſi contraria petat, affirmantia & negantia. Secundo, ſi contraria ex oppoſitione, vt bonum & malum, eſſe idem. Tertio, ſi quis omnino & totum ſumpſerit, & in parte petat quod repugnat. vt ſi quis hoc ſumpto, aduerſorum vnam eſſe artem, petat ſalubrium, & inſalubrium aliam artem. aut ſi hoc poſteriore petito, de toto genere repugnantiam ſumat: rurſus, ſi quis contrarium petat eius quod ex poſitis, & conceſſis efficitur neceſſario. Item ſi quis contraria ipſa non ſumat, duo autem petat eiuſmodi, ex quibus repugnantia ſequetur. Sumere autem contraria, & petere id, quod initio poſitum eſt, hoc differunt quòd huius error in concluſione incidit. (illud enim ſpectantes peti id dicimus, quod initio poſitum eſt) contraria autem in propoſitionibus cernuntur, quòd inter ſe quodammodo affectæ ſunt. Vt autem exercitatio & meditatio in argumentationibus eiuſmodi paretur, primum aſſueſcendum eſt argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad diſputandum argumentorum ſuppetet copia & in paucis multas argumentationes tenebimus, Conuertere enim eſt, vnum eorum quæ data ſunt refellere, commutata cum reliquis interrogationibus concluſione. Nam ſi tollatur concluſio, vna aliqua propoſitio tollatur,

latur, necesse est: siquidem positis ijs omnibus, necesse sit conclusionem effici. Ad omne vero propositum multum valet, in hanc an illam partem argumentum firmum sit videre, & inuenta eius explicatione, illico quæstionem ponere. Sic enim fiet, vt simul, & in quærendo & in respondendo exercitati simus. Si nemo alius sit, quo cum disputemus, conferamusque hæc ipsa, at certe nobis vicissim per nos, & nobiscum licebit. qua excitatione ad omnem quæstionem argumenta deligemus. Hoc enim & ad cogendum, & ad refellendum multum valet, cum alicui magna argumentorum copia in vtranque partem disserẽdi suppetit. nam ad contrarias partes fiet tutior. Posséque ante perspicere, & perspexisse, quid vtranque quæstionem & causam sequatur, non paruum adiumẽtum adfert ad cognitionem, philosophiæque rationẽ. Relinquetur enim, vt eorum recte alterum sequamur. Sed ad id efficiendum ingenio opus est. Verumque ingenium & indoles in eo est, vt possis verum recte sequi & declinare falsum, quod quidem ij quibus acumen ingenij & indolem natura largita est, præclare efficere possunt. Cum enim amant & oderunt, quod affertur & proponitur, vere de eo quod præstantissimum est iudicant. Cum vero, ad quæstiones, quæ sæpissime in disputationem incidunt, parati & instructi argumẽtorum copia venire debemus, tum maxime ad eas, quibus capita prima proposita, & quæstiones generales disputantur: quoniam in his fere ij qui respõdent, non habent quod dicant. Iam definitionũ nobis magna vis suppetere debet, easque in promptu habere debemus maxime, quibus ea quæ probantur, & prima & perspicua declarantur, cum præsertim ex ijs ratiocinationes constent. Danda est etiam opera, vt ea in quæ alia argumenta incurrunt, teneamus. Vt enim in geometria vtile est, elementa & initia exercitatione

parata & meditata habere, & in numerorum ratione prima quasi capita in promptu habere, magnaque in hoc ipso vis est, vt alium etiam numerum multiplicatum cognoscant, sic in argumentationibus, principia tenere, & propositiones in ore habere. Quemadmodū enim in ea parte, in qua memoriæ sedes est, loci collocati & dispositi, statim faciunt vt redeant res nobis in memoriam, ita hæc ipsa magnam nobis ad disserēdum copiam suggerent, quod loci ipsi certi sint, quos spectemus. Sed locus communis potius quam ratiocinatio memoriæ mandandus est. quippe cum difficile sit, mediocrem principiorum & propositorum vim ac numerum suppetere. præterea argumentum vnum in multa distribuere assuescendum est nobis: ita tamen, vt id obscurissime facere videamur. Quod ita fiet, si quis longissime aberret à vicinitate eorum de quibus agitur. Ea autem argumenta in hoc genere plurimum valebunt, quæ de toto genere id maxime efficere possunt. Cuius generis illud est. Non esse vnam multarum rerum artem. Eadem enim ratio est eorum, quæ cum aliquo cōferuntur, & contrariorum, quæ aduerse dicuntur, & coniugatorum. Atque etiam ad vniuersi generis quæstionem reuocari debet disputatio, etiam si in parte sit tractata. Sic enim ex vna multas etiam facere licebit. Quod explicari in arte Rhetorica de enthymematibus eodem modo iudicandum est. Idemque conferre se sæpissime ad vniuersi generis quæstionem debet, ex qua conclusionem eliciat. Videndum est etiam semper, vt de pluribus rebus communibus tractetur oratio. Omnis enim quæ de parte, etiam de toto genere exponetur, inestque in priuata singulari causa totius generis expositio, & demonstratio, quod sine totius generis locis nihil concludi potest. Vsus autem argumentationum earum, quæ per inductionem tractantur, ad adolescentes, & ignaros earum quæ per ratiocinationem

nem ad peritos transferri accommodarique debet. Enitendumque est, vt ab ijs, qui argumentationes per ratiocinationem tractare possunt, locos & propositiones, ab ijs qui per inductionem, similitudinum collationes comparationesque accipiamus. Sunt enim vtrique in hoc genere exercitati. Omnino is, qui exercitationis gratia disputat, conari debet vel ratiocinationem de re aliqua efferre, vel explicationem, vel propositionem, vel argumento resistere, siue quis recte ponat quęstionem, siue non recte ipse, aut alius, & qua de causa vtrunque ipsi efficiant. Ex his enim hæc fa tota ratio & facultas constat. exercitatio autem facultatis gratia suscipitur, eius præsertim quæ in proponendo aliquid & resistendo argumentis cernitur. Dialecticus enim instructus paratusque est & ad proponendum quid, & ad resistendum. Est autem proponere, vnum facere ex multis: quandoquidem vnum omnino sumi debet ad id de quo agitur. resistere vero, multa ex vno. aut enim distinguit, aut euertit: cum ex ijs quæ proposita sunt, hoc concedit, illud non concedit. Quoniam autem vitiosæ & iniquæ disputationes cum quibusdam futuræ sunt necessario, nec cum quouis disputationes instituere, nec quemlibet in societatem exercitatio is recipere debemus. Itaque consuetudo eius vitanda est, qui hoc vnum agit, hoc conatur vt se ostentet in disputando. Et quanquam ęquum est omnino disputare, tamen non semper decet. Quocirca non temere cum quibusuis exercitationis causa consistendum est. hinc enim maledicta, hinc contumeliæ. hinc iracundæ contentiones concertationesque nascuntur. Neque enim fieri potest, vt qui vnum in locum discendi exercendæque artis gratia conueniunt, sine concertationibus disputare desinant. Atque vt finem dicendi faciam, parata, & expedita argumenta nobis esse debent ad

eiusmo-

eiusmodi quæstiones, quorum quo minor copia suppetet, eo plura valebunt, quo ex genere sunt & e quæ per totius generis quæstionem fusa sunt & e quorum ex tempore difficilior suppeditatio, & inuentio est.

CONCLVSIONES.

Socius iniquus & sceleratus est qui commune bonum impedit.
Verum ex falsis nonnunquam, falsum autem non nisi ex falsis concludi licet.

Octo librorum Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI.

Quænam sit libri intentio, & de disputationũ varijs generibus. De locis sophisticis in dictione, & extra dictionẽ, & de causis sophisticarum deceptionum. De veris, & falsis redargutionibus. De tẽtatiua interrogatione, quæ differẽtia sit inter sophisticum et contentiosum. De captionibus deniq; Nugationibus & Solœcismi, et de sophistica occultatione contra moleste respondentes.

Quod nam sit libri propositum: & esse aliquem syllogismum sophisticum ostendit. Cap. I.

DE Reprehensionibus fallacibus, ijsque quæ reprehensionis speciem præ se ferunt cum captiones sint non reprehẽsiones, hoc ego sermone dicere institui. In quo a primis & elemẽtis, naturæ ordinem secutus, ordiar. Ac illud quidem perspicuum est, alias esse ratiocinationes

tiones quæ vere proprieque dicantur, alias quæ illarū ſpeciem & ſimilitudinem imitentur. Quod quidem vt in cæteris rebus, ſic in ſermonibus propter ſimilitudinem ſolet contingere. Vt enim in alijs hominibus vera corporis conſtitutio ineſt, in alijs eius imago ac ſpecies, quod more pomparum ſe ipſi comunt & comparant, quorum illis elegantem honeſtamque faciem forma, his fucus largiatur: Sic in rebus inanimis contingit, quarum partim argentum ſunt reuera, partim aurum. Aliæ non proprie vereque dicuntur, iudicio tamen ſenſus videntur, qualia ſunt lithargirina & ſtannea, quæ argentea, & felle infecta, quæ aurea videntur. Eadem eſt, & ratiocinationis & reprehenſionis ratio, quarum alia vere dicitur, alia non, ſed quædam illius, quæ ignaros capiat, ſpecies ac ſimulatio. Imperitis enim idem vſu venit. quod ijs, qui res procul proſpiciunt. Ratiocinatio enim eſt ex nonnullis, quibus poſitis, aliquid aliud præter ea, quę poſita ſunt, ex his ipſis neceſſario efficitur. Reprehenſio autem ratiocinatio eſt, cum oratione contraria concluſionis. Aliæ autem id non efficiunt, & tamen efficere videntur, idque multis de cauſis. quarum illa veriſſima eſt, & vulgariſſima, quam verba pepererunt. Nam quoniam non licet nobis vna ferre nobiſcum res de quibus per ſe ac ſoli diſputemus, vtimurque pro rebus verbis, quaſi quibuſdam notis, quòd in verbis vſu venit, idem in rebus vſu venire exiſtimamus, quemadmodum in calculis ijs vſu venit, qui rationem ſubducunt. Quanquam nō eſt eadem huius rei verborumque ratio, propterea quòd verborum certus eſt numerus, multitudinisq; ſermonum, rerum infinitior: ita eadē oratio vnūque verbum multa declarat neceſſario. Vt igitur illic à peritis falluntur ij, qui rationes ſubducere neſciunt, ſic in diſputationibus ij, qui verborum vim ignorāt, facile, & cū ipſi diſputant, & cum alios diſputantes audiūt,

falluntur

falluntur atque capiuntur. Atque hęc quidem causa est, alię queper multę quas exponemus, ex quibus ficta & simulata nata ratiocinatio & reprehensio est.

CONCLVSIO.

Verborũ ac nominum certus est numerus, rerum vero infinitior ideo vnum nomen plura significat.

De disputationum generibus. Cap. II.

QVoniam autem quibusdam vtilior & melior est sapientię opinio ipsa sapientia detracta opinione (est enim sophisticę simulachrum simulatioque sapientię, non vera sapienti a, & sophistes is, qui simulatione specieque sapientiæ. non vera sapientia quęstum facit) profecto hi tales homines fateantur necesse est, malle se videri sapientis perfungi officio, quam fungi nec videri. Est autem perfecte sapientis officium, ijs in rebus, quas quidem cognitas meditatasque habeat, nec fallere, nec decipere, alteriusque modos & captiones iudicare posse. quorum hoc in eo positum est, vt defendere; alterum in eo, vt refutare possis id, de quo disputetur. Quocirca qui sophisticę esse volunt, eos necesse est genus harum disputationum exquirere & adipisci: est enim in promptu, quandoquidem hac ipsa facultate id, quod volunt, sapientię simulachrum assequentur. Illud igitur perspicuum est, tale genus esse disputationum, eamq; vim & facultatē eos expetere, quos sophistas vocamus. Deinceps sequitur, vt quot genera sint disputationum captiosarum, quotque ex partibus hęc ipsa constet facultasi, & quot sint nostri instituti partes, & de ijs, quę ad hāc artem pertinent disseramus. Sunt igitur earum disputationum, quę sunt in disserēdo, genera quatuor. Alię.n. ad docendum, alię ad disserendũ valent, partim tentandi & experiundi, partim studio certādi instituun-

instituuntur. Sermones ad pręcipiendum comparantur ij,ex proprijs verisque initijs artium omnium, nó ex respondẽtis arbitrio sententiaque concluduntur.debet enim is fidem adhibere,qui discit. Ad disserendum aũt valent ij, qui ex probabilibus aliquid cõtra quã dictum est,efficiunt.Tentandi autem experiundiq; gratia suscipiũtur ij qui ex ijs cõcludunt,quæ ꝓbat is,qui rñdet,quæque tenere debet necessario is qui sibi artem arrogat. Quo de genere alio loco diximus. Certãdi autem studio adhibentur,qui ex ijs,quæ probabilia vidẽtur,nec sunt,aliquid concludunt:aut .i. qui speciẽ præ se ferunt conclusionis.Ac de ijs, qui ad præcipiendum demonstrandumque comparantur,in libris de iudicãdi arte disseruimus.de ijs aũt quę ad disserẽdũ, & tẽtãdũ in supioribus.de ijs quę certãdi studio, nũc dicẽdũ est.

CONCLVSIONES.

Oportet addiscentem credere.
Sophistica est apparens sapientia.
Nonnullis operæpretium est, videri sapientes & non esse, quàm esse, & non videri.

Sophistarum fines, & de locis sophisticis in dictione Cap.. III.

SEd primum intelligendum est, quot exquirant, & inuestigent ij,qui certandi vincendique studio disputent.Sunt autem numero quinque, reprehensio,falsum,admirabile,& contra opinionem, solecismus,& quintum,facere vt nugetur is, qui contra disputet, quod in eo positum est, vt sæpe idem iterare cogatur. aut quod non est quidem, sed speciem quandam præ se fert illorum omnium.Volunt primum illi quidem, ac maxime videri coarguere eos, qui contra disputant:deinde falsum aliquid ostendere, tum ad aliquid

quid quod est contra opinionem omnium compellere, tum ad solœcismum impellere: idest facere vt barbare loquatur ex disputatione is, qui contra disputat, postremum omnium idem sæpe dicere. Genera autem coarguendi & reprehendendi sunt duo. Aliæ enim reprehensiones in verbis sunt, aliæ in rebus, Eorum, quæ in verbis spectantur, sex genera sunt, homonymia, ambiguitas, adiunctio, distinctio, accentus, forma orationis. Atque illud & inductione & ratiocinatione, siue alio aliquo argõ docere potest, tot nos modis, ijsdem verbis & orationibus, non easdẽ res solere declarare. Ex homonymia autem captiones ducuntur hoc modo: Qui sciunt, discunt: quæ enim memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim homonymum est. nam & scire is dicitur, qui doctrina vtitur, & is cui ars traditur. Eiusdem generis illud est, mala esse in bonis, quoniam quę oportet facere bona sunt, & mala oportet facere. Dupliciter enim oportere dicitur, qđ necessariũ est, id quod etiam in malis sępe contingit, propterea quod malum aliquod necessarium est: & bona oportet fieri dicimus. Simile illud est etiam. Eundem sedere & stare, ægrotare & valere. Qui enim surgebat stat, & qui curabatur, valet, atqui surgit aliquis sedens, & curatur ægrotans. sed ægrum aliquid facere aut pati & accipere, non vnum aliquid declarat: verum interdum eum ho tẽpore ęgrotare, aut sedere, interdum eũ ante hac ægrotasse. tamen verum est, curatum esse ægrotantem: at valere non cũ ęgrotat, & ęgrotare non nunc quidem, sed prius. Ex ambiguitate hoc modo, Velle me hostes capere: & Num quod quis cognoscit, id cognoscit? fieri enim põt, vt & is q cognoscit, & id qđ cognoscitur, pro eo qui cognoscit, hac oratione exponatur.

Cuius generis est illud, Num quod quis videt, id videt? columnam autem videt, videt igitur columna. Item illud, an quod tu ais esse, id tu ais esse. ais au-

tem lapidem esse,tu igitur lapidē esse tu ais.Et, liceat ne silentia loqui?ambiguum est enim, etiam silentia dicere,vt& eum qui dicit, & ea quę dicuntur, tacere intelligamur. Sunt autem tria genera eorum, quæ ex homonymia & ambiguitate nascuntur.Vnum cum oratio vel verbum aliquod proprie multa significat, vt aquila vel canis. alterum:cum soliti sumus ita dicere. tertium quando coniuncta verba multa significant,separata vnum:quale est, scire literas, vtrunque enim & scire,& literę,fortasse vnū,aliquid per se significat,coniuncta autem,plura, aut ipsis literas habere scientiam,aut alium habere literarum scientiam.Ac homonymię quidem & ambiguitatis genera exposita sunt Ex coniunctione aūt hę sunt orationes, hoc modo,sedentem ambulare posse,& eum qui nō scribat scribere.Neque enim idem significat, si quis distinctione vtatur in proferendo,ꝙ si coniunctione, vt posse cum qui sedeat ambulare, & eum qui non scribat, scribere,idem,quod si quis cum adiunctione dicat, eum qui non scribat, scribere.Significabit enim, eius, eam vim esse,vt cum non scribit,scribere queat.at si non adhibeat adiunctionem, eum posse tum cum non scribat, scribere.Et discere nunc literas; siquidem didicit quę sciebat.Et eum,qui vnum tantūmodo possit ferre multa ferre posse. Ex distinctione hoc modo, quinque sunt tria & duo, & par numerus & impar. Et illud.Quod maius est,ęquale esse, propterea tantū est & eo amplius. Non enim semper idem distincta, quod coniuncta eadem valet oratio. Cuius generis illa est, Ego te feci seruum existentem liberum,Et illa, Quinquaginta virum centum heros liquit Achilles.Accentus autem ratio facit,vt in ijs quæ scripto nō constant, qui disserunt non facile sermonem habere possint, in ijs,quę scripto constant, & in poematibus facilius possint. Quo in genere Homerum nonnulli corrigunt, & defendunt aduersus eos, qui eum coarguunt, quasi ab

surde

surde dixerit, Hoc o'υ putrescit imbre. Quod illi dum accentu dissoluunt, & explicant: o'υ acuto tono aiunt notatum Et illud de Agamennonis somnio ita explicant, vt dicat non ipsum Iouem dixisse, se dare victioram velle, sed eum somnio id dedisse mandatum Ab accentu hæc nascuntur omnia. Ex forma autem orationis eueniunt, cum non idem eodem modo exponitur. vt si quis virile nomen pro muliebri dicat, aut muliebre pro virili, vel quod is interiectum pro altero, aut quantitatem pro qualitate, aut qualitatem, pro quantitate, aut quod facit pro eo quod patitur, aut quod affectum sit pro eo, quod facit, & si qua sunt alia eiusdem generis. Licet.n.aliquid quod non est in ijs quæ faciunt, sic oratione explicare, vt si in ijs, quæ faciunt esse. vt valere eadẽ orationis forma qua secare, & ædificare dicitur, cum interim illud quale quid & affectum quodammodo, hoc aliquid facere declarat. Quod eodem modo de alijs iudicandum est

CONCLVSIONES.

Quinque sunt termini, ad quos respondentes docere conatur disputantes: Redargutio, Falsum, Inopinabile, Solœcismus, & Nugatio.

De locis Sophisticis extra dictionem. Cap. IIII.

Ex his quidem locis reprehensiones eæ, quæ ex verbo existunt, ducuntur. Rerum autem captiosa sunt genera septem. Vnum ex accidente, alterum, cum omnino, aut non omnino, sed quodammodo aut alicubi, alicubi, aut aliquando, aut collatum cũ aliquo dicitur, tertiũ, ex reprensionis ignoratione, quartum, a consequentibus, quintum, ex eius, quod initio dictum est petitione, sextum, cum pro causa id, quod non est causa, ponitur: septimum, cum rogata plura pro vno proponũtur. Ac ex accidente quidem tum

captiosa est & fallax conclusio, cum aliquid eodem mo do æque rei atque accidenti volunt conuenire. Quando enim eidem rei multa accidunt, profecto non est necesse ea omnis & ijs omnibus, quæ dicuntur, & ei de quo dicuntur, conuenire. Sic enim futura sunt eadem omnia, vt sophistæ contendunt. vt si Coriscus ab homine diuersus est, ipse a se quia homo est, diuersus erit. aut, si Coriscus alius est, alius Socra. & Socra. homo est, Coriscum ab homine diuersum aiunt esse concessum, propterea quod accidit, vt is sit homo, a quo ille dictus est esse diuersus. Ex eo autem, quòd hoc vel illud omnino dicitur, aut quodammodo non proprie, tum captiosum nascitur genus concludendi, cum id, quod in parte dicitur, omnino, & in totum dictum esse sumitur. vt si res, quæ nullæ sunt, affirmantur non esse quia sunt opinabiles. Neque enim idē valet esse quadam ex parte, quod esse oino, aut si aliquid quod est non esse sumatur, quod rerum, quæ sūt, aliqua vt homo non sit. Neque enim non esse aliquid, idem quod non esse oino efficit. Sed quia vicina sunt & finitima hæc dicendi genera, esse aliqua ex parte, & esse omnino, & non esse aliqua ex parte, non esse omnino, neque inter ea multum interest, ob eam causam idem valere & efficere videntur. Similis est ratio illius generis, quòd ex his duobus nascitur, quodammodo & omnino. vt si Indus omnino niger candidis sit dē tibus, ex eoque albus, non niger concludatur, & si vtrū que quodam modo conueniat, ex eo eidem contraria conuenirent. Atque hoc quidem genus captiosi argumenti in nonnullis facile est perspicere omnibus, vt si quis sumpto eo, Aethiopem esse candidis dentibus, an albus sic requirat, & absoluta interrogatione, si hac ex parte sit albus, illud eundem nigrum, & nō nigrum esse, disputando effectum esse, & conclusum putet. Sunt autem quædam, in quibus id obscurum est frequenter. cuius generis ea sunt omnia, in quibus cum

cum illud ipſum quodammodo, & quadam ex parte dicitur, illud etiam omnino cōſequens videtur. Itemq; ea omnia, in quibus non eſt facile perſpicere, vtrum eorum rectè dandum ſit, qualia ſunt ea omnia, quibus pari iure & æqualiter contraria conueniunt. Videtur enim aut vtrunque, aut certe neutrum dandum eſſe, dici omnino, vt ſi quid ex dimidia parte ſit album, & dimidia altera nigrum, id quæratur album ſit an nigrum. Ea autem captioſa argumēta, quæ ex eo oriuntur, quia quid ratiocinatio ſit, quid reprehenſio, non expoſitum ſit, ex prætermiſsione definitionis eueniunt. Eſt enim reprehēſio, oratio contraria vnius eiuſdemque non verbi, ſed rei: & verbi non ſynonimi, ſed eiuſdem, quæ quidem ex ijs, quæ data ſunt & conceſſa, efficitur concluditurque neceſſario, non adiuncto eo, ꝙ initio dictum eſt, quod eadem ex parte, & in eadem re, eodemque modo, & in eodem tempore dicatur. Eodemque modo falſum quid de aliquo dici poteſt. Sunt etiam quidam, qui alicuius eorum, quæ expoſita ſunt prætermiſsione vñr refellere, vt eandem rem duplam eſſe, & non duplam duo.n. vnus eſſe dupla, triũ non eſſe dupla, aut ſi eadem res eiuſdem dupla, ſit, & nō dupla, ſed non ex eadē parte: vt longitudine dupla ſit, latitudine autem non dupla. aut ſi eiuſdem rei ſit; & eadem ex parte, eodemque modo, ſed non eodem tempore, ita ſpeciem præ ſe ferunt reprehenſionis. Quod quidem genus ad ea, quæ ex verbo exiſtunt, referri poteſt. Quæ autem ex ſumptione & repetitione eius, quod initio dictum eſt, eueniunt, totidem mdois exiſtunt, quot poteſt repeti id quod initio dictum. eſt. Reprehendere autem in hoc genere vñr, propterea quod quid idem ſit: quid alterum, non poſſit perſpici. Ex conſequentibus captioſum genus reprehendendi ex eo naſcitur, quia retro viciſsim conſeqnens commeare putetur. Quando enim ſi hoc eſt, illud eſſe neceſſe eſt, putat ſi illud ſit, alterum etiam eſſe neceſſario. Ex quo falla-

fallaciæ & captiones, quæ in opinione & sensu consi-
dunt, oriuntur. sæpe enim fel esse mel existimamus, quia
flauus color mel sequitur. Et quia si pluit, sequitur
vt terra madefiat, vicissim si madefacta sit, pluisse etiam
putamus, quòd non est necesse. In arte autem rhetori-
ca argumenta, quæ per signa tractantur, sunt ex cōtinē
tibus. Ad probandum enim aliquem adulterum, id quod
consequens est sumunt, eum comptum esse, aut eum
noctu errantem videri. quæ quidem in multis reperiū
tur, ea autem, quæ dicuntur, non item. Quod item
fit in ijs artibus, quæ ad concludendum efficiendum
que valent. Cuius generis est illa Melissi conclu-
sio, Infinitam esse vniuersitatem, assumpto illo, vni-
uersitatis nullum esse ortum. ex eo enim, quod non
est, nihl gigni posse, quod autem ortum habuit, ex
initio natum esse. Si igitur non est generata, initium
non habet vniuersitas. Ita infinita est & intermina-
ta. Quod certe non efficitur necessario. non enim
si quicquid natum est, id initium habet, iccirco vicis-
sim si quid initium habet, etiam natum est, sicut nec
si qui febre iactatur, calidus est, necesse est eum qui
calidus est, febre iactari. Reprehensio autem captio-
sa ex eo quod pro causa id quod causa non est poni-
tur, tū existit, cum id quod causa non est assumitur quasi
ex illo reprehendendi nascatur occasio. quod in
ratiocinationibus contingit, ijs quibus alij incom-
modo vrgentur, quoniam ijs ipsis necesse est aliqua
eorum, quæ posita sunt refellere. Si igitur in neces-
sarijs interrogationibus ante conclusionem enume-
retur id quod efficitur, & concluditur nec fieri potest,
ex eo sæpe nasci videbitur reprehensio, vt si animus
idem quod vita. Si enim interitui ortus est contra-
rius, etiam alicui interitui ortus aliquis contrarius
erit, mors autem quidam est interius, & contraria
vitæ est, ortus igitur vita est, & viuere oriri. quod fieri
non potest. Non igitur idem est animus quod vita. Ita
non

non effectum est, animum idem quod vitā esse (efficietur enim ac concludetur ex eo, id quod fieri nō potest, etiam si quis neget animum idem esse quod vitam) sed solum vitam morti, quæ est interitus, & interitui ortū esse contrarium. Argumenta igitur huius generis non sunt illa quidem omnino infirma ad efficiēdum aliqd, sed ad id modo, quod positum est concludendum nihil valent. quod tamen genus latet plerunque eos ipsos q interrogant. Atque ex consequentibus, & ex eo quod pro causa id quod non est causa, ponitur, quæ argumēta captiosa ducerentur exposui: ex eo autem quod multæ interrogationes pro vna habentur tum existunt, cū ignorantur multę esse, & ad eas tanquam vna sit semel respondemus. Ac nonnullas quidem interrogationes multas esse facile est cernere, neq; respondendum esse. Cuius generis illa est. Sit ne terra mare, an cœlum? In quibusdam difficilius est hoc perspicere. Nam tanquā vna sit, aut cōcedunt, propterea quod ad rogatum nō respondent, aut coargui vidētur. Quo ex genere illa est An hic & ille homo est? Si quis igitur hunc & illum feriat hominem, non homines feriet. Item hæc, propositis multis quorum partim bona sunt, partim nō bona sint ne bona omnia, an non bona? Vtrumuis enim respondeat, vel reprehensioni causam dabit, vel certe id, quod perspicue falsum est, dicere videbit. Dicere enim aliquid eorum quæ non sunt in bonis, bonum esse, vel eorum quæ in bonis sunt, nō bonum falsum est. Interdum assumptis quibusdam, vera erit reprehensio, vt si quis det eadem ratione vnum multaq; dici alba, nuda & cæca. Si enim cæcum idest, quod non dispicit, & cui natura aptus est aspectus, etiam cæca erunt ea, quæ sensu oculorum carent, qui eis natura sit aptus. Propositis igitur duobus, quorum vnum videat, alterum non vidaat, vtrunque aut dispiciet, aut cæcum erit: quod fieri non potest.

CONCLVSIO.

Redargutio est oratio quæ conceditur & admittitur iam negatum.vel negatur iam conceßum.

Quascunq; redargutiones sophisticas ad ignorantiam redargutionis reduci. Cap. V.

OMnes quidem ratiocinationes ac reprehensiones, quæ proprie vereque non dicuntur, sed has imitantur fallaciter: aut in has, quas exposuimus formas reducendæ sunt. aut certe omnes ad reprehensionis ignorationem redigendæ atque reuocandæ. Nam, vt hinc potissimum exordiar, omnia genera, quæ exposui, sub definitionem reprehensionis concludi licet. Primum, si nihil valeant ad efficiēdum aliquid quod cum ex ijs, quæ posita sunt, effici debeat conclusio, necessario etiam dici, non videri dici debēt omnia. Deinde ex singulis etiam diffinitionis partibus id perspici potest. Eorum enim captiosorum argumētorum, quæ in verbo spectantur, alia ex eo quod multis modis dicitur ducuntur, vt homonymia, vt ambiguum, vt similis forma. Solent enim hoc vel illud significare omnia, adiunctio autem & distinctio & accentus, quod non sit eadem oratio, aut nomen quod differat. Atqui vt res eadem, sic eadem oratio & verbum debet esse, si futura sit vera reprehensio, aut ratiocinatio. vt si hoc concludendum est, vestem non esse tunicam, sed vestem. Quanquam enim id verum est, non tamen esse effectum, sed præterea quæstionem vnam, an idem declaret, opus est ponere ei, qui causam requirat. Quæ autem ex accidente ducuntur, definita ratiocinatione perspici possunt, quandoquidem etiam reprehensionis eadem debet esse definitio, nisi quod contrariæ orationis nomen addendum est. Est enim reprehensio, enunciationis contrariæ conclusio. Quòd si ac-

si accidens non concluditur, non reprehenditur. non enim si his positis, illud effici necesse est, hoc autem album est, necesse est illud album esse conclusioné. Nec si triangulus duobus rectis pares habet angulos, ei autem accidit, vt forma sit, aut primum, aut principium, efficitur vt forma, aut initium, aut primũ sit. Non enim quia forma sit, aut quia principium, aut primum, sed quia triangulus necessaria fuit conclusio. Eadem est ratio cæterorum. Si igitur reprehensio quædam ratiocinatio est, nunquam certe reprehensio valebit, quæ ex accidente ducetur. quin etiam ex eo artifices ac docti ab inscijs coarguuntur, propterea quod ad doctos ratiocinationes ex accidente adhibent. At hi quoniam non possunt explicare, aut rogari concedũt, aut etiam si non dent, tamen se dedisse putant. Quæ vero ex eo, quod ex parte & in totum dicitur, sumuntur argumenta, intelligi possunt, quod non in eodem in quo affirmatio, etiam negatio dicitur. Cum enim rei quæ quadam est parte alba est, illa, quæ aliqua ex parte non est alba, & eius, quæ omnino est alba, illa, quæ omnino non est alba, negatio sit, si quis det aliquid esse quadam ex parte album, & omnino id album esse alter accipiat. eius profecto nulla erit reprehensio etiam si ignoratione naturæ reprehensionis esse videatur. Facillime autem ex omnibus, quæ supra sunt exposita, ea, quæ ex reprehensionis definitione sumuntur, intelligi possunt. itaque hoc nomen habuerunt. Prætermissione enim verbi, aut orationis videntur esse quæ non vere dicunt̃ reprehẽsiones. Quæ si in has partes distribuãtur, in omnibus hæc ipsa definitionis prætermissio communiter & promiscue adhibenda erit. Ea etiã, quæ ex assumptione eius, quod initio dictum est, eueniunt, & quod id causa ponitur, quod non est causa, definitione reprehensionis explicantur, præsertim cum ob eam causam, quia aliqua posita sunt, effici conclusio debeat. quod in ijs quæ non sunt causæ, nõ

contingit,& tum sequi etiam debeat,cum id quod initio dictum est non enumeratur , quam vim non habēt ea argumēta captiosa,quæ sunt ex eius,quod initio dictum est,repetitione.Quæ autem sunt ex consequentibus,accidenti quasi partes subijciuntur.Quod enim cōsequens est,id efficitur & concluditur , sed ab eo quod concluditur differt , quod id,quod concluditur in vno solo intelligi licet,veluti quod flauum est, idem est qđ m l,& quod album est, idē quod cygnus . At quod est ex cōsequente,semper in pluribus cernitur.Quæ enim res idem sunt quod vna & eadem aliqua,esse easdem æquum censemus . Ex quo consequentis nascitur reprehensio.Nec vero id omni ex parte vere dicitur,vt si qd album sit fortuito.nix enim & cygnus idem sunt,quod album, nisi forte id in Melissi argumentatione perspicua,in qua sumit & accipit natum esse idem valere,qđ principium habere,aut paria fieri idem esse,quod eandem accipere magnitudinem.Nam quoniam quod natum est,principium habet.iccirco id etiam quod initiū habet vult natum fuisse,quasi hæc duo idem declarēt, propterea quod initium habeat & quod natum est, & quod finitum ac terminatum , Quod idem in ijs, quæ paria fiunt & æqualia,contingit.Si ea, quæ vnā & eandem magnitudinem sumunt,paria sunt,ea etiam, quæ paria fiunt,eandem accipiūt magnitudinem: ita sumit id,quod est consequens.Quando igitur reprehensio ea quæ est ex conclusione in reprehensionis ignoratione cōsistit,profecto etiam ea,quæ est ex consequentibus : sed hoc genus alias tractabimus accuratius.Reprehensiones autem quæ ex eo oriuntur,quod ex multis vna fit interrogatio,ob eam causam eueniūt, quod vim naturamq; propositionis non explicamus,aut partimur. Propositio enim vnum de vno enunciat. quoniā vnius solius rei & omnino rei vna definitio est,vt hominis & vnius solius hominis,cæterarumque rerum omnium . Quod si vna sola propositio vnum de vno dicit omni-

no

nō, etiam propositio erit quæ ex hoc genere est interrogatio, cumq; ex propositionibus ratiocinatio constet, reprehensio autem sit ratiocinatio, reprehensio etiam ex propositionibus erit. Si igitur vnum aliquid de vno enunciat pronunciatio, certe ex ignoratione reprehensionis hæc quoq;, quem tractamus, reprehensio nascatur necesse est: quippe cum ea, quæ non vere dicitur ꝑpositionis speciem præ se ferre videatur. Quod si quis det responsum, quasi vna sit interrogatio, reprehēsioni vere locus relinquetur, sin secus, at dedisse videtur, falsa erit reprehensio. Quare hoc quidem confectum est, omnia hæc genera in reprehensionis ignorationem cadere ac referri: ita tamen, ea, quæ in oratione & verbis cernuntur, ob eam causam referantur, quod contrariæ enunciationis & repugnantiæ species quædam in eis existat, quod reprehensionis est proprium, cætera ex ratiocinationis definitione.

CONCLVSIO.

Vnius rei simpliciter vna est definitio.

Deceptionum ac sophisticarum captionum causæ. Cap. VI.

CAptiosa autē sunt & fallacia ea, quę ex homonymia & ambiguo eueniunt, tum deniq; cum distinguere non possumus id quod multis modis dicitur. quorūdā enim nō est facilis distinctio & explicatio, cuius generis sunt, vnum id quod est, & idem. Quæ autem ex coniunctione & distinctione ducūtur, ea captiosa sunt, propterea quòd nihil interesse putatur inter coniunctam & distinctam verbis orationem. Quod in plurimis cernere licet. Similis est eorum ratio, quæ ex tonis oriuntur. neque enim aliud contenta aut remissa oratio declarare in vno videtur, nisi quod in pluribus. quæ vero ex forma dicēdi existūt captiosa

ptiosa sunt, propter similitudinem orationis. Difficile est enim quæ eodem modo, quæ alio dicantur, explicare: quãdoquidem is demum proxime ad veri cognitionem accedit, qui hoc ipsum præstare potest. Idemque annuere & nutu iudicare solet, quod in vno dicitur, id omnes nos aliquid esse existimare, & pro vno accipere solere, quod vnum & naturam singulæ res, & id quod est sequantur maxime. Quocirca in his, quæ ex verbis existunt, hoc genus ponendum est. Primum, quod sæpius aut facilius falli capique solent ij, qui inter se, quam qui per se ac soli disputãt, aut rem aliquã exquirunt & considerant. Quæ enim cum alio instituitur disputatio & consideratio in oratione, ea autem quam secum & per se quisq; meditatur, in ipsa potius re cernitur. Deinde tum denique falli solent ij qui ipsi per se de re aliqua exquirunt, cum tractationem & institutum ad argumentationem traducũt. Tum autem similitudine & specie veri fallimur. similitudo autem ex verbo nascitur. Quæ autem sunt ex accidẽte proptereа fallaces sunt conclusiones, quia quid idem sit, quid aliud, quid vnum, quid multa, diiudicare non possumus. neque quibus verbis quæ de aliquo dicantur, nec cui rei hæc omnia conueniant. Quod eodem modo de ijs, quæ sunt ex consequentibus iudicandum est. consequens enim pars accidentis est. Iam vero in multis hoc perspicitur, enunciaturque hoc modo, Si hæc res ab illa non diuellitur, nec altera ab altera. Quæ autem prætermissione definitionis, quęque illis duobus, dici aliqua ex parte & omnino, eueniunt, captiosę sunt quod aut nulla, aut parua eorum videtur distinctio. Quasi enim nihil efficiat illud quadã ex parte, aut omnino, aut quodam modo, aut nunc, ita omnino concedimus. Similis est ratio earum, quæ id assumunt. quod initio dictum est, & quæ non habent vim efficiẽdi, quæque plures interrogationes pro vna faciunt. Error.n. in his omnibus versatur, quòd parua distinctio

videa-

videatur. Neque enim in his subtiliter & accurate, propter eam, quā dixi, causam propositionis ratiocinationisque definitionem exquirimus.

CONCLVSIONES.

Quæ cum alio instituitur disputatio in oratione, quæ vero secum quisque meditatur, in ipsa re cernitur.

Sepius falli capique solent hi, qui inter se, quàm qui per se ac soli de his disputant.

Ex quibus nam locis captiones falsi sint. Cap. VIII.

QVoniam autem quot causæ conclusiones efficiāt eas, quæ non vere dicuntur, sed earum præ se ferunt speciem, tenemus: tenemus etiam causas fallaciū & conclusionum & reprehensionum. Appello autem fallacem & sophistarum propriam conclusionem & reprehensionem, non solum conclusionem ac reprehensionem, quæ non proprie vereque dicitur, speciesque est modo & simulatio veræ, sed eam etiam, quæ vera est, sed ei rei, de qua agitur, accommodata est fallaciter. Quo ex genere sunt eæ, quibus ignari non in eo quod agitur redarguuntur, & docentur, quod rationis tentādi est proprium. Est autem ratio tentandi pars dialecticæ: quapropter imperitiam eius qui dat conceditque argumentum, falsum concludi potest. at vero sophistæ, & si ratiocinationibus suis repugnantia concludunt, tamen, si forte alij qui contra disputant, ignorent, minus ea exponunt, quibus argumentationibus etiam doctis & peritis tenebras offundunt. Atque eas nobis esse cognitas, hac etiam via & ratione intelligi licet. Nam quibus de causis auditores putant aliqua, quasi rogata sint, conclusa esse

esse & effecta, eædem causæ ei etiam, qui contra disputat conclusionis videbuntur, ita hac ipsa vel omnia, vel quædam causæ sunt, cur falso sint conclusiones. Cui enim quæstio posita non est, & se dedisse & cõcessisse conclusionem putat is, si interrogatus esset, dedisset, nisi quod in quibusdam fere fit, vt simul & ante id, quod deest interrogemus, & falsum iudicemus. Quo ex genere sunt eæ, quæ in verbo & solœcismo versantur. Quod si falsæ conclusiones contrariæ orationis & repugnantiæ, ex reprehensione quæ simulata fictaque est, existunt, certe à totidem causis conclusiones falsi efficientur, quot habet fallax reprehensio. Fallax autem partes habet veræ. vniuscuiusque enim prætermissione existet reprehensio, vt ex eo, quod non efficitur oratione & argumentatione, existit argumentatio ea, quæ incommodo vrget, & ea quę ex duabus vnam interrogationem facit ex propositione, & ea, quæ ex accidente & consequentibus, quæ pars est eius, sumitur ex eo, quod per se & vi sua conuenit, itemque ea quæ non in re, sed in nomine versatur. præterea ex aliqua parte, aut ex eo omnibus his reprehensiones videntur eæ, quæ omnino & totum dicunt, contrariam orationem, aut ex eadem parte, & cum eadem re collatum & eodem modo. ea etiam, quæ ex eius, quod initio dictum est, assumptione existit, propter eius totius, quod initio concessum est, enumerationem vitiosa est. Quapropter quæ sint falsarum conclusionum causæ, intelligemus. nam & plures non possunt, esse & eæ, quas exposui erunt omnium. Sophistarum autem reprehensio non omnino reprehensio est, sed contra aliquem tãtummodo, quod eodem modo de conclusione iudicandum est. Ac si non sumant eam, quæ ex homonymia euenit, vnum declarare aliquod verbum: & eam quę ex simili forma est, hoc vel illud solum, itemq; cæteræ: eæ profecto nec reprehensiones, nec ratiocinationes

omnino

omnino, aut contra eum, qui interrogatur valebunt. Sin sumant, contra eum, qui rogatur valebunt, omnino non valebunt: quandoquidem sumpserunt, quod vnum declarat, sed quod videtur, idque huic ipsi vnum aliquid declarare.

CONCLVSIONES.

Sophistæ, & si rationibus suis repugnantia concludant, tamen si forte aliis, cõtra disputantes ignorent minus, ea exponunt, quibus etiam doctis, & peritis tenebras offendunt.

De veris ac falsis redargutionibus. Cap. VIII.

QVod autem causas sibi proponant in reprehendendo, ij, qui uere reprehendunt, non est quod sine rerum omnium, quæ sunt, scientia sustinere & explicare conemur: Hoc autem non vnius artis est, qñ quidem incertus & infinitus scientiarum numerus est. ex quo fit, vt etiam demonstrationum. Sunt etiam veræ reprehensiones. Quæ enim monstrari, ac necessaria ratione concludi possunt, ea omnia etiam refellere ac reprehendere licet, si veri contrariam orationem ponas; vt si quis diametron mensura definiri ponat, necessaria ratione reprehendi potest eam non posse. Ita rerum omnium cognitionem teneat oportebit, præsertim cum reprehensiones quædam ex geometriæ, aliæ ex medicinæ nonnullæ cæterarum artium ex initijs, earumque conclusionibus existant. Quin etiam falsæ reprehensiones infinitæ, incertæque sunt. Sua enim ex quaque arte vitiosa efficitur conclusio, vt ex Gometria geometrica, ex medicina medicinæ. Cum autem ex arte dico, ex illius initijs dico. Ex quo perspicuum est non omnium reprehensionum, sed earum modo, quæ ex dialectica petuntur, esse sumendos & explicandos

locos

locos:quippe qui ad omnem artem & facultatem pertineant. Ac eam quidem reprehensionem, quæ cuiusque artis propria est, artificis est tenere, & cognosse, siue vere non dicitur, & tamen eius speciem præ se ferat:siue vera sit, & quamobrem: eam autem, quæ ex communibus progreditur, neq; vlli certæ arti subijcitur, Dialectici. Si enim ex quibus constent ratiocinationes probabiles quacunque de re sint teneamus, ex quibus etiam reprehensiones proficiscantur, tenebimus. Est enim reprehensio, repugnantiæ contrariæque orationis cõclusio: ita reprehensio est vna aut duæ ratiocinationes contrariæ enunciationis. Tenemus ergo, ex quibus omnes eiusmodi existant. Quod si tenemus, etiam explicationes tenemus. Eis enim resistere, id demum eas explicare est. Dictum etiam est, ex quibus eueniant reprehensiones, quæ apparent & videntur, non cuiuis, sed certis quibusdam. Infinitæ enim erunt, si quis quibus de causis quibuscunque videantur animaduertat. Ergo illud quidem perspicuum est, Dialectici esse posse explicare, quibus de causis ex communibus si progrediatur, vera reprehensio vel simulata & ficta, vel dialectica, vel quæ dialecticam fallaciter imitatur, vel quæ tentandi & experiundi studio

CONCLVSIO.

Scientiarum & demonstrationum intertus est numerus.

Non recte deduci ad intellectum & nomen ipsas orationes. Cap. IX.

NEque vero captionum ea est dissimilitudo ac distinctio, quam aiunt quidam esse, alias verborum esse, alias sententiarum. Existimare enim captiones quasdam in verbis, alias in sententijs

tentijs consistere, non easdem esse, amentia est. Quid est enim, non mentem, & sententiam spectare, nisi cum non vtitur is qui interrogare se putat, nomine, ad id ad quod is qui rogatus est, concessit? Atqui hoc ipsum est etiam contra nomen disputare. Ad mentem autem & sententiam dirigere disputationem est, cum ad id adhibuit nomen, ad quod retulit intelligentiam & mentem is, qui respondet. Quod si quis nomen, quod multum significat, vnum declarare putet, & is qui interrogat, & is, qui contra disputat, veluti, id quod est, & vnum, certe multa significant. Verum & is, qui respondet, & Zeno ponens quæstionem, vnumque putans esse id, quod est, interrogauit, estque illa conclusio, vnum esse omnia; is ad nomen, vel ad mentem eius, qui rogatus est, omnem diriget disputationem. At si quis plura significare arbitretur, profecto non illius spectauit sententiam. primum enim hæc ipsa duo, de verbis, & sententia controuersiam esse, in ijs posita sunt captionibus, quæ multa declarant. Deinde in altero eorum, qui disputant. Neque enim in oratione positum est, ad mentem & sententiam consegre disputationem: sed in eo, vt is, qui respondet, ad ea, quæ dedit, quodam modo sit affectus. tum vero ad nomen dirigi hę omnes possunt, quoniam nomen hoc loco est, non sententiam spectare. si enim non omnes sint, certe aliæ erunt, quæ nec ad nomen, nec ad sententiam conferentur. Hi autem omnes ita distribuunt, vt alias ad nomen alias ad mentem sententiamque referant, alias non item. atqui ex ratiocinationibus, quæ ex ijs constant, quæ ambigua sunt, quædam verborum sunt ratiocinationes, & captiones. absurdum est enim, non omnes, quæ verborum sunt, dicere ad nomen pertinere. Atqui sunt captiones, quædam non ex eo quod is qui respondet, ad eas quodammodo affectus est, sed quod ipsa argumentatio in-

ratio interrogationem complectitur eiusmodi, quæ multa declaret. Omninoque perabsurdum est de reprehensione antequam de ratiocinatione disputare. Cum enim reprehensio repugnantiæ sit ratiocinatio fit vt de ratiocinatione prius quam de refutatione disserendum sit necessario. est enim reprehensio talis, ficta, & simulata conclusio repugnantiæ. Itaque vel in conclusione vitium est, vel in contraria enunciatione (addenda est enim contraria oratio) vel in vtraque. Est autem huius captionis, silentia loqui, in contraria oratione, non in conclusione: illius vero, quæ non habet quis, ea dabit in vtraque illius Homeri poema formam & figuram propter circum, in conclusione. Quæ autem ratiocinatio in neutro versatur, ea demum vera est. Sed vnde fluit, eo se referat oratio. Illud igitur quæro, eæ ratiocinationes & captiones quæ in mathematicorũ disciplinis versantur, num ad sententiarum captiones referantur? certe non. Illud etiam requiro, si cui triangulus multa significare videatur, atque is dederit eum duos angulos pares hĩe, non quã ex parte hanc figuram concludunt, alter duos angulos rectos habere, num ad sententiam alterius hic argumentationem direxerit? certe non. Iam si nomen multa significet: vnusque neque intelligat, neque putet, qui alter contra eius sniam disputauit? aut quo tandem pacto ponenda quæstio est, nisi diuisionem ad hibendo, si quis roget, liceat ne siléria loqui, nec ne? aut liceat ne hoc modo, non illo? certe. Quod si quis non det vlla ex parte, alter autem concludat, non ne ex sententia & mente eius effecit conclusionem? Atqui videtur hæc captio in ijs esse, quæ in nomine consistunt. Non igitur aliquod genus est captionum, ad sententiam disputationem dirigere, sed aliæ ad nomen diriguntur, neque eę, omnes eius generis, nec veræ reprehensiones, neque eæ, quæ veras fallaciter imitantur. Sunt.n. fucatæ & simulatæ reprehensiones in ijs ét,

quæ

quæ non sunt verbum, ex quo sunt genere accidentis, & aliorum. Quod si quis putet distinctione hac opus esse, dico silentia loqui alia hoc modo, alia illo modo, hoc certe quidem primum uitiosum est, putare. Interdum enim rogatum non dicitur multis modis Fieri autem nō potest, vt quis distinguat, quod distinguendum non putet. deinde vitiosum est & absurdum aliquid docere: quandoquidem planum facturus est quæ sit vis vocabuli ei, qui nec attendat, neque sciat neque existimet id aliam vim habere. Præterea id etiam in ijs, quæ non duobus modis dicuntur, quid prohibet contingere? veluti, sint ne in quatuor vnitates pares duabus? Sunt autem duo hæc modo in quatuor, illa illo modo. Et sit ne contrariorum eadem ars, nec ne? Sunt aūt contraria alia ignorata, alia agnita, ex quo fit, vt qui hoc faciundum existimat, aliud esse docere, aliud disputare, ignorare videatur. Illud etiam eum qui doceat non rogare oportere, se perspicuum & planum facere, cum autem quid disputet rogare.

CONCLVSIONES.

Existimare ex captionibus nonnullas in verbis nonnullas autem in sententiis consistere & non easdem esse amentia est.

Ad mentem & sententiam dirigere disputationem est, cum ad id adhibuit nomen ad quod mentem retulit respondens.

De tentatiuæ interrogatione & quid differat, & contentiosus a Sophistico. Cap. X.

POstremo, postulare vt affirmes, aut neges, non est eius, qui rem demonstrat, sed eius, qui periculum facit. Ratio enim experiundi quędā pars Dialecticæ est. Itaque in rebus omnibus uersatur,

Proponitque sibi nō doctum & peritum, sed ignarum
& imperitum, eumque, qui rerum sibi scientiam non
esse simulat. Atque is demum Dialecticus est, qui
ex re', de qua agitur, ea spectat, quæ sunt omnium
artium communia. qui autem hoc fallaciter facit,
sophistes. Atque etiam ratiocinatio vincendi stu-
dio comparata & fallax vna est, quæ ea videtur con-
cludere, in quibus dialectica periculum facit, etiam
si vera sit conclusio. Causam enim ne cognosca-
mus, nobis insidias parat. Eæ etiam captiosæ & fal-
laces conclusiones, quæ non ex ijs progrediuntur
quæ cuiusque artis sunt ex arte proficisci videntur. nā
vitiose describendi rationes non sunt in ijs, quæ fal-
lendi studio adhibentur: quandoquidem ex ijs quæ
arti subiecta sunt, captiones progrediātur. Nec si qua
vitiose describendi ratio in vera versatur: qualis est
Hippocratis, cuius quadratum lunulis conficiebatur,
sed, si vt Bryso, circulum in quadrati formam redige-
bat, sic circuli quadrati figuram efficiat: certe quia
non accomodate ad rem ob eam causam fictus est si-
mulatusque nō verus, itaque in his, vel illis rebus ver
satur ratiocinatio, & si ratiocinatio est, tamen si-
mulata & ficta est oratio. Cum enim ad rem accom-
modata videatur, fit vt fallax sit & iniqua. Vt enim
ea, quæ in causis forensibus versatur iniustitia, speciē
quandam præ se fert iustitiæ, estque iniusta quædam
pugna, sic contraria oratio, iniqua pugna est: ad litē
que spectat. Quem admodū enim illic omnes, qui sibi
victoriam proponunt: sic hic hi, qui pugnaces sunt,
tentant experiunturque omnia. Ac ij quidem, qui vin
cendi studio eos se præstant, homines litigiosi & amā
tes litium videntur: qui autem ostentationis, aut quę
stus causa sophistæ. Est enim sophistice, vt diximus,
quędam ratio quærendi opes simulatione sapientię
Itaque studio est illis conclusio, quæ necessariam fal-
laciter imitetur. Suntque orationum earundem. amā
tes,

tes,& ij, qui vincendi studio disputant, & sophistæ sed non eundem sibi finem proponunt. Eademque oratio litigiosa, & fallax est, sed non eadem ex parte:sed quia victoriæ speciem sequatur, litigiosa: quia sapientiæ fallax nominatur. Est enim sophistice quædam fucata simulataque sapientia, non vera. Qui aũt certandi studio disputat, id est quodammodo ad dialecticum, quod is, qui vitiose describit, ad Geometrã ex eisdem enim, ex quibus dialectica, fallacem conclusionem efficiunt. quemadmodum is, qui vitiose describit, ex ijsdem ex quibus Geometra. Sed hic non certandi studium sequi dicitur, quod ex principijs conclusionibusque artis vitiose describit, ille ex ijs, quæ dialecticę tributa sunt. Ac illud quidem dubium non est, quin is qui certandi studio disputat, in alijs disciplinis versetur: vt quadratum quod lunulis efficitur, non est litigiosum, Brysonis litigiosum est. Atque illud non ad alias artes transferri licet, nisi ad geometriam, quod ex proprijs initijs efficiatur: hoc ad multos licet, qui quid in quaque arte effici possit, quid non possit non intelligunt. Apte enim transferetur. aut quemadmodum Antiphon quadratum efficere solebat, aut si quis neget ad valetudinem rectius & salubrius esse, a cœna deambulare, Zenonis ratione ductus: ea quoniam late patet, non est medicinæ. Ac si non omni ex parte eandem habet rationem is qui pugnaciter disputat, ad dialecticum, quam is qui vitiose describit, ad geometriam, numquam is qui pugnaciter disputat in illis versaretur.

CONCLVSIONES.

Experiendi disciplina est pars dialectica.
Dialectici est qua in omnibus communia sunt speculari.
Sophistica est quadam ratio querendi opes simulatione sapientia.

Qui vincendi studio contendunt litigiosi & litium amatores videntur. Qui quæstus vero gratia, Sophistæ.

Non esse determinati generis orationes dialecticorum ac tentatiuorum. Cap. XI.

NVnc dialectico ad disserendum non est vllum certum genus propositum, neque ad demonstrandum & concludendum: neque vero talis est qualis theologus. Neque enim posita sunt in vno certo genere omnia, nec si sint, ijsdem possint initijs naturæ & res quæ sunt subijci. Itaque ars, nulla earũ quæ certam quandam naturam demonstrant, interrogere solet, propterea quod non licet alterutran partem ratiocinationis, concedere, & quod ex vtraque parte non efficitur conclusio. at dialectica interrogat. Quod si demonstret, si minus de omnibus, at certe de perspicuis, & suis initijs nunquam quæstionem ponit. Si enim ea minus det & concedat, iam quæ ad resistendum proferat, non habebit. Quę quidem & ratio tentandi eædam sunt. Neque enim ratio tentandi talis est, qualis Geometra, ; sed eiusmodi, qua etiã inscius prędictus esse posit. Potest enim etiam is qui rem ignorat, ex initio periculum facere, si quidem dat, & concedit, non ex ijs quæ nouit, neque ex proprijs, sed consequentibus ea omnia, quæ eiusmodi sunt, vt eum qui ea teneat, nihil prohibeat, artis esse expertem & ignarum: eum autem qui nesciat, necesse sit ignorare. Ita fit vt ratio tentandi nullius sit certi generis sententia. Itaque omnibus in artibus versatur Omnibus enim artibus communes quidem loci propositi sunt. Quocirca omnes etiam idiotæ, & ignari disserendi tentandique ratione quodammodo vtuntur, quoniam est quatenus omnes defendere ac refellere conantur. Atqui hæc ipsa late patent,

tent, quæ tamen ipsi tenent, etiam si de ijs sine arte di cere videantur. Refutant ergo omnes quòd ea tenent sine arte, quæ arte & ratione tractat dialectica: & qui arte disserendi valet ad faciendum periculum, dialecticus. Quando autem hæc multa sunt, & in rebus omnibus versantur, nec sunt eiusmodi, vt intra certam quandam naturam genusque consistant, sed quasi negationes infinita sunt: alia autem eam uim non habēt, sed propria sunt artium singularum: licet & illis instructum periculum facere in omnibus, & ex ipsis artem quandam efficere. quæ non eandē vim, quam eæ artes quæ demonstrant, habebit. Quapropter is qui certandi studio disputat non eandem vim continet omnino, quàm is, qui vitioso genere describendi & componendi vtitur, propterea quod non ex certis cuiusdam generis initijs capit ignaros, ac decipit, sed certandi studio in omnis generis disputatione versantur. Sunt igitur hæc fallacium reprehensionum genera. Dialectico autem esse hæc proposita, eumque hæc præstare posse, hinc facile perspici potest, quod viæ & rationi, quæ in propositionibus versatur, hæc omnis proposita tractatio est. Ac de fictis quidem & simulatis reprehensionibus diximus.

CONCLVSIO.

Dialectici munus est de omnibus interrogare.

Loci communes interrogantibus ad falsum, vel inopinabile. Cap. XII.

EA autem pars, in qua falsum aliquid ostendere, & ad ea quæ cōtraria sunt opinionibus omnium cōpellere instituunt sophistæ: (est enim

hæc pars altera instituti sophistarum) primum ex quodam interrogandi genere nascitur maxime. Interrogatio enim nulla certa proposita constitutaque re, de qua agatur, ad hæc exquirenda & indaganda valet. Qui enim temere loquuntur, fere errant vehementius. Temere autem dicunt tum, cum nullum certum genus propositum est, de quo disputetur. Multas etiam quæstiones ponere, etiam si certum constitumque sit id, de quo disputetur, & postulare, vt quæ alteri videantur, dicat, id certe ad compellendum eum ad ea quæ sunt contraria opinioni omnium, & falsa, magnam copiam argumentorum suppeditat. Quod si is, qui rogatur aliquid horum concedat, aut inficietur, vtile est eo loci eum impellere, vbi magna suppetet argumentorum copia. Sed hoc tempore rarius, quam superioribus, locus his captionibus datur, propterea quod statim quærunt quid hoc ad rem, de qua agatur pertineat. Hoc autem ad eliciendum aliquid, quod aut falsum sit, aut sententijs omnium repugnet, plurimum valet, nullum statim propositum in quæstionem vocare, sed profiteri, se discendi causa quærere. dabit enim hæc ratio argumento locum. Ad falsum autem; demonstrandum proprius locus est sophistarum, ad ea eum qui contra disputet compellere, in quibus magna argumentorum copia suppetet. Quod, vt supra docui & recte & vitiose facere licebit. Rursus vt cogamus alterum aliquid concedere, quod sit contra opinionem omnium, cuius sit generis aut sectæ is, qui contra disputat, videndum est. Deinde interrogare par est, de eo quod contra opinionem multorum isti esse fateantur. Sunt enim cuiusque eorum opiniones in quo multum valet in propositionem distribuisse, & seligisse proposita singulorum. Explicatio autem horum locorum apta illa fertur, exponere id quod contra opinionem est, omnium, non ex oratione

tione effici. Quod semper ei propositum est, qui certandi studio disputant. Idem concludi potest ex volũtatibus hominum, & perspicuis opinionibus, Non enim eadem volunt & loquuntur homines, sed cum oratione honestissima vtuntur, tum ea quæ vtilitatis speciem præ se ferunt, sequuntur. velut mori per decus, magis quam iucunde viuere aiunt oportere, & iuste & integre vitam per inopiam agere melius, quã in opum abundantia turpiter. at contraria sequuntur. Ac is quidem qui in respondendo voluntates sequetur, ad certas & claras opiniones reuocandus erit, is autem qui has ipsas, ad incertas & obscuras. vtroque enim modo ea quæ sententijs omnium repugnant, dicat necesse est, quoniam vel de perspicuis vel de obscuris & incertis opinionibus loquentur contraria. Plurimum autem valet ad exprimendum aliquid quod sit contra opinionem omnium. Id quod Callicles in Gorgia commemorat. Atque etiam veteres omnes, ex eo quòd naturæ & quod legi consentaneum est, id effici putabant. Naturam enim legi repugnare, & iustitiam lege honestam esse, natura non esse. Debet igitur ei, qui naturæ consentaneum aliquid dixerit, lex opponi, & natura ei, qui legem proferet. Vtroque enim modo aliquid dicent admirabile, & quod sententijs omnium repugnet. Hi autem verum quod naturæ congruit sequebantur, quod autem legi, id multitudini probatur. Perspicuum est igitur etiam illos, quemadmodum etiam huius ætatis homines, conatos esse, vel refellere eos, qui contra disputabant vel coegisse, vt aliquid quod esset contra omnium opinionem cõcederent. Sunt autem interrogationes quædam, ad quas, si in alterutram partem respondetur, admirabile quiddam existet, contraque opiniones. ut sit ne parendum sapientibus, an parenti? Et sint ne ea quę vtilia sunt, facienda, an quæ iusta? Et, accipere

iniuriam præstat, an fbcere? Compellendus autem is, qui contra pisputat, ad ea, de quibus sapientes à mul titudine dissentiunt, ita tamen, vt si quid dicat de sen tentia sapientum, ad vulgi opinionem, sin quod vulgus probet, ad sapientum sententias opinionesque re uocetur. Aiunt enim hi, beatum iustum esse necessario, multitudini autem non probatur, regem non esse beatum. Compellere autem ad ea, quæ hoc modo nõ probantur, idem valet atq; efficit quod ad legis & naturæ repugnãtiam reuocare. Nam & lex vulgi est opi nio, & ad naturam ac verum orationem suam sapien tes dirigunt. Ac ea quidẽ quæ opinionibus repugnãt, ex his locis petenda sunt.

CONCLVSIONES.

Qui temere loquuntur vehementius errant.

Iuste viuere in inopia melius est quàm in opibus & diuitiis turpiter viuere.

Lex vulgi opinio est, & ad naturam ac uerum orationem suã sapientes dirigunt.

De nugationis & Solœcismi locis. Cap. XIII.

NVnc sequitur, vt quomodo nugari cogant sophistæ differamus. Ac quid appellemus nugari iam iã diximus. Omnes autem hæ argu mentationes hoc ita efficere volunt, si verbum dicas, an orationem nihil interest. Duplum autem, & duplum simpli idem valẽt. Si igitur est simpli duplũ, erit simpli simpli duplum. Rursus, si pro duplum duplum simpli ponat, ter dicentur, erit simpli simpli duplum. Et sit ne cupiditas voluptatis? Hoc autem est appetitio voluptatis. Est igitur appetitio cupidi-

tas

as voluptatis voluptatis. Sunt autem eius generis ca
otiones in ijs,quæ cum aliquo conferuntur, quorum
non solum genera, sed ipsa etiam cum aliquo confe-
runtur,& ad vnum,idemque referuntur,vt cupiditas
alicuius cupiditas, appetitio alicuius appetitio, &
duplum alicuius duplum, & simpli duplum dicitur.
Itemq; in ijs,quæ in genere eorum, quæ cum aliquo
conferuntur, non numerantur,& de natura alicuius
dicuntur, cum interim eorum definitio naturam eis
subiectam complectatur, & vno nomine in ijs quo-
rum habitus,& affectiones, & siquid simile per se de
subiectis naturis dicuntur. Vt impar numerus est
qui medium habet:est autem numerus impar: est igi
tur numerus, numerus,qui medium habet.Et si sima
tas naris est concauitas, est autem etiam naris sima,
est igitur naris naris est concaua. Sophistæ autem vi-
dentur cogere nugari, nec cogunt interdum, pro-
pterea quod non ante quærunt,vtrum(exempli cau-
sa) duplum aliquid, an nihil per se dictum signifi-
cet, & si quid significet, idem sit, an aliud. sed con-
tinuo conclusionem efficiunt, quæ sequi videtur,
quod nomen solum idem quod oratio valere & de-
clarare videatur. Solœcismus autem quid sit supra
dictum est. Fieri autem potest, vt is qui non facit,
solœcismum facere, & qui facit, non facere videa-
tur. vti Leuinus dixit,si venus masculinum est, nam
qui dicit Almam, solœcismum quidem facit secun-
dum illum, non videtur autem alijs. Qui vero al-
mum videtur autem, sed solœcismum non facit.Ex
quo perspicuum est,artem aliquam solœcismum fa-
cere posse.Itaque multæ orationes,quæ non efficiunt
quod sumitur, solœcismum videntur concludere.
Quod fit reprehensionibus. Omnes autem solœ-
cismi ficti non veri; fere ex illo pro nomine Hoc
oriuntur & existunt, cum casus nec virile,nec mu-
liebre nomen, sed medium horum vel vtrumque de-
clarat

clarat. Nam & hic virile significat, & hæc muliebre: at Hoc neutrum, vult illud quidem declarare, sed tamen sæpe vtrunque illorum significat: Vt si quęratur, quid sit hoc? & Calliope, lignum, vel Coriscus respondeatur. Ac maris quidem & fœminini casus omnes differunt, neutrius, alij non item. Quocirca plerunq; cum illud hoc datur & conceditur, hunc, quasi dictum sit, concludunt, itemq́ue alium casum pro alio. Fallax autem conclusio propterea efficitur quod illud hoc commune sit multorum casuum, quãdoquidem hoc alias idem quod hic, alias quod hunc efficit. Sed vicissim declarare hæc debet, si cum verbo, Est coniunctum sit, hic, sin cum Esse, hunc, vt Hipponicus est, esse Hipponicum. quod de fœmineis iudicandum est eodem modo, & nominibus supellectilium, quæ viriliũ vel muliebrium inflexionem habẽt. Quorum enim ο & ν extremæ sunt literæ, ea sola supellectilis nominum inflexionẽ retinẽt, vt ξύλον, idest lignũ, σχοινίον, funis. Quę autem non in eas literas desinunt, masculinorũ vel fœmininorum, quorum nonnulla ad supellectilia referimus vt ἀσκὸς, idest vter, nomen est masculini generis, κλίνη idest lectus, fœminini. Itaque in his etiã talibus nominibus eodem modo & verbum Est & Esse dissimilitudinem facient & distinctionem. Atque similis est quodam modo solœcismus ijs reprehensionibus, quę ex dissimilitudine: aut ex forma eueniredicuntur. vt enim in illis rebus sic in his ex verbis accidit, vt solœcismus fiat, quod homo & albus & res & nomen est. Perspicuum est igitur, dandam esse operã, vt solœcismum ex ijs casibus quos exposuimus concludamus. Ac genera quidem argumentationum, quę certandi causa tractantur, & generum partes modiq; expositi sunt.

CON-

CONCLVSIO.

Ficti & non veri solœcismi contingunt ex illo pronomine hoc cum casus nec masculinum, nec fœmininum, sed medium horum vel vtrunque declarat.

De Sophistica occultatione contra moleste respondentes. Cap. XIII.

PErmagni autem interest ad occulendum, vt in dialecticis, sic hoc in loco, quemadmodum disponantur ea, quæ ad interrogationem pertinent. His igitur ita constitutis, deinceps sequitur, vt horum aliqua præcepta demus, Ad reprehendendum quidem multum valet prolixitas, propterea quod difficile est simul, & quasi vno aspectu multa perspicere. Vt autem prolixitatem assequamur, ab ijs locis quos supra exposuimus, præsidium petendum erit. Celeritas etiam in concludendo multum potest. Qui enim tardi sunt, minus res prouident. Iam vero ira & disceptatio adiuuant, quoniam qui aliqua perturbatione animi commoti sunt, minus virium habent ad obseruanda & defendenda omnia. Ad iracundiam autem impellemus, si alterum qui nobiscum disputat & nobis iniuriam velle, facere, & nullo affici pudore docebimus. Iam vtile erit, vicissim interrogationes quæstionesque ponere, siue ad eandem probandam, aut refellendam, cui multa argumenta suppetant, siue in vtranque partem. Sic enim fiet, vt vno tempore, vel plura, vel contraria defendat. Atque vt vno verbo finiam, omnia quæ valere ad occulenda argumenta dicta sunt superiore libro, ad argumẽtationes etiam quæ certandi causa tractantur, valent plurimum. Nam & occulere latendi causa volumus, & latere decipiendi, atque captandi. Quod autem atti-

net

net ad eos,qui negant ea, quæ argumentationi prodesse putant, interrogandi sunt a nobis per negationem,quasi contrarium efficere velimus, aut etiam vtraque pars simul & ex æquo quęrendo ponenda est.Cum enim dubium est & obscurum,quid sumere velimus, minus ij, qui cõtra dispurant, proteruiunt Iam vero si quis quasi membratim concedat res singulas per inductionem, sæpe id,an in toto genere vere dicatur,non est rogandus,sed id quasi datum sit, accipiendum est. Interdum enim illi se dedisse hoc ipsum putant,& auditoribus videntur propter inductions recordationem, quasi illa non frustra & tenere rogata sint,in quibus etiam totum genus non significatur, & appellatur vllo nomine, similitudine vtendum erit quoad res postulabit, propterea quod sæpe latet & obscura est similitudo. Vt autem sumamus propositionem, contrarium per comparationem quærere debemus. ueluti, si concludendum sit, patri in omnibus parendum esse, vtrum in omnibus parentibus parendum sit, an in omnibus non parendum? & illud sępe, sint'ne multa concedenda, an pauca? Multa enim potius, si quidem necesse est,tribuenda parentibus videbuntur. Contraria enim inter se comparata atque composita, & maiora & magna, & deteriora & meliora hominibus videntur Atque etiam cauillatio eorum, qui interrogant, facit plerunque vt ij, qui contra disputant, refelli vel maxime videantur, propterea quod cum nihil effecerint, & concluserint, tamen non vocant in quæstionem id quod extremum & cõclusum fuit, sed quasi concluserint, ita concludunt. Non igitur hoc & illud. Illud etiam fallax & captiosum est,proposita re admirabili, & quæ sit contra opinionem omnium, velle id quod videatur responderi proposito eo initio disputationis, quod probetur, de ijs quorum ea vis sit,quęrere hoc modo,

do. Tibi ne videtur? Si enim in ijs sit interrogatio ex quibus cōclusio efficitur certe vel reprehendat alter vel concedat id quòd sententijs repugnet, necesse est. Si.n. dederit, reprehendetur, si non dederit, neque id probabile dixerit, aliquid quod sit cōtra opinionem omnium, dabit. si non concedat, probabile autem fateatur, incurret in reprehensionem. Iam quemadmodum in arte Rhetorica, sic in ratione refutandi contraria, & repugnantia elicienda sunt, vel ex sermone eorum qui contra disputant, vel ex eorum quorum dicta, & facta honesta esse concedunt. Itaque ex eorum dictis qui eiusmodi vel similes habentur, vel ex plurimorum, vel omnium sermonibus.
Iam quemadmodum ij qui respondent, sæpe cum refelluntur, distinguunt, si futurum est, vt coarguantur, sic ij qui quæstionem ponunt, hinc præsidium petere debent contra eos qui resistunt, si hoc modo efficietur, illo non item, se hoc modo intellexisse.
Quod etiam Cleophon facit in mandrabulo. Atque etiam a proposito aberrantes reliquas argumentationes concidere debemus. quod si is qui poscit quæstionem præsentiat, ei occurrendum, & prædicendum erit. Interdumq; ex ijs, quæ aliena sunt a proposito argumēta ducere licebit, si quis ex eo, de quo agitur, argumēta nō poterit sumere quod Lycophron fecit, cum lyram laudandam suscepisset.
Quod verò ad eos attinet, qui aliquid argumētis probari volunt, quoniam placet causam afferri oportere, certe quibusdam positis & cōcessis, minus, totum est ad defendendum idq;, quod vniuersum est si refellere velimus, affirmare, sequi repugnātiam, ut quod affirmarunt negare eos, aut quod negauerint concedere. Quare illud est, Eandem in contrarijs artem versari, aut non versari eandem. Conclusiones autem quæri non debēt more propositionum. Et quædā quærenda non

da non sunt, sed pro concessis accipienda Ac ex quibus interrogationes constarent, & quemadmodum interrogaremus, satis fere dictum est.

CONCLVSIONES.

Celeritas in concludendo multum valet.
Qui tardi sunt non multum provident.
Ad iracundiam nobiscum certantes impellemus, si nobis omnem iniuriam velle facere ostendemus, & nullo affici pudore dicemus.
Opposita iuxta se posita magis elucescunt.
simul multa conspicere est impossibile.

Primi libri Elenchorum Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM.

LIBER SECVNDVS

SVMMA LIBRI.

De sophisticarum orationū vtilitate, & quo modo dilui possint. De Solutione sex vltimorum locorum extra dictionem, Nugationis, & solæcismi. De Facili, difficili & acuta oratione. Epilogus item octo librorum Topicorum & duorum præsentium.

Quam vtile sit cognoscere sophisticas orationes, & quomodo dissolui possint. Cap. I.

DEINCEPS de responsione, & quemadmodum argumenta discutienda & explicanda sint, & quis sit horum argumentorum vsus dicendum est. Valent quidem ad philosophiam duabus de causis. Primū quod cum ex verbis nascantur, faciunt, vt quot modis quidque dicatur, & quæ similes sint quæ dissimiles res, & verba facilius intelligamus. Deinde valē ad quęstiones, quas quisq; per se separatimq; tractat. Qui.n. facile decipitur, & capitur ab alijs, neq; id sentit, id ēt sępe ei per se res cōsiderāti accidat necesse est. Postremo valent ad opinionem, quod in rebus oībus exercitat, & nullius imperiti ignarique videbimur. Nam si

ita

ita quis diſputet cum altero, vt argumenta refellat, is neque eorum vitia exponere, aut explicare poſſit, alijs opinionem adfert, ſe non a veritate coactum, ſed imperitia ductum, iniquum eſſe in diſputando. Quo autem pacto ij, qui poſcunt quæſtionem, armati eſſe debeant, vt his talibus argumentationibus poſsint occurrere, facile intelligi poteſt, ſi modo recte ſupra expoſuimus, ex quibus fallaces & captioſę concluſiones conſtarent, & in interrogationes nimiæ, ſatis explicauimus. Aliud autem eſt, cum quis argumentationem ſumit, perſpicere & diſcutere eius vitium, aliud cum interrogatur, celeriter poſſe reſiſtere. Quod enim ſcimus, id ſæpe cum ordo verborum traiectione mutatus, eſt ignoramus. Iam vero vt in cæteris artibus & rebus, ſic fere in argumentis exercitatione celeritatem maiorem, tarditatem ue comparamus. Itaque ſi quid nobis apertum perſpicuumque ſit, ſiequei d meditatum habeamus, in eo fere fit, vt commoditatibus oportunitatibusque deſtituamur. Qnod autem in deſcriptionibus uſu euenit, vt propoſitiones in partes tributas interdum retexere non poſsimus, ſic in reprehenſionlbus nonnunquam ſcimus, vnde concluſio efficiatur. & argumentum explicare non valemus.

CONCLVSIONES.

Quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus.

ſicut in artibus ita in argumentis, celeritatem & tarditatem exercitatione comparamus.

Ad plures interrogationes non eſt danda vna reſponſio.

De apparenti Solutione Reſpondentis. Cap. II.

PRimum ergo, quemadmodum dicimus incertum præſtare diſſerere probrbili argumentatione, quam vera, ſic probabili explicatione potius quàm

tius quàm vera, argumentorum captiones nonnun quam discutere, & dissoluere debemus. Omnino enim pugnandum est contra eos, qui contentionis concertationisque causa disputant, non tanquam refellant, sed tanquam reprehensionis specie contra nos armentur. Cum enim eos concludere negemus, certe ad speciem & simulationem omnis nostra dirigenda est responsio Cum enim refutatio sit oratio repugnans, non ambigua: quæ ex quibusdam efficitur. nulla certe ad ambigua, & homonymiam adhibenda erit distinctio: neq; enim ratiocinationem, argumentando tractat. Sed nulla alia de causa ante distinguendum erit, nisi quod reprehensionis speciem præ se fert conclusio. Non igitur hoc loco nobis refutatio extimescenda est, sed eius solum simulachrum. Quippe cũ interrogatio ambigua & homonymia, cæteraque eius generis captiones, & veram reprehensionem obscurent: & faciant, vt eos, qui refellant ac non refellant, ignoremus. Nam, quoniam licet cuiuis tota argumentatione conclusa dicere, & non quod alter affirmauerit negare, sed ambigue, etiam si eo toto impetu ferretur, incertum est an sit reprehensus, dubium est enim, an verum nunc dicatur. Quod si diuisione adhibita interrogasset, id quod ambiguum est, certe reprehensio perspicua fuisset. Nam quia volunt ij, qui certandi studio disputant, hoc quidem tempore rarius quam superioribus eum, qui rogatur, aut etiam aut non respondere, id fieri potest. Nunc autem propter vitiosum morem interrogandi, necesse est aliquid ante respondere, corrigendo interrogationis vitia. Quandoquidem si tolerabilis partitio adhibita sit, eum necesse sit, qui contra disputet, aut etiam, aut non dicere. Quod si quis putet eam reprehensionem, quę ex ambiguitate nascitur, veram esse, nullo modo reptehensionem

effugere poterit is qui respondebit. quippe cum in ijs rebus, quæ sub oculos cadunt, necesse sit eum, & quod nomen intelligi dixerit, id negare, & affirmare id quod negarit. Nihil enim adiuuat quorundam emendatio, qui Coriscum non confirmant esse, & musicum, & musicæ expertem, sed hunc, quem monstrant musicum, & hunc eundem expertem musicæ. Eadem enim erit oratio hæc, Coriscum musicum esse, quæ illa, hunc Coriscum esse, musicum, quod simul & confirmabunt & negabunt. Sed fortasse dicent, non idem significare, cum in altera nomen collatum sit, ita aliquid inter eas interesse. Sin autem hoc omnino dixerit, illi hoc, vel hunc adiunxerit, absurdum erit. Nam nihilo magis alteri addet, præsertim cum nihil intersit, vtrilibet addat. Sed quoniam incertum est, vtrum is, qui ambiguitatem non distinxit, reprehensus necne sit (concessum est enim in disputando ambigua distinguere) certe dare rogatum omnino nulla adhibita distinctione est in vitio. Itaque, si minus is, qui dat, at certe oratio reprehendetur, & pro refutata habebitur. Fit autem plerunque, vt qui ambiguitatem cernunt, tamē eam non ausint distinguere, propter eorum, qui talia proponunt acerbitatem, vt ne se in omnibus difficiles, & iniquos præbere videantur. Deinde, quod nunquā putassent ex hoc conclusionem posse effici, sæpe occurit aliquid contra opinionem omnium. Quapropter, quoniam concessum est, vt supra dixi, non dubitabimus distinguere. Siquis autem duas interrogationes, non vnam ponat, non ea existet captio, quæ ex homonymia & ambiguitate nascitur. Quid enim interest, vtrum nunc roges, an Callias, & Themistocles sint musici, an tum, cum idem nomen vtrique impositum esse, nec ijdem forent? Nam si plura

vno

vno declarat, plura interrogauit. Quod si iniquum est ad duo rogata velle respōsum vnum dari omnino profecto ad ambiguum nullum semel responderi conuenit, ne si in omnibus quidem id vere dicatur quorū dā sententia. Nihil.n.hoc interest: an si quis rogaret, vtrū Coriscus & Callias sint domi, necne sint domi, siue adsit vterque, siue absit: vtroq; enim modo plures erunt enunciationes. Nec enim si vere dici potest, propterea vna est interrogatio. Possunt.n. sexcenta alia, quęri, ad quæ aut etiam aut non respondere verę liceat. Attamen non vnum responsum dandum est sic enim disputatio tollitur. Hoc autem similiter fiat, ac si quis idem nomen diuersis hominibus imponat. Cum ergo ad rogata duo non sit semel respondendum, perspicuum est, aut etiam, aut non, non esse dicendum in ambiguis. Neque enim qui dixerit, quamuis dixerit, responderit. sed hoc volunt in disputando quod quid efficiatur, sit incertum.

Quoniam igitur, quemadmodum diximus, quædā simulachra sunt reprehensionum, reprehensiones nullo modo: sic quædam sunt simulatæ explicationes, nec explicationes sunt, quas quidem interdum afferri dicimus oportere potius quam veras explicationes. Veluti cum disputatur pugnaciter, & cum rei, quæ duobus modis dicitur, occurritur. Ac in ijs quidem disputationibus, quę speciem quidem verarum præseferent: respondendum est, Esto: Sic enim nullus erit reprehensioni locus. Si quid autem contra opinionem omnium cogatur concedere, tum vel maxime addendum est, Id videri. Sic.n. nec reprehensioni, nec ei quod admirabile sit, & contra opinionem omnium, dare locum videbitur. Perspicuum est quidem quemadmodum à principio repetatur disputatio. Si qua autem proxime ad id accedant, ea sententia omnium refellenda sunt non

concedenda : quod primam disputationem repetere videatur. Cum vero aliquis eiusmodi a nobis petet, quod ex causa disserendi illud quidem efficiatur necessario, sed quod falsum sit, aut improbabile, idem respondere debebimus. Quæ enim necessario sequũtur eiusdem esse causæ videntur. Iam vero, cum res vniuersa non nomine suo, sed similitudine tractabitur, respondẽdum erit nobis, eũ nec quo modo a nobis data sit, nec quemadmodum ipse proposuerit, sumere. Ex hoc enim plerunque existit reprehensio. Qui autẽ ijs commoditatibus destitutus erit, is confugere ad vitiosam probationem debebit, vt ei occurrat eo genere distinctionis, de quo supra diximus. Ac in ijs quidem disputationibus, in quibus propriis nominibus vtetur aut omnino respondendum erit nobis, aut certe adhibenda distinctio. Quę autem aliquid in mentem reseruãtes proponimus ad disputãdum, qualia sunt ea omnia: quæ non plane: sed truncatim interrogantur, ex iis reprehensio nasci solet. Cuius generis est illud: an quicquid est Atheniensiũ possesio: id Atheniensiũ est? Certe: itemque in cæteris: at qui homo est animalium: possesio igitur animalium est homo. Hominẽ enim animalium esse dicimus: quod sit animal. & Lysandrum Lacedæmoniorum quod sit Lacedæmonius Ergo illud quidem perspicuum est cum dubium est id, quod proponitur, tum non esse omnino dãdũ. Cũ autem duo erunt huiusmodi: quorũ si alterum sit, ex eo alterum necessario concludetur: sin hoc sit: illud ex eo non concludetur necessario, debebit is, qui interrogabitur, id dare, quod minus lateat. Difficilius est enim ex pluribus concludere. Quod si argumentando concludat, alicui datum esse contrarium, alicui non esse: si vera sit oratio, contrarium esse dicendum est, sed non esse nomen impositum alteri. Quoniam aut nonnulla plerique conce-

dunt,

dunt,quæ si quis minus det, eum falsum putare fatebuntur, alia, non item, cuius generis sunt ambigua omnia (vtrum eniu animantium animus intereat, necne,non est multis exploratum) in quibus eorum non est certum, vtro modo soleat concedi id de quo agitur:vtrum vt sententiæ solent,quarum nomine appellant & veras opiniones, & vniuersas negationes: qualis est illa,diametros mensura definiri non potest: in ijs nou est respondendum,aut etiam aut non.Præterea cuius de veritate plurimæ sunt ambiguę opiniones eius si nomina ex alio transferas, nō id perspicuū erit,Nam quoniam dubium est vtra in parte insit veritas,sophistarum partes agere nō videbere: quoniamque ambiguum non mentiri,neque quod falsum sit asserere.Translatio etiam faciet, vt ne reprehēdatur oratio.Præterea vt quisque rogata præsenserit,ita eis ante occurrere,eaque prædicare debebit.Sic enim ei qui rogabit,resistet facillime.

CONCLVSIONES.

Cum quippiam obscurum proponitur non est concedendum simpliciter.
Num anima sit incorruptibilis vel corruptibilis,non est omnibus exploratum.

De congrua loci solutione. Cap. III.

SEd quoniam vera explicatio, expositio est falsæ ratiocinationis, quacunque ex interrogarione falsum efficiatur. Falsa autem ratiocinatio,quoniam duplex est, altera, cum falsum conclusum est: altera, cum si minus est ratiocinatio, attamen videtur esse: certe hæc ipsa explicatio eius etiam expli-

catio sit necesse est, quæ ratiocinationem veram fallaciter imitatur. Ex quo perspicitur interrogationum correctio. Ita fit, vt orationes, quæ conclusæ sint, refellendo, eæ autem, quæ videntur concludere, distinguendo explicentur, atque dissoluantur. Rursus, quoniam argumentationum, quæ conclusæ sunt, aliæ veram, aliæ falsam conclusionem habent eas, quibus falsum concluditur, duobus modis licet dissoluere, tum refellenda aliqua interrogatione, tum docendo eam esse naturam conclusionis. Eas autem, quarum vera conclusio est refutanda aut propositione, aut assumptione. cum præsertim vera sit conclusio. Quare ijs, qui argumentationem discutere & explicare velint, hoc primum videndum est, sitne conclusa, an minus conclusa: deinde, vtrum vera sit, an falsa conclusio, ut eam aut distinguentes, aut refellentes dissoluamus & refellentes uel hoc uel illo modo, quemadmodum supra diximus. Permultum autem interest, utrum interrogati ab alio, necne, argumentationem explicemus. Nam & prouidere difficile est: & facile est, cum otiosi sumus & soli, videre explicationem. Atque reprehensionum quidem, quæ ex ambiguo & homonymia oriuntur, partim habent aliquam interrogationem, quæ plura declarat, partim conclusionem, quæ multis modis dicitur: veluti in ea reprehensione, quæ silentia loqui concludit, conclusio duobus modis dicitur: in ea autem, qua efficitur, eum qui sciat aliquid, nescire, qualis est hæc: An is qui scit dicere aut facere, illud etiam sciat quod dicit, aut facit? hic autem scit iambica dicere: hic igitur scit iambica. in hac, inquam, una interrogatio ambigua est. Et quod duplex est, interdum non est: sed ambiguum aliqua ex parte est, aliqua ex parte non est in illa argnmentatione. Ac in quarum conclusione aliquid multis modis dicitur, nisi contrariam enuncia-

tionem

tionem aſſumpſerit, non erit reprehenſio. vt in ea, quas quis cœcus videre demonſtratur. neque enim ſublata contradicente pronunciatione, eſſe reprehenſio vllo modo poteſt. In quarum autem interrogationibus ambiguum eſt, non eſt neceſſe plane illud negare, quoniam non ad illud rogatum argumentatio adhibenda eſt, ſed concluſionis cauſa eſt omnis comparata. Initio ergo argumentationis, ſi quod ſit ambiguum verbum, vel ipſa oratio ſit, ita reſpondendum eſt, vt quodammodo eſſe, & quodammodo non eſſe dicamus. Vt ſilentia loqui aliqua intelligentia verum eſſe, quadam non eſſe. Et cum quæritur, eane quæ oportet facienda ſint? alia eſſe, alia non eſſe, dicendum eſt. Quod enim oportet, multis modis dicitur. Quod ſi ambiguum in propoſitione, & aſſumptione lateat, id in concluſione, interrogatione adiuncta, corrigendum erit. Licet igitur ſilentia dicere. non, ſed hunc ſilentia. De ijs etiam, in quarũ propoſitione & aſſumptione ambiguum, ineſt, iudicandum eſt eodem modo. Non igitur ſciunt quod ſciunt, immo vero ſciunt, ſed non hoc modo. Aliud eſt enim nihil ſciri poſſe, aliud eos qui hoc vel illo modo ſciunt, non poſſe. Omninoque pugnandum nobis, etiam ſi plane argumentum concluſerit, eum non eam rem, quam conceſſerimus, ſed verbum ſolum refelliſſe. ex quo efficietur, vt illa nulla ſit reprehenſio. Perſpicuum etiam, eſt quemadmodum diluendæ ſint eæ, quæ ex diſtinctione & coniunctione exiſtunt reprehenſiones. Etenim ſi diſtincta & coniuncta verbis aliud declaret, quæ concludatur argumentatio, contrarium dicendum erit. Sunt autem hæ argumentationes ex coniunctione, & diſtinctione. An quo vidiſti tu hunc verberari, eo ipſe verberatus eſt? quo verberatus eſt, eone eum verberari vidiſti? Habent illæ quidem ſimile aliquid ambigua-

rum interrogationum : attamen ex coniunctione sumuntur. Neque enim ambiguum est id, quod existit ex distinctione, cum præsertim coniuncta & distincta non eadem sit oratio. Siquidem nec hora & ora, eodem accentu pronunciata aliud efficiunt. Sed quemadmodum in scripto idem est verbum, si ijsdem literis scriptum sit, sic etiam illic efficiunt notæ. In voce autem non sunt eadem nomina. Quapropter reprehensio ea, quæ ex distinctione est, non ad ambiguitatis reprehensionem refertur. Atque etiã illud pespicuũ est, non omnes vt quidam dicunt, reprehensiones ex ambiguo existere. Distinguere ergo & secernere verba a verbis debebit is qui respondendi partes tenebit. Neque enim idem efficit, oculis videre verberari aliquem, quod oculis verberari aliquem videre. Et Euthydemi illa oratio, Vidistine triremes nunc quæ sunt in Piræo ex Sicilia: eodem modo diluenda erit. Itemque illa: Fierine potest, vt sutor peritus sit malus? potest autem fieri, vt aliquis peritus sutor sit malus? malus igitur sutor. Et illa, An bonarum artium bonæ sint notitiæ? mali autem bona est notitia: malum igitur est bona notitia. atqui malum & notitia, est & malum, malum igitur, notitia mala est. Item illa: An verum est, nunc te natum esse? nunc igitur natus es. Nisi forte aliud declarat, cum nunc distinctum est. Nunc enim verum est, te natum esse: sed te nunc natum esse, haud verum est. An vt potes, & quæ potes, sic & ea facies? cum autem non canis fidibus, canere fidibus potes: tunc igitur cum non canis fidibus, fidibus canes. nisi forte non eam vim habet, vt tum cum non canit fidibus, canat; sed vt faciat, cum vt non facit. Hoc autem quidam aliter diluunt. Dicunt enim, non si quis dederit alterum facere vt potest: iccirco effici vt is qui non canit fidibus, fidibus canat, Neq, enim

datum

datum esse omnino vt possit, eum esse facturum, nec idem valere vt potest omnino quod vt potest facere. Sed eos non recte dissoluere hinc apparet, quod cum omnium rationum & argumẽtationum in quibus est idem vitium, eadem sit explicatio, hæc ipsa nõ ad omnes, neque ad eas quæ omnino proponentur, accommodabitur: sed ad eum qui rogat modo, non ad argumentationem. Ex accentu autem nullę extant orationes, neque in scripto, neque in voce, nisi perpaucę. Eiusmodi est hæc: An quod habitas, est domus? est ergo quod habitas, negatio illius, habitas: dixisti autem quod habitas domum esse, domus igitur negatio est. Perspicuum est quomodo id explicari debeat. non enim idem significat graui tono prolatum aliquid, & circunflexo. Perspicuum etiam est illud, quemadmodum occurrendum est eis reprehensionibus, quæ ex eo nascuntur, quod quæ non sunt eadem, eadem esse dicunt, quãdoquidem categoriarum genera tenemus. Nam alter interrogatus, respondendo concesserit non in esse aliquid eorum, quę naturam rei declarant. alter autem docuerit aliquid conuenire eorũ, quæ cum aliquo conferuntur, aut quæ quanta sunt, cum propter dicendi genus rei naturam significare videantur. vt in hac oratione, fierine possit, vt aliquid simul quis & faciat & fecerit? At qui fieri potest, vt aliquis quid simul & videat, & eadem etiam ex parte viderit. Rursus an pati aliquid, sit aliquid facere? Ergo secatur, vritur, sentitur, eadem ratione dicũtur: eaque omnia quid pati declarant. Quid, dicere, currere, videre, eodem ne modo inter se affecta esse dicuntur? Atqui videre sentire quid est, ita simul & quid patitur & facit. Quod si quis in superiore oratione det fieri non posse, vt idem simul faciat & fecerit, vt autem videat, atque viderit fieri posse, is non-

nondum reprehensus erit, dummodo videre, non facere quid, sed pati dicat, ea enim desideratur interrogatio, sed ab audientibus existimatur dedisse, tum cū secare facere quid, & secari fieri concessit etiam ea omnia, quæ eandem analogiam habent. Nā quod reliquum est, auditor præponit, quasi eandem habeat rationem, cūm non habeat, sed propter genus dicendi habere videatur. Idemque hic vsu venit quod in ambiguis. Illic enim is qui vim verborum ignorat, rem putat negatam esse, non verbum: cum quæstio etiam illa reliqua sit, an ambiguum vna ex parte quam intelligat concedat. Si enim hoc modo det, coarguetur. Similes sunt his quę sequuntur. Si quod quis habebat, post non habeat idne amisit? Isto enim pacto qui vnum modo calculum amiserit, decem calculos non habebit. Aut quod quis non habet, prius autem habuit, idne amisit? Neque enim necesse est, quantum vel quot non habuerit quis, eū tot amisisse. Ergo naturæ quæstionem ad quantitatis transtulit, decem enim multa sunt. Quod si initio ita interrogasset. Quod nō habet quis, cum prius haberet, an tot amisit? nemo dedisset, sed vel tot vel aliquid eorum. Et dare quis potest qđ non habet: non enim tantummodo vnum calculum habuit, nisi forte non quod non habuit, sed quatenus, vt vnum non habuit, dedit. tantummodo enim nec quid significat, nec tale, vel tantum quid, sed cum alio confertur, vt significet non cum alio. vt ergo si quæsitusset, num quis dat quod non habeat, nec ille dedisset, rursusque interrogasset, num quid quod nō habet cito, cito det: quo dato, ille hoc conclusisset, id aliquem dare quod non habeat, tum perspicuum fuisset, nullam esse conclusionem, quoniam cito dare non est aliquid dare, sed dare hoc modo. Et aliquo modo dare aliquid quis potest, quo modo non habeat, vt libē-

ter

ter habeat, & det inuitus. Sic de illa causa, iudicandum est. Eiusdem generis hæ omnes sunt: An ea manu quam quis non habeat, verberet? Aut eo ne oculo quis videat quem non habet? Non enim vnum modo habet. Ac nonnulli quidem has captiones ita discutiunt, vt dicant, eum qui plures habeat, vnum modo etiam oculum & quiduis aliud habere. Alij quomodo quis quid habeat, eo etiam accepisse. Dedisse enim aliquem vnum tantummodo calculum, & alterum ab illo vnum solum accepisse calculum. Sunt etiam qui initio disputationis interrogationem ita refellant, vt quod quispiam non acceperit, id eum habere posse fateantur, velut eum qui vinum dulce acceperit, eo corrupto in acceptione acetum habere. Sed hi omnes, vt supra diximus, non ad argumentationem, sed ad hominem explicationem referunt, & accommodant, præsertim cum si hæc vera esset explicatio, is qui contrarium daret, non posset dissoluere. Id quod in alijs fit. vt si vnum verum est, alterum falsum, & plane eodemque modo quis vtrunque dicit concedat, explicatio non concludet, si explicatio non concludet, nulla erit explicatio. Quapropter in ijs captionibus, quæ expositæ sunt, etiam si dentur concedanturque omnia non tamen ratiocinationem conclusionemque effici dicimus. Atque hæ etiam orationes sunt eiusdem generis. Idne quod scriptum est, aliquis scripserit? scriptum autem est nunc sedere te, quæ falsa est oratio: vera autem erat, cum scriberetur: simul igitur scribebatur vera, falsaque oratio. Nam veram falsamue orationem dicere, vel opinionem esse, non rem, sed rei qualitatem modumque declarat. Eadem enim etiam in opinione manet oratio Et, an quod discit quispiam, id est quid discit? discit autem quis celeriter id, quod tarde percipitur. Non enim qui id dederit, aliquid eum, sed quodammodo

modo diſcere conceſſerit. Et illa, idne, quod aliquis ambulat, calcat? ambulat autem totum diem. Sed non rem ambulare illud conceſſerit, ſed tempus, cum pergit. Nec cum poculum bibit, rem quæ eſt poculum, bibit, ſed ex poculo. Itemque illa, An quod aliquis ſcit, id uel inueniendo ſcit, uel diſcendo? eorum autem, quæ ſcit, aliud inuenit, aliud ab alio didicit, quorum neutro utrunque continetur, ſed fieri poteſt, ut eorum, quæ ſcit quiſpiam, & aliquid inuenerit ipſe didiceritque ipſe, & inuenerit didiceritque aliquid. Illa etiam, qua efficitur, eſſe hominem quendam præter ipſum hominem, & homines, ſingulos, homo enim & quicquid commune eſt, nō rem quampiam, ſed qualitatem, uel comparationem, uel modum, effectionemue, uel tale aliquid ſignificat. Eadem eſt eius ratio, qua quæritur, Coriſcus & Coriſcus muſicus ijdem ſunt, an ne diuerſi? Hic enim rem declarat, ille qualitatem, itaque non eſt per ſe neque ullam habet ſoliditatem aut eminentiam. Nam enumeratio tertij hominis non facit hominem quendam tertium, ſed ſi concedatur, ut ſinguli homines, ſic tertius homo aliquam rem declarare. Neque enim ſi Callias & homo quid ſignificet, idcirco homo etiam tertius. Nec quicquam intereſt: id ne aliquis, quod enumeratur & exponitur, nō rem & ſubſtantiam ſignificare, ſed qualitatem dixerit. Nam præter multos unus quidam, ueluti homo futurus eſt. Illud igitur perſpicuum eſt, non eſſe dandum id, quod communiter in omnibus dicitur declarare aliquid, ſed uel quantitatem, uel qualitatem, uel relationem, uel aliquid aliud generis eiuſdem. Omnino argumentationum omnium captiones, quæ ex uerbo erunt, ſemper ex contrario eius unde captio orta eſt, diluentur. ueluti ſi ex coniunctione exiſtet, diſtinctione explicabitur, ſin ex diſtinctione coniunctione. Rurſus, ſi ex accentu acuto naſcetur,

ſcetur, in graui erit explicatio. contraque ſi ex graui, in acuto erit. Si uero homonymum uerbum eam effecerit, contrarium uerbum erit proferendum. ut ſi uſu ueniat ut animatum eſſe quid dicat, ille autem neget eſſe profecto id inanimatum ſit neceſſe eſt. Sin inanimum eſſe, quid dederis, alter autem contra animatum eſſe concludat, tibi dicendum erit, te eam rem, quæ vacet animo intellixiſſe. Similis eſt ambiguorum ratio. Si autem ex ſimilitudine uerbi oriatur a contrario petenda erit explicatio. Vt in hac, Id ne det aliquis quod non habeat? non quod non habet, ſed quemadmodum nō habet, ueluti unum modo calculum. Et ſi quæratur, An quod ſcientia quiscō prehendit, id uel inueniendo uel diſcendo comprehendit? reſpondendum eſt, non quæ ſciat. Et, An quod pergit calcat? reſpondendum, non eo tempore cum calcat. Quodeodē mō de cęteris iudicandum eſt.

CONCLVSIONES.

Prouidere difficile eſt, videre autem facile.
Recta ſolutio eſt falſi manifeſtatio.
Reſpondentem opportet quæ multiplicia ſunt celeriter diſtinguere.

De Diluendis accidentis argutijs. Cap. IIII.

QVod autem attinet ad eas captiones, quæ ex attributis rerum naſcūtur, una omnium explicatio eſt. Nam quoniam nondum a quoquam expoſitum eſt, quando in re ipſa uere dicatur, id quod accidentibus, & attributis, cōuenit, & in nōnullis uidetur dici, idque confirmant qui hanc explicationem inuenerunt, alia autem ſunt, in quibus non neceſſario effici aſſerunt, nobis certe dicendum

eſt

est æque de omnibus, id non necessario effici, &
quid vel quale proferamus habere debemus. Hæ-
autem orationes, ex attributis & accidente omnes,
oriuntur. Scis ne quid ex te sim quæsiturus? Nostin-
eum qui ad nos venit, aut eum qui opertus est? au
statua opus tuum est? an tuus canis pater? an ad-
modum pauca, pauca sunt? Perspicuum est enim,
in his omnibus non necesse esse, quæ in accidentem
vere dicantur, ea etiam in re intelligi, præsertim
cum in eas tantummodo res, quæ natura, & substan-
tia non differunt omnia eadem cadere videantur.
Aliud autem est bonum, bonum esse, & interrogan
dum, & eum, qui accedat opertus, accedere, & Co-
riscum esse. Quocirca non si Coriscum noui, & eum
qui accedit ignoro, eundem & noui, & ignoro. Nec si
opus est, & meum est, idcirco meum est opus, sed
vel possessio vel res, vel quid vis aliud, Quod idem
in cæteris fit captionibus. Nonnulli autem hæc distin
ctione interrogationis refellunt. fieri enim posse aiūt,
vt idem & noscatur & ignoretur, sed non eadem ex
parte atque cogitatione. Itaq; cum qui venit ignora
re se, & Coriscū noscere, cū dicūt idem se nosse & igno
rare fatentur, sed alia atque alia ratione. Atqui pri-
mum, quemadmodum iam diximus omnibus
captionibus quæ ex eodem vitio oriuntur, eadem ad
hibenda est correctio. cui loco non erit locus, si quis
eandē ennunciationem sumat, in qua non Cognosco
verbum: sed Sum, aut aliqua affectio modusque pona
tur, vt si hic pater sit tuus. Vt enim in quibus-
dam hoc vere dicatur, fierique possit vt idem & no-
scatur, & ignoretur, at non hoc in loco. Nihilque pro
hibet multa uitia in eadem inesse argumentatione,
sed non omnis vitij declaratio, explicatio est. quip-
pe cum aliquis possit docere, falsum conclusum es-
se, & vnde cōclusum sit non docere, ueluti in Zenonis
argumen-

argumentatione, qua efficiebat non esse motum. Itaque si quis det operam, vt Zenonem incommodo conclusa argumentatione vrgeat: errabit, etiam si millies concludat. neque enim hæc explicatio est, cum sit explicatio, explanatio causæ, cur falsa sit conclusio. Ergo si non concluserit qui duis, aut etiam verum aut falsum conetur concludere, illius explanatio explicatio est. Quãquam autem illud explicandi genus in quibusdam nihil prohibet valere, tamen in his quæ supra allata sunt, non valet omnino. Nam Coriscum quia Coriscus est, nouit, eumque qui venit, quia venit. Et fieri potest, vt idem noscatur, & ignoretur. veluti albus esse noscetur, & musicus esse ignorabitur. Sic enim eundem quis, & nouit, & non nouit, sed non eadem ratione & cogitatione. Simili in errore versantur ij qui omnia in numeris, multa & pauca refellunt. Cum enim conclusio non sequatur tamen id dicere prætermittunt & verum conclusum esse concedunt, uel mul ta in numeris, vel pauca esse omnia. Quod peccatum est, vel maximum. Sunt etiam qui ex ambiguo conclusiones, & argumenta explicent, vt dicant tuum esse patrem, aut filium: aut seruum. Atqui ex ambiguo nasci captio videretur, profecto, vel verbum, vel ipsa oratio multorum propria esse deberet. & hunc esse huius filium, si filij sit dominus, nemo proprie dicit, sed ex attributis personarum hæc omnis est verborum collocatio. Est ne hic tuus? etiam. est autem hic filius: hic igitur tuus est filius ꝑ accidit vt hic esset & tuus & filius, sed non filis tuus Eadem est ratio illius, qua aliquid malorum bonum esse ostenditur. Prudentiam enim malorum esse artem. Aliquid autem esse aliquorum non ambigue dicitur, sed possessio. quod si forte dicatur, peccatum in eo est, quoniam hominem animalium esse dicimus, sed non possessionem. ac si quid ad mala

quasi

quasi illorum gignendi casu sit referatur, propterea malorum esse, non tamen id in malis. Ita ex eo quodammodo esse, etiam omnino videtur. Quanquam fieri potest fortasse, ut bonum malorum sit duobus modis, & ambigue, non in superiori oratione, sed si quis seruus probus improbi, immo vero ne si quidem erit. Non enim si bonum sit, & huius sit, & sic, propterea simul huius sit bonum. Quin ne illud quidem hominem esse animantium ambigue dicitur, Neque enim si quid interdum detracta & tacita aliqua parte significamus, id ambiguum est, quippe cum pronunciato dimidiato uersu, veluti. Musa mihi memora, si dicamus, da mihi, Iliadam significemus.

CONCLVSIO.

Potest quippiam ignorari, & sciri, sed non vna & eadem ratione.

De sex vltimorum locorum extra dictionem solutione, Cap. V.

CAptiones autem, quæ ex eo maxime nascuntur, quod aliquid, aut aliqua ex parte, aut alicubi, aut quodammodo, aut cum aliquo collatum dicitur, non omnino, ita facillime dissoluemus si ex cõtraria oratione spectabimus, eorum ne quippiã in cõclusione videatur. Contraria enim & quæ proprio & quæ communi nomine appellantur, & affirmantia, & negãtia in eodem omnino esse nõ possunt, cum interea vtrunque quadam ex parte, aut quodã modo, aut cum alio atque alio collatum, aut hoc quadam ex parte, illud omnino nihil prohibet. Itaque si vnum quadam ex parte alterum omnino in eandem rem cadat, nondum reprehensio est. Idque ex contraria oratione in conclusione spectandum est.

est. Hæc autem insunt in his orationibus, fieri ne possit, vt id sit quod non est, est autem aliquid, quod non est. Similiter quod est non erit, non enim aliquid eorum, quæ sunt, futurum est. Fieri ne possit, vt idem simul sancte iuret, & peieret? fieri ne possit, vt idem simul eidem & credat, & non credat? Sed aliud est esse aliquid, & esse omnino, & quod non est, non si quippiam est, etiam omnino est: nec si quis aliquid se iuret facturum, aut aliqua ex parte, religiose iurat necessario. Etenim quum se peieraturum iurauit, sancte iurat ille quidem peierans in hac re tantum modo, tamen sancte non iurat omnino. Nec qui non habet fidem, credit, sed quadam ex parte credit. Similis est etiam ratio illius, mentiri eundem simul & verum dicere. Sed quia non facile cognosci perspicique potest, detne quispiam mentiri plane, alterum & vere dicere. id difficile videtur, cum interim nihil prohibeat, eundem & omnino mendacem esse, & quadam ex parte veracem: aut veracem aliquem in re quapiam, veracem autem non omnino: Eodem modo de ijs, quæ ex comparatione, & ex eo quod quadam ex parte, & aliquando fit, oriuntur, iudicandum est. Omnes enim hæ captiones ex eo nascuntur, Sint ne valetudo & diuitiæ in bonis? atqui insipienti & ei qui non probe vtitur non sunt bono, in bonis igitur sunt, & in non bonis. An valere & posse in ciuitate vtile est? incidere autem potest tempus, cum etiam non vtilius & satius sit, idem igitur eidem vtile & inutile. Quamquam nihil prohibet, id, quod omnino sit bonum, & vtile, alicui non esse bono. Sit ne id malum, quod prudens nolit? bonum autem prudens non vult amittere malum, igitur id qđ bonum aliud est enim, bonum malum esse dicere, & bonum repudiare. Similis est etiam quæ de fure tractari solet argumentatio. Non enim si fur malus sit, & fu-

rari malum, propterea ille vult malum sed, bonum-
accipere enim bonum est, & morbus malum, at mor
bum respuere non est malum. An ius magis expeten-
dum sit quam iniuria, & facere iuste quam iniuste?
at mori iniuste magis expetendum est. An sua quem
que tenere æquum est? Quæ autem aliquis de
sua sententia iudicarit, si falsa sint, ex lege rata
sunt, idem igitur iustum, & non iustum. Itemque
illa, vter condemnandus est, is ne qui ea quæ iusta
sunt, commemorat in iudicio, an is qui iniusta?
At æquum est eum qui iniuriam accipit, ea quæ
passus est accommodate exponere, quæ eadem in
iusta sunt. Adhuc captiones exposui, nunc quem-
admodum discutiendæ sint, dicam. Non si quid pa-
ti iniuria expetendum est, idcirco iniuria præstat pa-
ti quam iure, sed iure pati præstat omnino, aliquid
autem nihil prohibet iniuria pati præstare quam iu-
re Itemque tenere sua quenque iustum est, & alie-
na iniquum, & tamen iudicium hoc iustum esse ni-
hil prohibet. vt si factum sit iudicis sententia. Non
enim si quid iustum est, aut aliquo modo iustum,
propterea omnino iustum est. Itemque nihil pro-
hibet, eorum, quæ iniusta sunt atque iniqua, iustam
esse expositionem. Neque enim, si qua æquum est
commemorare, ea etiam iusta esse necesse est. Sicu-
ti, nec si qua vtile est dicere, idcirco vtilia sunt.
Quod eodem modo de rebus iniustis iudicandum est.
Quocirca non si ea, quæ dn̄r, iniusta sunt, is qui res
iniustas commemorat conuincitur, ea enim dicit, quæ
& iustum est dicere, & iniquum ferre omnino. Iis
autem captionibus, quæ ex reprehensionis definitio-
ne existent, occurrendum erit ea ratione quam supra
per scripsimus: conclusione enim cum oratione con-
traria collata, quemadmodum erit idem, & eadem
ex parte, & cum eodem collatum, & eodem mo-
do eodemque tempore videbimus. Quod si initio
disputa-

disputationis quæratur, non concedum est fieri non posse, vt idem sit duplum & non duplum, sed dandum est, non tamen eadem ratione. Id enim esset reprehendi sine controuersia. Captiones, quæ sunt ex hoc genere, sunt huiusmodi. Noritne rem, qui quanque rem qualis quæque est nouit, itemque is qui ignorat? atqui idem qui nouit Coriscum, quia Coriscus sit, eundem quia musicus, ignorat, eandem igitur rem & nouit & ignorat. rursus. An res quatuor cubitorum magnitudine, ea, quæ trium est, maior sit? fieri autem potest ex trium cubitorum magnitudine quatuor in longitudine magnitudo, & quod maius est, minore maius est, eadem igitur res seipsa, & maior erit, & minor. Eas vero quæ ex eo oriuntur, quod initium disputationis petitur, vel sumitur, is, qui respondendi partes obtinebit, si id perspicuum sit, non dare, sed vitium iudicare, debet etiam si probabile videatur. Sin obscura illa erit primæ disputationis petitio, vel sumptio, ignorationem suam propter vitium talium disputationum ad interrogantem, vt qui minime differat, retorquebit. Reprehensio enim primæ disputationis petitionem sumptionemve respuit. Deinde admonere debebit, se id dedisse, non vt eo ad quod vsus sit, vteretur, sed vt eius contrarium argumentando concluderet. Iam cum eæ incident quæ a consequentibus sumuntur, in ipsa argumentatione docendum erit, duplex, argumentum esse a consequentibus, vnum cum ex parte totum concluditur, vt ex homine animal. volunt enim, vt hoc ex illo consequens est, sic illud ex illo esse. Alterum ex contrario. Si enim hoc illud sequitur, illius etiam contrarium alterius contrarium sequetur. Ex quo ducta est Melissi argumentatio, si enim quod ortum est, initium habet, id quod non ortum est, & generatum, vult non habere. ita si cœlum. ortum non habet

bet idem termino caret. Non ita est. contra enim argumentatio ducitur. In ijs autem quæ ex eo concluduntur, quod aliquid adiunctum sit, illud primum videndum est, an eo sublato quod adiectum est, nihilominus incommodum sequatur: deinde eo plano facto, dicendum est id datum esse a nobis, non quod ita videretur, sed disputationis gratia. id autem quomodo vsus est, nihil ad disputationem pertinere. Eæ vero, quibus ex multis interrogationibus vna fit, initio distinguendæ sunt, cum præsertim ad interrogationem vnam semel sit respondendum. Itaque nec plura de vno, nec vnum in multis, sed vnum ex vno enunciandum, & negandum est. Vt autem in homonymis interdum vtrique, interdum neutri conuenit, vt eos, qui semel & omnino ad vnum rogatum respondent, incommodum nullum sequatur, sic in his cum multa vni, vel vnum multis conueniunt, eum, qui concedet versabiturque in hoc errore, nulla sequetur repugnantia. Cum autem vnum cadit, alterum non cadit, aut multa in multis dicuntur, & multa multis conueniunt, contraque non conueniunt in quæstionibus, tum nec concedendum est nec abnuendum. Cuiusmodi sunt orationes, in quibus si vnum sit bonum, alterum malum, est verum, hæc bonum esse & malum. Et rursus, neque bonum, neque malum: neque enim vtrunque cadit in alterum. Ita idem bonum erit & malum, & nec bonum nec malum. Et si quęque res eadem est ipsa & sui similis, & a cæteris diuersa. hæc aũt, cum non eadem quæ alia sint, sed sui similia, & a sese diuersa, fit vt eædem res, & a se diuersæ sint, & sui dissimiles. Præterea, si quis ex bono malum fiat, & ex malo bonum, iam duo erunt, quorum duorum & inæqualium vtrunque ipsum sibi par & æquale erit. Ita eædem res ipsæ sibi & æquales

les & inæquales erunt. Ac hæ quidem captiones aliter etiam explicari possunt. Cum enim plura hæc nomina ambo & omnia declarent, fit, vt eandem dicamus & negemus, nomen tamen alij atque alij, quam significet accommodemus, in quo nulla reprehensio est. Sed illud perspicuum est, si qua res vna vni conuenire, aut non conuenire significetur interrogando, non plura semel quærentur ex nobis nos respondendo nihil incommodi esse suscepturos.

CONCLVSIONES.

Contraria non possunt simul in eodem esse.
Non omnia, quæ scire & addiscere vtile est, ea vtilia sunt.

Nugationis & solœcismi solutiones. Cap. VI.

QVod autem attinet ad eas captiones, quę eo deducunt nos, vt idem iteremus verbum, illud perspicuum est, non esse concedenda per se ac separatim aliq.d significare ea nomina, quæ cum aliquo conferuntur. Cuiusmodi est duplum, qđ solum sine verbo simpli nihil significat, propterea qđ in simplo inest. Nam & decem in ijs, quæ vno dēpto decem sunt, intelligũtur, & verbum facio in hac oratione, non facio, & omnino in negatione affirmatio. Sed tamen non si quis dicit quippiam non esse albũ, propterea ipsum album esse confirmat. Duplum autem per se nihil fortasse declarat. sicut nec id quod in simplo intelligitur, quod si forte significat, at certe non idem quod cum simpli verbo coniunctum. Ne ars quidem in specie quid significat, vt cum

cum medicina ars eſſe dicitur, in quo artis vocabulum totum eſt, in illo autem ars & ſcientia eius eſt, quod ſub ſcientiam cadit ſcientia. In ijs autem nominibus, quibus alia definiuntur, hoc dicendum eſt, non idem per ſe ſignificare id, quo vtimur in definiẽdo, quod in oratione. Nam concauum promiſcue & paſſim idem in ſimo & in obliquo declarat, coniunctum autem cum ijs, vt illud cum naris, hoc cum cruris verbo coniungatur, nihil prohibet ſignificare. Nec intereſt, vtrum dicas naſum ſimum, an naſum concauum. Preterea in his verbis non eſt concedenda in recto dicendi ratio. Eſt enim falſa: quoniam, vt hoc verbo vtar, ſimitas non eſt naſus concauus, ſed naſi quædam quaſi affectio. Quapropter non eſt alienum, nares ſimas nares eſſe, quæ concauitates narium habent. Quibus autem de cauſis ſolœciſmi fiant, ſupra diximus. Quemadmodum autem diſcuti, diſſoluique debeant in ipſis captionibus intelligimus. Omnes enim, quas ſubijciam, ſolœciſmum facere volunt. An quod vere dicis, id vere eſt? ais autem quippiam eſſe lapidem: eſt igitur quippiam lapidem. Sed dicere lapidem, non eſt dicere aliquid quod neutrius, ſed quod maris genere declaratur. Quocirca ſi quis roget. An quem nominas, vere hunc eſt? non Latine loqui videbitur, ſicut nec ſi quis requirat, hiccine eſt quam eſſe dicis? Vtrum autem lignum hic, an ea, quæ nec marem, nec fœminam ſignificent, nihil intereſt. Itaque non fit ſolœciſimus in hac argumentatione: An quod ais eſſe, id lignum eſt? lignum autem ais eſſe: lignum igitur eſt. Lapis autem, & hic maris habet inflexionem. Quòd ſi quis interroget, ſitne hic hæc? Deinda rurſus quid num hic Coriſcus eſt? tum dicat, Eſt igitur hic hæc: non concluſerit ſolœciſmum, ne ſi Coriſci quidem verbum fœminam ſignificet:

ficet: modo id non dederit is, qui contra disputabit, sed hoc ante quærendum est. Si vero sit illud, nec ille dederit, certe is, nec vere, nec contra eum, qui rogatus est concluserit. Eodem ergo modo illic lapidem huius vocabulum declarare debet. Sin minus, nec alter id dedit significare, non est appellanda conclusio: sed videtur esse, propterea quòd dissimilis casus nominis similis apparet. Verumne est, hanc esse id, quod eã ais esse esse autem eam aspidem ais: est igitur hæc aspidem. Sed non necesse est, si aspidem non id significet: sed aspis & aspidem hanc, nec quod ais esse, id hoc est: aias autem esse Cleonem; est igitur hic Cleonem. Dictũ est enim, quem ais hunc esse, hic est, non hunc. neque enim Latina sit interrogatio, si hoc modo proferatur. Scin tu hoc? est autem lapis: scis ergo lapis. Sed nõ idem significat in interrogatione, Scin tu lapidem? quod in assumptione, est autem lapis. Sed in illa est accusandi casus, in hac recti. An cuius scientiam habes, id scis? lapidis autem scientiam habes: scis igitur lapis. Sed cum dicis, cuius lapidem in gignendi casu intelligis: cum autem id, lapidem in accusandi casu, & maris genere. Datum est autem, cuius scientiam haberes, id scire te, non eius: ita non lapidis, sed lapidẽ. Atque illud quidem perspicuum est ex ijs quæ diximus, hæc argumenta non concludere solœcismum, sed speciem quandam præ se ferre conclusionis, & quemadmodũ eis sit occurrendum.

CONCLVSIO.

In non facere intelligitur facere.

De facili & difficili & acuta oratione. Cap. VII.

INtelligendum est autem, facile esse perspicere in quibusdam argumentis, in alijs difficile, qua de causa & qua in re auditorem capiant atque decipiant, cum sæpe eadem hæc sint quæ illa. Eadem enim argumenta captiosa vocanda sunt omnia, quæ ex eodem vitio nominantur. idem autem argumentum captiosum alijs ex verbo, alijs ex attributis & accidente, quibusdam ex alio videtur existere, propterea quòd cum quidque concluditur, non idem declarare videatur. Vt ergo captionum earum, quæ ex homonymia oriuntur, quæ ex omnibus maxime solét vsurpari, partim cuiuis perspicuæ ac notæ sunt. omnesque captiones ridiculæ fere in verbo versantur cuiusmodi hæ sunt, Vir vehebatur curru per scalas vbi venit seruus apud Chæream? Et Boreas purusne? non equidem. interfecit enim mendicum & emptorem. An non Euarchus, sed Apollonides? aliæque eius generis plurimæ, sic partim eos etiam, qui in captionibus diu multumque versati sunt & exercitati, fallunt fugiuntq;. Idq; ex eo intelligi potest, quod fere verbis dissentire & discrepare solent. velut vtrum idem significet in rebus omnibus vnum & id, quod est, an aliud, nonnulli enim vnum & id, quod est, idem declarare existimant. alij Zenonis & Parmenidis rationem explicant, propterea quòd vnum, & id quod est, plura significare videantur: similiter eæ captiones quæ in accidente alijsque rebus cernuntur, eam vim habent, vt in alijs facilius, in alijs difficilius perspici possit & genus ipsum captionis, & sit necne reprehensio. Difficilis autem

tem & grauis est argumentatio , quæ eam vim habet, vt animi dubitando in contrarias partes distrahãtur. ferit enim hæc, pungitque maxime.

Dubitatio autem duplex est: quarum altera in disputationibus dialecticorum versatur , cum dubitamus quod potissimum rogatum sequamur , altera in ijs cernitur , quæ pugnandi studio comparantur, cum in quo captionis genere propositum argumentum versetur, ambigunt . Argumenta autem dialecticorum tum demum ad refellendum difficillima erunt, si ex ijs, quę videntur quàm maxime probari, id, quod maxime probabile est euertent & confirmabunt. Vna enim, cum sit argumentatio, tamen cõtraria & contradicente enunciatione translata omnes ratiocinationes sui similes obtinebit : quippe cum futurum sit semper , vt ex probabilibus item probabile infirmet & confirmet, vt ambigere & dubitare animis necesse sit . Ac difficilis quidem illa maxime est, quæ interrogationibus parem , ac similem facit conclusionem. Secundo loco ea , quæ ex similibus omnibus progreditur, quæ facit item, vt dubium sit, vtrum rogatum negandum sit , id quod difficile factu est . Nam & infirmandum est , & tamen vtrum sit, incertum est. Earum autem, quæ certandi studio comparantur, ea primum difficillima est, quæ cum primum tractata est, dubium est rem, necne concluserit & esse cerit, & vtrum in distinctione ac falsitate illius consistat explicatio . Deinde ex reliquis ea, cuius explicationem perspicuum est vel in falsitate , vel in distinctione versari, sed dubium est vtrius rogati euersione, aut distinctione sit dissoluenda, quin etiam vtrum in conclusione, an in altero rogato explicatio quæri debeat . Ac interdum quidem facile est argumentum ex quo nihil effectum est tum cum nimis improbabiles aut falsæ sunt assumptiones , interdum autem

non

non est negligendum. Nam & cum aliquid rogatum deest, iu quo illa vis inest, vt in eo versetur, & vt ex eo ducatur argumentum, neque id assumptum est, & tamen tractatum est & explicatum argumentum, inepta ratiocinatio est, & cum aliquid præter missum est eorum, quæ extrinsecus ad rem quæ proposita est confirmandam assumuntur, non facile contemni negligique debet, sed argumentum facile est, & is qui interrogat, non præclare suo functus est munere. Explicatio autem alias ad totam argumentationem, alias ad eam, quæ rem quærit, & ad rogatum: interdum ad neutrum eorum referri potest. Eodemque modo quærere licet, & tractare argumentationem tum contra id, quod venit in disputationem, tum contra eum, qui respondet, tum contra tempus, cum plus temporis desiderat explicatio, quām quantum datum sit ad disserendum contra explicationem.

Epilogus omnium præcedentium librorum, & eorum quę his duobus dicta fuerunt. Cap. VIII.

DIximus ex quot quibusque nascantur captiones in disputando, & quemadmodum eũ, qui mentiatur indicemus, impellamusque alterum vt admirabilia quædam & contra opiniones omnium dicat. Ostendimus præterea, ex quibus efficiatur ratiocinatio, & quæ nam sit interrogandi ratio, & quis nam sit interrogationum ordo. Illud etiam docuimus, quis sit vsus horum argumentorum. Diximus de ratione & disciplina respondendi, & quemadmodum argumenta captiosa dissolui debeant. Reliquum est, vt de instituti

tuti

tuti nostri ratione enumerantes, nostrumque sermonem concludentes, pauca dicamus. Propositum nobis fuit, rationem quandam de omni re proposita disserendi ex ijs, quæ maxime probarentur inuenire. hoc enim officium est dialectices, & eius rationis: quæ periculi faciendi causa comparata est. Quoniam autem ante confirmauimus, dialecticem propter sophistices quam sequuta est vicinitatem, non solum posse probabili, sed etiam necessaria ratione, disserere, ob eam causam non solum eius officium in eo posuimus, vt ea instructi argumenta sumere, sed etiam vt argumentis resistentes, causam disserendi ijs asserendis quæ maxime item probabūtur, defendere possimus. Cuius nos modo quæ causa esset diximus, ob eamque causam Socrates quærere solebat, non respondere, quippe qui nihil se scire fateretur. quæ quidem facultas ad quas res esset vtilis, & quibus quotque rebus comparari posset, atque vnde harum rerum nobis magna suppeteret copia, in superioribus libris demonstrauimus. Illud etiam exposuimus, quæ esset interrogandi ratio & ordo, quæ respondendi, & quomodo explicanda argumenta. Cætera etiam ostendimus quæ ad eandem rationem disserendi pertinent. denique, vt etiam supra dictum est, de captiosis & fallacibus argumentis diximus.

Quæ cum ita sint, certe hinc instituti nostri ratio commode habebit terminum. Quid autem in ea de qua agitur arte vsu venerit, ignorare minime debemus, eorum omnium quæ inueniuntur, partim cum prius ab alijs percepta & comprehensa essent, & sigillatim elaborata, opera eorum qui posterius accepissent, progressa esse longius, partim à prima origine paruam primum progressionem facere solent: sed multo vtiliorem ea, quam assequuntur

quuntur ex his, amplificatione. Cum enim maxima est principio totius rei vis, vt dicitur, tum difficultas maxima. Quo enim maior est in eo vis, eo quoniam perexiguum est, difficilius cadit sub aspectum, hoc autem inuento, facilius est reliqua addere & conducere. quod etiam in libris de ciuili scientia contingit, ac fere in cæteris artibus omnibus. Qui enim artes inuenerunt, omnino paulum aliquid processerunt, ij autem, qui nunc in honore habentur, cum a multis quasi hæreditario iure, ijs, qui vicissim propagarunt, accepissent, sic auxerunt. Tisias quidem primus successit. Tisiæ Trasymachus, Trasymacho Theodorus, multique multas partes contulerunt. vt hanc magnam esse artem, nihil mirum esse videatur, At vero huius artis non partes aliquæ perfectæ erant, initio aliæ erant, sed ne vna quidem omnino suberat. Nam eorum, qui disputationes eas, quæ certandi studio instituebantur, mercede docebant, similis erat disciplina Gorgiæ instituto. Nam cum orationes alij ad dicendum, alij quæ ad quærendum & interrogandum valerent, darent ediscendas, in quas vtrique sæpe mutuis sermonibus incidere solebant, fiebat, vt discipuli celeriter illi quidem, sed sine arte, perciperent, quæ ab illis traderentur, præsertim cum ita demum se instituere & docere existimarent, si non artem, sed ea, quæ artis essent, traderent, vt si quis artem se traditurum profiteretur, qua pedum dolori moderemur, dein de non artem doceret calceorum conficiendorum, nec vnde hæc paretur traderet, suppeditaret autem varia genera calceorum, is certe, vt adiumentum ad vsum adferret, artem tamen non traderet. Et eloquentiæ quidem multa profecto & veterum præcepta extiterunt, dialectices autem nullum omnino habuimus ante aliud

re aliud, quam longo vsu quærendo multum temporis consumpsimus. Quod si vobis in hæc ipsa intuentibus non videtur hæc ipsa disserendi ratio ex ijs, quæ ab initio suppetebant, satis præclare constituta esse, præ cæteris artibus, quæ hæreditario quodam iure ad tantam amplitudinem elatæ sunt, hoc profecto vnum reliquum est vobis, aut ijs, qui audient officiũ, vt si qua prætermissa sint, ijs, qui prætermiserunt veniam detis, & si qua, inuenta, inuentoribus gratiam habeatis.

DVORVM LIBRORVM ELENCHORVM FINIS.

Registrum,

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz, Aaa

Omnes sunt quaterniones.